UNDINA ÎȘI IA RĂMAS BUN
(Povestiri germane din două decenii)

Coperta: *Vasile Socoliuc*

Majoritatea traducerilor din acest volum s-au făcut după:
DEUTSCHE EBZĂHLUNGEN AUS ZWEI JAHEZEHNTEN

Undina
își ia rămas bun

(Povestiri germane din două decenii)

EDITURA PENTRU LITERATURĂ

UNIVERSALĂ
București, 1969
Selecția și notele biobibliografice au fost întocmite de
Suzi Hirsch

ILSE AICHINGER

Un ordin desigilat

J) e multă vreme detașamentul nu mai primise nici un fel de instrucțiuni și se părea că va rămîne acolo și peste iarnă. In pădurile tăiate din preajmă, ultimele boabe ale tufișurilor se scuturau și putrezeau în stratul de mușchi de dedesubt. Sentinelele, cocoțate în vîrfurile copacilor, la posturile lor de observație, urmăreau disperate căderea umbrelor. Dușmanul se afla dincolo de rîu și nu avea de gînd să atace. în schimb, seară de seară, umbrele se lungeau tot mai mult, iar dimineața negura urca tot mai greoaie de pe întinsul șesurilor. Printre tinerii voluntari ai trupelor de defensivă se aflau unii care, sătui de soare și de lună, nu se mai simțeau în stare să reziste la un asemenea război. Aceștia erau hotărîți să pornească la atac înainte de căderea primei zăpezi, la nevoie chiar fără să primească ordin.

într-una din zilele următoare un om fu trimis la comandament cu o comunicare din partea comandanților detașamentului. Curierul avea presimțiri sumbre, și pe drept cuvînt. Știa că cei de la statul-major, chiar dacă în unele probleme manifestau o totală nepăsare, nu glumeau de loc cînd era vorba de rebeliune. Cîteva dintre întrebările puse de cei de la comandament i-au dat impresia

unui adevărat interogatoriu, făcînd să-i sporească și mai mult neliniștea.

Cu atît mai mare i-a fost uimirea cînd, după c lungă așteptare, a primit un ordin ce trebuia predat la detașament înainte de căderea nopții. Apoi a flost sfătuit să meargă ou mașina pe drumul cel mai scurt. I-au fost indicate, ,pe o hartă, punctele pe unde trebuia să treacă. Spre nemulțumirea lui a primit și un însoțitor. Prin fereastra deschisă se zărea începutul potecii pe care aveau să pornească și oare tăia de-a curmezișul poiana, pierzîndu-se apoi capricioasă, printre tufele de alun. I se recomandă, în mod insistent, prudență. Porniră de îndată la drum. Trecuse puțin de miezul zilei. Umbrele norilor, ca vitele pe întinsul unui izlaz, se tîrau greoaie pe pajiște, dispărând apoi nepăsătoare în desișul pădurii. Drumul era accidentat și în unele locuri aproape impracticabil. Tufișuri joase înaintau pînă în marginea lui. Cînd porneai mai cu nădejde, ramurile te izbeau peste ochi. Pădurea părea că așteaptă culegătorii de vreascuri, iar rîul de jos, din vale, care se întrezărea ici și oolo printre porțiunile de pădure defrișate, arăta tot atît de nevinovat ca și ea. Sus, pe creste, trunchiurile doborâte străluceau în soarele de amiază. Nimic în natură nu luase cunoștință că apa aceea devenise graniță.

Au străbătut repede parchetele în tăiere care se iveau mereu printre trunchiurile de copaci și care lăsau privirilor drum liber spre adîncuri, și ele pradă privirilor din adînc. Șoferul sălta cu mașina peste rădăcini și, din cînd în cînd, se întorcea spre omul care ducea ordinul, ca și cum s-ar fi asigurat de prezența unui colet. Asta îl înverșuna pe celălalt, confirmîndu-i, în același timp, neîncrederea celor de la comandament.

Oare ce cuprindea ordinul trimis detașamentului *T Se* spunea, într-adevăr, că în zorii acelei zile, unul dintre posturile mai avansate observase mișcări dincolo de rîu. dar asemenea zvonuri circulau tot timpul și nu era exclus ca cei de la statul-major să le fi născocit pentru a

calma spiritele înfierbîntate. S-ar fi putut ca știrea transmisă

prin el să constituie doar o manevră, iar încrederea acordată, un truc. Dacă totuși intervenise ceva neprevăzut, acest fapt trebuia să se reflecte în conținutul ordinului, își spunea omul în sinea lui. Așadar, atîta timp cît circula pe drumuri amenințate de dușman, era mai bine să știe ce cuprinde acel ordin. De altfel, în cazul cînd ar fi fost tras la răspundere, se putea servi de aceeași explicație. Pipăi plicul și atinse sigiliul. Obsesia de a deschide plicul creștea ca febra, pe măsură ce soarele scăpăta.

Pentru a cîștiga răgaz, îl rugă pe șofer să-i cedeze locul la volan. în timp ce conducea, se liniști. Trecuseră ore lungi de cînd străbăteau pădurea. Ici și colo grămezi de pietriș, baricade artificiale, barau drumul, semn că detașamentul era pe aproape. Simțea că această apropiere îi redă stăpînirea de sine și spera că-1 va împiedica să deschidă plicul. Conducea calm și sigur ; trecură fără greutate peste o bucată de drum în care șoseaua, cuprinsă parcă de furie ucigătoare, cobora brusc în panr tă abruptă, dar se împotmoliră, puțin după aceea, într-o porțiune acoperită de mlaștini. Motorul se opri ; țipătul păsărilor parcă amplifica profunzimea tăcerii așternute peste acele locuri. Ferigile creșteau în jur, bogate și sălbatice. Reușiră să scoată mașina din mîl. Tînărul șofer se oferi apoi să repare o mică defecțiune care i-ar fi putut împiedica să-și continue drumul. în timp ce acesta se strecura sub mașină, omul, fără să mai chibzuiască mult, desfăcu plicul și nici măcar nu-și dădu osteneala să cruțe sigiliul. Stătea aplecat deasupra mașinii și citea. Ordinul cerea împușcarea lui.

Reuși să strecoare plicul din nou în buzunarul de la piept, înainte ca celălalt să scoată capul de sub mașină.

— E în ordine ! spuse vesel șoferul și-1 întrebă dacă puteau să plece.

Da, puteau. în timp ce tînărul ambreia motorul, omul

își punea întrebarea dacă era mai bine să-1 împuște acum sau în timpul mersului. Nu mai încăpea îndoială că însoțitorul său constituia de fapt o escortă.

In punctul ccl mai coborît, drumul se lățea deodată și începea să urce apoi domol, parcă prins de remușcări pentru panta lui atît de prăpăstioasă de pînă atunci. „Sufletul unui sinucigaș, purtat de îngeri[11], gîndi omul. El însă era purtat la judecată, iar ceea ce fusese un drept se va dovedi o vină. Asta era deci acțiunea la care voiau să treacă fără ordin ! îl uimea însă toată osteneala ce și-o dădeau cu el.

în semiobscuritatea amurgului se deslușeau contururile celui din fața sa — capul, umerii, mișcările brațelor — linii îndoielnice chiar și pentru sine. în beznă, conturul celor știute se destramă.

Șoferul întoarse capul.

— Vom avea o noapte calmă, spuse el. Suna pur și simplu a batjocură. Simțindu-se aproape de țintă, tînărul devenise mai vorbăreț. Numai de-am ajunge cu bine ! adăugă apoi, fără să aștepte un răspuns. Omul scoase revolverul din toc. în pădure era atît de întuneric încît puteai crede că s-a lăsat noaptea. Cînd eram copil, continuă șoferul, și mă întorceam seara de la școală, în drum spre casă, trebuia să trec printr-o pădure și întotdeauna cîntam cît mă ținea gura. Pe atunci...

Sosiră neașteptat de repede la ultima porțiune defrișată. „Cînd ajungem dincolo[11], își spuse omul, fiindcă știa că din punctul acela pînă la cătunul mistuit de flăcări, unde se afla detașamentul, pădurea era din nou foarte deasă. Dar această ultimă porțiune se dovedi mai întinsă decît toate celelalte. Rîul scînteia prin apropiere. Lumina lunii arunca un văl subțire peste terenul dezgolit ce se întindea pînă sus, pe creste. Drumul era desfundat de carele cu boi ce trecuseră pe acolo cu multă vreme în urmă. Făgașurile zvîntate, luminate de lună, semănau cu interiorul unei măști mortuare. Oricine privea în jos, de-a lungul terenului defrișat, spre riu, își putea da seama că pământul acela purta

amprenta ocupației străine.

Omul ținea revolverul pe genunchi. De aceea, cînd se auzi prima împușcătură, avu impresia că pornise de la el, înainte de vreme și împotriva voinței sale. Dar

dacă șoferul fusese atins, însemna că fantoma acestuia avea foarte multă prezență de spirit, deoarece mașina înainta acum cu și mai mare viteză decît înainte. I-a trebuit destul de mult timp omului pînă să-și dea seama că el era cel rănit. Revolverul îi scăpă din mînă și brațul îi căzu fără vlagă. înainte de a intra din nou în pădure au mai răsunat cîteva împușcături, de data aceasta însă fără să-i nimerească.

Fantoma de la volan întoarse spre el o față veselă :

— Am avut noroc, spuse, știi că sectorul ăsta e controlat.

— Oprește ! strigă omul.

— Nu aici, să intrăm mai adînc în pădure, răspunse tînărul.

— M-au nimerit, spuse disperat omul.

Celălalt mai merse o bucată fără să se uite în jur, apoi opri brusc. Reuși să-i panseze rana și să-i oprească sîngele. Pe urmă rosti singurele cuvinte consolatoare care-i trecură prin minte :

— Mai avem puțin și ajungem.

„Rănitului i se făgăduiește moartea[11], se gîndi omul.

— Așteaptă ! exclamă el deodată.

— Ce mai vrei ? întrebă tînărul, nerăbdător.

— Ordinul, spuse omul vîrînd mâna stingă în buzunarul de la piept.

în clipa celei mai teribile deznădejdi, cuvintele scrise căpătară deodată alt înțeles. Ordinul însemna împușcarea purtătorului, dar nu specifica nici un nume.

— Haina mea e plină de sînge, ține dumneata plicul, spuse omul.

împotrivirea celuilalt ar fi fost hotărâtoare pentru amîndoi.

După o clipă de tăcere, simți cum celălalt îi ia ordinul din mînă.

— E-n regulă! spuse tînărul.

Ultima jumătate de oră se scurse în tăcere. Timpul și spațiul se sfîșiau ca lupii. Pe cîmpiile cerești oile sînt

ocrotite, dar cîmpiile cerești se dovediră a fi locuri de execuție.

Detașamentul se afla cantonat intr-un cătun alcătuit din cinci case, dintre care trei fuseseră incendiate în cursul luptelor de hărțuială. Limpezimea oare scălda ogrăzile rămase intacte dovedea că lumina gingașă a amurgului nu cedase încă întunericului nopții. Locul era înconjurat de pădure ; pe pajiștea cu iarbă strivită zăceau împrăștiate tot soiul de vehicule și piese de artilerie. Un gard de sîrmă ghimpată o despărțea de pădurea din jur.

La întrebarea sentinelei, șoferul răspunse că aduce un rănit și un ordin. Ocoliră împrejmuirea. în timp ce se căznea zadarnic să se ridice, omul din mașină se gîndea că, de fapt, colțul acela arăta tot atît de puțin a punct terminus ca oricare alt loc de pe glob. Toate semănau mai curînd a puncte de plecare. Auzi o voce, care întreba :

— E conștient ? și rămase cu ochii închiși.

Trebuia să câștige timp. își descoperise forțe și arme noi, care-i puteau înlesni o evadare înainte de a se afla ceva. Cînd îl ridicară din mașină, se lăsă moale în brațele lor.

11 transportară prin ogradă într-una din casele cu fîntînă. Doi cîini îl adulmecau. Rana îl durea. 11 întinseră pe o laviță într-o încăpere de jos. Prin ferestrele deschise nu se zărea nicăieri vreo lampă aprinsă.

— Acum ocupați-vă voi de el, n-aș vrea să mai pierd timp ! spuse șoferul.

Omul se aștepta să fie pansat, dar ridicînd cu mare grijă pleoapele, constată că era singur. Poate plecaseră după pansamente. în casă era un neîncetat du-te vino, se trînteau uși, răsunau voci, dar toate zgomotele purtau în ele propria lui tăcere, mărind, ca și țipătul păsărilor, liniștea din care urcaseră. „La ce bun toate astea ?“ se întreba omul, însă după cîteva minute,

văzînd că nimeni nu se întoarce, începu să chibzuiască la posibilitatea unei evadări grabnice. în tindă stăteau rezemate în șir armele. Va minți sentinela spunîndu-i că trebuie să raporteze

comandamentului o știre urgentă. Permisul îl mai avea la el, iar dacă se zorea puțin, putea scăpa înainte să prindă cineva de veste.

Căută să se ridice, rămase însă uimit simțind rit de mare era slăbiciunea pe care intenționase s-o simuleze. Nerăbdător, încercă din nou, proptindu-și picioarele în pămînt, dar nu se putu ține pe ele. Se așeză și iar se sili să se ridice, cu și mai multă dîrzenie. Din cauza efortului, pansamentul provizoriu făcut de șofer se rupse. Rana se deschise cu violența unei dorințe tăinuite. Simțea cum sîngele îi năclăiește cămașa și se prelinge pe lemnul laviței pe care se prăbușise. Prin fereastra deschisă, pe deasupra zidului văruit din fața ei, se zărea cerul. Caii fuseseră aduși înapoi în grajd, se auzea tropotul copitelor. Agitația din casă se intețise, zgomotele creșteau de parcă s-ar fi întîmplat ceva neașteptat. Se aburcă pe marginea ferestrei, dar alunecă înapoi. Prinse a striga, nu-1 auzea însă nimeni. îl uitaseră.

în timp ce zăcea lungit pe lavița aceea de lemn, simți cum toată împotrivirea lui se transformă într-o veselie deznădăjduită. Pierdea tot sîngele și asta i se părea o evadare prin porți închise, o tragere pe sfoară a tuturor sentinelelor. încăperea, luminată vag doar de albeața zidului din față, ca de un reflex pe zăpadă, devenise o stare de fapt. Și nu era oare abandonarea, cea mai pură stare, iar scurgerea sîngelui, acțiune ? O acțiune dorită nu ca o apărare, ci pentru ea însăși, ca fapt în sine ; însemna că sentința care se împlinea acum era justă. însemna o mîntuire, de vreme ce se săturase să zacă la aceste granițe.

Din depărtare se auzeau împușcături. Omul deschise ochii și deodată își aminti. N-avusese nici un sens să-i dea tînărului ordinul. Acum îl împușcau, iar el zăcea aici și pierdea tot sîngele. Pe celălalt îl tîrau acum afară

printre ruinele caselor mistuite de flăcări. Poate îl și legaseră la ochi, doar gura îi rămăsese pe jumătate căscată de uimire. Acum încarcă armele, ochesc, atenție...

1 *Ilse Aichinger*

Cînd își veni în fire, simți că rănile îi erau pansate. Socoti că era un ajutor zadarnic pe care îngerii îl dădeau unui mort, o pomană venită prea tîrziu.

— Uite că ne întîlnim iarăși, îi spuse el șoferului, care stătea aplecat deasupra lui. Cînd observă însă prezența unui ofițer din statukmajor, la picioarele patului, își dădu seama, îngrozit, că mai era încă în viață. Ordinul! Ce s-a întâmplat ou ordinul ? întrebă omul.

— Cam sfârtecat de împușcătură, dar încă aiteț, răspunse ofițerul.

— Eu trebuia să-1 predau, spuse omul.

— Am sosit tocmai la timp, îl întrerupse șoferul. Inamicul a început atacul de-a lungul malului.

— Era ultimul ordin pe care-1 mai aveam de așteptat, spuse ofițerul de stat-major, dînd să plece. Se mai opri o dată în ușă și, uit‘ndu-se înapoi, adăugă așa, ca să mai spună ceva : Noroc că n-ai cunoscut conținutul. Am avut un ood foarte ciudat pentru a anunța începerea acțiunii.

In românește de
***ludith* COMAN**

Cu șeful, la Chenouceaux

Pentru șofer, domnul Schmitz comandase mai întîi o *„terrine du chef“.*

— Sigur că pentru început mănânci cu plăcere o supă, nu-i așa. Jeschke ?

Dar, spre surprinderea lor, li s-a servit un platou cu gustări reci: afumături, salam și pateu din ficat de gîscă; chemat de doctor, chelnerul le explică, într-o germană îngrozitoare și ridicând ușor umerii îmbrăcați în frac, că intr-adevăr asta comandaseră.

— Aș fi jurat, tună domnul Schmitz, că *terrine* e o supă !

Nici unul dintre ei nu vorbea franceza : nici domnul Schmitz, nici șoferul, și nici doctorul Honig. Franceza era marea lacună în ceea ce privește cultura doctorului, dar la angajare domnul Schmitz îl asigurase mărinimos : „Nici nu e necesară, piața franceză nu ne interesează, textile fabrică și ei, așa că n-avem *„poblik relăsch’ns* [lu] (pronunțase *„pbblik“,* iar *„relations"* îl rostise ou un r din gît) — totuși, tocmai fiindcă își amintea de concesia aceasta, doctorul Honig o simțea ca o lipsă, deoarece nu putea să-i fie de ajutor șefului său.

*** Relații oficiale (engl.).**

Jeschke, uscățiv și negricios, desigur consumator de cartofi convins, privea întunecat platoul; după ce gustă de cîteva ori, recunoscu însă că lebervurstul este excelent — fapt demn de remarcat, ținînd seama de obișnuita lui muțenie — ceea ce îl incită pe domnul Schmitz să nu-și mai înfrîneze apetitul și să guste și el din acel *hors d'oeuvre* servit șoferului. 11 îndemnă și pe doctor să-1 ajute pe Jeschke, dar Honig preferă să-și aștepte melcii și, pînă aveau să sosească, să privească la cei doi comeseni: pe sfrijitul Jeschke, șoferul, care, șezînd țeapăn și drept, fără să-și fi descheiat nici măcar un nasture de la livreaua cenușie, scormonea mezelurile repezindu-și de sus furculița, și pe domnul Schmitz, înfășurat într-o osînză sănătoasă, tare; acesta, pe jumătate aplecat peste farfuria sa, izbutea să vorbească, să vorbească aproape fără întrerupere și totodată plin de înțelepciune, și în același timp să mănînce de zor și cu poftă. Nu era un om gras — la o formulă atît de simplă nu putea fi redus — ci un om care mulți ani în șir se hrănise, grijuliu, numai cu lucrurile cele mai bune, ceea ce, după cum aprecia doctorul, era cu totul altceva decît un om care mănîncă pe sparte. De altfel, domnul Schmitz îl întrebase pe doctor, înainte de a intra la „Arme de Beaujeu“, dacă se simte declasat din punct de vedere social prin faptul că șoferul va mînca laolaltă cu ei, iar Honig răspunsese că era o pretenție cam exagerată, dar că se va resemna. Domnului Schmitz, puteai, ba chiar trebuia să-i dai răspunsuri ironice, căci ura să-1 aprobi fără contrazicere.

— N-am nevoie de papagali în jurul meu !

Faptul acesta făcea suportabile relațiile cu el, chiar dacă erau oarecum obositoare.

După ce luară masa, părăsiră Parisul, ieșind prin Porte d'Orleans, în B.M.W.-ul de trei cilindri și jumătate al domnului Schmitz. Doctorul Honig ședea în față, lîngă șofer, iar domnul Schmitz, în spate, singur; tapiseria mașinii era din piele gălbuie, ca lămîia, iar afară, Parisul, văzut prin geamurile de sticlă incasabilă,

curățate scrupulos de un burete din material plastic, Parisul era „paradit[11], după cum se exprima cu melancolie domnul Schmitz. Ieri, la Versailles, domnul Schmitz aproape că sărise în sus, cînd văzuse în ce stare se afla castelul.

— Nuu, zisese el, nu-i îngăduit să lași chestia asta să se paradească așa !

Spunea despre castelul de la Versailles „chestia asta[11]. Doctorul îi pomenise ceva despre delicata patină, dar domnul Schmitz nu luase în considerație obiecția.

— Asta nu-i patină, replicase el asta-i murdărie ! Dacă indivizii ăștia vor cu adevărat să-și conserve istoria, atunci trebuie să întrețină chestia asta așa cum â fost plănuită de Ludovic al XIV-lea, adică nouă, și tre-y buie să strălucească de parcă ar fi fost clădită ieri.

Doctorul se gîndise la sclipitoarele fabrici din Krefeld ale domnului Schmitz, și-și spusese „aha“ ! dar deși găsise atît de dezarmante opiniile șefului, încît nu știuse ce să-i răspundă, mai făcuse totuși — de vreme ce trebuiau să existe obiecții — cîteva observații cu privire la frumusețe și urmele pe care le lasă vremea, la estetică și istorie. Domnul Schmitz rămăsese însă neclintit.

— Se poate-ntîmpla ca dumneata să le găsești frumoase așa cum sînt, fusese el de părere, dar numai pentru că nu ți le poți închipui cum au arătat, cînd erau noi.

Și apoi se desfășurase : știa totul despre tehnica zugrăvelii în epoca barocului tirziu; Honig rămăsese cu gura căscată.

„Ei, poate să devină nostim[11], se gîndi doctorul, în timp ce Parisul rămînea în urmă. Franță văzută cu ochii unui neamț din epoca „miracolului economic", un neamț care ședea singur acolo, în spatele lui, pe bancheta îmbrăcată în piele gălbuie, ca lămîia, a unui automobil negru, strălucitor ; nu numai că ședea singur pe bancheta din spate, dar era meii ales înconjurat de un aer vag de izolare, pe care, evident, o suporta anevoie, și îl luase cu el pe doctor, în week-end-ul prelungit, tocmai pentru că

avea nevoie de societate. Aceasta era, în primul rind, pricina. „Vino cu mine, spusese domnul Schmitz, să lăsăm samsarii acasă și să petrecem câteva zile în lege !“ Dar doctorul Honig știa că nu fusese ales spre a-1 însoți pe patron fiindcă domnul Schmitz îl găsea mai simpatic deeît ceilalți domni din „conducerea fabricilor lui“. Șeful se împăca foarte bine cu acești oameni pe care-i numea „samsari[I]', chiar dacă într-o călătorie în care urma să viziteze catedrale și castele preferase să-l invite pe acel colaborator pe care de asta îl plătea : pentru că se pricepea la artă.

(„în privința formei", obișnuia să-1 contrazică doctorul, cînd punea în fața domnului Schmitz un afiș de Huegi, iar șeful îl aproba spunînd : „Ei, sigur, la artă trebuie să te pricepi mai bine deeît mine" — dar nu putea să-1 dezvețe pe domnul Schmitz să vorbească despre artă ; atît de puțin era în stare să se apere împotriva acestui obicei, incit colegii, „samsarii" și inginerii din conducere, îi spuneau „Kunst-Honig" [1].) Nu, domnul Schmitz nu-1 socotea nici mai simpatic, nici mai antipatic deeît ceilalți inși din preajma sa. Domnul Schmitz era singur, dar asta-i era neplăcut, nu avea prieteni, dar avea nevoie de societate ; un om ca el nu avea prieteni, se gîndea, doctorul, avea servitori, unul pentru automobil și unul pentru artă, și îi deprindea să-1 contrazică pentru că nu-i posibil să ai succes într-o lume care, orice faci și orice gîndești, te aprobă. Cînd ești atît de plin de succese ca domnul Schmitz te vezi condamnat să stai singur pe bancheta din spate a propriului tău automobil.

Se punea întrebarea de ce oare domnul Schmitz nu prefera să călătorească împreună cu o femeie. Că hu pleca împreună cu soția lui, era lesne de înțeles : soția domnului Schmitz era o nevastă, și nimic mai mult ; își părăsea fără nici o plăcere locuința mobilată cu imitații în stil Chippendale. De mirare era însă faptul că nici amante nu se știa să fi avut domnul Schmitz. Ori de cîte ori doctorul Honig se gîndea la această latură a existen-

---

I **Joc de cuvinte intraductibil, Kunst însemnînd artă și Honig, miere.**

ței șefului său, îi privea, fără să vrea, mîinile : aveau degete scurte, dar erau de o formă frumoasă și acoperite cu o piele palidă, delicată ; nu se potriveau cu trupul bine hrănit, plin de succese ale omului — sau erau uneltele lui de pipăit, tentaculele succeselor lui ? în orice caz, o asprime abia vizibilă le deosebea de mîini de femeie,. La catedrala din Chartres, domnul Schmitz nu avusese nimic de obiectat. „Păcat numai, se gîndea doctorul, că au sosit cu o jumătate de oră prea tîrziu, seara, cînd cerul acela de sfîrșit de octombrie devenise cenușiu, așa incit roza cea mare nu mai scînteia în toată splendoarea/' In afară de asta, încă de dimineață, se lăsase un frig cumplit, vîntul era aproape de neîndurat și, în timp ce admira sculpturile de pe *Portail royal*[1] doctorul simțea că îl paște un guturai serios. Se strădui apoi să se reîntoarcă repede la mașină, dar domnul Schmitz era neobosit; plin de entuziasm, înconjură catedrala însoțit de vîntul șuierător.

Dimpotrivă, hotelul din Tours, deși *premiere classe*[II] [III]*,* arăta atît de neîndoielnic „paradit[11], încît domnul Schmitz, văzînd camera cu perdeaua cenușie de voal, putredă de veche ce era, și fața de masă pătată, se refugie de îndată în sala de mîncare, de fapt o mică sală de mîncare, un salon unde se lua masa — care-și păstra stilul din Tou- raine — și era înzestrat cu un grătar strălucitor, ce dogorea. Mîneară potîmichi *ă la chasseur*[3]*.* Domnul Schmitz refuză primulsoi de vin recomandat de chelner, un vin tare din valea Loirei, suportabil de dulce. Căci domnul Schmitz nu era un turist german neștiutor, căruia puteai să-i oferi un astfel de vin, era fiul unui om care avusese cîteva petice de viegrozave în valea Mosellei și chelnerul pricepu de îndată că nu servea un parvenit, așa că aduse un Barsac sec și ușor — „ținut la, temperatura

---

II**< Portalul regal (fr.).**
’ Categoria Intll (fr.).
³ GStlte vlnătorește (fr.).

pivniței, nu la gheață !“ poruncise domnul Schmitz —

un vin care, după ce băură o vreme din el, începu să li se urce încetișor la cap. Domnul Schmitz vorbi iarăși, vorbi iarăși aproape neîntrerupt, și totuși cît se poate de inteligent, de astă dată despre vinuri, despre vinurile germane și cele franceze, știa totul despre plantarea viei, îngrijirea viei, tăierea butașilor de viță de vie, despre comerțul cu vinuri și denumirea vinurilor. învăluit în ușoara febră pricinuită de guturaiul care începuse să-și arate colții, doctorul abia percepea lucrurile concrete pe care i le înșira domnul Schmitz, se mira numai din nou, fiindcă el, Honig, era un ins care se pricepea bine la literatură și artă, la *public relations* și la reclamă, dațr habar n-avea de lucruri concrete. Fără nici o tranziție, domnul Schmitz își încheie referatul spunînd :

— De fapt, nu se mai poate călători xlecît în Franța.

— Ei, replică doctorul Honig, ca și cum s-ar fi îndoit, și atunci cu Spania cum rămîne ?

Domnul Schmitz n-avea nevoie decît să-i arunci o vorbă pentru a-i da prilejul să desfășoare o - expunere mai largă; se ocupă așadar cîtăva vreme de Spania, înainte de a afirma :

— Franța e mai fină, mai elegantă, mai liniștită. Surprins, doctorul constată o adevărată îngrijorare în vocea domnului Schmitz, cînd șeful continuă :

— Numai de n-ar lăsa să se paradească totul !

La hotel, Jeschke nu mai mîncă împreună cu ei. în legătură cu asta, doctorul află anumite lucruri despre felul cum trăiesc șoferii în marile hoteluri : li se puneau la dispoziție mici camere confortabile, la etajele de sus, și mîncau meniuri zdravene, în încăperi rezervate anume pentru ei. Domnul Schmitz judeca buna calitate a hotelului după calitatea mîncării asupra căreia Jeschke trebuia să-i raporteze.

— Dacă Jeschke spune că mîncarea lui n-a fost bună, păi atunci poți renunța liniștit la hotelul ăsta, îi relata el doctorului, un hotel care se zgîrcește la mîncarea șoferilor, nu face nici altminteri doi bani.

Cînd, către ora unsprezece, se duseră sus și își urară noapte bună în fața camerei domnului Schmitz, doctorul văzu prin ușa întredeschisă că Jeschke — în aceeași livrea severă încheiată la toți nasturii — era prezent, spre a-i pregăti stăpînului său cele necesare pentru noapte. Dimineața, Jeschke plătea nota la hotel; ținea în portofelul său banii de călătorie ai domnului Schmitz și-i administra în același mod sigur și tăcut în care conducea B.M.W.-ul impunător. „De fapt, eu nu sînt decît un salariat, se gîndi doctorul, căci nu putea dormi, avînd o noapte proastă din pricina capului înfierbîntat. Jeschke e cu totul altceva — un servitor este un ins care trăiește laolaltă cu stăpînul său, este un exemplu de simbioză, așa ca legătura dintre crocodil și ploier ; trebui/e să fii foarte bogat ca să poți avea un servitor", și domnul Schmitz era într-adevăr un om bogat, nu se număra nici printre bogătașii mijlocii, ca atîția alții, nu era nici putred de bogat, ca unii noi îmbogățiți, ale căror fotografii pot fi văzute în revistele ilustrate — era un tip foarte bogat, un tip într-adevăr foarte bogat. Era un crocodil.

La micul dejun, doctorul avea un cap cît banița, era complet buimac din pricina febrei, a guturaiului și a durerilor de gît, afară însă era o dimineață rece, însorită, care-i făcu bine, cînd porniră să se plimbe prin Tours. Catedrala era înaltă și zveltă, iar palatele din jurul ei se ascundeau, liniștite și învăluite în lumina toamnei, îndărătul zidurilor vechi, prin ale căror porți pășeau călugărițe și grădinari. Fluviul Loara curgea prin Tours, lat și gălbui ca nisipul. Lăsară în urmă acest oraș și se îndreptară spre Chenonceaux. La Chenonceaux, domnul Schmitz nu-și manifestă nici aprobarea, nici dezaprobarea ; în sala vastă, pe sub ferestrele căreia curgea rîul Cher, se arătă interesat, în cea mai mare măsură, de o placă pe care sta scris că în primul război mondial aici fuseseră îngrijiți răniți. Găsea că sala este de neconceput ca lazaret. Evident, domnul Schmitz își putea închipui cum arăta o sală plină cu răniți, era în stare să-și imagineze cum se auzeau gemetele, bolnavilor într-un castel gol și

neîncălzit. Doctorul Honig trebui să recunoască, în sinea sa, că lui, personal, placa memorială nu i-ar fi prilejuit nici o reflecție, dacă șeful nu s-ar fi întins la discuție în legătură cu asta. „Păcat", se gîndi Honig, căci avusese intenția să vorbească domnului Schmitz despre Diane de Poitiers, asupra căreia era perfect informat ; în castel, atîrnau pe pereți c.teva frumoase portrete datorate școlii de la Fontainebleau.

In continuare, vizitară Amboise, apoi Chaumunt, și la prînz ajunseră la Blois. La Amboise, domnul Schmitz arătă mai mult interes ipentru casa în care locuise Lionardo [1], decît pentru castelul așezat sus de tot, pe stînci; modelele aparatelor lui Lionardo îl îndemnară să dea cîteva explicații amănunțite de specialist. In curtea castelului din Chaumont, doctorul, căruia febra îi pricinuia o stare de iritabilitalte, îl întrebă dacă genul acesta de arhitectură n-ar putea fi studiat și la toate vilele din Renania, dar, de astă dată, domnul Schmitz nu pricepu ironia, ci lăsă să se înțeleagă că admirase stilul specific ținutului Loarei, încă din copiile făcute în timpul „anilor de întemeiere" [IV] [V], ceea ce lui Honig i se păru cu atît mai remarcabil, cu cît șeful găsea pretutindeni ceva de obiectat. Se-nțelege, castelul din Blois fu din nou considerat cu totul „paradit[11], pentru că, negru din pricina scurgerii vremii și posomorit, privea în jos, spre acoperișurile de ardezie ale orașului și spre fluviul puțin adînc, leneș, cu ape de un galben chinezesc. După-amiază, Jeschke îi conduse la Chambord și la alte castele mai îndepărtate. Se făcuse tot mai frig, peste Touraine sufla un vînt înghețat, și de fiecare dată, cînd cobora din limuzina ușor și plăcut încălzită, ca să viziteze un nou castel, doctorul se temea că răceala lui s-ar putea preface într-o congestie pulmonară. 11 invidia pe Jeschke. fiindcă el nu trebuia să viziteze nimic, ci rămînea în mașină, sau bea o ceașcă de cafea ori putea să hoinărească pe la magazinele cu

---

IV **Se refers la Leonardo da Vinci.**

V **Se referi la perioada 1871—1873, ce a urmat unificării Germaniei.**

„suveniruri[1]', în timp ce el, Honig, avea

„de făcut“ monumente după monumente. Domnul Schmitz era neobosit, și neobosit împărțea monumentele ce închideau în ele trecutul Franței în „paradite“ și bine întreținute. Făcea socoteli și cu cît înainta după-amiaza, devenea mai melancolic, căci totalul sumelor necesare pentru ceea ce era aici de făcut întrecea totuși cu mult așteptările lui. în trecutul lor, franțujii exageraseră, fără îndoială, în ce privește construcțiile.

La Chambord, aproape că se certară. Doctorul era mut de admirație din pricina aerului manierist pe care-1 căpăta peisajul privit de pe acoperișul castelului ; înaintea ochilor minții i se iviră tablourile anumitor suprarealiști și se contopiră cu ilustrațiile breviarului ce aparținuse ducelui de Berry ; Francisc I scrijelise pe o fereastră a castelului din Chambord cuvintele *„Souvent femme varie"* și toate acestea îi treziră în imaginație o schiță de afiș pentru mătăsurile artificiale fabricate de domnul Schmitz la Krefeld, schiță pe care avea s-o discute cu Huegi, în Elveția, de îndată ce se va întoarce.

— Știți ce a spus Chateaubriand despre acoperișurile din Chambord ? îl întrebă el pe domnul Schmitz.

Șeful se smulse din contemplarea întunecată a cîtorva ferestre fără geam de la parterul castelului, acoperite cu scînduri negeluite. .

— Ei, ce-a spus ? se interesă el.

— „Chambord se asemuie cu o femeie, al cărei păr flutură în bătaia vîntului“, recită doctorul, așa-zicînd liber, deoarece citise asta mai înainte, într-un prospect.

— Prostii ! spuse domnul Schmitz aspru. Mai bine ai vedea în ce hal se află castelul!

Doctorul simți, cu îngrijorare, că în vocea șefului său se strecurase un soi de antipatie față de el, Honig.

— La „chestia asta“ au trudit doisprezece ani neîntrerupt, două mii de muncitori, adăugă domnul

*** Ades temela-1 schimbătoare (fr.).**

Schmitz. Franța a asudat singe pentru castelul ăsta»

Știi că regele ăsta — cum dracu-1 chema ?...

— Francisc I.

— ...că individul ăsta a înființat o comisie financiară care să jefuiască țara, și astfel „chestia asta'[1] să poată fi clădită ?

Bineînțeles că doctorul nu știa, și domnul Schmitz tună :

— Asta mă interesează mai mult decît prostiile pe care le îndrugă o mînă de literați și de istorici de artă. Manierism ! Să se îngrijească mai bine să nu se năruiască de tot „chestia asta“.

Chevemy, sclipind în lumina amurgului, așezat cum era pe o pajiște îngrijită și înconjurat de un parc ce strălucea învăluit într-un roșu întunecat, îl mai împacă puțin pe domnul Schmitz cu starea în general „paradită" a istoriei Franței. „Paradit este o expresie de argo“ se gîndea doctorul, în timp ce, sleit de puteri, ședea lingă șofer, în drumul spre Bourges. „De ce nu vrea ca vechiul să se părăginească, pur și simplu ?“ își spuse îndîrjit doctorul, în timp ce, scuturat din nou de frisoane și cu capul buimac, privea țintă afară, în întunericul care înainta cu repeziciune. „Făcuseră*[1] de ieri seară două catedrale și unsprezece castele ; doctorul chicoti de unul singur, încet și cu nervozitate ; el care, altminteri, cultiva cu grijă un gen de călătorie plăcut și cam snob, nu-și închipuise că i s-ar putea întimpla așa ceva vreodată.

La hotelul din Bourges se scuză de îndată față de domnul Schmitz și se vîrî în pat. Luă două aspirine, dar nU izbuti să adoarmă ; febra îl ținea într-o stare de trezie și totodată de amorțeală. Camera în care zăcea era mare si întunecată, deși dăduse la o parte draperiile, căci afară, străzile, în orașul învăluit în noapte, erau neluminate ; doar felinarul roșu, de formă romboidală, ce lumina intrarea unei cîrciumi unde se vindeau și țigări, arunca un slab reflex pe tavan. Pe la ora zece, cineva ciocăni la ușă și domnul Schmitz intră în cameră, pentru a vedea cum îi merge tovarășului său de călătorie.

— Asudă bine, spuse el, și pînă mîine dimineață scapi!

— Nu asud niciodată, răspunse doctorul, fac întotdeuna febră, o febră ușoară sau ceva mai ridicată, care apoi dispare.

— Dacă ai avea febră ca lumea și-apoi ai asuda ca lumea, ar fi mai bine, spuse domnul Schmitz.

Oftă și-și trase un scaun lîngă pat. Era vădit că mai avea ceva pe suflet.

— iM-arn mai plimbat o oră, mărturisi el.

— Sfinte Dumnezeule ! replică doctorul. Tot nu vă ajunge ?

Domnul Schmitz nici n-auzi întrebarea.

— Am văzut palatul unuia pe care-1 chema Jacques Coeur, relată el. In ciuda întunericului putea fi recunoscut foarte ușor. M-am uitat în ghid și am stabilit că Jacques Coeur a fost vistiernicul lui Carol al VII-lea — individul ăla care a fost încoronat de Sfînta Ioana. Așa-i ?

Doctorul încuviință din cap.

Jacques Coeur a fost un mare capitalist. El i-a făcut rost lui Carol al VII-lea de bani pentru războaiele sale împotriva Angliei.

— Vezi, prin urmare, spuse domnul Schmitz, e totuși bine de știut că Sfînta Ioana a fost finanțată de cineva. Asta nu-i micșorează cu nimic importanța. Dar cineva trebuia să procure bani .pentru idee. întotdeauna trebuie să existe oameni care să procure bani, pentru ca ideile să devină realitate.

Rosti acest loc comun de parcă ar fi făcut chiar atunci cea mai grozavă descoperire. Doctorul ar fi rîs cu plăcere, dar simți deodată că omul greoi, care ședea lîngă patul lui, într-o cameră întunecată, într-un hotel din Bourges, avea ceva apăsător, trist ; domnul Schmitz ședea acolo ca un nătărău, dar doctorul nu rise, ci se hotărî sâ profite de ocazie și să se răzbune pentru cele două catedrale și cele unsprezece castele.

— Și dumneavoastră, pentru ce idei anume procurați bani ? întrebă el tăios.

Dar îl subestimase pe domnul Schmitz. Nătărăul ridică e drept din umeri, dar un răspuns tot avu.

— Arată-mi o Sfînta Ioana, spuse el, și o finanțez.

In dimineața următoare, doctorul se simți ceva mai bine. Străzile Bourges-ului erau inundate de fetițe în șorțuri negre de școală și cei doi bărbați, tăind șuvoiul însuflețit de strigăte și murmure, se îndreptară spre catedrala care ca un uriaș elefant îmbătrânit, ce se lăsase pe labele lui, se odihnea în mijlocul orașului. Catedrala din Bourges era într-adevăr cea mai „paradită[11] dintre toate cîte li se înfățișaseră în întreaga lor călătorie, dar doctorul nu putea îndura ca domnul Schmitz să spună asta, căci, pe de altă parte, catedrala era minunată în starea de ruină în care se afla, era .prea măreață în oboseala ei de elefant, pentru ca un capitalist, un îmbogățit de pe urma „miracolului economic'[1] german, un fabricant de mătase artificială și un crocodil din Krefeld să se socotească obligat a-i purta de grijă. Doctorul își aminti îndatorirea pe care o avea de a-1 contrazice și-1 întrebă pe domnul Schmitz de ce nu admiră pur și simplu construcția.

— Ei, știi că-i bună, zise șeful mirat, doar asta și fac ! Dar nu trebuie să lauzi prea mult ceea ce ți-e drag.

Abia acum înțelese doctorul. în timp ce pășeau în biserică, se gîndi plin de mînie la asta, și anume că, de la Paris pînă la Bourges, domnul Schmitz criticase cu asprime tot ceea ce văzuseră. Și din ce pricină ? Pentru că nu putea îndura ca „chestiile" care-i erau dragi să îmbătrânească neîngrijite, să piară în parcuri părăginite sau să se holbeze cu ferestre văduvite de geamuri, dispărînd întunecate și pline de crăpături, fărîmițîndu-se tăcute, fără să le atingă și să le lumineze nici o scînteiere a fabricilor din Krefeld. Și deodată doctorul își dădu seama că visul domnului Schmitz era un vis în care-i apăreau fabrici scînteietoare și castele scînteietoare, o fantasmagorie alcătuită din fabrici germane sclipitoare și catedrale franceze noi, o tapiserie alcătuită din prezent și din istorie, țesută din fire strălucitoare de mătase artificială, minu-

nată și care avea să țină o veșnicie : Krefeld și Versailles.

Dar nu mai exista nici o Sfîntă Ioana. Nicăieri nu se lăsa descoperită nici măcar cea mai neînsemnată zdreanță dintr-un mit pe care domnul Schmitz să-1 fi putut finanța. Deși incandescente și joase, domnul Schmitz nu vedea vitraliile din Bourges. Privirea lui se ridica spre statuia prăfuită a lui Jacques Coeur.

La ieșirea din catedrală îi și aștepta limuzina, în al cărei lac negru te-ai fi putut oglindi, un coșciug tapisat cu piele gălbuie, ca lămîia, Jeschke o lustruise lună.

în românește de
***Suzi* HIRSCH**

Undina își ia rămas bun

Voi, oameni ! Voi, monștri!

Monștri cu numele de Hans ! Cu numele acesta pe care nu-1 voi uita niciodată.

De cite ori treceam prin luminiș, în timp ce crengile se dădeau în lături și nuielele îmi scuturau apa de pe brațe iar frunzele îmi ștergeau ușurel stropii din păr, mă întîlneam cu cineva care se numea Hans.

Da, am învățat că, în mod logic, pe unul dintre voi trebuie să-1 cheme Hans, că voi toți purtați acest nume, fără deosebire, și, totuși, unul singur dintre toți e Hans. întotdeauna doar unul singur poartă acest nume pe care nu-1 voi uita, chiar dacă pe voi toți am să vă uit, cu totul și cu totul, oricît de mult v^am iubit. Chiar atunci cînd sărutările și sămînța voastră vor fi de mult spălate și purtate de apele cele multe și mari — apa ploilor, a fluviilor, a mărilor — numele va rămîne aici, va trăi veșnic în adîn- curile lor, fiindcă nu mă pot opri să nu-1 rostesc mereu, Hans, Hans...

Monștri cu mîini viguroase și nerăbdătoare, cu unghii palide, tăiate scurt, cu unghii negre, tocite, cu manșete imaculate la încheietura mîinii, cu pulovere zdrențuite, cu haine cenușii, uniforme, cu jachete de piele grosolană, cu cămăși de vară descheiate ! Dar lăsați-mă să fiu sinceră, monștrilor, și să vă strig o dată tot disprețul meu, căci n-am să mă mai întorc și n-am să mai răspund la chemările voastre, cînd mă veți pofti la un pahar cu vin, la o călătorie, la teatru. Nu mă mai întorc niciodată, nu voi mai rosti niciodată cuvintele „da“ și „tu“ și iar „da“. Ele nu mai există pentru mine și poate am să vă spun și pentru ce. Fiindcă știți ce înseamnă o întrebare, și că toate încep cu : „de ce ?“ în viața mea nu mai există întrebări. Eu iubesc apa, iubesc transparența ei densă, verdele adîncurilor și făpturile fără grai {în curînd nu voi mai avea nici eu grai), îmi place părul meu unduind prin apă, în jurul acestor făpturi, prin apa cinstită, oglindă indiferentă, care îmi îngăduie să vă văd pe voi, ceilalți. Granița fluidă dintre mine și alter ego-ul meu...

Nu am copii de la nici unul dintre voi, fiindcă n-am pus întrebări, fiindcă n-am avut pretenții, nici n-am fost prevăzătoare, nici n-am avut intenții și nici viitor; n-am știut cum te poți cuibări în viața altuia. Pentru traiul meu nu ceream nimic, n-aveam nevoie nici de jurăminte și nici de promisiuni; îmi trebuia doar aer ca să respir, aerul nopții, aerul mării, aerul de deasupra hotarelor, ca să prind puteri pentru a putea rosti mereu alte cuvinte, pentru mereu alte sărutări, pentru neîntrerupte mărturisiri : Da. Da. De îndată ce făceam mărturisiri, eram condamnată să iubesc; cînd, într-o bună zi, scăpăm din mrejele dragostei, trebuia să mă întorc din nou în apă, în acest element în care nimeni nu-și înfiripă cuib, nimeni nu clădește acoperiș pe grinzi și nimeni nu se învelește cu o cuvertură. Să nu fii nicăieri, să nu te oprești niciunde. Să te cufunzi, să te odihnești, să-ți schimbi locul fără efort — și într-o zi să te răzgîndești, să ieși iar la supra-

față, să treci printr-un luminiș, să-1 zărești pe *el,* să șoptești ,,Hans“. Și s-o iei iarăși de la capăt.

— Bună seara.

— Bună seara.

— E departe pînă la tine?

— Departe, tare departe.

— Și pînă la mine tot departe e.

Să repeți mereu aceeași greșeală, aceeași pe care ți-e dat s-o fad. La oe bun atunci să te fi spălat in toate apele lumii, în apele Dunării și ale Rinului, în apele Tibrului și în Nil, în apele limpezi ale mării polare, în apa de cerneală din largul oceanelor și în mlaștinile fermecate ? Nevestele pătimașe ale oamenilor au limbă ascuțită și ochi scăpărători ; cele blajine varsă lacrimi molcome, dar și lacrimile sînt folositoare. Bărbații însă tac în împrejurările astea. Devotați, își mîngîie pe păr nevestele, copiii, deschid ziarul, își aruncă ochii peste socoteli sau dau mai tare drumul la aparatul de radio și totuși aud muzica scoicilor, fanfara vîntului ; apoi, într-un tîrziu, cînd se face întuneric în case, ei se ridică încă o dată, pe furiș, deschid ușa, trag cu urechea pe coridor, prin grădină, pe alei, pînă ce aud deslușit ; vaierul durerii, chemarea de departe, muzica duhurilor. Vino! Vino ! O singură dată doar, vino !

Voi, monștri, și femeile voastre !

Nu mi-ai spus tu : căsnicia mea e un iad, nimeni nu va înțelege cum pot trăi cu un asemenea om ? Nu mi-ai spus tu : soția mea, da, e un om minunat, da are nevoie de mine, nu știu cum ar putea trăi fără mine... ? N-ai spus chiar tu ? Apoi ai rîs și, exuberant, mi-ai .spus că lucrurile astea nu trebuie luate în serios, că nimic nu e nevoie să fie luat în serios. Nu tu mi-ai spus : între noi așa va fi totdeauna, restul nu trebuie să existe, restul n-are importanță ? Monștri, cu vorbele voastre ; umblați după cuvintele femeilor, ca să nu vă lipsească nimic, pentru ca universul vostru să fie împlinit, rotund. Vă

luați femei — amante și neveste ; femei pentru o zi, femei pentru sfîrșit de săptămînă, femei de o viață și ele vă fac bărbații lor. (Poate că asta ar merita o dezmeticire !) Sînteți geloși pe nevestele voastre, voi, cu indulgența voastră arogantă și cu tirania voastră, cu ocrotirea pe care o căutați la femeile voastre ! Voi, cu banii voștri de coșniță și cu discuțiile voastre comune, din care vreți să prindeți putere înainte de a vă spune noapte bună și care sînt o justificare în fața lumii. Voi, cu îmbrățișările voastre iremediabil neajutorate, iremediabil absente. Mă întrebam uimită de ce femeile voastre primesc bani pentru tîrguieli și pentru rochii și apoi le invitați să plece cu voi în vacanța de vară (le invitați și, firește, le plătiți). Cumpărați și vă lăsați cumpărați. Hans, Hans ! îmi vine și să rîd și să mă minunez de voi. De voi, bieți studenți, și de voi, muncitori de treabă, care vă luați neveste să muncească alături de voi, împreună cu voi ! Fiecare devine mai deștept la altă facultate, fiecațe face progrese în altă fabrică. Vă străduiți să puneți bani deoparte și vă înhămați cot la cot la căruța viitorului. Da, de aceea vă luați neveste, ca să vă consolidați viitorul, ca să faceți copii. Cît de blind le priviți cum umblă sperioase și fericite cu pruncul în pîntece ! Uneori le opriți să aibă copii, nu vreți să fiți stingheriți și vă grăbiți spre bătrînețe cu tinerețea încă necheltuită. Da, asta ar merita într-adevăr o trezire serioasă. Voi care înșelați și voi cei înșelați, cu mine să nu încercați așa ceva. Cu mine, nu !

Voi aveți muze și aveți vite de povară, aveți soții savante și inteligente, cărora le-ați dat dreptul să vorbească... Rîsetele mele au răscolit îndelung apele, rîsul meu gîl- gîit, pe care, uneori, în toiul nopții l-ați imitat cu strîngere de inimă. Căci ați știut totdeauna că e die rîs și e de spaimă și că vă e lehamite de voi înșivă, și că niciodată n-ați fost de acord cu asta. De aceea ar fi bine să nu vă mai treziți în miez de noapte, să nu mai umblați pe coridoare, să nu mai ciuliți urechile prin curte sau prin grădină, după un zvon, o chemare, un sunet dureros, deoarece ar fi mărturisirea că trădarea supremă vă ispitește mai mult decît

orice. Nicicînd n-ați fost împăcați cu voi înșivă. Niai cu casele voastre, nici cu tot ce ați întemeiat solid și sigur. Fiecare cărămidă ce se desprindea de la locul ei, fiecare prăbușire ce vă amenința însemna pentru voi o tainică bucurie. Vă amuza ideea oricărui eșec eventual, a unei evadări, a unei umilințe, a unei izolări, care v-ar fi desprins din prezentul atît de real- Prea multă vreme v-ați bucurat de acest joc imaginar. Cînd veneam eu, cînd o boare de vînt îmi anunța sosirea, tresăreați, simțind că era pe aproape ora, pe aproape prihana, izgonirea, pierzania, misterul. Era chemarea sfîr- șitului. A sfîrșitului. Monștrilor, de aceea v-am iubit, fiindcă înțelegeați chemarea mea, fiindcă veneați la auzul ei, totdeauna neîmpăcați ou voi înșivă. Dar eu ? Cînd eram eu de acord cu voi ? Atunci cînd erați singuri, cu totul singuri, cînd gîndurile voastre se însăilau fără nici o noimă, în neștire, cînd lampa punea stăpînire pe odaie, cînd apărea un luminiș, cînd încăperea era umedă și plină de fum, cînd păreați pierduți, pentru totdeauna pierduți, pierduți în voi înșivă, atunci venea rîndul meu. Puteam intra, puteam să cer cu privirea aceea care te obligă să gîndești, să fii tu însuți, să te destăinui. — Eu nu v-am înțeles niciodată, în vreme ce voi vă înțelegeați unii pe alții. Spuneam mereu : nu te înțeleg, nu înțeleg, nu pot înțelege. A durat mult și bine, a fost minunat timpul în care nu v-am înțeles și nu m-ați înțeles, în care n-au fost întrebări, de ce-i așa, și de ce-i așa, de ce granițe, politică, ziare, bănci, bursă, comerț, și așa mai departe, într-una.

Fiindcă eu am înțeles politica voastră subtilă, ideile voastre, concepțiile și părerile voastre, astea le-am înțeles foarte bine, chiar prea Ibine. De aceea mi-era totul de neînțeles. Am priceput atît de ibine prelegerile voastre, amenințările, argumentele, liniile voastre de apărare, încît nu mai eram în stare să înțeleg nimic. Dar tocmai imposibilitatea de a înțelege toate acestea vă stimulează, vă însuflețește. Căci aceasta este adevărata, marea și tainica voastră concepție despre lume, și eu,

cu vraja mea,

v-am scos-o la iveală, concepția voastră măreață, concepția voastră nepractică, în care timpul și moartea mistuie totul cu văpăile lor, ordinea, învăluită de nelegiuiri, noaptea, profanată prin somn. Femeile voastre, bolnave de prezența voastră, copiii voștri, blestemați de voi să trăiască în viitor, ei nu v-au învățat ce este moartea decît picătură cu picătură. Eu însă v-am învățat, într-o clipită. Acolo unde totul era perfect, luminos, uluitor — v-am spus : Aici e moartea. Și apoi: A sosit vremea. Și morții i-arn spus : Pleacă! Și timpului i-am spus : Rămîi! Astfel v-am vorbit eu, Iar tu, iubitul meu, mi-ai răspuns atunci cu un glas tărăgănat, atît de sincer și mîntuit de tot ceea ce ne despărțea, ți-ai dezvăluit sufletul tău trist, măreț și trist, ca sufletul tuturor bărbaților și ursit să nu folosească la nimic. Fiindcă nici eu n-am fost ursită să fiu de vreun folos și nici voi nu vă cunoașteți vreo menire, ne^am potrivit. Ne-am înțeles și ne-am iubit. Sufletele noastre se asemănau.

Am cunoscut un bărbat cu numele de Hans și era altfel decît ceilalți. Apoi am cunoscut un altul, care nici el nu semăna cu ceilalți. Și am mai cunoscut un bărbat care era cu totul deosebit de ceilalți. II chema Hans și l-am iubit. L-am iubit în luminiș și am plecat cu el, fără țintă, prin ținuturile 'Dunării. Ne-am urcat în roata uriașă, asta s-a întîmplat prin Pădurea Neagră ; ne-am plimbat pe marile bulevarde, pe sub platani, și am băut Pemod. II iubeam. Am poposit apoi pe peronul unei gări de nord ; trenul pleca înainte de miezul nopții. Eu n-am fluturat batista; 'am schițat doar cu mîna un semn că e sfîrșitul. Acel sfîrșit fără de sfîrșit. Niciodată nu s-a sfîrșit. Puteți face liniștiți acest semn. Nu e un semn trist, care îndoliază gările și marile autostrăzi. E un semn care înșeală mai puțin decît fluturarea de batistă cu care se sfîrșesc atîtea-n viață. Pleacă, moarte! Timp, rămîi ! Eu nu folosesc farmece, nici lacrimi, nici încleș-tarea mîinilor, nici jurăminte sau rugăminți. Nimic din toate acestea. Porunca este : să ai încredere, ochii ajung

ochilor, o unduire verde, un fulg ușor ajung. Legea să-ți fie stăpână, nu simțămîntul. Să asculți chemarea singurătății. Singurătate, unde pe mine nimeni nu mă urmează.

Mă înțelegi oare ? Singurătatea ta n-o voi împărți niciodată, fiindcă o am pe a mea, e străveche și va dura mai mult. iNu sînt făcută să împart grijile voastre. Aceste griji, nu! Cum aș putea adinite aceste griji fără a trăda legile mele ? Cum aș putea oare crede în importanța încurcăturilor voastre ? Atîta timp cît vă cred, cît vă cred ou adevărat, pe deplin, cum aș putea oare să șocat că prețuiți mai mult decât manifestările voastre ieftine și orgolioase, decît faptele voastre meschine și bănuielile voastre absurde ? V-am acordat prea multă prețuire, în ochii mei voi erați cavaleri, idoli, suflete alese, demne de numiri împărătești. Cînd nu mai aveai ce spune despre viața ta, doar atunci rosteai cuvinte sincere, adevărate. Atunci apele se revărsau peste maluri, fluviile ieșeau din matcă, nuferii înfloreau și se înecau cu sutele, ilar marea era toată un imens suspin, ce se năpustea, se năpustea, se rostogolea și se lovea de țărmuri cu buze albe, înspumate.

Trădători ! Cînd nimic nu vă mai era de folos, foloseați calomnia. Ați știut numaidecît tot ce era suspect în ființa mea — apă și văluri și ceea ce nu se poate stabili în chip exact. Devenisem deodată o primejdie recunoscută la timp și blestemată. într-o clipită ați fost cuprinși de remușcări. în stranele bisericilor, în fața femeilor voastre, a copiilor și în fața lumii ați regretat, în fața marilor voastre instanțe ați avut curajul să regretați și să consolidați în sufletele voastre ceea ce devenise nesigur. Voi erați în siguranță. Ați înălțat, grabnic, altare pe care m-ați sacrificat. V-a plăcut sîngele meu ? Avea puțin gust de ciută și de balenă albă ? De făptură necu- vîntătoare ?

Ferice de voi ! Sînteți iubiți mult și vi se iartă multe ! Dar nu uitați că voi m-ați chemat pe lume, voi

m-ați

chemat în vis cu sufletul vostru, cu alter ego-ul vostru, nu cu făptura voastră, pe mine, necunoscuta, care la nunți apare cu picioarele ude, bocind cu glas de jale, necunoscuta de a cărei sărutare vă temeți ca de moarte, tot așa cum moartea ce-o doriți năvalnică, răscolitoare dar, în același timp și foarte cuminte, nu vă e hărăzită.

Mă întreb de ce, înainte de a pleca, nu v-aș spune tot ce gîndesc, ca să vă disprețuiți singuri. Căci îmi iau rămas bun.

Fiindcă v-am revăzut, v-am auzit vorbind așa cum nu se cădea să vorbiți cu mine. Memoria mea este neomenească. La toate a trebuit să mă gîndesc, la fiecare trădare, la fiecare josnicie. V-am revăzut în aceleași locuri, care acum mi s-au părut pline de ocară, acolo unde, odinioară, totul era limpede și luminos ! Ce-ați făcut I Eu am fost calmă, n-am scos nici un cuvînt. Ar trebui să vi le spuneți singuri. Am stropit cu un pumn de apă locurile acelea, să crească iarba ca pe morminte. Ca să rămînă măcar luminoase.

Așa însă nu-mi pot lua rămas bun. Aș vrea să vă mai spun o dată cîteva lucruri bune; să nu ne despărțim în felul acesta. Cine a mai pomenit asemenea despărțire ?

Cuvintele ce le rosteați au fost totuși bune și rătăcirile voastre, și zelul, și renunțarea voastră la adevărul întreg, pentru a-1 spune doar pe jumătate, pentru ca adevărul să lumineze doar acel colț de lume la care mai puteți lua-aminte în zelul vostru. Cît de curajoși ați fost, curajoși față de alții — și lași, desigur — și adesea ați fost curajoși pentru a nu fi luați drept lași. Chiar dacă sfada nu prevestea nimic bun, voi continuați să vă sfădiți și să stăruiți în spusa voastră, deși nu vă aducea nici un folos. Ați luptat împotriva proprietății și pentru ea, contra violenței și pentru arme, atți luptat pentru tot ce e nou și pentru tot ce e vechi, pentru fluvii și pentru sistematizarea lor, pentru jurămînt și împotriva depunerii jurămîntului. Deși știți că vă puneți de-a curmezișul liniștii voastre, totuși vă împotriviți mai departe. Asta ar merita poate laude.

în ciuda trupurilor voastre greoaie, ar trebui să vă laud gingășia. Ea se vădește mai ales în blîndețea cu care sînteți în stare să îndepliniți cuiva o dorință. Cînd faceți o promisiune, cînd vă aplecați urechea cu înțelegere la spusele cuiva, gingășia voastră întrece tot ce au femeile mai gingaș în ele. Trupurile voastre sînt greoaie, dar uneori par lipsite de greutate, tristețea sau un zâmbet de-al vostru pot infringe pentru o clipă chiar bănuiala fără margini a unui prieten.

De lăudat Sînt mîinile voastre cînd poartă lucruri fragile, le ocrotesc sau le păstrează cu pricepere, cînd poartă poveri sau le înlătură din calea cuiva. Sînt bune mîinile voastre cînd îngrijesc truipul oamenilor și al animalelor și uneori înlătură atent o suferință din lume. Puterea mîinilor voastre e limitată, dar bunătatea lor e chezașă pentru voi.

Vă admir cînd creați mașini și motoare, cînd, aplecați asupra lor, le înțelegeți și le tălmăciți, pînă cînd, de prea multă lumină, totul devine din nou obscur. Nu tu mi-ai lămurit principiile și forța lor ? Mi le-ai spus frumos și cu pricepere. Nimeni, nicicînd, nu va mai fi în stare să-mi vorbească astfel despre curenți și forțe, despre magneți și mecanisme și despre miezul tuturor lucrurilor.

Nimeni, nicicînd, nu va mai vorbi astfel despre elemente, despre întregul univers și constelațiile lui.

Nimeni, nicicînd, nu mi-a vorbit vreodată astfel despre pămînt, despre forma și vîrstele lui. în cuvintele tale totul era limpede : cristalele, vulcanii și cenușa lor, ghețarii și magma incandescentă.

Nimeni n-a vorbit vreodată astfel despre oameni și condițiile lor de trai, despre sclavia lor, despre bogățiile și despre ideile oamenilor pe pămîntul acesta, pe cel trecut și pe cel viitor. A fost bine că le-ai cumpănit pe toate și mi-ai vorbit așa cum mi-ai vorbit.

Nicicînd lucrurile n-au căpătat atîta farmec ca atunci cînd vorbeai tu despre ele, în cuvinte nicicînd mai meșteșugite. Rostite de tine cuvintele se răzvrăteau, rătăceau sau căpătau vigoare. Făceai cu cuvintele și cu frazele ce voiai, te-nțelegeai cu ele sau le transformai și uneori

primeau un nume nou ; cit despre lucruri, ele, care nu înțeleg cuvîntul drept sau nedrept, prindeau parcă viață.

Voi ați născocit toate jocurile, jocurile matematice și jocurile de cuvinte, jocurile de imaginație și cele de dragoste și nimeni nu le juca mai bine decît voi, voi, monștrilor !

Nimeni, nicicînd, n-a vorbit astfel despre sine însuși 1 Aproape cu sinceritate. Aproape ucigător de sincer. A-proape pierdută, fără speranță, stau aplecată acum deasupra apei. Lumea-i pe jumătate-n întuneric și eu nu nimeresc să-mi pun salba de scoici. Adio lumină. Și tu care ești altfel decît toți. Sînt sub apă. Sub apă.

Iar sus trece, acum cineva care urăște apa, urăște verdeața și care nu pricepe, niciodată nu va pricepe. Cum nici eu n-am priceput vreodată.

Aproape am amuțit, aproape nu se mai aude chemarea.

Vino ! O singură dată doar.
Vino !

în românește de *ludith* COMAN

REINHARD BAUMGART

Muzică acasă

Un cvartet — patru bărbați, patru instrumente, de patru ori aceeași formă anacronică, arhaică, trunchiuri de lemn cu aripi frînte, neegale ca mărime însă, și de patru ori se încordează patru coarde de-a lungul corpului de lemn. Colbul adunat peste lume nu învăluie și muzica. Patru, dintre care unul, sus, a și aranjat notele, a mutat ghivecele cu plante în nișă, s-a uitat la termometrul din odaie, ca să vadă ce temperatură e, în timp ce ceilalți trei, unul după altul, urcă scara la etajul patru, între opt și opt și jumătate, în fiecare vineri, iarna ; doi se descurcă lesne cu cutiile de vioară zvelte în mînă, nu însă și unchiul meu, Max Pohl, care, cu chinga violoncelului din pînză de culoare deschisă pe umăr, urcă mai anevoie treptele, și la două dintre cele patru paliere se oprește și răsuflînd adînc se uită prin fereastra scării, în curte, unde, în mod obișnuit, pîlpîie lumina a două felinare — cvartete de coarde se execută numai iama. Sus, la ușă, îi primește doamna profesor Heilmann, ștergîndu-și de șorț mîinile neobosite și, binevoitoare, întinde muzicanților, din pragul bucătăriei, cîte o cană, care mai tîrziu va fi umplută cu ceai călduț; excepție face unchiul Max, adept convins al berei, care de fapt se cuvine numai

pianiștilor și toboșarilor ; el așază deci violoncelul în întuneric, lîngă oglinda din vestibul, și merge singur mai departe trei pași, apoi la dreapta, în bucătărie, la stînga în cămară, ca să-și ia din răcitor prima sticlă aburită.

Se cîntă mai ales iama, de fapt numai iarna — am mai spus. Orice cvartet ai auzi în serile de iulie revărsîndu-se în stradă, prin ferestrele deschise sau din chioșcurile acoperite de verdeață, trebuie să te facă neîncrezător. Imaginează-ți : bretele și batiste ude de sudoare între vioară și gît. Afară de asta, vara aerul e deseori prea uscat ca să mai poarte și să desfășoare

undele sonore, prea uscat sau prea umed, totul lîncezește, și nici un efort nu mai ajută, încît la fel de bine ai putea cînta sub apă. Preferi să renunți, lași licuricilor vremea lor și o aștepți pe a ta, care vine în septembrie, la început cu seri aproape frivole : Haydn, Boccherini, Spohr. încă mai faci cu ochiul cînd e vorba de un triolet ratat, poți să-ți permiți politețea de a lua asupră-ți toată vina unui andante tărăgănat, nu contează prea mult. Mai tîrziu, pe la începutul lui noiembrie, lucrul devine serios. Domol, sacadat, ca a cincea de Beethoven, cel de la vioara întîi, Heilmann, întrerupe, ciocănind cu arcușul, toate conversațiile. Schubert-la-mî- nor, foarte vulnerabilă sfințenie, se află deschisă în patru exemplare pe pupitrele pentru note.

Muzica — cine ar ridica primul piatra ? în timpuri nesigure te poți bizui pe inocența ei. lat-o, ca-n cărțile poștale ilustrate copilul în giulgiu, nepămînteană, făgăduită cerului, și nu numai evlavioșilor le împreunează mîinile. Cînd odinioară providența a împins norii furtunii asupra străzilor Reichului, colbul lumii a învăluit încetul cu încetul totul, numai muzica nu. Ea era acum la fel de inocentă ca și atunci cînd se afla încă în funcție un cancelar Miiller, un nume care nu promitea cine știe ce, Miiller, Briining, Papen și în fine Schleicher, toate cunoscute, deși efemere. Pînă cînd, în fine, providența n-a mai suflat, ci a sărit în persoană pe masă și a cerut de mîn-

care. Și a primit mai întîi aplauze. Pînă și bisericile au fost pavoazate cu drapele.

Numai muzica ? Numai ea, o dată făcut sul covorul și ceaiul turnat în cești, în spatele draperiilor trase, numai ea își împletea firul pe patru voci, parcă neatinsă. Palidă și răbdătoare. în împletiturile și modelele ei nu se deforma nimic, ba pînă și marea eră n-a găsit nimic de cîrpit la ea, fuseseră pentru vecie împletite, nu pentru vremelnicie. Ca strigătele de ajutor din îndepărtatele teatre de luptă, năvăleau uneori vineri

seara în odaie la Heilmann și în muzică, frînturi de cîntece de la retragerile cu torțe ce aveau loc pe stradă. Drapelul sus și prăvăliile bine închise.

Așa parodia Mandler, medicul veterinar, aplecîndu-se peste violă, dar prim-violonistul Heilmann interzicea asemenea glume și le întrerupea bătând ușor și ritmic cu arcușul. Unchiul meu citea viitorul confuz în spuma împuținată din paharul cu bere.

Așa ceva nu-și are locul în acest cerc, zicea domnul Heilmann, noi vorbim — dacă vorbim — despre muzică.

Mai bine să nu vorbim de loc, propunea Mandler.

Exagerezi, răspundea domnul Heilmann.

Mi se face, scuzați, greață, zicea Mandler.

Cum am spus, patru : vioara întîi Heilmann, Mandler la violă, unchiul Max la violoncel. Al patrulea se numea Scharmann, Theodor Scharmann, vioara a doua, și s-a prăpădit cu doi ani înainte de a izbucni din nou războiul mondial, într-o seară, cînd ca de obicei, după cvartet, a intrat, după ce băuse atîta ceai, în circiumă la o bere, dar în seara aceea din una se făcuseră cinci, iar el se cher- chelea repede. Scharmann, contabil la uzina de gaz orășenească, membru în corul bisericii, într-o grupă de muzicuțe și suflător în fanfara SA își scurta drumul spre casă cîntînd. Deodată i-a căzut cutia cu vioara, s-a aplecat, precaut, dar n-a folosit la nimic, a căzut la fel cum căzuse vioara, lîngă ea și lîngă trotuar, rămînînd lungit in stradă; e drept că apoi s-a pus din nou pe picioare, cîntînd, dar negăsind nici trotuarul, nici cutia. în timp ce

bîjbîia pe caldarâmul ud, l-a prins din spate, fără vină, un Opel și l-a doborât. Martorii au afirmat că și sub Opel mai cînta, dar cînd l-au scos era mort.

Văduva l-a îmbrăcat în uniforma brună a SA-ului, și așa, brun din cap pînă-n picioare, între cizmele negre și fața îmbălsămată și j uliță, l-a pus pe catafalc, într-un garaj, timp de două zile, ca să-1 vadă prietenii și rudele. Domnii din cvartet au fost rugați să cînte acolo, seara, la lumina luminărilor un trio pentru el, dar Mandler a refuzat. Asta s-o facă SA-ul, a zis el.

Exagerezi, a rostit domnul Heilmann.

Mi se face greață.

Te rog, în definitiv, e mort, a zis unchiul meu.

S-ar potrivi eîntecul *Aveam un camarad,* a replicat Mandler. Să se ducă deci SA-ul. Ori ați vrea să cîntați *Moartea și fata* [VI] ?

După cum se știe, ăsta este un cvartet, a zis domnul Heilmann. Iar noi mai putem cînta doar un trio.

Ca să pun o întrebare practică, a intervenit Mandler netulburat: De unde facem rost pe viitor de al patrulea partener ? De data asta mi-aș dori un civil.

Ești cinic, a zis domnul Heilmann.

Mi-aș dori un civil, fiindcă ăștia sînt modești și numai cei modești cîntă la vioara a doua. Că doar niciodată nu e mare lucru de făcut acolo, totuși e nevoie de atenție.

Ascultă, a spus domnul Heilmann, literatura oferă chiar solo-uri pentru vioara a doua, și pentru mine asta e ca un oracol rostit de un cerșetor.

Numai că, te întreb, cunoști vreun cerșetor ? a zis Mandler.

Au căutat mult timp și au avut norocul să găsească abia în noiembrie, cînd au fost bătute în cuie cele două fîntîni ale orașului, pentru a le apăra împotriva vremii rele care se apropia- Atunci s-a deschis cu tam-tam, și cu podoabe de Crăciun exagerate, cu Moși Cră- ciuni din carton presat, cu pijamale bărbătești pe care erau imprimați Isuși-copii în crinoline, și sub numele de

J. Jonas, un magazin de textile în Raupengasse. Proprietarul, J. Jonas, venise în locuința situată deasupra prăvăliei pe la sfîrșitul lui octombrie, doar cu două cufere, o cutie de vioară și o colivie de păsări goală, înlăturase imediat toate lădițele de flori de la cele trei ferestre și pusese obloane pliante vopsite în negru. Dar chiar prin aceste obloane, închise în fiecare seară devreme, către ora șapte, pătrundeau zilnic acele fugi răbdătoare și cadențe exagerate, după care toți trei, la început, din întîm- plare, unul după altul, apoi într-o seară, la

VI **Cvartet de Franz Schubert.**

despărțire, împreună, ridicau cercetător, din stradă, nasul în sus.

Numele, a făcut domnul Heilmann, vreau să spun o fi cușer oare ?

Cușer e bine zis, a intervenit Mandler.

Sună tare biblic numele ăsta, a spus unchiul meu Dar lădițele cu flori ? a întrebat doamna Heilmann. E ridicol ca un om să dușmănească atît de mult natura înflorită.

Natura nu mai înflorește în noiembrie, a remarcat Mandler ca pentru sine.

Iar liniștea prețuiește și ea ceva, uneori mai mult ca mușcatele, a zis unchiul meu Max. Prin urmare pui obloane la fereastră.

își amestecau ceaiul, unchiu-meu privea în paharul cu bere. Doamna Heilmann trînti cu putere ușa în urma ei.

Prin urmare să vină omul încoace, că de dat afară, putem să-l dăm ca pe oricare altul, a zis Mandler.

El și cu unchiul meu s-au dus să-1 invite pe Jonas, pe care pînă atunci numai rareori îl văzuse cineva ieșind prin oraș, nu mergea nici măcar după cumpărături la piață, așa încît era o enigmă cu ce se hrănește de fapt omul acesta, căci în două geamantane de carton nu prea ar fi putut căra provizii, și apoi însăși prăvălia lui, unde rareori suna clopoțelul la ușă, nu putea aduce cîștig mare. Trecînd prin fața ei îl vedeai stînd degeaba în spa-

tele tejghelei, în semiîntuneric, adică de fapt zăreai doar lucind o cămașă albă.

Cei doi domni urcară la etajul al doilea în Raupengasse 4 și cînd sună clopoțelul, își scoaseră amîndoi în același timp batistele ca să-și șteargă mîinile asudate. Apăru și domnul Jonas în vestibul, în chip ciudat, cu batista albă de care se ținea bine cu amîndouă mîinile, încît nici una nu mai era liberă ca s-o întindă oaspeților. Răspunse numai cu „da“ sau „nu“, cu „nu face nimic" și cu „e nevoie de timp" (la întrebarea

cum îi merg afacerile). Celor doi solicitatori le-a așezat scaune la fereastră, în timp ce el, pe marginea patului, mai mult atîma deeît ședea. în ciuda discreției și a sfielii sale aproape penibile, părea că nu se miră de invitația pe care, în sfîrșit, i-o făcură, și nici că se bucură, firește ; dădea numai din cap meditativ, cu pleoapele plecate, la un moment dat păru chiar că doarme, însă după aceea se întoarse, totuși, din mare depărtare, cu ochii-i căprui din nou în cameră și se rugă să i se acorde timp de gîndire. în vestibulul întunecos, însă, cu chipul nevăzut, spuse deodată prin surprindere : „Da. Ei, bine, de ce nu ?“ și-și însoți oaspeții pe trepte, precaut, pînă la ușa de jos.

De atunci se înființa — cel mai punctual, dintre toți — nici prea de vreme, nici prea tîrziu, la opt și jumătate fix, întindea doamnei profesor mina, cu ridicări din umeri ce exprimau regretul ; la început, firește, n-a putut să se hotărască să ia ceai — „vă rog, în nici un caz“ — apoi într-o zi, între un adagio și un presto, a băut distrat din ceașca lui Mandler, pe care acesta i-a și cedat-o imediat. Data următoare, ferindu-se iar să se uite în ochii stăpînei casei, a acceptat să i se dea și lui o ceașcă.

Cvartetul acesta fusese totdeauna zgîrcit la vorbă — am mai spus. Și în ceea ce privește fugile sau dublele imposibil de cîntat, era totdeauna suficient rîsul flegmatic și ironic al domnului Mandler ori respirația reținută cu îngrijorare a unchiului meu, pînă și privirile tulburi și pline de reproș ale răposatului Theodor Schar-mann ajungeau atunci ca să-1 pună pe gînduri pe vinovat.

Acuma însă, după venirea lui J. Jonas, ca vioara a doua, nici în pauze nu se auzea aproape nimic altceva decît zăn- gănitul ceștilor și lingurițelor, foșnetul paginilor întoarse și, poate, zgomotul necontenit în timp ce-și dregeau glasurile înainte de intrarea în frazele inatacabile. Domnul Jonas venise evident numai de dragul muzicii, întrebările ori conversațiile îl înfricoșau nespus de mult și atunci se chinuia ca să se poată stăpîni și să găsească răspunsul, tușea spasmodic în

batistă, iar ceașca de ceai oferită și în fine primită cu reținere tremurîndă indica atît de lămurit granița a ceea ce poți cere de la dînsul, încît ceilalți, de dragul lui, se străduiau să-și vadă tăcuți de treabă, muzica e muzică și rămîne muzică chiar sub un clopot al tăcerii.

De dragul lui, dar pentru ce ? In definitiv el era cel din urmă venit, în oraș ca și în cvartet, de origine necunoscută, legitimat, prin nici un trecut, ci doar prin două geamantane jerpelite și oarecare vagi cunoștințe în comerțul de textile, pe care, în obscuritatea prăvăliei sale, pe cît posibil doar le simula, pentru a salva aparențele — care aparențe ? Afară de asta, ca vioară a doua, supus celorlalte știme, avînd întreita menire de a sluji, de a da ajutor și de a arăta umilă bunăvoință, n-ar fi fost firesc ca mai degrabă el să se acomodeze, prin câteva formule și gesturi, care nu i-ar fi adus nici un prejudiciu ? în loc ca, mut și doar privind cu ochi umbriți, să răspîn- dească printre muzicanți această răceală inutilă și inexplicabilă ?

Heilmann, vioara întîi, încercase de mai multe ori, ceea ce era de înțeles, deși asta îi uimise pe cei doi vechi parteneri, să-i propună lui Jonas un schimb între vioara întîi și vioara a doua. Se și ridicase în picioare, surîzînd de atâta mărinimie, îl invitase pe cerșetor pe tron, și anume la bucățile în care puteai să domini cu adevărat, bucăți pe care el însuși, plin de uitare de sine, le cînta aplecat înainte, ou picioarele mult trase dinapoia scaunului, exact ca și cînd i-ar fi bătut un vînt tăios în față — dar domnul Jonas, de fiecare dată parcă din nou înfricoșat — ,,în nici un caz, vă rog. nu" — continua să șadă.

Muzică acasă 4

Pînă acum totul îi mersese ușor, abia își reprima un zîm- bet cînd era de executat ceva perfid, cadențe, duble apo- giaturi, șaisprezecimi. Dar acolo jos, unde știma lui era, în ce privește muzica, la ea acasă, în obscuritate și renunțare, domnul Jonas părea să se simtă bine. Modestie de nepătruns, vicleană. I se îngăduia însă.

Tăcut, ocupat încă doar cu muzica și nemaiocupîn-

du-se de sine, cvartetul se avînta atunci — era prin ’37, ’38 — in ultimele și cele mai sacre lucruri. Din nou se afla deschis al treilea opus al lui Beethoven, în care încă pe cînd trăia răposatul Scharmann voiau să pătrundă, pentru a reveni totdeauna cu nervii zdruncinați la o muzică inofensivă, muzică de salon, cum spunea Mandler. De data aceasta însă conversația temerară a celor patru știme părea aproape gata să reușească. în fiecare vineri între opt și jumătate și unsprezece, în spatele draperiilor, sunetele schimbau saluturi ale spiritului, deasupra străzilor învăluite în noapte, trecînd imponderabil peste timp și prezent, pășind abrupt în sus, în spații de albăs- trimi sincere și dureroase, și nu mai erau atinse de nici un colb pămîntesc. Fraze domoale se deschideau ca niște cavouri princiare. Tăcerea începea să vorbească.

La una dintre aceste seri prevăzute pentru un astfel de extaz nepămîntean, la începutul lui noiembrie, domnul Jonas n-a mai sunat, cel mai punctual, la ușă, n-a venit nici măcar mai tîrziu, ci n-a mai apărut pur și simplu, și anume fără explicații și fără să se scuze. Oricare ar fi fost motivul absenței sale, seara era stricată, încă de la început a fost încărcată de neliniște. Domnul Heilmann a deschis de două ori ușa de alături, unde se aifla stăpîna casei și un musafir care vorbea repezit, rugînd-o să pună mai încet difuzorul din care răsunau discursuri politice răgușite, dar de ambele dăți nu de alături, de pe coridor, se auzea difuzorul, ci în spatele tapetului, într-o locuință străină sau deasupra tavanului — nici măcar asta nu se putea distinge. între timp, unchiul Max închisese grijuliu obloanele, ca pe vremuri, deși pînă acum strada încă rămăsese liniștită, și la această oră nu se vedeau pe drum

decît obișnuiții plimbăreți care mergeau în întuneric și, după cum se părea, fără nici o țintă. Nicăieri nu se vedeau uniforme.

Atacară unul dintre obișnuitele trio-uri prin excelență clasice, dar această conversație redusă nu

mai plăcea viorilor — erau răsfăţate. Către ora nouă şi jumătate viorile tăcură, ba chiar şi difuzorul de alături sau de deasupra îşi ţinea acum respiraţia, exact ca strada de sub obloanele lăsate, chiar cei trei muzicanţi tăceau, aplecaţi încă doar din stînjeneală asupra teancurilor de note, scoţînd ceva de sub lampa cu picior, un Fouque sau Reger, pe care Mandler, zeflemisitor şi nedrept, îi arunca din vîrful degetelor din nou la loc.

Astfel, în chip de necrezut şi suspinînd, dar de perfect acord, scoaseră încă o dată a treia de Beethoven, deschiseră notele şi-şi dreseră glasurile, dînd din cap. O cunoşteau frază cu frază, aproape pe de rost, aşa că ştima lipsă o vor putea asculta şi număra şi în gînd. Afară de asta, cum se întîmplă totdeauna : abia începi s-o iei în serios şi se iveşte şi cel dispărut, apare şi Jonas.

Aşa încît acum instrumentele se desfăşurau în trei, într-o conversaţie de patru, contracarând liniştea de alături şi paşii şovăitori de pe stradă, luau între ei, pală, tăcerea ştimei a doua, o luau, ca să spun aşa, la braţ, şi n-o lăsau să le mai scape. Da, mergea chiar cu ei, între ei, legată la ochi şi răbdătoare, imaterială, fără glas, şi totuşi prezentă. Dovadă că muzica, zicea domnul Heilmann cu satisfacţie, nu e destinată auzului.

Da, găseşti ? întrebă Mandler.

Deşi ferestrele erau închise, Mandler îşi aprinse chiar o ţigară de foi, fără să ţină seamă că după aceea n-are să mai fie aerul necesar pentru desfăşurarea sunetelor. El fuma, unchiul Max îşi punea a patra sticlă de bere lîngă piciorul scaunului, domnul Heilmann părea că urmăreşte să găsească greşeli de tipar în note. Deodată simţiră că le lipseşte J. Jonas, nu din cauza ştimei pe care o executa el, şi pe care putea s-o cînte şi fantezia în locul lui. Le

lipseau, cum să spun, anumite semne ale prezenţei sale : un miros acru venind de colo, de pe scaunul acum gol, ori: batista niciodată despăturită, lucind alb, cu care îşi tampona buze şi ochi, şi : geamătul sfios şi

șuierător înainte de a ataca frazele din orice adagio.

Numele lui — zise domnul Heilmann fără a-și întrerupe cercetarea atentă a notelor — doar e îngăduit să mai spun o vorbă despre asta, nu ? Ce-i drept biblic, asta-i expresia, iar noi, cred, sîntem toți trei creștini. Dar să nu ne lăsăm înșelați de nimic : zilele acestea... ori nu ascultați știri ?

Unchiul meu se ascunse după o triplă înghițitură de bere.

După cît am auzit, rosti medicul veterinar Mandler, joacă enorm. Și dacă sînteți curioși și doriți să-1 trageți de limbă, ca să vă spună unde a învățat trucurile, și el. are să vă răspundă — ei, să zicem, în ghetoul de la Lodz — vă rog ca această întrebare creștină să n-o puneți în prezența mea.

Pentru numele lui Dumnezeu ! zise domnul Heilmann.

Unchiul meu se dusese să-și ia a cincea sticlă de bere și cînd s-a întors n-a venit numai berea, ci l-a adus din vestibul și pe Jonas în persoană, împingîndu-1 peste prag. Stăpîna casei și musafirul se uitau la el întunecat, peste umăr, dar ușa li s-a închis în naS ; domnul Jonas avea cu el, afară de cutia viorii, și unul dintre cele două geamantane jerpelite. Cei trei nu-i puseră întrebări, era destul de tîrziu, și ei erau grăbiți. Toți trei se întrecură să-i vină în ajutor, să-i așeze scaunul la locul lui, să-i scoată vioara din cutie și chiar s-o acordeze, să-i așeze notele pe pupitru la cea mai comodă înălțime pentru ochi, în timp ce Jonas, continuînd să stea lîngă geamantan, slab și galben ca lămîia, voia în mod vădit să spună ceva, poate numai să se scuze de întîrziere ori să dea o explicație.

Vă rog, zise J. Jonas, în sfîrșit, fără să se clintească, vă rog : doar un cuvînt, ca să nu fiu greșit înțeles. Nu

sint deeît un fricos, încă de copil mă știu fricos, chiar cînd pericolul abia dacă se poate spune că ar exista — în nici un caz pentru dumneavoastră, mu.

Vorbea, deși nu îl întrebase nimeni, nimeni nu se plînsese de întîrzierea lui. Dimpotrivă, toți se și aflau pe

scaune și-și țineau capetele pe jumătate înclinate, gata de acțiune, pentru a avea în același timp înaintea ochilor mișcarea mîinilor și notele. Și Jonas, copleșit de tăcerea lor, luase în cele din urmă loc, dar părea că tot nu era gata să înceapă a cînta. Vă rog, se strădui el încă o dată să vorbească, puteți să mă întrebați și pe mine, absolut deschis, ce părere am. Despre acel asasinat din Paris. Căci îl detest, zise el neîntrebat. Tatăl meu a trăit în Kbln ca negustor arian pur.

Mandler tuși reținut, iar domnul Heilmann vorbi pe un ton fin, conform principiilor sale : Despre asta nimeni nu e dator să dea cuiva socoteală, așa ceva nu se pomenește în cercul lor. Și lovi cu arcușul partitura sus, în stînga.

Domnul Jonas ședea în fața lor, lîngă ei, cum nu se poate mai liniștit, excepție făcînd picioarele, care parcă împinse de nerăbdare, lipăiau într-una pe linoleumul gol de sub scaun. Aveai impresia că-i cuprins de panică și că încearcă să fugă. Și cu toate că adusese un geamantan, cel mai important lucru părea că-i lipsește acum : batista sa albă, niciodată despăturită. Observară asta toți trei : de pe frunte sudoarea îi curgea pe sprîncene, prin sprîncene în orbitele ochilor, și din ochi ieșea tremu- rînd, ca niște lacrimi, din nou vizibilă pe piele. Jonas, fără batistă, își trecu intr-adevăr de mai multe ori cutia viorii peste frunte, în timp ce Mandler își sufla nasul, aproape fără zgomot de data asta, iar unchiul meu, întunecat, bea de zor bere. O clipă păru și strada de dincolo de obloane animată de strigăte și pași.

După aceea însă tustrei ridicară instrumentele, le așezară sub bărbie, unchiul meu ședea parcă pe jumătate prăbușit în genunchi lîngă violoncel, și cînd, de alături,

gazda vru să întrerupă prin bătăi în ușă acordul primelor tacte, nu-i răspunse nimeni. Sunetele nu se auzeau decît doar ele între ele.

Muzica — nimeni nu ridică prima piatră. Imposibil de destrămat și prețioasă ca imaginile stelelor de pe

atla- surile cerești se desfășura împletitura sunetelor, ca imaginile stelelor, sus, deasupra lumii pămîntene, întîmplă- toare, imagini îndepărtate în noiembrie, și desigur mîngîietoare, așa cum sînt imaginile stelelor. Muzica trebuie să fie cea care, cu suflul ei răcoritor, alungase paloarea de pe fruntea acum galbenă a domnului Jonas și-i uscase sudoarea. Muzica îi oferise loc ide refugiu. Pășea răbdător prin spațiile cu ecou catifelat, care nu mai erau despărțite prin nici un zid exterior de lumea Obișnuită, plutea răbdător prin vîrtejuri și presto, se lăsa purtat în umbra unei orbite luminoase de cometă executată la violoncel.

Ajunseseră la ultima frază doar ca să înceapă iar imediat cu prima, Jonas înaintea tuturor ; o luă cu patru tacte înainte, de parcă n-ar mai fi putut de nerăbdare să atace fuga ; la al nouălea însă îl prinseră din urmă, îl apucară de braț cum apucau tăcerea mai înainte, cînd cîntaseră împreună și partea lui. La al doilea pasaj, spre sfîrșit, nici măcar nu i-a mai surprins că din nou cînta tăcerea știma a doua, a lui Jonas, în timp ce el în loc să se afle pe scaun, ședea pe geamantan, de unde se prăbuși apoi în față, ca și cînd s-ar fi retras din cvartet doar ca să-și dea duhul.

Leșin din cauza slăbiciunii, zise Mandler, medicul veterinar. Respirație slabă.

Și cînd unchiul meu deschise fereastra și îi fu dat să vadă cum, peste drum, în magazinul de fierărie Land- rnann, intrau prin vitrină indivizi în haine de loden și cu cizme, luară hotărîrea ca, deocamdată, să nu cheme un medic uman.

Mai tîrziu însă, la miezul nopții, unii din detașa- mentele de asalt și din echipele de apărare, îmbrăcați în mantale de ploaie, au sunat și au pătruns înăuntru. Au

părut dezamăgiți găsindu-1 pe cel care cînta la vioara a doua cu ochii strîns lipiți și cu respirația slabă, nu se lăsară însă înșelați de informația domnului Heilmann, anume că tatăl lui Jonas locuise la Kdln, ca negustor arian pur.

Dar mama ? strigă Sturmfiihrer-ul Noelle. Asta n-ați putut s-o mirosiți, și cu unul ca ăsta scîrțiiți muzică germană !

Azvîrliră în tapete și în tablouri, de-a valma și fără nici o alegere, unele peste altele, note și bunuri prădate din magazinul de fierărie Landmann. Domnul Heilmann nu se plînse. Numai pe Jonas nu-1 putu trezi larma și rămase în continuare cu ochii închiși, pe canapea, ca și în tot restul nopții de altfel, în orice caz așa se credea. Deoarece cînd domnul Heilmann, voise, către ziuă, să-1 vadă, pătura de păr de cămilă se afla îndoită pe pernă iar Jonas nu mai era sub ea. Draperiile fluturau în vîntul unei dimineți cenușii, geamantanul și cutia viorii încă stăteau rezemate de covorul făcut sul. Lăsase prin urmare baltă și prăvălia în care, în spatele vitrinelor sparte, cîinii miroseau prin toate ungherele textilele împrăștiate pe jos.

Ca să plece unde ? Nimeni nu știa. în orice caz nimeni nu întrebase, cine s-o facă ? Zvonuri însă circulau.

Zvonuri, da. Cineva, care nu dorea să i se spună numele, îl văzuse înainte de a se face ziuă, în manta cenușie, ori în lumina cenușie a zorilor, cotind strada, și anume cu cutia viorii sub braț, îndreptîndu-se spre cimitirul evreiesc. Deși cutia viorii se afla rezemată în același timp de covorul rulat al lui Heilmann ? Totuși, și povestea se amplifică, de astă dată nu-1 mai văzuse nimeni, dar cineva auzise o vioară cîntînd dincolo de zidul roșu al cimitirului evreiesc, asta pe la ora opt, dar acela, informat fiind de cele întîmplate în timpul nopții, preferase să treacă imediat pe partea cealaltă a străzii.

Asta ar fi tot. Fusese văzut ultima oară cu o neverosimilă cutie de vioară, lăsase să se audă drept rămas bun o muzică născocită. în realitate nu s-a mai întors. In rea-

Iitate îl pierduseră și s-au reîntilnit abia în toamna următoare pentru a alcătui un cvartet, atunci cînd și războiul izbucnise din nou. Războiul în care, la sfîrșitul lui februarie, a fost luat Mandler, pentru ca la începutul

lui mai să fie împușcat. Nu mai aveau noroc.

Doar muzica.

Numai asupra ei nu voia nimeni să arunce prima piatră.

In românește de
***Const.* IANCULESCU**

Pelerinajul

„Cînd eram tinăr și ușor sub crengile de măr Jur împrejurul casei ocrotitoare și eram fericit, căci iarba era verde.

DYLAN THOMAS

Hans stătea pe masa din bucătărie, fără vlagă și amețit de somn, în timp ce Anna îi trăgea pantalonii.

— Nu mai terminați, ca să putem bea cafeaua ? întrebă tata.

— Eram de mult gata dacă n-ar fi așa de încăpățînat, spuse Anna și-i întinse bretelele, de parcă ar fi vrut să se răzbune pe el, că fusese nevoită să se scoale cu noaptea-n cap.

Hans sări de pe masă. Pantofii și-i încălța mai bine fără ajutor. Perforate, noi și galbene, sandalele scîrțîiau cînd își îndoia talpa în mers.

După ce Anna puse pe masă ceștile, marmelada, pîinea și cana, iar mirosul de cafea le gîdilă nările, intră mama și spuse :

— Astăzi nu bem cafea !

Tata, care-și și turnase, întrebă :

— De ce să nu bem ?

— Mai mare păcatul, că nu știi ! spuse mama.

Mustrarea i se vedea chiar și din spate, în timp ce, stînd în fața oglinzii, își înfigea acul lung prin pălărie, în păr.

Tata sorbi puțin din cafea. Anna, care nu trebuia să țină seama de opreliște fiindcă rămînea acalsă, se așeză în tihnă la masă și înmuie bucățile de pîine în ceașcă. Mama o chemă însă la plită, săltă capacul de pe oale și-i explică ce să gătească pentru prînz și seara.

— Diseară s-ar putea să fim de mult înapoi, spuse mama.

în curte, tatăl învîrtea manivela, ca să dea drumul la mașină, un Renault negru pe roți înalte și cu capota de la radiator închisă. Motorul era rece ; pufnea, se îneca. Tatăl își șterse sudoarea de pe frunte, învîrti din nou manivela și după ce mîrîi o sudalmă, motorul porni. Mama și Hans se urcară în mașina care trepida, mama în față, Hans în spate. Tata se sui și el și apucă schimbătorul de viteză. Anna apăru din casă și strigă :

— Hans și-a uitat șapca !

Ieșiră încetișor din curte, cotiră în ulița liniștită și goală ; o uliță de sat, într-o dimineață de iunie, înainte de răsăritul soarelui. Pe valea rîului, ceața plutea deasupra apei, iar în spatele colinei, către răsărit, se ridica soarele, o pînză de fierăstrău cu zimții argintii, pe urmă chiar mingea lui strălucitoare, care te orbește, dacă nu te ferești.

O dată cu soarele se deșteptau și satele prin care treceau. Vacile se clătinau pe ulițe, caii se grăbeau spre adăpătoare, jgheaburi de lemn în care apa șuroia sclipind din țevi ruginite. Gîștele și găinile își fîlfîiau aripile în fața roților. Carele se năpusteau prin porțile ogrăzilor ; argați adormiți, cocoțați pe capră, pocneau din bici, alungind vacile și caii din drum.

După poiene au venit la rînd pădurile. Soarele își filtra razele printre coroanele fagilor, aruncînd o lumină pestriță asupra mașinii, asupra tatălui și asupra mamei care-și mișca buzele în șoaptă și număra printre degete boabele mătăniilor.

— De fapt, nu se cade să facem pelerinajul în

mașină, spuse mama. Ceilalți pelerini merg pe jos. Din Trier, din

Fulda, din Wurzburg și Kdln, vin pe jos. Poartă cu ei cruci și prapuri, duc bolnavi pe tărgi și unii dintre pelerini își pun chiar cuie și boabe de mazăre în ghete...

— Mazăre fiartă, spuse tatăl și rise.

Șuieră și apăsă piciorul mai tare pe pedala de accelerație. Acul vitezometrului ajunse la șaizeci.

Mama spuse :

— E frumos din partea ta că ne duci cu mașina, chiar dacă nu prea crezi în minuni. E un lucru bun din partea ta. Poate că pentru asta, mai tîrziu, ai să dobîndești min- tuirea.

— Despre ce fel de minuni e vorba ? întrebă tata.

— Minunea sîngelui sfînt ! Și mama îi povesti tatei istoria pe care i-o povestise lui Hans, seara la culcare : cică acum șase sute de ani un preot răsturnase potirul la jertfa liturghiei. In loc de vin, se vărsase singe pe pînza de pe altar. Sîngele desenase pe pînza albă de in douăsprezece capete roșii ale Mîntuitorului, încununat cu spini.

— Acum șase sute de ani ? întrebă tata neîncrezător.

— Pînza se arată în timpul pelerinajului, într-o raclă de argint. O să vedeți.

Pe colină se afla un castel întărit. Deasupra turnului flutura un drapel.

— A fost distrus în timpul Războiului țărănesc, spuse tatăl.

Ogoarele unduiau în sus și în jos, pe deal, ogoare de grîne verzi de iunie, cu puncte albastre și roșii de albăstrele și maci.

— Grînarul țării noastre. Ai să înveți la școală, spuse tatăl.

Mama murmura cu pocăință rugăciunile numărînd boabele mătăniilor. Mașina bîzîia liniștit. Drumurile erau pline de gropi. Pietricele trosneau în radiator. Curentul sălta praful, un nor galben și neastîmpărat, ce se lăsa în jos departe, peste ogoare.

Tatăl trebui să oprească de două ori, fiindcă apa din radiator fierbea. Cînd deșurubă capacul, apa fierbinte îl împroșcă peste mîini.

— Fir-ar al naibii ! afurisi el.

Blestemă stelele pe cer, dracii de pe drumuri, chemă molimile peste grînarul țării.

— Nu afurisi ! Te rog, te rog, nu afurisi ! se jelui mama. Sîntem în pelerinaj.

Mai întîi zăriră turnurile. Sus, pe colină, era orașul, iar peste acoperișurile caselor se vedea biserica.

— Așa trebuie să fie așezat Ierusalimul ! spuse mama.

— într-un sfert de oră sîntem acolo, dacă mașina nu ne face vreo poznă. E cam mult pentru rabla asta veche.

Mama se ruga și privea cu admirație profundă orașul pelerinajului.

— Sînt flămînd ca un lup, spuse tatăl. Dar tu, Hans ?

— Și eu.

— Vai, nu vă gîndiți decît la lucruri lumești, suspină mama.

Flamuri albe vîrstate cu galben și albe vîrstate cu albastru atârnau prin oraș, la ferestre. în fața hanului la „Mărul împărătesc", tata opri. Intre el și mama avu loc un schimb de cuvinte. In cele din urmă, ea spuse totuși cu blîndețe :

— Bine, mă duc înainte singură și voi veniți mai tîrziu după mine.

Coborî grăbită ulița.

în han, tatăl fu nevoit să strige de vreo trei ori, pînă să vină cineva din bucătărie. Apăru o chelneriță cu șorțul alb, scrobit, prins cu ace de siguranță pe rochia neagră.

— Pe aici e liniște, spuse tatăl.

— Fiindcă-i prea devreme. Pelerinii sînt la biserică. — Și noi sîntem pelerini și sîntem aici, replică tatăl. — Pelerini cu mașină — n-are valoare, zise chelneriță. —

Și așa-i destulă osteneală pentru un ținut ca al vostru, la capătul lumii, unde drumurile nici n-au fost încă asfaltate.

— Doriți ceva de mîncare ? întrebă chelneriță cam jignită.

— Da, de mîncare și de băut. Adu o farfurie cu mezeluri și vin. Pentru băiețel, o limonadă. De care vrei ?

— Una verde, spuse Hans.

— Adică o limonadă de asprișoară, spuse chelnerița și trecu după tejghea, unde se făcu nevăzută printr-o ușă deschisă.

Tatăl se uită după chelneriță, își frecă mîinile, îl privi pe Hans și mai spuse o dată :

— Sînt flămînd ca un lup !

— Și eu.

Chelnerița aduse paharele și sticla de limonadă.

Tatăl întrebă :

— Face narale. vinul nostru ?

— Clienții îl laudă.

— Să știi, eu sînt cunoscător, spuse el și o plesni ușurel cu palma, peste fund.

In timp ce chelnerița așternea masa, vorbi într-una cu ea. Vocea tatălui suna altfel ca de obicei, mai blîndă, mai prietenoasă.

Pe farfuria cu mezeluri erau mai multe feluri de cîrnați, lionezi, rozalii, șuncă, de un roșu-închis, lebervurst, salamuri, tobă neagră cu slănină albă. Ceapa și castraveții tăiați în evantai erau așezați jur împrejur pe marginea farfuriei. Pîinea, bucăți umede de culoare cafenie-închisă, cu o crustă rumenă, stătea în coșuleț, în straturi, unul peste altul, ca un rug.

— îmi place ! îmi place la voi ! se înflăcără tatăl, îți place și ție ?

Hans era cu gura plină. Dădu din cap.

— Sînt sigur că-i place mai mult ca acasă. Și mie îmi place mai mult ca acasă, spuse tatăl chelneriței.

— Să vă fie de bine !

— Mulțumesc, să ne fie !

Hans dădu în grabă limonada pe gît, după cîrnați și după pîine, fiindcă mama nu era acolo să-1 țină din scurt. Apoi rîgîi. Tatăl și chelnerița rîseră amîndoi, parcă s-ar fi cunoscut de cînd lumea.

După ce se goli farfuria, Hans începu să se frămînte pe scaun. Tatăl comandă al treilea pahar de vin, apoi o apucă pe chelneriță strîns de mină. Lui Hans îi spuse :

— Văd că nu mai ai răbdare să stai pe loc. Ce-ar fi dacă ai lua-o singur înainte...

— Da.

Afară, Hans pomi pe uliță, în jos. Zidurile înalte ale bisericii închideau capătul drumului și orga bubuia în depărtare. Dar Hans își uitase șapca. Mereu își uita șapca. Se duse înapoi, rușinîndu-se dinainte de rîsul tatălui său.

Cînd deschise ușa, copilul o văzu pe chelneriță șezînd lîngă taică-său. Acesta o ținea pe după umeri. Erau cu spatele la el, așa că nu auziră cînd deschise ușa — și o închise la loc.

De pe cele două străzi care dădeau în piața mare din fața bisericii, se scurgeau pelerinii. Cîntau ; pășeau într-acolo cu prapuri și cruci în frunte. Preoții și ministranții deschideau procesiunea. Un bărbat bărbos ducea o cruce din bîrne de grosimea trunchiurilor de copac ; o purta pe umăr ca Hristosul din icoana aflată în dormitorul mamei. Fetele țineau în mîini luminări mari de ceară, ramuri de mesteacăn și flori de cîmp mirositoare.

Pelerinii din dreapta cîntau alt cîntec deeît cei din stînga. Cîntecele se auzeau în același timp. Dangătul clopotelor care-și agitau cupele de bronz sus, în turn, prin ferestrele deschise, aproape că acoperea cîntecele, iar orga vuia prin ușa bisericii.

Tocmai unde se încrucișară cele două procesiuni de pelerini, în înghesuiala lor, nimeri și Hans. îl împinseră cu ei prin portal, în naosul înalt al bisericii. Mănunchiurile de raze, care pătrundeau prin geamurile colorate,

împungeau pieziș întunericul. Altarul principal era un munte de luminări, care ardeau cu flăcări galbene, strălucitoare, in fumul de tămîie. Pe treptele altarului stăteau o mulțime de preoți cu odăjdii albe și aurii; ministranții în alb și roșu purtau steaguri și luminări dintr-o parte în

alta, iar trei ministranți mai mari, în veșminte cu dantelă, clătinau cădelnițele, împrăștiind nori groși cît niște ghemotoace de vată. Sus, pe sub cupolă, prin fața picturilor mărețe, zburau rîndunici de la o fereastră la alta, ciripeau fără sfială în cîntecul pelerinilor și vuietul orgii, de parcă acolo ar fi fost bolta cerului de vară.

Pelerinii se înghesuiau spre altarul lateral, unde ardeau și mai multe luminări decît pe altarul principal. Luminările se aplecau din cauza căldurii și ceara picura pe pînza de altar și pe bulgării albaștri ai florilor de hortensia.

Luminările sclipeau sau ardeau mocnit, iar racla de argint scînteia încadrată de inul îngălbenit. Urmele de sînge — cum spusese mama. Capetele nu se mai deosebeau, totuși era vorba de năframa cu care se săvîrșise minunea. Pelerinii o priveau atît de încordați, că li se poticneau picioarele, mergînd. Cădeau în genunchi în fața altarului și sărutau crucea de pe trepte. Un preot se ruga cu voce tare :

— Neprețuit sînge sfînt !

— Spală-ne de păcate ! strigau pelerinii.

— Neprețuit sînge sfînt!

— Spală-ne de păcate ! strigau pelerinii.

Doreau cu toții să ajungă la altarul sîngelui sfînt, se împingeau în spațiul îngust dintre bănci. Intr-o bancă ședea mama. Ochii ei — nu li se vedea decît albul — priveau spre raclă și buzele i se mișcau în rugăciune. Hans se bucură văzînd-o. Se furișă în bancă și se așeză lîngă dînsa ; dar ea nu-1 observă decît după cîteva minute, îl luă de mînă, se aplecă și-i șopti :

— Roagă-te pentru mîntuirea tatei !

Mîntuire ? Hans nu știa ce-i mîntuirea. Murmură ru-

găciunile lui de copil învățate pe de rost, care aici nu se prea potriveau. După ce se rugase a doua oară, se gîndi la taică-său și la chelneriță. Era un păcat. „Numai pe mama are voie s-o cuprindă cu brațele/[1] Ii auzise o dată certîndu-se în dormitor, cînd se deșteptase în toiul nopții.

Dacă asta însemna mîntuire, ca tata să fie mai drăguț cu mama, era de acord să se roage pentru mîntuire. Strigă cu vocea lui limpede, în litania fără de sfîrșit a pelerinilor :

— Spală-ne de păcate !

— Spală-ne de păcate !

Tatăl stătea în fața bisericii, în lumina de amiază. Ținea strîns la piept șapca lui Hans, rîdea, clipea din ochi în soare și se clătina puțintel.

— Vai, cit ai întîrziat ! zise mama.

— N-am întîrziat de loc, spuse el. Am fost și eu înăuntru. La sfîrșit, am mai prins binecuvîntarea.

— Cel puțin binecuvîntarea ! spuse mama.

In piața din fața bisericii, pelerinii erau așezați sau întinși pe iarbă. Femeile și copiii își înfigeau dinții în feliile de pîine puse cîte două una peste alta, iar bărbații duceau la gură sticlele de bere. Unii își legaseră pe cap batista, alții deschiseseră umbrelele, ca să doarmă la umbra acoperămînturilor lor negre.

— Sînt sigur că Hans vrea să vadă bîlciul, zise tata.

— E și bîlci ?

— Da, bîlciul pelerinilor, dar mai întîi să mănînce și mama ceva.

— Mi-e o foame de lup ! spuse mama.

Rîzînd, porniră-n sus, spre „Mărul împărătesc[4]', unde prînziră, strîns înghesuiți între alți clienți. Chelnerița alerga de la o masă la alta și n-avea timp să stea de vorbă cu tata. Era bine așa-

Soarele se odihnea pe prelatele barăcilor din iarmaroc. Vînzători și vînzătoare stăteau în lumina lui

galbenă, în spatele cămășilor, hainelor, mănușilor, șosetelor, saboți- lor, pălăriilor, șepcilor. O tarabă era pe de-a-ntregul împodobită cu dantele. Un bărbat le depăna de pe bobine, se împodobea chiar el cu dantelă și ademenea femeile cu vocea răgușită.

— Vrei niște dantelă ? întrebă tatăl.

— Nu, mulțumesc, spuse mama.

în stive erau rînduite oale, străchini de lut cafenii și galbene, ulcioare, farfurii, scrumiere pictate cu înflorituri pestrițe. Cumpărătorii se împingeau încoace și încolo, prin mijlocul ulițelor înguste ; luau în mînă străchinile, le cercetau, plăteau și porneau mai departe cu ele sub braț.

— Vrei o strachină frumoasă ? întrebă tata.

— Nu, mulțumesc, spuse mama.

Dincolo erau tarabele cu mătănii, luminări, figurine de ceară, poze de sfinți, statuete, mici chivoturi și potire. Năframa cu minunea era de vînzare, cu cele douăsprezece capete roșii ale Mîntuitorului, încoronat cu spini, bine imprimate.

— Vrei G năframă ca asta ? întrebă tata.

— Da, una — nu, două. Să-i ducem una și Annei. —

Mai vrei ceva ?

Călușeii se învîrteau. Bărcile zburau în sus și-n jos. Copii călăreau pe cai bălani cu dinții rînjiți, se legănau pe lebede și în gondole, se opreau lîngă cordoane și bare de alamă, se tot învîrteau în jurul tarabelor pestrițe cu zîne, pitici și nuferi, se vînturau de eolo-colo, printre oglinzi și ștergare tivite cu mărgele ; băieții mai mari, cu vocea în schimbare, strigau prin piață, de parcă ar fi țipat după ajutor.

— Vrei să te dai în călușei sau în bărci ? întrebă tata.

— în călușei, pe un cal vînăt-rotat, răspunse Hans.

Tatăl și mama îi făceau semn de câte ori trecea zburînd prin fața lor. Flașnetele răsunau, dirijorii de lemn își mișcau brațele, clopoțeii zăngăneau și scripeții frînau mișcarea, pentru ca lebedele, gondolele și caii

bălani să se legene.

— Ai amețit ?

— Nici un pic !

Copiii suflau în cocoșii de tablă, suflau în fluiere, suflau în serpentinele ce se desfășurau pînă la arcul

din capăt. Sutele de dulciuri stăteau așezate straturi, straturi în piramide, pe tejghelele înclinate ale cofetarilor.

— Vrei o inimioară de turtă dulce sau o prăjitură cu mac ? întrebă tatăl.

— O pungă minune, răspunse Hans.

— E o prostie — dar, dați-i una, spuse tatăl vînzătoarei din spatele tejghelei.

— Să sperăm că n-o să-ți înșele așteptările, zise mama.

înăuntru găsi două bomboane și un ceas de mînă, de tinichea, cu o panglică de elastic. Arătătoarele erau pictate pe cadran.

— Cît e ceasul ? întrebă Hans.

Tata citi ora de pe ceas și-i spuse :

— Șapte, ceasul tău merge cu cinci ore înainte. La șapte o să fim de mult acasă.

Mama privea îndărăt spre orașul unde fuseseră în pelerinaj. Pe urmă turnurile dispărură în spatele colinelor.

— A fost frumos, a fost înălțător, spuse ea.

Soarele, un disc galben-portocaliu, cu jumătatea de jos înnegrită, ca un lampion la sfîrșit de carnaval, plutea acolo unde șoseaua se prelungea pînă la orizont, de parcă tatăl ar fi condus mașina chiar înăuntru, în soare. De pe ogoare se ridica aerul fierbinte, ca dintr-un cuptor, dar umbrele brazilor, care acopereau șoseaua în părțile ce treceau prin pădure, își făceau simțită răcoarea de seară. Mirosea a covor de mușchi umed, și din livezi se ridicau trîmbe de fum.

— Parcă arde ceva, zise tatăl.

Toți trei încrețiră nasul; conducea atît de încet, că se putea merge pe jos alături de el.

— Nu, nu-i nimic, spuse apoi și acceleră din nou.

Mama se răsuci și spuse copilului :

— De ce nu-ți pui șapca pe cap ?

— îmi place să mă bată vîntul, răspunse Hans.

— Ai să răcești.

— Să-ți pui imediat șapca ! se răsti tatăl la el.

Castelul întărit, distrus în timpul Războiului țărănesc, se afla acum pe cealaltă parte. Călătorești mai repede, cînd cunoști locurile.

— Mergi mai încet, spuse mama. N-avem nevoie să ne grăbim. Am stabilit cu Anna ce să gătească.

— Sosim tocmai bine la cină, spuse tatăl. Avem ceva bun ?

— Șnițel și salată de fasole.

— Să sperăm că n-o să ardă șnițelele, spuse tatăl.

Discul soarelui cobora cu iuțeală, ca o monedă înghițită de pușculiță. Pe cerul limpede, verde-albăstrui, răsărise luna, o bucată albă de gheață, pe jumătate topită de soare.

Cînd mașina tocmai urca o pantă, aburul izbucni din crăpăturile radiatorului. Tatăl frînă, sări afară, săltă capota radiatorului. Țîșni o flacără.

— Jos ! Jos ! strigă el.

Mama și Hans se rostogoliră în iarbă, de-a valma. Răsunară două bubuituri surde una după alta și un fum negru întunecă apoi locul.

Radiatorul clocotea sub flăcări. Uleiul și benzina curgeau în jos, pe roți, limbile lor umede se întindeau peste șosea, iar flăcările săltau pe aceste urme, înghițîn- du-le.

— Ce-i de făcut ? strigă mama tatei, din cealaltă parte.

El ridică brațele, apoi le lăsă încet în jos :

— Nimic, absolut nimic ! Nu există apă prin apropiere și chiar dacă ar fi, e prea tîrziu. Rezervorul de benzină a explodat.

— Vai Doamne, Doamne ! se tîngui mama.

— N-avem altceva de făcut decît să privim, spuse

tatăl. Așa-i că arde frumos, Hans ?

Flăcările erau galbene și albastre. încălzeau ca un foc de iarbă, toamna.

Pelerinajul **6**

Plăcile crăpară, apoi se fărîmară și, o dată cu ciobu-rile, împroșcară și primele scîntei pe banchete.

— Pernele cele bune, se văicări mama.

— Cumpărăm o mașină nouă, zise tatăl.

— Și cum ajungem acasă ? întrebă mama. în curînd se întunecă.

— Acasă ? Poate ne ia o mașină, dacă mai trece vreuna pe meleagurile astea.

Tatăl dădu înconjur mașinii. Rîse și spuse :

— Acum o să fim, în sfîrșit, cu adevărat pelerini.

Veni alături de mama și-i puse o mînă pe umăr.

Cînd tatăl trecu din nou pe partea cealaltă, mama îi spuse încet lui Hans :

— De data asta nu blestemă. Datorită pelerinajului. Mîntuirea...

în românește de
***Despina Michaela* BOGZA**

JOHANNES BOBROWSKI

Beznă și din cînd în cînd lumină

Luna-i tot lună, spun eu.

Cum crezi tu, răsipunde nevastă-mea.

Nu, așa nu, zic eu.

Atunci cel puțin stinge și lampa, spune nevastă-mea, în timp ce așază perna bine pe pervazul ferestrei.

Apoi ne uităm în jos, pe strada care zace în beznă. S-a întîmplat ceva cu aprovizionarea cu gaze, cu conducta de gaz sau cam așa ceva, lămpile de pe stradă nu ard. în orașul nostru avem iluminat public cu gaz. Și chiar pe lîngă casa noastră trece bineștiutul hoț de lămpi, cu cîte patru felinare roșii în fiecare mină.

Nevastă-mea se întreabă dacă are voie s-o facă, și eu, care din fire nu sînt înclinat spre îndoială, răspund simplu : Luna-i tot lună.

Și cu asta ar fi destul pentru ziua de azi.

Ce voiam să mai spun... adaugă soția mea.

Apoi ne ducem la culcare. Dar treaba asta cu bezna de afară nu-mi dă pace.

Stînd în pat, îți trec prin minte vrute și nevrute. După ce se întunecă, strada e liniștită. O stradă paralelă nezgo- motoasă. Circulația automobilelor se face pe artera principală, la o sută de metri depărtare, tot pe acolo trece și calea ferată aeriană și tramvaiul. Și autobuzele. Odinioară,

aici erau o mulțime de prăvălii, mai multe decît pe artera principală, care pe vremuri era o stradă distinsă. Astăzi există doar cîteva prăvălii de mobilă, niște hrube cu vechituri, numite comerț cu articole de consum și, în plus, vreo patru sau șapte cîrciumioare. O stradă care a devenit liniștită. Cîte nu s-au întîmplat pe vremuri aici. îți mai aduci aminte de una, de alta. Și acum, ce-i ?

Nu te mai poți despărți de strada asta. Dar cîteva apartamente din casă s-au și golit. Și dacă s-ar muta cineva aici, nici noi poate că n-am face-o. Despre prăvălii și pivnițe — de legume sau cărbuni — despre ele nici nu mai pomenesc. Astea sînt veșnic ocupate acum, timp de cîteva săptămîni, de cine știe ce artiști nevăzuți cît e ziulica de lungă și zăriți cel mult seara, în crîșma vînăto- rească a lui Arno. Oameni sensibili, nu cîntă ! Și prieteni cu hoțul de lămpi.

Or să ajungă odată și odată renumiți, e lucru sigur chiar, poate că o să apucăm vremea aceea. Atunci o să te oprești în fața unui tablou din Galeria municipală și ai să spui : pe pictorul ăsta, pe ăsta îl cunosc, a stat la mine, la subsol.

Toate astea nu-ți dau pace. Nevastă-mea se trezește uneori. Desigur că, fără să vreau, am oftat din greu.

Se trezește numaidecît, cum face ochi. Dintr-o dată deschide ochii și e trează. Va să zică, știi, spune nevastă-mea. Dar asta nu înseamnă că vrea să vorbească. Atunci îi povestesc eu ceea ce mă preocupă pentru moment.

Se trăiește bine în Finlanda, îi zic, cel puțin așa spunea deunăzi prietenul meu P., răposatul Sillanpăă, dacă-1 știi — am citit o carte de el, adaug eu, foarte bună carte — răposatul Sillanpăă, povestea așadar P. deunăzi, pleca la reședința lui de vară cu trei călești : în prima, el și numeroasa-i familie, într-a doua, ustensilele, rufăria și toate celelalte, tot echipamentul, și a treia plină cu bere.

Prietenul tău P., spune nevastă-mea, e acum la circiuma vînătorească. Pe urmă nevastă-mea adoarme din nou.

Eu stau lungit în pat, acasă, iar P. șade desigur în fața unei căni uriașe de bere, iar între timp, hoțul de lămpi o fi intrat și el în local. Unde plasează oare, de fapt, felinarele astea furate ?

Bineînțeles că aici nu se întîmplă nimic, pe aici nu circulă nimeni cu vreun vehicul. Bețivii — cînd cad peste grămezile de pietre sau în șanțurile pentru conducte — se cheamă că au și ei un fel de înger păzitor, cu aripi la spate, și-i ajută să se ridice și să iasă de acolo.

Indispensabilii, cămașa, pantalonii, ciorapii, pantofii, haina, toate la locul lor, cravata pe speteaza scaunului. Doar să închizi ușa încet. Ca și cînd te-ai duce la closetul de la mezanin.

Pe stradă-i întuneric beznă. Nici o lumină în casele înalte, cu intrările zăvorite. La casa de peste drum, la etajul patru, e o fereastră deschisă și în pod, la mansardă, încă una. Numai beznă. Abia acum văd că pe cer sînt cîteva stele. Casiopeea, cam așa îi zice, sau Ursa mare.

Dar cu ele e tot atîta beznă. S-a dus și luna.

Ușile la cîrciumile astea vînătorești se deschid înafară, după cum bine se știe. Prietenul P. șade acolo, hoțul de lămpi de asemenea, artiștii și alți domni, destul de mulți.

’mneața domnule Fenske, zice Arno, acum la unsprezece ; eu mă refer la bezna de-afară, iar P. se trage puțintel cu scaunul într-o parte. Va să zică două porții de grăunțe pentru păsări, bob cu bob. E multă vorbărie aici, la mese. Discuții.

Cînd oamenii povestesc, de pildă, cei de la tramvaie sau muzicanții — despre frizeri n-aș vrea să spun nimic — să te ții ce înțelegere a istoriei, ce privire pătrunzătoare asupra veșniciei ! Și flecăresc într-una, așa cum se nimerește. în orice caz, fără să țină seamă de nimic. De fapt, nu mai există ascultători și toți trebuie să vorbească, fiecare e dator să deschidă gura, cam tare, după părerea mea, în fond de ce nu, așa-i

obiceiul aici.

Smulge-ți un fir de păr și povestește-ne ce-ai simțit. Și pe urmă să ne spui ceva întîmplat mai demult, care nu se uită cu una, cu două.

Pe strada mea locuiește profesorul Spieroch, spune un domn de la masa aceea mare, rotundă. Nu știu, poate-1 cunoaște vreunul dintre dumneavoastră. Un bătrîn care are douăzeci și cinci de mii de cărți. Umblă cu gulerul desfăcut și cu o chică de toată frumusețea. Are douăzeci și cinci de mii de cărți. înainte chiar avusese douăzeci și cinci de mii. Au ars în timpul războiului. Pe atunci mai era profesor de latină la liceu. Știa pur și simplu tot despre latină. Fiecare cuvînt în parte din autorii clasici. *Elongavi*[1] apare la sfîntul Anton de trei ori, cam așa.

Așadar, ascult și eu, ce povestesc domnii aceștia.

După cum am spus : în cutare și cutare loc și în fiecare dintre diferitele ediții. Trebuia, firește, să-1 întrebi direct, nu-i plăcea să renunțe la ceva și nici la cunoștințele lui. Și nici n-a scris nimic, doar niște poezii latinești, în care erau înfățișate toate formele și toate cuvintele din Horațiu, numai că vorbele erau altfel combinate. Așa s-ar putea spune. După părerea mea, nici cărțile nu le-a folosit. L-am vizitat cînd a împlinit șaptezeci și cinci de ani. Pe vremuri, cînd îi eram elev, mă număram printre cei răi, căci nu lua în considerație decît cine-s părinții, iar azi mă socotește cel mai bun, fiind singurul prin preajma lui. La aniversarea aceea eram așadar mai mulți oaspeți, s-a vorbit despre marina imperială — cumnatul lui Spieroch era căpitan de corvetă — pe urmă domnii au recitat fiecare versuri latinești necuviincioase, știute de toți. în vremea asta, eu mă uitam într-o carte unde se istoriseau suferințele protestanților în timpul Reformei, dar ale catolicilor, nu. O carte veche. Zăcea aruncată și era tare tristă la citit și foarte plicticoasă. Spieroch s-a ridicat, mi-a luat cartea din mînă și mi-a zis : Nu-i bună de nimic, căci lipsește primul volum, locul ei e de-o parte

[1] **M-am îndepărtat (lat.).**

pînă ce am s-o completez. Nici nu s-a uitat la ea. Dar eu descoperisem niște adnotări scrise de nepoții unui .preot pomenit in text, care vorbeau de niște lucruri și mai grave decît cele tipărite în carte. înlăuntrul copertei era o elegie, mai mult pictată, decît scrisă. Profesorul a închis brusc cartea, cînd mi-a luat-o din mînă.

Ai spus ceva despre război și despre pierderi grozave. — La cărțile astea te referi ?

Douăzeci și cinci de mii de cărți, ascultă-mă pe mine, e foarte mult.

Domnul care povestește a afirmat, după cîte îmi amintesc, că volumele n-au fost folosite. Dar acum vorbește celălalt domn. Zice : Și eu am îndurat o pierdere asemănătoare, în ’44 mi-a ars colecția de timbre poștale. Nu m-am putut bucura de ea decît scurt timp, numai în permisie. Aveam albumul de cînd fusesem în campania din Franța ; poate ar fi bine să povestesc mai amănunțit, înaintînd, ne-am ciocnit de o grupă de civili, refugiați, în majoritate oameni bătrîni. Ședeau ghemuiți pe marginea șoselei. Eram grăbiți, totuși am zărit printre ei un om, care ședea rezemat de un copac, cu un album gros pe genunchi. Pe atunci nu mă prea pricepeam la timbre, dar atît mi-am dat și eu seama, că e vorba de o colecție prețioasă. Mai tîrziu am evaluat-o. Presupunerea mea s-a confirmat. Omul și așa nu și-ar fi putut salva albumul. Am vrut să-i explic asta, dar nu m-a înțeles de loc.

Desigur. Dar parcă știi franțuzește. Și eu am luat parte la intrarea armatei acolo. Ciudat a mai fost.

Hai, povestește.

Inițial am vrut să-mi notez toate astea, dar aș putea dicta textul pe bandă de magnetofon, atît de vii îmi sînt toate în minte. îmi amintesc scene izolate. Cel puțin uneori. Mai tîrziu ar trebui grupate : peisaje, ceea ce-i privitor la istoria culturii...

Foarte bine, eu aș proceda așa : Mai întîi situația...
De ce, în fond ? întîi un punct care apare, cu totul întîmplător, o impresie vizuală. Așa cum descoperi un

amănunt într-un stereoscop, pe urmă altele, pînă ce, deodată, ți se arată întreaga panoramă.
Panoramă imperială.
întocmai. Așa li se zicea. Le mai ții minte ?
Cartea, mă gîndeam eu, vrea s-o scrie Hermann. Să mai povestească și el.
După cum am spus : unele scene se petrec cam în felul acesta : o șosea asfaltată, fără copaci. Alături, un canal, lat de cincisprezece metri, o apă stătătoare, într-un ținut de șes. Pe șosea vin camioanele. în fața unui nor molatic de praf, ce învăluie hanul de pe partea cealaltă a șoselei, încît nu se zăresc decît vîrfurile pomilor din grădină, înădțîndu-se de departe pe cerul albicios. Imediat după asta cîteva căsuțe, mai retrase. Mașina se oprește cu o hurducătură, norul de praf mai întîi se îngrămădește și apoi se așterne pe șosea, cu cîteva mișcări unduioase de felină. Sub prelatele camioanelor se aud voci, lucrul acesta trebuie notat foarte exact. De exemplu, unul întreabă : Nu-i la tine capacul de la gamela mea și altul răspunde : Nu, dar pot să-ți ard una peste bot. Deci înăuntru sînt oameni.
Domnul ăsta care povestește, mă gîndesc eu, e din Prusia Orientală, dacă am auzit bine. De-alde el sînt cu duiumul în Berlin.
Ei, prin urmare, acum se dau jos, adaugă domnul, și se găsesc în Franța anului 1940, stau pe șosea, e amiază, într-un sat, la cîțiva kilometri de Calais, subofițerul Barth apropie harta de ochelari și spune privind amărît la apa tulbure : Asta ar trebui să fie canalul. Pe hartă e scris cu litere de o șchioapă — Canalul Mînecii — și în realitate-! un șănțuleț pentru pipi. Au umplut toate ziarele despre unul care l-a trecut înot. Așa-s franțujii.
Ei, da, toate astea sînt cam caraghioase, poate. Oamenii povestesc adesea despre război. Erau tineri, în plinătatea forțelor, cine se gîndea atunci la hemoroizi.

De altfel, urmăream de un timp o muscă. S-a urcat de jos, pînă la jumătatea paharului lui P., încet și fără să se

oprească, ca și cum acolo ar fi fost locul ei. Acum stă de o bucată de vreme pe aceeași pată. Adineauri s-a tot plimbat în jurul unei mici băltoace de bere, de lîngă farfurioară, dar tot liniștită și fără grabă. Istoria asta, însă, nu s-a terminat.

Soldatul Scheiff din Koln, povestește domnul, șade pe scara mașinii. Doamne, Dumnezeule, Canalul n-o să ne stingherească, orice s-ar spune — ăsta de aici nu, n-are nimic deosebit, secretele lui sînt : noroiul și cîinii morți și cadrele de bicicletă, iar de celălalt nu trebuie să ne sinchisim, ia uitați-vă la țărmul de colo, e calcaros și destul de înalt, și se-ndepărtează iar.

Scheiff, spune subofițerul Barth, hai cu mine, facem cartiruirea, intrarea trupelor germane în, cum îi zice tîr- gului ăstuia ?

Coulogne, răspunde Scheiff și se ridică. Pe cealaltă parte se vede o casă distrusă, cu o bucată de fațadă și o fereastră goală, unde fîlfîie un rest de perdea.

Odicolon, spune subofițerul Barth. Are aerul foarte franțuzesc. Cum vine asta, Scheiff, franțuzesc ?

Chiar că trebuie s-o scrii. Hermann, o să iasă tare nostimă, parcă îmi și închipui totul.

Și titlul ar fi ăsta : Dumnezeu în Franța.

Oare există ?

Tocmai.

Pe scriitorii ăștia, îmi zic eu, nu-i poți asculta o veșnicie. Mai degrabă pe artiști. Sau pe domnul de colo, Iar unul din Prusia Orientală ; de-alde el sînt cu duiumul în Berlin, după cum am spus.

Pe cînd mai eram în patria friguroasă.

Nu, asta nu. De fapt unde vă aflați ?

Ei, unde, aici. începutul anului ’47, la Wesel, branșa încălțăminte. La întrunirea persoanelor strămutate...

Nu, asta nu.

Trebuie să spui, ce ai pe inimă. La întrunirea persoa-

nelor strămutate, povestesc eu, și-a rupt nevastă-mea pi-

ciorul, tocmai cînd era mai plăcut. Nu mai era chip să se vindece și atunci i-arn zis : Să mergem la Liineburg, în cîmpie, am auzit că acolo este un păstor. Dar ciobanul nici nu s-a uitat la picior, ci numai la gheata ortopedică. I-o făcusem de comandă. Și a trăncănit într-una despre cizmarul care o făcuse, cînd, de fapt, nici nu-1 cunoștea. Ce să vă mai istorisesc, ne-am înapoiat și m-am apucat de afaceri cu cizmarul, ați auzit vreodată ca un compatriot să cumpere de la alt compatriot ?

Nu-i prea vesel, ce povestesc oamenii. Dar nu poți să spui într-una doar fleacuri.

Lasă asta, zice hoțul de lămpi.

Atunci au găsit cu cale să-i povestească despre conferențiarul de la catedra de teatru, cel cu plete, care se duce în fiecare dimineață la universitate pe bicicletă, iar studenții vin cu automobilul. Pe bicicletă. O fi însemnînd ceva, dar e pur și simplu caraghios.

Hoțul de lămpi zice : Lasă asta.

Așadar, nu chiar fiecare vorbește vrute și nevrute. Nici hoțul de lămpi și nici omul ăsta de-aici.

Tocmai vin de la cimitir. Și cînd colo, ce să vezi, era închis.

La ora asta de la cimitir ? Ei, nu chiar acum, a trecut un timp de atunci. Dar să povestească el.

Dricul ajunge la cimitir, bărbații duc coșciugul spre capelă, acolo însă nici țipenie de om, ușa-i încuiată, și pe ea un bilet : Excursie organizată de întreprindere. Mă aflam acolo pentru altă treabă. Au înjurat, dar nu era nimic de făcut. Am plecat cu ei, cînd au pornit îndărăt cu coșciugul și la circiumă dispărea mereu cîte unul ; iar copiii veneau într-una — un coșciug nu-i ceva ce se vede în fiecare zi. Dar vă întreb : cum au putut să încuie ?

Istoria asta o povestește un domn care stă în ușa cîr-

ciumii vînătorești, a patra pe la care trecuse, după cum spune chiar el. Vorbește frumos. Nici eu nu înțeleg cum

de-au putut închide. Ca și cu gazul. Tocmai serviciile publice. Dar ca om, trebuia să-i spun domnului și asta.

Și am dat să ies, căci domnul plecase.

Amo m-a mai oprit însă, din cauza lui P., care adormise la masă. Strașnic om, acest P.

Cînd am ieșit, domnul era departe. Și pe stradă beznă.

Cei cinci pași pînă acasă. Printr-o poartă deschisă, văd niște lămpi, înăuntru, jos pe scară ; mai înainte nu le observasem, și ard într-una.

Iar strada-i cufundată în beznă. Fără felinare pe mormanele de piatră și pe pămîntul aruncat la marginea șanțurilor. Privesc în jos, strada, pe lîngă fațadele negre și înalte. Pareă-i pustie acum. Poate să te apuce groaza, deși mai locuiesc oameni pe aici. Pe urmă mai sînt hrubele cu articole de consum și cîrciumile. Și artiștii. Aproape că am uitat de magazinele de mobilă. Locuiesc de multă vreme aici. Odinioară era altfel, desigur, dar cunosc aici orice lucru, scările, de exemplu. Nu există treaptă pe care s-o greșesc pe întuneric, nici palier unde picioarele mele să nu descrie de la sine singura curbă corespunzătoare, cotitura către cealaltă treaptă. Oricit ar fi de beznă. Aici n-am nevoie de lumină.

Și acum haina, pantofii, ciorapii, pantalonii, cămașa, indispensabilii. Toate la locul lor. Mă țin încă bine pe picioare. Dar gîndurile se încîlcesc.

Din cauza beznei și din cauza luminii.

Conducta de gaz. Felinarele roșii. Luna. Dar ea s-a dus. De altfel, toate sînt electrificate aici, nu ne simțim părăsiți : răsucești butonul într-o parte, într-alta, gata. Și stelele de adineauri, pe strada cea lungă.

Nevastă-mea doarme liniștită. Dar eu îmi închipui cel puțin cum ar fi dacă ar deschide ochii și s-ar trezi de îndată. Și îmi închipui ce i-aș spune. Că-i întuneric beznă, afară. Numai sus, cele cîteva stele și ele nu dau

nici un pic de lumină, pînă aici, jos, în nici un caz nu. Ce mare lucru ar fi, dacă nici n-ar exista ?

Ei, ce-ar fi, spune.

Bezna n-ar fi mai întunecoasă.

Sigur că nu.

Colo sus — ar fi altfel. Nu-i mai lumină acum decit ar fi atunci, deci, mai mare beznă n-ar putea fi. Ar fi altfel, dar nu știu : cum.

în românește de
***Despina Michaela* BOGZA**

HEINRICH BOLL

Cînd s-a sfîrșit războiul

Tocmai se lumina de ziuă cînd am ajuns la granița germană : în stingă un rîu lat, în dreapta o pădure, după ale cărei margini se putea recunoaște cît era de î atinsă ; în vagon se făcuse liniște ; trenul luneca încet pe șinele cîrpite, pe lîngă case avariate de proiectile, pe lîngă stîlpi de telegraf distruși. Puștiul, care ședea ghemuit lîngă mine, își luă ochelarii și începu să-i șteargă cu grijă.

— Doamne, șopti el către mine, bănuiești măcar cît de cit unde sîntem ? !

— Da, riul pe care l-ai văzut adineauri se numește la noi Rin, pădurea pe care o vezi la dreapta se numește Reichswald, iar acum vine Kleve.

— Ești de pe-aici ?

— Nu.

Mă plictisea ; toată noaptea mă înnebunise cu vocea lui subțire de elev de curs superior, povestindu-mi că i-a citit în ascuns pe Brecht, Tucholsky, Walter Benjamin, precum și pe Proust și Karl Kraus ; că voia să studieze sociologia, dar și teologia și că și-ar da concursul pentru introducerea unei noi ordini în Germania; și cînd în zori am oprit la Nijmwegen și cineva a zis că acum vine

frontiera germană, el întrebase speriat, pri-

vindu-i pe toți din jur, dacă nu vrea cineva să schimbe ață pe două mucuri de țigări, și cînd nimeni nu s-a arătat amator, m-am oferit eu să-mi smulg emblemele de la guler — care, pare-se, se numeau petlițe — și să le desfacem în fire de culoare verde-închis ; mi-am dezbrăcat tunica și m-am uitat la el cît de grijuliu desprindea fleacurile astea cu o bucată de tinichea ascuțită, cum apoi a descusut firul și cum după aceea a început într-adevăr să-și coasă pe contraepoleți tresele de elev de școală militară. L-am întrebat dacă această activitate se explică prin influența lui Brecht, Tucholsky, Benjamin sau a lui Karl Kraus, ori poate este o influență nemărturisită a lui Jiinger care îl determină să-și refacă gradul cu arma lui Degețel ; s-a roșit și a zis că terminase cu Jiinger, că încheiase socotelile cu el ; acum cînd intram în Kleve, întrerupse cusutul și se așeză pe vine lîngă mine, cu arma lui Degețel în mînă.

— Referitor la Kleve nu-mi vine nimic în minte, absolut nimic, zise el. Dar ție ?

— Da — Lohengrin, marca de margarină „Lebăda în banderolă albastră" și Anna de Cleve, una dintre nevestele lui Henric al VHI-lea...

— Lohengrin, într-adevăr — dar acasă noi mîncam „Sanella". Nu vrei chiștoacele ?

— Nu, du-le lui taică-tu. Sper să te ia la palme cînd vei sosi acasă cu galoane pe umăr.

— Tu nu pricepi, zise el — Prusia, Kleist, Frankfurt pe Oder, Potsdam, Prințul von Homburg, Berlin.

— Nu, Kleve a fost, cred, destul de timpuriu oraș prusac — și undeva, dincolo, pe malul celălalt, se află un mic oraș care se numește Wesel.

— Doamne, da ; firește, Schill.

— Peste Rin prusacii nu prea au ajuns ; au avut doar două capete de pod : Bonn și Koblenz.

— Prusia ! făcu el.

— Blomberg, zisei eu. îți mai trebuie ață ?

S-a roșit și a tăcut.

Trenul mergea încet ; toți se îmbulzeau la ușa vagonului și priveau orașul Kleve ; pe peron sentinele engleze: soldați nepăsători și dîrzi, indiferenți și totuși cu ochii în patru. Noi încă eram prizonieri ; pe stradă o tăbliță indicatoare : spre Koln. Sus, între copacii în veșmînt de toamnă, cetatea lui Lohengrin. Octombrie pe Rinul inferior, cer olandez ; verișoarele în Xanten, mătușile în Kevelaer ; dialect lăbărțat și șopot de contrabandiști în cîrciumi ; procesiuni de ziua sfîntului Martin, străjile, carnaval breughelian, și peste tot miros de turtă dulce, chiar dacă nu mirosea așa.

— înțelege o dată, zise puștiul de lîngă mine.

— Lasă-mă-n pace !

Deși încă nu era bărbat, în curînd va fi totuși, și de aceea îl uram ; s-a simțit jignit și s-a cinchit mai încolo ca să mai împungă de cîteva ori la galoane. Nici măcar milă nu mi-a fost de el. Neîndemînatic, cu degetul mare plin de sînge, înfigea acul în stofa albastră a tunicii lui de aviator ; lentilele ochelarilor îi erau atît de aburite, că nu puteam să-mi dau seama dacă plînge ori numai mi se părea ; și eu eram gata să plîng : peste două ore, cel mult trei, trebuia să ajungem la Koln, și de acolo nu mai era mult pînă la cea cu care mă căsătorisem și a cărei voce niciodată nu sunase a căsnicie.

Femeia apăru pe neașteptate din spatele magaziilor de mărfuri, și înainte ca sentinelele să-și vină în fire, ea se și afla la vagonul nostru și din pînza albastră despăturea ceea .ce, la început, socotisem a fi un copil — o pîine ; mi-o întinse și eu o luai ; era grea și timp de o clipă m-am clătinat, cît pe ce să mă prăvălesc cu capul înainte din trenul care plecase ; pîinea era negricioasă, caldă încă, și am vrut să strig „mulțumesc, mulțumesc", dar cuvîntul mi s-a părut atît de stupid, și trenul mergea acum mai repede, așa că am rămas în genunchi, cu pîinea grea în brațe ; pînă astăzi nu știu despre femeia aceea decît că avea o basma de culoare închisă și că nu mai era tînără.

Pe cînd ședeam cu pîinea în brațe, în vagon se așternuse o liniște și mai mare decît înainte ; toți se uitau la pîinea care, sub privirile lor, devenea din ce în ce mai grea ; cunoșteam acești ochi, cunoșteam gurile care aparțineau acestor ochi, și luni întregi mă gîndisem la hotarul dintre ură și dispreț și nu găsisem hotarul ; un timp, după ce am fost predați dintr-un lagăr american (unde portul gradelor era interzis) într-un lagăr englez (unde era permis), îi împărțisem în indivizi care cos și indivizi care nu cos, și de aceștia din urmă mă legase o anumită simpatie, pînă am constatat că ei nici nu avuseseră grade ale căror însemne să le fi putut coase ; unul dintre ei, Egelhecht, încercase chiar să instituie cu mare tam-tam, un fel de tribunal de onoare, care ar fi urmat să-mi conteste calitatea de german (și mi-aș fi dorit ca acest tribunal, care nu s-a întrunit niciodată, să fi avut puterea de a-mi contesta într-adevăr această calitate). Ceea ce nu știau ei, era că-i uram, naziști și nenaziști, nu din cauză că-și coseau gradele ori pentru vederile lor .politice, ci fiindcă erau bărbați, bărbați de aceeași teapă cu cei cu care, timp de șase ani, fusesem nevoit să stau împreună ; noțiunile de bărbat și de prost deveniseră pentru mine aproape identice.

— Prima pîine germană — și tocmai el o capătă, se auzi vocea lui Egelhecht, din fundul vagonului.

Glasul lui era aproape un plîns cu suspine, și eu era aproape să izbucnesc în hohote de plîns, dar ăștia niciodată n-ar pricepe că nu numai din cauza pîinii, ci fiindcă trecusem frontiera germană ; și mai ales fiindcă, pentru prima oară după opt luni, simțisem, o clipă, mîna unei femei pe brațul meu.

— Tu ai să-i contești probabil și pîinii calitatea de a fi germană, zise Egelhecht.

— Da, am să întrebuințez un truc intelectual tipic și am să mă întreb dacă făina din care a fost făcută pîinea asta nu e cumva de proveniență olandeză, engleză ori americană. Vino și împarte-o tu, dacă ai chef i-am zis.

Pe cei mai mulți dintre ei îi uram, mulți îmi erau indiferenți, și Degețel, care acum trecuse, cel din urmă, în frontul cusătorilor de epoleți, începuse să mă stingherească, și totuși mi se părea că trebuie să împart această pîine cu ei, eram sigur că nu-mi fusese destinată numai mie.

Egelhecht venea încet în față ; era înalt și slab, la fel de înalt și de slab ca mine, și avea douăzeci și șase de ani, la fel ca mine ; trei luni încercase să-mi explice că un naționalist nu e un nazist, că noțiunile : onoare, loialitate, patrie, bună purtare nu și-ar putea pierde niciodată valoarea, iar nestăvilitului său debit verbal eu îi opusesem totdeauna numai cinci cuvinte : Wilhelm al II-lea, Papen, Hindenburg, Blomberg, Keitel, și-1 făcea să turbeze faptul că niciodată nu vorbeam de Hitler, nici măcar cînd, la 1 mai, prin lagăr alerga sentinela și trîmbița printr-un portavoce : *„Hitler is dead, dead is he“ '.*

— Haide, împarte pîinea ! i-am spus.

— Numărătoarea ! zise Egelhecht.

I-am dat pîinea, el și-a dezbrăcat mantaua, a pus-o cu căptușeala în sus pe podeaua vagonului, a netezit căptușeala, a așezat pîinea pe ea, în timp ce în jurul nostru oamenii se numărau.

— Treizeci și doi, zise Degețel, apoi se făcu liniște.

— Treizeci și doi, spuse Egelhecht și se uită la mine, care ar fi trebuit să zic treizeci și trei ; eu însă n-am zis, m-am întors și am privit : șoseaua cu copaci bătrîni : plopii lui Napoleon, ulmii lui Napoleon sub care poposisem cu fratele meu, cînd ne duceam cu bicicletele de la Weeze, la granița olandeză, ca să cumpărăm ieftin ciocolată și țigări.

Simțeam că toți cei din spatele meu erau teribil de ofensați ; vedeam indicatoarele galbene de pe șosea : spre Kalkar, spre Xanten, spre Geldern, în spate auzeam hîrșîitul briceagului de tinichea al lui Egelhecht, simțeam

> Hitler a murit, e mort (engl.).

cum jignirea crește ca un nor gros ; totdeauna, dintr-un

motiv ori altul, se simțeau jigniți; cînd o sentinelă engleză voia să le dea o țigară, și la fel de jigniți, cînd nu voia să le dea ; erau ofensați cînd îl înjuram pe Hitler, iar Egelhecht era jignit de moarte cînd nu-1 înjuram pe Hitler, Degețel îi citise în ascuns pe Benjamin și Brecht, pe Proust, Tucholsky și Karl Kraus, dar cînd am trecut granița germană și-a cusut epoleții de elev de școală militară. Mi-am scos din buzunar țigara pe care o primisem pentru gradul meu de caporal, m-am întors și m-am așezat lîngă Degețel. Priveam cum tăia Egelhecht pîinea : în două, apoi jumătățile în patru, fiecare sfert din nou in opt bucăți. în felul acesta are să iasă pentru fiecare o bucată bună, groasă, un pătrățel negricios de pîine pe care eu îl apreciam la șaizeci de grame.

Acum Egelhecht tăia în patru ultima optime și fiecare, fiecare știa că cei care primesc felia din mijloc vor căpăta cel puțin cinci pînă la zece grame mai mult, fiindcă la mijloc pîinea fusese bombată și Egelhecht tăiase feliile la fel de groase. Apoi însă reteză boltitura celor două felii din mijloc și zise :

— Treizeci și trei — cel mai tînăr începe.

Degețel se uită la mine, se roși, se aplecă, luă o bucată de pîine și o vîrî numaidecît în gură ; totul decurse fără incidente pînă cînd Bouvier, care vorbea mereu de avioanele lui de mă înnebunise aproape, își luă bucata ; acum aș fi fost eu la rînd, Egelhecht după mine, dar nu m-am clintit. Aș fi aprins bucuros țigara, n-aveam însă chibrituri și nimeni nu-mi oferea ; cei care luaseră pîinea se opriră înfricoșați din mestecat ; cei care n-o luaseră nu știau ce se întîmplă în fața lor și totuși înțelegeau : nu voiam să împart pîinea cu ei ; erau jigniți, în timp ce ceilalți (cei ce luaseră pîinea) erau doar jenați ; am încercat să privesc afară — la plopii lui Napoleon, la ulmii lui Napoleon, la această alee cu goluri, în ale cărei știrbituri se vedea cerul olandez, dar încercarea de a mă arăta pasiv nu-mi reuși ; îmi era teamă de încăierarea care trebuia să urmeze ; nu eram un bun bătăuș,

și chiar dacă aș fi fost, nu mi-ar fi folosit mare lucru, m-

ar fi zdrobit, ca atunci, în lagărul de lîngă Bruxelles, cînd spusesem că mai bine aș fi un evreu mort decît un german viu. Mi-am scos țigara din gură, pe deoparte fiindcă mi se părea ridicol să stau cu ea așa și pe de alta, pentru că voiam s-o salvez in încăierare, și m-am uitat la Degețel, care ședea lîngă mine, pe podea, cu chipul roșu-aprins. Atunci Gugeler, care ar fi fost la rînd după Egelhecht, își luă bucata de pîine, o vîrî imediat în gură, iar ceilalți și le luară pe ale lor ; mai erau trei bucăți cînd veni în față cel pe care încă nu-1 cunoșteam bine ; venise în cortul nostru abia în lagărul de la Bruxelles ; era un om bătrin, aproape la cincizeci de ani, scund, cu o față negricioasă și plină de cicatrice, și niciodată cînd începeam să ne certăm nu spunea ceva, ci ieșea din cort și fugea pe lîngă gardul de sîrmă ghimpată, ca unul care se pricepe bine la acest gen de alergare. Nu-i știam nici măcar prenumele. Purta un fel de uniformă tropicală, foarte decolorată și pantofi absolut civili. Veni din fundul vagonului drept la mine, se opri în fața mea și cu o voce surprinzător de blîndă îmi spuse :

— Ia pîinea, și cum eu n-am luat-o, a scuturat din cap și a zis : Aveți un geniu diabolic de a face din totul ceva simbolic. E pîine, nimic altceva decît pîine, și femeia ție ți-a dăruit-o — hai.

Luă bucata de pîine, mi-o puse în mîna dreaptă, care atîrna neajutorată și mi-o apăsă în palmă. Ochii îi erau complet întunecați — nu negri, și fața lui arăta ca a unuia care a stat prin multe închisori. Am aprobat din cap, mi-am pus mușchii mîinii în mișcare ca să țin pîinea ; în tot vagonul s-a auzit un suspin de ușurare, Egelhecht și-a luat pîinea, apoi bătrînul în uniformă tropicală.

— La dracu, zise bătrînul, sînt plecat din Germania de doisprezece ani, dar încetul cu încetul încep să vă înțeleg pe voi, nebunii !

încă înainte de a fi putut să vîr pîinea în gură, trenul s-a oprit și am coborît.

Cîmp întins, ogoare de sfeclă, nici un copac ; cîteva sentinele belgiene, cu leul flamand la bonetă și la guler, alergau de-a lungul trenului strigînd :

— Jos ! Toată lumea jos !

Degețel rămase lîngă mine ; își șterse ochelarii, privi tabla cu numele stației și zise :

— Weeze — și despre asta poți spune ceva ?

— Da, se află la nord de Kevelaer și la vest de Xanten.

— Ah, Kevelaer, Heinrich Heine.

— Și Xanten : Siegfried, în caz că ai uitat.

„Mătușa Helene“, mă gîndeam eu. Weeze. De ce nu ne-au dus direct la Koln ? Din Weeze nu mai rămăsese mare lucru de văzut, cu excepția cîtorva resturi de pete cărămizii între coroanele copacilor. Mătușa Helene din Weeze avusese o prăvălie mare, un adevărat magazin sătesc, și în fiecare dimineață ne strecura bani ca să putem merge la Kevelaer cu barca lui Nier sau cu bicicletele ; duminica predicile în biserică : ce se revărsau puternic asupra capetelor contrabandiștilor și ale adulterilor.

— Haide, mișcă, ori nu vrei să te duci aoasă ? zicea sentinela belgiană.

Am intrat în lagăr. Mai întîi a .trebuit să trecem prin fața unui ofițer englez, care ne-a dat cîte o bancnotă de douăzeci de mărci, pentru care, ca s-o căpătăm, a trebuit să semnăm de primire. Apoi a trebuit să mergem la medic ; ăsta era german, era tînăr și rînjea ; aștepta pînă ne strângeam în cameră doisprezece ori cincisprezece și atunci spunea :

— Cine-i atît de bolnav încît azi, astăzi încă, nu poate să se ducă acasă, n-are decît să ridice mina.

Cîțiva dintre noi râseră după această glumă nemaipomenit de spirituală ; apoi trecurăm cîte unul prin fața mesei lui, ne puse o stampilă pe foaia de eliberare și ieșirăm pe ușa cealaltă. M-am oprit cîteva clipe în ușa deschisă și l-am auzit spunînd : „Cine-i atît de bolnav

incit..Apoi am pornit mai departe, și cînd am ajuns la celălalt capăt al coridorului am auzit rîsetele — pe urmă

m-am dus la următorul post : un plutonier englez care stătea în cîmp liber lîngă o latrină neacoperită.

— Ia arătați încoace carnetele de soldă și tot ce mai aveți de hîrtie la voi, ne ordonă el.

Vorbea nemțește și cînd prizonierii îi arătau carnetele, el întindea mina spre latrină și cerea să fie aruncate înăuntru. își însoțea gestul de cuvintele :

— înăuntru, la desfătare.

Cei mai mulți rîdeau de această glumă. Constatasem că, în general, germanii păreau să fi dobîndit brusc simțul umorului, dacă era o glumă făcută de un străin ; pînă și Egelhecht rîsese în lagăr la gluma căpitanului american care, arătînd îngrăditura de sîrmă, spusese : „N-o luați în tragic, *boys ;* acum sînteți în fine liberi[1]'.

Plutonierul englez mă întrebă și pe mine de hîrtii, dar cum n-aveam altceva decît foaia de eliberare, deoarece carnetul meu de soldă îl vîndusem unui american pe două țigări, i-am spus :

— N-am nici o hîrtie, și asta l-a supărat.

Le fel se supărase plutonierul american căruia la întrebarea : „Hitlerjugend, SA ori membru de partid ?“ îi răspunsesem *„No“.* A țipat la mine și m-a pedepsit, m-a înjurat, iar pe bunică-mea a acuzat-o de niște delicte sexuale, despre a căror natură, din lipsă de cunoștințe de *slang* american, n-am reușit să aflu ; îi apuca furia cînd ceva nu intra în șablonul lor. Plutonierul englez s-a roșit de mînie, s-a ridicat în picioare și a început să mă caute — și n-a fost nevoie să mă pipăie mult pînă să-mi găsească jurnalul : era gros, tăiat din saci de hîrtie, broșat cu agrafe de sîrmă ; notasem în el tot ce mi se întîmplase de la mijlocul lui aprilie pînă la sfîr- șitul lui septembrie — de la luarea mea în captivitate de către sergentul american Stevenson, pînă la ultima însemnare pe care o făcusem în tren cînd, trecînd prin

posomoritul Anvers, citeam pe ziduri : *Vive le Roi !* Erau mai mult de o sută de pagini de hîrtie de sac, umplute cu rînduri dese, și furiosul plutonier mi-1 luă și-l aruncă în latrină zicînd :

— Did’nt I ask you for papers ? [VII]

După aceea mi-a dat voie să plec.

Stăteam îmbulziți la poarta lagărului și așteptam camioanele belgiene, despre care se spunea că au să ne ducă la Bonn. La Bonn ? De ce tocmai la Bonn ? Cineva povestea că orașul Koln ar fi închis fiindcă ar fi infestat de cadavre, iar altul zicea că timp de treizeci, patruzeci de ani va trebui să dăm la lopată moloz — moloz și dărîmături, și n-o să avem nici măcar vagonete, și va trebui să cărăm molozul cu coșul. Din fericire, în apropierea mea nu era nimeni dintre cei cu care stătusem în cort ori cu care călătorisem în vagon. Trăncăneala celor pe care încă nu-i cunoșteam era într-o oarecare măsură mai puțin dezgustătoare decît dacă i-aș fi cunoscut. Undeva, în fața mea, unul spunea :

— Dar după aceea, de la ovrei a luat pîinea.

Iar altul adăugă :

— Da, ăștia-s tipii care au să dea tonul.

Din spate unul mă înghionti și mă întrebă :

— O sută de grame de pîine pentru o țigară, ce spui ? și-mi întinse de la spate mîna în fața ochilor ; era una din bucățile de pîine pe care le împărțise Egelhecht în vagon.

Am scuturat din cap.

— Belgienii vînd țigările cu zece mărci bucata, zise altul.

Mi s-a părut foarte ieftin : în lagăr, nemții le speculau cu o sută douăzeci de mărci bucata.

— Vrea careva țigări ?

— Da, am spus, și mi-am pus bancnota de douăzeci de mărci într-o mînă anonimă.

Toți făceau comerț cu de toate. Era singurul lucru care-i interesa cu adevărat. Pentru două mii de mărci și o uniformă jerpelită cineva primi un costum civil ; trocul și schimbul de haine aveau loc undeva, în mulțimea care aștepta, și deodată l-am auzit pe unul țipînd :

— Da’ și izmenele aparțin costumului. E clar doar. Și

VII **Doar te-am Întrebat dacâ ai hirtll ? (Eng!.).**

cravata.

Cineva își vindu ceasul brățară pentru trei mii de mărci. Obiectul principal de negociat era săpunul. Cei care fuseseră în lagărele americane aveau mult săpun, unii cîte douăzeci de bucăți, căci li se dăduse săpun in fiecare săptămînă, însă apă pentru spălat niciodată, iar cei ce fuseseră în lagărele engleze nu aveau de loc. Bucățile de săpun, verzi și roșii, circulau de colo, colo. Unii își descoperiseră in săpun ambiția lor modelatoare : făceau din el, căței, pisicuțe, pitici și acum ieșea la iveală că rîvna modelatoare micșorase valoarea comercială ; săpunul nemodelat era cotat mai bine decît cel modelat, întrucît existau temeri că n-ar mai avea greutatea inițială.

Mina anonimă în care pusesem bancnota de douăzeci de mărci apăru intr-adevăr din nou și-mi vîrî două țigări în palma stingă ; atîta onestitate aproape că m-a mișcat (dar am fost aproape emoționat numai pînă cînd am aflat că belgienii vindeau țigările cu cinci mărci ; evident, un cîștig de sută la sută era socotit corect, mai ales între „camarazi"). Am stat acolo vreo două ore claie peste grămadă, și-mi amintesc numai de mîini : mîini făcînd comerț, dînd săpun de la dreapta la stînga, de la stînga la dreapta, bani de la stînga la dreapta, și de la dreapta iar la stînga ; parcă nimerisem într-un cuib de șerpi ; mîini din toate părțile se mișcau în toate părțile, întindeau peste umerii mei, peste capul meu, mărfuri și bani în toate direcțiile.

Degețel reușise să ajungă iar în apropierea mea. Se cinchi lîngă mine în camionul belgian care se îndreptă

spre Kevelaer, trecu prin el merse pînă la Krefeld, pe care-1 ocoli și ajunse la Neuss ; pe cîmp și în orașe era liniște, abia dacă am văzut oameni, animale puține, iar cerul întunecat de toamnă te apăsa ; în stînga mea ședea Degețel, în dreapta soldatul belgian de pază ; priveam peste prelată pe șoseaua pe care o cunoșteam atît de bine : frate-meu și cu mine trecusem deseori pe

aici. Degețel încerca tot timpul să se justifice, dar eu îi tăiam de fiecare dată vorba și el mereu încerca să apară spiritual ; nu putea să renunțe.

— în legătură cu Neuss nu poți să-ți amintești însă absolut nimic. Ce-ai putea să-ți aduci aminte de Neuss ?

— Ciocolata „Novesia“, varză murată și Quirinuș,. i-am răspuns eu ; tu însă cu siguranță n-ai auzit încă niciodată de legiunea tebaică.

— Nu, a spus el, și din nou s-a roșit.

L-am întrebat pe belgian dacă e adevărat că orașul Koln este închis fiindcă ar fi infestat de cadavre, și el mi-a răspuns :

— Nu, dar arată rău — ești de-acolo ?

— Da.

— Atunci să te cam pregătești de... mai ai săpun ? — Da.

— Vino încoa’, zise el, scoțînd un pachet de tutun din buzunar. îl desfăcu și-mi puse sub nas tutunul proaspăt, galben deschis și fin tăiat : Pentru două bucăți de săpun e-al tău — nu-i o ofertă cinstită ?

Am dat din cap, am scotocit în buzunarul mantalei după săpun, i-am dat două bucăți și am vîrît tutunul înăuntru. în timp ce-și ascundea săpunul în buzunare, mi-a dat să-i țin pistolul-mitralieră ; a oftat cînd i l-am înapoiat.

— O să trebuiască să mai ținem un timp blestemățiile astea, a zis el. Vouă nici nu vă merge atît de rău cum credeți. De ce plîngi ?

Am arătat spre dreapta : Rinul. Mergeam către Dormagen. Am văzut că Degețel vrea să deschidă gura, dar l-am repezit.

— Pentru numele lui Dumnezeu, taci o dată, taci o dată pentru totdeauna.

Voia probabil să mă întrebe dacă îmi amintesc ceva în legătură cu Rinul. De data asta, slavă Domnului, a fost profund jignit și pînă la Bonn n-a mai scos un cuvînt.

într-adevăr, la Koln mai stăteau în picioare cîteva case ; undeva am văzut chiar un tramvai mergînd, ba și oameni, chiar și femei : una ne-a făcut semne cu mîna ; am cotit din Neusser Strasse pe Ring și am mers de-a lungul lui, și tot timpul mă așteptam să izbucnesc în lacrimi, dar ele nu veneau ; pînă și clădirile Asigurărilor de pe Ring erau distruse și din baia Hohenstaufen am văzut vreo cîteva cahle albastre. Tot timpul am sperat ca autocamionul să cotească undeva, la dreapta, căci noi locuisem pe Karolingerring ; dar n-a cotit, a mers tot în jos ; Barbarossaplatz, Sachsenring, Salierring, și mă străduiam să nu mă uit într-acolo, și nu m-aș fi uitat dacă nu s-ar fi oprit coloana de autocamioane în fața lui Chlodwigplatz și dacă n-am fi făcut haltă dinaintea casei în care locuisem noi, așa că am privit într-acolo. Noțiunea „total distrus" derutează ; numai în cazuri excepționale s-a reușit ca o casă să fie total distrusă : trebuie să fie lovită de trei, patru ori, și cel mai sigur este dacă în continuare și arde ; casa în care locuisem era într-adevăr total distrusă în sensul termenilor oficiali, nu era însă în sensul tehnic. Asta înseamnă că încă am putut să recunosc : intrarea și butoanele soneriei, și aș vrea să cred că o casă la care mai poți recunoaște intrarea și butoanele soneriei nu este total distrusă în sensul strict al termenului tehnic ; în casa în care locuisem se puteau recunoaște mai multe deeît butoanele de sonerie și intrarea ; două încăperi de la subsol erau aproape neatinse, la parter, culmea, chiar trei ; un rest de zid, care probabil n-ar trece proba ni velei cu apă, sprijinea a treia încăpere ; din locuința noastră de la etajul întîi o încăpere era încă teafără, dar în față, la stradă, era deschisă, peste ea stătea

un fronton înalt și îngust, golaș, cu ferestre lipsă ; interesant însă era faptul că doi bărbați umblau de colo, colo prin camera noastră ca și cînd ar fi fost un teren familiar pentru picioarele lor ; unul luă un tablou de pe perete, o reproducere după Terborch, la care tatăl meu

ținea mult de tot, se duse cu el în față și-1 arătă unui al treilea bărbat care stătea jos, în fața casei, dar acest al treilea bărbat scutură din cap ca unul pe care nu-1 interesează un obiect scos la licitație, iar omul de sus se duse cu tabloul de Terborch înapoi și-1 agăță din nou .pe perete ; chiar îl așeză drept ; această înclinare spre precizie mă mișcă — se dădu chiar înapoi ca să constate dacă tabloul este agățat drept, apoi aprobă din cap, mulțumit. între timp al doilea luase celălalt tablou de pe perete, o gravură reprezentînd un dom de Lochner, dar și acesta părea că nu place celui de al treilea bărbat care stătea jos ; pînă la urmă primul, cel ce agățase din nou tabloul de Terborch, veni în față și, făcînd mîinile pîlnie la gură, strigă :

— Pian la orizont !

Omul de jos rise, aprobă din cap și, făcîndu-și și el mîinile pîlnie la gură, strigă :

— Mă duc să iau chinga.

Nu puteam vedea pianul, dar știam unde era locul lui: în colțul în care nu-mi puteam arunca privirea și unde tocmai dispărea omul cu tabloul lui Lochner.

— Dar unde ai locuit în Kdln ? întrebă soldatul belgian.

— Ei, undeva încolo, i-am răapuns eu, făcînd cu mîna un gest vag în direcția cartierelor mărginașe dinspre apus.

— Slavă Domnului, plecăm mai departe, zise soldatul.

își ridică pistolul-mitralieră, pe care-1 pusese pe podeaua camionului, și-și așeză boneta corect. Leul flamand de pe partea din față a bonetei era destul de murdar. Cînd am cotit în Chlodwigplatz, am putut să descopăr cauza staționării : aici părea să fi avut loc un fel de razie. Peste tot erau mașini ale poliției militare engleze, apoi civili cu mîi-

nile sus și de jur împrejur o masă de oameni, calmi și totuși iritați : surprinzător de mulți oameni într-un astfel de oraș liniștit și distrus.

— Bursa neagră, zise belgianul, ici, colo mai fac

ordine din cînd în cînd.

încă înainte de a fi părăsit orașul Koln, pe Bonner Strasse, am adormit și am visat rîșnița de cafea a mamei: fusese lăsată jos cu o chingă de către omul care oferise în zadar tabloul de Terborch, dar cel de jos o refuza ; celălalt o trăgea iar sus, și deschizînd ușa de la vestibul, încerca să fixeze rîșnița de cafea în locul unde stătuse agățată, chiar în stînga, în spatele ușii bucătăriei, dar nu mai exista perete în care să poată fi fixată, și totuși omul încerca de zor (acest simț pentru ordine mă mișca pînă și în vis). Cu degetul arătător al mîinii drepte căuta diblul, nu-1 găsea și amenința mînios cu pumnul către cerul cenușiu de toamnă care nu-i oferea rîșniței nici un suport ; pînă la urmă legă din nou chinga în jurul rîșniței, se duse în față, o lăsă jos, oferind-o celui de al treilea, care iarăși o refuză, iar celălalt o trase din nou sus, desfăcu chinga și ascunse rîșnița de cafea sub haină, ca pe un obiect de preț ; apoi începu să depene chinga și s-o ruleze într-un soi de disc și o aruncă în fața celui de al treilea om de jos. în tot acest timp mă muncea întrebarea ce s-o fi în- tîmplat cu omul care oferise în zadar gravura de Lochner, dar nu puteam să-1 descopăr ; ceva mă împiedica să privesc în colțul unde erau pianul și biroul tatei, și m-am simțit nenorocit la ideea că ar putea să citească în caietele de însemnări ale tatălui meu. Omul cu rîșnița de cafea se afla acum în ușa camerei de zi și încerca să fixeze rîșnița de panoul ușii ; părea ferm decis să-i asigure un loc și durabilitate, și am început să-1 simpatizez încă înainte de a descoperi că era unul dintre numeroșii noștri prieteni pe care mama îl consolase în timp ce el ședea pe scaunul de sub rîșniță, unul care chiar la începutul războiului fusese ucis într-un bombardament aerian.

Cind s-a sfîrșit războiul **8**

înainte de Bonn, soldatul belgian ne-a trezit.

— Haide, freacă-te la ochi, libertatea este aproape, a zis el, și eu m-am ridicat, gîndindu-mă la acei mulți care șezuseră pe scaunul de sub rîșnița de cafea a mamei ; chiulangii, cărora ea le lua cu mina teama de teze, naziști pe care încerca să-i dăscălească, nenaziști pe care se străduia să-i îmbărbăteze — toți șezuseră pe scaunul de sub rîșnița de cafea, toți fiind rînd pe rînd mîngîiați ori acuzați, tuturor oferindu-li-se ocrotire și păsuire ; cu cuvinte amare le-au fost distruse idealurile, ou cuvinte blînde li s-a oferit ceea ce va dăinui peste timpuri ; milă celui slab, consolare celui prigonit.

Cimitirul vechi, piața, universitatea. Bonn. Intrăm prin poarta Koblenz în Hofgarten.

Adieu, zise soldatul belgian, iar Degețel, eu mutră de copil obosit, îmi spuse :

— Poate ai să-mi scrii.

— Da, îți trimit tot ce am de Tucholsky.

— Minunat, și Kleist ?

— Nu, numai ce-oi avea în dublu exemplar.

în fața gratiilor de sîrmă ghimpată prin care am fost definitiv eliberați se afla un om între două coșuri mari de rufe ; într-un coș avea foarte multe mere, în celălalt vreo cîteva bucăți de săpun.

— Vitamine, camarazi, striga el, un măr — o bucată de săpun.

Am simțit că-mi lasă gura apă ; nu mai știam de loc cum arată merele ; i-am dat o bucată de săpun, am primit un măr și am mușcat imediat din el ; m-am oprit să mă uit cum ies ceilalți ; omul nici nu mai avea nevoie să strige : începuse un comerț pe mutește ; el lua un măr din coș, primea o bucată de săpun și o arunca în coșul gol : suna surd și sec cînd cădea ; nu toți au luat mere, nu toți aveau săpun, dar treaba a mers tot atît de repede ca în magazinele cu autoservire, și cînd tocmai îmi terminasem de mîncat mărul, coșul omului se umpluse pe jumătate cu săpun. Totul a mers nemaipomenit de iute, fără nici o greutate și fără cuvinte, și chiar cei ce

fuseseră foarte economi și foarte calculați n-au fost în stare să reziste în fața merelor. Mie a început să-mi fie milă de ei. Patria îi saluta atît de afectuos, cu vitamine, pe cei întorși acasă !

A durat mult pînă am găsit în Bonn un telefon ; pînă la urmă, la poștă, o fată mi-a povestit că numai medicii și preoții ar primi telefon, și numai aceia care nu fuseseră naziști.

— Au o teamă teribilă de Werwolf *, mi-a zis fata. N-ai întîmplător o țigară pentru mine ?

Mi-am scos din buzunar pachetul de tutun.

— Să-ți răsucesc eu una ? am întrebat-o, dar ea mi-a răspuns că nu, că poate și singură, și am văzut-o cum își scoate foiță din buzunarul paltonului și cum repede și cu foarte mare îndemînare își răsucește o țigară bine îndesată.

— Da' pe cine vrei să chemi ?

— Pe nevastă-mea, i^arn răspuns eu, la care ea a început să rîdă spunînd că nu arăt a fi însurat.

Mi-am răsucit și eu o țigară și am întrebat-o dacă n-ar exista cumva o posibilitate să vînd o bucată de săpun ; am nevoie de bani, de bani de drum, și n-am nici un sfanț.

— Săpun ? Ia arată-mi-1, mi-a spus ea.

Am scos o bucată de săpun din căptușeala mantalei și ea mi-a smuls-o din mînă, a mirosit-o și mi-a zis :

— Dumnezeule, „Palmolive" veritabil — ăsta costă, costă — îți dau cincizeci de mărci pe el.

Și fiindcă o priveam uimit, a adăugat :

— Da, știu, se plătesc pînă la optzeci de mărci, dar eu nu-mi pot permite așa ceva.

Nu voiam să primesc cele cincizeci de mărci, dar ea a stăruit să le iau, mi-a vîrît bancnota în buzunarul mantalei și a ieșit din oficiu ; era foarte drăguță, de o dră-

[1] Grupe teroriste organizate de hltlerlștl la sflrșltul celui de al doilea război mondial, pentru a lupta Împotriva puterilor de ocupație și a democratizării Germaniei.

gălăşenie flămîndă, care conferă vocilor de fete o anumită nuanţă tăioasă.

Ceea ce m-a izbit cel mai mult, la poştă şi mai tîrziu cînd hoinăream prin Bonn, a fost faptul că nicăieri nu puteai vedea studenţi cu şepci colorate şi că se simţeau mirosuri : oamenii miroseau urît şi în toate încăperile mirosea urît, şi am înţeles de ce fusese fata atît de înnebunită după săpun ; m-am dus la gară, am încercat să aflu cum aş putea ajunge la Oberkerschenbach (acolo locuia cea cu care mă însurasem), dar nimeni n-a putut să-mi spună ; despre acest cătun ştiam doar că se află undeva nu prea departe de Bonn, în Eifel ; nu existau nicăieri nici hărţi în care aş fi putut să caut ; probabil că erau interzise din cauza Werwolf-ului. Totdeauna mi-a plăcut să ştiu precis unde se află o localitate, şi eram neliniştit că despre acest Oberkerschenbach nu ştiam nimic precis şi că nu puteam afla nimic precis. Mi-am înşirat în gînd toate adresele din Bonn pe care le cunoşteam, dar n-am găsit printre ele nici un medic şi nici un preot ; în cele din urmă mi-am amintit de un profesor de teologie pe care-1 vizitasem împreună cu un prieten, puţin timp înainte de război ; avusese ceva cu Roma şi cu *Indexul,* şi noi ne dusesem la el pur şi simplu să-i arătăm simpatia noastră ; nu-mi aminteam numele străzii, dar ştiam unde se afla ea, şi am mers pe Poppelsdorfer Alice în jos, apoi am făcut la stînga şi încă o dată la stingă, am găsit casa şi m-am liniştit cînd am citit numele la uşă. Profesorul însuşi a venit să deschidă ; era foarte îm- bătrînit, slab, gîrbovit şi cu părul alb ca neaua.

— Desigur nu mă mai recunoaşteţi, domnule profesor, i-am spus. Am fost la dumneavoastră atunci cînd cu buclucul acela cu Roma şi cu *Indexul* — pot să vă vorbesc o dlipă ?

A rîs cînd am pomenit de bucluc şi cînd am terminat mi-a spus :

— Vă rog.

Și a pornit înaintea mea în camera de studiu ; ceea ce m-a izbit a fost că nu mai mirosea a tutun, încolo totul era neschimbat : cărțile, fișierele și ficușii. I-am spus profesorului că am auzit că numai preoții și medicii ar avea telefon, și că eu trebuia neapărat să-i telefonez soției mele ; el m-a lăsat să termin ce aveam de spus — lucru foarte rar — și apoi mi-a răspuns că e într-ade- văr preot, dar nu dintre cei care au telefon.

— Vedeți dumneavoastră, eu nu sînt duhovnic.

— Poate sînteți în Werwolf, am zis eu.

I-am oferit tutun și am simțit o strîngere de inimă văzîndu-1 cum se uita la tutunul meu ; am mereu un sentiment neplăcut cînd bătrînii trebuie să renunțe la ceea ce le place. Mîinile îi tremurau cînd și-a umplut pipa, și nu tremurau numai fiindcă era bătrîn. Cînd, in sfîrșit, și-a aprins-o — eu n-aveam chibrituri și de aceea n-am putut să-1 ajut — mi-a spus că nu numai medicii și preoții au telefon ci : „Și aceste șantanuri care se deschid peste tot unde sînt soldați", și că ar trebui să încerc la un asemenea șantan ; că ar fi unul chiar după colț. A iplîns cînd, la plecare, i-am pus pe birou tutun pentru încă vreo cîteva pipe, și m-a întrebat printre lacrimi dacă știu ce fac, și eu i-am răspuns că da, știu, și l-am poftit să primească cele cîteva pipe de tutun drept tribut tîrziu pentru eroismul de care dăduse odinioară dovadă, cînd cu Roma. Bucuros i-aș mai fi dăruit și o bucată de săpun, mai aveam încă cinci, șase bucăți în căptușeala mantalei, dar m-am temut că de bucurie are să facă un infarct. Era atît de bătrîn și de slab !

„Șantan" era o expresie foarte distinsă pentru ceea ce reprezenta în realitate ; dar asta m-a deranjat mai puțin decît sentinela engleză din fața ușii acestui șantan. Era încă tînăr și m-a privit sever cînd m-am oprit în fața lui. Mi-a arătat tăblița pe care scria că accesul germanilor este interzis, dar eu i-am spus că soră-mea lucrează aici și că tocmai m-am întors acasă, în paltria scumpă, iar cheia de acasă este la soră-mea. M-a întrebat cum

o cheamă pe sora mea, și cel mai sigur mi s-a părut să-i indic cel mai german dintre toate numele germane de fete și am spus :

— Gretchen.

— Da, aia blondă, a zis el, și m-a lăsat să intru.

Mă lipsesc de plăcerea de a vă descrie interiorul casei, recomandîndu-vă respectiva literatură despre „fete[1]', filmele și televiziunea ; mă lipsesc de asemenea de plăcerea de a vi-o descrie pe Gretchen (vezi mai sus) ; important este numai că Gretchen a dat dovadă de o putere de înțelegere uimitor de rapidă și a fost gata în schimbul unui onorar de o bucată de săpun „Palmolive" să facă legătura telefonică cu parohia din Kerschenbach (care speram să existe) și s-o cheme la telefon pe cea cu care mă căsătorisem. Gretchen a vorbit la telefon cu cineva, într-o engleză curentă și mi-a explicat cum că prietenul ei va încerca să folosească firul oficial, că așa ar merge mai repede. în timp ce așteptam i-am oferit tutun, dar ea. avea mai bun ; am vrut să-i dau bucata de săpun convenită drept onorar, dar ea a refuzat, zicînd că renunță și că nu vrea să ia nimic pentru asta, iar cînd am stăruit să plătesc, a început să plîngă și mi-a mărturisit că unul dintre frații ei este în prizonierat, iar altul a murit, și mi-a fost milă de ea, fiindcă nu e frumos să plîngă fete ca Gretchen ; mi-a destăinuit chiar și că e catolică, și tocmai cînd voia să scoată dintr-un sertar fotografia de la prima comuniune, a sunat telefonul și Gretchen a luat receptorul și a zis :

— Domnule părinte, dar eu auzisem de îndată că nu e o voce de bărbat.

— Un moment, a spus Gretchen, și mi-a întins receptorul.

Eram atît de emoționat, că n-am putut ține receptorul, mi-a căzut pur și simplu din mînă — din fericire în poala lui Gretchen, ea l-a luat și mi l-a ținut la ureche, și eu am întrebat :

— Alo — tu ești ?

— Da, mi-a zis ea — tu — unde ești ?

— La Bonn, am zis. Războiul s-a terminat pentru mine.

— Dumnezeule, a sipus ea, nu-mi vine să cred ! Nu — nu e adevărat.

— Ba da, e adevărat. Ai primit atunci cartea poștală ?

— Nu, care carte poștală ?

— Cînd am fost luat prizonier — ni s-a dat voie să scriem o carte poștală.

— Nu, a zis ea, de opt luni nu știu nimic de tine.

— Porcii, am spus eu. Porcii dracului ! Ah, ia spune, unde-i Kerschenbach ăsta ?

— Vin eu, a izbucnit ea atît de tare în plîns, că n-a mai putut vorbi, o auzeam plîngînd în hohote și suspi-nînd pînă cînd, în cele din urmă, a putut șopti : la gară, în Bonn, să te iau.

Apoi n-am mai auzit-o, cineva zicea ceva pe engle-zește, ceva ce n-am înțeles.

Gretchen a pus receptorul la ureche, a ascultat o clipă, a clătinat din cap și l-a așezat în furcă. Uitîndu-mă la ea, am înțeles că nu mai pot să-i dau săpunul. N-am mai putut nici să-i spun „mulțumesc", cuvîntul ăsta mi se părea stupid. Am ridicat neajutorat brațele și am ieșit.

M-am întors la gară, avînd în urechi vocea de femeie care încă niciodată nu sunase a căsnicie.

In românește de
***Const.* IANCULESCU**

WOLFGANG BORCHERT

în ziua aceea de marți

Q

ăptămîna are o zi de marți.
Anul are peste cincizeci.
Războiul are multe zile de marți.

în ziua aceea de marți,
la școală, se făceau exerciții cu litere mari. învățătoare» avea ochelari cu lentile groase. Lentilele n-aveau ramă..

Erau atît de groase incit ochii abia se mai zăreau.

Patruzeci și două de fete ședeau în fața tablei și scriau cu litere mari :

BĂTRÎNUL FRITZ BEA APĂ DINTR-O CANĂ DE: TABLA. DICKE BERTA TRĂGEA PÎNĂ LA PARIS. ÎN TIMP DE RĂZBOI, TOȚI TAȚII SÎNT SOLDAȚI.

Micuței Ulla îi ajungea vîrful limbii pînă la nas. învățătoarea o atinse cu cotul :

— Ulla, ai scris război cu p. Război se scrie cu b. B de la beznă. Ți-am spus de-atîtea ori ! învățătoarea, scoase un carnet și făcu un semn în dreptul numelui Ullei. Pentru mîine vei scrie fraza de zece ori, cu grijă, curat, ne-am înțeles ?

— Da, zise Ulla și se gîndi : „Ochelaristă afurisită !“"

In curtea școlii, ciorile vinete mîncau resturi de pîine.

în ziua aceea de marți, locotenentul Ehlers a fost numit prin ordin comandant de batalion.

— Trebuie să renunți la fularul dumitale roșu, domnule Ehlers.

— Poftiți, domnule maior ?

— Trebuie, Ehlers. Celor de la a doua nu le place .asemenea ținută.

— Prin urmare, preiau compania a doua ?

— Da, și lor nu le plac chestii d-astea. N-ai reuși să-ți

păstrezi autoritatea. A doua e obișnuită cu respectarea strictă a ținutei. Cu acest fular roșu, compania nu ți-ar da ascultare. Căpitanul Hesse nu purta așa ceva.

— Hesse a fost rănit ?

— Nu, a raportat că e bolnav. Zicea că nu se simte bine. De cînd a fost înaintat căpitan, s-a cam muiat - acest Hesse. Nu înțeleg ce se întâmplă cu el. A fost întotdeauna atît de corect ! Ei și-acum, Ehlers, ai grijă s-o scoți la capăt cu compania dumitale. Hesse i-a strunit bine pe oameni. Iar la fular renunți, e limpede ?

— ...țeles, domnule maior.

— Și supraveghează-i pe oameni să fie atenți cum umblă cu țigările. îmi închipui că pe fiecare trăgător de [redacted]elită îl mănîncă degetul arătător cînd vede licuricii ăștia rătăcind încoace și încolo. Săptămîna trecută am avut cinci împușcați în cap. Așa că fii cu băgare de seamă, da ?

— Da, domnule maior.

în drum spre compania a doua, locotenentul Ehlers își scoase fularul cel roșu. își aprinse o țigară.

— Comandantul de companie Ehlers, zise el cu voce tare.

în clipa aceea se auzi o împușcătură.

în ziua aceea de marți,

[redacted]domnul Hansen îi spuse domnișoarei Severin :

— Trebuie să-i mai trimitem și lui Hesse cîte ceva, drăguțo. Ceva de fumat, ceva de ronțăit. Nițică litera-

tură. O pereche de mănuși sau ceva de felul ăsta. Băieții trec printr-o iarnă al dracului de grea acolo. Eu, unulr știu ce înseamnă asta. Mulțumesc.

— Poate din Holderlin \ domnule Hansen ?

— Dimpotrivă, drăguțo, dimpotrivă. Nu, ceva mai ușor, mai plăcut. Wilhelm Busch[2] sau ceva de genul ăsta. Hesse a fost întotdeauna pentru literatura ușoară, îi place să rîdă, știi doar. Dumnezeule, ce mai poate să. rîdă și Hesse ăsta !

— Da, știe să rîdă, zise domnișoara Severin.

în ziua aceea de marți,
căpitanul Hesse fu transportat cu targa la stația de deparazitare.

Pe ușă era o placă :

FIE GENERAL, FIE SOLDAT : PĂRUL TREBUIE SACRIFICAT.

îl tunseră. Sanitarul avea degete lungi și subțiri. Ca niște picioare de păianjen. La încheieturi erau puțin înroșite. îl fricționară pe căpitan cu ceva ce mirosea a farmacie. Pe urmă picioarele de păianjen îi pipăiră pulsul și scriseră intr-un registru gros : .,Tempera tura 41,6. Pulsul 116. Fără cunoștință. Suspect de tifos exantematic". Sanitarul închise registrul cel gros. Pe registru scria : „Spitalul militar de contagioși Smolensk'[1]. Iar dedesubt : „Una mie patru sute paturi".

Brancardierii ridicară targa. Pe scară, capul căpitanului se ivi dintre pături, bălăbănindu-se mereu încolo și încoace, la fiecare treaptă. Și tuns chilug. Mai înainte rîdea întotdeauna cînd venea vorba de ruși. Unul dintre^ brancardieri avea guturai.

în ziua aceea de marți,
doamna Hesse sună la ușa vecinei. Cînd ușa se deschise, flutură scrisoarea : VIII IX

VIII **Friedrich Holderlin (1770—1843), unul dintre cei mal mari poeții germani.**

IX **Wilhelm Busch (1882—1908), scriitor, graiician și pictor german.**

— A fost înaintat căpitan. Căpitan și comandant de companie, așa scrie. La ei sînt peste patruzeci de grade .sub zero. Scrisoarea a făcut nouă zile pe drum. Pe plic stă scris : „Doamnei căpitan Hesse".

Ridică plicul să-1 arate. Dar vecina nu-1 privi.

— Patruzeci de grade sub zero, zise ea. Bieții oameni. Patruzeci de grade sub zero !

în ziua aceea de marți, medicul-șef al sectorului îl întrebă pe medicul-șef al spitalului militar de contagioși Smolensk :

— Cîți pe zi ?

— Șase.

— îngrozitor, zise medicul-șef al sectorului.

— Da, îngrozitor, zise medicul-șef al spitalului.

Vorbeau fără să se uite unul la celălalt.

în ziua aceea de marți,
se reprezenta *Flautul fermecat.* Doamna Hesse își dăduse buzele cu ruj.

în ziua aceea de marți,
•sora Elisabeth tocmai scria părinților ei : „Fără Dumnezeu n-am putea îndura toate astea". Dar cînd sosi medicul de salon, se ridică în picioare. Acesta mergea atît de încovoiat, de parcă purta în spinare, prin sală toată Rusia.

— Să-i mai dau ceva ? întrebă sora.

— Nu, zise medicul de salon.

Spuse asta atît de încet, de parcă i-ar fi fost rușine.

Pe urmă îl scoaseră din sală pe căpitanul Hesse. Afară se auzi un duduit. întotdeauna îi trîntesc așa.

— De ce n-or fi așezînd mai domol morții. De fiecare dată îi trîntesc de pămînt.

Asta o spuse unul. Iar vecinul lui cîntă încet :

— Infanteristul e voinic
Și nu se teme de nimic.

Medicul de salon mergea de la pat la pat. în fiecare zi. Zi și noapte. Toată ziua. Nopți în șir. Mergea înco-

voiat. Cînd trecea prin sală, părea că poartă în spinare toată Rusia. Afară, doi brancardieri se poticniră ducînd o targă goală.

— Urmează numărul patru, zise unul.

Era cel care avea guturai.

în ziua aceea de marți, către seară, Ulla ședea și migălea cu litere mari în caietul ei de școală :

ÎN TIMP DE RĂZBOI, TOȚI TAȚII SÎNT SOLDAȚI.
ÎN TIMP DE RĂZBOI, TOȚI TAȚII SÎNT SOLDAȚI.

Scrise de zece ori fraza. Cu litere mari. Și război cu b. De la beznă.

In românește
de H. MATEI

HEINZ VON CRAMER

Extrase dintr-o dare de seamă a unui talent din tînăra generație

Dosar XrST 20/702 — Ref. : Cerere urgentă de la A II din 12 ale lunii curente.

Observații generale :

Constat că, în ultimul timp, un punct, care nu poate fi contabilizat în nici un capitol al bugetului nostru, a crescut foarte mult. Mă tem că vom izbuti greu să întocmim specificația acestor cheltuieli, conform dispozițiilor Curții de conturi. Chiar dacă ne-am bizui pe faptul că întreprinderea noastră, fiind un centru de cercetări de o importanță deosebită, se bucură, în acest sens, de oarecare privilegii.

Nu sînt sume de bani folosite în scopuri științifice — ci speze cu caracter oarecum artistic. în amintitele situații contabile se întîlnesc de mai multe ori valori cifrice care nu pot fi definite cu precizie, ele corespunzînd mai mult unor așa-numite prețuri fixate de amatori ; sînt acele elemente istorice sau culturale, cu valoare foarte subiectivă și discutabilă în împrejurările respective, care vor părea la fel de surprinzătoare dom-

nilor de la Curtea de conturi, cum, de altminteri, ni s-au părut și nouă.

Cu toate acestea, aș dori să vă abțineți de la orice suspiciuni cu privire la o eventuală deturnare de fonduri, pînă ce voi termina acest raport, și abia atunci să hotărîți dacă este într-adevăr necesar ca registrele noastre să fie verificate de un om al legii.

Dosar XrST 20/702

Paragraful 1 : Prezentarea faptelor anterioare.

Voi porni îndărăt pe firul întîmplărilor, chiar de la

începutul lor, pentru ca întreaga desfășurare a acestora să apară cît mai clară. Vă rog deci să aveți înțelegere și răbdare.

Prima achiziție problematică nu figurează pe listele ce vi le prezint. Ea a fost efectuată în contul meu și al colegilor mei.

Personalul întreprinderii strîngea pe atunci bani pentru ziua de naștere a șefului, care împlinea șaizeci de ani. Se sărbătorea în același timp jubileul lui de treizeci de ani în institut. Noi, colaboratorii lui cei mai apropiați, voiam să dăruim directorului nostru, cu această ocazie, un obiect care să fie deosebit de ingenios și semnificativ. Ceva neobișnuit și totuși de o logică incontestabilă.

Ideea de a cumpăra de la o licitație masa de lucru a lui Leibniz a fost a mea.

O descoperisem în centru, la un anticar.

Ocupa aproape întreaga vitrină. O cantitate de lemn enormă. în primul moment m-am oprit fiindcă mă enervase atîta risipă de material și de spațiu, atîta lipsă de rațiune în ideea construcției. își revendica acel loc în mod aproape autoritar, ca și cum tot ceea ce se afla în preajma ei trebuia să i se subordoneze de voie sau de nevoie. Obiectul cu pricina făcea impresia că se consideră unic pe lume.

Apoi am observat tăblița pe care scria :

MASA DE LUCRU ORIGINALA A MARELUI ÎNVĂȚAT LEIBNIZ, PROPRIETATE PARTICULARĂ, PREZENTATĂ LA MAI MULTE EXPOZIȚII, ÎNREGISTRATA ÎN CATALOG LA STILLWELL, HOPE ȘI MONET, MENȚIONATA DE VIVARINI, 1728, GOTTHOLD, 1810, VAN LEEREN, 1902. NU FIGUREAZĂ LA KUMMERSCHEIDT ȘI HURLI.

Desigur că pentru nici unul dintre noi ea nu reprezenta decît o curiozitate, o amintire provenită din cine știe ce localitate balneară — din prăfuitul secol al XVH-lea.

Am participat la licitație mai mult în glumă.

Pentru individul obișnuit cu procesul de gîndire al științelor exacte, o bucată de lemn rămîne o bucată de lemn, oricare ar fi secolul din care provine și oricîtă patină ar fi adunat pe ea.

Cînd ne-a fost adjudecată, am considerat că gluma ne costase cam scump.

Chiar dacă împărțeam suma în cinci.

Camera directorului — sau camera de lucru a profesorului, cum i se spunea de obicei — avea dimensiuni neobișnuite, chiar în comparație cu cele ale unui laborator. Faptul că cei doi pereți care dădeau afară erau din cărămizi de sticlă, oferind o sursă de lumină uniformă și neutră, întărea impresia de spațiu simetric, larg, dreptunghiular, ceea ce era, de altfel, tipic pentru întreaga construcție, creînd o atmosferă de lucru plăcută, dar rece. Cei doi pereți care dădeau spre interiorul clădirii, deși zugrăviți într-o culoare deschisă, păreau albi. Unul dintre ei avea dulapuri îngropate în zid, celălalt era acoperit cu rafturi de metal, majoritatea goale. Tavanul era luminos. Nici un tablou. Mobilă puțină. Totul era nou, igienic, impecabil, păstrat de-a lungul anilor neatins și neschimbat, oarecum refrigerat. Cînd

intrai, te izbea imediat lustrul specific al obiectelor nefolosite.

în mijloc se afla acum masa !

Roasă de cari, neagră, lemnul care se închisese la culoare părea carbonizat. Un martor prezumțios al vremelniciei lucrurilor. O piesă de muzeu supărătoare. O dihanie antică.

Tot astfel o considera și profesorul. Uimit, parcă dezgustat, descria în jurul ei, la o distanță convenabilă, cercuri aproape perfecte.

Față de noi, directorul se purta ca un profesor care și-a prins elevii cu o năzbîtie stupidă. Indulgent, puțin amărît, întîrziind să facă un gest de iertare. Și nu înceta

să execute în jurul darului nostru figuri geometrice. Ar fi fost de ajuns — dezmeticiți cum eram în momentul acela — să ne lase să mai contemplăm puțin obiectul erorii noastre, ca să ne strice orice plăcere.

Chiar dacă părea alcătuită din trunchiuri de copac, în ansamblu proporțiile mesei erau juste, ba chiar dovedeau oarecare genialitate prin viclenia cu care reușeau, datorită liniilor ei, să reducă impresia de masivitate. Două bîrne arcuite în semicerc, care înlocuiau picioarele, în dreapta și în stînga, se propteau pe două scînduri groase și lungi, ca două băncuțe, cu care se termina masa în partea de jos.

Poate că tocmai aceasită sobrietate a liniilor închidea în ea un fel de provocare. Disprețuind toate legile rațiunii și ale spiritului de economie, făcea apel la acea disponibilitate atavică a omului de a admira și de a se emoționa, cane se hrănește cu unele noțiuni destul de vagi, cum ar fi aceea de frumusețe.

Nu puteam aștepta ca toate astea să treacă și nu îndrăzneam să privim în jur. Pîndeam cu nerăbdare primul prilej de a ne strecura afară din încăpere pentru a ne felicita reciproc.

Atunci se petrecu ceva cu totul neprevăzut.

Profesorul se opri în fața mesei, cu mina pe tăblia ei și, sprijinindu-se pe toată palma, spuse pe neașteptate :

— Totuși... cînd mă gîndesc că bătrînul Leibniz a stat la masa asta...

Dosar XrST 20/702

Paragraful 2 : Observații cu privire la personalitatea directorului nostru și o schiță sumară a situației interne a întreprinderii.

Profesorul Brock zu Sulzbach — din nefericire, pensionat recent, în mod prematur dar necesar — este, după părerea mea și a colegilor mei, în mod cert, unul dintre cei mai remarcabili savanți ai vremurilor noastre. Activitatea lui temeinică, constructivă și perseverentă,

intuiția lui genială, descoperirile lui revoluționare au dus la propășirea cercetării științifice în asemenea măsură, încît rezultatele ar putea transforma întreaga față a lumii. Competența în toate ramurile sferei sale de activitate este în afara oricărei îndoieli și, de altfel, a și fost apreciată în mod elocvent prin nenumărate și înalte distincții și premii internaționale. în treacăt fie zis. prețuirea personală de care se bucură depășește cu mult respectul oficial manifestat față de țara noastră și de reprezentantul ei. în geografia congreselor el constituie un continent de sine stătător, care înalță un singur drapel național — cel al propriei sale celebrități.

Faptul de a fi aparținut cercului său intim de colaboratori, rămîne pentru fiecare dintre noi o cinste neasemuită.

Ce-i drept era un șef cu care treburile nu mergeau întotdeauna ușor.

Profilul special și scopurile deosebite ale institutului nostru necesită o activitate desfășurată pe baze cît mai Largi. De aceea au fost aduși la noi reprezentanți ai celor mai variate domenii de specialitate. Pentru a extinde observațiile și cercetările chiar și asupra cazurilor limi-

trofe. Pentru a efectua cercetări continue și paralele și pentru a valorifica fiecare rezultat în mod cit mai variat și multilateral, în direcțiile cele mai deosebite. Fiecare dintre noi este o capacitate în domeniul său.

Tocmai în această direcție au intervenit primele dificultăți. i

în institutul nostru nu se accepta nici un proiect dacă nu era văzut în întregime de director. Orice serie de experimente care nu era controlată de el în întregime se suspenda. Nici o problemă nu putea fi inclusă în programul nostru sau acceptată pentru un timp de probă minim, dacă nu intra în sfera lui de cunoștințe. Nu avea încredere deeît în propria lui persoană, în ceea ce știa el și în ceea ce, la umbra lui și a cunoștințelor sale, se răsfrîngea asupra celor din jur.

O altă situație îngrijorătoare rezultată din aceste premize se adăuga la celelalte.

Nici o problemă nu căpăta caracter definitiv dacă era produsul membrilor și nu al capului instituției. Dacă, de dragul cauzei comune, țineam oa un rezultat să aibă influență hotărîtoare, fundamentală asupra activității noastre viitoare, în cazul acesta trebuia să-1 lăsăm pe el să-1 descopere. Chiar dacă soluția era legată de o pierdere de timp. Nu era indicat să i-o iei înainte. Cel mult să-i strecori anumite indicii. Eram asistenți în adevăratul înțeles al cuvîntului.

Desigur că în aceste condiții autoritatea lui era de netăgăduit și nici n-am încercat vreodată s-o contestăm.

Avea de suferit doar menirea noastră inițială, activitatea de cercetare propriu-zisă. Cît privește concurența, instituția noastră rămînea tot mai în urmă față de instituțiile similare de peste hotare. în activitatea de cercetare pe plan internațional, apăreau mereu tendințe noi, pe care nu le mai puteam ajunge din urmă din lipsă de aparatură.

Cam în felul acesta se prezenta situația în momentul cînd a intervenit întîmplarea cu cadoul nostru nefast.

Dosar XrST 20/702

Paragraful 3 : Detalii suplimentare la faptele precedente.

Cînd am crezut că năpasta va dispărea de la sine și pe tăcute din această lume, sau mai bine zis cînd am sperat că într-o bună zi, după trecerea unei perioade de timp convenabile, profesorul, milostiv și discret, va face pur și simplu să dispară obiectul cu pricina, ei bine, ne-am înșelat. Pentru a doua oară.

De fiecare dată cînd ne strîngeam în biroul lui pentru a discuta o problemă, darul nostru se afla în același loc, tot în mijlocul încăperii. Negru, în atmosfera aceea impecabilă de sanatoriu. Inform. Oribil.

Profesorul ne înghesuia în vreun colț îndepărtat, ca și cum centrul i-ar fi fost rezervat pentru veșnicie. Cînd

ne adunam, ca de obicei, pentru a-i arăta supunerea noastră și pentru a primi imediat după aceea noi directive, semănăm grozav cu un șir de eprubete, fiecare umplută cu un alt acid, în care profesorul introducea anumite adaosuri pentru a obține de la fiecare dintre noi reacția așteptată.

O făcea cu sobrietate, obiectiv, fără prejudecăți. Cu umor chiar.

Apoi, ca și cum ar fi vrut să contemple rezultatele de la oarecare distanță, se retrăgea îndărătul baricadei de lemn, rămînînd acolo pînă la sfîrșitul întrevederii.

La următoarea ședință, în același loc a apărut un jilț, de care se folosi de mai multe ori în timpul discuției.

Masa părea întruchiparea mustrărilor noastre de conștiință — iar profesorul, cînd se așeza în fața ei, părea că o face numai cu scopul de a ne umili.

Avea, în sfîrșit, ceva concret cu care să ne țină în frîu !

încetul cu încetul a prins obiceiul să șadă pe locul acela în tot cursul discuțiilor.

Iar noi trebuia să ne așezăm pe scaunele înșirate în fața lui. La una dintre convocări, am făcut un complot, pentru a cuteza să dăm un nou atac într-o problemă care ne privea personal. Australienii pregăteau la Melbourne un congres care avea ca temă generală probleme de genetică, dar trebuia să se ocupe cu precădere de fenomenele de mutație. Pentru institutul nostru aceste probleme constituiau un domeniu limitrof — în care însă doi dintre noi contau totuși ca specialiști. Deoarece pe profesor nu-1 prea interesa teoria eredității, orice experimente în această direcție erau frînate din capul locului. Acum ar fi fost necesar să le reluăm, să le dăm un impuls energic și astfel să ne înarmăm, cel puțin provizoriu, pentru o conferință cu caracter internațional.

I-am expus toate aceste considerente, fiind în același timp pregătiți pentru un refuz categoric.

O problemă nouă, dacă prezenta primejdia unei schimbări cît de mici, era respinsă imediat, cu răceală și duritate. Dacă o studia ulterior mai îndeaproape, se familiariza de obicei cu ea, însușindu-și-o cu mai mult zel decît ar fi fost necesar și pledînd apoi pentru ea toată viața.

Ne și suna în urechi acel „nu“ profilactic, care tăia fără să distrugă, fiindcă nu exista încă ceva de distrus.

Dar nu s-a întîmplat nimic.

Profesorul părea absent. Ca și cînd n-ar fi auzit.

în astfel de cazuri e preferabil să nu insiști și să te apuci de treabă chiar cu riscul de a fi interpretat greșit tăcerea, luînd-o drept încuviințare.

Uimitor de lungă vreme n-am fost stingheriți în nici un fel.

Așteptam în fiecare minut o vizită de control.

Dar profesorul continua să stea retras în biroul lui. Nu primeam nici dispoziții, nici ordine. Păstra aceeași tăcere ca și în timpul consfătuirii. Pentru prima oară se întîmpla să rămînă atîtea zile închis în camera lui de lucru.

Și nici unul dintre noi nu fu chemat.

Ca și cum nu numai că ne-ar fi neglijat, că nu ne-ar fi dat atenție, ci ca și cum de-a dreptul ar fi uitat de noi.

Uitase pînă și de propria sa lucrare.

în cele din urmă și-a făcut apariția — surprinzîndu-ne tocmai spre sfîrșitul experimentelor.

Cînd era furios, profesorul nu obișnuia să ridice glasul. Exploziile lui de mînie se desfășurau în șoaptă, aproape în tăcere. Atitudinea era sobră, obiectivă. Impecabilă. Umorul era, ce-i drept, mușcător, înveninat.

Ne-a lăsat să plecăm singuri la Melbourne — unde prezența noastră nici n-a fost remarcată.

în perioada care a urmat n-am prea avut prilejul să ne bucurăm de rații neobișnuite de libertate. Dimpotrivă. Mania lui de a controla se concentrase

asupra laboratoarelor și asupra ncastră. Cînd și cînd își mai petrecea un sfert de oră în birou. Apărea totdeauna acolo unde era mai puțin așteptat, întocmai ca în vremurile lui bune. îi făcea plăcere, uneori, cu toată starea de alarmă permanentă în care lucram, să ne surprindă nepregătiți. Acea scurtă perioadă de izolare părea să fi fost doar o pauză regeneratoare, în care timp să înmagazineze noi forțe de control, noi rezerve de suspiciune.

în ce ne privește, eram uluiți de capacitatea noastră de resemnare. Și de modul în care, considerîndu-ne oarecum la adăpost, ne organizasem problemele care ne interesau personal și începusem să ne simțim bine...

Tot în aceeași perioadă profesorul a făcut o descoperire care, în fond, nu era altceva decît reducerea unui lanț elementar de reacții.

Deși noi aplicam de mai multă vreme sistemul acela de simplificare, am preferat să păstrăm tăcere.

Extrase dintr-o dare de seamă **10**

Dosar XrST 20/702

Paragraful 4 : Hazardul și primul act justificativ al unei sume greu de justificat.

într-o zi profesorul și-a exprimat dorința de a avea la îndemînă o ediție completă a operelor lui Leibniz, „ca să mai răsfoiască unele pasaje".

Se-nțelege, căci cine nu-i citise pe filozofi și nu-i avea — ca toată lumea — proaspăt în minte ! în ce mă privește, n-aș face acest jurămînt. Specialitatea mea e genetica.

Am transmis dorința lui, pe cale oficială, serviciului nostru de aprovizionare.

Acolo însă s-a produs un ciudat scurtcircuit. Cauza nu s-a descoperit nici pînă în ziua de azi...

Fapt este că Serviciul de aprovizionare a livrat o ediție princeps, pe pergament, legată rigid, greu de mînuit, greu de citit, parțial deteriorată. Nimic altceva decît hir-

tie și caractere uzate. Eu, din principiu, prefer edițiile noi, comparative. Hîrțoagele vechi sînt plfne de greșeli, de formulări îndoielnice, sînt eronate, nepractice — lipsite de comentarii și observații critice.

Și pe lîngă toate astea, nici nu se potriveau în raft. Profesorul ținea totuși să le păstreze. Cu orice preț. Arătau frumos, pe masă.

A urmat prima reclamație. Cărțile costaseră vreo două mii de mărci. Serviciul de aprovizionare nu voia să contabilizeze o asemenea sumă.

Așa s-a întîmplat că am trecut această cheltuială în socoteala serviciului nostru.

Dosar XrST 20/702

Paragraful 5 : Creșterea rapidă a unui cont îndeobște recunoscut ca dubios.

După cîtva timp, profesorul s-a plîns de lumina prea vie care pătrundea în camera lui, prin pereții de sticlă.

Și a cerut perdele.

Ideea de a le armoniza cu masa a fost numai a mea. Nu i-am mai supărat pe cei de la aprovizionare și am cumpărat imediat, din fondurile serviciului nostru, două tapiserii de epocă. Una reprezenta triumful frumuseții, cealaltă triumful morții.

Au fost atîrnate pe cei doi pereți care dădeau în afară.

Lampa cu neon părea acum lipsită de stil, iar cea de pe masă răspîndea o lumină prea slabă.

Exista o singură soluție : inventarul trebuia îmbogățit cu o pereche de candelabre de argint.

Din acel moment consfătuirile noastre au căpătat ceva din atmosfera unei conspirații, a unui ritual misterios. El, îndărătul mesei, noi înșirați în fața lui — între noi flăcările tremurătoare ale luminărilor.

Întîlnirilor noastre li se mai putea atribui și altă semnificație, duipă direcția în care îți îndreptai privirea. Imaginea din dreapta îți crea iluzia unei orgii antice înregistrată pe o peliculă cinematografică ; privind spre

stingă, printre cele două candelabre pompoase, aveai impresia că asiști la o ceremonie funebră și ultraoficială.

Cu timpul, la noi în institut s-a încetățenit obiceiul de a numi cele două tapiserii : triumful teoriei și triumful practicii.

Profesorul își petrecea din nou majoritatea timpului în biroul său.

Foarte rar își făcea apariția în laboratoare. Indiferent și distrat.

Tot atît de rar ne convoca la el pentru a ne da dispoziții. Și era foarte laconic.

Poate că, pentru variație, activitatea lui de control se exercita asupra corespondenței, asupra problemelor administrative... Nu aveam prea multă legătură cu secretariatul ca să ne putem lămuri în această privință. Și

secretarele lui din anticameră ne priveau prin ochii șefului. Ochi pentru care eram niște indivizi capabili de înaltă trădare — și care ne țineau la distanța corespunzătoare.

Dosar XrST 20/702

Paragraful 6 : Cîteva manifestări neașteptate din afara instituției.

Cauza răspîndirii rapide și stăruitoare a opiniei că directorul nostru este nu numai un savant remarcabil, dar și un tot atît de remarcabil cunoscător de artă, avînd o deosebită pasiune pentru barocul german, își găsește explicația în vizita unei delegații americane — dirijată spre noi cu mult elan și optimism.

în scurt timp au început să ne sosească teancuri întregi de liste de la anticari, oferte de la persoane particulare, cataloage ale sălilor de licitație.

Cîțiva domni, înarmați cu mape de fotografii, țineau să discute cu dînsul personal.

Am reușit să-i prindem și să le facem vînt.

N-am reușit același lucru cu reporterii, cu operatorii de film și cei de la televiziune, ca și cu o tînără doamnă și cu fotoreporterii de la o revistă ilustrată.

Profesorul interpreta absolut fascinant rolul ce-i fusese atribuit. Frunzărea un in-folio, absorbit de problemele lui, notîndu-și ici colo cîte o reflecție, străriuindu-se să-și limpezească o idee. Respecta indicațiile regizorale fără a le percepe cu adevărat, ca și cum întreaga agitație din jurul lui nu era în stare să-1 impresioneze cu nimic.

Sau poate era sincer...

Apoi toată halimaua s-a terminat fără să se observe vreo schimbare în felul de a fi al profesorului.

E drept că a avut întotdeauna o ținută demnă.

Fotoreportajele au stîmit un fel de modă printre reprezentanții proeminenți ai științei — să se arate pricepuți în ale artei și, pe cît posibil, să se înconjoare cu

obiecte antice. în măsura în care respectivii nu aveau dinainte aceste preocupări.

în chip ciudat, nicăieri nu se făceau referiri la masă. Și prin urmare lipsea un nume : Gottfried Wilhelm Leibniz, învățat german de renume universal, 1646—1716.

Păcat, ar fi făcut impresie bună !

Dosar XrST 20/702

Paragraful 7 : Modificări în structura internă a instituției.

Pe lîngă o serie de modificări mai mărunte, intervenise și o transformare într-adevăr radicală : „Camera de lucru a profesorului" avea să devină cu adevărat o cameră de lucru.

Printr-una din secretarele lui am primit dispoziția să transportăm la secretariat întreaga lui instalație de laborator.

Apoi rând pe rînd toate aparatele dispărură în

camera lui, al cărei acces ne era interzis.

A doua zi, jumătate din aparatură se afla din nou la secretariat : cilindri gradați, stelaje, condensatori, balanțe minimale, truse de preparare, toate rînduite frumos peste tot în birou.

Le-am înlocuit cu cele mai bune dublete din rezerva noastră personală, încredințați fiind că celelalte se defectaseră în timpul mutării.

Ziua imediat următoare a doua serie de aparate se afla tot în camera secretarelor.

Fără nici un fel de comentariu.

Secretara se uită la noi cu priviri încărcate de reproș.

Șeful e supărat — spuneau privirile.

Mai întîi am fost derutați. Apoi am început să price-pem. E destul de complicat, totuși, să găsești, de pildă, eprubete din secolul al XVII-lea sau al XVIII-lea. Aproape o săptămână încheiată am alergat de colo colo ca năuci. în cele din urmă am pornit să umblăm pe la negustorii de

vechituri și pe la culegătorii de zdrențe. Am cumpărat tot ceea ce avea înfățișare mai greoaie decît sîntem obișnuiți noi astăzi. Rafturi de lemn care semănau cu pupitre pentru rugăciune, oale și recipiente cu gît alungit, pe care un farmacist de acum o sută de ani le-ar fi aruncat la gunoi, unelte care păreau bune de scormonit jăraticul din sobă.

Nici una din aceste achiziții nu ne-a fost înapoiată.

Găsiseră deci har în ochii lui.

Fiecare zi însă aducea cu ea o nouă surpriză.

O dată am găsit în secretariat un microscop de cea mai recentă fabricație și de mare precizie. — A fost schimbat cu un aparat antediluvian, descoperit cu destulă caznă.

Apoi găsirăm în secretariat o serie de aparate, care datau din epoca noastră, pentru care, cu toată bunăvoința, nu găseam corespondent istoric. Le-am mutat în altă parte. Și deocamdată ne-am mulțumit cu

atît.

N-au mai urmat nici obiecții. Nici priviri de reproș din ochii secretarei.

Și pentru un timp situația a rămas neschimbată.

La secretariat, ca de obicei, eram priviți prin ochii șefului. Iar șeful nu mai avea ochi pentru noi.

Nici comunicări, nici directive.

Nici măcar vreo secretară în chip de mijlocitor.

Nu reușeam să găsim nici un prilej — nici măcar după trecerea unui interval de timp apreciabil — care să justifice o vizită oficială a noastră în biroul lui. Și nici unul, evident, care să facă necesară o inspecție a lui la locurile noastre de muncă.

O încercare de a pătrunde în camera sa, sub diferite pretexte cusute cu ață albă, dădu greș.

Eram curioși, firește, să știm cu ce se ocupă profesorul în acest timp.

Apoi însă setea noastră de a ști începu să scadă cu rapiditate.

11 ***Heim von Cramer***

Trebuie să admit că la început ne simțeam oarecum părăsiți, lăsați în voia soartei. Ba chiar al naibii de nevolnici. Al naibii de nesiguri.

Rămași fără conducător, noi, sărmani executanți, păream condamnați să ne zbatem nebunește, în toate direcțiile, bătînd pasul pe loc. Cît de puțin obiectiv este omul față de propriile sale eforturi și cît de puțin realizează individul cu aptitudini mediocre, cînd este lipsit de îndrumarea unei personalități excepționale !

Un for care să precumpănească propria noastră lipsă în ce privește ansamblul, incapacitatea noastră de apreciere.

Cam acestea ne erau gîndurile, temerile, neliniștea...

Eram obișnuiți să fim pe planul al doilea și să considerăm că este înțelept să fim pe planul al doilea — mai ales cînd era vorba de inovații. în momentele acelea ne puteam permite mai puțin ca oricînd să riscăm.

Era deci evident că trebuia s-o pornim de la capăt. Să ne începem activitatea noastră comună. Fiecare s-a

întors la proiectul pe care intenționa să-1 realizeze inițial, în momentul intrării în institut — și care îi fusese interzis.

O dată pe săptămînă ne întruneam pentru discuții colegiale — ținute la un nivel foarte obișnuit, total lipsit de sclipiri geniale — pentru a coordona rezultatele activității noastre și, în măsura posibilităților, pentru a elabora un program comun. Fiecare dintre noi se bucura de aceleași drepturi și de aceeași atenție.

Am început apoi să ne adunăm din ce în ce mai des.

Curînd zilele ni se păreau prea scurte și am început să folosim și nopțile.

Recunosc că am făcut toate acestea cu un zel absurd, că am avut o senzație absurdă de mulțumire, o senzație absurdă de veselie. Și că, poate, în general, este absurd să acorzi atîta importanță sentimentului de libertate în activitatea științifică.

Extrase dintr-o dare de seamă **11**

Dosar XrST 20/702

Paragraful 8 : Primul succes al eforturilor noastre colective.

Am reușit cu adevărat să realizăm ceea ce încercasem zadarnic timp de o jumătate de an : să încheiem prima etapă a planului de cercetări cu care fusese însărcinat institutul și, în același timp, să acumulăm o bogată experiență și să obținem unele rezultate în plus, peste programul inițial.

Am concentrat apoi într-o dare de seamă tot ceea ce îndeplinisem în mod concret și toate lămuririle pe care le-am considerat necesare.

Am socotit, desigur, că este de datoria noastră să-i prezentăm profesorului întregul raport.

Am predat lucrarea la secretariat.

A dispărut — ca și antichitățile.

După două zile se afla din nou la secretariat. Așezată corect la locul ei. Ne-am pus întrebarea dacă o citise sau nu.

în orice caz, era iscălită.

Apoi darea de seamă a fost dată publicităţii. în afară de cîteva probleme care, conform anumitor dispoziţii, erau strict confidenţiale. Redactor : Institutul de... şi aşa mai departe, antetul oficial obişnuit. Cu specificarea mai amănunţită a unei singure persoane : a profesorului.

A avut un răsunet imediat şi fulminant.

încă de la primele comentarii era elogiat ca un cercetător de tip nou, de factură universală, ca savantul care a realizat multdorita unificare a ştiinţelor. Specialiştii şi ideea de specializare plăteau socoteala. Au apărut nenumărate comentarii care aveau drept unic scop să comenteze comentariile anterioare. Şi totuşi avalanşa de comentarii n-a ştirbit cu nimic entuziasmul generat de ideea universalităţii. Iar simbolul acestei idei purta numele Brock zu Sulzbach !

A fost un enorm succes personal !

f- c. 252

Se ştie că meritele universale atrag după ele aprecierea universală.

Uneori.

Profesorului îi fu conferită „Medalia Mercurius“, cea mai rîvnită distincţie internaţională în domeniul ştiinţelor : încununarea supremă a eforturilor creatoare.

Şi cum a primit vestea !

Noi am aflat toate acestea din scrisorile pe care am avut permisiunea să le citim sub privirile trufaşe ale secretarelor din anticameră.

Solemnitatea înmînării urma să se desfăşoare în aula Universităţii din Oslo. Fusesem aleşi să-1 însoţim la actul festiv, ca fiind colaboratorii lui cei mai merituoşi.

Tot în anticameră am aflat şi această ştire.

Aşa s-a întîmplat că, urcînd în maşinile care ne duceau la aeroport, l-am revăzut, după atîta timp, pe profesor, profund absorbit de gînduri. Pe noi ne-a înregistrat cu o privire superficială.

Deoarece reporterii ţineau foarte mult la imaginea „colectivului strîns unit“, am fost obilgaţi, în avion, să

stăm toți laolaltă. în timpul călătoriei profesorul nu ne-a adresat nici un cuvînt. Nici înainte nu vorbea cu noi decît atunci cînd era absolut necesar. în scurt timp ne-am trezit din nou în rolurile noastre de odinioară — asistenți, auxiliari, elevi.

Nenorocirea a fost că nu ne-a comunicat nimic din planurile sale...

La Oslo am scăpat ca prin minune dintr-o catastrofă !

Cînd în cele din urmă s-a sfîrșit ceremonialul : fanfară, *laudatio* înmînarea diplomei și i-a venit rîndul să țină un discurs de mulțumire, a vorbit improvizat despre unificarea bisericilor dezbinate.

1 Elogiu (lat.).

Microfoanele însă n-au funcționat cea mai mare parte din timp.

O fărîmă de speranță pentru noi de a salva situația, *in extremis.* Am intervenit imediat cu energie și autoritate, precizînd că repetata folosire a cuvîntului „biserică" se datorește unei greșeli de percepere și de traducere. în realitate, în contextul respectiv, este vorba de cuvîntul „știință".

Singura noastră șansă — pe care de altfel ne-am și bizuit — a fost că profesorul nu va observa intervenția noastră. Și așa s-a și întîmplat.

S-a luat cunoștință de rectificare. Numai pe chipurile compatrioților noștri se putea observa un oarecare scepticism. Aceștia însă erau puțini la număr și probabil absorbiți de probleme mai importante. N-am primit așadar din partea lor nici un protest și nici mai tîrziu, cînd ne-am întors acasă, nu s-au făcut comentarii.

Ultima parte a discursului a fost, ce-i drept, imprimată pe bandă și publicată în ziare. Și acolo se putea citi negru pe alb apelul lansat în scopul „unificării întregii creștinătăți". Faptul a dat și mai mare amploare triumfului. Prin urmare, profesorul era nu numai un prieten al artelor, dar și un om credincios, prin urmare

asupra lucrărilor lui științifice nu mai plutea nici o umbră de suspiciune.

Dosar XrST 20/702

Paragraful 9 : Măsuri de consolidare a unei situații plăcute pentru toți.

întors acasă, profesorul începu din nou să cutreiere laboratoarele. E drept că nu se amesteca în experiențele noastre, dar ne stînjenea totuși destul de mult prin simpla lui prezență.

Ne-am procurat și noi operele lui Leibniz. Desigur într-o ediție modernă. Am început să le răsfoim sistematic.

Deși, după părerea mea, un lexicon obișnuit ne-ar fi făcut același serviciu. Acolo puteai citi, de pildă :

1669 — LEIBNIZ CERE UNIFICAREA BISERICILOR CREȘTINE

Noi, însă, prin această lectură, nu urmăream numai să ne documentăm în vederea unor aventuri viitoare sau a unor eventuale acțiuni de salvare, ci căutam, în primul rînd, sugestii pentru niscaiva mijloace cu care să-1 ademenim pe profesor, din nou, în camera lui de lucru.

Dar și în această direcție ne-ar fi fost suficient un lexicon :

1671 — LEIBNIZ DESCOPERĂ SCÎNTEIA ELECTRICA.

Am găsit așadar un aparat vechi, înduioșător de primitiv, cu care se putea demonstra declanșarea unei scîntei.

L-am instalat în birou, într-un loc vizibil.

In intervalul de timp imediat următor, profesorul dispăru din cîmpul nostru vizual.

Episodul a mai avut un avantaj : într-un interviu radiodifuzat, de a cărui amenințare n-a fost chip să scăpăm, profesorul a discutat cu onorabilul profan despre „Descoperirea scînteii ca mijloc de conciliere a simbolicii universale cu calculele rațiunii[11].

N-a fost necesară nici o dezminţire.

Dimpotrivă. A creat cea mai bună impresie cu putinţă.

De cîte ori profesorul îşi făcea din nou apariţia în mijlocul nostru, ne procuram imediat un obiect care era de aşteptat să-i capteze interesul pentru un timp oarecare.

Ne aflam angrenaţi într-un mecanism. Eram obligaţi să facem, la anumite intervale, achiziţii costisitoare şi destul de excentrice ca aspect. Nu voiam să riscăm de a-1 vedea rătăcind din nou prin laboratoare ca un somnambul. Nu voiam să riscăm ca, într-o bună zi, somnambulul să se trezească.

Sper că activitatea noastră şi rezultatele ei concrete justifică acest procedeu.

Nu cred că este necesar să descriu în amănunt descoperirile şi îmbunătăţirile pe care le-am realizat în perioada respectivă. Domnii de la Curtea de conturi le cunosc foarte bine. Ele constituie, în parte, probleme confidenţiale şi chiar secrete. Ceea ce exclude, în orice caz, explicarea lor în prezenta dare de seamă.

Mi-aş permite însă, în aceeaşi ordine de idei, să atrag atenţia domnilor de la Curtea de conturi asupra unui alt aspect al problemei :

Dacă se ia în considerare valoarea inestimabilă, imposibil de redat în cifre, a lucrărilor de cercetare efectuate pînă acum, eu cred că sumele exorbitante, care fac obiectul disputei în jurul contului nostru special, nu sînt în realitate deeît neînsemnate cheltuieli de regie, ce pot fi justificate. Totuşi, nu voi ascunde că la orice cheltuială care intră în discuţie au fost plătite sume fictive, de cele mai multe ori stabilite arbitrar, supuse permanent fluctuaţiilor gustului şi modei. Ele nu pot fi considerate nici măcar o investiţie de capital. Dacă acum, după ce şi-au îndeplinit misiunea, toate aceste sume ne-ar fi respinse în bloc, s-ar înregistra desigur pierderi îngrijorătoare.

Aş mai avea o singură rugăminte : să ţineţi seamă de

faptul că, în condițiile existente, n-am fi atins niciodată nivelul actual al cercetărilor noastre și n-am fi ajuns la prestigiul internațional de care se bucură institutul nostru, dacă nu am fi folosit aceste vechituri plătite, desigur, mult prea scump. Este, fără îndoială, un argument care se sustrage logicii obișnuite !

In perioada aceea am avut nevoie, de pildă, de o colecție de lucrări din domeniul științei politice germane, în ediții princeps, de exemplare rare din Statutul Academiilor din Berlin, Petersburg și Viena, întemeiate de Leibniz, apoi de studii comparative de istorie și lingvistică, în ediții vechi. Le-am achiziționat pe toate pentru a ne putea continua nestînjeniți lucrările, care țineau numai de domeniul chimiei, fizicii, matematicii și geneticii.

Eram siliți, în permanență, să ne cumpărăm cite un răgaz.

în același timp am luat o măsură de ordin organizatoric. Am concediat secretarele, care erau prea devotate șefului, și le-am înlocuit cu forțe tinere, care se puteau adapta mai ușor atît la condițiile cît și la metodele noastre progresiste.

I-am prezentat profesorului scrisorile de preaviz, pe care le-a semnat fără să pună vreo întrebare.

Dosar XrST 20/702

Paragraful 10 : O lovitură neașteptată.

Un prilej nemaipomenit, anunțat și de agentul care conducea licitația ca „o ocazie unică". Și totuși ideea era cea mai stupidă cu putință, ne tăiam singuri craca de sub picioare !

O colecție semiparticulară, de aparate tehnice, dintr-un oarecare orășel de provincie, probabil, vreun muzeu al pompierilor de calitate ceva mai bună, avînd dificultăți de ordin financiar, oferea spre vînzare piesa ei de rezistență : una dintre primele mașini de calculat,

care efectua mai multe operațiuni, copie perfecționată după modelul original al lui Leibniz, care efectua numai înmulțiri. Aceasta cel puțin aduna, scădea și împărțea — evident.

Mă refer desigur la datele din catalog. Eu personal nu mă prea pricep la așa ceva.

La licitație am intrat în competiție serioasă cu cîteva muzee cunoscute, care umblau ca turbate după obiectul cu pricina.

în noi însă se trezise înfrigurarea vînătorului.

Și am obținut obiectul.

De îndată ce ne-a fost adjudecat, febra s-a potolit.

A fost, fără discuție, cea mai mare sumă pe care am sacrificat-o pentru liniștea noastră. Asemenea recorduri nu ne mai puteam permite ; și așa nu mai știam de unde să stoarcem fonduri și unde să facem economii ca să putem onora aceste cheltuieli suplimentare.

Mașinuța, uluitor de primitivă, n-a rămas prea mult timp in anticameră. Aș spune chiar că nici un obiect n-a dispărut atît de repede în biroul directorului ca acesta.

Apoi s-a petrecut ceva la care nu ne-am fi așteptat niciodată...

Dispoziții categorice din partea profesorului ! Pentru prima dată după atîta vreme.

Toate problemele matematice, care se rezolvau în cadrul institutului, să fie dirijate spre el și ridicate de la secretariat după rezolvare. Noi lucram, desigur, cu cele mai moderne instalații electronice de calcul, permanent controlate, raționalizate, perfecționate, deși limita capacității lor de lucru cu greu se mai putea defini. Chiar unei mașini mecanice întrucîtva mai complicate decît aceea, i-ar fi trebuit pentru calculele noastre, numai pentru operațiunile preliminare, luni, dacă nu chiar ani de zile.

Pentru moment am încercat să ignorăm această dispoziție.

Dispoziția s-a repetat sub o formă mai drastică : toate operațiunile de calcul curente îi vor fi prezentate

fără întîrziere.

Fără excepție.

Am căutat să luăm lucrurile în glumă, mai mult sub aspectul lor comic, și i-am trimis cîteva probleme fără importanță, a căror soluție, în principiu, ne era cunoscută și cuprinsă, în mod automat, în unele calcule paralele.

Pe neașteptate ne-am trezit cu dînsul lîngă noi, în laborator.

Un creier care-și agita membrele, adică pe noi, în- tr-un acces de epilepsie. A trebuit să căutăm procesele-verbale și să i le predăm, cu nervii încordați la fiecare pas, la fiecare gest, la fiecare mișcare. Le-a examinat calm, pe îndelete, ultralucid. N-am văzut om să controleze, cu atîta minuțiozitate pedantă, propria lui neîncredere. Tot ceea ce mai speram să putem ascunde descoperea imediat, cu cel mai sigur instinct.

Cîteva secunde am fost amenințați de una dintre izbucnirile lui de furie, cu voce înăbușită.

De data aceasta însă s-a desfășurat în tăcere.

Profesorul ne-a .privit doar îndelung.

Pe rînd.

Cu gravitate.

Cu tristețe chiar — dacă mă gîndesc bine.

Apoi a luat toate hîrtiile la el în birou.

Deocamdată, lucrările noastre erau blocate.

Pînă cînd ne-a chemat la dînsul...

Aspectul încăperii m-a uimit. Mi-o închipuisem respingătoare, ba chiar ridicolă. Bucătărie artificială de alchimist. Imitație ieftină a cavernelor superstiției. Ev mediu întîrziat. Ceva în genul acesta. Depozit de vechituri anacronice.

în ansamblu însă crea impresia de frumusețe, aș zice chiar mai mult, de claritate. Deși încărcată cu lucruri oribile, totuși fiecare obiect părea că aparține unui plan ale cărui proporții îți trezeau imaginea, unei rînduieli pure, absolute și logice. Aproape că te simțeai la largul tău... în felul ei, această rînduială era rece, distantă, er-

metică, cum e sticla, oțelul, betonul. Neutră. Rostind cîteva fraze, divagații ciudate, ne-a înapoiat hîrtiile.

Era zguduitor totuși spectacolul acestui creier care, oricum, contribuise la elaborarea celor mai multe dintre problemele acelea și care acum încerca să ne convingă de absurditatea speculațiilor noastre, fiindcă nu se mai puteau încadra în sistemul rațional de *calculus ratiocinator*

Ce teribilă deformare a spiritului !

Și cu cîtă rapiditate progresa...

Am început să ținem un fel de contabilitate dublă. Ascundeam experimentele noastre reale îndărătul unei serii de experiențe simulate, relativ simple. Combinații matematice ușoare ; hrană lesne digerabilă, cu care puteam aproviziona jalnica lui mașinuță.

> Calculul care rațloneazS (lat.).

Toate acestea însemnau pentru noi o muncă în plus, dar și o reluare a activității noastre în condiții de relativă continuitate.

Din fericire, nu mai aveam dificultăți cu secretariatul. Secretarele erau de partea noastră, ne compătimeau pentru firea capricioasă a șefului, iar unele corijări în ce privea îndatoririle lor sau ale noastre nu mai provocau tragedii.

Cu toate acestea, pericolul altor crize de suspiciune sau al descoperirii jocului nostru dublu nu se micșorase aproape cu nimic. Pentru moment ne venea greu să calculăm distanța dintre el și noi. Oricum nu ne mai simțeam în siguranță.

Din nou trebuia să găsim ceva destul de eficient ca să-1 oprească de a se mai amesteca în treburile noastre, ceva care să dea sferei lui de activitate culori noi, o forță de atracție nouă.

Dosar XrST 20/702

Paragraful 11 : Normalizare, succese, răsunet.

Ideea a pornit de la mine. In definitiv, cineva trebuia să ia inițiativa.

Am fost inspirat de rînduiala uimitoare care domnea în biroul lui.

Mi s-a părut că muzica s-ar potrivi foarte bine cu această atmosferă.

Așadar am instalat în biroul lui un difuzor ascuns cu grijă. Picupul se afla la secretariat, de unde putea fi manipulat cu ușurință.

într-una din dimineți am făcut prima încercare.

A ieșit prost. Ne-a chemat la telefon. Ce-i cu absurditatea asta ?... Să înceteze imediat !

După cîteva ore ne-a rugat să dăm din nou drumul.

Apoi rugămințile au devenit din ce în ce mai frecvente.

Aparatul a rămas apoi definitiv în instituție.

Aceasta-i explicația sumelor importante cheltuite pentru discuri. Muzică barocă.

Efectul părea mulțumitor. El pe o planetă. Noi, pe alta. Și între noi, din nou, cîteva milioane de ani lumină. Și din nou, ne simțeam în siguranță. Părea că nimic nu se schimbase. Parcă niciodată nu se petrecuse incidentul acela supărător.

De altfel, atunci am intrat în biroul lui pentru ultima oară. Pînă în momentul cînd avea să fie pensionat. Și atunci era aproape un haos.

Metoda noastră de diviziune a muncii și de programare lipsită de constrângere se dovedea singura posibilă. Vremea cuceritorului solitar a trecut, începe o epocă așa-zisă parlamentară, în toate domeniile. Hotărîtoare e fizionomia grupului și nu a individului. Societatea noastră a intrat într-o fază de dezvoltare în care prin disciplină se obțin rezultate mai importante decît prin genialitate. Chiar și productivitatea spirituală poate fi mărită prin normare, se pot obține rezultate anonime optime care se contopesc cu totalul rezultatelor elaborate în echipă. Echipa este singurul și adevăratul protagonist al acestei lumi și al celei viitoare. Este constituită din creiere care se mulțumesc

cu rolul de celule ale aceluiași organism. Această situație presupune : egalitate absolută în obligații și în mijloace de lucru, reducerea absolută a tuturor aptitudinilor la un numitor comun, accesibil oricui, precizarea nivelului absolut, obligatoriu și maximal, corespunzător acestor condiții. Individul trebuie în asemenea măsură să simtă că este doar o piesă de schimb — cu energie ipotetică, dar în nici un caz realizabilă individual — în- cît de-a dreptul să rîvnească la o echipă care să-1 trezească la viață, la realitate. Cam astea au fost experiențele noastre din acea perioadă. Și cred că nici unul dintre noi nu va ezita să afirme că au fost cele mai pozitive din viața lui.

Ca să fiu și mai bine înțeles voi da un exemplu din practica proprie : în genetică nu se cunoaște existența

vreunui dispozitiv central care să regleze echilibrul însușirilor ereditare, după cum nu se cunoaște nici un organ bine definit care să aibă această funcție. Și totuși, atît ființa umană cît și cea animală prezintă fenomenul tendinței spre armonie desăvîrșită, amenințată numai — sau în cea mai mare parte — doar de tulburări din afară. Lipsa de armonie, labilitatea sînt rezultate negative ale educației ; așa reiese din experimentele noastre.

Și totuși cea mai fermă verificare a unei metode de lucru juste rămîne tot succesul.

Ajunsesem la nivelul celor mai reputate centre de cercetări din țară și de peste hotare. începusem chiar să le întrecem și să ocupăm un loc de frunte.

Ne bizuiam mai ales pe cele două lucrări reușite, cunoscute sub numele de „Metoda 11“ și „Monada" — sărbătorite și considerate în întreaga lume ca un prim pas în domeniul analizei comparative a sistemelor organice și anorganice.

Firește, ecoul n-ar fi fost totuși atît de răsunător, dacă această realizare n-ar fi fost atribuită profesorului Brock zu Sulzbach. Juca oarecum rolul de marcă a fabricii. Iar noi ne asumasem obligația să menținem permanent, la un curs ridicat, această marcă. Era o

creștere valorică de care beneficiam atît noi cît și institutul.

Acel ce consideră că noțiunea de savant universal înseamnă implicit un punct final, dincolo de care nu se mai poate avansa, dă dovadă de scepticism și miopie. Se putea avansa foarte bine •— și cum încă ! Cel mai universal dintre toți savanții universali devenea un exemplu pentru vremurile noastre, apoi o caracteristică a epocii noastre, doritoare de sinteze și, în sfîrșit, după secole de risipire a forțelor, viziunea de ansamblu a unui geniu cuprinzător. Și fiecare lucru pe care-1 aduceam la cunoștința publică atrăgea alte cercuri. Planeta noastră rămînea în urmă, începusem să pătrundem în strato- sferă. în curînd faima noastră avea să cucerească infinitul. Pînă la „bolta înstelată".

într-adevăr, o combinație reușită — aranjamentul camerei, muzica strecurată pe nesimțite și eșafodajul de elogii înălțate în jurul lui.

De cîte ori apăream împreună cu el în public, aveam nevoie, în continuare, de întreaga noastră prezență de spirit.

Din cînd în cînd era absolut necesar să apară în public. E drept că ocaziile se iveau din ce în ce mai rar. Cu greu mai întîlneai congrese și conferințe care să aibă suficientă încredere de sine pentru a suporta un asemenea oaspete.

Cu prilejul deschiderii unui soi de conciliu științific, în calitate de președinte, a ținut un discurs elogios la adresa calculului diferențial, susținînd nu numai că Leibniz a dezvoltat această teorie independent de Newton, dar și cu mult înaintea acestuia, drept care englezul, deși merita și el toată prețuirea, în cazul de față trebuia considerat un epigon.

Eram pregătiți să intervenim, dar n-a fost necesar.

Cine s-ar fi încumetat să se avînte într-o dispută cu un asemenea savant celebru ? A fost considerată o îndărătnicie bizară a unui om supralicitat de propria lui măreție.

O altă boroboață a fost pe punctul de a se desfășura mult mai critic pentru noi.

In fața unor reprezentanți ai științei și ai presei trebuia să înfățișăm pentru prima oară cele două descoperiri ale noastre.

Evident, profesorul, ca gazdă, a rostit cuvîntul de salut.

Din nefericire, a vorbit exclusiv despre „acțiunea eliberatoare care ne-a permis să descoperim sistemul de organizare al universului și celulele lui primare care prin mișcarea continuă a unor elemente corespondente : monadele, înlocuiesc cele două elemente corespondente : spiritul și materia'[1]. Să ne închipuim că aceste monade, susținea dînsul, sînt asemănătoare sufletului, fiecare dintre ele fiind un univers în sine, făcînd parte dintr-un lanț

de cauzalități, de la geneză și pînă într-un viitor continuat la infinit ; le-a comparat apoi cu niște ceasornice astfel întocmite încît să lege timpul, de la începuturile lui și pînă în eternitate, fără a deveni vreodată asincronice. Monadele erau însă atît de ermetice, a spus el, încît nu exercitau nici o influență asupra lumii exterioare și nici nu sufereau influența acesteia. După cum spunea Leibniz, n-aveau ferestre.

De data aceasta, impresia generală a fost cît se poate de penibilă.

La întrebarea unui ziarist mai isteț, care voia să știe ce reprezintă, în mod concret, rezultatele pe care le va prezenta institutul, profesorul i-a răspuns :

„Mici sisteme solare care alcătuiesc un sistem solar mai mare".

Am reușit să ieșim din această situație precară printr-o figură de stil nu numai agreabilă, dar și plină de efect. Cînd ni s-a dat și nouă cuvîntul, am explicat că ultima descoperire a noastră a primit numele de „monadă" tocmai pentru că permitea stabilirea unei continuități între elementele corespondente ale sistemelor organice și anorganice. Desigur, și ca referire la o tradiție de care ne simțim legați.

După fiecare manifestare colectivă de felul acesta, profesorul se retrăgea imediat din viața publică. Dispărea în camera lui. Dispărea din existența noastră.

Nu lăsa în urma lui nici un semn, decît obligația, pentru noi, de a-i alimenta cu muzică spațiul vital. Și mașina, cu probleme de matematică.

într-una din seri am găsit la secretariat hainele cu care fusese îmbrăcat.

Am trimis un curier la locuința, lui ca să-i ceară menajerei un alt schimb, pe care l-am depus la secretariat, pe una din măsuțele mașinilor de scris.

Nici nu s^a atins de el.

în ziua următoare l-am înlocuit cu un costum nou-nouț.

Nu s-a atins nici de acesta.

Am găsit în depozitul unui magazin, care închiria costume de teatru, unul inspirat din *Lecția de anatomie* a lui Rembrandt...

Acesta a dispărut ca prin farmec. Și nu s-a mai întors.

Dosar XrST 20/702

Paragraful 12 : Urmările regretabile ale unei neatenții — sfîrșitul unei epoci.

Nimeni din afara instituției nu mai avea acces la dînsul.

Trebuia să ne îngrijim — în mod cît mai discret — să nu fie văzut pe undeva.

Din fericire, nu mai ieșea nici seara. Nici măcar pînă acasă. Trebuia să-i comandăm mîncarea și să i-o lăsăm în fața ușii.

Ultima achiziție care figurează pe lista noastră nefericită este un pat de arhiepiscop, presupus a fi doar cel mult de la sfîrșitul secolului al XVIII-lea. A mai cerut și o cantitate mare de substanțe chimice. In parte prin telefon, în parte prin bilețele pe care le găseam împrăș-

tiate pe toate mesele. Dar acestea au intrat în contabilitatea normală.

Participarea la festivități publice sau invitațiile la conferințe interne le refuzam în numele lui.

Faima profesorului căpătase, încetul cu încetul, o măreție aproape mitică.

Căpătase proporțiile incomensurabilului.

Dimensiunile nemuririi.

Dimensiuni, de altfel, pur clasice.

Ideea era neliniștitoare. Unitatea de măsură atemporală era enervantă.

Și, treptat, au început să se facă auzite obiecțiile, s-au ivit primele îndoieli cu privire la principiul spiritului uni-

versal în epoca actuală, cu multiplele sale fenomene, în fața cărora rațiunea simplă trebuia să capituleze. Se punea pe față întrebarea dacă nu cumva existau anumite limite peste care se trecuse pînă acum cu vederea. începură să fie analizate lucrările noastre din trecut în care, într-adevăr, s-au descoperit simplificări, lacune, lipsa unor cunoștințe de specialitate. Concepția de bază a acestora continua să fie admirată, dar în detalii întîmpinam o permanentă opoziție.

Fiecare comunicare a noastră era la discreția amabilității și indulgenței specialiștilor. Iar aceștia se răzbunau acum pentru toată venerația necondiționată, tăcerea Îndelungată în fața idolului infailibil, pentru toată perioada de post spiritual la care, de altfel, se obligaseră singuri. Și cuvîntul de ordine a fost lansat : superficialitate genială, dar periculoasă.

Ni se reproșa că institutul nostru nu ținea seamă de o particularitate a vremurilor actuale : munca în echipă.

Au fost momente de mare îngrijorare și neliniște.

Marca fabricii noastre cu greu ne mai putea proteja. Dimpotrivă. Numele profesorului începu să devină un balast care întrecea puterea de rezistență a grupului nostru, care putea compromite planurile noastre viitoare și punea sub semnul întrebării eficiența și reputația întregii instituții. Faptul că cercetările noastre

se aflau sub controlul statului ne sporea neliniștea, mobiliza întregul nostru simț de răspundere. Și totuși probitatea întregii lui personalități și autoritatea lucrărilor sale de o viață rămî- neau intangibile și incontestabile, chiar într-o astfel de situație dificilă.

Ne aflam într-o încurcătură care părea fără scăpare. Și după cît se părea, definitivă.

Nu găseam nici o soluție.

Tocmai în acea perioadă, un reporter de la un ziar — pe deasupra și foarte cunoscut — a reușit să străpungă toate barierele noastre și să pătrundă pînă la profesor.

Cum s-a putut întâmpla o astfel de ispravă, n-a mai fost chip să reconstituim.

în momentul de față o clarificare a întregii probleme este absolut imposibilă.

Noi, în orice caz, n-am putut întreprinde nimic. Eram convinși că orice intervenție n-ar fi avut alt rezultat decît să facă și mai dramatică situația.

Ne-am adunat la secretariat, în fața ușii direcției.

Trăgeam cu urechea.

Evitam orice mișcare.

încercam să prindem cîte un cuvînt.

Vocile se auzeau nedeslușit.

Mai mult glasul profesorului, egal, monoton.

Mai rar, cîte o întrebare a reporterului.

După fiecare întrerupere, glasul profesorului se înălța mai puternic, mai aspru.

Am oprit muzica.

Dar n-am realizat prea mult.

Minute în șir nu s-a mai auzit nimic.

Apoi zgomote, deplasare de obiecte, pași.

Apoi glasul profesorului : Ce s-a întîmplat... Muzica, muzica ! Să se dea drumul la muzică !

Din nou cîteva momente de liniște.

Nici glasuri. Nici zgomot.

Deodată o pocnitură puternică !

Imediat s-a năpustit afară reporterul răcnind :

— Asta-i culmea ! Să lași nebuni periculoși să circule liberi, în loc să-i ții sub lacăt... Dar o să afle toată lumea,

nici o grijă !

Profesorul zăcea pe jos, cu hainele sfîșiate, cu fața înnegrită, cam dărîmat, dar teafăr.

Ce se petrecuse în realitate, am aflat apoi din ziare :

Se pare că reporterul fusese primit foarte amabil, apoi imediat sufocat aproape sub avalanșa cuvintelor. Trec peste descrierea încăperii și a deghizării. Sînt oarecum exagerate.

Profesorul ar fi susținut morțiș că sîntem nedrepți față de universul în care trăim. Că e cea mai reușită posibilitate imaginabilă dintre toate cele dăruite de Dumnezeu, și că înseși nenumăratele suferințe sînt necesare, ele fiind în conformitate cu armonia divină prestabilită. Astfel că tendințele pesimiste nu-și au nici o justificare.

După ce, în mod lapidar, a condamnat scepticismul antiștiințific și descurajarea, profesorul ar fi spus în continuare :

Universul nostru este nu numai întruchiparea celui mai bun univers posibil — dar este și practic indestructibil. Nu există nici o forță materială, oricît ar fi ea de puternică și de uriașă, ca să-1 poată distruge.

Profesorul afirma că are posibilitatea de a demonstra acest lucru.

Dacă, de pildă, un centru de forță minuscul, așa-numita monadă, rezistă la o probă de rupere, se poate trage concluzia că nici întregul, al cărui model, în mic, îl reprezintă monada, nu poate fi distrus. Chiar dacă e supus unei forțe nimicitoare adecvate.

El reușise să izoleze și să prepare una dintre aceste monade.

O va supune unui experiment al cărui rezultat va demonstra — la scară mică, se înțelege — indestructibilitatea universului.

Era bucuros că la acest experiment va asista și un martor.

Ce-a urmat se știe.

Se știe, de asemenea, că profesorul Brock zu Sulzbach a fost pensionat chiar în aceeași zi, deși înainte de vreme.

Cu tot regretul nostru unanim, această măsură a fost absolut necesară. Faptul că am înțeles-o și am aprobat-o fără rezerve nu micșorează cu nimic consternarea și părerile noastre de rău.

Dosar XrST 20/702

Concluzii finale :

Aș mai avea de făcut o precizare.

Munca în organisme descentralizate — adică în grupe ale căror membri se bucură de drepturi egale și de autonomie față de întreaga organizație — această muncă prezintă și ea dezavantaje esențiale, care se conturează mai clar abia după aplicarea practică îndelungată a sistemului. Se formează, în felul acesta, un soi de anarhie ridicată la rang de instituție, un cîmp de forță închis, care — deși conform celei de a doua legi a termodinamicii — este permanent în pericol de a se descompune și prăbuși, acceptă această situație aproape ca o bază a existenței sale.

Lipsa unui scop final, stagnarea și o specializare sterilă, cam acestea sînt urmările. Altfel spus, o anchilozare, în dinamica propriului tău grup.

Se ridică mereu aceeași problemă : după care principiu de organizare să se distribuie și să se determine multiplele aptitudini ale omului, în așa fel ca să rezulte măcar o ipotetică armonie pentru ființa lui.

Nu s-a aflat încă un punct de plecare pentru realizarea acestui echilibru — deși există negreșit.

în cazul instituției noastre, problema se pune mai simplu. Se știe că în ultimul timp genetica a trecut pe planul întîi, ceea ce a dat activității noastre un impuls considerabil- Toate acordurile pe plan general, toate directivele, o suprastructură de proporții mai mari, toate indicațiile de perspectivă ar trebui să se sprijine pe

această cunoaștere, care ar garanta pentru viitor o adevărată activitate rodnică.

O singură persoană ar trebui să coordoneze toate problemele. întreaga configurație a echipei trebuie modelată într-un fel oarecare, măcar pentru a o deosebi de alte echipe.

Extrase dintr-o dare de seamă **13**

Colegii mei sînt cu totul de acord cu această concepție. De altfel, se pare că mă bucur de oarecare simpatie atît printre aceștia cît și la restul personalului din instituție. Cînd m-am mutat în noul meu birou, au organizat o adevărată festivitate. Flori, felicitări, cadouri.

E adevărat că sînt și cel mai tînăr director din cîți a avut institutul.

M-a emoționat cadoul colaboratorilor mei apropiați : o instalație de chirurgie, cu masă, instrumentar și tot utilajul cuvenit. Mă gîndeam, într-adevăr, dacă, cercetîna animalele pe cale chirurgicală, nu s-ar putea descoperi, presupunînd că ar fi de natură organică, acel dispozitiv de reglare ideală a combinației genelor. O posibilitate pe care nu vreau s-o exclud.

In românește de
***ludith* COMAN**

CHRISTIAN FERBER

Mimoze în iulie

— După hartă, trebuie să ajungem imediat, zise Klie- ber. Mașina părăsi tunelul umbros, ce-1 alcătuiau deasupra șoselei plutele neretezate ; între șanțuri largi de irigație se apropia o localitate. Vreau să mai pun carburant înainte de a urca pe bac. Cine știe dacă pe insulă se găsește benzină.

— Totul a devenit brusc atît de luminos, rosti mama lui Klieber. Și în același timp estompat, liniile joacă — ori ochii mei sînt de vină ?

— Asta se întîmplă deseori cind sosești pe litoral. Din pricina vaporilor de apă, văzuți în lumina soarelui.

— Știu, băiete. Tata pomenea despre toate astea în scrisori. Totdeauna a vrut să trăiască la mare ; mereu îmi spun : ce bine că a putut să stea aici măcar cîțiva ani.

— Da, mamă.

în zidul casei de lîngă stația de benzină era fixată o placă galbenă ca acelea pe care le observaseră peste tot în orașe și sate. în timp ce o femeie în vîrstă îi punea benzină, Klieber se apropie și citi textul de pe placă.

— Ce fel de plăci sînt astea ? întrebă mama, cînd plecară mai departe.

— Plăci comemorative. în memoria francezilor care au căzut în locul respectiv. Sau au fost executați acolo.

— Asta-i, poate, un bun obicei, zise mama.

— Poate. Acum am ajuns cu adevărat la mare. Iată vine și bacul. Avem noroc.

Traseră pe rampa de beton prelungită în mare și se alăturară celorlalte mașini care așteptau. Avînd de stat acolo, coborîră din mașină. Refluxul trăgea cu el, încet, apa de lîngă rampă ; ici și colo, pe nisipul ud și sclipitor, se vedeau calote mat-sticloase de meduze muribunde.

— Niciodată n-aș fi crezut că insula e așa de aproape de țărm. Mama se ridicase în vîrful picioarelor și privea insulița lată, ușor boltită, cu creasta-i verde-închis de conifere. Despre asta tata n-a scris niciodată. Totdeauna mi-am închipuit că ea s-ar afla în largul mării, ca o fortăreață complet izolată.

— Și așa era o fortăreață izolată, spuse Klieber și se supără că vocea îi suna răgușit. Afară de asta lumina înșeală. E destul de departe.

— în orice caz vom ajunge curînd acolo, zise mama mulțumită.

După ce mașina fu fixată pe bac, mama se lăsă iar pe spate, pe locul său și închise ochii. Klieber coborî și se urcă pe puntea superioară. Bacul se desprinse, cu o întoarcere în loc, de rampă. Klieber se așeză pe o bancă, față-n față cu trei călugărițe. Insula, pe care se puteau recunoaște acum case și dîre albe de nisip, îi păru la fel de lipsită de farmec ca toate celelalte insule.

Un bărbat rotofei veni sus pe scărița și luă loc lîngă Klieber. Purta un trenci nou și foșnitor, cu cordon cu catarame.

— Ei, cum e ? stimatul meu compatriot, întrebă el. Klieber schiță un zîmbet silit. V-am văzut mașina. Dumneavoastră n-ați văzut-o pe-a mea ?

— Nu.

— în regiunea asta se văd doar puțini germani. Vreți

să vă petreceți vacanța dincolo ?

— Poate, zise Klieber.

Se uită în jos după mama sa ; ea ședea tot așa cum o lăsase.

— Să n-aveți nici o grijă ; insula e cum nu se poate mai potrivită pentru vacanță — dacă a rămas așa ca acum șaptesprezece ani. Iar localnicii, amabili, într-adevăr foarte amabili, nu ca unii dintre francezi.

— Ați fost aici în (timpul războiului ? întrebă Klieber în silă.

— Doi ani. De atunci încoace, nu. Da’ eu nu vreau să mă duc cu decorația, cum fac mulți acum: „Vechi luptător vizitează vechiul cîmp de luptă“ — nu, eu mă duc numai așa, din sentimentalism, pentru că atunci a fost destul de simpatic aici. Să mai revăd fata cu care m-am iubit și așa mai departe.

— Aha ! făcu Klieber. Ați fost aici pînă la sfirșit ?

— O chema Germaine — potrivit nume, nu ? Nevastă-mea nici nu știe de chestia asta, da’ nevastă-mea nu-i așa... vechi amintiri, și gata. înțelege asta. Nu, am scăpat în ’43. Din păcate. Căci aici doar n-a fost cîmp de luptă.

— Nu ?

— De loc. Pe atunci chestia asta a stîrnit mare vîlvă — dar pe vremea aceea dumneavoastră erați desigur prea tînăr...

— Aveam paisprezece ani.

— Tocmai. Nu, locuitorii insulei ar trebui să fie nespus de recunoscători. Comandantul a capitulat fără un singur foc. Despre asta s-a scris chiar cu litere mari în ziar. Trădător, scria, o chestiune de clică și așa mai departe. Nu l-aș fi crezut capabil de una ca asta pe bătrîn, sever cum era de obicei...

— L-ați cunoscut ?

— Cunoscut, e exagerat, tinere. Eu eram caporal. A, **era** un tip milităros rău de tot, deși rezervist. Ei da, pe **asemenea** țipi îi lasă uneori nervii. Oameni sîntem cu **toții.** Iar insula are ceva ce te înmoaie — de-aia voiam

să mai vin o dată aici.

— Ajungem îndată, zise Klieber sculîndu-se. **Petre-**cere frumoasă.

— Să vă urcați în farul de la capul vestic, o panoramă formidabilă, ascultați-mă pe mine ! îi strigă omul.

Conifere dese, de un verde-închis, tiveau șoseaua **în**gustă de pe insulă.

— Exact cum mi-am închipuit, spuse mama. Tata **era** foarte precis în scrisorile lui. Acum trebuie să vină **casa** cea mare cu tumul alb, și în spatele ei drumul așternut cu nisip. O promenadă frumoasă într-adevăr — o făcea în fiecare seară.

— Știu, răspunse Klieber, dar drumul nisipos l-au gudronat.

Viră și merse mai încet.

— De mult n-am mai străbătut drumul ăsta în gînd, dar cunosc fiecare amănunt, zise mama. Poate din cauză că în închisoare citeam în fiecare zi scrisorile tatei și-mi imaginam totul — mai precis decît după ce le desfăcu- sem prima dată, la sosirea lor. Ar fi trebuit să le citesc imediat tot atît de meticulos și să răspund așa cum aștepta.

— Niciodată n-a așteptat asta, zise Klieber. în familia noastră, el era cel căruia îi plăcea să scrie. Iar **tu,** prima dată, nu numai că le-ai citit, dar mi le-ai recitit și mie.

— Dar nu destul de exact.

Klieber luă piciorul de pe pedala de accelerație.

— Asta e casa. Corespunde — este din nou *auberge* [X] și se poate intra. Pare să fie destul de scump.

Se așezară în grădină, la o măsuță, lîngă un gard viu, scobit, de un verde-pal. O fată cu o bentiță albă în păr aduse cafea și o cană plină cu lapte fierbinte. Cei doi beau în tăcere.

— O să fie greu să deschidem vorba, zise Klieber

X **Han (fr.).**

după un răstimp.

— Aș găsi eu cuvinte, dacă aș ști franțuzește, replică mama.

Un bărbat trupeș, cu păr alb și nas mare umbla agale prin grădină. Purta o cămașă galbenă, cu gulerul descheiat. Se oprea la cele cîteva mese ocupate și stătea de vorbă cu clienții.

— Asta e Cremier, zise mama. Proprietarul. Abia dacă s-a schimbat, e ușor de recunoscut, nu găsești ?

Klieber nu răspunse. Mama rupse o crenguță din gardul viu, frecă frunza ca o piele între degete și o mirosi. Nu-1 lăsa pe Cremier din ocihi.

El nu se grăbea. Tăifăsuia în tihnă și făcea impresia că vrea să ocolească masa lor și să se întoarcă in casă. Deodată însă se răsuci și veni la ei. Zîmbea. întrebă dacă sînt serviți cum se cuvine.

Klieber spuse că sînt foarte mulțumiți.

— E deosebit de frumos să stai aici sub gardul de mimoze, adăugă mama.

Cremier se uită întrebător la Klieber. Acesta traduse.

— Doamna este o cunoscătoare, spuse Cremier înclinîndu-se ușor. Puțini olienți știu că astea sînt mimoze — acum, în iulie, nu-i așa, ele nu există, ca să zic așa, nu înfloresc — sînt un gard viu obișnuit.

Klieber traduse.

— în noiembrie însă sînt un zid de smocuri galbene, zise mama.

Suna a citat și Klieber nu voia să traducă. însă Cremier îl privea atît de scrutător, cu ochii lui de un albastru-deschis, că pînă la urmă o făcu.

— Vorbiți excelent franțuzește, îi replică Cremier.

Părea însă că se gîndește la altceva.

— Mulțumesc, răspunse Klieber stînjenit. Am început să învăț de mic. Iar astăzi, în Germania, ne dăm silința, firește.

— O, spuse Cremier, privind nu la Klieber ci La mama acestuia, noi n-avem nimic împotriva germanilor

— nu mai avem, dacă vreți. Acum sînt alte timpuri, nu-i așa, de ce să dezgropăm trecutul...

— Desigur, răspunse Klieber stăpînindu-se și silindu-se să vorbească încet. Insula — nici în trecut n-a prea avut de ce să se plîngă, nu ?

— Război a fost peste tot. Și soldați și toate celelalte, răspunse Cremier, privind acum peste capetele lor, departe.

— Firește. Dar nu asta am vrut să spun. Am auzit însă că pe-aici nu s-ar mai fi dat lupte. Că ar fi fost pur și simplu predată de comandant. Că deci a ferit insula de război.

— Dacă vreți să-i spuneți așa...

Cremier își apleca încet capul.

— Da. N-a fost așa ?

— Comandantul n-a fost nebun, replică hangiul.

— Despre ce vorbiți ? întrebă mama.

— Despre predarea insulei, răspunse Klieber. *Monsieur* Cremier zice că aici se cunoaște foarte bine cît de curajos și omenește a procedat comandantul.

— Ce era să facă ? zise Cremier. Aliații înaintau pe continent, la capul de răsărit se și organizaseră detașamente ale maquis-ului — a făcut-o din pură rațiune, nu-i așa ?

Klieber se întoarse către mama sa.

— Zice că, desigur, comandantul a acționat just și la momentul potrivit, fiindcă ținea la oamenii de aici.

— Da, spuse mama.

— Și mai zice că aici deseori se vorbește despre acest lucru.

— Comandantul a fost deștept, continuă Cremier. Era de altfel și profesor de franceză și engleză, nu-i așa, nu un neamț de duzină — iertați-mă. Dar asta ține, cum s-ar spune, de trecut și e de mult uitat. Să lăsăm...

— Zice că a fost totdeauna stimat de populație — toată lumea știa că el nu era un om de duzină. Și că ar fi știut ce face și tocmai de aceea ar fi făcut-o...

— Da, zise mama. Era sfîrșitul lui octombrie. Cîteva mimoze și înfloriseră pesemne...

— îngăduiți-mi să vă urez o ședere plăcută aici, zise Cremier zîmbind, și înclinîndu-și capul dădu să plece.

— Multe mulțumiri, răspunse Klieber.

Mama se uită după hangiu.

— Poate că ar fi fost bine totuși să vorbesc și eu cu Cremier, zise ea. Tata a scris o dată că hangiul știe probabil foarte bine nemțește, numai că nu vrea să arate. Astăzi însă situația e cu totul alta.

— A scris el asta ? Uitasem.

— A fost frumos aici, băiete, foarte frumos, și am făcut bine că am venit. Dar hai să plecăm mai departe. Mă obosește foarte mult.

— Firește. Aerul de mare.

Mama rupse încă o ramură din gardul de mimoze și o vîrî în geantă.

— Știi, acum nu mai e atît de rău că nu știu cum a murit și că n-am putut găsi mormîntuil lui.

— Mă duc să plătesc, zise Klieber după un răstimp.

în românește de
***Const.* IANCULESCU**

Port liber

Ii făcu semn cu mina de după perdelele din marchizei. El făcu semn cu mina, în sus, spre etajul trei. 11 văzu cum se urcă în autobuz. Apoi se întoarse la masa cu micul dejun, strînse pe o Itavă ceștile, margarina, marmelada, laptele condensat și suporturile de ouă cu cojile golite, sfărîmate. „Nu cunosc ținutul", se gîndi ea. La început el voise să i-1 arate ; apoi evitase. îi amintise de cîteva ori — bărbatul căutase tot felul de pretexte : „Nu acum"... Era prea frig pentru ea. Nici măcar nu știa ce înseamnă cuvîntul. Dacă se interesa în treacăt de portul liber, el ocolea întrebarea.

„De ce s-o fi chemînd port liber ? se gîndi ea. E un port mai liber deeît alte porturi ? Vameșii, marinarii și muncitorii din port se mișcă oare mai liber aici deeît în altă parte ? Oare aici domnesc alte legi ? Sau s-o fi scutind acolo ceva de taxe, s-o fi franeînd, așa cum se franchează scrisorile cu timbre ?“

Nu voia să întrebe pe nimeni despre treburile astea. Se temea să nu-și vadă cunoscuții zîmbind și să-i audă spunînd : „Cum, nu știți ? Soțul dumneavoastră trebuia să vă explice de mult, doar are funcția de asistent vamal. Arată ca și cînd ar ținti spre o treaptă superioară. Dacă

nu ne înșelăm, năzuiește să ajungă inspector vamal. Așadar, ar fi vremea ca dumneavoastră, nevastă de vameș, să știți ce-i un port liber."

Nu voia să-1 silească să meargă cu ea duminicile prin portul liber. Pe el îl înviora mai mult o plimbare prin Grădina zoologică sau să rătăcească de-a lungul fluviului, în concediul viitor, poate vor face o călătorie în Italia. Dacă nu-i plăcea să vorbească în afara serviciului despre munca lui, mai bine să-și păstreze pentru sine dezamăgirile și succesele, în loc să-i povestească din constrângere despre ele. După examen — „peste puțin timp examenul va fi cel mai important lucru", a spus el de vreo două-trei ori — poate că va deveni mai vorbăreț.

„Avem toată viața înaintea noastră", se gîndea ea.

Dacă ar merge tot așa, ca acum, ar fi mulțumită. Cu toate că n-avea mereu aceleași ore de serviciu și treburile gospodărești se dădeau peste cap cînd îl mutau pe neașteptate din schimbul de dimineață pe graniță, in schimbul de seară. Dar nu era decît un fleac. Nu risipea un ban din cele patru sute cincizeci de mărci ; ratele puteau fi plătite fără amînare.

„E cineva, își spuse. Nu-i un fitecine."

Nu se plictisea cînd era plecat. Adesea, în orele de aglomerație, dădea o mînă de ajutor într-o franzelărie ; și rufele le spăla singură. Călca efectele grele ale uniformei de vameș, fără să se plîngă. Alegea, cînd își făcea cumpărăturile. îi gătea cu grijă felurile de mîncare. Masa era gata pusă, cînd venea acasă, de la serviciul de pe graniță.

„Ce fel de graniță e asta ?“ se gîndea ea în timp ce mătura fărîmiturile rămase de la gustarea de dimineață, adunîndu-le cu o perie cu miner cromat, pe un făraș mic, cromat.

„Există granițe la nord, unde a servit în timpul războiului, la antiaeriană."

„Era frumos pe vremea aceea", spunea el uneori și scotea dintr-un plic rupt fotografii care-1 înfățișau pe el

și camarazi de^ai lui. Tinerii în pantaloni bufanți stăteau rezemați de un tun antiaerian și rîdeau.

„Ce tineri erați“, constata ea de fiecare dată.

Lovea ușor fotografia cu degetul, arăitînd pe cîțiva dintre tinerii care rîdeau, și spunea : „Asta, și ăsta, și ăsta, și ăsta au căzut — mai tîrziu, în Rusia. Asta mi-era prieten foarte bun.“ Cîteva secunde, ochii ii rămîneau fixați, fără să clipească, asupra ochilor din fotografie.

„Asta ce-i ?“ Ea scosese de sub celelalte fotografii, o poză cenușie, mișcată.

„E făcută în timpul unui atac, cu un aparat cu casetă. Nu-ți mai aduci aminte de trasoare, de bombe care explodau ca niște brazi luminoși, de incendii ?“

„Nu, pe vremea aceea eram foarte mică.“

„Tare aș vrea să știu, ce-o mai fi pe acolo !“

„Azi nici măcar granița cu Danemarca nu-i graniță adevărată, gîndi ea. în Africa mai sînt granițe. Granița dintre Pakistan și India e o graniță adevărată. în plin centrul orașului nostru — în portul liber — se spune că-i graniță."

„Propriu-zis se face multă contrabandă la voi ?“ îl întrebase ea.

„Ca să faci contrabandă, trebuie mai întîi să existe o posibilitate să ajungi aici cu mărfurile de contrabandă. Apoi, pentru contrabandă e nevoie de curaj, și chiar dacă are careva curajul să ascundă undeva cîteva conserve de came, pînă să ajungă să iasă, îl denunță cineva la Serviciul de urmăriri."

„Ce înseamnă o urmărire ?“

„O prostie."

„Nu-ți place să stai pe graniță ?"

„Sînt mulțumit. Cîștig atîta cît, împreună cu ceea ce mai aduci și tu, să ne ajungă pentru trai. Poate ar trebui să dau examenul penitru avansare — poate nu. Sînt mulțumit — dar, nu-i ușor."

„îți cere mult efort ?“

„Nu."

„Din partea mea, n-ai nevoie să dai nici un examen. Și eu sînt mulțumită. “

„Atunci totul e în ordine", spunea el.

„Da.“

„Chiar așa ?“

„Da, de ce nu ?“

„Crezi, prin urmare, că nu-i nevoie să dau examenul?"

„Poate că trebuia să-1 încurajez, gîndi ea, în timp ce resturile apoase de cafea pluteau în lături. Dacă mai aduce o dată vorba despre asta, am să-1 îndemn să dea examenul. Reușește cu siguranță."

Se gîndea, ce fericită ar fi să aibă un copil de la el. Se gîndea că băiețelul ar umbla la fel de tăcut și de mîndru ca și tatăl său, cînd, în zilele de duminică, la Grădina zoologică, ar urca pe stînca unde stăteau caprele negre și i-ar întinde mîna ca s-o ajute la suiș.

La șapte și jumătate seara, Dietrich fu schimbat din postul de pe graniță. Nu trecu podul ce ducea afară, în oraș, la cîrciumioarele unde-și beau matelotii și docherii rachiul și unde se găsea o supă de bobițe de soc cu găluște de griș și fileuri de scrumbie împănate cu slănină — ci pomi mai departe, în interiorul portului liber.

— Nu-ți ajunge ? îl întrebă domnul Schonfelder pe Dietrich. Vrei să mai faci o tură ? Ai vreo întîlnire ? Nu cumva ai de gînd să treci chiar dumneata ceva prin contrabandă ?

Domnul Schonfelder rise.

— Am unele bănuieli, spuse Dietrich.

Se hotărî pentru acest alibi, ca să scape de domnul Schonfelder. Nu putea să-i spună : „Vreau să fiu singur de tot, să-mi pierd vremea prin portul liber, fără nici un motiv, fără nici o țintă. Absolut nimic altceva."

„N-ar fi bine să-i spun asta", își zise Dietrich.

— Am de gînd să urmăresc un anumit lucru. Nu pot încă să vă vorbesc despre asta, domnule Schonfelder.

— înțeleg. Domnul Schonfelder îl privi iscoditor pe Dietrich in ochi. Brazdele adînci de pe obraz i se descrețiră din nou. întrebă în șoaptă : E vorba de stupefiante ?.

Dietrich clătină din cap.

— Bijuterii ?... Aur ?

Dietrich clătină din cap și trecu pe lîngă fațada neagră a antrepozitului, apoi coti în șoseaua care ducea la cheiul de încărcare. Pe asfaltul de lîngă magazii nu era picior de om. Pe locurile dintre remize stăteau o grămadă de mașini. Pe rampe erau fixate butoaie și colaci de cablu, cît un stat de om, cu etichete suedeze.

își făcu vînt cu o mînă, sus, pe rampa de încărcare și merse la jumătatea distanței dintre magazii și apă, depășind linia vapoarelor și acoperișurile trenurilor de marfă. Ușile vagoanelor purtau sigilii. La distanțe egale, trecea pe lîngă lămpile de neon, așezate pe suporturi uriașe. Pro- pria-i umbră se răsucea în jurul lui.

„La ora asta nu-i nici țipenie de om pe aici, afară. în-dărătul ușilor glisante sînt stivuite claie peste grămadă și miros urît materiale brute și semiprelucrate, tutun, potasă, stafide. în birourile administrației, stau stivă actele și formularele în fața inspectorilor vamali", gîndi Dietrich.

Merse pînă-n capătul insulei, acolo unde afluenții se vărsau în fluviu. Vechile magazii fuseseră dărimate. Bu-căți de zid zăceau colorate în violet sub lumina arcurilor voltaice ale electrozilor, care se revărsa pînă aici, dinspre docuri. Dietrich se gîndi ce bine ar face, dacă după orele plictisitoare de pe graniță, s^ar cățăra printre pereții dă- rîmați și ar respira aerul fremătător, amestecat cu praful magaziilor năruite și cu mirosul de putreziciune din pivnițele fără acoperiș.

„Opt ore de serviciu pe graniță, își spuse Dietrich. Mașinile merg pînă la extremitatea portului liber, apoi ies iarăși pe la postul meu de graniță. Și viceversa. Scapă de înconjurul peste autostradă. Nici nu merită să le controlezi. N-au nimic de declarat la vamă. Mă apropii numai de formă de automobil și-i privesc stăruitor în ochi pe conducători și pe cei care-i însoțesc, și după o secundă de șovăială — care de mult nu mai are nici o importanță nici pentru mine, nici pentru conducători — le fac semn să treacă."

Călca grijuliu pe treptele de scîndură ce duceau spre

ponton. Cînd ajunse lîngă apă, din umbra pilonilor de acostare sări un om și strigă :

— M-ai speriat !

— N-am nimic cu dumneavoastră, spuse Dietrich. De ce vă speriați așa ?

— Fiindcă ați dat buzna, așa deodată, pe ponton.

— Puneți ceva ilegal la cale aici ?

— Cum, eu...

— Ce căutați atît de tîrziu în portul liber ?

în realitate, lui Dietrich îi era indiferent ce face omul acum, seara, în portul liber — la graniță însă îi oprea chiar și pe tinerii pe bicicletă, răcnea după ei cînd se repezeau să treacă pe lîngă postul de vamă ca niște sălbăticiuni. și-i obliga să se întoarcă pentru control.

— Nu-i nici șapte și jumătate ! spuse omul. Și în al doilea rînd : ce treabă aveți dumneavoastră aici, pe pontonul ăsta singuratic ?

— Sînt asistent vamal.

— Chiar așa ?

— Da — în exercițiul funcțiunii.

— Deci, numai în exercițiul funcțiunii.

— Simplă formalitate... Dar n^ați răspuns încă mulțumitor la întrebarea mea.

— Ce, nu-i voie să faci pipi în rîu, fără să ceri permisiunea la vamă ?

Dietrich nu luă în seamă tonul ; se făcu a nu observa spaima omului, care lăsa drum liber oricărei bănuieli. L-ar fi putut controla, l-ar fi putut percheziționa.

„La treburile astea n-am noroc. în ce mă privește, ori de cîte ori încerc cîte un sondaj, dau greș ; cîteodată mai găsesc într-un fund dublu de geamantan cîteva cartușe de țigări, sau o blană de tigru, sau o geantă din piele de crocodil. Pierzi mai mult timp cu scriptologia, decît merită lucrurile. Niciodată n-am nimerit diamante sau opiu... Domnul Schonfelder e de părere că, în orașul nostru, comerțul cu stupefiante descrește din ce în ce. Poporului

nostru nu-i place treaba asta. Căci după război, poporul

nostru s-a înfipt pe picioare mai mult deeît solide. De ce ar face lumea contrabandă cu stupefiante ?...“

— Nu se știe niciodată, zise Dietrich, ați putea comite' aici, pe ponton, ceva imoral, de exemplu, sau ați putea încerca să vă sinucideți — să vă aruncați în apă, noaptea,

— Da’ de unde !

Dietrich simțea cum foamea punea tot mai mult stăpînire pe el. „Anke scurge acum cartofii și îi lasă într-un castron alb, peste cratița cu legume care fierb înăbușit !" își spuse. Pontonul se ridica și iar se lăsa sub greutatea lui. Privi dincolo, la stelele albastre, pîrj olițe, de deasupra docurilor. încercă să cerceteze cu privirea contururile vaporului, un cargobot aproape gata, un fos,t vas de pasageri reparat, cu pîntecele încăpător, care înghițea mărfuri și le căra încoace și încolo, ca să le descarce pe cheiurile porturilor libere. Dietrich nu mai putea rezista ia oscilațiile pontonului ; începu să se clatine pe picioare. Urcă din nou treptele de lemn, în grabă, fără să-i mai adreseze vreun cuvînt omului. Mișcarea valurilor mai continua în el și pe cînd umbla grăbit de-a lungul halelor de depozitare, pe drumul solid și drept.

Se gîndea dacă să dea examenul. Anke nu-1 împingea s-o facă. Ea s-ar mulțumi cu ce aveau, pînă cînd, după cîțiva ani de serviciu, ar primi cuvenita mărire de salariu.

Ankăi îi plăceau îndeosebi dulapurile din lemn de teck, dar mai ales mobila daneză și lămpile.

„De la bateria antiaeriană pînă-n Danemarca, nu era departe."

Anke alegea pentru gospodăria ei obiecte supuse taxelor vamale, transbordate în porturi libere, la fel cu portul acesta liber.

Nu-1 îmboldea să dea examenul ca să avanseze și să salte mai repede pe scara de salarizare. Nu prea știa ce se cere candidaților la examenul respectiv. Se ferise să stea de vorbă cu colegii în problema asta, de teamă că ei se vor aștepta apoi din capul locului, ca el să se înscrie la

examen. Cînd vorbeau despre examene din proprie inițiativă, din cuvintele lor nu se înțelegea nimic lămurit. Se mulțumeau să discute despre greșelile de exprimare și defectele corporale ale candidaților. Dietrich pricepea totuși că e vorba, înainte de toate, de un fel de examen de inteligență. Nu credea despre el că-i prost, dar se temea să se lase evaluat într-un birou vamal din mijlocul portului liber, așa cum se evaluează mărfurile de import după tară și după greutatea netto. De asemenea, trebuia să cunoască bine legile vamale și să știe proprietățile tuturor mărfurilor, țara de proveniență, ce valoare economică au, durabilitatea, culoarea și greutatea specifică. Produsele se adunau în fața lui în grămezi cît turnurile, în movile cu vîrfuri ascuțite ; obiectele din crom zăceau deasupra, ca niște zăbrele. Mormanele acestea trebuiau analizate, sortate amănunțit, descoperite abaterile de la normele de fabricație — înainte ca mărfurile să ajungă, prin angrosiști, la micii comercianți, apoi la cumpărători, la Anke în gospodărie.

Dietrich își șterse sprâncenele.

„Am luat-o razna. Burta goală e de vină.“

își lipi fața de grilajul care împrejmuia cocseria uzinei de gaz. Vaporii mirositori se învălătuceau de-a lungul conductelor și rezervoarelor, în spate pîlpîiau flăcări spre cerul înnorat. Din cauza lucirii roșietice, turnurile și colinele se mișcau ca decupate de un foarfece, unduind lin, în sus și în jos, peste flăcări.

Dietrich nu se mai luă după indicatorul care arăta ieșirea, ci porni spre stația de triaj. Iarba înaltă de peste an se unduia pe marginile șoselei. Crescuse peste pivnițele depozitelor dărâmate. Din adîncuri mirosea a putred.

„Poate că-s de vină gazele de evacuare de la extracția cocsului, de miroase așa urât. Pentru examen, trebuie să mă pricep bine la chimie și fizică ; cînd nu teai mai ocupat cu de-alde astea de pe vremea școlii, e imposibil să-ți îndeși din nou în cap grămada asta de cunoștințe." Se răsuci pe călcîie. Vedea cocseria din cealaltă parte.

Cuburi negre se mișcau in fumul gros. Flăcările încingeau traversele și cilindrii. în ochii lui Dietrich se oglindeau vulcani. Se gîndea că așa trebuie să fi arătat și în timpul războiului, cînd silozurile ardeau, cînd macaralele se înroșeau pină se îndoiau spre apă, cînd focul mistuia mărfurile din portul liber, prefăcîndu-le în cenușă ; pe atunci el servea la antiaeriană, în nord, nu departe de granița daneză, iar iarba înaltă și galbenă nu prinsese a crește în voie peste subsolurile rămase în parte neatinse.

Flăcările de la cocserie nu se mai vedeau.

Anke nu-i făcu nici un reproș fiindcă întîrziase. Spuse :

— Ai avut mai multă treabă ?

Nu voia s-o mintă. Nu voia să-i dea nici o explicație. Răspunse :

— Nu !

Anke nu-i mai puse nici o întrebare. Credea că venirea lui acasă la ora asta era în legătură cu examenul. Aduse cartofii, care, fierți de-a ti ta vreme, aveau crusta uscată și crăpată. Tăie friptura.

— Sosul a scăzut între timp. Să sperăm că mai merge, dacă-i punem sare.

îi întinse șervetul în inel. Dietrich mînca încet. înfigea pe-ndelete furculița în fiecare bucățică de cartof și apoi o lăsa de fiecare dată din mînă, înainte de a duce îmbucătura la gură ; între timp privea marginea farfuriei.

— Nu-ți place ?

— Ba da. Mestecînd atent, dădu din cap spre ea și repetă : Ba da.

O privi în timp ce ea se apleca asupra farfuriei cu mîncare. îi urmări linia obrajilor și observă colorația gingașă, ca un puf de piersică, lăsată de pudră pe pielea ei ; îi văzu părul corect răsucit și înfoiat ; îi văzu ochii, cu pleoapa de sus marcată cu grijă de o linie neagră, trasă cu dermatograful ; îi văzu gulerașul alb, fără cusur — Anke schimba bluza în fiecare zi — își reprezentă în min-

te movilițele de sub bluză, niciodată murdare sau asudate, mirosind mereu a săpun parfumat de toaletă, pe care i-1 aducea în fiecare vineri și lui, ca să se spele repede ; și-o închipui punîndu-și, cu lumina stinsă, cămașa de noapte străvezie ; privi vesela strălucitoare, castroanele pline de mîncare, condimentele, fața de masă cu cutele vizibile printre obiectele de pe masă, și-și spuse că totul ar putea fi senin și cum trebuie, că toate lucrurile și-ar avea justificarea lor, dacă s-ar prezenta la examen ; cu un salariu mai mare și-ar putea oferi o masă de mai bună calitate, porțelanuri mai fine, mîncare mai de soi, un dulap din lemn de teck ; la copii nu se puteau gîndi decît după ce va fi trecut examenul, căci altminteri cum s-o scoată Anke la capăt, dînd o mînă de ajutor la franzelărie și a- vînd în același timp grijă de un sugaci ? Iar el și-ar găsi un loc definitiv printre mărfurile din portul liber, dacă ar ajunge la un posit mai mare ; ca inspector vamal ar face o treabă folositoare, nu ca un biet asistent care se în- vîrte cit e ziua de lungă, controlînd vagoane goale și ins- pectînd trecători nevinovați. Dacă ar fi inspector vamal, ar putea să o ducă pe Anke în biroul lui, să-i arate actele și cheiul din fața ferestrei și să-i spună : ,,Asta-i cîmpul meu de activitate".

Se și văzu devenind din ce în ce mai mic, cit un guzgan din magazie, în fața cutiilor uriașe de carton cu porțelanuri străine. Se și văzu în exercițiul funcțiunii, scormonind printre mărfuri, și acasă, în odăi, văzu hăinuțe de copii, pulovere, trompete, ciorapi, mingi, claie peste grămadă. Se gîndi : ,.Ce altceva ne mai trebuie, mie și Ankăi ?“

Sfîrși de mîncat. Ea strînse castroanele pe jumătate pline și farfuriile golite.

„Trebuie să-i fac curaj, își zise Anke. Poate lua examenul, fluierînd."

— Dietrich, zise ea, poți să-1 iei fluierînd. Nu ești un om de duzină. Ești mai înzestrat și — cum să spun — mai stăruitor. Nu vorbesc în interesul meu. Viața noastră e

bună și așa Nu te împing, ca s-o duc mai bine. Am să fiu o nevastă bună pentru tine, și o mamă bună pentru copiii noștri, chiar dacă o să dau ajutor mai departe, la franze- lărie. însă tu, cu însușirile tale deosebite, cu timpul n-ai să mai fii mulțumit cu o carieră mediocră, oarecare. Ai intrat pe vremuri la vamă, nu fiindcă n-ai fi fost în stare de altceva — ci ai cedat la îndemnul bunicului tău, care oricum a izbutit să ajungă inspector vamal — deși n-avea decît școala elementară. Știi, în legătură cu examenul ăsta — e de fapt un examen de inteligență — să nu-ți fie frică ; doar examenul de asistent vamal, acum cîțiva ani, l-ai luat fluierînd. Nu vorbesc în interesul meu. Pentru mine, funcționar inferior sau mediu, îmi ești la fel de drag. Mi-a trecut prin minte că odinioară, cînd ai intrat la vamă, voiai să te simți în siguranță duipă război, să meditezi la tot ce ai trăit la antiaeriană. Acuma însă nă- zuiești mai sus, de fapt. Crede-mă, îți spun toate astea nu din cauză că am nevoie de bani mai mulți în gospodărie.

Dietrich se gindea că din viața lor, a amîndurora, nu le-ar mai rămîne altceva decît agitația. Excursiile la Grădina zoologică ar deveni din ce în ce mai rare, iar plimbările de-a lungul rîului ar înceta.

„Copiii, se gîndi el. Oare ar fi bine să avem copii ?“

Rosti cu glas tare :

— Pe cînd serveam la antiaeriană, toate lucrurile erau altfel. Nu ne gîndeam să ne întemeiem o familie și să ne înmulțim. Ședeam în barăci, cîte patru sau șase oameni. Peste zi, ne duceam în livezile țăranilor și culegeam mere. Aflam de la radio ce orașe au mai fost capturate și cu prețul cîtor morți. Erau alte vremuri. Nu știu de ce, dar a fost cea mai frumoasă perioadă din viața mea.

„Zadarnică toată osteneala, gîndi ea. Ne-am purtat ca niște școlari inconștienți, căsătorindu-ne.“

Dar spuse :

— Adu fotografiile de la antiaeriană și arată-mi-le încă o dată.

El se gîndea : „Dacă o să cad la examen ? Odinioară,

cu obuzele de la antiaeriană, nu mă făceam de rușine, ca fiecare dintre noi. Dacă m-am moleșit între timp ? Nu cumva șovăi în fața examenului, de frică, din lașitate ? Nevastă-mea și colegii m-ar disprețui.“

— Dietrich, din partea mea, nu-i nevoie să dai examenul. O să ne descurcăm ca și pînă acum.

„Nu crede ce spune. Vrea să aibă copii, să-i plimbe în cărucior cu roți înalte, cromate. Nu mă tem de examen."

— Adu fotografiile de pe vremuri, de la antiaeriană.

— Imediat. Doar să scot la iuțeală cîteva țigări de la automat.

— Ai țigări în casă.

— Sînt fără filtru. Și ție îți place să fumezi o țigară cu filtru.

— Nu-ți iei haina ?

— Nu. Nu plouă. Și nu-i nici frig afară.

Aștepta. Farurile automobilelor proiectau ramurile copacilor de pe stradă pe peretele din fundul camerei, pe bufet, pe barometru. Deodată o străbătu un fior de groază, gîndindu-se că mai tîrziu va trebui adesea să-1 aștepte ; poate îi va fi necredincios cîndva, poate va avea treabă pînă peste cap. Următorul joc de umbre pe perete îi împrăștie groaza. Rîndui prăjiturile și ceștile pentru cafea, căci voia s-o toarne la venirea lui.

„I s-a întîmplat ceva. Pînă la automatul de țigări sînt cinci minute. A plecat de o oră. Sau ți se pare, cînd stai singură și aștepți ? S-o fi întîlnit cu un coleg."

Nu voia să se poarte ca o nevastă mărginită, care aleargă după bărbatul ei la circiuma din colț, ca să-1 ia de la o partidă de scat, sau de la o halbă de bere.

„E prima oară că se întîmplă asta."

I se așeză un nod în gît.

„De acum înainte, o să se întîmple oare mai des ? Oare o să-mi petrec viața alături de cești, perii de curățat și călcînd haine ? Măcar să fi avut un copil de la el !“

Deschise fereastra. Se aplecă în afară, să-l vadă de

departe.

„Măcar să am un copil de care să mă ocup, stînd printre toate lucrurile astea și așteptîndu-1 !“

Se desprinse de lîngă pervazul ferestrei și se duse în vestibul — să vadă dacă nu-i cumva la cuier și se dezbracă.

„Nu. Nici n-a luat haina. E semnul cel mai limpede că va veni dintr-o clipă într-alta. Cel puțin de-aș avea un copil de la el, înainte de a mă părăsi."

— Ești nebună, își spuse ea cu glas tare.

„Cel tîrziu într-o jumătate de oră, toate lucrurile vor intra în normal... Dacă a încercat să se sinucidă, de frica examenului ?... Nu face parte dintre cei care se omoară !“

Ar fi vrut să privească din nou în jos, pe stradă, dar începu să-i fie frică de dreptunghiul negru al ferestrei.

„Dacă te gîndești imediat la ce-i mai rău !“

Ochii nu i se desprindeau de la bucata de noapte cuprinsă între pereții tapetați și vederile colorate înfățișînd orașul. Se gîndi că poate a fost atacat.

„Zace cu trupul însîngerat în fața vitrinelor unei spălătorii, unde nu-i țipenie de om. Mașinile de spălat îl privesc fix, cu singurul lor ochi, în timp ce el sângerează... Nu-i bine să te gîndești la una ca asta. Poartă ghinion !“

— în fond, nu știu nimic despre el. Ar fi trebuit să-mi povestească ! strigă Anke.

Se temea să nu fi fost accidentat de o mașină.

„A fost ușor accidentat. E la spital pentru a fi pansat."

Ar fi vrut să nu se mai uite la dreptunghiul negru. își apăsă pleoapele peste globurile ochilor. între retină și pleoapă licări un dreptunghi lăptos. Linii punctate, șuvițe spălăcite, pîlpîiri de lumină trecură în goană.

„Unde-i bărbatul meu ? Unde-i Dietrich ?“

Nu voia să se ducă la poliție. Dispariția lui nu-i privea decît pe ea și pe el. Se hotărî să se ducă să-1 caute. Lăsă acasă un bilețel : „Sînt în portul liber, ca să te caut. Așteaptă pînă mă întorc, sau scrie-mi și tu, încotro

ai pornit."

Nu luă autobuzul. N-ar fi știut exact unde trebuie să coboare. întrebă pe cîțiva trecători grăbiți încotro s-o apuce. Adesea i se părea că-i aude pașii în urma ei. Se întorcea : în spate nu era nimeni — sau oameni străini. Cînd ajunse în fața podului pe care sta scris „Vamă", se gîndi : „Mă întorc. Nu vreau să pătrund în mod perfid pe domeniul lui. Am plecat de prea puțin timp de acasă. Și nu sînt de loc sigură că am să4 găsesc de îndată !“

Trecu peste podul ale cărui contrafișe se agitau ca niște umbre în apa luminată de felinare. Intră într-o cameră de gardă, unde se afla un cîntar mare și întrebă :

— E voie să merg și eu prin portul ăsta liber ?

— Dacă n-a veți altceva mai bun de făcut... spuse un vameș.

— Ce doriți să faceți atît de tîrziu în portul liber ? întrebă celălalt.

— Am trecut din întîmplare pe aici. Aș dori să-l privesc și eu o dată.

— Un lucru să vă fie limpede : cînd părăsiți zona portului liber, toate mărfurile supuse taxelor vamale, pe care le aveți asupra dumneavoastră, trebuie vămuite.

— Da.

Se căzni să descifreze ce scria pe tăblița de pe stradă.

„Așadar există și aici nume de străzi, ca afară, în oraș !“

Pe plăcuța emailată în negru și albastru era scris cuvîntul Olanda.

„O fi plecat oare Dietrich în Olanda ? Sînt sigură că-1 voi găsi aici. A uitat ceva, sau s-a întîlnit cu vreun superior de la vamă și l-a luat cu el, pentru o urmărire.'[1]

Trecu pe lîngă niște case înalte și negre, care ei i se păreau case de locuit, dar la intrarea lor, pe trotuarele curate, nu se vedea nici un om. Se apropie mai mult de

fațade și privi în sus, la turnulețele cu acoperiș coclit, încercă să iscodească prin ferestre. Dar descoperi că fe-

restrele erau oarbe, date cu vopsea groasă, albastră.

„Albastre, ca ochelarii orbilor", se gîndi ea.

La capătul străzii, pîlpîiau focuri printre schele.

„Aude. De-aceea a alergat aici !“

Cînd se apropie de construcțiile metalice, încă sclipind ca jeraticul, flăcările se stinseseră. Trecu grăbită pe lîngă macaralele țepene, tăcute. Ajunse la o locomotivă, rătăci printre liniile de cale ferată fără semnale, căutînd drumul de întoarcere. Privi din nou în sus, la ferestre, dacă nu cumva vreunul dintre locatari a deschis un canat să aerisească, sau să tragă cu urechea în noapte. Alunecă. Pipăi pe caldarîm ca să dibuie un sprijin. Grăunțe mici, împrăștiate pe sub ferestre, îi intrau în pemuțele mîinilor. Strînse cîteva, le luă și se duse la cel mai apropiat felinar.

„Cafea. Cafea .prăjită. Toată strada e semănată cu boabe de cafea. îndărătul tuturor ferestrelor e cafea boabe. Acum, Dietrich, ai trebui să fii acasă !“

Cînd deschise ușa, bilețelul ei zbură, înconjurînd masa. Nici urmă de Dietrich nicăieri, prin casă. Se așeză îmbrăcată pe divan. Atinse în treacăt, cu un deget, îndoiturile cearșafului, încetișor, apoi rămase cu degetul pe jumătate întins.

Nu se întoarse. Superiorii nu-1 chemaseră în afara orelor de serviciu. Cunoscuții nu știau nimic despre locul unde s-ar afla. La poliție nu exista nici o comunicare. Se făcură cercetări. în primăvară, la o nouă cercetare prin toată țara, trupul lui fu găsit în nord, nu departe de granița daneză. Se așezase într-un adăpost antiaerian acoperit de iarbă, pe care se cățărau rugi de mure, și înghițise mai multe tuburi conținînd tablete de dormit.

în românește de *Despina Michaela* BOGZA

FRANZ FURMANS

Capitulare

y apte ore după capitularea necondiționată a O.K.W.-uluiîn zorii zilei de 9 mai a anului 1945, în vîrful unei coline din îndepărtatele păduri ale Boemiei, doi inși în uniforma jandarmeriei de campanie, comandați de un locotenent SS, se pregăteau să spînzure, de craca unui stejar, un tînăr soldat cu mîinile legate la spate, care se zbătea cu disperare și care purta, atîmată pe piept, o tăbliță cu următoarele cuvinte, scrise în grabă : „Am fost prea laș ca să apăr Germania de barbari !“ Toate acestea se petreceau la numai cîțiva metri depărtare de o șosea, pe care, ca de altfel pe toate șoselele Boemiei, la ora aceea, se rostogolea spre apus, cu zgomot asurzitor, grosul armatei germane în retragere. Tînărul soldat urla, repetînd fără întrerupere :

— Dar războiul s-a sfîrșit, războiul s-a sfîrșit, și continua să urle asta chiar și după ce ștreangul, tras parcă pentru probă de unul dintre jandarmi, pomi să-i strângă beregata.

Locotenentul SS, enervat de țipetele soldatului, ridică mîna și jandarmul începu să tragă mai energic de ștreang ; deodată, locotenentul scoase un strigăt, mîna îi căzu fără

i Comandamentul suprem al armatei germane.

putere, se răsuci brusc și o luă la goană pe lîngă stejar, în jos, spre panta opusă șoselei, răcnind :

— Rușii !

Jandarmii, îmipleticindu-se de spaimă, dădură drumul victimei lor și o luară pe urmele locotenentului. Tînărul soldat se prăbuși la pămînt, căzînd în genunchi, cu fața înainte. Creanga trosni, frânghia zbură șuierând pe deasupra ei, izbindu-se cu violența unui bici de suprafața înclinată a șoselei. Tînărul soldat, urmărind traiectoria frânghiei cu o privire buimacă, zări un mic

detașament de tanchiști sovietici, care urcau șoseaua vociferând și agitînd pistoalele automate. După ce opriră tancurile, săriră jos, strigînd în urma grupurilor de soldați nemți, care se risipeau în toate direcțiile :

— Război kaput, camarazi ! Opriți, camarazi !

Văzindu-i, tînărul soldat, îngrozit, se ridică brusc în picioare și o rupse atît de repede la fugă în jos, pe același versant al colinei pe care o luaseră la goană și jandarmii, încît ștreangul care-i atîma la spate începu să fluture în urma lui. „N-am voie să cad !“ gîndea el mecanic, în timp ce gonea, urmărind în același timp, ou perfectă luciditate, povîmișul scăldat în‘ soare al colinei care cobora sub pașii lui, abruptă și înverzită.

„N-am voie să cad !“ repetă tînărul soldat în timp ce mai parcurse în fugă o bucată de drum. De fapt nici nu fugea, ci executa cu rapiditate o succesiune de salturi, îndreptate numai spre obiective ce păreau că pot rezista la șocul lor. în felul acesta coborî iute coasta. Jos, în vîlcea, era mai întuneric și își încetini pașii. Potecile se răsfirau lateral ; fără a sta pe gînduri, tînărul soldat fugi drept înainte. Gonea de-a lungul drumului ce străbătea pădurea ; pe dreapta și pe stînga, molizii tineri, înalți și deși nu lăsau privirile să pătrundă nici trei pași în verdele lor întunecat. Codrul se întindea posomorit și tăcut, lipsit de ciripitul păsărilor. Tînărul soldat, cuprins de groază, iuți din nou pașii, căutînd, cu privirea încordată dureros, puncte de sprijin temeinice pentru salturile lui, pe cărarea umbroasă. Simțea cum picioarele, genunchii,

coapsele se săltau din ce în ce mai șovăielnic, simțea cum corpul întreg, zdrobit de oboseală, refuza să-1 mai ajute.

„Mult timp nu voi rezista !“ se gîndi el.

Alergă mai departe.

„Numai de n-aș cădea !“ își spuse el ; deodată, în dreapta și în stînga, pădurea începu să coboare abrupt ; coasta se înclina prăpăstioasă ; drumul se îngustă și încă înainte de a ajunge la piciorul văii, deveni o cărăruie strimtă, mărginită de genuni, acoperită de grohotiș, ce urca pieptiș spre un platou al cărui perete

frontal se prăvălea vertical, drept în fața fugarului, despicîndu-se în mii de vîrfuri ascuțite, printre șiruri de brazi înalți ce coborau de pe creste pînă în adîncurile fără fund. Tînărul soldat se opri amețit ; picioarele i se frînseră și se prăbuși ghem, la pămînt ; capul, pe gîtul fără vlagă, îi atîrna la marginea prăpastiei. Zăcu așa minute în șir, respirînd anevoie, fără gînduri, fără simțuri. în cele din urmă, durerile de grumaz și de umeri îl răzbiră, mai puternice decît oboseala lui de moarte : înălță capul ; sub privirile lui se căsca un hău fără fund.

îl cuprinse din nou amețeala. Simțea atracția abisului. „Vreau să trăiesc, trebuie să trăiesc !“ își spuse el, dar amețeala îl trăgea în jos. Simțea cum greutatea capului crește și crește, iar trupul îi alunecă încet înainte.

„Nu vreau“, se gîndi el.

— Vreau să trăiesc, rosti el cu glas tare.

închise ochii ; prăpastia continua să existe îndărătul pleoapelor, adîncă, înfiorător de întunecată și tînărul se grăbi să deschidă ochii.

Zări din nou abisul. „Ar trebui să mai dau înapoi, își spuse el, dar cum ?“ Brațele îi erau legate la spate ; trase de legături și reuși să ridice brațele puțin mai sus de spinare ; dar în același timp zări genunea cum se apropie legănîndu-se și o voce dulce îi răsuna în inimă : „Dă-ți drumul și ai scăpat, cine știe ce te mai așteaptă !“

— Nu ! strigă tînărul soldat.

Și acoperi cu strigătul lui glasul ispititor.

— Nu, vreau să trăiesc și voi trăi ! afirmă el cu tărie.

Glasul cel dulce amuți. Tînărul soldat își înfipse' cu toate puterile vîrful cizmei în pămîntul pietros și-și trase corpul de la marginea prăpastiei. Zăcea însă pe un pietroi ascuțit și durerea neașteptată care-1 străfulgeră, îl ameți aproape ; totuși, scrâșnind din dinți, se ținu tare. „Vreau să trăiesc !“ gemu el, în timp ce durerea îi încrâncenă carnea ; dar deodată își propti bărbia în pămîntul tare și tîrîndu-se astfel, se mai trase puțin înapoi, apoi își săltă trupul peste vîrful bolovanului, se

ridică în genunchi, se lăsă să cadă pe spate și se rostogoli cît mai departe de .peretele prăpăstios.

— Am scăpat ! spuse el în șoaptă.

Se tîrî în genunchi pînă la pietroiul ascuțit, își frecă de el legăturile de cînepă de la mîini, și le eliberă și se lungi pe spate, sfîrșit.

Ședea liniștit, respira adînc și privea, deasupra platoului, cerul albastru de mai și norii care se răsfirau pufoși. Dintr-o dată, însă, parcă toți norii aceia ușori se adunară grămadă în trupul lui, împovărîndu-1. Cerul se spălăci și se topi în depărtări ; norii se lăsară în jos. Simțea cum carnea i se umflă, stînd parcă gata să plesnească ; trupul se desfăcea parcă din încheieturi. Spaime întunecate îl năpădiră, groaza ultimelor clipe și a vieții întregi urcă din adîncuri, apoi, dintr-o dată, corpul i se încordă, valuri de nădușeală țîșniră. din toți porii. După această izbucnire, tînărul soldat se simți liber, fericit. „Sînt salvat, se gîndi el, sînt salvat !“ O boare de vînt trecu lin peste el, zvîntîndu-1. Dogoarea feței se domoli, iar trupul lui greoi deveni ușor, atît de ușor, încît i se păru că se înalță în văzduh, deasupra prăpastiei, că zboară cu ceata norilor, prin aerul molcom de primăvară. Zîmbea fericit și se gîndea la un tablou pe care avea să-l picteze și care se va numi *Libertate :* el, plutind pe cerul albastru, sin-

gur printre nori, mîngîiat de adieri răcoroase, iar jos, dedesubtul lui, omenirea înfiorătoare, de neînțeles, înecată în sînge, puroi și ulcere urît mirositoare. Vedea aievea tabloul : o simfonie în albastru și alb-gălbui de fildeș. Gura, mădularele lui le va picta în albastru, ca și cerul, iar pe acest fundal doar două puncte : ochii lui larg deschiși, arzători, de culoarea întunecată a abanosului, întorși de la pămînt și îndreptați spre stele.

„Da, își spuse el, ridicîndu-se în picioare, asta aș vrea să pictez și asta voi picta.[11] Mîinile îl dureau, le întinse, își frecă încheieturile, apoi proptind palmele una de alta, încleștă degetele și le strînse pînă trosniră, după care se încordă, înălță brațele la înălțimea ume-

rilor și iar se lungi și se răsuci, întinzîndu-și toți mușchii, de parcă s-ar fi smuls dintr-o coajă invizibilă. S-a terminat cu moartea, cu războiul, cu generalii și cu tribunalele. Trăia și era liber !

— Sînt liber, rosti el cu glas tare, sînt liber !

își pocni palmele una de alta.

„Pot să fac ce am poftă !“ se gîndi el.

Și iar se întinse, și se întinse și a treia oară ; apoi - țopăi, se aplecă, scormoni pămîntul, îl fărîmiță între degete, îl mirosi și își Șterse mîinile de uniformă. Apucă o piatră și o azvîrli în prăpastie ; rîse, fluieră, fredonă o melodie ; cu repeziciune fulgerătoare făcu cele mai absurde lucruri ce-i trecură prin minte, întocmai cum avea chef. Dar chiar în clipa cînd se întindea din nou, corpul lui epuizat refuză să-1 mai asculte și tînărul soldat se opri pe vîrfurile degetelor, răsuflînd anevoie, ca și cuțm ar fi primit un pumn greu în stomac. I se urcă un nod în gîtlej, înghiți în sec, pădurea i se legănă în fața ochilor. înghiți de cîteva ori la rînd, dar nodul din gît nu dispăru. Se lăsă în genunchi, întinse capul înainte și vomită. Parcă tot stomacul se răzvrătea, dar scoase numai o spumă galbenă-verzuie. își mai veni puțin în fire și rămase așa în genunchi, sprijinit cu palmele de pămînt. Se simțea obosit și bolnav. Ardea

și tremura totodată. „Bine mi-ar face o țigară !“ se gîndi el. își pipăi buzunarele, dar nu găsi nici una. își aminti că le pusese în raniță, iar ranița i-o luaseră jandarmii înainte de a-1 tîrî în susul acelei coline. Dintr-o dată înțelese că trebuie să ia o hotărîre, că nu poate rămîne veșnic pe acel platou, în vecinătatea norilor. „Unde mă aflu oare ?“ își puse el fără să vrea întrebarea. Aruncă o privire în jur. în fața lui, peretele stîncii cobora vertical, cu neputință de biruit. în spate, pornind din marginea platoului, se întindea cărarea îngusltă și pietroasă, care dădea în drumul de pădure : un drum oare, după cum văzu cînd întoarse capul, se pierdea în depărtări. în stînga, chiar în marginea povîmișului, se înălța un fag cu coajă argintie. De sub rădăcinile lui, panta cobora

pesemne abruptă, căci tînărul soldat n-o mai putea vedea din locul unde se afla, deși nu ședea decît la o distanță de cîțiva metri de copac. Povîrnișul din dreapta, mai depărtat dar mai puțin înclinat, lăsa liberă privirilor o bună bucată de coastă împădurită cu molizi tineri de un verde-gălbui. în mijlocul lor se contura o pată mai întunecată, unde se vedea că frunzișul astupa gura unei văgăune. „Pe acolo deci trebuie să cobor !“ se gîndi soldatul, și cu toate că genunchii îi tremurau, se ridică în picioare. Se îndreptă spre coasta împădurită cu molizi și se uită în jos, la pădurea care, urcînd pe partea cealaltă a unei văioage, se așternea pînă la marginile fumurii ale zării. Dar o spaimă bruscă îl aruncă înapoi, la adăpostul vîrfurilor verzi de molizi. Sub privirile lui îngrozite, în marginea pădurii, în plină lumină a soarelui, patru soldați ruși, înalți și lăți în spete, rîdeau în hohote. Unul își tot pocnea palmele de coapsele zdravene, tăvălindu-se de rîs. Tînărul soldat nu auzea rîsul, dar îl vedea și i se părea că-1 aude, ca și cînd ar urca direct din străfundurile iadului. în mintea lui năvăliră, ca un torent, toate grozăviile auzite despre soldații ruși, de la părinți, de la profesori, de la radio, din ziare, de la superiorii săi și, în sfîrșit, de la generalul furibund

care-1 condamnase la moarte și de la locotenentul SS care-1 însoțise la spînzurătoare. Auzise că cei prinși sînt torturați, arși, zdrobiți de tancuri, auzise că se hrănesc cu carne de om fiartă în cazane. Acum îi avea în fața ochilor, înarmați, gata în orice moment să-1 ia prizonier. „Or fi oare oameni ca toți oamenii ?“ se întrebă el măsurîndu-i cu privirea. într-adevăr, înfățișarea le era de om, dar nu s-ar fi mirat dacă soldații aceia plini de veselie, lăsîndu-se deodată în patru labe și rînjin- du-și dinții, ar fi început să gonească prin pădure, urlînd ca lupii. Se cutremură de groază și de-abia acum pricepu că războiul era pierdut și că acești soldați îl •cîștigaseră. Șirul gîndurilor i se curmă brusc. Privind în urma rușilor, care se retrăgeau în pădure, i se păru că departe, iprintre copaci, se tîrăște ca negura joasă, o

coloană fantomatică, cenușie, ucigătoare. „Ce poate fi ? se întrebă nedumerit soldatul. Să fie ruși ? Să fie lupi ? .Sau poate fum ?“

își încordă privirile, vrînd să deslușească ceva în convoiul cenușiu, dar cu cit se uita mai atent, cu atît contururile se topeau în desișul pădurii ; dispărură pe nesimțite și spinările late ca niște trunchiuri de copac ale celor patru soldați și totul se pierdu în întunecimea tăcută și verde a molizilor. în pădure nu mai era nimeni. Tînărul soldat era singur.

„Am scăpat și de data asta, se gîndi el. Acum trebuie să plec.“ Se răsuci și se tîrî puțin spre povîrnișul din stînga, pînă în spatele fagului argintiu. Mai prudent acum, iscodi cu privirea printr-o despicătură căscată între rădăcinile copacului și pămîntul pietros, și încremeni. Jos se aflau cei trei jandarmi ; cu mîna streașină la ochi, ca să se apere de soare, priveau în sus, spre platou. Tînărul soldat se lipi cît putu de pămîntul scorțos. I se păru ciudat că nu mai are senzația de teamă și nici de febră. Ura îl făcea dur și încordat. Ar fi vrut să vadă mai bine figurile ucigașilor săi și își ascuți privirile cît putu, ca să le deslușească

trăsăturile feței. Nu le observase prea bine atunci cînd îl trăgeau în sus, pe colină. Acum ținea să le vadă, să-și întipărească în memorie cu linii de foc chipurile lor blestemate, ca să le poată picta cîndva. Cele trei fețe ale cerberului cu trei capete, ale cîinelui care păzea infernul războiului, așa ar fi vrut să-i înfățișeze. Avea de altfel în minte întregul tablou, în afară de trei pete albe : fețele necunoscute ale ucigașilor săi. Se străduia să le afle chipurile, dar nu deslușea decît trupurile în uniformă, fața le era umbrită de cască. Tînă- rul soldat se uită la mîinile lor. îl văzu pe locotenent scoțînd din buzunar o hartă pe care o desfășură, apoi o strînse, o împături, lăsînd liberă doar o suprafață de lățimea unei cărți de joc. îi zări cum își plimbă degetele pe bucata aceea de hartă, cum se uită împrejur, apoi privesc din

nou harta, evident fără să se-nțeleagă ; asta se vădea după cum discutau între ei cu aprindere, gesticulînd violent. Li se zăreau capetele despărțindu-se brusc, măsurînd cu privirea pădurea din jur și din nou apropiindu-se. Deodată, în timp ce observa cum șopotesc, tînărul se gîndi : „Vor urca, fără-ndoială, coasta, ca să se orienteze[11]. Apoi se mai gîndi : „E momentul s-o șterg de aici“. își desprinse privirile de la cei trei, reflectînd : „Păcat, n-am să știu niciodată ce înfățișare au avut ucigașii mei !“

Le mai aruncă o ultimă căutătură. „Poate că totuși unul dintre ei se va uita și în sus, doar unul singur, pentru o singură clipă[11], își spuse el. într-adevăr, locotenentul se uită spre vîrf, dar depărtarea era prea mare ; fața se zărea albă și plată ca un disc, iar trăsăturile nu se puteau deosebi. Tînărul soldat își întoarse repede privirea. „S-o iau din loc !“ hotărî el, tîrîndu-se puțin îndărăt.

„Dar încotro s-o apuc ?“ se întrebă.

Continuă să zacă întins.

„Desigur că înapoi, unde, în altă parte ?“ își spuse el, continuînd să stea nemișcat.

„Ar trebui să mă grăbesc**, gîndi. Dar continua să zacă. Acolo, jos, jandarmii se agitau zgomotos. Tînărul soldat, înspăimîntat, încercă să se scoale, își dădu seama însă că nu trebuie să se ridice în picioare. Urechile îi vîjîiau, în timp ce se răsuci pe pămîntul tare, făcînd un unghi drept ; privi la poteca pe care ar fi trebuit să se întoarcă ; se desfășura sub ochii lui nesfîrșită, anevoioasă, îngustă, abruptă și plină de bolovani, iar în spate, drumul cobora neîntrerupt, domol, printre brazi, străbătînd pădurile una după alta, tot mai îndepărtate, pînă în marginile zării și contopindu-se cu ea. „Să mă tîrăsc înapoi toată distanța asta ?“ se înfioră tînărul soldat, îl durea capul și își simți din nou trupul greu și sleit de puteri. Fără să vrea rosti cu glas tare : „Nu mai sînt în stare s-o fac !“ Fusese

aproape gata să înfrunte tîrîș-grăpiș cărarea aceea nesfîrșită, dar auzindu-se, îl cuprinse o nestăpînită sfîrșeală și rămase mai departe lungit.

„Poate că s-au dus“, își spuse el, încercînd să se liniștească. „Fără îndoială că s-au dus“, afirmă el cu certitudine. Trase cu urechea.

Era liniște.

Se răsuci din nou, prudent, și iscodi prin despicătura rădăcinii. In aceeași clipă zări, chiar lîngă obrazul lui, ceea ce dorise să vadă : fața unuia dintre asasini. Avea ochi rotunzi și apoși, obraji grăsulii, nasul lătăreț și o bărbie enormă. Se cățăra pe coastă, agățîndu-se cu mîinile păroase, răsuflînd cu gura căscată și clipind încordat din pleoape. Tînărul soldat porni înapoi în goană ; străbătu fără zgomot platoul, îndreptîndu-se instinctiv spre porțiunea mai întunecată din mijlocul pădurii de molizi, pe povîrnișul ce ducea la ruși, porțiune care se dovedi a fi chiar o văgăună, se strecură printre copaci și se vîrî în bîrlogul îngust și plat. încolăcit, lipit de pămînt, era atent la zgomotele de afară, de pe platou : un trup greoi se aburca, foșnind prin frunziș. Deodată mișcarea încetă ; trupul sufla și gîfîia ; se odihnea puțin de oboseala cățăratului, suflînd și gîfîind.

încetișor, zgomotele se stingeau ; gîfiiala fu întretăiată de un pocnet ușor, metalic ; probabil deschisese tocul unui binoclu, după care din nou se așternu liniștea. Numai în văgăuna de pe coastă, inima tînărului soldat bătea ca o tobă, nebunește, fără oprire.

Tînărul își apăsă inima de pămînt, dar inima nu voia să amuțească. Se lăisă pe ea ou toată greutatea corpului și bătăile încetară să mai răsune, iar simțurile lui exacerbate de teamă se refugiară într-un vis. în semiobscuritatea din jur, visă că nu va fi prins. Visă că se juca de-a hoții și vardiștii, ca întotdeauna cînd avea o zi liberă de la școală ; și fiindcă nimeni, ca de obicei, nu voia să facă pe vardistul, se oferise el. Și după cum era jocul, hoții îl urmăreau ca să-1 prindă și să-1 spînzure. Rîdea : Nu-1 vor prinde și nu-1 vor spînzura ! Era în siguranță, pitit într-o văgăună, în păduricea din spatele

casei părintești, îndărătul tufelor de mure dese și pline de spini. Numai el știa să dea în lături crengile țepoase și să se furișeze în ascunziș, fără să se zgîrie. „Puteți să mă căutați mult și bine !“ își spunea el. Dar văgăuna se învîrti deodată, tufișul de mure fu smuls și înăuntru își vîrî capul un bărbat cu barbă lungă, albă și fața roșie-vînătă. Toată văgăuna se prăbuși, trosnind și bubuind, în măruntaiele muntelui. Tresări ; zăcuse ghemuit în văgăună și într-un moment de amețeală alunecase într-o parte, izbindu-se cu capul de o piatră.

în fața văgăunei, pinii tineri, verzi ca iarba, continuau să stea de strajă, neclintiți.

Tînărul soldat își veni cu greu în fire. Trăgea mereu cu urechea ; în tăcerea împietrită din jur, numai inima lui bătea asurzitor.

„Nu m-a găsit“, își spuse el.

Dar în aceeași clipă un șuvoi fierbinte păru că i se revarsă pe obraz, pe brațe în jos, arzîndu-1 pînă în vîrful degetelor. „Dumnezeule mare, își aminti el, am lăsat acolo, afară, sfoara cu care eram legat !“ In

aceeași clipă, prin bătăile ca de ciocan ale inimii și vuietul sîngelui, răzbi pînă la el, venind de sus, zgomot de pași ; era tîrșîitul unor pași rari, care zdrobeau sub apăsarea tălpilor frînturile de cuarț ce se fărîmau cu sunet ascuțit.

„Cît timp nu se oprește, înseamnă că n-a descoperit nimic“, își spuse tînărul soldat cu spaima în suflet. Sus, deasupra lui, jandarmul, pășind de colo-colo, plimba în palmă bucățile de sfoară pe care tocmai le găsise, gîndind ; „Va să zică băiatul tot a scăpat. îmi pare bine !“ Avusese de gînd, într-o doară, să vîre bucățile de sfoară în buzunarul pantalonilor ; fuseseră ale lui și în vremuri ca acelea orice lucru prindea bine, apoi se răzgîndi ; nu era cuminte să se încurce cu un asemenea corp delict. Se opri și aruncă sfoara. Răsu- flînd parcă mulțumit, se lăsă pe un genunchi, duse binoclul la ochi și privi spre porțiunea de pădure de dincolo de brazi.

„Acum s-a oprit, își spuse soldatul, acum a descoperit legăturile de sfoară. S-a zis cu mine !“ Simți cu groază

că-i vine din nou să vomite.

Sus era liniște, nu se auzea nici o suflare.

„Ce mă fac acum ? se gîndi disperat, soldatul. N-am nici măcar o armă." I se păru că aude din nou glasul generalului care pusese mîna pe el : „De ce ți-ai aruncat arma, netrebnicule ? La mine nu merge să capitulezi ! Aici ori lupți, ori ești spînzurat !“

„Ba eu am să trăiesc, trebuie să trăiesc !“ gemu tînărul. Pe platou nu se mai auzea nici un zgomot. Jandarmul își scosese binoclul, și, ascuns de vîrfurile molizilor, scruta cu privirea pădurea, devale, dincolo. Departe, în fundul zării, se profila foarte vag, o coloană cenușie care străbătea lent codrul. își fixă mai bine binoclul și coloana începu să se deslușească.

— Prizonieri de război ! murmură înspăimîntat jandarmul, lăsînd în jos binoclul. Sînt prizonieri de război !

„Va să zică tot ne iau prizonieri", se gîndi el și, șovăind, bănuitor, duse din nou binoclul la ochi. Privind

în aceeași direcție, i se păru că zărește în convoiul prizonierilor pe tînărul soldat care trebuia spînzurat și care, din fericire, le scăpase. „Asta a avut noroc, se gîndi jandarmul pentru el războiul s-a sfîrșit." închise ochii **o** clipă. „Dar eu ce mă fac ? se frămîntă el, pe mine or să mă omoare. Cînd mi-or vedea afurisita asta de uniformă, or să mă ucidă." Se uită duipă tînărul soldat pe care i se păruse că-1 zărește în convoiul prizonierilor, îl văzu cum dispare în pădure și puse binoclul deoparte. Tînărul, acolo jos, își vîrîse pumnul în gură : liniștea de deasupra lui i se părea înfiorătoare. „Asta plănuiește ceva, dar ce anume ? se întrebă el. în fața vicleniei mă simt fără apărare. Să vină odată jos, dacă nu vine, urlu !“ Simțea strigătul urcînd pe gîtlej, îl înăbuși și-l înghiți anevoie, își încleștă dinții. „A doua oară nu puneți voi mîna pe mine. Vă string de gît !“ își jură el scrîșnind de furie.

Sus, tăcerea era neclintită.

își înfipse dinții în mînă pînă țîșni sîngele.

„Să se termine odată !“ își spuse el disperat. „Acum aș putea să termin, se gîndi jandarmul, acolo, sus. îmi

arunc placa de la piept și o iau la fugă dincolo, acolo sînt o mulțime de camarazi de-ai mei și rușii n-or să-mi facă nimic. După ce trec de primele rînduri și ajung în spatele frontului, se aranjează lucrurile ; mai întîi să mă văd împreună cu camarazii mei.“ Privi din nou prin binoclu. „Cu generalul ăsta nebun și cu toți descreierații din SS ne ducem de rîpă“, își spuse jandarmul. „N-am încotro, trebuie să trec dincolo. Ce bine s-a potrivit că soldatul acela tânăr a reușit să ajungă la ruși, se gîndi el, plin de recunoștință. Sînt sigur că va pune o vorbă bună pentru mine. Va confirma, firește, că am fost siliți de cei din SS și de altfel, eu nici nu m-am atins de el, darămite să-1 bat sau să-1 calc în picioare și nici de ștreang n-am tras. De asta s-a ocupat Kaumitz ! Și acum să mă grăbesc să trec dincolo, își zise, să nu prindă cumva de veste locotenentul și să am și timp să-1 ajung din urmă pe băiat."

își scoase placa de la piept și o azvîrli cit colo ; căzînd pe cristalele de cuarț, insigna scoase un sunet limpede și ascuțit, care-1 izbi pe tînărul soldat, ca un pumnal. „A scos pistolul, se gîndi el, dar i-a scăpat, și acum îl ridică și coboară pînă la mine și mă nimerește cu toată încărcătura." Se ghemui cît putu. Era furios pe trupul lui îngrozitor de voluminos care umplea toată văgăuna. Se strînse și mai mult. „în felul acesta sînt complet lipsit de apărare", își spuse el, în timp ce creierul se revolta neputincios. „Nu ! Nu ! Nu !“ Se ridică și clănțănind din dinți de spaimă, se strecură afară. Jandarmul, care cobora în același timp de sus, auzi dedesubtul lui o mișcare suspectă. Se pregătea să întrebe cine e, dar îl cuprinse teama. Dacă erau ruși, tot planul se prăbușea, n-ar mai putea ajunge niciodată la camarazii lui, fiindcă l-ar împușca pe loc, ca pe un Cîine. Se grăbi deci, cu pași greoi, să ajungă înapoi pe platou și să coboare coasta spre ai lui ! Tînărul soldat, auzind tîrșîitul grăbit care se îndepărta, se opri pe loc tremurînd. „Fuge de mine, își spuse el uluit ; fuge de mine, un om lipsit de

apărare !“ începu să urce spre platou. Mîinile îi sîngerau. Vederea sîngelui îl îngrozi brusc ; în mintea lui, situația luă cu totul altă înfățișare. „Jandarmul m-a zărit, chibzui tînărul soldat, m-a zărit și își închipuie că mi-am făcut rost de o armă. Nu îndrăznește să se apropie de unul singur și acum coboară să-i cheme și pe ceilalți." Zgomotul pașilor nu se mai auzea. „Acum șade pe marginea prăpastiei", socoti el ; apoi auzi sunetul uscat și sonor de stofă și de piele care se freca și se zgîria de peretele stîncos, auzi pietricelele rostogolindu-se în jos, ca sunetul clar al clopoțeilor de sticlă. „Acum coboară", se gîndi tînărul soldat. Se săltă și ajunse pe platou, se tîrî pînă la un brad și, ascuns îndărătul lui, cercetă cu privirea tot povîrnișul. Jandarmul, ca un păianjen uriaș, se lăsa la vale, pe coastă, in jos. „Ce să fac ? se întreba disperat tînărul. Nu știu ce să fac !“ Apoi, deodată, mîna simți bolovanul pe care se sprijinea. Tînărul apăsă mai tare. Bolovanul scrișni pe terenul pietros ; pămîntul uscat se fârîmiță cu zgomot

sub apăsarea lui. Soldatul auzi zgomotul. Mina își accentua presiunea și bolovanul cedă.

Tînărul nu era pe deplin conștient de ceea ce face : se opinti și bolovanul se răsuci cu cealaltă parte în sus. îi făcu vînt cu mîna ușor și bolovanul porni la vale. Se iz! bi de o rădăcină de copac, ricoșă, sări din nou în sus, apoi se prăvăli cu viteză tot mai mare, de la douăzeci de metri, pe fruntea jandarmului, care auzind deasupra lui zgomotul înăbușit al rostogolirii, lăsase capul spre spate pentru a privi în sus. Bolovanul îl nimeri drept în mijlocul frunții, sfărîmînd-o. Datorită violenței șocului, tot corpul se desprinse de peretele stîncii, se aplecă pe spate, pînă ajunse să plutească în aer, în poziție orizontală, apoi se răsuci ca o spirală și dîndu-se de cîteva ori peste cap, se prăvăli pe coastă în urma bolovanului care, izbindu-se cu zgomot și ricoșînd în curbe largi și viguroase, i-o luase înainte. Cei doi de jos, jandarmul și locotenentul, săriră în lături, speriați, piatra zbură vîjiind printre ei, iar trupul zdrobit al camaradului lor li se prăbuși la picioare.

— Ce nătărău ! spuse enervat locotenentul, să-și rupă gîtul pe coasta asta caraghioasă ! Și sus, pe platou, a alergat de colo-colo ca un idiot !

Jandarmul îi aruncă locotenentului o privire mînioasă. își spunea : „Mai bine zăceai tu în locul lui, maimuțoi afurisit ! Johann lasă patru copii în urma lui și tu ești încă un mucos !“

— Ca un idiot ! repetă locotenentul.

„Acum războiul s-a sfîrșit ; ar trebui să-i trag un glonte în mutra asta nesuferită", se gîndi jandarmul.

Apoi spuse :

— Desigur, domnule locotenent !

— Un nătărău, repetă locotenentul, un nătărău ! Se aplecă asupra trupului zdrobit. Nu mai e nimic de făcut, spuse el, îndreptîndu-se de mijloc.

— Păcat, tocmai în ultima zi... rosti jandarmul.

— Cum, adică, în ultima zi ? întrebă cu asprime locotenentul. Jandarmul tăcu. Amîndoi tăcură. Locotenentul își drese vocea de cîteva ori apoi întrebă : Ai văzut cumva cum s-a întîmplat nenorocirea asta ?

— S-a prins cu mîna de o piatră, spuse jandarmul arătînd înspre platou, și se vede că piatra nu era trainică. S-a desprins și l-a pocnit drept în țeastă pe bietul Johann. Am văzut cu ochii mei, domnule locotenent, cum l-a azvîrlit jos.

— Așa ! mormăi locotenentul și după o scurtă tăcere întrebă : Dar cum îl chema ?

— Sergent-major Johann Schlickhiibel, răspunse jandarmul.

— Fie-ți țărîna ușoară ! camarade Schlickhiibel, rosti locotenentul și păstră o clipă de tăcere în fața mortului, salutînd cu brațul întins.

Jandarmul păstră și el o clipă de tăcere și întinse brațul. Apoi locotenentul lăsă mîna în jos și se întoarse cu spatele. Jandarmul lăsă și el mîna în jos și se întoarse spre locotenent.

— Și acum ce o să se întîmple cu noi, domnule locotenent ? întrebă jandarmul.

— Să fumăm mai întîi o țigară, să ne venim în fire,

spuse locotenentul, apoi ne vom urca pe platou și vom încerca să dăm de urma trupelor noastre.

— Desigur, domnule locotenent, spuse jandarmul.

— Un lucru e limpede : nu ne predăm bolșevicilor nici în ruptul capului.

— Desigur, domnule locotenent, aprobă jandarmul.

— Bine, spuse locotenentul, bine, repetă, căutîndu-și țigările.

Jandarmul, văzîndu-1 pe locotenent că își caută țigările, scoase din buzunar o cutie și îi oferi una. Era din ranița tînărului soldat. „Pe unde o fi ajuns individul ?“ se întrebă jandarmul. Apoi se gîndi : „Cu siguranță că s-a predat rușilor și ei fac acum un erou din neisprăvitul ăla !“ Pe urmă se gîndi cu invidie : „A scăpat !“ Apoi se

gîndi furios : „Dacă îmi pică vreodată în mînă, îl las rece !“ Locotenentul luă o țigară. Se așezară ; mai întîi locotenentul, pe un strat de mușchi ; jandarmul se ridică să-i ofere locotenentului un foc, apoi se așeză din nou și fumară. Acestea, însă, tînărul soldat nu le mai putea vedea.

El urmărise încremenit piatra care îi scăpase de sub mînă. Ar fi vrut să-i strige : „Oprește-te !“ Să-i frîneze mișcarea ; sau să strige : „Atenție !“ Să-1 prevină pe jandarm, dar era prea tîrziu. Piatra îl izbise în mijlocul frunții ; îl văzu cum plutea orizontal în văzduh, cu chipul de un roșu-arămiu, apoi cum se prăvălise. Cei doi de colo, de jos, săriseră speriați într-o parte, locotenentul se aplecase asupra celui prăbușit, acesta îi șoptise ceva ofițerului, celălalt jandarm arătase cu mîna în sus spre platou, exact spre ochii lui, ai tînărului soldat, locotenentul privise și el în sus, dînd din cap. Soldatul era sigur că acum cei doi de jos știau tot. „Trebuie să fug repede ! Cît mai repede !“ Cu burta lipită de pămînt, se tîrî grăbit de lîngă fagul argintiu pînă la pilcul de molizi din cealaltă parte. în timp ce-și dădea temător drumul pe coastă, chibzui dacă n-ar fi bine să se ascundă cîteva ore în văgăună, poate că totuși ar scăpa. Creierul însă urla : „Nerodule, sărman nerod, în hruba asta te-a descoperit jandarmul !“ Prin mintea lui tulburată scăpără

ca un fulger gîndul : „Treci dincolo, treci dincolo, la ruși, predă-te și ai scăpat. Acolo n-or să vină jandarmii niciodată. Treci dincolo !“.

De mirare tînărul soldat șuieră printre dinți. Năvala acestui gînd îl copleși și porni să chibzuiască. „Poate că la ruși era totuși altfel decît i se povestise lui“, și deodată se simți ispitit de lumea aceea necunoscută. In același timp conștiința lui se împotrivea ; începură să-1 mistuie îndoielile, întrebările, începu să-și amintească de zvonurile despre atrocitățile ce li se puneau în seamă și simți îngrozit că neputința de a se hotărî amenință din nou să-1 cuprindă. „Aș vrea să se termine, își spuse el,

oricum, oricît de groaznic, dar să se termine !“ Respingînd brusc toate întrebările, toate îndoielile care-1 năpădeau, își spuse cu ardoarea hotărîrii neașteptate care te azvîrle în necunoscut : „Da, vreau să trec dincolo, vreau să cunosc lumea de acolo. Sînt și ei oameni. Mă duc doar de bunăvoie, o să țină ei seama de asta. Vreau să trec dincolo !“

Mai privi o dată în jur ca și cum ar fi vrut să-și ia rămas bun de la lumea lui. Pădurea se așternea neclintită, în verdele ei întunecat : un meterez cu vîrfuri ascuțite, tremurătoare, sub cerul albastru uniform pe care se încolăceau nori mici, albi ca neaua. „Mielușei, se gîndi el, mielușei gingiași, neștiutori." Oftă adînc. Din depărtare se auzea o ciocănitoare. Tînărul începu să coboare coasta, printre molizi, cu spatele la pădurea de fag. Trecînd prin dreptul văgăunei i se năzări că rușii erau pe urmele lui, nu știa sigur, dar nici înapoi nu voia să se uite. Privea încordat înainte, la bolovanii verzi-cenușii, acoperiți de mușchi, pe deasupra cărora umbra lui aluneca ușoară. „N-am să mă predau imediat rușilor, se gîndi el, mai întîi să văd care e situația pe acolo."

începu să coboare șovăielnic.

„Mai bine ar fi să cobor repede și să mă fac nevăzut, undeva tot nimeresc eu."

„Sînt un laș, se ocărî el, un laș !“

Deodată căpătă convingerea că rușii se aflau pe ur-

mele lui. „Nu, nu vreau să trec dincolo, mi-e teamă", își spuse. Dar, pe neașteptate, în plin mers, simți că ceva îi strînge gîtul, gata să-i ia răsuflarea ; un corp tare, tăios, apăsa pe laringe, paralizîndu-i respirația. îl strîn- gea ștreangul. Observă cu spaimă că umblase tot timpul cu funia în jurul gîtului și acum capătul ei se prinsese undeva printre pietre sau prin trunchiurile de copac, stăvilindu-i mersul. Toate acestea nu le judeca cu mintea, i le spuneau răsuflarea tăiată, durerea insuportabilă din gîtlej și valul de lumină orbitoare care-i juca în fața ochilor. „Așa o fi moartea ?“ se întrebă soldatul. Apoi în

valul de lumină desluși chipul unui moșneag cu fața umflată, roșie-vînătă, cu gura schimonosită și o barbă albă încîlcită, care flutura în vînt. Chipul prins în valurile de fum înțepător aducea cu el duhoarea zidurilor carbonizate, mirosul de stofă arsă, de carne arsă ; prin trîmbele de fum se întrezăreau ogoare nesfîrșite de grîu, un sat cu fîntînă, cu floarea-soarelui, cu căsuțe de un albastru spălăcit și, în fața școlii distruse, o sculptură sfărîmată reprezentînd un grup de copii cîntînd.

„Konstantinovo, își aminti brusc, ăsta-i Konstantinovo. Ucraina. Retragerea. Ordinul de incendiere. Pămînt ars. Bătrînul, în fața colibei, amenințîndu-ne cu pumnul ridicat. Bătrînul cu barbă albă. Porunca de-al spîn... Aah !“ urlă deodată soldatul. Bătrînul venea spre el cu pumnul ridicat. „Sînt nevinovat ! Eu nici nu te-am atins, sînt nevinovat", încercă să strige el, dar nu-și mai auzea glasul. „Sînt nevinovat, sînt nevinovat", striga inima lui mută, dar nu-i mai putea da crezare. Cutremurat, privea răzbunătorii care se apropiau prin văzduh. în fruntea lor zbura bătrînul pe care-1 spînzuraseră, iar în urma lui veneau alei întregi de copaci nevinovați, încovoiați sub povara spînzuraților ; trupurile lor se ciocneau cu dangăt profund de clopote ; o pădure nesfîrșită, o pădure verde cu vuiet de clopote înainta spre el. Iar din spatele pădurii veneau armatele răzbunătoare, cu sforăituri cumplite, cu suflarea șuierătoare de mînie, în sunet de trompete ce surpau zidurile orașelor. Bătrînul arătă

spre tînărul soldat, și soldații ruși săriră, puseră mîna pe el și—1 strîn- seră de beregată ; simți durerea pînă în inima ce-i sta gata să pocnească. Incordîndu-și toate forțele, tînărul se smulse din ghearele lor ; degetele lui înfrigurate reușiseră să slăbească puțin strînsoarea ștreangului. Se înălță în vîrful degetelor, lăsă capul spre spate pînă ce-i trosniră încheieturile și, mărind astfel spațiul dintre frînghie și gît, putu să prindă funia cu mîna stîngă, în timp ce cu dreapta, o apucă dindărătul capului și o scutură de cîteva ori cu violență. Fibrele pîrîiră, dar funia era rezistentă. Atunci tînărul soldat, ținînd cu o mînă ștreangul,

urcă pe coastă înapoi ; funia se slobozi și, foșnind printre tufe, se desfășură, șerpuind alene pe povîrniș, la vale. Tînărul lărgi, la repezeală, mai mult, funia din jurul gîtului și porni în goană, leoarcă de nădușeală, în susul coastei.

Se gîndea, în timp ce gonea, cît de nechibzuit lucru ar fi fost să se predea rușilor. „Ei doar nu pot ierta, nu-i cu putință ! Trebuie să se răzbune ; își spunea soldatul, cățărîndu-se, dinte pentru dinte, ochi pentru ochi, o viață pentru fiecare viață, un sat pentru fiecare sat, un oraș pentru fiecare oraș, poporul nostru pentru al lor și țara noastră pentru țara lor ! Ei doar sînt învingători, ar fi o nebunie să nu se răzbune ! O, Germanie, orașele tale vor fi rase de pe suprafața pămîntului, chiar în această lună ; zidurile tale vor fi dărimate ; fiii și fiicele tale, ucise ; numele tău, desființat, iar plugul va trece peste cîmpiile tale arse. Altfel nu poate fi ! Privește-ți destinul în față, smintitule ! Războiul l-am pierdut ; se apropie sfîrșitul și altul n-am meritat. Noi, germanii, vom fi șterși din istoria popoarelor. A sosit clipa răzbunării !“

Tînărul soldat se opinti și ajunse pe platou. Fața și mîinile îi sîngerau. îmbrăcămintea îi era sfîșiată. Se lungi pe pămîntul pietros și-și scoase lațul din jurul gîtului.

„Orice s-ar întîmpla, trebuie să trăiesc ! Pînă acum nici n-am trăit. Trebuie să creez !“ Respirația îi era șuie-

rătoare.

„Trebuie să cobor la camarazii mei“, se gîndi el febril. Se sili să se ridice pe genunchii moi. Gîndurile goneau aproape nebune. „Trebuie să ajung la camarazii mei. Orice s-ar întîmpla, trebuie să ajung la ei. Nu există altă cale. Sîntem doar germani cu toții. Trebuie să fim uniți. Trebuie să luptăm mai departe. Trebuie să învingem. Să nu mai stăm pe gînduri. Să luptăm ! Să rezistăm ! Să luptăm !“

în timp ce gîndea astfel, tînărul soldat se tîra centimetru cu centimetru spre fagul cel argintiu ! Corpul îi

ardea ca para. Fruntea îi dogorea ; simțea cum i se umflă mîinile și picioarele- „Fără camarazii mei mă prăpădesc, aici, sus, pe platou“, își spuse el. Dintr-o dată îi trecu prin minte că pe bună dreptate se năruiau toate încercările de a fugi de pe front, de a capitula și că era drept să fie spînzurați toți cei ce-și trădau camarazii și aruncau arma.

„Dar acum aș vrea să lupt, se gîndi el, acum e nevoie de fiecare om !“ Ajunsese pe la mijlocul platoului, cînd zări pe jos, printre pietrele mărunte de cuarț, placa jandarmului omorît. Alături de placă sfoara cu care-i fuseseră legate mîinile. Placa sclipea în lumina soarelui. Lucirea ei îl orbi pe soldat.

„A pus-o aici ca semn !“ își zise tînărul soldat și un fior de gheață îi scutură trupul. Dinții îi clănțăneau. „Ăștia nici nu mă consideră camarad, își spuse el, tremurînd, nici nu vor să luptăm împreună, ăștia vin să se răzbune."

Speranța lui se spulberă ca un balon dezumflat și dintr-o dată apăru certitudinea : „Ei trebuie să se răzbune !“ îi răsună în urechi un urlet de glasuri, un urlet înfiorător : „Unde e ucigașul camaradului nostru ?“ Placa împroșca văpăi ; arunca pete de lumină orbitoare pe fața lui lividă, în care buzele tremurau convulsiv. Era sigur că se vor răzbuna. Era o poruncă pe care trebuiau s-o împlinească, chiar de-ar fi fost să piară și ei !

‚Fidelitatea e semnul onoarei" se gîndi el. Locotenentul era din SS, și ăștia sînt neabătuți în

fidelitatea lor. Avea certitudinea că vor veni. Privi în jos. îi văzu urcînid.

în frunte urca jandarmul, îndărătul lui venea locotenentul. Pe fața jandarmului se citea mînia ; era schimonosită de mînie și groază. Ce era oare scris pe figura locotenentului ? „Nu, ăștia nu mă iartă, ăștia nu, își spuse soldatul. Ăștia s-au jurat pe viață și pe moarte, să se răzbune. Or să mă omoare. Vor executa sentința, dar mai întîi mă vor tortura. Dumnezeule mare, tu știi de ce

sînt ei în stare cînd vor să se răzbune. Doamne, Dumnezeule, ajută-mă ! Or să mă căsăpească." Mai privi o dată în jos. Trebuia să se întîmple o minune. Să-i oprească, să-i întoarcă, să-i alunge.

Locotenentul și jandarmul continuau să urce.

Spaima îi sfredelea carnea cu săgeți de foc. „Ar fi mai bine la ruși, îl îndemna spaima. E prea tîrziu, îi șopteau gîndurile. Dar nu vreau să fiu căsăpit, nu vreau să fiu spintecat, vreau să trăiesc !“ striga inima lui. Ea îi striga : „Pornește ! Scoală-te ! Apucă o piatră ! Fărîmă-i ! Aruncă-4e asupra lor ! Apucă-i de beregată ! Sugrumă-i !“ Mîinile febrile pipăiau pămîntul în jur, dar nu întîlniră decît un bolovan înfipt bine în scoarța lui tare. „S-a sfirșit !“ gemu el deznădăjduit. Privirea îi căzu pe placa aceea cu inscripție, pe care o mai purta pe piept. „Ești prea laș, îi striga inima, atacă-i !“ „Sînt obosit, aș vrea să se termine", ofta trupul. Strînsoarea mîinilor dușmane se apropia. în ceasul spaimei supreme, pentru o clipă, inima tînărului soldat se înveseli : „Dar e un vis, nu poate fi decît un vis. Acum, uite, acum se aude o pocnitură și mă trezesc și totul a fost un vis urît."

„Deschide ochii ! Visul s-a sfîrșit !“ se îndemnă el.

Deschise ochii și privirea i se umplu de imaginea ucigașilor care se apropiau. Le zări albul ochilor ; atît. Visul se terminase. A fost cea mai lucidă clipă din viața lui. „Pentru asta mi-am dat viața, își spuse tînărul, pentru asta. Pentru acești asasini ! Pentru legile lor cumplite. Pentru șirurile de spînzurători. Pentru toți cei asasinați, care nu ne iartă. Pentru ca să fiu căsăpit, de

niște ucigași, în primele ceasuri de pace, într-o pădure, ca o fiară sălbatică."

„Nu !“ spuse el, ridicîndu-se.

Era cît se poate de calm. Picioarele înaintau cu precizia somnambulului. Ucigașii îl priveau de jos. Se opri doar o clipă și se uită la ei, liniștit. Apoi se aplecă, apucă funia, își trecu lațul în jurul gîtului, alergă spre povîrnișul din fața lui, înnodă capătul de un ciot de

rădăcină culcată, îl strînse bine. „Ah, iată că am capitulat !“ gîndi el.

„Da, asta și vreau ! spuse și sări. în clipa saltului ar fi vrut să dea înapoi, dar era prea tîrziu, picioarele atîrnau acum în gol. Simți doar cum i se umple gura de salivă, cum trupul lui se deschide parcă și se îngrozi de el. Apoi dintr-o dată se simți ușor și liber.

Zbura. Plutea o dată cu norii, pe deasupra pădurii, a pădurii pe care acum o vedea așa cum n-o văzuse niciodată, așa cum își dorise întotdeauna s-o vadă. Părea o țesătură potolită, verzuie ca smaragdul, străvezie și pură pînă în adîncuri. Acolo, în străfunduri, ca în apele unei oglinzi, verdele se întuneca ; acolo odihneau cristalele, rădăcinile, pîraiele. Mai sus, un strat subțire, greu și negru și totuși transparent : humusul, acele de brad, conurile desprinse, frunzele copacilor și țestele animalelor putrezind liniștite, și, iarăși, o treaptă mai sus, verdele proaspăt și viguros al mușchiului, al ferigilor, al tufelor de mure. Deasupra lor, luminoasă, se întindea pădurea tînără ; luminoase erau vîrfurile molizilor și ale pinilor. Iar deasupra tuturor, în amestec de verde și albastru, bolta cerului, cea mai aeriană treaptă a pădurii. Asta era lumea pădurii, rînduită în straturi orizontale, iar printre ele șerpuiau în sus și în jos șuvoaie colorate : seva galbenă și aurie a rădăcinilor, miresmele purpurii, saturate de verde și albastru aprig ; hora pestriță a păsărilor, albeața pură a izvoarelor, urcînd și coborînd la nesfîrșit. în centrul acestui univers, în mijlocul calmului veșnic și al rotirii eterne, plutea el pe norul călător. Sorbea imaginile, îmbătat de fericire.

Aceasta era, pesemne, adevărata libertate. Acum picta, picta cu înfrigurare, picta norii și pereții cerului. Privea cu o mie de ochi și pidta cu o mie de mîini. Deodată, în timp ce picta foșnetul pădurii, îi trecu prin minte un cuvînt ciudat ; „Birnamgrad". Ce o fi însemnînd Birnamgrad ? Pădurea începu să foșnească amenințător și să crească. înspăimîntătoare era această pădure și rezonanța acelui cuvînt ciudat. Dădu

pinteni norilor să se avînte mai departe, cît mai departe. Ascultători, norii se puseră în mișcare, se desprinseră din cristalul pădurii și porniră în zbor peste cîmpii, peste ogoare, peste șiruri nesfîrșite de arbori ce păreau că-i însoțesc. Tînărul rîdea. Norii se opriră deasupra orășelului în care se născuse tînărul soldat și acum pluteau deasupra casei părintești. Iată și grădinița cu meri, și podețul deasupra pîrîului, și cizmăria cu mirosurile ei, și ceasul din perete care-și suna clopoțeii, vestind fiecare oră de bucurie. Bun venit ! Bun venit ! Norii se lăsară în jos domol și tînărul soldat alunecă ușor pe pămînt. Simți în jurul trupului o apăsare caldă, ocrotitoare și două buze gingașe pe buzele lui și doi sîni elastici, tari, pe pieptul lui.

„Ce bine că ești lîngă mine, șopti el. Am avut un vis atît de urît !“

Tînărul surise. îmbrățișarea îl sufoca.

„Vino, haide vino !“ spuse el.

Sărutarea îl pătrunse pînă în măduva oaselor.

„Vino...“

Se trezi. Urechile îi vîjîiau ; era treaz, și era acasă, și se rostogolea din pat. Ce caraghioși ! „Ai grijă să nu cazi din pat“, se muștrului el. Se rostogolea pe povîrniș. Funia se rupsese în partea de sus. „Ce vis urît, se gîndi el, și uite că m-am și lovit !“ Căzuse între pat și scaun și parcă s-ar fi aflat între munți, atît îi păreau de uriași. „Sînt treaz sau visez ?“ se întrebă el. Era treaz, nu se mai îndoia de asta. Auzi pași care se apropiau trosnind ; ușa, înaltă cît cerul, se deschise și tata apăru în prag. Se opri. „Bună dimineața, spuse băiatul, bună dimineața. Ia te uită, am căzut și din pat, de urît ce am visat !“ Tata

parcă tăcea.

Băiatul privi în sus, la el. „Ce ciudat arată, se gîndi, cu cine seamănă oare ?“

îl văzu că se apleacă asupra lui și se gîndi : „De ce o fi semănînd cu jandarmul, cu arătarea aia de coșmar ?“ își țuguie buzele și umflîndu-și obrajii, copilărește, ștren-

gărește, suflă aerul spre nasul lătăreț al tatălui. Apoi vru să se ridice dintr-un salt, dar picioarele amorțite de somn îl trăgeau în jos. Aplecat asupra tînărului, jandarmul îi văzu buzele străduindu-se să rostească un cuvînt, dar nu ieși nici un sunet. îi văzu picioarele zvîcninri ușor, mai ușor ca piciorușele unei vrăbii. îi văzu gaura din țeastă, din care șiroia apă și sînge. „Tot s-a dus pe copcă, se gîndi el, nu ne scapă nimeni nouă !"

Băiatul își privea părintele care continua să stea aplecat asupra lui. „Știi, sînt încă atît de obosit", spuse el domol. încercă să-și sufle părul de pe frunte. Dintr-o dată suflarea lui îl îngheță, începu să tremure. „Cred că am puțină febră, se gîndi el, pesemne că am răcit ieri în pădure, stînd pe pămîntul gol, în ascunzișul dintre tufișurile de mure."

„Adu-mi un ceai“, se rugă el.

Jandarmul se lăsă pe un genunchi.

„O mai fi avînd ceva lucruri bune de folosit, păcat de ele să se irosească", își spuse.

„De ce te uiți la mine așa, tată ?“ întrebă tînărul soldat.

„De ce ai ochi atît de mari, tată ? întrebă tînărul soldat. Zări un ochi imens, din metal, care scînteia pe pieptul tatălui. Deodată strigă foarte agitat : Rusul, tată, ai grijă ! E-n spatele tău ! A ridicat pumnul ! O să te omoare ! O, Doamne..."

îl zări pe țăranul cu barba zbîrlită de vînt, apropiindu-se și ridicînd un bolovan uriaș deasupra capului tatălui său.

„Fii atent, sitrigă el, fugi, fugi, repede !“

Jandarmul văzu pe buzele băiatului bășicuțele de salivă umflate ușor de răsuflarea slabă.

„Salvează-te !“ mai strigă tînărul cu ultimele forțe **aQe** disperării.

Jandarmul Jakob Kaumitz văzu bășicuțele de salivă plesnind. „E chiar jandarmul" își spuse deodată băiatul. Realitatea, cu vuiet uriaș, năvăli în conștiința lui. Urlînd

de durere, simți realitatea ca un oțel ascuțit pătrunzîndu-i în creier pînă la miezul lui. Urlînd, zări lîngă obrazul lui figura jandarmului care se apropia tot mai mult, care cobora spre el, ca o întrupare a răzbunării, îi văzu albul ochilor, îi văzu privirile care se stingeau și cu ochi pe jumătate stinși îl văzu pe jandarm prăbușin- duse. „Se prăvălește soarele, gîndi băiatul. O, și ochiul se scurge." Se prăvălea ceva sclipitor, strălucitor, se spărgea în bucăți, și cadavrul jandarmului căzu greu peste el, izbindu-1 cu toată forța. Iar placa de metal se înecă în sînge.

Locotenentul zvîrli piatra cu care sfărâmase capul jandarmului.

— îmi pare rău, camarade, murmură, îmi pare rău dar în clipele astea n-am nevoie de un martor !

își dezbrăcă tunica, puse deoparte chipiul și centironul de ofițer și se îndreptă spre tînărul soldat. Rostogoli într-o parte cadavrul jandarmului, descheie vestonul tînă- rului, ridică în sus bustul lipsit de vlagă, îl dezbrăcă și-1 lăsă să cadă. îi luă chipiul și centironul, îi luă și tăblița pe care scria : „Am fost prea laș ca să apăr Germania de barbari", îi luă frînghia zdrențuită • de la gît și și-o petrecu pe după gîtul lui. „Cu asta am să le fac impresie rușilor", își spuse în sine locotenentul. îmbrăcă hainele băiatului. I se potriveau. Scoase apoi portvizitul din tunica de ofițer, luă de acolo livretul și îl rupse ; rupse și un teanc de fotografii, scobi o gaură în pămîntul moale din pădure și le îngropă. După ce termină treaba asta, scoase livretul din uniforma tînărului, pe care acum o purta el, și citi datele personale, ca să le țină minte :

— Anton Schelz, citi el, iar tînărul soldat, care, la cîțiva pași, se stingea tăcut, auzindu-și deodată numele,

mai deschise o dată ochii și strigă :

— Prezent !

— Profesia : Student la bele-arte, citi locotenentul, apoi murmură : înseamnă că am nimerit bine. De nătărăi ca ăștia nu-i nici o pagubă !

— Anton Schelz, da, prezent ! șopti imperceptibil studentul la bele-arte.

— Născut la 18 februarie 1926, la Bermbach, în Harz, citi locotenentul mai departe, apoi pășind în sus și în jos încercă să memoreze : Anton Schelz, student la bele-arte, născut la 18 februarie 1926, la Bermbach, în Harz... Porni încet pe ipoteca de la poalele versantului, repetînd în- tr-una. Apoi reflectă : „Am să plec în Argentina, în cel mai rău caz mă înrolez în legiunea străină". Apoi repetă din nou : Student la bele-arte, Bermbach, Harz...

Așa îl văzu îndepărtîndu-se muribundul, și cu o ultimă și uriașă încordare a puterilor spiritului și sufletului, cel ce murea pricepu tot. „O, Doamne, mai dă-mi o șansă să trăiesc, strigă inima lui, o ultimă șansă, și aș ști ce trebuie să fac !“ Simțea cum îl părăsesc puterile ; moartea îi plutea în fața ochilor.

— Dar nu vreau ! șopti el.

„Nu doare", grăi glasul dulce al morții.

„Dar eu vreau să trăiesc ! Acum aș ști pentru ce trebuie să trăiești !“ strigă inima lui.

Moartea își înălța pletele care creșteau ca o coroană de copac, iar umbra ei mîngîia pleoapele tînărului soldat, încă o ultimă dată mai luptă tînărul cu moartea. Apoi cu priviri încețoșate îl mai văzu pe locotenent intrînd în pădure, cu funia și cu tăblița in jurul gîtului și ou arma automată pe umăr. Văzu cum apar deodată din pădure cîțiva ruși, cum locotenentul cu funia și tăblița în jurul gîtului apucă arma cu un gest mecanic și trage orbește în ruși. 11 văzu apoi căzînd, auzi detunătura împușcăturilor și se gîndi recunoscător : „Așa-i bine !“ Apoi umbra îl învălui cu foșnetul său și oftind, el se cuibări în beznă. Așa a murit tînărul soldat de nouăsprezece ani, în pădurile Boemiei, peste care

soarele de mai își desfășura întreaga lui strălucire.

în românește de
***Iudith* COMAN**

CHRISTIAN GEISSLER

Vacanță în Mallorca

Din păcate, fața-i era palidă.

Avea aproape șaizeci de ani și culoarea pielii galbenă : indiciul unei boli de ficat sau vezică biliară — ori de stomac cumva ?

Să nu vorbim despre asta.

Viața merge înainte.

De aceea, cînd vreunul dintre clienții care, intrînd în micul birou de avocat, întreba ce mai face, cum o mai duce, și dacă de stomac e vorba, rîdea.

— Mulțumesc, excelent, răspundea atunci doctorul Stein, și rîdea.

Doctorul Stein : scund, păr de culoare închisă, pielea galbenă, nu fină, nu, nu se poate spune asta, ci flască — un înveliș căruia i-a dispărut conținutul. Nu tu chip de moșier, nu tu „cap", nu tu ochi de vultur ca la stăpînitorii nordici — dimpotrivă : doctorul Stein privea pe fiecare cu niște ochi prietenoși, puțin umezi, și ceea ce unor oameni nu întâmplător le stă mereu pe limbă,

doctorului Stein îi stătea în ochi : „Iertați-mă, vă rog — scuzați-mă !“ Asta avea în ochi și neliniștea respectivă. Dar cum oamenilor de afaceri nu le place să se privească în ochi, expresia aceasta rămînea ascunsă.

Avocatul doctor Siegfried Stein avea a face îndeosebi cu oameni de afaceri. Așa fuseseră împrejurările. Cînd, la 1 septembrie 1945, abia scăpat de nerozia setoasă de sînge a concetățenilor săi „arieni", după patru luni de odihnă la niște prieteni în Elveția, și-a putut relua activitatea — nu la vechiul birou, se-nțelege, acolo totul fusese prefăcut în cenușă, ci în locuința sa de la Siegestor—au început să vină la el oameni cărora statul, în afară de diverse lucruri neevaluabile, le datora bani, oameni care, evident, erau mai puțin obosiți ca el, fiindcă cei mai mulți dintre ei își aveau din nou o existență asigurată, cum le place unora să spună. Veneau, deschideau procese, rîdeau și evitau să se uite în ochii doctorului Stein, ceea ce nu era în măsură să atenueze neliniștea acestuia, dimpotrivă îl obliga să aibă grijă de a rîde voios, așa cum avea grijă de mîinile lui și de felul său de a se exprima.

„Lumea piere rîzînd", gîndea el uneori, parafrazînd cunoscutul adagiu și-și privea mîinile. Cînd era tînăr avocat îi plăcea ca în seara dinaintea unei pledoarii să-și exerseze în fața oglinzii unei vitrine o mișcare deosebit de sugestivă a mîinii, nu fără să aibă totodată grijă ca micul și strălucitorul său inel, o moștenire, să-și facă efectul.

Acest inel i-a fost mai tîrziu smuls din deget de cineva pe care nu-1 cunoștea și pe care n-avea nici un motiv să-1 iubească. Probabil că inelul nu-i purtase noroc noului stăpîn.

Noroc ?

Doctorul Stein își privi mîna. Ori de cîte ori o ținea întinsă în față, observa că tremură. Totuși asta il mira tot atît de puțin ca pe cineva care vede minuscula vibrație a picioarelor unui păianjen ce moare. Intre el și mînă se afla la aceeași distanță de netrecut ca între amintire și speranță, pe care o numești întîmplare — întîmplător o mînă — întîmplător mîna mea — întîmplător eu — in- tîmplător încă în viață. Iar viața merge înainte.

Ce e de mirare, deci, dacă mîinile tremură ?

Departe de a se mirep de această constatare, doctorul Stein își puse mîna pe masă lîngă celelalte lucruri. Unul dintre cele cinci degete, cel ce, în mod obișnuit, făcea acest lucru, apăsă fără grabă un buton de plastic, după care fata blondă introduse din anticameră clientul următor.

— Bună ziua, domnule doctor. Ce mai spuneți ? Cum o mai duceți ?

— Mulțumesc, excelent !

Se așezară în tihnă, aproape ca la o întilnire între prieteni. Cînd doctorul Stein oferi clientului una dintre cele mai bune țigări de foi, acesta arboră o mină tristă.

— Trebuie să mă abțin, din păcate ; din pă-cate ! Dumneavoastră știți, domnule doctor, că atunci cînd unul ca mine se află chiar în miezul vieții economice, în pulsația epocii de aur, păi atunci, domnule doctor, v-o spun eu, trebuie să fie lucid ; lucid ca un boxer și abstinent ca un iezuit. Trebuie să facem și sacrificii.

— Sînt convins că știți dumneavoastră pentru ce. Doctorul Stein zîmbi cu multă răbdare și continuă : Sper că nu vă deranjează dacă fumez una dintre țigările mele preferate, fiindcă slavă Domnului...

— Bineînțeles ! Vă rog !

—...fiindcă, slavă Domnului, mă bucur de o sănătate perfectă...

Trecură la afaceri și de îndată fața clientului căpătă o strălucire roșie, chiar nefiresc de roșie.

— Nu mi-o luați în nume de rău, dragă domnule doctor, dar înainte de a urni din loc cu ajutorul dumneavoastră și al lui Dumnezeu pietroiul ăsta — o să fie o treabă grea, împotriva concernului Minetti — toate șansele sînt de partea noastră, indiscutabil, afacerea aduce ceva — dar, nu mi-o luați în nume de rău, domnule doctor... repeta bietul domn, ridicînd brațele ca și cînd ar fi voit să alunge o nenorocire — dumneavoastră vă angajați, numai că — absolut cinstit : o să rezistați pînă la capăt ? Ară- tați foarte palid, iar mîinile...

— Ce e cu mîinile ?

— Tremură.

Doctorul Stein întinse mîinile către fereastră, în lumină.

— A, semn de sensibilitate și mobilitate, zise el distant, de parcă ar fi fost cine știe ce merit. De ce mai are nevoie un bun avocat ? continuă el, reușind să zîmbească.

— De nervi, domnule doctor.

— Nu am. Credeți că altfel aș fi aici ?

— Scuzați — dar în rest ? Boala stînjenește lucrul — în cazul nostru desfășurarea cu succes a procesului. Dumneavoastră sînteți palid. Mereu mă gîndesc că ar putea să fie din cauza stomacului — nu mi-o luați în nume de rău, domnule doctor.

Doctorul Stein nu putea renunța să mai savureze încă puțin stînjeneala clientului. Se sprijini de spătarul scaunului și apoi, nu fără a verifica mai întîi în gît, fără să se audă, tonul potrivit, zise :

— Dumneavoastră uitați că numele meu e Stein *.

— Poate că nu înțeleg exact.

Doctorului Stein îi făcea plăcere să se mai joace puțin de-a mîța cu șoarecele.

— Stomacul meu mistuie chiar și pietre. Dacă n-ar face-o, aș fi de mult la balamuc — vă dați seama, cred.

— Cinstit vorbind, nu întru totul.

— Permiteți-mi : după ce te-ai mistuit singur, nu mai există nici o primejdie. Pentru cine mistuie asta, afacerea Minetti e ou frecat cu miere, dragă domnule.

— Bine, domnule doctor ! Clientul primi gluma cu un rîs recunoscător. Excelent ! Gluma dumneavoastră — și banii mei — domnule doctor, grozavă treabă !

Acesta era tonul care-1 bucura pe doctorul Stein. Reflecta încredere — și pe asta se bizuia. Doctorul Stein era destul de lucid pentru a nu se declara satisfăcut cu această încredere, deoarece, cum s-a spus mai înainte, ea abia dacă izbutea să creeze „atmosfera" adecvată. Ah, atmo-

i Piatra (germ.).

sfera ! Sentimentele scumpe care nu găsesc plasament. — Doctorul Stein știa foarte bine că ceea ce în zilele noastre laborioase nu găsește plasament abia dacă valorează cît o poezie. „încrederea" înseamnă : facem afacerea, dragă domunle doctor, amîndoi, dumneavoastră și eu, eu cu dumneavoastră — și ori de cîte ori își amintea doctorul Stein de un vers sau chiar de o poezie întreagă, știa că e pierdut, demodat, în contra timpului.

„Numai de n-ar fi paloarea asta“, gîndea doctorul Stein, hotărî să consulte un medic și curînd după aceea închise ușa biroului. Cumpără la un salon de cosmetică, cu douăsprezece mărci și optzeci și cinci, o cremă — pentru soția sa spusese el, afirmație căreia cele două fete drăguțe de la casă îi făcură credit doar cu un zîmbet. Un asemenea avocat ! Știau ele mai bine. De altfel, nu trebuia să se rușineze.

în seara aceea doctorul Stein se afla încă în baie, cînd nevastă-sa se și vîrîse în pat. Era destul de inteligent să ocolească întrebări neplăcute, mai cu seamă atunci cînd numai el știa la ce foloseau.

Stătea în fața oglinzii și-și masa prudent fața. Totuși evita să se privească. Și de ce ar face-o ? De ce să nu aibă voie să evite și el ceea ce evitau alții ? „Drepturi egale pentru toți" gîndea doctorul Stein studiindu-și zîmbetul nu fără bucurie. Dacă ar fi fost în stare să zîmbească de propriul său zîmbet, în acest moment n-ar fi lăsat pe nimeni să-i ia această plăcere ieșită din comun. Așa însă se mărginea la acel zîmbet simplu, simțind totodată ca o surpriză în forul său lăuntric cum crema îi pune sîngele în mișcare sub piele, cum îi întinde fața, mai ales în jurul ochilor, și în dreapta și în stînga colțurilor trădătoare ale buzelor. Fără să-și dea seama începu să mormăie un vechi cîntec : „Te privesc cu bucurie, nu mă satur uitîn- du-mă la tine“. întrucît restul cîntecului îl uitase, cîntă versul acesta de cîteva ori ; se opri totuși brusc, gîndind : „Dumnezeu știe cum

poți ajunge la așa ceva... Știe Freud", gîndi el apoi, căci era foarte citit, zîmbi, însă se abținu

să continue cîntecul, amintindu-și de ceea ce auzise cînd- va : cine cîntă un cîntec de Crăciun altcîndva decît la vremea lui, acela nu mai trăiește mult. își spuse că această credință este o superstiție, și prin urmare fără însemnătate. Cu toate astea nu-i mai venea să cînte.

înainte de a trece în dormitor își curăță cu grijă mîinile și, pentru a înlătura cu desăvîrșire mirosul echivoc al cremei, se strecură ușor, numai în ciorapi, în bucătărie, ca să mănînce o ceapă și o bucată de pîine.

încă un control rapid : ușa locuinței era încuiată ca în fiecare seară, temeinic, cu siguranță dublă.

După aceea doctorul Stein se întinse lîngă nevastă-sa.

Afară, la răstimpuri egale, se auzea trecînd tramvaiul. Dincolo, în birou, bătea delicat, pentru a cincea oară, micul ceas vechi de sub clopotul de sticlă. înăuntru bătea inima. Doctorului Stein, una și nevestei sale, alta. Unul o auzea la celălalt ca acum mai bine de treizeci de ani, numai că azi din altă pricină, de ani de zile din altă pricină, din anul acela. Soția ședea în pat liniștită; o soție bună.

Pentru ca totul să fie exact, trebuie să spun că însăși doamna Stein era juristă și în primele timpuri fericite ale căsniciei lor, fusese legată de soțul ei și prin profesiunea comună. Mai tîrziu, însă, anii de după aceea, acei o mie de ani de teamă, o obosiseră și o epuizaseră pe doamna Stein. — Astfel încît ședea liniștită, de ani de zile ședea liniștită, fără nici un reproș, nespus de răbdătoare, stătea pur și simplu în pat și trăgea cu urechea spre bărbatul ei.

— Cum mai plouă ! Cu găleata !

Ea îi luă mina.

— Nu cu găleata. Ploaie obișnuită.

— Ca atunci.

— Nu te mai gîndi la asta.

— Ferestrele sînt închise ?

Mereu aceeași întrebare.

— Da, nu te mai gîndi la asta.

— Au intrat pe ușă. Atunci n-aveam siguranța dublă, nu-i așa ? Dar înainte de asta... înainte au aruncat cu

pietre în fereastră. „Moarte lui Iuda ! Moarte lui Iuda !“ Auzi ?

— Nu te mai gîndi la asta. A trecut. E cu totul altceva.

Doctorul Stein era, desigur, departe de a se îndoi de acest lucru, dar — Doamne, Dumnezeule — noaptea nu te năpădesc numai îndoielile ! Vocea abia se mai auzea.

Șapbe ani ascuns, în încăperi dosnice, în pivnițe, într-un grajd. Pînă la urmă într-un pavilion dintr-o grădină, în afara orașului. Iți mai amintești de floarea soarelui ? Și cînd a venit omul în uniformă, și nouă ne era teamă, și el a întrebat doar dacă ar putea lua o floarea-soarelui. Pe vremea aceea soarele era la modă. Și noi credeam că el se referea la mine. Dar s-a dus.

— Toate s-au dus. Acum trebuie să dormi. A trecut. Acum totul e altfel.

Doctorul Stein își trase mîna din mîinile soției sale. își încrucișă fără să vrea brațele pe piept, pentru ca după aceea să spună ceea ce, față de ea, nevasta lui, nu mai voia să ascundă mult timp. Dar cum să înceapă ?

Soția presimțea pesemne ceva din ceea ce avea să urmeze. își înțepeni trupul, închise ochii în întuneric, auzi ploaia, rămase tăcută și nu se clinti. Asta dură un timp.

Deodată soțul avu o fărîmă de speranță.

— Dormi ?

— Nu

Mai trecu o vreme. Apoi, cu întretăieri ciudate, începu :

— Ploaia — exact ca atunci. Și tu lingă mine — exact ca atunci. Și încă ceva, Martha : trebuie să mă ascund — exact ca atunci.

— Ce tot vorbești !

— Am fost la doctor.

- Și?

— Cancer.

— Doamne, Maica Domnului !

— Trebuie să ascundem.

— Ce spui ? !

— Obișnuință veche. Fii liniștită !

Dar soția și aprinsese lumina și se apleca îngrijorată asupra bărbatului ei.

— Ce e de făcut ?

Cu brațele sever încrucișate pe piept, ca niște căngi de fier, fără s-o privească, rosti încet :

— Nimeni nu e bucuros să audă de moarte.

— Dar medicul ce zice ? Nici o nădejde ?

— Poate încă șase luni, poate mai puțin. Stomacul, Martha.

— Stomacul, repetă șoptit femeia, cu teamă și sfială, și începu să plîngă cu fața îndreptată spre tavan, obosită, nemișcată.

Doar ca să privească undeva, își fixă și el un punct în tavan și vorbi uitîndu-se într-acolo. Iar respirația și vocea lui aproape că aveau forța mută a magiei.

— Nimeni nu trebuie să afle. De unul care moare oamenilor le e teamă. Viața merge înainte — ca atunci, îți amintești ? Cînd umblau după mine. „Viața merge înainte“, ziceau ei și rîdeau.

— Să nu mai spui asta absolut niciodată !

— Absolut niciodată n-am s-o mai spun, dar ajută-mă, te rog, Martha. Ascultă : timpul de cînd pot să lucrez din nou a fost prea scurt. N-am nimic să-ți las cînd m-oi duce. încă nimic, Martha ! Dar voi avea în curînd ! A fost la mine unul și mi-a spus : „Facem treaba, domnule doctor !“ Rîdea. Știi cum rîd ei : sigur, vioi, degajat ! Pot și eu să rîd așa. E foarte simplu cînd poți s-o faci. Tu ai să poți — și atunci nici unul nu va descoperi ceea ce vrem să ascundem. Crede-mă, dacă observă, schimbă avocatul ! Din cauza asta. înțelegi ? Viața merge înainte.

— Mi-ai făgăduit să nu mai spui asta.

— Iartă-mă — a devenit o obișnuință.

Rămaseră întinși pînă cînd, în întunericul de afară, cineva trînti ușa casei. Doctorul Stein se ridică și trase cu urechea.

— Nu-i așa că n-a fost ușa de la stradă ? Sigur n-a fost !

„Ce să fac ?“ gîndea femeia.

— Că doar ușa de la stradă e încuiată. Ce crezi, Martha ?

Soția își întoarse fața la perete.

— Cu siguranță că în casa scării este frig — are să-ți fie frig așa, în cămașă de noapte... o rugă el, aplecîndu-se către perete.

— Așteaptă, zise soția, dîndu-se jos din pat.

— Dar ai să răcești !

Doamna Stein se și afla dincolo de ușă, pe coridor. De aceea soțul strigă după ea, ridicat în capul oaselor, în patul alb :

— Da' nu e nevoie ! Să nu răcești ! Nu e absolut de loc nevoie !

Se simțea înjosit că minte, dar mințea fiindcă teama era mare și prea veche ca s-o mai poată controla.

Povestea cu ușa se întîmpla deseori în ultimul timp, căci apartamentul de la etajul doi — familia Stein locuia la parter — fusese nu de mult ocupat de un domn necă-sătorit, care, e adevărat, nu găsea garaj pentru un Porsche de culoare roșie, dar în rest se descurca foarte bine în viața ca atare, și mai ales cu locuința era destul de mulțumit.

Acest domn avea prieteni cu ochi albaștri, bărbați ca și el, care veneau să-1 viziteze și la un păhăruț de vin depă- nau amintiri, amintiri din glorioasele zile ale vremurilor de acțiune, amintiri care — exprimate ori neexprimate — toate aveau același refren : băieți, ce timpuri au fost alea ! Nu e greu să-ți închipui că la un asemenea prilej, acolo, sus, creștea buna dispoziție și pînă la urmă, unul ori altul, intona la despărțire un cîntec care inițial răsunase în tropot de nenumărate cizme, acum, în casa scării, aproape că nu putea să-și ascundă spiritul dușmănos. Deseori doamna și domnul Stein stăteau întinși, încă treji, ascultînd cîntecul. Cînd la domnul de la etajul doi veneau femei era mai puțin zgomot. în schimb însă ușa de la in-

trare rămînea descuiată pînă a doua zi. Pentru familia Stein, îndeosebi pentru domnul Stein, era un motiv de insomnie care, cu nici un chip, nu voia să cedeze : timp de șapte ani fusese teribil de atent ca orice ușă să fie tot timpul încuiată. Așa ceva îți intră în sînge — orice ai gîndi despre asta.

Am mai spus că doamna Stein era înzestrată cu o răbdare deosebită. Se duse și în noaptea aceasta la intrare, aprinse lumina, constată că e frig, se apropie încetișor de ușa casei și o încuie cu grijă. Cînd se culcă din nou lîngă soțul ei, acesta îi pipăi picioarele. Fără să scoată o vorbă, încerca să le încălzească iar cu mîinile lui, care abia dacă erau ceva mai calde.

Așadar, medicul confirmase ceea ce ani de zile doctorul Stein purtase cu sine în taină, ca o pedeapsă anticipată : celule hipertrofiate într-un corp care nu era pregătit pentru asta. Doctorul Stein își imagina aceste celule ca fiind asemănătoare cu mușchiul ori cu mînătărcile care transformă repede un ciot de copac în pămînt, iar medicul nu socotise cu cale să corijeze această imagine. El privea mai curînd ca o datorie umană să-și pregătească pa- cienții, pe cît posibil cu menajamente, dar hotărît, pentru moartea care se apropia. Ca medic, el privea moartea drept ceva natural, iar ca unul ce avea a face cu oamenii, era destul de naiv, ca să ia ceea ce e natural, drept și ceea ce este potrivit să fie.

Trecură mai multe săptămîni.

Venise toamna.

Intre timp, doctorul Stein devenise un client foarte cunoscut doamnelor din acel salon de cosmetică, iar cazul „concernul Minetti“ decurgea peste așteptări de favorabil. Ultimul termen fusese un adevărat triumf al spiritului. Doar puține lucruri mai rămăseseră de făcut în această problemă : semnături, ștampile, și după aceea poate un pahar de șampanie în cercul inițiaților — fleacuri care cu precizia lor stupidă puteau foarte bine justifica

un zîmbet. „Zîmbetul, privilegiul celor fericiți[1]', își amintea doctorul Stein, și din cînd în cînd găsea timp să mai zăbovească în soarele auriu și cald de septembrie, pe unul ■din podurile ce duceau în centrul orașului. Vedea frunzele colorîndu-se și se amuza de rațele care, în stufărișul de pe mal, împreună cu bobocii, cărora între timp le crescuseră penele, se îndeletniceau cu pescuitul broaștelor ■distrate. „Pescuitul e o treabă frumoasă — ar fi trebuit mai de mult să încep cu asta, acum nu mai merită.[11] Puțin tulburat, se uita în jos, peste balustrada podului, la cei doi bărbați de pe rîu care așteptau atît de răbdători. „Ce așteptau ? Să prindă pește, gîndea el, să prindă pește — dar cu cît calm !“ Zîmbi și găsi că e frumos să mori toamna.

însă după aceea, într-o noapte, durerile deveniră insuportabile. Ca să evite orice vîlvă, nu vru să cheme ambulanța și doamna Stein porni în căutarea unui taxi. Cînd mai tîrziu, sprijinit de șofer și soție, părăsea casa, uită să ma privească încă o dată îndărăt, așa cum se face de obicei cînd îți iei rămas bun. De durere ochii îi erau mai umezi ca oricînd și abia ajunși în stradă, în mașină, vomă sînge și excremente. Doamna Stein plăti de trei ori mai mult deeît se cuvenea și șoferul trecu cu vederea.

De aci înainte nenumărate injecții reduceau durerile la un grad suportabil, ceea ce era indispensabil, pentru a păstra zîmbetul în afacerea Minetti. Deși fără speranță de însănătoșire, doctorul Stein stăruia cu dirzenie înver-.-șunată să țină cu amîndouă mîinile frinele întregii afaceri, de parcă aceste mîini n-ar fi fost aproape fără viață, albe și deseori umede de spaimă.

Domnul doctor Stein luă toate măsurile posibile ca prin moartea sa urîtă să nu jignească pe nici unul dintre clienți, o dorință pentru îndeplinirea căreia soția acceptase să-1 ajute din toate puterile. Anii marii stimulări abia dacă trecuseră, era o veche obișnuință, doctorul Stein avea dreptate. De aceea păru ușor și pentru doamna Stein să șadă la birou, să-1 asculte și să-1 sfătuiască pe cutare ori pe cutare client și totodată să ascundă grija pe care o simțea pentru

bărbatul muribund, ca odinioară pentru viața lui. Pudră, ruj și cîte o glumă macabră, aceasta era masca știută, cu care toți erau deprinși și pe care, din această pricină, nimeni nu o pătrundea.

— Bună seara, domnule doctor ! Ce mai faceți ? Cum o mai... Vai, scuzați-mă ! *Dumneavoastră* sînteți, stimată, doamnă ?

Doamna Stein putea zîmbi ca o fată.

— Da, eu. Sper că nu vă deranjează. Țin locul soțului meu, vreo cîteva zile. Vă transmite salutări. Sînt și eu juristă, după cum, probabil, știți. Dar, vă rog, să luăm loc.

— Mulțumesc. Ce are soțul dumneavoastră ?

— Ce să aibă ? Nimic.

— Mii de scuze, stimată doamnă, nimănui nu-i place- să vorbească despre... să zicem suferință, dar...

Doamna Stein rise cu abilitate.

— N-o duceți bine cu sănătatea, domnule director ?

— Eu ? !

— Sigur ? Arătați extenuat. Ar trebui să vă destindeți,. credeți-mă ! Luați exemplu de la soțul meu. Acum, cînd în afacerea Minetti s-a ajuns la o rezolvare fericită, s-a ho- tărît, fără multă vorbă, alaltăieri, să plece cu avionul pentru cîteva zile în Mallorca ! Ce ziceți, n-ar fi indicat și pentru dumneavoastră, domnule director ? Iată, priviți, azi a sosit prima carte poștală — nu-i așa că e frumos- acolo...

Hotărîtor era să rîzi ultimul, asta o știe doamna Stein, și dacă i se puneau întrebări la care pentru a răspunde cunoștințele ei nu mai erau suficiente, le ocolea cu iscusință, pentru ca mai tîrziu, noaptea, să se informeze la patul bărbatului ei — chiar și asta, pe cît posibil, fără să plîngă.

Noapte de noapte același început : încăperea izolată, cenușie și cu număr ; patul cu picioarele înalte ; sus, între perne, capul galben.

— Poate deschizi mai întîi una dintre ferestre, Martha. Altfel are să te deranjeze. E respingător, știu.

Doctorul Stein obosea nespus de mult cînd vorbea, dar ori de cite ori observa că soția nu mai poate să suporte, își mobiliza suficiente forțe ca să-i țină capul în mîini, așa fel încît să se poată privi unul pe altul.

— Martha, nu-i așa că eu sînt în Mallorca ?...

— Toți te invidiază !

— Atunci ? Cine plînge prin urmare ?

Dar n-aveau timp pentru cuvinte de mîngîiere.

— De ce ai venit, Martha, dacă nu poți suporta ? Arată-mi actele — ce-ai adus ? Repede ! Minetti ? Mai e ceva de făcut ?

— Doar semnăturile. Nu acum, mai tîrziu... te rog !

— Mai tîrziu ! Cîtă speranță ai !

Puteau amîndoi să tacă secunde întregi și să audă rezonanța cuvîntului speranță. Dar începeau din nou durerile și transformau totul într-o farsă. Trebuiau deci folosite pauzele.

— Hai, dă-mi actele și ascultă aici : ai să mă reprezinți mai departe, ca și pînă acum. Și nimeni nu trebuie să observe ceva. Altfel avocatul părții adverse ar avea un motiv : iresponsabil — bolnav pe moarte — să se reia totul — asta e posibil. Crede-mă, Martha ! Acest lucru este posibil ! Nimeni nu trebuie să observe... ei vor să rîdă — să rîdă ! Nu-i așa, Martha, că tu poți să rîzi... hai ! Hai — te rog — încearcă... să rîzi ! Că și ceilalți rîd... da.

Și așa s-a întîmplat ! Iar șampania a fost excelentă.

Clientul avea motiv să laude ziua și ajutorele și ajutoarele ajutoarelor, pe care le plătea.

— Fără doctorul Stein nu știu dacă ar exista astăzi această mică festivitate — un succes strălucit ! E succesul *lui.* Incontestabil. Și, totuși — îmi permiteți, stimată doamnă ?

Doamna Stein luă paharul și ascultă cuvintele domnului.

— ...și totuși, iată — o femeie avocat — ce zîmbet ! Trebuie să spun — trebuie, prin urmare, să spun : Noroc !

Apoi trecu tangențial la lucruri privind spiritul : cultură, desigur — numai de-ai avea cîteodată mai mult timp pentru așa ceva ! Fața rotofeie și roșie se silea să exprime tristețe. Și apoi, deodată, mîndria pe care o înfățișezi la comandă de după reverele hainei, cînd cineva manifestă o îndoială față de cele spuse.

— Vai ! să nu înțelegem greșit : pentru cultură, întotdeauna spun, pentru cultură trebuie categoric să rămînă un locșor. La urma urmelor, eu cred că în calitate de german...

Și la sfîrșit se aminti de un film încîntător care rula la Paris — o rușine ce se proiectează acolo ! Da, democrația — și-1 socotea pe Balzac cel puțin un talentat autor de scenarii de film.

în clipa aceea se apropie un servitor și, discret, o rugă pe doamna Stein să vină la telefonul alb din foaierul împodobit cu fîntîni.

Calea de acolo înapoi, la domnul care rîdea, i se păru mai lungă ca, în alte împrejurări, un drum pe care mergi singur, și cînd domnul o văzu pe doamna Stein apropiindu-se, îi ieși șovăind înainte și-i spuse cu o umbră de sinceră îngrijorare :

— Nu vă simțiți bine, stimată doamnă ? Sînteți foarte palidă !

— Adevărat ? Nu, pesemne din cauza luminii. Mă simt bine. Soțul meu... vă transmite salutări.

— Soțul dumneavoastră ?

— îi merge bine. Zice că-i merge excelent.

Domnul se adresă radios cercului alcătuit din binevoitoarele sale ajutoare :

— Nu-i așa, domnilor ? Asta bărbat, doctorul Stein al nostru ! E tocmai în Mallorca, dar își cheamă soția la telefon. Tot respectul ! îmi permiteți : în cinstea acestui frumos sentiment — în special în cinstea dumneavoastră, doamnă !

Domnii voioși din jur strigară „bravo !“ și încă o dată „bravo !“, iar în mijlocul lor, poate din cauza unei ușoare amețeli, doamna Stein ceva mai tare :

— In cinstea doctorului Stein ! în cinstea soțului meu !

Avocatul Siegfried Stein murise în mari dureri, singur, între pereții albi, fără lumină, îndărătul ferestrelor închise — în durerile pentru care, nu fără motiv, nu există cuvînt în nici o limbă. Mai tîrziu, în anunțul mortuar se spunea : a răposat în liniște, pentru că pînă la urmă ceea ce conta era să nu deranjeze pe nimeni.

La două zile după înmormîntare, care a avut loc după ritul iudaic, străin doamnei Stein, ea a primit de la o bancă un cec de 230750 de mărci : pentru domnul doctor Siegfried Stein, în afacerea Minetti.

Cînd a citit această adresă, doamna Stein s-a speriat în mod ciudat și curînd a descoperit că simte dorința de a ascunde această veste, în sine, de fapt, fericită. Se gîndea la bărbatul ei, pe care-1 ținuse mulți ani ascuns — la început, deoarece încă mai era în viață — mai tîrziu, pentru că viața-1 părăsea — și la urmă de tot el trebuise să plece în vacanță ca să moară.

Vacanță în Mallorca.

în românește de
***Const.* IANCULESCU**

Pajiștea mea verde

Pajiștea mea nu-i mare. Privită de pe scaun, urcă puțintel înspre stînga și sus se contopește cu umbra cîtorva nuci. Scaunul, scaunul meu e cu totul comun. Nu prea ar satisface exigențele unui amator de mobilă modernă. E prea incomod, te silește să gîndești, întreaga lui stare de patruped neliniștit amintește de un armăsar și te somează s-o iei din loc. Totuși eu șed o bună parte din zi pe acest scaun și-mi supraveghez pajiștea.

Am văzut în Spania o piață. La fel ca pajiștea mea, și ea, privită de pe scaun, urca un pic spre stînga. Piața se afla nu departe de pensiunea unde locuiam, la drept vorbind era între port și pensiune. Ședeam deseori acolo. Cu siguranță că nu culorile — lîngă zidul portului se aflau trei munți de cărbuni cu vîrfurile pînă în cer — mă determinau să iau loc aici. Poate însă vînzătoarea de bilete de loterie — vocea ei avea unele modulări plămădite în durere, care se detașau net de piață. Dar poate ședeam acolo și pentru că scaunul era comun, la fel cu cel pe care-1 țineam la mine acasă. Acum, dacă spun că acolo zilele erau deosebit de toride, pentru a reda exact cît de mare era arșița, trebuie să mai relatez

că la Denia am văzut un om

trăgînd la amiază în soare, cu o armă pneumatică obișnuită. O astfel de topenie era deci acolo, și mie deseori imi venea să mă gîndesc la pajiștea mea și la amicul meu care venea uneori, către seară, la mine și care, fiindcă-mi cunoștea necazul, mă sfătuia : „Pune pe cineva să-ți facă o mică fîntînă arteziană, nostimă, și atunci ai tot ce vrei, și nu mai e nevoie să stai pe gînduri". Așa mă sfătuia amicul meu și, cu siguranță, era bine intenționat. Eu nu voiam însă fîntîna arteziană, absolut sigur nu. Și cît timp, și în zadar, am mai așteptat, o făceam în speranța că o ceda verdele o dată și s-o preface în valuri, că un pește, unul singur doar, poate un peștișor de aur, o apărea mlă- diindu-se printre firele de talpa gîștei. Atunci amicul m-a sfătuit să pornesc într-o călătorie, eu însă m-am împotrivit, motivînd că nu m-aș simți bine în altă parte ; el însă a perseverat, mi-a adus prospecte și ghiduri, spunîndu-mi că ar fi ieftin colo, oameni prietenoși dincolo. Pînă la urmă am fost de acord să plec într-o călătorie în Spania, de fapt doar pentru că un anume prospect era foarte nostim și înfățișa un pește colorat.

Cu mai bine de șase ani în urmă îmi întrerupsesem studiile și mă așezasem pe pajiște — în așteptare. Dar în afară de mierla cu cioc galben nu s-a ivit nimic. în Spania n-a trebuit să aștept, n-a mai trebuit să aștept, n-a mai trebuit să aștept mult. în fiecare după-amiază, lîngă piață, în fața munților de cărbuni profilați pe cer, intrau zgomotos în port bărcile. Și abia înghițea zăpușeala ultimul duduit de motor, că o groază de languste și crabi, ba chiar și raci și niște boțuri de carne polipedă băloasă începeau să se cațere pe ziduri și pe pietre. Lăsînd dîre umede în urmă, tăbărau asupra pieții și acolo făceau larmă cu armăturile lor, strîmbau felinarele, ba chiar și privirea mea, care un timp, oricum, încercase să întîmpine dreaptă această teribilă puzderie de vietăți. „Uite, asta este Spania", gîndeam

eu, și nu voiam să mai am mult de a face cu povestea asta. „Lîngă pajiștea mea, gîndeam eu, duminica se joacă fotbal, și eu aud deslușit acel sunet

sec stîrnit de atingerea mingii cu gheata." Ciudate ghete ! Tinerii și le cumpără, sigur sînt foarte scumpe, le întrețin cu grijă și aproape cu dragoste. Asemenea ghete ar trebui să se poarte în Spania. Eu ar fi trebuit să port astfel de ghete în Spania. Aș fi mers prin piață de-a dreptul prin crabi și languste, și multe aș fi putut împiedica. Am auzit că în vîrfurile acestor ghete speciale sînt încastrate niște calote de oțel. Ar fi fost un deliciu să merg în piață, prin crabi, cu încredere deplină în acest soi de ghete. Pe pajiștea mea merg desculț. în Spania purtam niște sandale ușoare și o pereche de pantaloni cumpărați la Barcelona. Erau din material subțire, era plăcut să-i atingi, material care se poartă bine, dar se mototolește ușor.

„Dumnezeule, tocmai acum trece copilul prin piață !“ Așa am strigat atunci. „Pepita, Pepita !“ Ce ușor stigmatizat este copilul ăsta ! Pepita s-a întors prudentă, mi-a făcut prietenește semn cu mîna — ne cunoșteam de la pensiunea unde luam masa — apoi s-a aplecat, a ridicat de jos una dintre aceste vietăți pline de foarfeci, și după aceea a vorbit, de fapt doar către mine, pe un ton întrucîtva didactic : „Vezi tu, acesta este Isus Christos care și-a dat sîngele pentru noi“. Copilul și-a descheiat apoi rochița albă și a pus vietatea teribil de înarmată la sînul său încă foarte mic. „Pepita ! am strigat eu, de aici înainte părinții tăi vor trebui să trăiască numai în durere." în zadar. Numaidecît materialul s-a colorat, din ce în ce mai închis, copilul a zîmbit cu o înțelepciune oarecum prematură și s-a stins în fața ochilor mei înmărmuriți. M-am dus în biserică și am încercat să găsesc reculegere. A fost greu. Afară se însera, la Cinema „Sol", din apropiere, un film cu Micky Maus făcea tărăboi pe ecran. La sfîrșit m-am rugat : „Doamne, dacă vrei să mă înapoiez acasă, fă să existe un pește pe pajiștea mea !“ în timpul nopții, după ce așteptasem al doilea program de filme, tot mai suspinam : „Pepita,

sărmanii tăi

părinți, Pepita !“ Nu mi-a venit altceva în minte deeît să **iau o** foaie de hîrtie și să transfigurez moartea unui copil care se prăpădise pentru o nimica toată.

In port numai cărbuni. Negri sînt, doar negri.
Rochia albă-mbracă-ți-o, Pepita, Carnea ta e crudă.
Muștele nu le chema, Nici degetele ce pipăie ziarele. Lipsit de sens e graiul tău. Pepita, Pepita, ce înseamnă Pepita ? în port numai cărbuni, Pe cer peștii se sting
Și oasele lor, chitare sînt, Pepita.
Ori moartea, un turist, Se așază și-și scoate ochelarii de soare. Vino-ncoa, Pepita, strigă el.
Adu ziarul, Hai să dezlegăm cuvinte-ncrucișate, Pepita !

In port numai sare, Albă, orbitoare.
Pune-ți rochița neagră. Pepita.

Acum, șezînd din nou pe scaunul meu, la marginea pajiștii mele, rîndurile acestea sună bine. Mi-aduc aminte **că** odată, un amic, într-un moment de entuziasm, mi-a **zis :** „Că ești în stare să iei un creion și să desenezi pe hîrtie un cerc și că după aceea poți să spui : Vezi tu, ăsta e soarele, asta dovedește că omul este asemenea lui Dumnezeu". Exact la fel este și cu.această foaie de hîr**tie,** și dacă eu citesc Pepita, Pepita, oricît de fără sens e acest nume, el are totuși tot sîngele de partea lui. Pajiștea mea însă este verde. Verdele urcă oleacă spre stînga, mă obosește, n-are nimic deosebit care să-mi facă pri**virea** să zăbovească, asemeni unui punct care marchează sfîrșitul unei fraze importante.

De cînd am ascultat aria, îmi imaginez peste pajiște o diagonală. Era în același loc, în fața cărbunilor. Comandasem ceva răcoritor, ceva alb-albăstrui ce totuși nu era lapte. Omul, traversînd prin mijlocul pieței în plin soare, a zis — și nici măcar n-a zis tare : „Domnule, acuma cînt aria despre diagonală, și vă rog să-mi acordați un pic de atenție". Acestea fiind spuse, și-a plasat piciorul drept înainte, și-a umflat pieptul, și a început să cînte. Acum, cînd șed pe această pajiște și obosesc scaunul, îmi amintesc refrenul, care suna cam așa :

Un cîine latră, biciul pocnește, Cartea o-nchid și ușile toate, O, diagonală neagră.

Cînta acest vers ca un tenor. Dar ce spune tenorul ? N-ar fi mai clar să descriu așa : tonul lui, suita tonurilor lui cădea în piață ; erau solzii prețioși ai unui pește. M-am ridicat, vrînd să-i adun și să-i pun în pungă, așa cum se face în anumite locuri în ajunul Anului Nou cu solzii de crap, dar soarele m-a pedepsit, a venit chelnerul, nu-1 chemasem, și a zis : „Ce dorește domnul ?“ Așa încît m-am așezat din nou. Cînd a terminat, tenorul a așteptat aplauzele mele grăbite, apoi și-a tras piciorul îndărăt și a glăisuit : „Domnule, ați ascultat *Aria despre diagonală,* cane se mai cheamă și *Drumul celor trei caballeros".* Chiar de la primele cuvinte, el a pornit a păși înapoi și trei flăcăi cu chipuri prefăcut serioase, cu brațele încrucișate, în cămăși albe, încet, în pas exersat, au traversat piața în diagonală, îndreptîndu-se către locul unde, deasupra zidului portului, rugineau brațele scheletice ale unei drage. Din direcția halei de pește s-a dat o comandă, din armele bine îndreptate către țintă a izbucnit o salvă deasupra pieței și i-a culcat la pămînt pe cei trei caballeros. Asta e prin urmare ceea ce se înțelege în Spania prin diagonală, și tenorii știu să cînte arii care descriu asemenea diagonale. Cînd zic tenor sau tenori, mă

gîndesc la o suită de tonuri care cad în piață, solzi prețioși de pește, voiam să-i adun, dar strigînd chelnerul „Ce dorește domnul ?“, m-am așezat iar pe scaun, am ascultat sfîrșitul ariei, scurta explicație a tenorului, i-am văzut pe cei trei caballeros, am auzit salva, am văzut cum se întunecau și se îngreunau cămășile lor, m-am gîndit la Pepita, cînd sîngele ei s-a făcut veșmînt, și am încercat să schimb tot acest roșu cu verdele pajiștii mele.

Nu, nu mi-a reușit. Și astăzi încă mai cred că cine vrea să se decidă să călătorească în Spania, mai înainte trebuie să știe că acolo cămășile și rochiile se vopsesc în public, că nu poți să scapi de aria despre diagonală. „Doamne, de vrei să mă înapoiez acasă, mă rugam eu atunci, după ce plătisem și plecasem, Doamne, fă să existe pe pajiștea mea un pește, după care ochiul meu să înoate pînă va avea parte de răcoarea lui.“

Cînd acum vreo cîteva zile am adormit pe scaunul meu — citisem un roman ale cărui pagini anunță sus ceea ce jos caută iar etapele, îi indică direcția și împinge acțiunea — m-am trezit cam amorțit și strîmb, în acel rîs exagerat în care izbucnește deseori amicul meu în prezența mea. El era, mi-a dat obișnuitele sfaturi și a arătat spre roman. „E prost, am zis eu, fără răbdare, ori de cîte ori există ocazia de a trăi în amănunt, eroul narațiunii descrie o mare mișcare și hotărăște să facă o călătorie." „Ai călătorit și tu atunci și te-ai distrat, a zis prietenul meu. Ar trebui să mai faci ceva, încearcă poate cu fîntîna, ori însoară-te. Ia o femeie tînără, e cel mai bun pește." Așa a vorbit, și s-a pornit pe un rîs exagerat. Nu, fîntînă nu vreau, dar însurătoare ? Dacă mă gîndesc bine, femeia ar sta în fiecare seară în cămașă albă în fața mea, cel care cunosc întîmplarea cu Pepita, și aș aștepta ca ea să-și pună la piept ceva care să-i vopsească veșmîntul. Sigur, ea n-ar presa nimic pe piept, doar nerăbdătoarele și needucatele ei mîini, pe

care nici

eu nu le pot educa. Ar trebui să aștept și aici în van, căsătoria noastră ar rămîne fără copii, pajiștea neglijată și dată pe mîna grădinarului. Vreau să am răbdare, toate rugile mele să țintească numai către pește, și după aceea pot foarte bine să mă și însor.

Răbdare a dovedit Alfonso Callos. într-o sîmbătă, anunțată deseori înainte, a început ceea ce pe acolo este de fapt o serbare populară. El, în hainele obișnuite de torero, în măsura în care pot aprecia eu ca turist, a pășit în arenă în cea mai bună ținută. Apoi, după un preludiu oarecare, a venit extrem de încet melcul. Cred că era înalt de vreo doi metri și jumătate și lung de șase. Aceste dimensiuni n-ar vrea să exprime însă nimic altceva decît incapacitatea mea de a descrie acest convoi nud și monoton. în timp ce Alfonso Callos îl aștepta în aceeași ținută, și împreună cu el așteptau și spectatorii, și printre spectatori și eu, am auzit intrînd în port o barcă, dar n-am fost în stare să-mi fac o idee despre ce fel de barcă era vorba, deoarece era după ora cinci și toți pescarii se aflau aici cu mine, și asemeni mie, ochii lor păreau subjugați de melc. El luneca spre torero, așternînd în urmă o dîră umedă și lipicioasă, torero l-a lăsat să treacă, a scăpat din raza de acțiune a coarnelor lui, așa prevedeau regulile luptei, pe urmă a împlîntat lama de oțel — și n-a ieșit sînge. „Sînge, sînge, unde e sîngele ? !“ se striga din rîndul spectatorilor, din mine. Din nou a venit melcul, el iar a împlîntat lama și sîngele a refuzat din nou să iasă. Alfonso Callos avea răbdare. De-aș avea și eu asemenea răbdare, aș putea aștepta și eu așa, să vină peștele. Că doar pentru mine e atît de simplu, n-am în pat nevastă lîngă mine, n-am copii agățați de picioare, n-am spectatori, n-am pe nimeni care să strige : „Sînge, unde e sîngele ? !“ sau : „Unde este peștele ? !“ Pe pajiștea mea nu așteaptă spectatori. E adevărat, în apropiere flăcăii joacă fotbal, dar peștele meu nu e peștele lor. în

Spania nu se duce lipsă de spectatori. De aceea afirm as-

tăzi că Alfonso Callos nu-și pierdu răbdarea. Nu, spectatorii îl sileau să fie amabil. Voia să le ofere ceva, le înțelegea plictiseala, deși el însuși, îndrăgostit de meseria lui, nu arăta nici un fel de oboseală ori nerăbdare. Astfel încît s-a petrecut ca un lucru cu totul de la sine înțeles, după dorință. Melcul a trecut din nou, a primit iarăși ca un burete orb împunsătura, publicul stătea în parte în picioare, pe scaune, și se arăta plin de temperament. Atunci toreadorul s-a răsucit și a executat mișcarea lui dibace, înarmîndu-și cu o unealtă ascuțită trupul prețios îmbrăcat. De astă dată a țîșnit singe. El, stind drept, și-a luat totuși după un răstimp o ținută mai comodă, pentru a putea arăta limpede, vreme mai îndelungată, cît de amabil se dovedise. Publicul ședea recunoscător și tăcut in jurul arenei.

Mai tîrziu, pe pajiștea mea, aveam la ce să meditez. Mereu, mereu, și fără să se grăbească, melcul luneca in gîndurile mele. Dar pentru ce-i întindea torero muleta ? O bucată de stofă a cărei culoare în alte locuri irită taurii de cinci ani. Nu știa că melcul e orb, că nici o culoare nu putea să-1 preseze să-și zorească trupul lui simplu. Acum am abandonat această întrebare. Prietenul meu a fost de vină că la o cursă de automobile am văzut, m-a frapat cît de puțin înțelegem noi din viteza melcului. Ochii noștri n-o știu, nu pot înțelege acest trup neted care gonește prin timp, astfel că rămînem în urmă și melcul ne depășește mereu cu o rundă. Aproape aș vrea să spun, fără însă a mă considera profet, că melcul își ține coarnele într-un secol viitor. Aceasta va fi o epocă a prudenței, o retractare a tuturor acuzațiilor, un secol fără acea culoare extremă în care s-a îmbrăcat Pepita.

Adesea cred că aș fi învățat cîteva lucruri, că melcul m-ar , fi adus ceva mai aProaPe de pește. Dar apoi, în fața pajiștii mele indiferente, îmi vin în minte versuri triste,

cărora doar anevoie le pot da o orientare generală. Asemeni începutului poeziei școlare a lui Archibald Douglas : *Șapte ani am suportat-o...* **începe un poem din acea vreme :**

Șapte ani am așteptat un melc,
Acum am uitat cum arat-un
melc. Cînd venea ceva golaș și
sensibil, Căutam un nume
potrivit.
Simțire ziceam, răbdare,
jericire, El însă fără glas
luneca-nainte.

în românește de
***Const.* IANCULESCU**

Delegatul sindical

O amenii din oraș au aflat imediat despre nenorocire, mai înainte chiar ca primul ortac din schimbul de noapte să ajungă acasă, pe la șapte dimineața. Era aproape trei noaptea, cînd la orizontul cinci, din sectorul cinci răsăritean al zăcămîntului „rază de soare“, s-a prăbușit acoperișul pe o lungime de douăzeci de metri de abataj. Muntele a înghițit opt oameni, cinci au fost salvați după trei ore, răniți, dar totuși în viață. Munca de salvare pentru ceilalți trei oameni a durat ore. în sfîrșit, pe la unsprezece dimineață, i-au găsit și pe ei — morți.

Mai departe nu se întîmplase cine știe ce. O nenorocire — cinci supraviețuitori, trei morți ; deci, încă o dată, se încheiase cu bine. Seara, în oraș nu vorbeau despre asta decît cei atinși direct sau cei loviți. în emisiunea lor regională, radioul și televiziunea au camuflat știrea despre surpare. De ce să ațîțe spiritele pentru trei muncitori uciși de munte. în lume sînt atîtea schimbări în fiecare zi, se zdruncină țări întregi, se năruie orașe. Fluviile se revarsă peste maluri, munții scuipă foc și pucioasă ; atunci, de ce să se ațîțe spiritele pentru trei oameni, care nu erau de fapt decît jertfa meseriei lor.

în ținutul Ruhr se obișnuiește omul cu astfel de știri, sînt ca și praful, lucruri banale.

Ora douăsprezece.

Morții au fost aduși cu ascensorul la lumina zilei, în birou s-a adunat conducerea întreprinderii și comitetul sindical, pentru a discuta o problemă grabnică : cine anume să înștiințeze familiile. Totdeauna există o cale pentru ca superiorii și prietenii celor loviți să scape ; în sfîrșit, nimeni nu vrea să aibă parte de primele izbucniri ale durerii și pe urmă să stai acolo, fără să poți aduce vreo mîngîiere, ca un răufăcător, care a sădit spaima într-o casă unde mai înainte domnea veselia.

Pentru două înștiințări se găsiră repede mesageri, pentru al treilea drum, însă, nu s-a oferit mult timp nimeni ; fiecare dintre cei de față se trăgea înapoi în fața acestei obligații, căci în trei ani, rămăseseră în subteran doi dintre fiii familiei, și ultimul, un ortac de douăzeci și unu de ani, zăcea acum în capela mortuară din spatele băii minerilor.

într-o liniște stînjenitoare, delegatul sindical Brinkhoff spuse deodată :

— Mă duc eu !

Vorbi hotărît, deși cu o voce puțin răgușită și privi atent fețele colegilor săi care păreau niște măști, cercetînd dacă nu cumva, în ultimul moment, s-ar găsi unul să-1 scutească de drumul acesta. Dar cele șapte fețe nu trădau altceva deeît mulțumirea, că s-a găsit cineva s-o facă și că nu trebuie să se hotărască prin tragere la sorți, cum s-a petrecut atît de des în anii trecuți.

„Bandă de lași, gîndi el, au o gură cît o șură pentru fleacuri, și ies cu coada-ntre picioare, cînd trebuie să spună ceva ca lumea. Acum mi-e egal, doar m-am propus, numai că nu mi-e îngăduit, în nici un caz, să pierd meciul de fotbal de azi după-amiază, care se transmite la televizor. “

Familia Haugk, unde trebuia să se ducă Brinkhoff, locuia la marginea orașului, într-una din numeroasele colonii. Tata Haugk, invalid de vreo zece ani din cauza plă- mînilor plini cu praf de cărbuni, lucra în grădiniță. Brink-

hoff îl văzu pe bătrîn cum lasă grebla din cînd în cînd, îndreptîndu-se de șale și privind cu mîna streașină la ochi, în josul străzii ; strada pe care venise el, Brinkhoff.

Delegatul sindical se opri în poarta grădinii :

— Bună, Wilhelm ! Nu te speti muncind, mai lasă și pe mîine ! Frumoasă vreme, azi. Dar trece cam încet.

Brinkhoff vorbi domol și indiferent.

„Doamne, Doamne, ce bine-i de bătrînul ăsta, gîndi el, e propriul său stăpîn, poate să facă după cum i-e vrerea. In nici un caz, să nu pierd meciul de fotbal."

— Ah, spuse Haugk, tu ești Fritz ! Bună ziua. Asta-i, bălăriile cresc și iar cresc, în grădină e cîte ceva de făcut în fiecare zi, dacă vrei să nu se amestece florile cu bălăriile.

„Să nu pierd, în nici un caz, meciul de fotbal, își zise Brinkhoff în sinea lui. Oare joacă și Uwe ?“

— Aștepți pe cineva ? întrebă Brinkhoff.

— Dacă aștept ? Da, băiatul n-a venit încă, lucrează în schimbul de noapte și acum e aproape două. Iar face schimb dublu, nu-i cuminte. Știi, are acum o prietenă tare drăguță și vrea neapărat să-și cumpere motocicletă. Ei, știi și tu, cum se petrec lucrurile azi, tinerii vor să meargă la plimbare, nu-i mai interesează grădina. Mereu ore suplimentare, deși n-are nevoie, îi mai dau și eu ceva din pensie.

— Da, da, spuse Brinkhoff, și se gîndi că într-o oră începe meciul de fotbal la televizor.

— Dar tinerii țin bineînțeles să dea cu capul prin zid, urmă bătrânul Haugk, și se vedea că treaba asta îl cam supără.

— Ce marcă vrea să-și cumpere ? întrebă delegatul sindical. „Motocicleta, gîndi el, ce prostie gogonată ! Cine-și mai cumpără acum motocicletă ? Patru roți înseamnă, totuși, patru roți și acoperișul de deasupra e acoperiș deasupra capului. Oare Uwe joacă azi ?“

— Să nu mă întrebi, Fritz, că nu mă pricep. Parcă una italienească. Drept să-ți spun, în serile din urmă și

el și prietena lui n-au făcut altceva decît să caute prin cataloage și prospecte. în fundul curții, unde era grajdul, și-a construit un garaj pe cinste, ascultă-mă pe mine. L-a și tapetat cu tapetele rămase de cînd am făcut casa. E adevărat că a ieșit cam bălțat garajul, totuși e foarte drăguț. Ce idei le mai trăsnesc astăzi tinerilor prin cap !

Haugk zîmbi mulțumit.

„Dacă pălăvrăgim tot așa, pierd meciul internațional", gîndi Brinkhoff, dar spuse :

— Da, da, cînd vrea să-și ia pîrîitoarea ? E scumpă ?

— Cică săptămîna viitoare. Mă bucur și eu că o să mă ducă la expozițiile de porumbei și de păsări. Dar să nu-i zici pîrîitoare. Ba chiar spune că mașina aleasă de el ar fi cea mai puțin gălăgioasă, din cîte există pe piață. Se măsoară în foni, sau cam așa ceva.

„Doamne, Doamne, gîndi Brinkhoff, cum poate să se poarte așa într-o zi ca asta ; toți cei din jur știu, dar nu i-a spus nimeni, a trebuit să fiu tocmai eu acela. Cine m-a pus să mă ofer voluntar. Ce nedreptate ! Oare Uwe joacă azi ?“

— De fapt, ce cauți pe-aici, pe la noi ? întrebă deodată bătrînul Haugk. Vrei să cumperi porumbei ?

Brinkhoff se uită la ceas. „Dacă mai merge tot așa, își zise el, pierd meciul de fotbal."

— Ești în concediu ? întrebă iarăși bătrînul Haugk.

— Nu, Wilhelm, l-am avut în martie, trebuia să-mi pun la punct căscioara. Ei, ce să-i faci, n-am avut încotro și atunci mi-am luat concediu !

— Firește, Fritz, așa cel puțin poți să-ți termini treburile ; pe vremuri, tot așa făceam și eu. Acum am timp, timp berechet...

„Da, gîndi Brinkhoff, pentru asta trebuie să fii invalid."

— ...Ascultă-mă pe mine, cîte nu poate face omul cît e ziulica de lungă ! Fără grabă mare, fără supraveghetor, fără : „Haide ! haide !“ fără nici un zor, nici măcar grija să n-arăți că ești obosit. Dar cînd ajungi aici, ești sfîrșit, nu mai ține plămînul. Iți spun drept, ori de cîte ori se ni-

merește să fie ceață, mi-e frică, mă strînge de beregată. Cît despre pensie, nu prea mai avem mare lucru de pe urma ei. Cînd am ajuns la vîrsta pensiei sîntem sleiți și uzați. Ce să faci, asta-i !

— Nu sîntem altceva decît niște muncitori, zise Brink- hoff, dar se gîndi în sinea lui, că nu totdeauna supraveghetorii sînt de vină, ci și ei, cei care se lasă îmboldiți. „Să sperăm că n-o să-mi scape meciul international."

— Niggemeier își vinde toată hulubăria, se mută spre centru. Știi, nevastă-sa a moștenit casa unchiului ei, acolo se mută. Dar acolo nu-i voie să țină porumbei. Poți să pui mîna ieftin pe ei, are zburători buni, a cîștigat și cîteva premii. De altfel, Niggemeier nu ia pielea de pe om.

— Cît cere pe porumbeii lui ? întrebă Brinkhoff.

„Dacă mai pălăvrăgesc tot așa, pierd meciul."

— Pot să vorbesc eu cu el. Sau să mergem pînă acolo, stă la numai cîteva case. Va să zică, dacă te interesează și ai timp...

— Nu, Wilhelm, spune Brinkhoff iute, mai am de făcut un drum, înțelegi.

— Pe Dumnezeul meu, Fritz, s-a întîmplat ceva la mină ?

Bătrînul Haugk îl privi pe Brinkhoff de jos.

„Doamne, Doamne, gîndi Brinkhoff, habar n-are, cînd sute de oameni din împrejurimi știu că fiul lui e printre cei morți ! Ce lașă e șleahta asta de vecini, nu i-a spus nimeni."

„Oare Uwe joacă ?“

— Da, Wilhelm, la zăcămîntul „rază de soare", din sectorul cinci răsăritean. îl știi încă de pe vremuri.

— Cum ? „Rază de soare" ? Al cincilea răsăritean ? Da, da, „Rază de soare" a avut totdeauna o rocă afurisită. Pe vremea mea... cîte o surpare în fiecare săptămînă, parcă era un blestem, oricît de sigur era proptit, se întîmpla ceva acolo. Și totuși blestematul ăsta de zăcămînt n-a fost închis, că doar are cărbunele cel mai bun și mai ieftin. Ce contează cîțiva morți sau

cîțiva răniți ! Principalul e,

cărbune mult și ieftin, principalul e să corespundă cărbunele. Totdeauna, așa a fost și așa rămîne. Nu putem schimba nimic. Bine că nu mai am de-a face cu banda aia de ticăloși !

Haugk urmărea cu ochii o pereche de ulii.

— Frumos, spuse el. îi observ de cîteva zile. Grozav de interesant trebuie să fie, să faci o cerere în căsătorie, acolo, sus.

„In ziar scria că participarea lui Uwe la meci este problematică, se resimte după o rană veche", își zise Brinkhoff.

— Cum, cum ! strigă deodată bătrînul. Ce-ai spus ? Al cincilea răsăritean ? Al cincilea orizont ? Dar... dar... acolo-i și băiatul meu. Ascultă ! Fritz ! Ce s-a întîmplat, de fapt ?

Băiatul lui era o extremă stingă de viitor. Dacă ajungea pe mîini bune, cine știe, poate promova în prima divizie a țării. „Acum aș fi stat în fața televizorului, dacă nu mă oferearn să vin.“

— Pe opt i-a prins sub munte, Wilhelm, spuse delegatul sindical anevoie, în timp ce privea cu interes la rotirile uliilor. Ca două extreme, spuse fără să-1 audă Haugk. Da, pe opt i-a prins muntele, cinci au putut fi scoși imediat, iar pe trei i-a înhățat. Știi tu cum e !

Bătrînul Haugk își aprinse pipa. în lulea nu era tutun, dar el scăpăra chibrit după chibrit, pînă ce la picioare i se adună o moviliță de bețe, ca la jocul Maroco. Haugk privi din nou în josul străzii, pe unde venise Brinkhoff.

— Pe trei i-a înhățat, zici, trei ! Trei ! De ce trei, Fritz ? Da, da, de asta nu mi-a venit băiatul, de asta. Da, da, asta era. Și după un răstimp de liniște apăsătoare, Haugk rîse de parcă ar fi auzit cea mai reușită glumă. Asta-i, așadar, Fritz ! De la bun început la mine veneai. Și eu, nătîngul, am crezut că vrei să cumperi porumbei de la Niggemeier, fiindcă-și vinde toată hulubăria.

Perechea de ulii zbura în cercuri tot mai largi, dar

bătrînul Haugk privea la chibriturile arse de la picioare.

14 - 0. 262

— Da, da, zise el din nou, „Raza de soare“ n-a avut niciodată o rocă solidă, e moale ca un cozonac de nisip.

„O fi înțeles ? La vremea asta începe și meciul. Oare Uwe joacă ?“

— Ziceai că pe trei i-a înhățat... de ce tocmai trei... de ce nu doi... sau unul... sau chiar nici unul. Și strigă pe neașteptate : De ce nici unul ?! De ce ? ! De ce ? ! Fritz ! De ce ? Fiindcă domnii nu vor să înțeleagă că omul e mai de preț decît o tonă de cărbune ? Hei ! Așa-i ? Așa-i ?

„Doamne, Doamne, cîtă dreptate are bătrînul, gîndi Brinkhoff, cîtă dreptate. Dar ce-i de făcut ? Să se renunțe la muncă ?“

Haugk se uită spre casă, de unde nevastă-sa tocmai ieșise și privea în josul străzii, fără să ia seama la cei doi oameni din poarta grădinii. Pe stradă se zăreau primii ortaci din schimbul de dimineață, foarte grăbiți, unii aler- gînd la trap.

„Ajung cu toții la timp la televizor", își zise Brinkhoff.

— Dar bine, Fritz, cum să-i spun nevestei ? Ce să-i spun ? Cum ? întrebă bătrînul disperat.

— Ce, Wilhelm, ce ?

— Ei, îți mulțumesc frumos că ai venit, Fritz. Dar cum să-i spun asta nevestei, în ce fel ? Cum ?

— Mă duc eu, zise Brinkhoff.

„Oare-s nebun ? Doamne, de unde mi-a mai venit și ideea asta. Dacă-mi cere să anunț toate rubedeniile ? Acum jocul a început."

Bătrînul Haugk luă un foarfece și se îndreptă spre o tufă de condurași, mai înaltă ca un stat de om.

Brinkhoff așteptă pînă ce femeia intră în casă, apoi se luă după ea. în antreu mirosea a pește prăjit și o auzi mutînd oalele și cratițele, de colo, colo. O vreme, delegatul sindical rămase în antreu, respirînd greu ; pînă la urmă numără, ca un copil, nasturii de la haină : mă duc, nu mă duc, mă duc. împinse în grabă ușa care nu

era bine închisă și femeia rămase oarecum surprinsă cînd în locul bărbatului sau al fiului, se găsi în fața unui străin.

— Da ! Poftim ? îl căutați pe bărbatul meu ? E în grădină... dar nu dumneavoastră vorbeați cu el ?

„Să-i spun acum, gîndi el, iute, să nu observe, iute. Iute, iute.“

Nu scoase o vorbă. Voia să se apropie de bătrînă, dar rămase în prag, învîrtindu-și pălăria în mînă, pălăria în mînă... pălăria în mînă.

Delegatul sindical Brinkhoff observă ochii femeii mă-rindu-se din ce în ce, apoi o văzu căzînd pe un scaun. Pe urmă strigă :

— Nu ! Nu, nu și iar nu ! Nu-i adevărat !

Brinkhoff se întoarse repede și fugi afară. Bătrînul, care tăia ramuri lungi și albastre din tufa de condurași, îi spuse :

— Cumnată-mea vine imediat, trebuia să fie aici. Ca să ia florile și hîrlețul. Haină de blană are, da’ hîrleț nu.

— Poți să te duci înăuntru ! strigă Brinkhoff, trecînd în fugă.

— Da, Fritz, da... prietena lui era tare drăguță, tare...

Perechea de ulii dispăruse.

Cînd delegatul sindical Brinkhoff ieși iarăși pe drum, era leoarcă de transpirație, cămașa i se lipise de trup, din sprîncene îi picura sudoarea. Pe urmă porni pe stradă, în jos, tîrîndu-și pașii. Pe afară nu se vedea nimeni, colonia era pustie, iar la capătul ei, acolo unde se termina și strada, Brinkhoff se așeză pe iarba prăfuită de la marginea drumului și-și șterse fața.

„Doamne, Dumnezeule, ce fel de oameni or fi ăștia, să stea în fața televizorului și să se holbeze la o minge ! Ce fel de oameni, să privească și iar să privească și să strige pînă ce răgușesc ! Și eu... ?“

„Oare Uwe o fi jucat ?“

In românește de *Despina Michaela* BOGZA

HERBERT BECKMANN

Jucătorul norocos

P

J- riveam de cîtva timp la domnul acela vîrstnic, cu chip de pasăre, îmbrăcat cu un frac demodat, care ședea aproape nemișcat la masa de joc. Cu bustul aplecat înainte ca astmaticii, așeza cu degete uscate jetoanele în pătrățele, tușind distrat, strîngînd buzele subțiri, fără cea mai mică tresărire cînd pierdea sau cîștiga. Avea ochii puțin proeminenți. Nu eram sigur că ochii aceștia urmăresc ceea ce se petrece pe masa de joc — totuși mîinile bătrînului executau cu precizie mișcările pe care, în orice moment, le dictau regulile jocului. Erau singura parte mobilă a corpului său, dar mișcările erau scurte și porneau doar din încheietura mîinii : brațele păreau că înghețaseră lîngă trup. Mi-era teamă că am să atrag atenția jucătorului cu privirile mele stăruitoare și m-am dat cîțiva pași înapoi. Aveam astfel o și mai bună perspectivă asupra jucătorilor grupați în jurul mesei. Lîngă domnul cu chip de pasăre stătea o fată neobișnuit de frumoasă, care de cîte ori întindea mîna era nevoită să se aplece peste umărul jucătorului nemișcat. De fiecare dată fata iscodea cu privirea obrazul rigid de lîngă ea, ba chiar îi atingea uneori, intenționat, umărul cu brațul ei gol. Admiram răbdarea și micile șiretlicuri

femeiești cu care încerca să-i distragă atenția. Fata juca nesocotit și pierdea scoțînd de fiecare dată scurte strigăte de mînie. Evident, nu era obișnuită cu asemenea desconsiderare. Domnul mai în vîrstă, care, după cum am observat de-abia atunci, purta un trandafir alb la butonieră, era absorbit cu totul de joc : toată ființa lui era de un calm care aproape că exaspera. înțelegeam foarte bine manevrele fetei, fiindcă și eu eram ispitit să încerc, prin diferite strîmbături, să-i zdruncin jucătorului calmul. Singurul rezultat au fost zîmbetele compătimitoare ale celorlalți jucători. își închipuiau că, pierzînd, nu sînt în stare să suport de unul singur ghinionul. Fata făcuse un pas înapoi și se privea într-o oglinjoară. Curînd am pierdut-o din vedere, alți jucători i-au luat locul, alții au continuat să piardă : cît despre mine, ghinionul mă obligase mai demult să devin simplu spectator. Mă pregăteam să plec, cînd jucătorul nostru, aplecîndu-se brusc înainte, anunță pe crupier că mizează pe numărul 17 pentru următoarele jocuri.

Vocea părea că iese în salturi dintre buzele subțiri, umflîndu-i obrajii uscați ca hîrtia. Efortul de a vorbi era vizibil. Ținea palmele lipite de tăblia mesei, dar se clătină și fu nevoit să se sprijine de scaun. Mișcările lui erau autoritare, dar în același timp lipsite de vlagă. Atît de lipsite de vlagă, încît am avut impresia că adormise. Ochii lui fixau bila cu o privire hipnotică, greu de suportat. M-am uitat la ceas, apoi am urmărit nervozitatea rutinată a crupierului. Deodată rumoarea m-a sustras divagațiilor mele. Bila se oprise la numărul 17. Obrazul jucătorului nu-și pierduse aspectul de mască. Buzele i se schimonosiră într-un zîmbet ironic. Mi se părea că am în față o mumie, o divinitate egipteană, tronînd nemișcată pe un jilț incomod, amețită de cine știe ce ierburi adormitoare și triumfînd deasupra emoțiilor mărunte.

Curiozitatea m-a împins înainte împotriva voinței mele și fără să țin seamă cîtuși de puțin de nemulțumirea victimelor din jurul meu, mi-am croit drum, lo-

vind cu coatele în dreapta și în stînga. Pe fețele celorlalți jucători pleoapele clipeau agitate, buzele se mișcau, șoptind încet ceva, degetele mîinilor se încleștau unele într-altele ca animalele împerecheate, el însă, cîștigătorul, continua să păstreze aceeași atitudine încremenită.

Jocul continuă. Fumul din jur îi estompa trăsăturile. Nu eram în stare să deslușesc dacă zîmbește sau nu. Cîștigase probabil din nou, fiindcă oamenii se înghesuiau tot mai numeroși în spatele lui, șușotind pe ascuns sau cerîndu-i bani fără jenă : dar el nu se clinti. întreaga lui atitudine exprima atît de clar refuzul, încît orice mișcare a mîinilor părea de-a dreptul inutilă. Cu groază, am constatat apoi că privirile mele ațintite asupra lui nu-1 stinghereau de loc. Cîștiga încontinuu. Toți cei din jur erau atît de fascinați, încît uitară să se așeze. La un moment dat, crupierul avu o clipă de șovăire, apoi însă anunță cu glas parcă mai puternic decît de obicei :

— *Faites votre jeu.*[1]

Suna ca o provocare. Jucătorul stătea nemișcat, urmărind cu priviri inexpresive dansul bilei. Am simțit deodată că mă identific cu el și un fior de forță, încredere și combativitate m-a năpădit fără chip de împotrivire. M-am înălțat pe vîrful picioarelor ca să pot vedea mai bine. Cîștigase. O femeie leșină. Directorul sosi în goană, cu aripile fracului fluturînd, frecîndu-și stînjenit mîinile. După ce schimbă o privire scurtă cu crupierul, se apropie de stoicul cîștigător.

— Felicitările mele, stimate domn. N-ați vrea să-mi faceți plăcerea de a mă însoți pînă în biroul meu ?

Eu continuam să rămîn nemișcat, fascinat de privirile jucătorului, care nu manifestau nici cel mai mic semn de înțelegere. Directorul, convins că omul aude greu, repetă invitația cu glas mai ridicat. Nici de data aceasta nu primi vreun răspuns. Urmărind mai departe scena, am observat gestul de silă cu care directorul a pus mîna pe umărul jucătorului. Se jena de intimitatea

< Faceți jocul (fr.).

acelui gest, cerut de caracterul neobișnuit al situației. Dar nu mai apucă să rostească vreun cuvînt, căci jucătorul, cu o încetineală grotescă, alunecă de pe scaun jos. Cineva se apleca asupra lui. După cîteva momente, în care timp n-am putut vedea ce face, omul se ridică ținîn- du-se de marginea mesei. Cu fața congestionată de efortul aplecării și clipind din ochi, spuse :

— E mort. Nu încape nici o îndoială.

își încheie haina și încercă să împingă înapoi grupul de curioși. Directorul își smulgea părul de disperare, agitîndu-se într-una. îi venea greu să accepte întîmplarea și își căuta refugiu într-o filozofie ieftină :

— Nu se poate să fie adevărat !

Dar, așa cum stăteau lucrurile, nu era cu putință nici o eroare. Jucătorul era într-adevăr mort. Ochii mai erau încă larg-deschiși. Fracul stătea înghemotocit, iar vîrfurile pantofilor cu ghetre priveau în sus, acuzator. A fost anunțată poliția, care n-a putut face altceva decît să constate moartea și să stabilească identitatea celui decedat.

în ce privește cîștigul care, judecind după tulburarea directorului, trebuie să fi fost considerabil, s-a hotărît consultarea unui avocat. Și nimeni nu va afla vreodată dacă jucătorul era mort chiar de cînd începuse să cîștige sau îl doborîse emoția cîștigului neașteptat. După cum am citit ulterior în ziare, banii au fost utilizați în scopuri filantropice, deoarece cîștigătorul nu avea familie. S-a descoperit, de asemenea, că fracul fusese împrumutat chiar în ziua aceea, că dispărutul locuia la mansardă, într-o cameră mizeră, și avea un motan, care, de atunci, este silit să trăiască din vînătoarea de guzgani.

In românește de
***Judith* COMAN**

STEFAN HEYM

Nebunul de frate-miu

y ase ani.

Șase ani a propus procurorul. Și atîta or să-mi dea : șase ani, nici o zi mai puțin. Așa sînt ei ; asta-i justiția lor ; la fel de bine puteau ieși la socoteală și fără proces, adică să bage pe cineva la răcoare, economisind banii pentru judecată și judecători, prin urmare pentru toată tevatura.

Șase ani. Era greu să tăgăduiesc — știau prea multe. Supravegherea a început din ziua cînd am trecut granița în zona lor și am dat primul telefon. Au supravegheat și au așteptat, iar pe urmă : „Poftiți, veniți cu noi, fără împotrivire".

Șase ani. Cînd ai trecut de cincizeci : plus șase, fac cincizeci și șase. înainte de a ieși de la închisoare am să fiu bătrîn ; cine are să se sinchisească atunci de mine, cine să-mi dea un bănuț pentru meritele mele ? Am să fiu uitat și îngropat. Recunoștință nu există. Nici recunoștință, nici dreptate, nimic.

Șase ani — toate astea numai fiindcă frate-miu **e** nebun...

Foloasele le-ar fi tras el, nu eu. îl aștepta o slujbă — și ce mai slujbă ! — cu casă și mașină proprie. Ar fi fost putred de bogat și și-ar fi putut fixa singur leafa... Unde mai există așa ceva ?

I-am explicat în amănunt. I-am lămurit toate aspectele. Nici îngerul lui păzitor n-ar fi putut pleda mai convingător. Și ce a răspuns ?

Nu, mulțumesc.

Textual — „Nu, mulțumesc." Se pune întrebarea : E omenește să procedeze așa sau e pur și simplu un act de nebunie ?

Nu sînt încă în stare să-mi explic toate lucrurile... Și unde mai pui, l-am văzut crescînd de cînd era în scutece. Un cetățean oarecare din Germania, cu totul obișnuit, cui soție și doi copii, un băiat și o fată, o mică și simpatică familie burgheză — cînd s-a îndepărtat de noi, cînd a început la el această țicneală, nebunia asta care pe mine — nu pe el ! — m-a adus aici, la Dresda, într-o celulă de închisoare din zona sovietică ?

Oarecare ? S-ar putea spune chiar că era construit exact conform schemei. Credea în tot ce trebuia să crezi — în patrie, Fiihrer, în misiunea Germaniei și așa mai departe. Dimpotrivă, eu sînt cel care am avut uneori îndoieli ; în definitiv, eram negustor și am învățat să fac deosebire între vorbăria goală și explicații îndărătul cărora se află cruda realitate ; dar la el nu exista șovăire. Era chiar idealist, după spusele lui. Idealismul, v-o spun eu, nu-i de loc un lucru nepotrivit, cît timp nu-ți stingherește treburile. îi plăceau cercetările lui și muzica. Ore întregi era în stare să asculte un disc cu muzică simfonică. Pe mine muzica mă plictisește, dar în principiu n-am nimic de obiectat : muzica nu folosește la nimic, dar nici nu strică, atunci de ce să nu asculte ?

Apoi a fost concentrat în armată. Un oarecare soldat de rînd, cu toate că era docent și lucra la ceva în legătură cu dezintegrarea unui atom greu — care, nu știu.

A luat parte la înaintarea armatei spre Paris. A văzut totul : cum fugeau francezii în fața loviturilor armatei noastre, cum se predau generalii lor cu duzinile și luau aperitivul împreună cu generalii noștri, de parcă ar fi fost vechi și buni prieteni... Acum se spun atît de multe despre integrarea europeană — în anii aceia am avut o adevărată Europă integrată, da, da, se putea circula din Carpați pînă-n Pirinei și din fiordurile Norvegiei pînă-n crestele din sudul Italiei, peste tot oamenii se plecau în fața oricăruia dintre noi și ne făceau reverențe, iar negustorul german era peste tot prețuit și bine văzut.

Mă gîndeam că frate-miu o să se distreze, în sfîrșit, la Paris. I-am trimis și bani, știam ce repede curg banii printre degete, pe Champs-Elysees și în Place Pigalle. Nimeni n-ar crede, unde s-a dus, de fapt ! — La Sorbona. Și pe cine a căutat acolo ? — Pe Joliot-Curie.

Trebuie să fi fost o întîlnire plină de haz. Mai tîrziu, cînd stăteam amîndoi la Lebedinskoie, considerați pe jumătate prizonieri de război și pe jumătate specialiști privilegiați, mi-a povestit despre asta. Frate-miu n-are talent să povestească, dar cu un pic de fantezie se poate imagina scena : infanteristul neamț bondoc — frate-miu e predispus la îngrășare — în uniforma lui verzuie, care-i stătea rău — nu i-a stat niciodată bine în uniformă — cu însemnele gradului, inclusiv crucea încîrligată deasupra buzunarului drept, de la piept ; și francezul cu figură cadaverică și ochi mari de culoare închisă, cu cute adinei în jurul gurii. Francezul bănuia poate că va fi arestat și chiar că ar fi fost, după ce trecuse prin contrabandă în Anglia toată provizia de apă grea a Franței, mai înainte de a trece și el. Numai că frate-miu i-a spus repede : „Sînt doctorul cutare și cutare, *mon cher pro- fesseur...“* și bineînțeles că Joliot-Curie îi cunoștea reputația științifică și știa că are în față un fizician atomist, îmbrăcat, pentru moment, în uniformă de soldat.

Au avut o lungă convorbire, total apolitică, după cum m-a asigurat frate-miu. Au vorbit despre ultimele lor lucrări, despre particulele din care se compune materia

și cum, din nefericire, războiul le-a stingherit unele proiecte de cercetare, la care țineau atît de mult. Numai într-o singură chestiune, mai exact cînd au ajuns să vorbească despre viitor, Joliot-Curie l-a privit pe frate-miu în față, cu ochii lui mari și negri, a zîmbit și i-a spus : „Știți, *mon cher docteur* — vă declar asta ca un fizician față de altul, cu aceeași obiectivitate științifică, cu care noi, fizicienii, trebuie să privim lumea — pentru noi există numai o singură cale : cea sovietică..."

Poate că francezul n-ar fi fost prea mirat dacă frate-miu ar fi izbucnit în rîs. Totuși el s-a stăpînit, a păstrat o tăcere plină de respect și imediat după asta și-a luat rămas bun.

Totdeauna i-am dorit lui frate-miu numai bine. Există la noi în familie felul acesta de a fi, așa am fost educați. L-aș fi putut lăsa de izbeliște în armată ; ar fi petrecut anii războiului sau în cancelaria unei companii, sau poate că i-ar fi vîrît cu forța o pușcă în mînă și lui, și i-ar fi spus : „Hai, trage în ruși !“ și ar fi zăcut pe undeva, sub un mesteacăn alb. Eu însă i-am vrut binele și de asta mă aflu aici, în celula asta, și aștept să treacă noaptea, și pe judecător, cu vocea lui seacă, ca să-mi aducă la cunoștință : „Șase ani !“

Am făcut tot ce poate face un frate pentru celălalt. M-am dus și l-am convins pe generalul von Jaeger ’, vînătorul de oameni, așa i se spunea pe atunci, că e o prostie să îmbraci în uniformă un om care ar munci mai bine la universitatea lui, meditînd în laborator la particule și la felul cum vor fi ele utilizate. Poate că vînătorul de oameni auzise cîndva vreun zvon, ce important este să meditezi la particule. în orice caz, și-a ridicat bărbia din grăsimea care-i atîrna peste petlițele roșii-aurii de pe gulerul lui de general și mi-a spus : „Zici că e fizician atomist ?“ Apoi a mîzgălit cîteva rînduri pe o bucățică de hîrtie și peste o săptămînă, frate-miu se afla din nou la Universitatea din Halle, acasă, la nevastă și copii, un

< Vînător (germ.).

băiat și o fată ; și dacă-mi aduc bine aminte, nu mi-a spus nici măcar mulțumesc.

Poate că era și un om reținut. Nu-i plăcea să-și arate sentimentele. Chiar și atunci, la Dresda, nu s-a manifestat de loc — deși era imediat după bombardarea orașului de către americani. Bombardau orașul, cînd, practic, războiul era pierdut. Zburînd la mică înălțime, luau drept țintă oamenii care fugiseră din iadul de flăcări, pe malul Elbei, și printre ei, nevasta și copiii mei. Dar frate-miu nu mi-a spus altceva decît : „Putea fi și mai rău. N-au folosit decît substanțe explozive obișnuite...“

Apoi a dispărut, retras în căsuța din Mecklenburgul îndepărtat, unde a stat pitit în ultimele luni de război. Numai eu și tatăl nevestei lui, căruia de fapt îi aparținea căsuța, știam unde se află ; vechea poliție nu mai exista și nici una nouă nu se crease, astfel s-a putut ca, în vara aceea, un om să dispară pentru cei din jur, cu condiția să stea la distanță destul de mare de șoselele pe unde mărșăluiau trupe și treceau refugiații. Frate-miu spunea că are nevoie de timp să mediteze.

Tren să fi fost cel cu care m-am dus să-1 văd ? Și astăzi îmi răsună în urechi răcnetele oamenilor asaltînd vagoanele, înainte ca trenul să sosească pe peron. Și astăzi mai văd bărbații luîndu-se de gît unii pe alții, femeile leșinînd, copii căleați în picioare ; oamenii, disperați din cauza foametei din orașe, voiau să ajungă în sate, pe undeva, unde vreun țăran să se îndure poate de ei și să le schimbe inelul de aur, gulerul de blană, sau șalul brodat, pe cîțiva cartofi. Cicatricea de pe frunte e o amintire din călătoria aceea. Era să intru cu capul prin fereastra compartimentului — ca un berbec în plin avînt.

Bineînțeles, speram să mă aleg și eu cu ceva din călătoria mea : un săculeț de făină, cîteva ouă sau o bucată de slănină. Dar, în special, voiam să-1 pun în gardă pe frate-miu. Fă așa și așa, ca să fugi, aveam de gînd să-i spun, fă așa ca să treci dincolo, în vest, cît mai e timp.

Crezi că te poți juca aici, la nesfîrșit, de-a pustnicul ? aveam de gînd să-1 întreb ; curînd o să descopere cine ești și la ce ai lucrat și atunci, adio. La Halle, sînt încă americanii, dar pot pleca oricînd. Bucuroși te-ar lua cu ei ; asta aveam de gînd să pun la cale.

Cred că atunci mi-a trecut prima oară prin minte : „Oare nu-i nebun ?“ Dar am alungat cît colo aceste gînduri. Frate-miu m-a ascultat ciudat de tăcut, parcă n-ar fi fost vorba de el. La sfîrșit, m-a întrebat : „Ai auzit vreodată de Joliot-Curie ?“

„Nu, am răspuns. Cine-i Joliot-Curie ? Și ce are de-a face cu discuția noastră."

„Dresda o cunoști, nu ?“ m-a întrebat mai departe.

„Și ce legătură are Dresda cu asta ?“ Simțeam cum, treptat, mă cuprinde nerăbdarea. Rana de la frunte mă durea ; aveam febră și nu progresam în discuție. „Morții sînt morți. Ce ai cu ei ?“

„Nimic", mi-a spus el.

Poate că mi-ar fi dat vreun săculeț de făină, sau cîteva ouă, sau o bucată de slănină. Dar am uitat să-1 rog.

Discuția asta trebuia să fie pentru mine un avertisment. Dar dacă omul ar fi astfel făcut, încît să asculte de avertismente și s-ar gîndi la binele lui, am umbla și acuma goi, prin paradis.

Credeam că o să vină, în ciuda tuturor celor spuse ; credeam cu adevărat și cu toată sinceritatea, de asta l-am așteptat, la Halle. L-am așteptat pînă ce ultimul convoi american de camioane s-a îndepărtat vîjîind, împreună cu profesorii, tehnicienii, aparatele și cărțile. După acest exod în masă n-au mai rămas la Halle decît muncitorii și ei nu erau interesanți. Am așteptat, sperînd pînă-n ultimul minut, și pe urmă a fost prea tîrziu. Ușa se trîntise. Granițele deveniseră de nepătruns. Și eu eram țintuit.

Toamna, smintitul de frate-miu a venit înapoi la Halle ; zicea : „Odată și odată tot trebuie să te apuci iarăși de muncă ; și locul meu de muncă este aici".

Casa în care locuise mai exista. Dar apartamentul fusese golit ; ceea ce nu era bine fixat dispăruse sau fusese sfărîmat. în seara cînd s-a întors, stăteam acolo amîndoi pe o canapea veche și mare de piele, pe care n-o furase nimeni, căci nu putea fi urnită din loc. Părea obosit ; încercase să facă puțină ordine prin casă, dar renunțase și discuția noastră se împotmolea mereu, pînă cînd a încetat de tot.

Cînd s-a ciocănit în ușă am tresărit amîndoi.

Deși ciocănitul nu fusese nici foarte puternic, nici plin de nerăbdare. Mi-a trecut un fior rece pe spate.

Ușa nu mai avea broască. De aceea, în cele din urmă, frate-miu spuse pur și simplu : „Intră !“ și vizitatorul întră. La lumina luminării, am zărit o uniformă. Tresa de pe umăr ne-a făcut să înțelegem că omul în uniformă era ofițer superior. Acesta privi în jur, nu găsi bineînțeles nici un scaun și atunci se sprijini de perete.

„Bună seara“, a spus el.

„Bună seara", am răspuns noi.

Ne-a privit, întîi pe mine, apoi pe frate-miu. Pe urmă a vorbit cu ochii pironiți asupra lui frate-miu :

„Mult timp a trebuit să vă așteptăm, domnule profesor..."

„Dacă vreți să mă arestați, a replicat frate-miu, să trecem peste momentul acesta penibil cît mai repede."

Ofițerul s-a făcut că nu aude. „Spuneți-mi, vă rog, domnule profesor, a zis el, de la lucrările inițiale, asupra accelerației particulelor grele, ați mai realizat ceva nou în acest domeniu ?“

Pe urmă au vorbit numai despre treburi profesionale, timp de o oră sau două ; pentru mine discuția era prea savantă. Puteam să și plec, atît de puțin le păsa de mine.

După aceea, zilele se confundă în memoria mea ca verigile unui lanț fără sfîrșit ; totul se estompează, cînd te uiți îndărăt. Lebedinskoie — turnurile de pază — colonia din pădure — căldura scînteietoare a verii și

iarna, zăpada, scîrțîind sub tălpile cizmelor de pîslă — murdăria, monotonia...

Cred că el n-a simțit asta cu atîta intensitate. Avea familia și munca lui ; eu eram singur. Mi-au dat și mie de lucru. Mîncam, deci trebuia să muncesc ; funcția era de asistent de laborator ; căram lăzi, spărgeam lemne, trebuia să aduc ba una, ba alta ; muncă, nu glumă, eram un factotum, doar că nu primeam bacșiș. Insă nu eram în stare să găsesc vreum sens întregii activități. Mașinile pe care le montau acolo păreau niște jucării uriașe de nebun, pentru profesori nebuni și, pe cît mi-am putut da seama, nu se producea nimic cu aceste mașini. în al doilea an de ședere la Lebedinskoie, am început să-mi spun că frate-miu nu e chiar atît de smintit ; mă gîn- deam că îi duce de nas pe ruși cu prostia asta monstruoasă, și îmi făceam griji, întrebîndu-mă cît timp o să dureze pînă ca ei să-și dea seama și cînd or să-1 împuște.

Aș fi putut fugi. M-am convins că turnurile de pază de la Lebendinskoie serveau mai mult ca să oprească pe cei dinafară, decît pe noi, cei dinăuntru. Atunci ce m-a oprit ? Depărtarea ? Teama de țara asta străină și de oamenii de aici ?... Adevăratul negustor răzbește peste tot. Am rămas, fiindcă mă înțelegeam bine cu frate-miu. Cu cît trecea timpul, la Lebedinskoie, cu atît simțeam că are nevoie de un braț sigur, să-1 susțină cînd s-o poticni și să-1 conducă îndărăt pe drumul drept, cînd va fi nevoie. Semăna cu un vînător gonind o sălbăticiune iute de picior, sau cu un căutător de aur umblînd după comori închipuite.

„De fapt, de ce toate astea ? îl întrebam. Ce te îndeamnă ?“

Mi-a dat o explicație, în termenii științifici obișnuiți. De data asta mi-am bătut pur și simplu joc de el. „Recunoaște, lucrezi la o bombă“, i-am spus.

Ochii lui sînt de obicei albaștri-spălăciți, molcomi. Acum erau aproape lipsiți de culoare și am înțeles deodată de ce se zice că mînia te orbește.

„N-am lucrat niciodată la o bombă, a strigat el la mine și n-am să lucrez niciodată la așa ceva !“

„Nu ești de acord, i-am răspuns eu, că tot ce faceți voi, fizicienii, poate fi folosit și pentru bombe ? “

Observația mea părea să-1 potolească. Clătină încetișor din cap. Dar de spus, n-a mai spus nimic altceva.

Deci era același idealist de odinioară. Locuia, cu nevasta și copiii, în două cămăruțe dintr-o căsuță împărțită astfel încît să adăpostească patru familii. Cea mai mare parte din timp, copiii nu erau acasă, urmau școala medie la Saratov. Saratovul era mai potrivit decît Moscova. La Saratov nu existau străini care să devină curioși cînd doi copii germani răsar ca prin farmec.

Dar la sfîrșit de săptămînă și în zilele de sărbătoare, copiii veneau acasă, Herbert, băiatul, și fetița, Martha. Sfîrșitul de săptămînă se desfășura întotdeauna în același fel. Sîmbătă seara era masa de familie. Întîi luam cina, la care mă invitau și pe mine, iar pe urmă veneau cîțiva dintre ceilalți nemți care lucrau la Lebedinskoie și ascultau discuri simfonice — din dragoste pentru muzică sau din disperare, nu știu. Frate-miu alegea programul și punea chiar el discurile la picupul legat de o grămadă de difuzoare complicate, fixate în camera cea mai mare dintre cele două.

înainte și după concert se discuta, de obicei despre trecut. Domnii nu voiau să vorbească despre munca lor, căci erau de față doamnele și nu puteau înțelege ; doamnele, la rîndul lor, nu voiau să vorbească despre micile lor necazuri de fiecare zi și mai ales despre obiectele dorite, pe care nu le puteau procura, căci tînguirile și așa nu ajută la nimic ; atunci despre ce să vorbească niște oameni înțepeniți de atîta vreme pe un sloi de gheață, pe o insulă pustie sau la Lebedinskoie ?

Stăteau de vorbă deci despre cum era înainte și despre războiul pe care-1 pierdusem și ce ușor s-ar fi putut întîmpla altminteri, dacă Hitler nu și-a fi pus în gînd prea multe deodată, sau dacă nu și-ar fi ridicat evreimea din lumea întreagă împotrivă, sau dacă ar fi lăsat

mînă liberă generalilor, sau dacă ar fi existat mai multă apă grea pentru anumite experiențe... Cel mai pur idealism. Și totuși ne era de folos. Ne simțeam mai bine dacă ne imaginam că astea toate — munca pentru ruși, viața printre străini, lipsurile în general și lipsa de confort — sînt datorate unei înșiruiri de întîmplări nefericite și că, în realitate, a fost o greșeală imensă și incomparabilă a istoriei universale.

Intr-o seară, tema aceasta nu s-a mai discutat. Sosise un oaspete neașteptat, un ofițer rus, același, de altfel, care venise în locuința goală de la Halle și se amestecase odinioară în viața mea și a fratelui meu. Ocupa un fel de funcție misterioasă, în legătură cu Lebedinskoie. în loc de istorie contemporană, s-a vorbit așadar despre influența reciprocă dintre cultura germană și cea slavă, influență ale cărei rădăcini se prelungeau pînă la începutul evului mediu. Tocmai acolo, așa s-a spus, ar putea fi găsită originea prieteniei și înțelegerii dintre popoarele respective și premizele relațiilor dintre ele, la care să contribuie fiecare, conform caracterului său național și capacității sale. Frate-miu s-a entuziasmat de această idee și căuta exemple pentru explicarea viitorului minunat, pe care voia să-1 prevestească.

„Să luăm, de pildă, cavalerii teutoni, colonele Serebriakov, îi spuse el rusului. Să privim măreața lor misiune civilizatoare și contribuția culturală pe care au oferit-o Răsăritului..."

O strîmbătură dureroasă i-a schimonosit deodată obrazul. A privit cu asprime la băiat și a întrebat : „Ești de altă părere, Herbert ?“

Băiatul s-a înroșit. A simțit că toți ochii sînt îndreptați asupra lui. Să-i fi dat tatei una în fluierul piciorului, în timp ce vorbea, nu era o comportare nici de german, nici de sovietic. A înghițit în sec, apoi s-a bîlbîit : „Tovarășul colonel — s-ar putea — păi da, s-ar putea să aibă altă părere — despre rolul cavalerilor teutoni ?“

Niciodată n-am să uit pauza ciudată care a urmat. Parcă fiecare secundă din ceasul de perete ar fi șovăit să bată tic-tac, înainte de a trece în veșnicie.

în sfîrșit, frate-miu spuse : „Poate că ai dreptate, Herbert. Și abil, se adresă ofițerului : Vedeți, colonele Serebriakov, nu-i ușor pentru noi. Simțim că în lumea care a fost a noastră ceva nu-i în regulă. Dar ce șchioapătă ? Nu știm. Poate ne puteți ajuta ? Ne-ați putea oare trimite un profesor, un instructor ? Sau cel puțin să ne recomandați lectura potrivită ?“

Colonelul își încreți fruntea. „Dacă aveți nevoie de mobilă, sau de alimente, sau de orice fel de obiecte de confort, vă stau la dispoziție. Dar în cadrul programului nostru nu ne-am propus să influențăm — cum se spune, oare la dumneavoastră ? — concepția despre lume a specialiștilor străini. Mă tem că va trebui să faceți cercetări pe cont propriu și să vă găsiți singuri drumul."

Dacă stau și privesc îndărăt, din celula asta de închisoare aflată în zona sovietică, înțeleg că de pe atunci se cam scrîntise — nu nebun de tot, se mai putea vindeca, totuși era un caz destul de avansat.

Pe atunci mi se părea că-i doar o toană de smintit. Să ceri unui colonel rus să-ți trimită cărți, ca să pricepi ce șchiopăta în lume ! Ce șchiopăta în lume era foarte simplu de înțeles : două sute de milioane de ruși, și asta, pentru noi, însemna prea mult. Pe atunci credeam că Lebedinskoie și viața de acolo îl aduseseră pe frate-miu în starea asta cam bizară — rupți de toate, cu turnuri de pază și păduri în jurul nostru, iar în spatele pădurilor stepa rusească, întinzîndu-se cît vezi cu ochii. „Ai răbdare, îmi spuneam eu, pînă ce scăpăm de aici. O să vină o dată timpul, să se pună, în sfîrșit, capăt activității cu mașinile astea neproductive ; sau se satură rușii de șandramaua asta și trimit toată banda pe undeva, unde să-i mai coste bani și pe alții."

Totuși lucrurile se tărăgănau. După un anume timp, vara, cu țînțarii care-ți acompaniau zvîcnetul sîngelui

în urechi, nu mai era pusă la socoteală, și nici iarna cu frigul ei, care-ți storcea lacrimile din ochi și curajul din inimă. Vedeam numai cum se întinde cărunțeala de la tîmple, barometrul fără greș al anului și cum se subțiază gura din ce în ce, și cum se înmoaie bărbia. Salvarea s-a ivit pe neașteptate.

11 revăd în amintire pe frate-miu intrînd în magazie. Deodată ne-am dat seama amîndoi că venise la mine, la locul meu de muncă, pentru prima oară. Părea că asta îl cam stingherește, căci a privit împrejur și și-a dres glasul, înainte de a spune : „Ei, poți să-ți strîngi bagajele. Lebedinskoie se închide. Sîntem gata cu lucrările."

„Asta înseamnă cumva — plecăm acasă ?“

A zîmbit. Arăta din nou ca odinioară, plin de încredere în el, tînăr, fără o cută pe obraz.

„Sigur că poți pleca acasă, mi-a spus el. Poți să te duci unde vrei.“

„Și tu —tu nu mergi acasă ?“

„Am să vin în vizită", mi-a răspuns.

„Nu te lasă să pleci ? Din ce motiv, cu ce drept..."

„Mi-au propus o nouă lucrare. Se va construi cel mai mare și mai puternic accelerator de particule din lume, înființează un centru internațional de cercetare. Vrem să aflăm ceva mai mult despre forțele care se găsesc în nucleul materiei. Vrem să aflăm ce ține legată această lume în miezul ei !“

„Ești de-a dreptul nebun", i-am spus.

„De ce să fiu nebun ?“ m-a întrebat el speriat.

„Nu te-ai săturat ?“ Totul se învălmășea în capul meu — anii de înjosire, anii de așteptare zadarnică — și mi-am ieșit din fire. „Ce ține legată această lume în miezul ei ! ?... Și dacă ! Ce lucru important ! Nu te-ai săturat — cît ai trăit ca un porc într-o cocină, împreună cu alți porci și ai mîncat din troacă ? !... N-am fugit de aici. Am rămas aici, pentru că am crezut că ai nevoie de mine. Dar acum mi-e de ajuns. Vreau să mă întorc la civilizație ! Vreau să mă așez din nou pe un closet, fără să mă murdăresc. Vreau să pot mînca din nou pe o față

de masă curată, fără ca tovarăşa chelneriţă să-şi fi vîrît mai înainte degetele în supa mea ! Vreau să mă duc îndărăt, acolo unde banu-i ban, şi poţi să-ţi cumperi orice lucru, fără să pară uzat, încă înainte de a fi fost plătit !... Ce ţine lumea asta în miezul ei — neapărat asta !“

„Poate că-s nebun, mi-a răspuns el obosit. Totuşi acest mare accelerator se construieşte.”

Prin urmare, am plecat în viteză. Am plecat în viteză din Lebendinskoie, înaintea lui, căci n-aveam mai nimic, şi ce aveam nu merita să car după mine ; frate-miu însă voia să împacheteze şi să ia cu el fiecare piesă din mobila aceea hidoasă, fiecare pernă, perdelele roşii de catifea, preţioasa lui combină muzicală şi discurile. M-a însoţit pînă la platforma de cale ferată, unde, în decursul anilor, ajutasem la descărcarea atîtor vagoane de materiale. Din cerul plumburiu cădea o ploaie subţire, de durată, în- gheţîndu-ne parcă şi expresia de pe feţe.

Tot drumul a plouat — aceeaşi ploaie de la Lebedinskoie, prin Saratov, Moscova, Brest, Varşovia, pînă la staţia unde primul slujbaş german a pătruns în vagonul prăpădit.

„Est, m-a întrebat slujbaşul, sau Vest ?“

„Est ?“ i-am replicat eu întrebător. Ştiam că va veni şi întrebarea asta şi avusesem la dispoziţie o mie cinci sute de kilometri ca să-mi imaginez un răspuns. Trebuia să fie un răspuns potrivit. Tot ceea ce trăisem şi pătimisem trebuia să fie cuprins în acest răspuns scurt. „Est ? am întrebat. Ascultă, i-am spus eu, sînt sătul pînă-n gît de Estul vostru !“

Funcţionarul a făcut o cruciuliţă pe o coală de hîrtie şi a spus conductorului de tren din spatele lui : „Bilet pînă la Friedland !“

De la Friedland începea Vestul. La Friedland, soarele reuşi să străpungă norii. La Friedland, te aştepta un comitet de primire şi un costum nou şi bani — bani, cu care să-ţi cumperi tot ce vrei. îmi creştea inima şi-mi bătea pînă în gît ; un timp n-am putut scoate

un cuvînt ;

toate lucrurile erau atît de minunate, de bune, de curate, atît de îmbietoare.

La Friedland se găsea generalul von Jaeger.

Cuvintele de salut ale vînătorului de oameni sunau așa : „V-am așteptat cam mult...“

Vînătorul de oameni nu îmbătrînise de loc. Purta haina de tweed, de parcă ar fi avut la ea petlițe nevăzute de general ; numai sub bărbie se adunase și mai multă grăsime.

Părea mai amabil, mai cumpănit, mai democrat. S-a interesat de starea sănătății mele. S-a interesat de viitorul meu — m-a întrebat unde voiam să mă stabilesc, ce intenționam să fac și dacă nu cumva aveam nevoie de un mic ajutor ? Sfera lui de activitate era acum să ajute oamenii, după ce se retrăsese din serviciul activ — și în special să ajute pe cei scăpați din iadul răsăritean. Nu cumva am nevoie mai întîi de o scurtă vilegiatură, la munte sau la mare ? îmi poate recomanda cîteva colțișoare drăguțe și liniștite ; la cheltuieli, nici să nu mă gîndesc. Și cum îi merge dumnealui, fratelui meu ? Mi-a spus că își amintește de el foarte bine ; oricum, din fratele meu n-ar fi ieșit niciodată un soldat, nu era tipul potrivit ; faptul că l-au reformat n-a însemnat deci o pierdere ireparabilă pentru armată...

Exact ca un vechi prieten... Ce ați fi făcut în locul meu ? După cîte lăsasem în urma mea, ați fi refuzat oare o vilegiatură ? După ani de încartiruire într-un fel de grajd de lemn, ați fi refuzat oare o locuință gata aranjată, cu mobilă în perete, covoare, și tablouri ? Și cînd ai o singură haină pe tine, iar bătăturile din palmă sînt singura dovadă a unei munci istovitoare, n-ați fi acceptat și dumneavoastră un modest împrumut ?

Și asta am spus-o judecătorului.

Trebuia să-i fi spus mult mai multe. Trebuia să-i fi spus : Nu cumva eu am pierdut războiul ? Oare eu am

împărțit lumea în Răsărit și Apus ? Nu sînt altceva decît un mic negustor și nu vreau altceva decît să-mi văd de treburile mele, astfel ca eu și Erna s-o scoatem la capăt onorabil — căci Erna este noua mea soție, domnule judecător, și mama copilului meu de acum. Vă închipuiți, poate, că am plecat bucuros la întîlnirea din zona asta, și chiar la Dresda, unde fiecare piatră e pentru mine o amintire ?

Dar cu vînătorul de oameni nu-ți merge. De data asta n-a mai fost nici amabil, nici prea cumpănit, cît despre democrație, nici urmă de așa ceva. Pe masa lui se aflau cîteva hîrtii ; le-am recunoscut — erau polițele mele pentru banii pe care mi-i împrumutase. Mi-a spus : „Au ajuns la scadență". Și, în fond, doar nu voia cine știe ce pentru ele ! Numai o scurtă călătorie, o scurtă convorbire...

„Va ajunge om mare, mi-a spus generalul von Jaeger. Un mare profesor, la o mare universitate americană, cu mari posibilități și mari venituri. Va avea o casă mare și va circula cu un automobil mare și copiii lui vor avea un viitor mare. La Geneva, se va ține o mare conferință, la care el va participa ca unul dintre experți, în ce privește Rusia. Nu-i nevoie să spună decît un singur cuvințel."

„Și dacă nu-1 spune ?“

„Ei, doar nu-i nebun ?“ mi-a zis vînătorul de oameni.

„Chiar atît de nebun nu-i, i-am replicat eu. Sigur că nu.“

Era o problemă de convingere a clientului. Depindea de felul cum i se vor prezenta lucrurile. Bineînțeles că era nebun, cum de fapt sînt mulți oameni de știință, plutind în nori cu particulele, cu radiațiile și teoriile lor, și trebuia convins în propriul lui interes. Trebuia să-i prezinți realitatea și să-1 informezi unde se unge untul

mai gros pe pîine și mai ales pe ce meleaguri e mai bun untul.

în ce privește puterea mea de a convinge clienții, nu-mi făceam nici o grijă. Clienții mei afirmă totdeauna că aș fi în stare să vînd o asigurare de viață și unui mort ; bineînțeles că-i o exagerare ; dar, în privința asta, sînt cel puțin la fel de iscusit ca și concurența, mai ales cînd vînd ceva de care clientul are întrucîtva nevoie. Pe de altă parte, vînătorul de oameni m-a asigurat de tot sprijinul. „Poți să-i promiți fratelui dumitale și luna de pe cer, mi-a spus el. O să-i facem rost."

Dumnezeule, cît am insistat pe lîngă el ! Ne plimbam pe malul Elbei, în aceeași zonă unde se dezlănțuise focul mitralierelor din avioanele americane care zburau razant ; am considerat că e mai bine să stăm de vorbă în aer liber, unde nimeni nu poate trage cu urechea de la masa vecină și sub tapet nu se ascunde nici un microfon. Aveam un anume presentiment că vorbele mele ar nimeri la țintă — doar stătusem cu frate-miu destulă vreme la Lebedinskoie, ca să-i știu cel mai bine slăbiciunile, ca și slăbiciunea lumii din care venea.

I-am zugrăvit viața pe care o putea avea doar la un semn din deget — ultimul confort, încăperile mari, numai ferestre, inundate de lumină, amenajate modern, mobilele joase, covoarele imense, în culori pastelate etc. I-am arătat catalogul pe care-1 adusesem special — combinele muzicale, față de care vechitura înjghebată în Rusia părea opera unui om al cavernelor, picupurile stereofonice pentru discurile cu sunete tridimensionale, existente în S.U.A. de multă vreme. îi lăsa gura apă. I-am spus ce frumos ar fi să se .poată, în sfîrșit, ocupa de cercetări, fără să fie nevoie să scotocească peste tot după un șurub care-i lipsea, sau după o piesă de schimb, fără să fie nevoit să improvizeze la nesfîrșit, fără doi birocrați și jumătate de fiecare om care creează ceva ca lumea. I-am povestit...

Nu mai știu cît timp am mers pe malul fluviului, pînă dincolo de ruinele, care, după aproape cincisprezece ani, încă se holbau la noi.

„Bine, mi-a spus el, în sfîrșit, și a frunzărit cu duioșie catalogul, pentru cine ar trebui să lucrez ?“

„Presupun că pentru universitatea cea mare, i-am răspuns. Poate că vei căpăta chiar și un institut propriu, știu eu, dar totul îți va sta la dispoziție, tot ce vrei !“

„Vreau să zic, mi-a spus el încruntînd sprîncenele, cine, mai exact, va trage foloase de pe urma muncii mele ?“

Sînt în stare să vînd oamenilor de toate, există totuși întrebări cărora nici cel mai bun negustor nu le poate răspunde. „Care-i deosebirea, am replicat eu, dacă va trage foloase unul sau altul. Mai întîi și mai întîi — chiar tu !“

„Este o deosebire, a zis el. Chiar o deosebire fundamentală ! Adică depinde foarte mult pentru cine dezagreg atomul și în mîna cui ajung forțele pe care le creez...“

„Asta-i un motiv să rămîi aici ?“ am întrebat eu.

„Nu mai sînt idealist", mi-a replicat el.

„Ei bine, bravo ! i-am zis eu. Nu voiam să-1 mai stîrnesc. Dar ai să vii, totuși, nu ?“

„Am fost convins că ai înțeles răspunsul", mi-a spus el.

L-am privit fără să pricep.

„Răspunsul este : nu, mulțumesc."

Chiar că era nebun. Cu un nebun nu se poate discuta în contradictoriu.

Șase ani a propus procurorul. „înțelegeți, desigur, a mai spus el, de ce procedăm împotriva dumneavoastră cu toată severitatea legii."

Șase ani pentru că am încercat să-l aduc la realitate pe propriul meu frate. Șase ani pentru o ofertă comercială foarte obișnuită. Șase ani pentru că am sfătuit pe cineva, să accepte mai bine alt post.

Șase ani, voiam să-i spun judecătorului. De ce mie ? Ce vreți de la mine ? De ce nu-1 înșfăcați pe vînătorul

de oameni, dacă aveți relații atît de strînse chiar în rețeaua lui și știați dinainte totul despre mine ? Sau înhățați pe cîțiva dintre ceilalți ! De ce să mi se pună mie totul în spinare ? Sînt eu, poate, vinovat că am un frate nebun ? ... Dar n-am vorbit. N-ar fi avut nici un rost. Dreptate nu există. Nici dreptate, nici recunoștință, nimic.

Șase ani...

Doamne, Dumnezeule, cît îi urăsc ! Te rog Doamne, dă-mi bomba și puterea să le-o arunc în cap, amin !

în românește de *Despina Michaela* BOGZA

Antigona berlineză

-D oarece *una* dintre declarațiile acuzatei se dovedise falsă, președintele tribunalului spera s-o poată salva : Anne susținea că, imediat după bombardamentul aviației dușmane, îl scosese pe fratele ei — spînzuratul, cum spunea procurorul ori de cîte ori avea ocazia — din sala de disecție, fără ajutorul nimănui și îl transportase la Cimitirul Invalizilor. Se constatase într-adevăr că de pe șantierul Universității Friedrich-Wilhelm dispăruse o roabă, dispăruse însă și o lopată. Ca întotdeauna după încetarea bombardamentului, deci și în noaptea aceea, pompierii ajutați de soldați și de tineri din Hitlerjugend așezaseră victimele într-o sală de gimnastică sau de-a lungul aleii principale a cimitirului.

în fața judecății, însă, cei doi gropari tăgăduiseră în chip convingător, cu o minuțiozitate ceremonioasă, caracteristică meseriei lor, care totuși, într-o epocă de omoruri în masă, părea tot atît de nepotrivită ca și un coșciug, tăgăduiseră prin urmare că printre cei două sute optzeci de oameni carbonizați și sufocați, care pînă la înregistrarea lor zăcuseră pe sub copaci, întinși pe hîrtie creponată, ar fi văzut corpul gol, acoperit cu o pînză, al unui bărbat tînăr. Declarațiile lor aveau forță de convingere. Foarte preciși, mai ales cînd era vorba de amănunte lipsite de importanță, afirmau că după trei zile

așezaseră personal în groapa obștească pe fiecare dintre cei cincizeci și unu de morți care nu fuseseră identificați și nici căutați de familiile lor.

Fusese interzisă folosirea termenului de groapă comună. Guvernul Reichului desfășura pentru morții din gropile obștești un ceremonial consolator cu totul deosebit : erau aduși nu numai preoți de ambele confesiuni și un orator cu renume, din partea partidului nazist, dar și fanfara batalionului de gardă, plus o delegație de stegari.

Un amiral cu inimă duioasă de bunic, asesor la Curtea marțială a Reichului și singura ființă neînfricată în toată sala aceea neîngrijită și aproape goală, auzind descrierea ceremonialului funebru, a fost atît de emoționat încît cu glas blind și stăruitor i-a recomandat acuzatei să mărturisească, în sfîrșit, adevărul despre „locul unde se află“ fratele ei mort, pentru că pîngărirea unei gropi obștești cu cadavrul unui ofițer condamnat de Curtea marțială putea duce, din nefericire — spuse într-adevăr de două ori : din nefericire — la o agravare a pedepsei.

Istovită, Anne stărui cu voce înceată în minciuna ei...

Cît vorbise amiralul, președintele tribunalului, care iarăși avea o dispută lăuntrică vehementă cu fiul său, Bodo, nu izbutea să-și amintească figura acestuia ; se topise, ca atunci în fumul locomotivei — după înțelegerea cu greu cîrpăcită la care ajunseseră în seara dinaintea plecării lui Bodo pe frontul de est. Mai mult decît promisiunea de a nu se logodi oficial, în momentul acela, cu sora unui condamnat pentru înaltă trădare, nu reușise președintele să stoarcă de la fiul său. La refuzul categoric al tatălui de a-și da aprobarea pentru o asemenea mezalianță, Bodo îl amenințase că se căsătorește imediat cu persoana aceea, care, fără îndoială, îl lua de la poarta cazărmii din Potsdam, de săptămâni de zile, ori de cîte ori avea o oră liberă — chiar și după ce fratele ei fusese arestat !

Acesta, fiind grav rănit, fusese evacuat, cu unul din-

tre ultimele avioane, din încercuirea de la Stalingrad ; în loc să fie mulțumit că a scăpat, după însănătoșire declarase, fără rușine, că dezastrul Armatei a 6-a nu s-ar datora rușilor, ci Fiihrerului. Iar Bodo fusese de aceeași părere...

Președintele, cumplit de înverșunat, nu ținea să-și mai amintească în apiănunt episodul acela. își concentră privirea asupra unei pete de umezeală care se infiltra în perete, deasupra bustului Fiihrerului, ca amprenta mărită a unui deget. Bronzul uriaș nu se clintise de pe soclu, deși suflul bombardamentului de noapte smulsese, în curtea Tribunalului, chiar și țevile din ziduri...

Președintele era foarte puțin atent la cuvintele procurorului, un individ tăios și rigid. Nici Bodo, nici maică-sa nu păreau să priceapă ce efort uriaș făcea ca să transforme această tragedie în farsă și să răstălmăcească în așa fel cuvintele Fiihrerului încît muierea asta răzvrătită să scape de secure. Dacă ar fi refuzat să prezideze acest proces, cine, în afară de el, ar fi avut vreun interes să dea alt sens cuvintelor ironice rostite de Fiihrer la sfîrșitul mesei, prin care spunea : „acuzata în persoană să înapoieze cadavrul sălii de disecție", ca și cum fata ar fi primit permisiunea de a aduce înapoi, în secret, corpul celui îngropat.

Fiihrerul, informat incidental de ministrul Propagandei despre cele petrecute, tocmai în clipa cînd curierul îi și prezenta noi telegrame privitoare la răsturnările politice din Italia, desigur că nici măcar nu se gîndise la un proces : Anne trebuia decapitată și „predată" apoi sălii de disecție pentru a-i înspăimînta pe studenții care, probabil, o ajutaseră să scoată de acolo cadavrul fratelui său. Hitler adăugase că aici, în capitala țării, sub privirile pline de bucurie răutăcioasă ale corpului diplomatic, nu era indicată urmărirea zgomotoasă a unor studenți cîrco- tași, dar inofensivi : fusese destul de penibilă situația în primăvară, cînd presa inamică prinsese de veste despre

revolta studenților din Mtinchen, numai datorită

faptului că Tribunalul popular al lui Freisler făcuse curățenie într-adevăr foarte rapid, dar prea gălăgios.

Președintele, care se afla foarte rar la Cartierul General al Fiihrerului și mai rar încă printre invitații la masă, murmurase, cu buze Înghețate, doar atît : „Prea bine, *mein Ftihrer !“,* iar mai târziu, ca un prizonier lipsit de vedere, nu mai găsise drumul pînă la mașină. Cum ar fi putut oare, sub privirea tiranică, cu sclipiri albastre, reci, a lui Hitler, să facă umilitoarea, imposibila mărturisire că a- ceastă fată, sora unui criminal vinovat de înaltă trădare, este logodită, în ascuns, cu fiul lui...

Acum, însă, cu fruntea nădușită sub chipiu, adoptînd tonul subiectiv, personal al bătrînului amiral, făgădui acuzatei în mod aproape confidențial, că îi va acorda circumstanțe atenuante. Răspunsul pe care-1 dădu procurorului a fost lipsit de indulgență dar foarte precis, și anume, subsolul Facultății era deschis numai noaptea, în timpul alarmelor ; tot din motive de securitate fuseseră îndepărtate gratiile de la trei ferestre ale sălii de disecție, pentru a avea, la nevoie, încă trei ieșiri suplimentare, și numai datorită harababurii catastrofale provocate de bombardament, acuzata a avut posibilitatea să pună mîna pe chei. Cu toate acestea, înlăturarea unui cadavru nu reprezintă un act de îmbogățire personală, „prin urmare" nu poate fi vorba de jaf. Nici îngroparea cadavrului nu este neapărat o dovadă de acțiune antistatală, deoarece trădătorul era fratele acuzatei. Drept circumstanță atenuantă poate fi considerat și dezechilibrul sufletesc : se știe că după condamnarea fratelui a urmat sinuciderea mamei.

„Suspect, se gîndi procurorul, un hamburghez sever, cu glas tăios ca diamantul, suspect !“ Dar tonul președintelui îl sili să amuțească. își dezveli chiar și dinții, fără a izbuti să schițeze însă, după cum intenționa, un zîmbet prevenitor, căci președintele era acela care hotăra dacă prezența lui permanentă în Capitală este necesară sau dacă e cazul să fie „mutat" pe front. Tare ar fi vrut să-1

aibă cu ceva la mînă pe acest șef. Era ridicol, după părerea lui, să-i tăgăduiască acuzatei o condamnare la închisoare cu suspendarea pedepsei, în cazul cînd aceasta ar fi acceptat să-și dezgroape, sub pază, fratele ; o asemenea ofertă — bineînțeles, nu era nevoie să fie respectată mai tîrziu — nu avea nici o legătură cu încălcarea ordinului dat de Fiihrer, care interzicea îngroparea criminalilor politici...

în timp ce procurorul se gîndea plin de satisfacție la modul în care superiorul său încălca legea, în timp ce amiralul dezmierda cu priviri compătimitoare și cu satisfacția melancolică a bătrînilor, „mîndrețea de față", pe jumătate pierdută, de pe banca acuzării, în timp ce pata de umezeală creștea întunecată deasupra bustului Fiihrerului, lîngă roșul violent al pînzei lungi a drapelului, președintele, ajuns la capătul puterilor, deznădăjduit, răgușit și febril, înspăimîntat el însuși, o amenință pe Anne cu argumentul brutalității extreme :

— în acest moment al războiului total, justiția nu-și poate irosi forțele cu cercetări îndelungate. Ai douăzeci și patru de ore timp să te hotărăști, dacă acei care ți-au fost complici vor găsi în sala de disecție cadavrul fratelui du- mitale, sau dacă, primind trupul dumitale decapitat, își vor da limpede seama că noi, național-socialiștii, stîr- pim fără cruțare orice nesupunere cu caracter defetist.

Teama de moarte puse stăpînire pe ea și n-o mai părăsi. Spre seară, totuși, izbuti să-și înfrîngă tremurul mîinilor și îi scrise lui Bodo. Știa că sînt rîndurile de adio și bunul Brandenburg, paznicul închisorii, care înfiorat pînă în adîncul sufletului, o recunoscuse pe „soră" de îndată ce Anne fusese adusă acolo, se arătă gata să scoată pe furiș scrisoarea și s-o expedieze cu avionul prin poșta militară de campanie.

„Vei afla unde l-am îngropat pe fratele meu, iar dacă vreodată, mai tîrziu, mă vei căuta iar, vrînd să-mi fii aproape, rupe cîteva crengi din mesteacănul nostru de pe malul Havelei și pune-le pe mormîntul lui."

Ar fi vrut să-i încredințeze preotului Ohm unde-1 dusese pe fratele ei — cel puțin el era la adăpost de zbiri și profanatori. Gîndul acesta o făcea să nu regrete nimic, deși nu se așteptase la pedeapsa cu moartea, iar după amenințarea președintelui de tribunal, se prăbușise cu totul. Pentru a nu cădea din nou pradă spaimelor, încercă din toate puterile să retrăiască amintirea nopții, devenită aproape vis, de la care trecuseră zece zile. îi răsună din nou în urechi vocea președintelui, înăsprită de supărare : „Tribunalul nu crede că l-ai transportat pe fratele dumitale la Cimitirul Invalizilor”. „Nici eu n-aș crede”, își spuse ea acum, cu un sarcasm care în clipa aceea o învioră și aproape că o înveseli...

Și astfel se smulse, măcar sufletește, dintre pereții și gratiile celulei și se simți parcă liberă, amintindu-și de peticul acela de pămînt, de cimitirul acela păgîn de vechi ce era, părăsit de nenumărate generații, care în-conjura Marienkirche, încă acoperită de bolovani, aproape de Universitate, în partea cea mai veche a orașului. Printre puținele pietre de mormînt, mîncate de trecerea secolelor, se bolteau, înalți cît turnul clopotniței, uriașii, maiestuoșii copaci ai Berlinului. Și în după-amiaza acelei zile hotărîse piatra ce avea să stea, ca un puternic scut al liniștii, la căpătîiul fratelui ei, o piatră jelită de ploaie și zăpezi și brăzdată, brăzdată ca obrazul mamei în ultimele ei clipe. Voia să-1 roage pe preotul Ohm să-i tălmăcească versetul din *Biblie* pe care-1 descifrase anevoie pe piatra aceea : Apost. 5, 29 — în vreme ce numele celui mort nu mai putea fi deslușit nici cu ochii și nici pipăit cu degetele.

Mulți își găsiseră acolo odihna. Anne se sfiise să sape prea adînc. Desfăcuse cu un cuțit mare stratul gros de iarbă și mușchi, aproape fără să lase urme, în timp ce privirile ei neliniștite, de îndată ce cătau în vacarmul acelei nopți, cădeau asupra acoperișurilor în flăcări, ce păreau o forjă arzîndă. întregul Berlin alerga în șiruri haotice, agitate, la stingerea incendiilor și Anne se lă-sase pur și simplu purtată de acel vîrtej fierbinte, cînd,

îndată după încetarea bombardamentului, părăsise curtea Universității trăgînd după ea roaba — lucru de care de- nunțătoarea — o colegă — își aminti mai tîrziu. Friedrichstrasse, prăbușindu-se în vîrtejul de flăcări, înălța spre cer jerbe fosforescente, un steag învăpăiat al distrugerii. Și apoi — ca o insulă pașnică, aflată parcă la mii de leghe de furia dezlănțuită a incendiilor — se întindea cimitirul întunecat. Apărată dinspre stradă de tufișurile sălbăticite de forsytii și din spate de firida gotică, Anne săpa fără grabă, aruncînd pămîntul pe pînza cu care fusese acoperit fratele ei. Nici nu simți efortul cînd îi ridică trupul din roabă și cînd îl mai săltă o dată pentru a-1 pune în groapă. Se feri totuși să-i privească obrazul zbuciumat, fiindcă, în aceeași după-amiază, văzîndu-1 în sala de disecție, alergase afară ca să vomite, îl acoperi apoi cu pardesiul ei subțire. Poate ca să se liniștească, dar și la gîndul că trebuia să aștearnă peste el pămîntul, izbucni într-un plîns disperat — și dintr-o dată se simți pierdută : era plină de pămînt jilav pe picioare, pe mîini, pe rochie.

Cu suflarea tăiată umplu groapa. Abia cînd îngenunchind iar, voi să așeze la loc stratul de iarbă, își dădu seama că în urma incendiilor din acea noapte, zeci de mii de oameni vor alerga de colo-colo, murdari ca și ea. Și atunci nu se mai grăbi. Așeză pe deasupra pămîntul, cu grijă, prisosul îl împrăștie printre tufișuri, iar stratul de mușchi îl apăsă bine cu palmele. înainte de a ieși cu roaba în stradă, se strecură afară, iscodi cu privirea în toate părțile, apoi așteptă să treacă un camion greu care să mărească larma și după cinci sute de metri ajunse la prima casă în flăcări. Ceva mai departe, doi tineri din Hitlerjugend îi cerură să le dea roaba, o încărcară cu coșuri și cufere și peste ele așezară o femeie isterică pe care o salvaseră teafără dintr-o pivniță. Annei îi fă- găduiră să-i aducă roaba înapoi a doua zi, la poarta principală a Cimitirului Invalizilor. Apoi fata aruncă lopata și pînza în dărîmăturile ruinelor care ardeau mocnit. Mergînd mai departe găsi o gură de apă de la care un

pompier tocmai deșuruba furtunul. își spălă acolo picioarele, fața și brațele. în urma ei oamenii cărau morți. Părăsi în goană străzile distruse, parcă fugărită din urmă de dorința de a se ascunde în brațele lui Bodo, cuprinsă de o chinuitoare sete de viață pentru a uita viața.

Toaite astea i le-ar fi scris acum lui Bodo, acum cînd spaima o gonea din nou de pe patul tare, iar cei patru metri pătrați de cușcă păreau că se chircesc și mai mult sub picioarele ei, că se prăbușesc ca trapa unei spînzurători. Străduindu-se să-și ascundă deznădejdea, îi scrise că moartea nu i se părea lipsită de sens cînd știai pentru ce îți dai viața. Era de altfel adevărat, sau cel puțin în parte. Era adevărat deopotrivă că moartea n-o putea înspăimînta, cînd știa că „dincolo*' au trecut atîta amar de generații. Dar dezgustul sufocant ca- re-i strîngea gîtlejul cînd se gîndea la moarte și la sala de disecție nu-1 putea mărturisi nimănui. în cele din urmă își recăpătă oarecum liniștea, gîndindu-se, banal, la toți cei care zi de zi trebuie să moară, și cei mai mulți dintre ei nici nu știu pentru ce mor. Va fi și ea în stare. Acum i se părea absurdă pretenția de a mai căuta un sens în toaite ; își spunea : *trebuie* să mă mulțumesc, trebuie să mă mulțumesc cu gîndul că atîția se și află dincolo, că toți vor ajunge dincolo.

CSt despre rest nu și-1 mărturisea nici ei înisești. Brandenburg o aștepta să termine scrisoarea. îi mai lipsea o încurajare pentru Bodo, un singur cuvînt iluzoriu care să-i rămînă în amintire. Zărind printre gratii o stea necunoscută și alături alta, Anne își aminti de ultima vacanță petrecută împreună. Plutind într-o barcă ușoară cu pînze, într-o noapte senină și luminoasă, își făgădui- seră să-și amintească unul de altul ori de cîte ori, seara, vor zări pe cer Carul Mare, chiar dacă Bodo va fi în Rusia și ea la Berlin. Și încheie scrisoarea : „Zăresc printre gratii Carul nostru de aur ; știu că acum te gîn- dești la mine ; așa va fi în fiecare seară și asta îmi redă liniștea. Bodo, dragul meu Bodo, acestei constelații îi

18 - 0. 252

încredințez acum toate gîndurile și dorințele mele pentru tine, pentru totdeauna. Știu că vor ajunge la tine, oricît de departe am fi unul de celălalt."

Distrugerea totală a tribunalului prin explozia unei mine aeriene prelungi timpul de gîndire al Annei cu unsprezece zile.

Avocatul din oficiu care o apăra își agita neputincios mîinile roșii și greoaie, luptînd cu morile de vînt. îl cunoscuse cu douăzeci de minute înaintea primelor dezbateri. La a doua și ultima lui vizită, avocatul, privind mereu spre ușa celulei, ca și cum ar fi așteptat de acolo un glonte în ceafă, îi șopti cu batista la gură :

— Soția președintelui Curții marțiale a fost la mine azi-dimineață și a plîns — de-abia acum am aflat că fiul ei și dumneata... în sfîrșit, iată care e situația : președintele vrea să te salveze dacă declari imediat că...

Anne îl întrerupse de parcă i-ar fi fost teamă să asculte urmarea și-1 rugă insistent să-i aducă vești de la Bodo.

Vizitele preotului erau mai periculoase. Ohm încerca s-o convingă pe Anne că în concepția creștină chiar și morții neîngropați au parte de liniștea eternă. Pe cît de dornică era să-1 vadă, pe atît de ușurată se simțea cînd îl vedea plecînd. Plîngea de fiecare dată și era atît de dezorientată, că nu mai știa dacă să-i încredințeze, sau nu, secretul pe care voia să-1 transmită lui Bodo.

Au urmat patru zile și trei nopți în care a împărțit celula cu o tînără poloneză de nouăsprezece ani, din Lodz, adusă la muncă forțată ; fata îi făcu Annei din pîine un șirag de mătănii, care n-o ajutară să se roage mai mult decît se rugase fără ele. în timpul unei alarme aeriene, poloneza se furișase într-o brutărie din Dresda și mîncase pe săturate. Fusese condamnată la decapitare, pentru jaf. Nu era curajoasă, dar era stoică și prezența ei a fost pentru Anne o destindere, deși președintele tribunalului sperase că traiul împreună cu o făptură fără speranță de salvare, căreia nu îi era îngăduit nici măcar

să-și înștiințeze familia, o va hotărî pe Anne să devină mai cuminte. Și poate că socoteala lui n-ar fi dat greș. Cînd, în zorii tulburi ai celei de-a zecea zile din răgazul acordat Annei, i-a sunat ceasul polonezei și a fost chemată fără bagaj, fetele s-au îmbrățișat și s-au sărutat — surori în fața călăului. Anne, simțind atingerea rece a obrazului fetei, din care pierise tot sîngele, se cutremură ca la atingerea înghețată a tăișului securii și, dintr-o dată, ca despicată în două, se simți străină de fapta ei ; nu mai avea putere de înțelegere pentru fata care-și îngropase fratele — nu mai voia *să fie* acea fată ; ar fi vrut să dea înapoi. Și asta a distrus-o. Rămasă singură, nervii ei zvîcneau la fiecare pas ce răsuna afară, pe coridorul cu linoleum strălucitor pe care n-aveai voie să calci. Privirea rătăcită se lovea dureros de zidurile din jur, se agăța de gratiile de fier prin care lumina zilei străbătea triumfătoare. „Viața merge mai departe"... această platitudine, cea mai brutală dintre toate, îi sfîșia inima. Pînă și vrăbiile zărite pe o grămadă de cărbune, în timpul plimbării zilnice prin curtea închisorii, o umileau cu acest adevăr atît de banal. Dar, mai tîrziu, cînd preotul intră în celula ei, Anne nu mai apucă să-și retracteze fapta. Preotul părea distrus, dar tocmai neputința lui de a rosti primul cuvînt îi dărui Annei, pentru cîteva clipe, forța de a părea calmă. își închipuia că a venit să-i anunțe condamnarea. îi dădu a înțelege că era pregătită să-1 asculte. Atunci preotul, stînd aproape de tot de ea, îi murmură :

— Bodo, logodnicul dumitale, s-a împușcat într-o casă țărănească din Rusia. După o lungă tăcere, îl auzi din nou : S-a găsit la el numai scrisoarea dumitale, primită cu o jumătate de oră înainte...

— Scrisoarea ?

Preotul citi în ochii ei că nu înțelegea despre ce e vorba. Bodo nu-i mai scrisese nici mamei lui. Asta îi spuse Ohm.

— Pentru mine... nimic ? Nici o scrisoare ?

Trebuia totuși să-i explice. Clipind des din ochi, preotul îi spuse :

— Voia să vină la dumneata... înțelegi ? Voia să fie cu dumneata, repetă el. Credea că... își închipuia că ești... moartă.

Puțin timp după aceea, Hitler îl decoră pe președintele tribunalului cu cea mai înaltă distincție, Crucea de război clasa I, și-1 primi personal la Cartierul General pe omul care, de atîta plîns, îi devenise și mai credincios. în ziua aceea, la masa de prînz, intimii Fiihrerului îl auziră pentru prima oară rostind cuvinte amare la adresa lui Mussolini, care deși lipsit de prestigiul de altădată, se mai bucura încă de toată stima acestuia. Șeful statului italian, spunea Hitler, ar trebui să ia exemplu de la acest judecător german, care a subordonat eroic sentimentele lui familiale, înaltelor rațiuni de stat. Ar trebui să se hotărască o dată, să-1 împuște pe trădătorul de conte Ciano, ginerele lui, deținut la Verona.

Președintele tribunalului nu-și retractase propunerea făcută la început, dar după moartea lui Bodo nu venise la serviciu două zile și poate că nici n-ar mai fi fost posibil s-o smulgă pe delicventă din mașina de exterminare care se pusese în mișcare. Ea o înhățase pe Anne, în mod automat, în clipa în care fusese transportată sub formă de „colet“ la închisoarea din Lehrterstrasse. Acesta era termenul tehnic pentru „pacientele cu puține șanse de supraviețuire", după cum obișnuiau să se exprime domnii magistrați, care-și păstrau umorul aproape în orice situație.

Fără să se împotrivească, Anne se lăsă legată și transportată cu mașina la Plotsensee, împreună cu alte șase femei tinere, dintre care una născuse un copil în timpul detenției ; acolo le aștepta un cizmar pensionar, pe jumătate idiot, care-și apăra zelos privilegiul de a le tăia cu tot ceremonialul părul de la ceafă, în timp ce pălăvrăgind familiar, în ochi îi lucea o lumină rece ; cu

voluptate senilă își trecu mîinile murdare prin cascada strălucitoare de păr blond și lung al Annei, apoi, rînjind, își înfășură șuvițele pe brațul gol, închizînd și deschizînd foarfecă și țopăind în jurul fetei încătușate, pînă cînd fu izgonit afară ca un cîine. Fiindcă Anne trebuia să se dezbrace complet, rămînînd doar într-un halat dungat și în sandale.

Celulele condamnaților la moarte rămîneau deschise, delicvenții erau înlănțuiți de un inel fixat în perete. Așa a găsit-o și așa a vorbit cu ea pentru ultima oară preotul Ohm. Să-și fi amintit Anne în clipa aceea cuvintele din *Apost.* 5, 29, săpate pe piatra de mormînt a fratelui ei ; să fi fost ea fata care, după cum scrie într-o cronică a vremii, în după-amiaza aceea „a murit ca o sfîntă", sau să fi fost ea aceea care, în drum spre eșafod, ținea în mîinile încătușate o fotografie, ca să aibă cu ce-și mîngîia privirile ? Nu putem ști. Cîțiva ani mai tîrziu preotul Ohm, răspunzînd la o interpelare, scria :

— Scutiți-mă de amănuntele tehnice, ele mi-au albit părul.

La scurte intervale de timp, femeile erau conduse, prin curtea cu bolovani cenușii, spre șopronul călăului. Nici un preot n-avea voie să le însoțească pînă acolo. Cei care au fost de serviciu, ca martori oculari, stînd lîngă o măsuță cu trei picioare pe care se aflau păhărele și o sticlă de rachiu : amiralul, procurorul, un comandor de aviație ca reprezentant al președintelui de tribunal și un inspector din justiția militară, aceștia, după război, au păstrat tăcere ca să nu-și pericliteze pensia. Dosarul consemnează doar următoarele : „în ziua aceea de 5 august a fost de serviciu tot călăul Rottger, parlagiul de cai, vestit pentru setea lui nepotolită, individul care aproape la aceeași dată, un an mai tîrziu, a sugrumat cu lațuri de sîrmă pe feldmareșalul von Witzleben și unsprezece prieteni ai lui. Această execuție a fost filmată, fiindcă Fiihrerul și Statul său major voiau să privească, în seara aceleiași zile, din Cancelaria Reichului,

sfîrșitul bărbaților care, la 20 iulie 1944, au încercat să răstoarne regimul. Un secretar de stat a mărturisit că însuși ministrul Propagandei, cel meii fanatic adept al lui Hitler, și-a acoperit de cîteva ori ochii cu mîna în timpul prezentării filmului.

EPITAF

Sala de disecție a Facultății de Medicină din Berlin a primit, între anii 1939—1945, trupurile a două sute șaizeci și nouă de femei executate.

Profesorul Stieve, in Parlament, la 20 iulie 1952, după opt ani de la atentatul nereușit asupra lui Hitler.

In românește de
***Judith* COMAN**

Copilul

T

J- rotineta copilului era albastră, cu obezi cromate. Cadrul și aripile roților aveau, de-a lungul lor, două dungi subțiri roșu-deschis, cauciucurile erau albe, la sonerie își lipise o poză cu Micky-Maus, la frîna de mină lipsea șurubul ce fixa cele două minere și care, acum, se frecau unul de altul.

— N-ar fi trebuit să-1 lași jos, spuse mama.

Bărbatul nu răspunse, se sculă de la masă, se duse la fereastră, ridică mina ca și cum ar fi vrut să tragă la o parte perdeaua, renunță însă și, în timp ce se uita printre zăbrelele cu ochiuri largi, vîrî mîinile în buzunare.

— Obosit ?

— Nu !

Răspunse, fără să se întoarcă spre ea.

Era dimineață, puțin după ora șase, vara, și omul privea la cei cîțiva muncitori care, ținînd servietele de miner, veneau dinspre străzile laterale și se îndreptau, pe strada principală, spre stația ce se afla la a doua răscruce. Era miercuri, luni copilul dispăruse.

Cu o zi în urmă, poliția descoperise trotineta rezemată de zaplazul unui șantier din spatele blocului. Con-

strucția fusese oprită de cîteva săptămîni, totuși poarta era închisă doar cu o bară.

Acum trotineta stătea în vestibulul locuinței lor. Mama tăiase din ziar descrierea acesteia și a copilului. Șaptesprezece rînduri, și, printre ele, inserată fotografia băiețelului ; în poză purta pantalonași și o cămășuță albă, nu pulover. Avea cinci ani și șapte săptămîni, fața îi era prelungă, bărbia cam ascuțită, pielea albăstruie, străvezie — în jurul ochilor și la tîmple se vedea și mai bine — o chică zburlită, ochii mari, întunecați. Purta pantaloni albaștri de pînză, cu bretele, și ținte de alamă, sandale maro-închis, șosete cu dungi albe și roșii, pulover vișiniu, cu mîneci lungi, închis pe gît și cu un fermoar pe umăr. Luni după-masă, între trei și patru, se plimbase cu trotineta de mai multe ori în jurul blocului care era foarte mare. Tatăl îl văzuse, pînă cînd, deodată, dispăruse de mai mult timp, și se dusese să-1 caute pe stradă, dar nu-1 mai găsise. Astea se întîm- plaseră puțin după ora patru.

— Hei, tu ! strigă omul și se trase la o parte cînd îl atinse cu ghidonul trotinetei.

Băiețelul, care stătea cu amîndouă picioarele pe cadru, se întoarse pe jumătate, dar nu-1 mai văzu pe domnul acela ; cîrmi mai departe, de pe margine în mijlocul trotuarului, într-o curbă largă și foarte joasă, dar mai întîi își făcu vînt de două-trei ori, cu piciorul stîng, apoi se înfipse drept pe trotineta al cărui ghidon îi ajungea chiar pînă la subsuoară. Din cînd în cînd, întindea degetele de pe minerul de cauciuc spre brațul turtit al frînei de mînă, dar n-o ajungea și atunci, în loc să frîneze, sărea, șchiopăta cîțiva pași, adesea și cădea, dacă gonise prea tare, ridica trotineta, fără să ia seama la trecătorii care-1 priveau, se lăsa în față, în scobitura ghidonului, cînd avea de străbătut o porțiune dreaptă, așa încît coatele stăteau lateral, ca apoi să se îndrepte iar și să-și alungească brațele, întinzîndu-se spre spate.

Cînd trecu a doua oară prin fața domnului aceluia, îl văzu și încă înainte de a-i auzi glasul, întoarse capul, fără să înțeleagă însă ce spune. Asta se repetă, apoi se ciocni de el și domnul, apucîndu-1 de guler, îl opri, în timp ce trotineta căzu jos, alunecînd, cu roata din spate, de pe trotuar, pe caldarîm.

— Nu-i nimic ! spuse străinul.

Apoi dădu drumul copilului, se aplecă și șterse urma de nisip lăsată de roată, jos, pe pantalon.

Băiețelul sta înaintea necunoscutului, da din cap și privea mîna care se mișca peste pantalon ; altminteri nu se clinti, ci întinse doar un braț cruciș peste piept.

Omul se îndreptă încet de spate, surîzînd, încă pe jumătate aplecat, apoi se ridică de tot, făcu un semn din umăr spre trotinetă, ca și cum ar fi vrut s-o arate.

— Ia să vedem !

își trecu palma peste creștetul copilului și pe gît, pînă pe spate, lăsă în cele din urmă o clipă mîna în jos și-l împinse pe băiat nițel mai spre marginea trotuarului.

Ridică trotineta, apucînd-o pe sub ghidon, dar se lovi cu roata din spate, întinse brațul, întoarse cadrul, apoi puse trotineta iar jos, ținînd-o în fața sa.

— Ei, n-o să se mai întîmple !

Băiețelul stătea alături, privind, în sus, la el, apoi iar la trotineta al cărei ghidon se strîmbase, se scărpină pe umeri și mai în jos, pe braț, și în tot acest timp stătea drept, numai capul îi era aplecat.

Asta a fost scena adusă la cunoștința poliției încă de luni. Amănuntele despre înfățișarea omului le culese pînă marți seara. Era scund sau de înălțime mijlocie, destul de solid, purta un pantalon maro-închis, fără manșete, după cum se afirmase, și pantofi, de asemenea maro-închis, cu talpă groasă de cauciuc, de culoare mai deschisă, o cămașă de lînă bej, prea largă sau boțită pe spate și pe umeri, cravată în carouri, probabil tot

de lînă, dar asupra ei mărturiile depuse se contraziceau în ce privește culoarea. în afară de asta, avea o pălărie cenușie, decolorată, cu boruri foarte largi. Pielea feței îi era uscată și arsă de soare, cu niște cute adînci, ce se prelungeau de pe obraji pînă la gură. Sub braț ținea un pachet, nelegat. Avea o formă lunguiață, hîrtia de împachetat, de culoare ruginie, era strînsă la capete ; conținea haine sau vreo pătură prost înfășurată, de vreme ce îndoitura cotului îl turtea chiar la mijloc.

Lăsă pachetul să-i alunece, pînă cînd brațul rămase întins, se aplecă într-o parte, ca să-1 pună jos, încet, apoi îl împinse mai departe cu piciorul, înainte de a așeza trotineta între genunchi, cu roata din față întoarsă spre el.

Băiețelul ocoli trotineta, se opri de cealaltă parte, cu brațele atîrnînd, și se uita la mîinile omului, care apucaseră minerul și încercau să îndrepte ghidonul, apoi în sus, la fața lui și la gura căscată și strîmbă, pesemne, din pricina efortului.

— Ei, drăcie !

Acum străinul zîmbea, în timp ce înălța din umeri ; continuînd să vorbească, trase iar trotineta în fața picioarelor, apoi o ridică în sus. Spuse că șurubul e prea strîns, că din pricina asta cadrul nu se poate mișca și că i-ar trebui o cheie, dar că nu are la el și-1 întrebă pe băiețel dacă nu cumva are una. Dar, fără să aștepte răspunsul copilului — acesta stătea acum cu mîinile întinse spre minerul trotinetei, pe care străinul nu voia cu nici un chip să i-o înapoieze — omul zise că are el una și dacă vrea o poate aduce. Spunînd asta, lăsă în jos trotineta, care își pierdu echilibrul cînd îi dădu drumul, ca să-și ia pachetul. Băiețelul o prinse și o îndreptă, sprijinindu-se cu pieptul de capătul ghidonului.

Nu-s deeît doi pași pînă acolo, mai zise omul, și dacă vrea poate să-1 însoțească, deoarece are și el acasă un băiețel, de aceeași vîrstă sau cu un an mai mare.

întrebarea e numai ce fac cu trotineta ? S-o ia cu ei sau, mai bine, s-o lase pe loc, ceea ce însă ar fi cam primejdios, poate ; și cel mai bine ar fi s-o pună undeva, pe-aici, în gangul casei, ori s-o ascundă în altă parte, fiindcă, oricum, tuturor copiilor le place să meargă cu trotineta, dar nu fiecare are una atît de frumoasă, așa că, pe de altă parte, n-ar fi de mirare, dacă una ca a lui ar fi furată. Ținea acum pachetul în față și brațele deasupra, cu mîinile vîrîte în cureaua pantalonilor, așa fel încît degetele mari dispăreau sub cataramă. Ce-ar fi, zise el, dacă ar ascunde trotineta îndărătul zaplazului, că doar n-or să zăbovească mult, or să se-ntoarcă numaidecît. în definitiv ceva trebuie făcut. Se opri, clipi puțin din ochi, clătină din cap, apoi, deodată, apucă iar trotineta de ghidon, se uită în jur și porni înainte.

— Poți să deschizi ?

Și în timp ce împingea trotineta, arătă spre bara de fier care închidea poarta șantierului.

Cum băiețelul nu se urnea, ci privea într-una trotineta, ridică el bara cu piciorul, apoi împinse poarta, intră înăuntru, fără să se mai sinchisească de copil, puse acolo trotineta și închise poarta la loc. îl întrebă pe puști dacă n-a fost niciodată înăuntru, căci un flăcău ca el trebuie să cunoască fiecare colțișor de prin partea locului, și adăugă, că băiatul lui e altfel, ăla are să-i arate o mulțime de cotloane, în caz că o să vină pe la ei. Și spunînd asta, apucă mînuța copilului, care însă se trase îndărăt. Ei, asta-i bună, ce s-a-ntîmplat ? ! Dacă n-are chef, poate să aștepte, aici, pe loc, pînă cînd are să se-ntoarcă, dar mai mult haz ar avea dacă l-ar însoți, căci e tare curios cum are să se-nțeleagă cu puștiul lui. Și o să vină pe urmă și acesta cu ei și după ce el, tatăl, are să repare trotineta, au să se joace împreună. Și arătă spre trotuarul celălalt.

— Uite, acolo, la doi pași, hai !

Dar dacă vrea, poate, bineînțeles, să rămînă aici, că el sigur are să se întoarcă. Porni încet mai departe,

aruncă îndărăt o privire spre băiat, care, după ce îl urmă o vreme, se opri. Străinul se întoarse spre el.

— Ei ? întinse mîna spre copil și acesta i-o apucă. Nici puștiul meu n-are prieteni, adăugă omul.

Trecură drumul, apoi, mai departe, cotiră la stînga. După un răstimp, omul zise :

— Te-ai încălzit alergînd cu trotineta, ai să răcești.

Băiețelul clătină din cap, aruncă o privire scurtă în sus și se opri locului, împreună cu străinul.

Omul desfăcu pachetul.

— Uite, îmbracă asta pe deasupra. Și ținînd încă pachetul lipit de piept, îi dădu o jachețică de lînă, aproape albă, de decolorată ce era. Dacă nu vrei s-o îmbraci, pune-o cel puțin pe spate. Băiețelul își feri umerii. Fii cuminte, zise omul ! Ia-o.

îi vîrî jachețica sub braț și desfăcu haina maro de tweed, pregătită pentru el, și-o trase pe mîneci, în timp ce între genunchi ținea, înghemotocită, hîrtia în care fuseseră împachetate lucrurile. După ce sfîrși treaba asta, turti ghemotocul de hîrtie și îl aruncă la o răs-cruce, într-un coș de gunoaie atîrnat de un stîlp de felinar.

Poliția nu găsi hîrtia de împachetat, deoarece co-șurile fuseseră golite îndată. Totuși măturătorul își aminti de omul care își despăturise haina pe stradă, dar nu putea să spună nimic cu privire la înfățișarea acestuia, nici jachețica băiatului n-o văzuse, știa doar că fusese de față și un copil și că intraseră apoi pe poarta vechiului cimitir și dispăruseră dincolo de zidul înalt, din cărămidă aparentă. în cimitirul care acum era un părculeț cu bănci, pentru bătrîni, dar unde copiilor nu le era îngăduit să se joace, nimeni nu observase pe omul însoțit de un băiețel. De aci încolo nu mai fu chip să se reconstituie drumul lor. Cimitirul fu scotocit pînă în cele mai ascunse unghere.

— A ieșit pe partea cealaltă, zise ma|ma, și s-a urcat într-un automobil.

— De unde poți să știi ?

Tatăl se așeză din nou la masă.

— Să mergem noi singuri și să căutăm !

Tatăl bău restul de cafea rece și rămase cu ceașca în mină, aproape de obraz, sprijinindu-și cotul pe tăblia mesei.

— Crezi poate că ăia îl lasă să zburde pe stradă ?

— De ce presupui că sînt mai mulți ?

Tatăl îndreptă ceșcuța care stătea strîmb pe farfurie, se ridică în sus, sprijinindu-se de marginea mesei, își trecu mîna peste păr și-1 netezi spre spate.

— Mă duc la magazin.

în timp ce se îndrepta iar spre fereastră, își vîrî mîna în față, sub gulerul cămășii, se scărpină pe gît, trase gulerul în jos, astfel că palma îi acoperea cravata.

Copilul dormea încă. Ședea întins într-un șezlong aflat între plită și peretele subțire dinspre ușa balconului, avea o pernă albă sub cap și era învelit într-o pătură păroasă, cu carouri mari. Un capăt al păturii atîrna îndoit, pe podea, iar picioarele băiețașului, încă în șosete, ieșeau în afară. Alături era masa, lipită de șezlong. Femeia și bărbatul ședeau fiecare la cîte un capăt. Bărbatul, ras proaspăt, purta acum o cămașă albă și un pantalon gri.

— Ce-ai să faci cu el, dacă nu dau banii ? întrebă ea.

— O să plătească. își unse pîinea cu unt, puse deasupra salam, mușcă și, în timp ce mesteca, vorbi mai departe. După ce mănînc, plec.

Femeia dădu din cap. Avea vreo treizeci de ani, era subțirică, purta un pantalon de culoare închisă, în dungi, și o bluză roșie, fără mîneci, cu un decolteu rotund. La gît avea un lanț subțire de argint, de care atîrna o monedă sau un medalion. Fața îi era rotundă, palidă, încă nefardată, avea ochi albaștri-cenușii, nasul mic, turtit, părul platinat, moale, strîns cu un pieptene, care-i lăsa libere șuvițe peste ureche și frunte și

ea, în timp ce mînca, le dădea spre spate din cînd în cînd.

— Ai putea să-i aduci o jucărie, zise femeia.

— Mă întorc abia după-masă.

Bărbatul își sterse degetele în palmă și, lăsîndu-se pe spate, cu picioarele întinse, își vîrî cămașa în pantaloni, în față și în părți.

Copilul scoase brațele afară din pătură, își răsuci capul pe pernă, într-o parte și într-alta, fără a deschide ochii, apoi își îndreptă obrazul spre masă.

Bărbatul și femeia se priviră, apoi, aproape în același timp, se uitară peste masă. în clipa aceea copilul se trezi.

Telefonul sună înainte ca tatăl să plece de acasă. — Da, îi merge bine, de ce nu ? Am să vă chem iar. Cu primul prilej. N-am să vorbesc niciodată mai mult de patruzeci de secunde. Vă-nchipuiți din ce pricină. Prin urmare, rămîneți pe loc.

Chema de la o cabină telefonică. Scurt timp după aceea toate cabinele din cartier fură puse sub observație de către poliție.

Data următoare chemă dintr-o circiumă aflată în centrul orașului.

— V-ați gîndit ? Șaptezeci de mii. Unde o să-i aduceți e mai puțin important pentru mine. Vă iubiți copilul, nu-i așa ?

Cîrciumarul îl descrise poliției. Patruzeci, pînă la patruzeci și cinci de ani, scund și îndesat ; cu un tic, și anume scotea mereu mult înainte umărul drept ; ținea capul strîmb, apuca paharul de bere de sus, cu toată palma, așa că aproape nu-i rămînea loc unde să-și pună buzele, bea încet, cu sorbituri rare și egale, fără să lase paharul jos. Chelnerița nu-1 luase în seamă, dar declară că individul avea mîini aspre, cu pielea tăbăcită, iar unghiile, zicea ea, erau mîncate, lucru de care nu era absolut sigură, în orice caz degetele erau scurte. Cîrciumarul, care, în jumătatea de oră cît omul stătuse la o

masă foarte apropiată de tejghea, trebăluise în dosul acesteia, nu observase acest lucru. Și purta cămașă albă, cu mînecile suflecate pînă sus de tot.

De la circiumă, individul trecu drumul, apucînd-o pe prima stradă laterală. își rezemă bicicleta de gardul de lemn al unei grădinițe, desfăcu portbagajul și scoase de dedesubt o jachetă cafenie, de lînă ; o netezi, se reîntoarse cîțiva pași, pînă la răscrucea apropiată, așteptă pînă ce văzu lumina albastră a automobilului poliției, care sosea în goană, reveni la bicicletă, desfăcu lacătul de la roata din spate și porni încet pe stradă, în timp ce mașina se și oprise în fața cîrciumii.

Și data următoare telefonă tot dintr-o circiumă.

— Știu că aveți bani. Cunosc bine de tot ce afaceri învîrtiți. Dacă nu vă pasă cîtuși de puțin de copil, nu-i vina mea, în cazul că i se va întîmpla ceva. Discutați și cu soția dumneavoastră în această privință. O să cădem de acord, pînă la urmă. în definitiv, e în interesul dumneavoastră. Și tot în interesul dumneavoastră este, de altfel, să născocesc un mijloc de a vă vorbi, fără să fie și poliția de față. Dar asta-i deocamdată, treaba mea, abia mai tîrziu o să vă privească pe dumneavoastră. Gîndiți-vă bine la toate astea !

Apoi merse iar mai spre centrul orașului, își rezemă bicicleta de calcanul unei case, ridicînd-o peste o grămadă de moloz, își scoase jacheta, o ascunse sub portbagaj, și porni drept înainte pe stradă, pînă la oficiul poștal.

— Șaptezeci de mii de mărci ! Nu, nu-i prea mult pentru dumneavoastră. E o sumă modestă. Băiatul e tare drăguț. Cum îl cheamă, de altfel ? Așa ? Am uitat cu totul să-1 întreb. Ei, în sfîrșit, principalul e că știu cum vă cheamă pe dumneavoastră. Am să sun din nou, mai tîrziu. Șaptezeci de mii !

Puse receptorul în furcă. Privi în sală prin ușa de sticlă. Era aproape goală. Numai la ghișeul de depuneri se aflau doi bărbați și o femeie, și una la cîntarul de colete. Străbătu încet sala, mai zăbovi o clipă pe

treptele de piatră ale portalului, își trecu vîrfurile degetelor, de-a curmezișul, peste frunte, clătină din cap, se uită îndărăt, cătă în ochii unui funcționar de la poștă, care urca scara. Din locul unde se afla își vedea și bicicleta. Erau vreo două sute de metri pînă acolo. Deodată se năpusti pe trepte, pornind însă nu spre grămada de moloz, ci în josul străzii, trecu drumul și sări pe ultima platformă a unui vagon de metro exact în clipa cînd acesta pornea. Ajuns acasă, îi spuse femeii că nu știe din ce pricină a fugit.

Avea un magazin de marochinărie. Prăvălia era în centru, pe una dintre cele mai frecventate artere comerciale, dar plătea pe lună opt sute patruzeci de mărci chirie, iar pentru locuință patru sute. La asta se adăuga o sută de mărci pentru electricitate ; mașina și garajul îl costau două sute optzeci de mărci. Celor doi vînzători, un bărbat și o fetișcană, le dădea lunar, cu diferite impozite cu tot, șase sute douăzeci și, respectiv, patru sute treizeci de mărci. Vara asta, vînzările de geamantane merseseră prost și multe femei își cumpărau genți de pai, la care se cîștiga puțin, așa încît mai era încă dator o parte din banii cheltuiți pentru ultima renovare, iar mașina cea nouă o cumpărase în rate și trebuia să plătească în ziua de 7 a fiecărei luni nouă sute de mărci. La bancă avea exact șase sute de mărci și în contul curent poștal, o mie două sute. Al doilea cont la bancă era descoperit cu o mie șapte sute de mărci, dar socotea că, deocamdată, nu avea de ce să se teamă de reclamații. Ceea ce poseda în acțiuni nu reprezenta mai nimic.

— Mașina nu poate intra la socoteală, iar de pe urma locuinței, chiar cu mobile cu tot, nu se poate realiza suma, spuse el. Ar trebui altfel să vînd magazinul. Aș putea să scot treizeci de mii de mărci, în cel mai bun caz, din mărfurile aflate în stoc, din tablourile de aici, din covoare, din cele cîteva mobile de

valoare. De zece mii, ar trebui să facem rost din altă parte. Mai mult nu-i posibil.

— Te-ai interesat de un cumpărător ?

— Nici gînd ! Ședea în colțul biroului și-și juca o mînă pe genunchi, ținînd țigara între degete. Se ridică. E de datoria poliției să-1 găsească pe băiat.

— Ai spus că ai să te interesezi de un cumpărător.

— Trebuie să așteptăm rezultatul poliției. Bărbatul stătea acum în mijlocul odăii, și cu brațele încrucișate, cu mîinile vîrîte subsuoară, își înlănțuise pieptul, astfel că umerii i se aplecau înainte, legănîndu-se într-una încet. Avea cincizeci de ani, era îmbrăcat într-un costum gri, cu dungi mai închise, pantofi negri, cămașă albă, cravată bordo, cu desene orientale. Părul era întunecat, lins, cu cărare în dreapta. Nu ne mai putem reface. Acum nu mai merge așa !

— Poliția nu-1 va găsi. In trei zile nu-1 va găsi.

— Cum, adică ?

Femeia ședea întinsă și își cuibărise capul pe un braț al sofalei.

Bărbatul se întoarse la birou, ținînd într-o mînă tăietura de ziar, fără s-o citească însă ; cu cealaltă se sprijinea de marginea biroului, în timp ce picioarele îi erau încrucișate și stăteau pieziș.

— A obținut unele rezultate. Totuși.

Soția lui se întinse, își înălță bustul, astfel ca să-1 poată vedea peste marginea rezemătorii, își dădu apoi picioarele jos de pe sofa și se așeză, punîndu-și coatele pe rezemătoarea din spate ; mîinile și le ținea drept în față, privind pe deasupra lor, iar în timp ce vorbea își mișca ușor degetele.

— Da, bicicleta... Marca Victoria, avînd o vechime de cinci ani, furată acum patru ani, cu numărul... Rîse. Numărul l-am uitat. Și o jachetă cafenie, de lînă, cu model în opturi și coatele întărite cu piele neagră.

— Sînt fapte mărunte, care duc la rezultatul final.

— Da, zise mama, fapte mărunte...

își sprijinea acum de spetează amîndouă brațele întinse, pipăind cu vîrful degetelor marginile, capul îi era lăsat pe spate, astfel că părul atingea peretele. Avea vreo treizeci și cinci de ani, obrazul prelung, ca al copilului, chiar și bărbia puțin ascuțită. Numai că pielea îi era arsă de soare și părul șaten-deschis. Nu purta verighetă, iar lacul de pe unghii i se cojise la vîrfuri.

Copilul se juca sub masă. Femeia îi dăduse cîteva surcele dintr-o legăturică, pe care băiețelul le înșirase în jurul lui, printre picioarele mesei. Trase apoi în jos cuvertura, în partea din față a mesei, pînă cînd aceasta alunecă de tot. Femeia o puse la loc, în timp ce băiețelul pretinse că asta-i cortina. Străina stătea în fața plitei și deschisese ușa balconului, ca să iasă dogoarea.

Cînd intră bărbatul, copilul se strecură afară de sub masă și se ridică, ținînd mîna la gură și mușcînd-o.

— A plîns, zise omul. împinse scaunul cu piciorul spre ușa balconului, apoi se așeză. L-ai bătut.

— N-am făcut-o de pomană.

Spuse asta fără să se întoarcă.

— Dar ce-ai cu el ?

— Cum să n-am ?

Copilul o privi, ținînd mîna la gură și degetul îndoit.

— Ai cam întins coarda, spuse femeia.

Bărbatul își mișcă scaunul, astfel că acum ședea cu spatele la ea și privea spre piață.

— Să zicem cincizeci de mii. Se uită apoi îndărăt, peste umăr, și iar pe ușa balconului. Ai să te ocupi tu de treaba asta...

— Și dacă nu-i acasă ?

— Are să fie.

Bărbatul întinse mîna pe la spate, spre copil, dar ea i-o apucă.

— Bagă de seamă să nu iasă de aici ! zise femeia.

Bărbatul îl trase pe copil lîngă el.

O funcționară îl observase pe fereastra poștei, pe cînd se urcase pe grămada de moloz din fața calcanului,

pentru a-și lăsa bicicleta acolo. își aminti de asta, în momentul cînd poliția intră în sală.

în ziua aceea individul nu mai telefonase, ci abia a două zi dimineața, și apoi, la prînz, și tatăl, sfătuit de poliție, îl anunțase că are banii acasă, cincizeci de mii de mărci, nu mai mult. (Spunea așa, pentru că părea mai verosimil.) Iar celălalt căzuse de acord, fără zăbavă. Tatăl trebuia să rămînă acasă, deoarece urma să-1 cheme încă o dată la telefon. într-o oră sau două.

Soția își întrebă bărbatul dacă are banii.

Nu, dar trebuie să-1 țină în șah, ca să i se plătească apoi cu moneda cuvenită.

— Și dacă vine și tu n-ai banii ?

— Âsta-i imposibil. Trebuie să stabilească un loc de întîlnire, într-un fel sau altul.

— Și cum o s-o facă ?

— Știu și eu ?

— Și ai să ai banii atunci ?

— Am să încerc.

Dar omul nu mai telefonă.

După-masă, femeia culcase iarăși copilul pe sofa și acesta adormi, fiindcă dimineața se trezise devreme.

Apoi se îmbrăcă.

în vremea asta, bărbatul o privea. îi spuse :

— Dacă nu te întorci într-o oră, am să-1 duc pe băiat o bucată de drum, în parc, și am să-1 las acolo.

— Am să mă întorc.

— Cine știe ?

în timp ce își netezea părul, femeia îi zise :

— Dacă se trezește, spune-i povești, ca să stea cuminte.

Apoi își luă pachetul cu prospecte, niște file de format mare ale unei firme de textile.

înconjură blocul, intră mai întîi în casa de lîngă șantierul unde bărbatul ei ascunsese trotineta, și, în loc

să depună prospectele jos la cutie, urcă scările, vîrîndu-le pe sub ușă.

încă patru clădiri. înainte de a intra în blocul unde locuia copilul, veni la ea un polițist și o întrebă de autorizație.

I-o arătă.

— Știi că ești bine !

Polițistul nu răspunse, făcu stînga-mprejur și se reîntoarse pe stradă.

Femeia urcă în mare grabă scările ; la parter și la primul etaj vîrî prospectele în cutia de scrisori. Apoi sună.

îi deschise tatăl ; acesta se trase înapoi, încă înainte ca femeia să apuce a deschide gura, și o lăsă înăuntru, după care intră primul în cameră.

O întrebă de copil, dar ea voia să știe una și bună : dacă are banii.

Tatăl dădu din cap și închise ochii, apoi se îndreptă de-a-ndaratelea spre birou.

— Vă rentează afacerea asta ?

— O să vedem acum.

îl urmă doi pași, continuînd să țină la piept prospectele.

— Și de ce nu lucrați ?

— Păi, doar lucrați dumneavoastră !

— Și astea toate nu vă supără de loc ?

Tatăl stătea acum lîngă birou, atingînd cu umărul perdeaua. Rămase un timp pe loc, apoi veni iar spre ea.

— Ei, prin urmare, aveți banii ?

— Presupun.

— Unde-i soția dumneavoastră ?

— Ne-am așteptat c-o să veniți, așa că am rugat-o să rămînă alături.

— Spuneți-i să vină aici !

— Dacă doriți...

Pe cînd deschidea ușa camerei alăturate, se auzi soneria.

— îmi dați voie...

Femeia vru să spună ceva, ridică brațul, prospectele alunecară și fu nevoită să le țină cu cealaltă mină ; apoi, în tăcere, îl urmă în vestibul.

Mama nu era acasă.

Femeia nu vru să-și declare nici adresa și nici numele, dar acesta stătea scris pe legitimația firmei de textile. Pînă cînd avea să se întoarcă soția lui, mai avea răgaz, căci o expediase de acasă cu puțin timp înainte. Se duse doar el împreună cu poliția la locuința femeii. Bărbatul și copilul nu se mai aflau acolo, deși ora stabilită nu trecuse încă.

în seara aceea, soția sa îi spuse că nu mai rămîne cu el, dar încă înainte de a se lăsa întunericul copilul fu găsit în parcul de pe malul apei, și mama renunță la gîndul ei. Fotografia individului aceluia, pe care femeia o ascunsese în casă, într-o ramă, apăru în ziua următoare în ziar ; alături apăru cea a complicei și a băiatului, aceeași care mai fusese publicată o dată.

în românește de
***Suzi* HIRSCH**

Metodă de convingere

Dacă am să fiu chemat zilele acestea să dau explicații în fața comisiei de tineret a tipografiei, n-am să mă mir. Mai precis, chiar aștept să fiu chemat, fiindcă sînt pe deplin convins de vina mea.

Fără-ndoială, are să prezideze maistrul mașinist ăla scund și cu sprîncene îmbinate ; parcă-1 aud vorbind despre atitudinea mea și întrebîndu-mă cum, pentru numele lui Dumnezeu, am putut să evoluez așa și dacă am uitat cumva de unde provin.

în fond, mă va considera drept un soi de trădător, și — dacă în realitate ar fi existat doar partea cunoscută de el din povestea asta — ar fi îndreptățit să creadă așa.

Am să vă istorisesc partea pe care o cunoaște el : venind acum două săptămîni la secția de paginație — de doi ani trec pe-aici în fiecare lună o dată — m-a luat de o parte și mi-a zis :

— Ascultă, tovarășe, ai putea să faci o dată ceva pentru clasa muncitoare...

Cinstit vorbind, acest „o dată“ m-a cam supărat, dar nu era un lucru atît de important atunci, așa că l-am înghițit. Președintele mi-a zis :

— E vorba despre Jakob, zețarul, care vă culege revista totdeauna, prelucrează-1 o dată, ăsta ar trebui să studieze.

Cine știe ce păsări rare sînt zețarii buni, acela știe și cît de mult m-am mirat de această mărturisire. Maistrul mașinist mi-a dat o țigară, apoi mi-a explicat situația :

— Am putea, firește, să-1 utilizăm foarte bine aici, dar la ce avem, în definitiv, universități, dacă nu pentru oamenii noștri ? Asta ar fi deci clar, numai că mai e o chichiță, băiatul nu vrea, zice că se face maistru și că atîta îi ajunge ! Vorbește tu cu el, doar ai trecut prin astea, poate-1 îndupleci. A stat pe gînduri o clipă, apoi a clătinat din cap și a adăugat : Destul de curios să trebuiască să convingi pe cineva de o chestie ca asta.

Cele spuse de președinte erau perfect adevărate : dacă cineva se dovedise apt să meargă la universitate, apoi acela era zețarul Jakob ; avea însă dreptate și cînd spunea că dacă cineva refuză să meargă la universitate, apoi acela era iarăși zețarul Jakob.

Jakob și cu mine nu ne obișnuisem prea lesne unul cu celălalt. De acum doi ani, de cînd făcusem prima paginație împreună, ne dondănisem bine de tot de vreo cîteva ori, dar problema vinovăției unuia ori a celuilalt, mai bine o trec cu vederea. Jakob e născut să critice, iar mie îmi cam lipsește, din născare, simțul autocritic.

Bineînțeles are și un mod ciudat de a-ți reproșa ceva. Nu zice : „Ți-au scăpat greșeli nescoase" ; mai degrabă spune : „E firesc să vrei să lași litere greșit culese, măcar așa devine articolul cît de cît original[1]'. Ți-o servește totdeauna indirect : în nici un caz nu spune că găsește stupidă cutare ori cutare caricatură, ci mă întreabă dacă gluma am născocit-o într-adevăr singur.

Chiar de la început relațiile dintre noi au fost „plăcute" : cînd am urcat pentru prima dată scara la zețărie, trecînd prin fața ușii cu tăblița „Loc de muncă pentru redactori", am văzut foarte bine că cineva adăugase după cuvîntul „muncă" un semn de întrebare clar și grăitor. Acest semn de întrebare, această îndoială exprimată gra-

fie, adică dacă activitatea unui redactor poate fi numită muncă, o aveam încă în fața ochilor cînd maistrul mi-a făcut cunoștință cu Jakob.

Acesta m-a măsurat destul de ostentativ și cred că a rînjit ușor cînd a văzut că adusesem cu mine un Duden [1] și dicționarul de neologisme al lui Liebknecht. Părea că nu știe la cîte expresii bizare țin morțiș unii autori de articole.

I-am arătat că și eu pot să mă zgîiesc foarte sceptic la cineva și am observat că privirea mea a reușit să fie mai mult decît sceptică atunci cînd am zărit manuscrisele în mîinile lui Jakob și cele două semne groase de întrebare de pe prima pagină.

De fapt, necunoscîndu-ne unul pe celălalt, ar fi trebuit să schimbăm cîteva amabilități, dar acest lucru nu s-a întîmplat. Am ciocănit cu degetul pe pagina de manuscris și am întrebat :

— Cine a făcut mîzgălelile astea ?

El a pufnit pe nas și s-a uitat țintă la mine. Avea o mulțime de pistrui față. Admit că tonul meu nu fusese cel mai amical cu putință, însă semnele acelea de pe foaie îmi aminteau prea mult de semnul de întrebare de pe tăblița de la ușă.

A pus pachetul de manuscrise alături de el, pe pupitru, a încrucișat brațele și a zis :

— Scuzați, domnule coleg, că în timpul muncii mai și gîndesc, n-are să se mai întîmple, sigur.

Apoi a adoptat un ton destul de oficial și a întrebat dacă putem începe.

Conștient de faptul că mi-aș scuti o grămadă de supărări dacă aș ajunge să mă înțeleg cu zețarul, dar și de faptul că într-adevăr mă cam umflasem în pene, l-am rugat să-mi spună ce era cu semnele de întrebare.

A reieșit că, în privința unuia dintre ele avea deplină dreptate, iar în privința celuilalt, cel puțin pe jumătate, și am pierdut o groază de timp în ziua aceea, fi-

• **îndreptar ortografic german .**

indcă oricum a durat o bună bucată de vreme pînă ce-am recunoscut greșelile.

De atunci încolo semnele de întrebare deveniră legitime și s-a dovedit totdeauna că Jakob nu punea nicidecum semnele pe margine ca să-mi scoată ochii cu vreo greșeală ; ele trebuiau să-i amintească, atunci cînd veneam la tipografie să-i explic cutare ori cutare lucru.

Cu timpul Jakob a ajuns un fel de controlor de calitate și desigur că dacă la închiderea ediției făceam eu revizia articolelor, verificam și locurile unde existau semnele de întrebare ale lui Jakob.

Aș exagera dacă aș afirma că avea dreptate întotdeauna ; existau destul de des lucruri pe care el nu le putea înțelege fiindcă pur și simplu n-avea suficiente cunoștințe, și — asta o pot spune liniștit cred — de multe ori după ce stăteam de vorbă, cunoștințele lui sporeau. Și totdeauna după aceea eram ferm convins că trebuie să meargă la universitate.

După ce terminase școala elementară intrase ucenic, așa că ar fi trebuit să-și dea bacalaureatul, însă după aceea mai era Facultatea pentru muncitori și țărani, și dacă mai dura și ea trei ani... Ei bine, trecusem prin asta și eu, și multe alte mii ca mine. Numai că Jakob nu voia. E adevărat că eu adusesem vorba doar pe departe — fiindcă dacă îndemni pe cineva să mai învețe, înseamnă oricum că nu știe destul, și nu fiecare e bucuros să audă așa ceva — însă Jakob, căruia părea să-i facă plăcere să pună semne de întrebare, refuzase categoric cînd venise vorba de bancă, și sală de cursuri.

Zicea că el e zețar și că are să-și dea o dată și o dată examenul de maistru și socotea că asta-i destul. Și apoi m-a întrebat ce bursă cred eu că primește un astfel de student ?

— Vrei să-mi vezi plicul cu salariu ?

Nu era necesar. Fără a mai vorbi de faptul că nici cea mai grasă bursă nu atingea cîștigul lui în acord ; în comparație cu acesta nici salariul meu de redactor nu con-

stituia un țel cine știe ce luminos pentru a-1 determina să se înhame la studii timp de șapte ani de aci încolo.

Prin cointeresare materială nu puteam deci să ajung la nimic, și cînd președintele comisiei de tineret mi-a cerut să fac „o dată“ ceva ca Jakob să ajungă pe culmile științei, mi-am dat seama că în cazul lui era nevoie să las la o parte metodele tradiționale și să folosesc un truc nemaiauzit.

Fiindcă ceea ce-1 reținea pe zețar de la studii n-avea a face într-adevăr nici cu grozăvia celor șapte ani lungi de învățătură și nici cu punga mai ușoară — firește și cu asta — ci avea o legătură mult mai strînsă cu semnele de întrebare de pe tăblița camerei redactorilor, cu privirea sceptică aruncată asupra îndreptarului ortografic și asupra dicționarului de neologisme, pe care cei de o seamă cu mine se sprijină ca în cîrje, pentru exercitarea meseriei lor, și mai era în legătură și cu magia cuvîntului „maistru". E oare întîmplător faptul că acest titlu, pe care-1 dobîndești în meserie datorită sîrguinței și iscusinței, a fost împămîntenit peste tot unde se obțin rezultate strălucite ? Nu se spune „cu măiestrie" cînd ceva este deosebit de valoros ? Nu se vorbește de maeștri la tir și de maeștri ai sportului, și artiștii nu și-i numesc pe cei mai buni dintre ei, simplu și sărbătoresc, maeștri ? A auzit însă cineva vreodată de un maestru redactor ? Bineînțeles că nu, de redactor-șef s-a auzit, însă asita n-a fost totdeauna chiar același lucru.

Firește, nu-mi trece prin minte să afirm că Jakob gîndise exact ceea ce am arătat aici, sînt sigur însă că nu mă aflu prea departe cu presupunerile mele. în fond, Jakob avea acum față de studii și față de oamenii cu studii o atitudine care, cu cincisprezece ani în urmă, ar fi fost poate firească la un muncitor, dar numai acum cincisprezece ani.

Tot ce-mi îndrugase el mi se părea ridicol de cunoscut, pur și simplu pentru că odinioară și eu pălăvrăgisem la fel, și manifestasem față de învățătură aceeași aiversiune ca, pe vremuri, față de untura de pește. Și

dacă zilele acestea voi fi chemat în fața comisiei de tineret, voi ști că asta se întîmplă fiindcă am folosit asupra lui Jakob același tratament prin care fusesem lecuit eu cu zece ani în urmă.

însă mustrarea comisiei n-are să sune așa. Mai degrabă colegii au să mă întrebe ce s-a întâmplat cu mine de nu-mi mai amintesc la propunerea cui și pe cheltuiala cui am studiat, de unde provin, ce am fost eu și ce a fost tatăl meu și dacă nu cred că mi-ar prinde bine să mă întorc iar o vreme în producție, ca să-mi piară în- gîmfarea și să-mi fie din nou clar unde se fac banii, și în orice caz, să mă rușinez.

Cam așa ceva îmi va fi dat să aud, și vor avea dreptate, pe de o parte, iar pe de alta nu. Ei însă vor crede că au dreptate deplină și îmi vor vorbi cu justificată mînie și mare îngrijorare. în timp ce mă vor prelucra, vor avea mereu în fața ochilor faptul că unul dintre ei urmează să plece acolo unde poți ajunge cum am ajuns eu, atît de fudul, atît de încrezut, atît de înstrăinat de clasa muncitoare. Știind toate astea vor fi și mai elocvenți și mai mînioși, iar eu voi primi o chelfăneală zdravănă.

De fiecare dată cînd mă vor ataca își vor spune : ca să nu ajungă și celălalt la fel, să-1 învățăm bine minte pe ăsta. Căci celălalt va fi prezent și va lua aminte. De la început trebuie să vadă cum se tăbăcește pielea celor înfumurați, flăcăi care abia au fost puși pe picioare și și-au luat nasul la purtare, și care se cred cu toată seriozitatea o specie aparte de oameni.

Sper că celălalt va aproba spusele lor, și nu va uita. Celălalt va fi Jakob.

Va studia și, în ultimă instanță, are s-o facă fiindcă am intervenit eu. într-un mod cam aparte, e drept, și acesta este motivul pentru care voi primi chelfăneala.

Poate au să-mi dea prilejul să relatez partea care îmi revine mie din povestea asta. Cred că au să mă lase să povestesc, și atunci am să spun :

Acum zece ani aveam exact aceeași vîrstă pe care o are Jakob azi. Tocmai mă întorsesem din prizonierat și mi se părea că sînt grozav de matur. într-o anumită măsură aveam chiar dreptate, fiindcă în război și în lagăr îmi luasem un aconto zdravăn din experiența vieții.

Acasă însă nimănui nu-i păsa cît de vîrstnic mă socoteam eu ; tot omul care mă întîlnea după întoarcere părea grozav de înclinat să-mi spună că am tocmai vîrsta potrivită pentru orice, că de fapt viața începe abia la douăzeci și trei de ani și, ah, Doamne, dacă ar mai putea fi el o dată atît de tînăr...

Mai presus de orice toți erau hotărîți să mă trimită încă o dată la școală — la noi acest lucru era pe atunci o caracteristică a epocii. Abia începusem să-mi caut o slujbă, că au și tăbărît pe mine să mă convingă că meseria de electrician este onorabilă, desigur, dar că ar fi de datoria mea să merg la universitate, că doar mie și celor deopotrivă cu mine ne era hărăzită acum.

îi consideram pe toți ca făcînd parte dintr-o conspirație împotriva libertății mele, complotiști care vor să scape de mine împingîndu-mă pe mult timp într-o bancă de școală. în cazul meu, ca să zic așa, greșiseră adresa, fiindcă, în primul rînd, eram cu adevărat mult prea matur pentru asemenea povești și voiam mai întîi să ajung din urmă viața care zburase în chip atît de afurisit, și, în al doilea rînd, mi-era tare silă de această așa-numită intelectualitate în care voiau să mă vîre.

Cunoscusem doar intelectualitatea asta în lagăr, asemenea indivizi nepricepuți nu mai există cu siguranță pe lume. Credeți că erau în stare să-și cîrpească singuri pantalonii, ori să facă un cuțit dintr-o coadă de lingură ?

Și dacă ar fi fost numai asta ! Întîlnisem profesori de liceu care cu siguranță timp de patru ani nu s-au spălat pe gît, și un dentist care a furat. Și acum trebuia să studiez ca să ajung ca ei ? Pentru așa ceva, mulțumesc,

nu, mai bine îmi dau examenul de maistru, dragii mei. Ce, asta e cumva de colo ?

Pe scurt, nu era chip să vorbești cu mine despre studii și după un răstimp de vreo câteva săptămîni, în care a,m numărat vaci și porci pentru Consiliul municipal, m-am fălcuit iar electrician.

Meșterul la care învățasem odinioară m-a luat în prima zi sus, la el acasă, și după ce mi-a turnat un rachiu de chimion care avea un gust îngrozitor, mi-a spus :

— Noroc ! Nu credeam că ai să te mai întorci, ziceam că ai căpiat și tu și te duci să studiezi. M-ar mira să dureze mult povestea asta. Pentru așa ceva trebuie să fii născut, nu-i chip s-o faci prin constrîngere. Ăștia or să-și rupă gîtul și atunci or să-i aducă din nou oamenii pe care i-au alungat acum. Să știi de la mine : dacă ești cizmar, rămîi la meseria ta. Tu, însă, pari să fii dintr-aceia care își cunosc lungul nasului. Noroc !

Primul meu client a fost unul dintre aceia „pe care i-au alungat acum", fostul director al Casei de economii, în timp ce eu mă necăjeam să-i repar lustra, el mărșăluia în jurul mesei, încercînd să-mi demonstreze cu toate amănuntele că „ceea ce se petrece la noi" n-ar mai putea dura mult timp. Perora ceva despre specialiști temeinic pregătiți și despre funcționarii prusaci, fără de care nimic nu s-ar putea face, deoarece ei ar fi coloana vertebrală a tuturor lucrurilor. Voia să-i confirm și eu în mod expres că nimeni nu poate să iasă multă vreme la socoteală fără coloană vertebrală. Cînd am plecat, știam absolut precis cum funcționează mecanismul unui stat, și de ce al nostru nu putea să funcționeze. Al doilea client pe care-1 aveam trecut în caietul de comenzi era văduva proprietarului tipografiei. O femeie pe cât de bătrână pe atît de veninoasă. Dacă înainte un meseriaș i-ar fi făcut atâta murdărie în casă, zicea ea indignată, Doamne, Dumnezeule, păi acela trebuia să-și caute imediat altă meserie. Credem oare că acum putem să ne îngăduim așa ce-

va ? Numai să nu ne tăiem craca de sub picioare ! Și dincolo ar fi încercat la început să facă la fel, dar după cum îi scrisese ieri fiul ei, acum sînt toate iar în regulă și fiecare știe să șadă la locul lui.

în timp ce-mi spunea toate astea, trebăluia, înverșu-nată și neîndemînatică în jurul picioarelor mele, agitînd o măturică.

După-amiază a trebuit să mă duc la un țăran pe care, cu paisprezece zile în urmă, cînd intrasem în gospodăria lui pentru recensămînt, îl prinsesem ascunzînd în grădină doi viței.

El însă nu era omul să poarte pică. A grohăit doar plin de mulțumire, că acum are să revină totul la normal și că electricienii vor fi iar electricieni.

M-a bătut pe umăr și a mugit :

— Bine ai făcut că ai luat din nou ciocanul ; să-ți fie limpede-n minte că le vine rîndul și celorlalți care mai sînt cu ăia !

Cică învățătorul din satul lor ar fi primul pe listă, învățător, auzi, ca și cînd el n-ar ști absolut precis că înainte de război mojicul lucrase la fierarul din satul vecin, și acum unui individ ca el i se lasă pe mînă copiii !

Mi-a dăruit o bucată de cîrnat și totodată m-a în-demnat să nu las niciodată din mînă brățara de aur a meseriei. în felul acesta puteam rămîne prieteni.

în zilele acelea am avut impresia că parcă toți cli-enții meșterului meu sînt oameni care nu pricep că s-au schimbat vremurile, și încetul cu încetul începu să mi se lumineze mintea și să văd că nici eu nu înțelesesem încă. Dar chiar acei oameni m-au împins în direcția în care cu siguranță n-ar fi vrut cu nici un chip să ajung, și cu timpul m-au făcut să ancorez acolo.

Un căruț poți să-1 tragi ori să-1 împingi. în zilele acelea eu eram ca un căruț. Prietenii încercaseră să mă tra-

gă, dar nu izbutiseră să mă urnească din loc ; ceilalți însă m-au împins, și de aceea am fugit de ei.

Am făcut o cerere să fiu admis la universitate, fiindcă, în definitiv, voiam să văd și eu dacă sînt în stare de ceea ce fuseseră ei, și dacă treaba merge și fără ei.

Cînd mă sfătuiau să rămîn la meseria mea, o făceau pentru că în felul acesta sigur nu le stăteam în drum ; și dacă își vărsau veninul pentru că un fierar ajunsese învățător, atunci venise timpul ca tot mai mulți fierari să ajungă învățători, și pe deasupra și cîțiva electricieni.

Așa s-au petrecut atunci lucrurile cu mine, și dacă pentru Jakob și pentru mulți alții astăzi ele stau altfel, în linii mari drumul nostru are totuși multe trăsături comune.

Evident că și el voia să fie mai degrabă împins decît tras ; numai că felul în care fusesem urnit eu nu mai mergea. Chiar dacă aș fi fost gata să joc rolul ticălosului salvator, nu puteam intra bine în pielea directorului Casei de economii, concediat în 1949, și nici în aceea a chiaburului gras ; iar să-i povestesc zețarului despre funcționărimea prusacă sau despre noii învățători sortiți eșecului, băiatul m-ar fi considerat nebun. Tot atit de puțin puteam să-1 îmboldesc dacă i-aș fi îndrugat că republica — acum în al zecelea an de existență — se va prăbuși dacă zețarul Jakob n-o să pornească degrabă la învățătură. Toate astea nu mai puteau avea efect, le rezolvase istoria.

Și totuși cam așa trebuia acționat. Și asta am făcut, altceva nimic. Mi-am întocmit un adevărat plan, am început cu luare-aminte și l-am servit în doze mici. Pe de altă parte el trebuia să primească din medicamentul meu atît cît să aibă efect.

Dacă mai înainte îi descrisesem viața studențească în culori luminoase, acum am început să i-o înfățișez mai de grabă în negru. Fără să mă zgîrcesc la cuvinte, i-am descris universitatea ca o instituție cum nu se poate mai spartană și, din când în cînd, îi dam a înțelege că a

persevera s-o scoți la capăt acolo nu e un lucru pe ca-re-1 poate realiza oricine. Dacă nu mă înșel, curînd am început să-i vorbesc de firi hotărîte și de calitățile ne-cesare pentru a putea înfăptui ceva la universitate.

Ah, spuneam eu oarecum visător, ceva este totuși adevărat în pălăvrăgeala, altminteri reacționară, despre elite, da, desigur, un cuvînt greu împovărat, dar oricum, făcîndu-mi un examen amănunțit, îmi dau seama că n-aș fi putut să urmez la universitate dacă în mine n-ar fi existat ceva deosebit, ceva pe care te sfiești să-1 exprimi, parcă o predestinare, nu ? La început Jakob se ținu foarte bine. Totdeauna cînd căutam împreună un caracter de literă potrivit pentru un titlu și eu îi serveam o mică probă din noul meu soi de țicneală înfumurată, mă privea doar scurt, dintr-o parte, apoi îmi vorbea în continuare cu deosebit zel despre treaba de care tocmai ne ocupam, ca și cînd în felul acesta ar fi vrut să mă facă să uit cît mai repede propria mea prostie.

Eu însă nu-i mai dădeam pace ; abia îi ieșea din minte, prin însuflețită discuție profesională, prostia mea, că îi serveajm o probă și mai grosolană. își îndrepta din nou privirea către mine, de parcă ar fi descoperit pe neașteptate o bubuliță pe nasul meu, și după aceea iar îmi spunea plin de convingere că numai acesta și nu alt caracter de literă oglindește spiritul de care este însuflețit articolul în cauză.

Se pune, firește, întrebarea de ce tocmai Jakob, care nu e nici tare de cap și nici cu gura ferecată, mi-a în-lesnit în asemenea măsură planul și părea a nu avea ha-bar că îl mint. în orice caz, pînă acum de-astea nu au-zise de la mine. îmi explic în felul următor lucrurile : el accepta fanfaronada fără să reacționeze, poate fiindcă de la mine și de la cei de o seamă cu mine se aștepta din principiu să ne comportăm astfel, ea fiind totodată un aspect al depășitelor relații dintre zețar și redactor ; oamenii cu studii universitare erau încrezuți prin însuși acest fapt și dacă eu nu lăsasem pînă acum de

loc să se observe sau se observase într-o mică măsură, înseamnă că mă comportasem bine.

Orice o fi gîndit el însă, nu și-a permis decît o scurtă tresărire, pe care n-o observasem pînă acum, pe fața lui plină de pistrui.

Totuși, la despărțire, după ce am terminat această paginație, care ne-a prilejuit o discuție destul de prelungită, Jakob s-a uitat după mine oarecum încurcat.

Dar încă nu-mi atinsesem pe deplin ținta și de aceea, cu totul împotriva obiceiului, m-am înființat din nou la el chiar a doua zi. I-am spus că vreau să văd dacă n-aș putea găsi printre clișeele împrăștiate pe acolo ceva care să-mi folosească pentru numărul viitor ; și în timp ce de data asta Jakob sta cu dinții încleștați și lucra la zațul de pe șiful său, eu am început să-i strecor în ureche tot soiul de prostii arogante. După ce i-am vorbit din nou despre epoca eroică a studiilor mele, mi-am aruncat privirea scrutătoare prin sala imensă a zețăriei, am clătinat din cap și am spus că nu văd aici pe nimeni care ar fi fost în stare de așa ceva și nici nu știu ce o să se aleagă de știință în asemenea situație. Și încheind, am arătat spre zețarii, care dacă nu m-au dat în brînci afară, asta-i doar fiindcă nu m-au auzit.

Jakob și-a mijit ochii și cînd a ridicat șiful cu zațul greu, îmi ziceam că are să-mi arunce în cap articolul cules cu litere de plumb, el însă l-a trîntit pe masa acoperită cu zinc, atît de tare, că vreo cîțiva colegi și-au îndreptat curioși privirea într-acolo.

Am înțeles că îmi atinsesem scopul cu Jakob și că de îndată are să izbucnească, l-am bătut grăbit și în același timp condescendent pe umăr și am dat să plec. Resemnat, am mai adăugat numai că trebuie să acceptăm starea de lucruri, de vreme ce generațiile se deosebesc într-atîta, că generația mea încă mai avea stofă, și Dumnezeu știe cînd o să mai existe o dată asemenea împrejurări norocoase. Pînă atunci, am mai spus eu, noi, oamenii de

soiul meu, trebuie să rezistăm, fiindcă pe lîngă capacitate se mai cere și simț de răspundere. în ce-1 privește, l-am sfătuit să nu-și facă probleme și să-și prepare în liniște examenul de maistru. Apoi am ieșit pe ușă și de atunci nu l-am mai văzut pe Jakob. Cred insă că am să-1 văd zilele următoare, fiindcă în cele din urmă o fi povestit comisiei de tineret ce l-a determinat să se apuce, deodată și cu atîta grabă, de învățătură.

între timp eu stau la redacție și de fiecare dată cind sună telefonul, mă gîndesc că mă cheamă președintele comisiei. Sînt perfect conștient de vina mea.

în românește de
Const.
IANCULESCU

MARIE LUIȘE KASCHNITZ

Fetița cea grasă

P

■t e la sfîrșitul lui ianuarie, imediat după vacanța de Crăciun, a venit la mine fetița grasă. In iarna aceea începusem să împrumut cărți copiilor din vecini, pe care ei le luau și trebuiau să le aducă înapoi în anumite zile ale săptămînii, stabilite dinainte. Desigur, majoritatea acestor copii îmi erau cunoscuți, dar uneori veneau și copii străini, care nu locuiau pe strada noastră. Și dacă cei mai mulți dintre ei rămîneau doar atît cît le trebuia ca să schimbe cartea, unii însă se așezau și începeau să citească imediat. Eu ședeam la biroul meu și lucram iar copiii se instalau la o măsuță lîngă peretele cu rafturi de cărți ; prezența lor nu mă stingherea de loc, ba chiar îmi făcea plăcere.

Fetița cea grasă a venit într-o vineri, sau într-o sîmbătă, în orice caz nu în ziua stabilită pentru împrumut. Proiectasem să ies în oraș și tocmai îmi aduceam în cameră o mică gustare pe care mi-o pregătisem. Cu puțin timp înainte primisem vizita cuiva și acesta se vede că uitase să închidă ușa de la intrare. Așa s-a făcut că m-am trezit deodată cu fetița cea grasă în fața mea, tocmai după ce așezasem tava pe birou și mă întorceam să mai aduc ceva din bucătărie. Fetița părea să aibă vreo doi-

sprezece ani, purta un loden demodat, jambiere negre tricotate și avea o pereche de patine atîrnate de o curea ; îmi părea cunoscută și nu prea, și fiindcă intrase atît de încet, m-am speriat.

Ne cunoaștem ? am întrebat-o eu nedumerită.

Fetița cea grasă nu mi-a răspuns nimic. Stătea doar în fața mea, cu mîinile încrucișate pe burta rotundă și mă privea cu ochii ei apoși.

Vrei o carte ? am întrebat-o eu.

Fetița cea grasă iarăși nu mi-a răspuns. Dar nu m-am mirat prea tare. Eram obișnuită cu copiii timizi și știam că trebuie ajutați. Prin urmare, am scos cîteva cărți din raft și le-am înșirat în fața fetiței necunoscute. Apoi am început să completez una dintre fișele pe care treceam cărțile împrumutate.

Cum te cheamă ? am întrebat-o eu.

Ei îmi spun Grasa, mi-a răspuns fetița.

Să-ți spun și eu tot așa ? am întrebat-o.

Mi-e tot una, a răspuns fetița. Nu mi-a întors zîmbetul, și acum parcă îmi amintesc că în ,momentul acela obrazul i s-a crispat dureros. Un amănunt căruia atunci nu i-am dat importanță.

Cînd ești născută ? am întrebat eu.

în zodia Vărsătorului, mi-a răspuns liniștită, fetița.

Răspunsul m-a amuzat și l-am trecut pe fișă, desigur, în glumă ; m-am îndreptat apoi din nou spre rafturile cu cărți.

Vrei o carte anumită ? am întrebat eu.

Am observat însă că privirile copilului străin nu erau ațintite asupra cărților, ci asupra tăvii pe care se aflau ceaiul și feliile mele de pîine cu unt.

Poate vrei să mănînci ceva, am adăugat eu repede.

Fetița a încuviințat din cap, dar în aprobarea ei se ascundea parcă și uimirea, puțin jignită, că abia acum mi-a trecut prin minte asta. A început să mănînce feliile de pîine, una după alta, într-un chip ciudat, de care mi-am dat seama mai tîrziu. Apoi a rămas iar nemișcată, plimbîndu-și prin cameră privirile reci și inerte ; avea

ceva în felul ei de a fi care mă irita și mă dezgusta. Da, sînt sigură că din prima clipă am urît-o pe această fetiță. Toată ființa ei îmi inspira repulsie : mișcările leneșe, fața grasă și drăguță, felul de a vorbi, adormit și în același timp arogant. Și cu toate că, de dragul ei, mă hotărîsem să renunț la plimbare, nu m-am purtat de loc prietenos, ci am fost crudă și rece.

Sau să spun că a fost o purtare prietenoasă faptul că m-am așezat la birou, am început să lucrez și, vorbind peste umăr, i-am spus să-și ia ceva să citească, deși știam precis că fetița nu dorea acest lucru ? Ședeam la birou și încercam să scriu, dar n-am fost în stare, fiindcă mă chinuia simțămîntul ciudat de neliniște pe care îl ai cînd vrei să ghicești ceva și nu reușești, și știi că atît timp cît nu ghicești, nimic nu poate fi ca înainte. Am răbdat un timp, dar nu prea mult, apoi m-am întors spre ea și am început o conversație în care i-am pus cele mai stupide întrebări.

Mai ai frați ? am întrebat eu.

Da, mi-a răspuns fetița.

îți place la școală ? am întrebat eu.

Da, mi-a răspuns fetița.

Ce-ți place mai mult ?

Poftim ? a întrebat fetița.

Care materie ? am spus eu disperată.

Nu știu, a răspuns fetița.

Poate germana ? am întrebat eu.

Nu știu, a răspuns fetița.

Răsuceam creionul între degete și simțeam cum crește în mine un fel de groază, care nu avea nici o legătură cu apariția fetiței.

Ai prietene ? am întrebat-o eu tremurînd.

O, da, mi-a răspuns fetița.

Desigur că pe una dintre ele o iubești mai mult, nu-i așa ? am întrebat eu.

Nu știu, mi-a răspuns fetița, și cum ședea așa în lodenul ei păros, semăna cu o omidă grasă ; mîncase ca o omidă și ca o omidă adulmeca din nou, împrejurul ei.

Acum nu mai capeți nimic, i-am spus, în sinea mea, cuprinsă de o ciudată pornire de răzbunare. M-am dus totuși și i-am adus pîine și salam ; copilul și-a fixat mai întîi privirea apatică asupra lor, apoi a început să înghită cum înghite omida, lent și neîntrerupt, parcă împinsă de o constrîngere lăuntrică ; iar eu, dușmănoasă și tăcută, o priveam.

Totul la această fetiță începuse să mă supere și să mă enerveze. După ce a terminat de mîncat și-a descheiat haina. Ce rochie albă și lipsită de gust, mi-am spus, și ce guler înalt, de-a dreptul caraghios ! Am vrut din nou să lucrez, dar fetița, în spatele meu, începuse să plescăie și zgomotul acesta îmi amintea de plescăitul leneș al unui eleșteu întunecat, de undeva din adîncurile codrilor; îmi redeștepta imaginea posomoreala anostă, tulbure și grea a naturii omenești, și nu-mi făcea plăcere. Ce vrei de la mine ? întrebam în gînd, pleacă, pleacă odată. Aveam poftă să împing fetița, cu mîinile mele, afară din cameră, cum izgonești un animal supărător. Dar firește că n-am dat-o afară ; sun început din nou să-i vorbesc și din nou în același fel îngrozitor.

Acum te duci la patinaj ? am întrebat-o.

Da, mi-a răspuns fetița cea grasă.

Știi să patinezi bine ? am întrebat-o eu, arătînd spre patinele care îi spînzurau tot de braț.

Sora mea știe bine, mi-a răspuns fetița, și din nou pe fața ei apăru o expresie de durere și tristețe, și din nou nu i-am dat atenție.

Cum arată sora ta ? Seamănă cu tine ? am întrebat eu.

A, nu, sora mea e foarte subțire și are păr negru buclat, mi-a răspuns fetița cea grasă. Vara plecăm la țară și cînd e furtună, ea se scoală noaptea, se duce pe veranda de sus, se așază pe balustradă și cântă.

Și tu ? am întrebat.

Eu rămîn în pat. Mie mi-e frică, mi-a răspuns fetița.

Sora ta nu-i fricoasă, așa-i ? am spus eu.

Nu, ei nu i-e frică niciodată, mi-a răspuns fetița. Sare în cap de pe trambulina cea mai înaltă, și apoi înoată departe...

Ce cîntă sora ta ? am întrebat, curioasă.

Cîntă ce vrea, mi-a răspuns fetița cea grasă cu tristețe. Face și poezii.

Și tu ?

Eu nu fac nimic, mi-a răspuns fetița. Apoi s-a ridicat și mi-a spus : Acum trebuie să plec. I-am întins mâna iar ea mi-a apucat-o cu degetele-i groase și nu știu bine ce am simțit, parcă provocarea de a porni după ea, o chemare mută și insistentă. Mai vino pe aici, i-am spus, dar fără convingere și fetița nu mi-a răspuns ; m-a privit doar cu răceală. Apoi a plecat. Am așteptat să mă simt cît de cît mulțumită. Dar cum am auzit ușa de la intrare închizîndu-se, am ieșit în goană pe coridor, îmbrăcîndu-mi paltonul din mers. Am alergat repede pe scări în jos și am ajuns în stradă tocmai în momentul în care fetița dispărea după primul colț.

Trebuie să văd cum patinează omida asta, îmi spuneam în gînd. Trebuie să văd cum se mișcă pe gheață gălușca asta de grăsime. Și am început să grăbesc pașii ca să n-o scap din ochi.

Cînd fetița cea grasă intrase la mine în odaie, era după-amiaza devreme, iar acum se însera. Deși, în copilărie, petrecusem cîțiva ani în acel oraș, nu-mi aminteam prea bine locurile și, în timp ce mă străduiam să mă țin pe urmele fetiței, mi-am dat seama că nu mai cunoșteam drumul pe care apucasem ; străzile și piețele prin care treceam îmi erau complet străine. Deodată, am simțit și în atmosferă o schimbare. Fusese foarte frig, și acum, fără îndoială, începuse dezghețul, dar cu atîta putere, încît zăpada de pe acoperișuri se topea iar pe cer se tîrau nori grei aduși de vîntul cald. Ajunsesem la marginea orașului, acolo unde casele sînt înconjurate de grădini mari, apoi nu se mai văzură nici case și deodată fetița dispăru, dar apăru ceva mai jos, pe un povîrniș. Mă așteptam să zăresc în fața mea un patinoar,

cu barăci luminate, lămpi cu arc și o întindere strălucitoare, plină de larmă și muzică, însă priveliștea era cu totul alta. Acolo, jos, se zărea lacul pe ale cărui maluri îmi închipuiam că se înălțau una lîngă alta noile construcții : dar lacul singuratic din fața mea, înconjurat de păduri întunecoase, arăta aidoma celui din copilărie.

Această imagine neașteptată m-a emoționat atît de mult, încît eram să scap din ochi fetița. Am zărit-o însă imediat așezată pe mal, încercînd să pună un picior peste celălalt, ținînd cu o mînă patina pe gheață și căznindu-se cu cealaltă să învîrtească cheia. Cheia i-a scăpat însă de cîteva ori pe jos, iar fetița cea grasă, lăsîndu-se în patru labe și căutînd-o de jur împrejur, părea o broască ciudată ce se tîra pe gheață. în afară de asta, se și întuneca tot mai mult ; la cîțiva metri depărtare de copil, pontonul pentru vaporașe se zărea negru pe întinderea argintie și strălucitoare a lacului, dar nu la fel de strălucitoare peste tnt, ci ici și colo puțin mai întunecată, și aceste pete tulburi vesteau dezghețul. Mișcă-te mai repede, am strigat eu neliniștită, și grăsana începu într-adevăr să se grăbească, dar nu la îndemnurile mele, ci pentru că acolo, pe lac, lîngă capătul pontonului lung, o siluetă ușoară și luminoasă se rotea, făcînd semne și strigînd : Hai, odată, grăsano ! Mi-am închipuit imediat că trebuie să fie sora ei, dansatoarea, cîntăreața furtunii, un copil așa cum mi-aș fi dorit eu, și într-o străfulgerare am înțeles că ceea ce mă ademenise pînă acolo fusese dorința de-a o cunoaște pe ființa aceea atît de grațioasă și atrăgătoare, în același timp mi-am dat seama de pericolul care le pîn- dea pe amîndouă fetițele. Dintr-o dată au început gemetele acelea ciudate, suspinele înăbușite pe care pare să le scoată lacul înainte de a i se despica stratul de gheață. Suspinele răsunau ca un bocet înfiorător auzit doar de mine ; copiii nu le auzeau.

Nu, desigur, nu le auzeau. Altfel, cum s-ar fi avîntat pe gheață, grăsana, făptura aceasta fricoasă, cum ar fi pornit înainte, îndepărtîndu-se tot mai mult, zgîriind gheața cu pași greoi, iar sora ei, acolo departe, cum ar

făcut semne rîzînd, cum s-ar fi rotit ca o balerină, pe vîrfurile patinelor, cum ar fi făcut opturile ei frumoase ! Grăsana ar fi ocolit porțiunile mai întunecate în fața cărora se oprea cu teamă, dar apoi trecea totuși nepăsătoare peste ele, iar sora ei n-ar fi pornit deodată departe, departe, alunecînd spre unul din golfurile acelea mici și singuratice de-a lungul malului.

Vedeam totul cu cea mai mare claritate, fiindcă înaintam tot mai mult, cu pași mărunți, de-a lungul pontonului. Deși scîndurile erau înghețate, avansam totuși mai repede decît fetița cea grasă de jos, de pe gheață și ori de cite ori priveam înapoi, zăream pe fața ei aceeași expresie apatică și duioasă, totodată. Acum se puteau observa și crăpăturile prin care țîșnea cite puțină apă, spumoasă ca balele pe buzele unui bolnav de turbare. Apoi, firește, am văzut cum gheața se sparge sub greutatea fetiței celei grase. Asta s-a întîmplat exact în locul unde, cu oîteiva clipe mai înainte, dansase sora ei, la mică distanță de capătul pontonului.

Țin să adaug de la început că această prăbușire nu-i punea viața în pericol. Lacul îngheață în cîteva straturi. Al doilea strat se formase la numai un metru sub stratul de deasupra și avea încă destulă rezistență. Partea neplăcută era doar că grăsana zăcea, înconjurată de sloiuri care se fărîmițau, în apa aceea rece ca gheața, adîncă de un metru. Dar înaintînd prin apă doar cîțiva pași, putea ajunge la ponton, unde aș fi ajutat-o eu să se cațere pînă sus. In aceeași clipă mi-a trecut prin minte că nu va fi în stare și într-adevăr îți dădea această impresie, așa cum stătea acolo în apă, speriată de moarte, schițînd doar cîteva mișcări neîndemînatiee, în timp ce apa șiroia în jurul ei și gheața i se fărîma sub mîini. Vărsătorul o trage acum la fund, îmi spuneam eu, fără să fac vreo mișcare și fără să simt nici cea mai mică tresărire de milă.

Dar grăsana înălță deodată capul și fiindcă se lăsase noaptea și luna răsărise dindărătul norilor, puteam vedea foarte clar expresia schimbată a obrazului ei.

Erau aceleași trăsături și totuși parcă altele, sfîrtecate de voință și

patimă, ca și cum acum, în prezența morții, voia să soarbă toată viața, toată arzătoarea viață a lumii. Da, am crezut într-adevăr că moartea îi este aproape și că acelea erau ultimele ei clipe și m-am aplecat deasupra balustradei și am privit obrazul ei palid care, ca o imagine reflectată într-o oglindă, se îndrepta spre mine de jos, din bezna apei. în aceeași clipă, fetița cea grasă a ajuns la stîlpul pontonului. A întins mîinile și a început să urce pe stîlp, agățîndu-se, foarte îndemînatică, de fiecare cui sau cîrlig ieșit afară din bîrnă. Era greoaie și degetele începuseră să-i sîngereze, aluneca uneori înapoi și iar începea să urce. A fost o luptă îndelungată, o bătălie crîncenă pentru eliberare, pentru transformare, asistam parcă la descleștarea unei scoici, la sfîșierea unei urzeli ; acum aș fi vrut s-o ajut, dar știam că nu mai are nevoie de ajutor — mi-am dat seama...

De drumul meu spre casă, în acea seară, nu-mi mai aduc aminte. Știu doar că, urcînd scările, i-am povestit unei vecine despre poienele și pădurile întunecate care mai există și acum pe o porțiune din malul lacului, dar ea mi-a răspuns că acestea nu mai există. Mai știu că am găsit hîrtiile de pe biroul meu răscolite și undeva, rătăcită printre ele, o fotografie veche, care mă înfățișa pe mine, cu ochi de culoare spălăcită, îmbrăcată într-o rochie de lînă albă cu guler înalt, și foarte grasă.

în românește de
***ludith* COMAN**

ALEXANDER KLUGE

Moartea unei atitudini: Consilierul Scheliha

In ianuarie 1945, consilierul Scheliha de la Curtea supremă a Reichului pleca în deplasare, în interes de serviciu, în ținutul Elbing. Ce se întîmplase ? Din noiembrie 1944 autoritățile locale întreprindeau cercetări împotriva unui moșier, von Z., bănuit de omor. Dar din oarecare motive nu se făcuseră acte de punere sub acuzare, în aceste ultime luni de război autoritățile nu mai aveau chef să ia măsuri drastice împotriva unei personalități care se bucura de înaltă protecție. Mulți dintre membrii autorităților locale și ai autorităților superioare din Elbing înclinau mai degrabă să-1 trimită pe învinuit pe front, înainte însă de a fi putut să fie încheiată procedura respectivă, actele ajunseseră la Berlin, la Curtea supremă a Reichului, și consilierul Scheliha urma să lămurească lucrurile la fața locului.

El ceru să i se dea doi inspectori, doi asistenți, o dactilografă, precum și un mic eșalon de polițiști pe care îi trimise înainte, noaptea, cu un camion în direcția Fiir- stenwalde-Schwiebus. Intenționa să conexeze clarificarea acestui caz la o ultimă inspecție în Prusia occidentală, înainte de a fi și aceasta luată de trupele rusești. Porni

la Elbing cu trenul de zi, duipă camionul trimis înainte, în acea zi grupul de armate al generalului Hossbach abandona barajul de la Lotzen și, spărgînd liniile trupelor rusești, care în urma acestor armate începuse să ocupe provincia Prusia orientală, pornise — ca o pungă încercuită, ce se mișca de colo-colo — în direcția vest.

în fond era de neînțeles de ce organele național-socialiste locale și cele de stat nu urmaseră căile legale de

pedepsire a învinuitului Z.

II

Scheliha nu se opri în orașul fortificat Elbing, unde la vremea aceea închisorile fuseseră golite și numeroși trădători și dezertori fuseseră împușcați, ci lăsă acolo doar un inspector, care urma să-i raporteze despre dedesubturile asasinatului și despre numeroasele zvonuri care circulau cu privire la evenimentele de pe front. I s-a raportat că paralel cu dezordinile muncitorilor străini, limitate local, în închisoarea districtului — situată în afara orașului Elbing — izbutise o evadare a deținuților. Printre ei se afla și arestatul preventiv Z. încă în aceeași zi, Scheliha se duse cu autocamionul și cu personalul însoțitor la moșia lui Z. din împrejurimile orașului Elbing. Nu pricepea de ce acest om nu fusese mai bine păzit.

Firește, învinuitul nu mai fu găsit la moșie. Scheliha chestiona cîțiva argați care lucrau acolo, precum și pe preotul și pe șeful organizației naziste locale din satul învecinat. Din cele constatate reieși că învinuitul apăruse timp de cîteva ore la moșie și că pentru a-și continua fuga folosise o șaretă de vînătoare, luînd cu sine șase cai (cîte doi pentru schimb). Scheliha bănuia că acuzatul avea să evite direcția Pomerania sau Silezia inferioară, deci o direcție fără echivoc spre vest; primejdia de a putea cădea în mîinile unui control militar și de a fi luat drept dezertor părea aici a fi mai mare decît avantajul care decurgea din faptul că drumul era mai scurt. Mai degrabă se putea

presupune că individul fugise făcând un ocol către sud-estu'l frontului, fiindcă așa putea spera să ajungă în Guvernământului generalPrăbușirea frontului de pe Vistula și loviturile rapide din urmă ale armatelor rusești creaseră acolo o asemenea dezordine, încît învinuitul s-ar fi putut încumeta să se apropie din această parte de frontiera Reichului. De altfel, în împrejurimile moșiei nu exista, cînd s-a comis fapta, nici un lagăr de muncitori străini și nici lucrători străini izolați, haimanale sau dezertori care să fi putut săvârși crima. Faptul că fiecare bănuit nega că el ar fi făptașul corespundea indicației că ar fi vorba despre străini ce rătăceau de colo-colo. Sche- liha era profund sceptic față de acest mod de a escamota problema. Examina însă posibilitatea dacă fapta ar fi putut fi săvârșită de altcineva decât de cel învinuit. Cei aduși la muncă forțată erau încazarmați în clădiri anume, iar în timpul lucrului erau păziți. N-aveau nici o cale de acces la casa moșierului, unde s-a întîmplat asasinatul. Din Elbing s-a comunicat telefonic ceea ce inspectorul lăsat acolo constatase despre dedesubturile cazului Z. : că nu ar exista indicii despre o protecție specială pentru Z., însă că autoritățile n-ar fi dispuse să scoată în evidență acest asasinat în momentul actual; inspectorul comunică de asejmenea că organizația nazistă nu se ocupase de acest lucru. Că organele judiciare ar fi fost de părere, printre altele, că în clipa de față primejdia pro- priu-zisă nu ar veni din partea unor oameni ca domnul von Z., ci din partea numeroaselor grupuri de persoane răzvrătite și dispersate, care, acum, către sfîrșitul războiului, și cu ocazia prăbușirii frontului de pe Vistula ar vedea posibilitatea unei răzmerițe. Poziția procuraturii indica de asemenea că în situația primejdios de încordată n-ar trebui uciși propriii oameni, ca să zicem așa ; că spețа trebuia privită din punct de vedere ai efectului. Toate aceste puncte de vedere nu corespundeau concepției consilierului Scheliha.

i Denumire dată Poloniei cotropite de naziști.

III

Lui Scheliha nu-i trebui nici măcar o oră ca să se convingă de culpabilitatea moșierului. Făcu reconstituirea în încăperea unde fusese găsit mortul, însemnînd totul cu creta pe pardoseală și examină împreună cu asistentul său crima destul de primitivă. La unul dintre ar- gați se găsiră bucăți din îmbrăcămintea lui Z. care prezentau petele de sînge așteptate. Această dovadă și altele au fost trimise la Elbing cu o căruță. Problema că asasinatul fusese comis în mod deosebit de crud, și că prin urmare doar cu greu putea fi atribuit unui om instruit și făcînd parte dintr-o familie bună (faptul acesta lăsase să se creadă că autorii crimei erau poate totuși lucrători străini) s-a lămurit în suficientă măsură după descrierile adunate despre persoana inculpată. Toți cei inte- rogați declaraseră că, în sine, învinuitul era un om de o înaltă moralitate, care numai în acest caz neobișnuit fusese încălcată. Era de la sine înțeles că mutilarea capului oaspetelui se datora exigenței deosebite pe care moșierul o avea în general față de conștiința sa. Era vorba desigur despre o izbucnire violentă a acestei conștiințe, care în condițiile date n-a putut să împiedice fapta, dar care după aceea și-a căutat exteriorizarea în altă formă, în mutilare.

Scheliha îl lăsă pe cel de al doilea inspector la moșie, cu indicația să conducă acolo audierile necesare, pînă la apropierea rușilor, și la sosirea lor să plece via Elbing, la Berlin. El, împreună cu cei doi asistenți și cu dactilografa, căreia în timpul călătoriei îi dictă un raport cuprinzător despre dovezile de pînă acum, plecă la nodul de cale ferată Schmielau. De acolo spera să ajungă repede, cu trenul ori cu o drezină, în sud. Astfel putea spera să taie calea asasinului pe una din șoselele care duceau spre miazăzi. La vreo treizeci de kilometri de Schmielau le ieșiră însă în față pe șosea camioane militare mergînd pe trei coloane. Cele trei coloane de mașini mergeau alături pe șoseaua de provincie relativ îngustă, iar mai tîrziu și tancuri, cîte două alături. Pe

tancuri

și pe camioane, soldați atîrnau ciorchine. Aceste coloane, încercînd să ajungă la fortul Elbing, obligau pe cei ce veneau din direcție opusă — inclusiv mașinile consilierului — să părăsească șoseaua. Cîțiva curieri-motocidiști liberau calea în fața coloanelor, care, de altfel, și-ar fi făcut și singure loc ; curierii-motocicliști, avînd misiunea de a evacua totul de pe șosea, îl îndrumară pe consilier la cel mai apropiat ofițer. Dură însă mult timp pînă să sosească un ofițer superior, deoarece nu era de loc ușor să strigi unul din coloana în mers rapid și să-1 determini să se dea jos. Coborînd, era în primejdie să-și piardă grupa ; sărind jos își periclita viața, deoarece fără trupa sa putea fi probabil urmărit conform legii marțiale. De aceea consilierul apucă să schimbe doar cîteva vorbe cu ofițerul, înainte ca acesta să sară iar într-unul dintre camioanele care se scurgeau în șir compact. Scheliha pierdu mai multe ore în care nu putu face altceva decît să aștepte și să spere. Chiar dacă ar fi avut avantajul unei legături feroviare, nu exista nici o perspectivă de a pune mâna pe asasin înainte ca acesta să ajungă în Guvernămîntul general.

IV

La Schmielau, nod de cale farată, un orășel-garnizoană de cincisprezece mii de locuitori, consilierul Scheliha găsi la comandamentul militar districtual o instalație telegrafică intactă. Obținu telefonic ultimele rezultate ale cercetărilor întreprinse de inspectorul lăsat la moșia învinuitului. Arma ucigașă fusese găsită în pivnița conacului, trimisă la Elbing și identificată conform legilor penale. La asta se mai adăugau depoziții ale argaților și ale localnicilor.

Prin telegraf Scheliha putu intra în legătură cu cî-teva localități și baze militare din Prusia orientală, Prusia occidentală și din Guvernămîntul general (între timp

se putea chiar spune : din fostul Guvernământ general), încerca deci să-1 încercuiască pe asasin, care voia să scape pe aici, pe undeva, în acest ținut de păduri și lunci; cu alte cuvinte improviza o urmărire, chiar dacă acest sistem dovedea și lacune considerabile. La cererile trimise telegrafic diferitelor localități accesibile, Scheliha întâmpină delăsare, ba chiar opoziție. Dirijarea unor măsuri de urmărire a unei singure persoane era considerată, în circumstanțele date, de către posturile în subordine, drept imposibilă și, în ce privește rezultatele, fără rost. Ca și cînd un asasinat de acest calibru ar fi un delict cavaleresc ! Scheliha transmise telegrafic generalului de poliție din Cracovia următoarele :

— *(Scheliha)* în afacerea asasinatului (urmează indicativul de referire și date mai amănunțite) mă izbesc de o atitudine de tergiversare la următoarele posturi (urmează 'posturile). Rog dați indicații acestor posturi. Scheliha, consilier.

Răspunsul l-a primit de la un consilier guvernamental superior, doctorul Schulze, un fost elev al lui, pe vremea cînd funcționa în Alexanderplatz :

— *(Răspuns)* Dat indicații la următoarele posturi (urmează posturile). Celelalte posturi indicate de dumneavoastră nu mai sînt accesibile de aici. Rușii se află la Plock. Dispus urmăriri suplimentare de aici. Să trimitem un vehicul de aici să vă ia ? Rog răspuns. Schulze, consilier guvernamental superior.

— *(Scheliha)* Mulțumesc, foarte amabil. Salutări cordiale.

— *(Răspuns)* Salut cu respect.

Scheliha presupunea că von Z. caută să ajungă undeva pe traseul Schmielau, Klopau, Mielczic, la granița Reichului, care părea să fie fără control efectiv pe toată lungimea ei. Ca să răzbată pînă acolo trebuia să atingă șoseaua Klopau-Mielczic. Scheliha abandonă gîndul ca,

după arestare, să mai facă o inspecție în Prusia occidentală. Porni, în două mașini, însoțit de cei doi asistenți, de dactilografă și de doi polițiști, în direcția Klopau.

V

Trecînd de-a lungul șoselelor de refugiu pe lîngă diverse scene de împușcare brutală, mașinile consilierului nu puteau da decît puțină dovadă de forța de care dispuneau ; — pe de o parte părea că, în harababura generală, un omor mai mult ori mai puțin nu contează, de asemenea era greu și aproape imposibil să-1 recunoști pe asasin prin acea forfotă de oameni care se mișcau în diferite direcții ; pe de altă parte Scheliha nu vedea nici o posibilitate care să pledeze pentru întreruperea urmăririi în acest stadiu. Recunoștea că autoritățile penale — în ciuda celei mai bune și celei mai noi organizări a Curții supreme a Reichului — nu erau capabile și nici nu erau autorizate să prelucreze sau măcar să clarifice din punct de vedere penal o asemenea situație catastrofală. Ar fi trebuit să pună mîna pe putere și întrucîtva să organizeze o dictatură penală pe lîngă cea existentă. Cu atît mai mult însă un criminalist, în acest moment în care vede că instituția de care aparține nu poate face față, trebuie să intre în acțiune pentru îndeplinirea misiunii sale și astfel — tinzînd mereu, pe cît posibil să obțină rezultate din punct de vedere criminalistic — să aducă la satisfacerea dreptului lezat, măcar ca intenție dacă nu în realitate.

în ziua aceea generalii Hossbach și Reinhardt, care comandau „punga ambulantă" în Prusia, fură destituiți și înlocuiți cu generalii Schwiethelm și von Muller. în Guvemămîntul general doi feldmareșali încercau să adune în diferite locuri trupele germane fugare. Generalul-colo- nel Rendulic, chemat aici de la apărarea Vienei, luă o vilă și puse să se ridice un gard de palisade în jurul acestui cartier general. Consilierul Scheliha ajunse, în acțiunea sa de urmărire, pînă în apropiere de Klopau.

VI

în ziua următoare situația în zona de la vest de Plock se înrăutăți, trupele rusești luînd prin surprindere mai multe șosele paralele cu Vistula, ce duceau de la nord către sud. Scheliha se hotărî să trimită în direcția graniței Reichului una dintre mașinile sale cu un asistent și dactilografa, pentru a nu pune femeia în mod inutil în situațiile periculoase, poate, din apropierea frontului. El continuă urmărirea în direcția sud. Pornind de la ipoteza întemeiată de a prinde șareta de vînătoare la un popas pe vreo moșie situată nu departe de Klopau, Scheliha trecu, ca anexă a unui transport al armatei condus de un locotenent energic, prin Klopau, care puțin mai tîrziu fu înconjurat de trupele rusești de atac.

în apropiere de Klopau, în mijlocul unei blocări de circulație pe o distanță de mai mulți kilometri, Scheliha fu luat prizonier în ziua următoare de către trupele de gardă rusești. Despărțit de polițiștii și de asistentul care-1 însoțeau, după cîteva zile de așteptare, fu îmbarcat în tren, ijmpreună cu alți prizioneri. Actele referitoare la cazul Z. au fost distruse cînd mașina consilierului a luat foc, din motive care n-au mai putut fi lămurite, în timpul unei scurte lupte, înainte de căderea în prizonierat.

Ajungînd chiar în spatele orașului Klopau, asasinul Z., după o foarte scurtă vizită la moșia unui prieten, trăgînd, după semne exterioare, concluzia că rușii se apropie, a luat-o înspre vest, pe o șosea de importanță secundară, ce părea utilizabilă pentru șareta de vînătoare. După cîteva zile a atins pe acest traseu frontiera Reichului, la Griinberg, în Silezia, care în acel moment, acolo, nu era controlată. Mai tîrziu, renunțînd la șaretă, și-a croit drum, prin Glogau, Kottbus și Guben, în Schleswig- Holstein, unde a găsit ospitalitate la o moșie. Ulterior s-a stabilit în Renania.

în vremea aceasta Scheliha mergea în direcția opusă.

Citat din Kant :

„Chiar dacă societatea burgheză s-ar dizolva cu consimțămîntul tuturor membrilor ei (de exemplu, populația care, locuind pe o insulă, se hotărăște să se despartă și să se împrăștie în lumea largă, ultimul asasin oare s-ar afla în închisoare ar trebui executat, pentru ca fiecare să-și primească răsplata după faptele sale, și pentru ca poporul care n-a revendicat pedepsirea criminalului să nu ră- mînă răspunzător de această omucidere, căci el poate fi privit ca părtaș la încălcarea în public a dreptății. E mai bine să moară un om, decît să decadă moralmente poporul întreg ; deoarece cînd piere dreptatea nu mai merită să existe oameni pe pămînt.“

VII

Cînd, în 1953, Scheliha s-a întors din prizonierat, alta era situația în Germania. A renunțat la urmărirea lui von Z„ care ocupa un post în Renania. La 12 iunie 1961 Scheliha, numit consilier juridic, a ținut o conferință la Rotary- Club din S. despre „Justiție și criminalitate[11].

Din discuții :

(Aplauze.)

Președintele Clubului Rotary : Spune că ar vrea să mulțumească domnului doctor Scheliha pentru expunere. Ar dori însă să sublinieze că în cercul membrilor clubului există sentimentul deplin al dreptății și al nedreptății. Sînt multe lucruri, de asemenea, asupra cărora nu trebuie reflectat prea mult. *Benger-Ribana* : Referentul a amintit de attila purtată de husari. Firesc ar fi fost să-i spună dolman. Referentul a lăsat de asemenea să se observe și elite lipsuri stilistice. Un gînd defectuos exprimat, chiar dacă se referă la trecutul neînfrînt, n-ar fi un gînd just. *Plettke :*

Problemele referitoare la justiție privesc tot-

deauna numai un cerc restrîns de persoane. *Barabas :* Nu înțelege pesimismul referentului, care este un jurist și, deci, are menirea de a aplica pedepse. Să fie optimist.

(Aplauze.)

Domnul Scheliha n-a luat suficient în considerare un punct esențial : grațierea. Unde este dreptate să fie și grațiere ; o dreptate lipsită de posibilitatea de grațiere ar fi de neconceput, chiar dacă azi, ar trebui procedat mai sever față de cererile de grațiere.

(Aplauze puternice.)

Dezbatere de principiu

Geibel : Nu-și poate imagina că în 1953 poporul german ar fi „fără valoare", cum a afirmat referentul. Disciplina germană și valoarea germană, cum se spune în *Imnul german,* n-au dispărut nici în 1945. *Pils :* în cazuri neclare învinuirea de omucidere n-ar trebui să cadă asupra poporului german, întrucît faptul penal a fost săvîrșit în zona Prusiei occidentale. Apasă deci asupra Poloniei. *Waller* : O societate nu s-ar putea dizolva nicidecum, chiar dacă toți membrii ei ar fi de acord, de aceea exemplul lui Kant este utopic. *Henn* : Dacă i-ar fi îngăduit să vorbească din practica Bundestagului : reiese totdeauna că tocmai cazurile de înaltă trădare ar trebui să dea prilejul unor considerări filozofice serioase, deoarece, Conform experienței, tocmai o pedeapsă laxă, în sensul celor spuse de Kant, ar alduce nenorocire asupra poporului, sau mai bine, în popor. *Glas* : Spune că în cazul respectiv poporul a cerut pedepsirea : numai aparatul executoriu n-a funcționat. Doctorul Scheliha însă și-a recomandat singur moderație. El a relatat exemplul numai din cauza atitudinii sale schimbate. *Valentin* : I se pare de neconOeput că nu s-a verificat dacă von Z. n-a acționat în legitimă apărare. *Mertens* : După cîte știe el, Regi-

mentul 71 infanterie se afla pe vremea aceea în împrejurimile orașului Klopau și ar fi putut căuta asasinul.

Dezbateri aprinse.

Preşedintele : Din motive de timp cuvîntul vorbitorilor trebuie limitat la un minut de fiecare persoană. De aceea, rog ca expunerile să fie concepute scurt. Acum vă rog să continuaţi. *Lambrecht:* Ce înseamnă „fiecăruia să i se dea răsplata după fapte". Filozofic vorbind, asta ar trebui privită ca o problemă de practică. *Bischof :* Bineînţeles că este o problemă de practică. *Erb* : Ca medic n-ar putea decît să sprijine acest lucru. *Katrin* : Dar e pe deplin just ca mai bine să moară un om decît să decadă moralmente poporul întreg. *Preşedintele* : E just. Clubul Rotary este din principiu sincer deschis faţă de problemele sociale, dar asta nu e o problemă socială propriu-zisă. *Katrin* : Se îndoieşte însă că în alte cazuri n-ar mai merita ca omul să vorbească despre sfîrşit. *Jacoby :* Trebuie să te concentrezi singur asupra problemei. *Schmidthenner :* E o problemă de cultură. *Glaube :* Dacă îi e permis să vorbească din practică : însuşi Friedrich al II-lea — vrea să spună regele, nu împăratul — zice : funcţionarul şi filozoful îşi trag forţa din eterogenitatea problemei. N-ar vrea să vorbească însă azi ca funcţionar şi filozof, şi ca practician, şi practica înseamnă apropiere de problemă. Cine ar fi gata să-şi pună în joc viaţa sau libertatea pentru probleme speciale de dreptate ? *Spreng el :* Problema ispăşirii pe care o ridicase Kant este o problemă foarte specială şi poate chiar eronată. O măsură poliţienească preventivă poate fi esenţialmente mai eficace decît orice ispăşire ulterioară. *Mainz :* Nu de statul mergînd pe calea justiţiei este nevoie, ci de statul preventiv, constituţional, care începe cu poliţia. Salazar a văzut just acest lucru. *Patzak* : Să ne întoarcem la Kant: înapoindu-se din prizonierat, ar fi putut constata că şi fără ispăşire şi „valoare" în sensul kantian se observa o evoluţie. Cu greu s-ar putea reconstitui atmosfera ciudată de declin din ultimele luni de război (asemănătoare cel mult cu atmosfera crepusculară din postul Crăciunului).

Referitor la dragostea de dreptate :

Doctorul Scheliha: Pedeapsa ar fi o problemă de atmosferă. Tot așa și munca de cercetare și însăși criminalitatea ar depinde de respectarea unității de spațiu și timp. Fără atmosferă specifică n-ar reuși nici crima și nici cercetarea. *Președintele* : Mulțumește referentului pentru această conferință. *Peickert* : Spune că totdeauna a socotit dreptatea unul dintre idealurile cele mai lipsite de sens. *Balunga :* Totdeauna a manifestat interes față de modul cum justiția se transformă în criminalitate și cum criminalitatea scapă justiției. Ar trebui incluse și aceste întrebări în problemă. *Pils* : Dreptatea ar fi un principiu totalitar. *Waller* : Fără dreptate însă nu se poate. Criminalistul este câinele de pază al dreptului, judecătorul, regele justiției. *Președintele :* Roagă să se vorbească scurt, întrucât timpul pentru discuții fructuoase este limitat. *Von Bergmann :* O prea mare dragoste de dreptate amintește, după a lui părere, de perversitate ; antichitatea avea argumente chiar și pentru pederasitie. *Eber :* E ciudat că denumirea de dreptate apare mai des în textele antice. *Fiirbringer* : Ea trebuie să existe ! Fără dreptate nu s-ar putea trăi. *Schumpeter :* Dar cum s-ar dovedi acest lucru ? *Președintele* : Să se păstreze disciplina în discuții. Cuvîntul îl are domnul Fiirbringer.

încheiere

Lebsius : Problema discutată astăzi a fost captivantă. Problematica ordinii de drept a fost dezvoltată într-un mod merituos. *Pichota :* Consecvența din comunicarea audiată a lăsat o impresie deosebită. *Arndt* : în fine, s-a vorbit și aici o dată deschis.

(Aplauze vii.)

Președintele : După ce din discuții au reieșit multe idei interesante, roagă pe conferențiar să tragă concluziile. *Consilierul juridic doctor Scheliha* : Mulțumește că

i s-a acordat cuvîntul. *Președintele :* Timpul fiind înaintat, ar vrea ca în numele celor prezenți să mulțumească domnului doctor Scheliha pentru expunerea sa valoroasă și instructivă.

(Aplauze călduroase.)

In românește de
Const.
IANCULESCU

Fugară

ţn definitiv n-am fost și eu decît un om, repeta într-una femeia trupeșă care, în timp ce ședea cu prietena ei la o masă în berăria de lîngă gara micii suburbii, îi tot acoperea prunele cu frunze de morcov, ca să nu vadă chiar oricine că dăduse ceva din grădină pentru elastic sau pentru lînă de tricotat, și pe urmă bărbatu-său să observe lipsa.

Firește, am ciulit imediat urechile, căci cu toate că de fapt mă aciuasem acolo doar ca să las să treacă uruind „Cartof-Expres", cum i se spunea trenului cu care pleca lumea după mîncare, și care sosește la vremea asta în stație atît de ticsit că un om venind obosit de la lucru nu mai poate da din coate să încapă în el — prin urmare, cu toate că de fapt ședeam acolo numai așa, ca să omor timpul moțăind, am simțit că începea o poveste pe care neapărat trebuia s-o ascult; iar povestiri din- tr-acelea care n-au nimic deosebit și care cu cît îs mai aiurite cu atât sînt mai frumoase, îmi plac mai mult decît orice — căci nu te mai simți atît de singur.

— Cel mai rău însă a fost papagalul, zicea femeia cea trupeșă. Nu Lora aia verde pe care o avem acuma, nu : mizerabilul ăla de Jacob, care putea pe loc să imite

orice. „Ori îi sucesc gîtul lighioanei ăsteia, ori o dau pe Elsie afară", zicea bărbatu-meu, și avea dreptate — n-aveam de ales.

— De fapt cît timp a stat ascunsă la voi ? întrebă prietena (cea cu plasa plină de morcovi). Atunci gîndeam că sînteți schimbători — cînd cunoștința asta, cînd o alta ; ce-i drept, însă, nici una mai mult decât o noapte.

— Păi, da. Dar cum se întîmplă întotdeauna cînd pui la cale ceva cu mai mulți inși deodată : primul este prostul care rămâne agățat; ceilalți dau bir cu fugiții cînd bagă de seamă că treaba nu e chiar atît de simplă.

— Prostul ? întrebă prietena cu îndoială și se sprijini în coate. Asta acuma nu mai poți s-o spui, Frieda, cînd atunci, din cauza acestei Elsie, era cât p-aci să intri la zdup. Ba, în definitiv, azi trebuie să ții seama că bărbatul tău fusese de curînd primit în partid și că era diriginte de poștă. Ce crezi, cît te-am admirat în taină, noi toate, că ai ascuns-o pe Elsie — pentru așa ceva îți trebuie curaj nu glumă !

— Curaj ? Nu știu, de ! Ce era să fac cînd m-am pomenit deodată cu ea la ușă, cu poșeta peste steaua de pe piept. Ningea și ploua, amestecat, ea era udă leoarcă și pe deasupra și cu capul gol; după cum se vedea trebuise să-și ia tălpășița așa cum se afla. „Lasă-mă să intru, Frieda — o singură noapte. Dimineață, categoric plec, ți-o jur", a zis. Era atît de agitată, Doamne sfinte, și îl și auzeam de departe pe bărbatu-meu bocănind cu piciorul lui de lemn, încît cu totul și cu totul mecanic i-am spus : „Da' numa pentru o singură noapte, și fiindcă am fost colege de școală". Firește, știam absolut sigur că n-are să plece. Karl al meu, suflet bun, a spus-o chiar în seara aceea cînd, descopciindu-și corsetul, de agitat ce era, a rupt ultima balenă — poc ! a făcut — și el a zis : „Asta nu mai pleacă !“

Amândouă femeile duseră halbele la gură în același timp, de parcă ar fi fost înțelese, sufiară spuma la o parte și traseră o dușcă ; jumătate de halbă dintr-o singură înghițitură — trebuie să spun că se pricepeau să bea.

— Totuși era foarte primejdios în micul vostru cartier, unde toți se cunosc, zise prietena cu morcovii. Și pe deasupra și papagalul.

— Da’ de uinde ! în sine chestia asta nu era de loc primejdioasă. Nimănui nu i-ar fi trecut prin minte că, în pavilionul acela micuț, se ascunde cineva care nu-i de-al casei. Cine venea la noi intra doar pînă în bucătărie, cel mult pînă în cămăruța din spatele ei ; restul abia fusese construit — veranda, spălătoria, primul cat cu cele două camere mansardate, mulțimea de unghere întunecoase și înguste — peste tot te izbeai de ceva : de funiile de ceapă agățate la uscat de pildă, și de frîn- ghiile de rufe. Nici cu hrana n-o duceam rău, aveam destule conserve — scoteam de ajuns din grădină. Numai papagalul : „Elsie“ și iar „Elsie“ — cît era ziua de mare. Cînd suna cineva, aruncam o față de masă peste el și atunci tăcea numaidecât. Bărbatu-meu, nu e nevoie s-o spun, e un om într-adevăr pîinea lui Dumnezeu, da’ pînă la urmă și-a ieșit și el din sărite că papagalul îi tot dădea zor cu „Elsie" ; învăța cît ai zice pește tot ce prindea de undeva. Elsie, ce e drept e drept, își dădea într-adevăr cea mai mare silință să ne fie amîndurora pe plac — curăța cartofi, spăla vase și nu se ducea la ușă. O dată însă eu, furată de gînduri, am aprins lumina înainte de a pune oblonul ; și pesemne c-a văzut-o de afară bestia aia de nevastă a supraveghetorului de cartier. „A, o fi fost verișoarăimea din Potsdam !“ am zis eu, încremenind de spaimă, cînd m-a întrebat dacă n-am cumva musafiri. „Daa ?! Atunci tare s-a mai schimbat !“ a făcut ea sfredelindu-mă cu privirea. „Ei, acum, în vremurile astea grele, multe se schimbă, madam Geheinke, iar seara toate pisicile sînt negre", am spus eu iar. De atunci încolo liniște n-am mai avut ; parcă o spulberase vîntul. Mereu mă uitam la Elsie, și cu cît o priveam mai mult, cu atît mi se părea că are o mutră mai de evreică. La drept vorbind, nu era decît o absurditate, firește, fiindcă Elsie era zveltă și grațioasă, cu păr blond-închis, nas drept, parcă tras ou linia —

doar la vîrf cam gros. Cu

toate astea mă uitam, mă uitam mereu, nu puteam să mă stăpînesc — parcă ar fi fost o vrăjitorie la mijloc, nu altceva. A băgat și ea de seamă. A observat totul și m-a întrebat : „Arăt într-adevăr *așa 2“* „Cum «așa»?" am răspuns eu ca un copil prins cu minciuna. „Știi doar — nasul, de pildă". „Nu. Nasul nu.“ „Da’ părul ?“ „Nici el, lins cum e.“ „Da, dar budișoara de după ureche", a zis Elsie privindu-mă disperată ; disperată și mînioasă și nebună totodată — cred că dacă ar fi avut atunci un cuțit în mînă l-ar fi împlîntat și în ea și în mine, atît de teribil de turbată era. Pînă la urmă — simțeam din ce în ce mai mult — în casă n-aveam numai pe cineva care voia să se dea la fund, ci și o nebună, care tot timpul se privea-n oglindă. Cînd, în cele din urmă, i-am luat oglinda, s-a apucat să-și schimbe mersul, și apoi felul de a vorbi — părea peltică, sîsîită, și devenise atît de neîndemînatică cum încă n-am văzut în viața mea un om ; nici un pahar nu era în siguranță în mîinile ei, în cești turna de dădea pe dinafară, fața de masă în dreptul ei era plină de pete. Bucuros aș fi scăpat de ea, dar în starea în cane se afla n-aș mai fi putut s-o pasez nimănui — Hildei nu, Trudei nu, și cu nici un chip Ei’ikăi, care zicea că și pe întuneric ar putea să categorisească orice om în ce privește strămoșii, chiar fără stea și nume. „Da ? chiar fără stea ? întreba Elsie. Fac prinsoare cu tine, pe orice, că și pe tine, trupeșă și negricioasă cum ești, te-ar lua drept evreică dacă ai **merge** pe stradă cu steaua pe piept." Din ziua aceea am început să ne urîm. Ne uram dacă la plită ne loveam fără voie una de cealaltă, ne uram dacă apucam în același timp lingura din oala de supă. însuși papagalul a observat cît ne uram și-și făcuse o plăcere din a o ciupi .pe Elsie de degete cînd îi dădea de mîncare. Pînă la urmă chiar și bărbatu-meu, omul ăsta cu suflet atît de bun, ajunsese să se sature pînă-n gît, încît a zis că ar

trebui să **plece** — era în aceeași zi în care se vede că Gestapoul mirosise ceva. Am auzit soneria ; afară era unul **de** la poliție,

care a întrebat dacă nu cumva e ascunsă la noi o evreică pe nume Goldmann. In clipa aceea **ea** a ieșit și **cu o** voce cît se poate de stăpînită a zis că da, că s-a strecurat prin grădină și prin ușa din spate în casă, crezînd că e goală. Firește au luat-o imediat și am fost și eu audiată de vreo cîteva ori, fără să iasă ceva la iveală, fiindcă Elsie n-a suflat nici un cuvînt. Află însă că cel mai formidabil lucru a fost povestea cu papagalul.

— Cum cu papagalul ? întrebă prietena cane nu pricepea.

— lac-așa, cu papagalul, îți spun. înainte de a se preda, Elsie a aruncat repede fața de masă peste el, ca să nu poată vorbi. Că ar fi strigat: „Elsie !“ și știi — atunci am fi ajuns toți la pîrnaie.

— Tu te-ai fi gîndit la așa ceva ? întrebă prietena curioasă.

— Eu ? în definitiv, eu sînt doar un om, și n-aș fi avut nimic altceva în gînd decît să-mi salvez capul. Elsie însă... nu mai era Elsie cea pe care o ascunsesem și o urîsem și pe care foarte bucuroasă aș fi alungat-o. Era un arhanghel din *Biblie,* și dacă ar fi zis : „Asta de colea e, grăsana asta, negricioasa de colea !“ pe Dumnezeul meu că m-aș fi dus cu ei !

Ei bine, o asemenea afirmație, spuneți și dumneavoastră, poate fi, în cele din urmă, prea de tot, chiar și pentru un ascultător pașnic.

— Dar Jacob ? întreb eu, terminîndu-mi de băut berea și punîndu-mi rucsacul în spate. Mai trăiește afurisita aia de lighioană ?

— Nu, zise femeia trupeșă cu totul uluită și punînd din nou mîna pe morcovi ca să acopere cu frunzele lor prunele. I-a tăiat unul gîtul ca unei găini cînd, vrînd să-i dea de mîncare, papagalul, cu afurisitul lui obicei, **l-a** ciupit **de degete.**

— Neplăcută treabă, cucoană dragă, i-am spus eu. Unde găsești astăzi pe cineva, care, în cazul cînd bărbatul dumitale ar fi chemat în fața justiției (voiam să spun ,,ar depune" în favoarea lui, dar am zis, fir-ar să fie, ca de obicei)... l-ar deparazita ?

în românește de
***Const.* IANCULESCU**

Restanța

V/a de fiecare dată, in drum spre casă, Josef Tubacki își făcea de cap, țopăia în jurul cotigii, își punea peste umeri, de^a curmezișul, cureaua lată, din pînză, rîcîia vesel cu piciorul, sărea, sforăia ca un cal, se cabra frumos în ham, se împăuna jucăuș cu sandalele sale desperecheate, agitîndu-se în felul acesta pînă cînd ridicam huluba și strigam :

— Dii, Josef, dii !

Atunci începea să tragă voinicește, cu toți cei șaizeci și doi de ani ai săi, se repezea în chingă, făcea sărituri de galop, chiar dacă acestea erau mai mult simbolice, ca o dovadă că a înțeles și este nerăbdător, îmi arunca un nechezat amărît, la care răspundeam cu o pocnitură din degete. Cotiga se punea în mișcare. Cele două roți mari, cu ferecăturile aplatizate și bine fixate, totuși nu se învîrteau încă. Mai mult scîrțîind, ele trăgeau într-o parte, ca și cum ar fi vrut să se proptească bine și să se pună de-a curmezișul drumului. Dar împotriva acestei încăpățînări Josef Tubacki intervenea cu toată puterea trupului său, se încorda solid în chingă, gîfîia, își transforma brațele în biele, frămînta strada cu sandalele sale desperecheate, pînă cînd roțile cedau, se balansau, apoi începeau să se învîrtească din ce în ce mai ușor. Atunci se înălța din chingă și privea cercetător încărcătura co-

tigii noastre, cuprinzînd totul cu o privire : mormanele de hîrtii vechi legate cu sfoară, coșurile cu sticle goale, căldări și căni care se bălăbăneau, ghete vechi și stră-vechi, povara solid fixată a sacilor supraîncărcați și lucrurile găsite ocazional : un abajur, o șapcă utilizabilă, niște coarne de cerb sau o blană de pisică tărcată în alb și negru. Toate erau așezate într-o anumită ordine pe platformă, nimic nu amenința să alunece sau să cadă la cel mai mic balans. Mulțumit, Tubacki lăsa capul în jos și pornea fericit, la trap, către podul de peste Elba, spre casă.

Umlblam pe străzi pustii, pe care nu le mai văzusem niciodată, departe de împrejurimile binecunoscute ale portului, de aerul său înviorător. Tot mai îndrăzneți, tot mai disperați, pătrundeam în inima Hamburgului, în căutarea de noi locuri de colectare, deoarece, de Paști, ne luase prin surprindere o reducere a prețurilor pentru sticle vechi și se zvonea că de Rusalii va scădea prețul, cu aproximativ o treime, la maculatură. Prețurile metalelor nu scăzuse încă, dar se putea observa o tendință de zdruncinare a lor, o ușoară oscilație și nesitabilitate, care amenința și prețurile cauciucului vechi. Astfel, nu ne rămăsese altceva de făcut decât să cucerim noi străzi, să pătrundem adînc în oraș, să cercetăm lăzile de gunoi ale teatrului, ca și cutiile cu resturi menajere atît de productive ale marilor hoteluri. Eu icred că atunci când epuizează piețele de acasă, negustorul scrutează fără să vrea orizontul.

Ne întorceam spre casă, de la distanțe mari, fie că veneam de la Hamm, fie din Grindel : Josef Tubacki în chingă, eu între hulubele cotigii noastre, mulțumiți pentru moment, chiar dacă nu fără griji în legătură cu ce va fi în viitor. Mărturisesc că n-a fost de loc ușor să-1 fac pe daltonistul Josef să se deprindă cu semnele și regulile de circulație ; la început, avertismentele pentru oare trebuia să plătim amendă reprezentau câștigul unei zile întregi. Dar amenzile și explicațiile răbdătoare au făcut ca Josef să urmărească în cele din urmă jocul semafoarelor, să rețină că roșu e sus, verde e jos și că roșu

nu înseamnă decît : așteaptă puțin. Numai în zilele cînd era sub influența maniei sale religioase se mai întîmpla să nu țină seama de semafoare, indicatoare și reguli. De aceea mă asiguram în fiecare dimineață, înainte de-a porni la drum, de starea sa sufletească și dacă declara cumva : „Domnu’ a sosit și i-a fost foame, astfel că am împărțit cu el ultima îmbucătură" — atunci grijuliu îmi puneam eu chinga pe umeri și făceam pe înaintașul. Totuși asta nu se întîmpla mai des de două ori pe săptămînă. in celelalte zile mă puteam bizui pe Josef, fiind sigur că înțelegea limbajul semafoarelor și respecta indicațiile acestora.

Deci ne călăuzea tropăitul ritmic al sandalelor sale. Mergeam pe o stradă cu asfaltul înmuiat de căldură, sub niște castani obișnuiți, depășisem o bicicletă cu ataș, ne înscrisesem în curentul de circulație și deodată ne-am pomenit pe o stradă cu sens unic pe care n-o cunoșteam. De acolo am nimerit într-o fundătură, am ajuns din nou pe o stradă cu sens unic și prin manevre curajoase am ieșit pe un dig, care, cu toate că era pavat, n-avea totuși nici un nume. Josef, o dată pornit, neastîmpărat și nerăbdător ca de obicei cînd mergeam spre casă, a slăbit atenția, a lăsat cotiga să se balanseze puțin peste dig, s-a apucat chiar să facă vreo cîțiva pași de trap în timp ce traversam o cale ferată. Ca de fiecare dată, ne grăbeam să ajungem dincolo de poduri încă înainte de a începe circulația intensă, pentru a lichida obiectele găsite în cursul zilei, livrîndu-le angrosiștilor. Mergînd de-a lungul digului, am nimerit deodată pe niște străzi fără pomi, care erau îngrădite cu ziduri noi. Atunci mi^am dat seama că ne-am rătăcit.

— Prrr, am strigat eu, prrr, Josef ! El s-a oprit nemulțumit, dînd din cap și rîcîind din picior. Ne-am rătăcit, pe aici nu ajungem la poduri, am spus eu.

El a vrut să pornească mai departe imediat, dar i-am făcut semn să stea. L-am rugat să mă aștepte lîngă cotigă, pînă mă duc să văd numele străzilor. Numele acestora au confirmat doar că intr-adevăr ne-am rătăcit. Ele

se terminau cu — redeer, — koppel și — hoop, terminații

cu care nu mai avusesem de-a face niciodată. Reprezentau un nou cartier al orașului, în care dacă strigai n-ai fi primit nici un răspuns, atît de pustiu, de înfiorător și fără viață era totul. îți venea să-ți ridici gulerul hainei. Zidurile închideau niște curți de fabrici și nu permiteau să răzbată în afară zgomotul liniștitor al muncii. Porțile, întărite cu gratii terminate cu vîrfuri de fier, erau închise. Nici unul dintre coșurile care stră- juiau rigid acolo nu scotea vreun fum pașnic. Aici totul părea străin și mort, simțeai nevoia să dispari cît mai repede din părțile acelea.

M-am înapoiat grabnic la cotigă, spunînd încă din mers :

— Dii, Josef, dii î

Dar în față nu era nimeni care să se încingă cu chinga, să tresalte bucuros și să tragă. Josef nu se afla în ham. Nu mi-am putut explica cum a făcut că i s-a deschis o poartă. El se și afla în incinta fabricii — în fața unei căsuțe hexagonale pentru portari, făcută din sticlă — cu mîna ridicată, mai bine zis, arătând ceva cu ea și vorbind unui portar care, mestecînd într-una, urmărea mîna înălțată a lui Josef, preocupat să-și miște alene capul într-o parte și-n alta. Pentru moment am stat și l-am privit uimit, apoi l-am strigat pe Josef. A trebuit să-1 strig de cîiteva ori pînă am reușit să-1 fac să se întoarcă spre mine. Gesticulând nervos a venit înapoi. L-am întrebat ce înseamnă discuția lui cu portarul. Drept răspuns m-a tîrît spre zid, mi-a arătat o firmă și a bătut cu degetele lui osoase în ea :

— Asta-i fabrica, omule, mi-a spus el, pot să jur, asta-i fabrica !

Firma emailată reprezenta, ca să zic așa, emblema unei fabrici de pălării. Ea înfățișa o pălărie foarte mare, solemnă, din care ieșeau o mulțime de pălării din ce în ce mai mici și de diferite modele, spre care se îndreptau mîinile întinse ale unor bărbați dornici să le apuce. Peste această firmă erau împrăștiate literele NGHW, ceea

20 - o. 2*2

ce, așa cum am aflat ulterior, trebuia să însemne Norddeutsche Gross-Hutwerke[1]. Ea era agățată la înălțimea ochilor și vopsită în alb-negru.

Fiindcă Josef se enerva din ce în ce mai rău și se schimba la față mereu, având cînd o figură fericită, cînd una acuzatoare, cînd derutată, cînd rugătoare, l-am întrebat de unde cunoștea fabrica.

— Cum, de unde ? Păi, din timpul războiului ! M-au băgat atunci cu forța și am fost obligat să muncesc în toți anii ăia. O recunosc după firmă. Aici era atârnată și atunci, cu toate că nu făceam pălării, nici măcar șepci, ci căști și nasturi.

— Ei, Josef, asta a fost odată, hai acasă ! i-am spus eu.

El și-a trecut mîna peste părul său cărunt, tuns scurt și m-a privit afectat.

— Poate că n-ai să crezi, Valentine, dar fabrica asta îmi mai datorează ceva. Și dacă vrei să știi exact cît, atunci află că sînt nouăzeci și două de mărci și optzeci. Banii ăștia mi-i datorează încă din timpul războiului.

L^am luat de umeri pe Josef, care era de aceeași vîrstă cu mine și i-am spus :

— Asta a fost odată, Josef. Banii tăi i-a suflat vîntul. Acum, hai !

Dar el n-a vrut să meargă. S-a oprit lîngă firmă, a bătut în ea cu degetele, mi-a repetat numele fabricii și suma pe care aceasta i-o datora încă de pe vremea cînd era departe de oraș, într-o vale nisipoasă a câmpiei. Și mi-a povestit că, după război, s-a dus acolo, în afara orașului, de mai multe ori să^și ia banii, dar n-a putut întîlni nici un om care să fi avut de-a face cu fabrica. Apoi mi-a spus textual :

— Domnul a vrut să-mi dea abia astăzi adresa fabricii.

S-a întîmplat ca atît Josef cît și eu să ne convingem repede unul pe altul, lucru care a favorizat și ocrotit, fără discuție, prietenia și colaborarea noastră timp de

< Marea fabrică de pălării din Germania de nord.

cincisprezece ani. Avem aceleași țeluri. Sîntem înarmați cu aceleași îndoieli. In colonie, în așa-zisul sat de lăzi, unde locuim într-un adăpost improvizat, îi salutăm pe toți vecinii care sînt deopotrivă cu noi. De aceea este firesc să nutrim și aceleași speranțe.

Datorită acestui fapt n-a fost necesar ca Josef să-mi explice îndelung avantajele care-1 așteaptă pe posesorul a nouăzeci și două de mărci și optzeci. A fost de ajuns să spună :

— Am putea cumpăra roți de cauciuc pentru cotigă ; i-am putea mări suprafața de încărcare ; cu banii ăștia am putea cumpăra chiar o cotigă nouă.

Asta m-a convins și l-am urmat spre căsuța portarului, lăsîndu-mă furat, pe drumul destul de scurt, de un vis minunat ! Un cărucior suplu, cu roți de cauciuc, cu suprafața de încărcare compartimentată, avînd o despărțitură pentru sticle, una pentru hîirtie, una pentru metale și un loc pentru diverse. Și vedeam cum amîndoi străbatem ușor străzi îndepărtate, locuri unde nu ne avîntasem niciodată și unde ne așteptau șiruri cu cutii de gunoaie arhipline ; erau atît de încărcate, încît capacele lor nu se mai puteau închide și cutiile păreau că rîd cu gura căscată.

Portarul ne-a făcut semn să venim la el. După figura lui se putea vedea că tare ar fi vrut să afle motivul exact al vizitei noastre. Totuși, din cîte știam, pe portari trebuie să-i pui cu botul pe labe prin aluzii repezite morocănos. De aceea i-am spus doar atît :

— Contabilitatea, domnu’ — și arătam spre Josef — are anumite drepturi !

— Corpul principal, spuse portarul serviabil, camera două sute patru, și trase în același timp un șnur, iar o barieră vopsită în alb și negru se ridică semeață, amenințîndu-ne o secundă, pînă ce trecurăm de ea. Străbăturăm o curte cimentată, goală, apoi tnecînd printre niște hale înguste, din sticlă, de unde se auzea destul de slab o melodie de muzică ușoară, ajunserăm lîngă cantină și iată-ne aflați în fața corpului principal, care se rezema

pe niște coloane. Clădirea era ornată cu mozaic albastru, iar sub ea se vedeau niște jocuri strălucitoare de apă în fața unor bănci goale. Josef își încetini pașii, mă luă de braț, înghiți în sec, se opri uimit, șovăi, vrând probabil să se întoarcă, dar l-am tras mai departe spre intrarea de marmură și am întrebat un portar foarte tînăr și elegant unde-i camera două sute patru. Portarul cel elegant ne-a condus spre ascensor și ne-a descris drumul.

— N-ar fi mai bine, Valentine, dacă am renunța la pretențiile mele ? spuse Josef cînd râmaserăm singuri.

— Acum nu se mai poate.

— Dar cheltuielile pe care le-au avut, cheltuieli pentru clădirea asta frumoasă, pentru halele noi și pentru fîntînile arteziene ? Or fi avînd și ei datorii, că, după cum socot eu, toate astea trebuie plătite cu pălării. Pe vremuri, căștile pe care le făceam eu era fiecare obligat să le poarte, dar pălăriile trebuie mai întîi vîndute.

N-a mai fost nevoie să-i răspund. Am deschis ușa ascensorului și în fața noastră se găsea camera două sute patru. Am bătut și am intrat, după ce, înțelegîndu-ne doar din priviri, vîrîsem în buzunar mucurile foarte lungi de țigări dintr-o scrumieră fixată în perete. Ne-a primit o femeie blondă, obosită, care a scandat pe tăblia mesei cu un pix comunicarea mea, l-a studiat cu vădit interes pe Josef și la sfîrșit s-a declarat incompetentă, apoi a șușotit cu un ochelarist pe masa căruia se găsea o rachetă de tenis. Individul cu ochelarii șlefuiți special a dat din cap, s-a ridicat, a venit spre noi și a schițat un zîmbet forțat prin care-și exprima sila sa fățișă.

— Prietenul meu, aici de față — am repetat iarăși, și am simțit că Josef suferea din cauza asta — a lucrat pe vremuri în fabrică și anume cîțiva ani, în timpul războiului. A fost silit să facă asta... și așa mai departe... deoarece e originar din Sunowo. Un rest al salariului său, în valoare de nouăzeci și două de mărci și optzeci, nu i-a putut fi achitat atunci, la sfîrșitul războiului. Roagă

să se facă o verificare... și așa mai departe... Acceptă și

un cec. Numele lui întreg este Josef Tubacki.

După ce am spus toate astea, omul n-a mai zîmbit. Fără să rostească nici un cuvînt, ne-a oferit două scaune, a așteptat pînă ne-am așezat și a dispărut înapoia unei uși capitonate. Cred că avea dreptul să intre acolo, deoarece nici n-a ciocănit, a dispărut și s-na înapoiat după vreo două, trei minute cu un bărbat uriaș, care s-a uitat stăruitor în jur, dar făcînd impresia că nu vede și nu pricepe nimic, și nerăbdător să salute pe cineva, i-a strîns puternic mîna chiar ochelaristului. Acesta i-a reținut mîna într-a sa, l-a tras pe uriaș spre noi, spre scaunele vizitatorilor și a făcut un gest energic de prezentare.

— Iată, despre acești domni este vorba.

Noi ne și ridicasem în picioare. Am repetat, firește mai pe scurt, ceea ce spusesem mai înainte femeii blonde și ochelaristului. Uriașul a înțeles cele relatate, ele i-au trezit compătimirea, deoarece și-a coborît privirea, i-a pus lui Josef pe umăr mîna sa grea și probabil ar fi uitat să și-o mai ia, dacă n-ar fi intrat un alt ipochimen. Acesta era un tip delicat, fercheș, înainte de toate un om cu o înfățișare părintească, la intrarea căruia mesele de scris parcă s-au rînduit de la sine. în clipa aceea discuțiile se terminară și începu agitația. Toate privirile se îndreptară spre acest ipochimen, care se apropie de uriaș, fu salutat cu un : „Bună ziua, domnule Zoelle", clătină părintește din cap și după ce se uită mirat la sandalele lui Josef, ceru să afle scopul vizitei noastre. La un semn pe care mi-1 făcu uriașul, am luat mulțumit cuvîntul și în- tr-o relatare amănunțită am povestit domnului Zoelle, a cărui compasiune a întrecut toate așteptările, soarta lui Josef, viața lui tristă în depărtatul Sunowo, strămutarea în vest, (repartizarea la muncă forțată și, bineînțeles, ocupația actuală. în încheiere, am amintit suma pe care fabrica o datora lui Josef.

Domnul Zoelle, care în timpul relatării mele se plimbase în sus și-n jos și nu spusese decît: „înțeleg, înțeleg perfect", l-a expediat deodată eu un semn din cap pe

uriaș, a schițat un salut celor din jur și ne-a invitat, pe Josef și pe mine, să-1 urmăm. Pe ascuns l-am înghiontit pe Josef, ceea ce voia să însemne : acum, spre casierie. Dar am trecut pe lîngă casierie, care era indicată prin mai multe săgeți, am urcat cu ascensorul pe terasă, unde cîțiva chelneri îmbrăcați în alb jucau șah, și am mers mai departe, spre biroul confortabil al domnului Zoelle. Acolo am fost rugați să luăm loc. Puteam să privim la orizont, unde am distins imediat podurile de pe Elba, care se întindeau negre și trainice, ca și cum n-ar fi legat numai un mal de celălalt, ci și secole. Ferestrele, care ajungeau pînă la podea, erau deschise ; fără prea mult efort te puteai prăvăli jos — posibilitate la care probabil domnul Zoelle nu se gîndise încă. în timp ce el telefona, m-am uitat spre terasă și am observat cum un chelner s-a ridicat supărat de la jocul de șah, a luat o tavă și ne-a adus-o cu ceai, fursecuri și țigări.

— Serviți-vă, spuse domnul Zoelle fără să lase din mînă receptorul, iar noi ne-am servit și după aceea ne-am aprins cîte o țigară din cele care ni se oferiseră.

Domnul Zoelle se afla prea departe de noi pentru a putea înțelege întrebările și răspunsurile sale ; totuși mi-am dat seama că purta o discuție importantă, deoarece își închidea ochii și făcea niște mișcări cu piciorul drept, ca și cum ar fi strivit un muc aprins de țigară. Cînd, în sfîrșit, a venit spre noi, zîmbea. Părea bucuros de faptul că ne-am băut ceaiul și că am mîncat toate prăjiturile. Cu o bruscă recunoștință i-a strîns mîna lui Josef și i-a dat niște broșuri ilustrate și reviste de informare.

— Ca vechi membru al întreprinderii noastre vei urmări desigur cu interes munca noastră. Aceste publicații te vor pune la curent cu unele proiecte și progrese viitoare.

Deodată tăcu. Cineva bătuse la ușă. Intră un casier, făcu o plecăciune, veni spre masa noastră cu un aviz de plată gata pregătit și cu un plic, așteptînd doar un

semn al domnului Zoelle. Dar domnul Zoelle nu făcu semnul, ci mai degrabă satisfăcut îi spuse lui Josef :

— La Serviciul nostru de personal, pe care cîndva am condus-o eu însumi, nu se pierde nimic. Ceea ce ai declarat este adevărat. Și acum te rog să iscălești. în numele fabricii primește pentru servicii de neuitat o compensație unică de două sute cincizeci de mărci..

Eu cred că oricine iscălește cu atît mai repede cu cît suma este mai mare și nu m-am așteptat la altceva de la Josef, decît să ia pixul cu pastă ce i se oferea, să-și aștearnă semnătura și să vîre plicul în buzunar. Totuși, spre surprinderea noastră, Josef s-a ridicat și s-a uitat spre ușă, parcă în căutarea unui ajutor.

— Iertați-mă, a spus el cu vădită mîhnire, dar nu mi se cuvin atîția bani. Aș vrea să vă rog numa' pentru cei care sînt trecuți în contu' meu. Și-n contu' meu, după cîte știu, sînt trecuți nouăzeci și două de mărci și optzeci.

— Dragă prietene, spuse sincer domnul Zoelle, această sumă e un semn de recunoștință pentru munca prestată de dumneata.

— O astfel de recompensă nu merit, zău așa, replică Josef cu aceeași mîhnire. La drept vorbind la masa noastră de lucru eu eram cel mai nepriceput. Prin urmare aș vrea să vă rog să mi se achite numa' banii care sînt trecuți în contu' meu.

— Dacă îți apreciezi astfel munca, spuse domnul Zoelle, atunci privește această sumă pur și simplu ca o formă deosebită a recunoștinței noastre.

Mi-era penibil și i-am făcut semn lui Josef să semneze.

— Am martori care pot întări cele spuse de mine, cum că nu merit nici o recompensă, spuse el cu vădită tristețe. Prin urmare, vă rog, să mi se plătească numa' banii trecuți în contu' meu.

Acum minam putut da seama de ce ofta domnul Zoelle, ba chiar privi el însuși un moment spre ușă căutînd parcă ajutor.

— De ce să mai verificăm, stărui totuși cu o bunăvoință încăpățînată, o dată ce suma trecută în contul dumitale este mai mică ?

— Eu cred că nu mi se cuvine deeît suma trecută în contu’ meu. Și aș vrea să pun capăt prezenței mele aici, în fabrica asta.

Ca dovadă că era hotărît să ajungă la un astfel de sfîrșit, puse țigara aprinsă în scrumieră, cu un gest evident de renunțare. Domnul Zoelle aruncă o privire casierului și acesta părăsi confortabilul birou împreună cu avizul de plată, pixul cu pastă și plicul.

Dacă domnul Zoelle ar fi chemat două ajutoare, ne-ar fi dat afară și pe deasupra ne-ar fi interzis să mai călcăm în incinta fabricii, nu m-ar fi mirat de loc ; de asemenea, nu m-ar fi uimit dacă acest om delicat, care se comporta ca un părinte, s-ar fi arătat decepționat de Josef, în loc să procedeze așa, ne-a cerut îngăduința să telefoneze, a închis iarăși ochii, a strivit cu piciorul din nou niște mucuri invizibile, a tras de firul telefonului, ca și cum ar fi vrut să-i demonstreze că e prea scurt. Se putea observa că se străduia să convingă pe cineva. Totuși, pînă la urmă, se părea că i-a reușit. Zîmbi împăcat, se îndreptă spre noi și se așeză.

— Domnule Tubacki, se adresă el lui Josef, direcției nu i-a rămas necunoscut faptul că un colaborator de pe vremuri și din zile oarecum întunecate se găsește astăzi în această casă. Sîntem îndatorați față de vechii, cei mai vechi colaboratori ai noștri. Recunoaștem contribuția dumitale. Dacă deocamdată nu te poți hotărî să primești compensația, sperăm totuși că ne vei face plăcerea să locuiești, poate, vreo două zile, în casa noastră de oaspeți, care abia a fost terminată. în mod excepțional prietenul dumitale este invitat și el.

Josef șovăi iar, se întunecă și ar fi interpretat greșit și acest act de generozitate, dacă nu i-aș fi ciocănit energic un semnal în creștetul capului. Trezește-te o dată, însemna seminalul, acceptă !

— Bine, bine, zise Josef, da’ cotiga n-o putem lăsa peste noapte în fața intrării, deoarece acolo parcarea e interzisă.

— Voi trimite pe șoferul meu, răspunse săritor domnul Zoelle, și el îți va parca vehiculul lîngă casa de

oaspeți. Acolo îl veți avea mereu în fața ochilor.

Deoarece Josef tăcea, am mulțumit eu pentru această propunere.

Domnul Zoelle însuși ne-a condus spre casa de oaspeți, care, după cum spunea, era construită în stilul unei case de țară și în ea puteau locui douăzeci și patru de oaspeți ai fabricii. Ne-a atras atenția asupra picturilor, ne-a explicat sistemul de sonerii, cu ajutorul cărora ne puteam exprima dorințele și ne-a dat în primire unui intendent, care s-a oferit să aibă grijă ca să ne simțim la largul nostru. Fiind singurii oaspeți la NGHW am obținut camera de unde se puteau vedea jocurile de apă din fața corpului principal. Deoarece se părea că lui Josef îi este indiferent, m-am simțit iarăși obligat să mulțumesc și pentru asta. Apoi am rămas singuri.

Josef se așeză. Mi-am aprins o țigară — erau împrăștiate din belșug pretutindeni — și am început să mă plimb în jurul lui Josef, care, conștient de vinovăția sa, părea să-și dea seama de ce tăcea acum și nu se putea stăpîni să clipească necontenit din ochi. Ședea țeapăn și inabordabil, ținîndu-și pe genunchi mîinile împreunate. Avînd în vedere relațiile mele cu el, n-am putut să-i ascund ceea ce mă tulbura, prin urmare i-am spus :

— Ți-au oferit aproape de trei ori pe-atîta și tu ai refuzat să primești.

— Aș fi vrut, zise el, da' n-am putut.

— Și de ce n-ai putut ?

— Domnul a fost împotrivă.

— Chiar așa categoric ? am întrebat eu.

— Chiar așa categoric, căci mi-a spus : Să nu rîvnești, Josef, la ceea ce nu-ți aparține. De-aia n-am semnat.

— Totuși ți-a venit greu.

— Domnul a observat și el asta. De aceea m-a ținut de braț.

Mi-am dat seama că n-avea nici un rost să continui discuția cu Josef, împotriva aceluia care îi ținuse strîns brațul atunci cînd trebuia să semneze. M-am dus la fereastră și am privit cum un șofer în livrea împingea

supărat cotiga noastră spre locul de parcare, apoi și-a vîrît nasul să vadă ce avem înăuntru, și-a scuturat capul și a făcut chiar un gest de scîrbă deosebită, înainte de-a bloca roțile cu o piatră. După aceea m-am distrat cu jocurile de apă și cu scînteierile albastre ale mozaicului de pe corpul principal, care — acum de-abia mi-am dat seama — reprezenta momente din istoria evoluției pălăriei. îmi place să stau și să admir, și bucuros mi-aș fi petrecut timpul într-o trîndăveală contemplativă.

Dar direcția, preocupată nu numai de bunăstarea noastră, ci probabil și de felul cum ne petreceam timpul, ne-a trimis un om zgîrcit la vorbă și grav, care trebuia să ne conducă prin fabrică. Nefiind sigur de ceea ce va urma, m-am aprovizionat cu țigări, l-am împins pe Josef — care era cuprins de-o tristețe amară — și amîndoi ne-am lăsat conduși ca să ni se arate camerele ou dușuri, sala de sport, în care se antrena echipa fabricii, o fermecătoare grădină cu flori, precum și o expoziție permanentă de artă, în care erau expuse numai lucrări ale salariaților întreprinderii. După o scurtă vizită la cantină, unde ni s-a servit o gustare, am intrat printr-o curte de lumină la muzeul de pălării, unde am fost captivați de acoperă- mintele pentru cap din diferite secole. Aici, în vitrine de sticlă închise, se aflau : o bonetă frigiană și o pălărie din Tesalia, pălăria turtită, din papură a unei romane, mai încolo pălăria de pîslă, din lînă grosolană, așa-zisa pălărie-glugă, pe care o purtau în secolul al paisprezecelea vînătorii și călătorii, bereta, care a fost înlocuită mai întîi cu pălăria scrobită spaniolă, apoi cu pălăria tip Rubens și, în sfîrșit, cu pălăria moale suedeză, avînd borul lat. Totul era prezent aici, de la tricorn pînă la pălăria de marchiz. La sfîrșit am primit permisiunea să privim într-o vitrină mai înălțată, care era asigurată cu o instalație de alarmă. în ea se afla o tichie mare, semiovală,

pe care o purtase sfîntul Petru la pescuit. Aș fi vrut să pun unele întrebări, dar liniștea care domnea acolo și firea tăcută a călăuzei noastre m-au făcut să mă abțin.

Am observat că Josef dorea să ajungă dincolo, în halele fabricii, iar cînd, în stfirșit, am intrat acolo, m-a lăsat singur cu călăuza noastră, a pornit spre muncitorii de la mașinile de făcut perii și de la mașinile de fabricat fetru, i-a întrebat, s-a întreținut cu oamenii de la darac și de la instalația de depilare. A dat mîna și s-a bătut prietenește pe umăr cu un maistru bătrîn și gîrbovit, care supraveghea fusele, a șușotit cu el, l-a mai atras în discuție și pe un alt maistru, în timp ce eu am fost informat că cel mai mare randament în materie de fetru îl dau părul de capră, de iepure, de guzgan-mosc și de vidră. De asemenea, am fost inițiat cu privire la funcționarea mașinii de suflat păr, cu privire la mașinile de călcat și cu privire la valțuri. După ce am străbătut halele și Josef ni s-a alăturat din nou, călăuza ne-a oferit, din ordinul direcției, două pălării : lui Josef una din velur, mie una din postav impermeabil. Apoi am fost conduși înapoi la casa de oaspeți. Aici, Josef și-a aruncat dezamăgit pălăria pe masă.

— în ziua de azi totul poate fi utilizat, l-am auzit spunînd. I-am întrebat dacă n-ar vrea să ne cedeze rămășițele depilate. „Am vrea noi, mi-au zis ei, dar ne trebuie și nouă.“ „Nici din prietenie ?“ am întrebat atunci, la care bătrînul meu maistru mi-a spus : „Prietenia își are locul în pădure[11]. în toată fabrica, Valentine, nu există nici un fel de deșeuri.

M-am convins că direcția și-a luat în serios obligațiile față de noi, nu ne-a uitat cîtuși de puțin și se îngrijea să nu ne lipsească nimic. De aceea, nu m-a mirat cind a apărut o tînără cameristă cu flori, apoi cu jocuri de societate și n-am fost prea uimit de faptul că domnul Zoelle însuși ne-a condus la masă. Se preocupau în mod deosebit să nu ne simțim singuri. S-a băut în cinstea lui Josef. Apoi a fost invitat să urmărească antrenamentul echipei de fotbal și încă mai cred și astăzi că numai de

dragul lui s-a adunat corul fabricii NGHW. Cu cîtă atenție și grijă eram tratați reiese și din faptul că domnul Zoelle, cu puțin înainte de-a ne spune noapte

bună, a scos pe neașteptate din buzunar stiloul și avizul de plată și le-a întins pe amîndouă spre Josef.

— Poate că, între timp, te-ai răzgîndit. Sîntem oricînd gata să-ți achităm compensația promisă.

Cred că Josef ar fi trebuit să semneze atunci cel puțin din recunoștință. El, însă, s-a cufundat în mîhnire și pleoapa a început să-i zvîcnească puternic.

— Iertați-mă, domnule Zoelle, scuzați-mă și ierta- ți-mă, da' v-aș ruga să mi se achite numai banii care sînt treouți în contul meu.

Dacă aș fi fost în locul domnului Zoelle, l-aș fi privit tot atît de bănuitor și cu luare-aminte pe Josef, și probabil mi-aș fi dat și eu frîu liber supărării.

— Știi doar ce cheltuieli trebuie făcute pentru fiecare verificare ! Și afară de asta ar fi un caz care ar crea precedente : alții s-ar putea prevala de el.

— Uite ce-i, i-am spus lui Josef și apoi am adăugat, înțelege o dată ceea ce se așteaptă de la tine !

Josef a dat resemnat din cap. Și-a pus mîinile la spate, și-a căutat un sprijin solid pentru sandale, dovedind în mai multe chipuri cît de greu îi vine să se împotrivească. El stăruia într-una să i se plătească numai ceea ce era contabilizat în contul lui, chiar dacă prin aceasta ar fi putut emite pretenții și alții. Fără să se descurajeze, chiar dacă în grabă, domnul Zoelle a vîrît la loc stiloul și avizul de plată.

— Ei, nu-i nimic, și mîine mai e o zi ! spuse el.

După aceea ne-a urat noapte bună și a plecat. M-am abținut să-1 mai influențez pe Josef, deoarece observasem de mult sub a cui înrîurire invincibilă se afla.

— Somn ușor, a fost tot ceea ce i-am putut spune, după care mi-am pus speranța în firea lui calculată, care va trebui să se arate la timpul potrivit.

Poate că domnul Zoelle ar fi trebuit să încerce să-i ia semnătura lui Josef după micul dejun, deoarece după

savurarea pîinii albe, care mirosea atît de îmbietor, a diferitelor dulcețuri și a unei tăvi cu cozonac, mi s-a părut deosebit de blind, împăciuitor, gata să cedeze. In

urma acelui mic dejun desăvîrșit, pe care ni l-a servit tînăra cameristă, după părerea mea el s-a înmuiat de tot, însă domnul Zoelle n-a apărut. Șansa asta n-a fost exploatată, deoarece ne-a trimis doar pe șoferul său cu ordinul să ne ducă în port cu mașina. Abia acolo l-am întîlnit, elegant și voinic, la bordul motonavei „Primarul Poppe“, închiriată în vederea unei excursii a întreprinderii. Nava arborase pavilionul pe catarg. Pe dunetă se afla un cvartet de jaz al fabricii, pe puntea de comandă era instalat un microfon. Domnul Zodie a salutat personal pe fiecare, trebuie să recunosc, de la cel mai neînsemnat lucrător la mașina de perii, pînă la maistrul pentru fetru, cu fiecare a dat mina și după ce s-au adunat la bord peste patru sute de salariați ai întreprinderii, a făcut semn să se ridice ancora. Călătoria avea să se desfășoare pe Elba, în aval.

Salariații întreprinderii Norddeutsche Gross-Hutwerke știau să fie veseli ; rîsul, cîntecul și chiotele lor expresive ne-au însoțit tot timpul călătoriei, au fost duse de vînt dincolo de Elba, au fost răsfrînte de clădirile tăcute din Blankenese. Cîte imul, care se plimba pe malul Elbei, se oprea și se uita, dacă nu invidios, totuși impresionat spre noi, spre vasul pavoazat a cărui încărcătură în acea zi nu reprezenta altceva decît veselie. De pe nave-cistemă, convoaie de șlepuri remorcate, chiar de pe o navă macara, în trecere pe lîngă noi, oamenii ne făceau semne cu mina. Iar la bord nu numai că se succeda un eveniment după altul, ci unul lua neobservat locul altuia. Astfel gustării îi luă locul masa de prânz, dansului de dimineață, dansul din pauza de la cafea, cuvffintărilor rostite de șefii de secții, cuvîntarea domnului Zoelle. Josef însuși își schimbase așa-zisul său fel de a fi. Dacă mai întîi bătuse tactul muzicii cu sandalele sale desperecheate, acum putea fi văzut pe parchetul de dans cu o muncitoare

mai vîrstnică de la valțuri, pe care o conducea cu siguranță și cu care s-a și fotografiat.

Punctul culminant al excursiei s-a petrecut însă pe drumul de întoarcere. Asta s-a înitîmplat mai încolo de Gliickstadt. Motoarele au fost oprite, sau puse pe o turație mică, în orice caz ceva mai încolo de Gliickstadt s-a cerut să se facă liniște, domnul Zoelle a trecut la microfon și numai vîntul se mai auzea mișcînd șarturile coloanelor. Apoi a vorbit domnul Zoelle. EL nu avea multe de spus, voia doar să mulțumească. De pe puntea de comandă, exprima mulțumirile aduse de direcție colaboratorilor merituoși.

— Unde am fi ajuns fără aportul vechilor colaboratori ?! strigă el și mulți se puteau considera vizați. Unii, pe care-i menționă nominal și-i invită pe punte, căpătară în dar — drept recunoștință —ceasuri de buzunar cu capace aurite. Eram oricum emoționat, cînd, deodată, fu rostit numele lui Josef. îl invitară sus și — în amurgul care se lăsa peste Elba — îi înmînară și lui un ceas. Abia cînd au început să mă usture palmele, mi-am dat seama cît am aplaudat, într-atît fusesem de transportat. Muncitoarea de la valțuri a mers pînă acolo încît l-a sărutat pe Josef pe obraz. Cred că, împreună cu cei cîțiva fericiți, toți se simțeau minunat. Buna dispoziție și cîntecul ne-au însoțit tot drumul spre casă, așa că m-am hotărît, în sinea mea, că, dacă situația mi se va înrăutăți, să mă angajez la NGHW.

Cel puțin mulțumiți, simțind încă vîntul în păr și istoviți în adevăratul înțeles al cuvîntului, ne-am înapoiat și am băut o sticlă de vin de Burgundia, pe care camerista ne-o pregătise în odaia noastră. Josef s-a aruncat în pat, iar eu m-am trîntit — extenuat și satisfăcut — în două scaune puse unul în fața celuilalt. Fără să rostim nici un cuvânt am fumat țigări Martha-Magellani, cîte o Brasil extra, din care, după cum m-am convins, se găseau berechet și în camera de alături.

— Acum se poate vedea devotamentul față de între-prindere, i-am spus lui Josef.

— Totul cu precauție, Valentine, mi-a răspuns el.

Așa culcat a vrut să bea în sănătatea mea, cînd cineva bătu cu putere în ușă și, fără să aștepte să-1

invităm înăuntru, a intrat domnul Zoelle. Ne-a făcut un semn care trebuia să însemne „pentru Dumnezeu, rămîneți mai departe culcați", și a cercetat zîmbind în ce dispoziție ne aflam. A observat repede că mulțumirea ne făcea să fim cu totul lipsiți de orice putere de împotrivire, de aceea, după ce puse, în treacăt, cîteva întrebări, scoase din buzunar, fără ca pentru mine să constituie o surpriză, stiloul și avizul de plată și se apropie de Josef, care continua să șadă întins pe pat.

— Așa. Și acum, în încheierea acestei zile, primește domnule Tubacki binemeritata dumitale compensație.

De data asta am crezut într-adevăr că Josef va proceda așa cum era de așteptat. El, care se bucurase de elogii, primise cadoul și fusese evidențiat, trebuia, în cele din urmă, să se arate gata de a face și el întreprinderii un serviciu. Totuși, în loc să iscălească, ascunse convulsiv mîinile la spate, își înclină capul într-o parte și se în- covoie.

— Imposibil, ah, Dumnezeule, absolut imposibil !

— De ce oare ? întrebă domnul Zoelle.

— Nu pot lua decît banii care sînt contabilizați pe numele meu.

Trebuie să recunosc că atunci domnul Zoelle și-a ieșit din fire.

— Contabilizarea ar însemna o recunoaștere oficială, ar însemna să creăm un precedent. Dacă am proceda așa cum dorești, am da multora apă la moară, înțelegi ?

Josef n-a răspuns dacă a înțeles sau nu.

— Sînt numa’ nouăzeci și două de mărci optzeci, a repetat el, asupra lor am pretenție, iar pentru ceea ce depășește această sumă Domnu’ este împotrivă.

— îmi dai voie să constat, întrebă domnul Zoelle pe un ton obiectiv, că-ți este imposibil să accepți recompensa noastră generoasă ?

Josef dădu din cap mîhnit.

— Imposibil, șopti el, da’ nu-i de loc ușor și aș vrea să vă cer iertare de mii de ori.

— înseamnă, se asigură domnul Zoelle, că și în viitor îți va fi imposibil ?

— întotdeauna, murmură Josef, da’ nu va fi ușor.

După ce Josef făcu această afirmație, pentru domnul Zoelle nu mai exista pur și simplu nici un motiv să ne salute înainte de-a părăsi camera. Am mai putut de asemenea înțelege de ce a trecut pe lîngă cotiga noastră, care stătea bine blocată în locul de parcare al casei de oaspeți, fără s-o .privească. A dispărut, ducînd cu el în clădirea principală dezamăgirea sa mută. M-am îndreptat spre patul unde Josef continua să se chircească, l-am privit lung pe tovarășul meu și m-am gîndit : ar trebui să se facă im film cu el și apoi să i se deruleze imagine după imagine, să vadă cum se comportă, o dată, încă o dată și tot așa mereu, asta poate l-ar ajuta să înțeleagă. Nu i-am mai urat noapte bună.

Am dormit neliniștit și neliniștea mi-a fost justificată, deoarece a doua zi dimineața n-a mai apărut tînăra cameristă cu pîine albă, dulcețuri și cozonac cald, ci au venit numaidecît intendentul și camerista ; iar în timp ce portarul ne-a comunicat că această cameră nu mai e liberă, camerista, cu o îndîrjire multă, a început să scoată așternutul Ide pe paturi. Acolo unlde se întîmplă una ca asta, nu-i plăcut să mai rămîi. Am hoinărit prin curte. Am cercetat încărcătura cotigii noastre, cînd, deodată, portarul cel elegant de la clădirea principală a venit spre noi și ne-a rugat să mergem la camera două sute patru. Am crezut că, în felul acesta, toate vor lua o altă întorsătură și i-am vorbit stăruitor lui Josef, l-am dăscălit, i-am schițat repede o imagine luminoasă asupra viitorului : roți de cauciuc pentru cotiga noastră, o suprafață de încărcare mai mare, compartimente pentru diferite obiecte găsite. L-am luat de mînă și n-am încetat să-i vorbesc. El a ascultat foarte cuminte și, deodată, cu lacrimi în ochi, a răspuns strîn- gerii mele de mînă, întorcîndu-și fața rotundă și tristă spre mine.

— Da’ toate astea numai pentru tine, Valentine ! Pentru tine am să iscălesc.

A fost cea mai anevoioasă victorie a mea.

încrezători, am intrat în camera două sute patru.

Eram așteptați. Bărbatul cu ochelarii șlefuiți special s-a ridicat, a zîmbit silit, ca odinioară, a venit spre noi, i-a frunzărit ceva lui Josef în mînă, după care a omis să-i mai dea un pix ca să semneze. A ezitat o clipă, apoi a spus :

— Hîrtiile dumitale. Le-am găsit. După ultimele verificări vi se cuvin nouăzeci și două de mărci și optzeci. Dar pe de altă parte n-ați achitat în ultimă instanță : impozitul militar, contribuția pentru OG, WHW, NLP, impozitul special și impozitul de război, care, toate laolaltă, fac o sută una mărci și patruzeci și cinci pfenigi. Față de această situație datorați fabricii opt mărci și șaizeci și cinci de 'pfenigi.

Josef putea să-și rețină hîrtiile ca acte justificative.

Deoarece cifrele vorbesc de la sine, ri-a fost necesar să mai rămînem acolo. Am ieșit în curte, am luat soarele în spinare, m-am înhămat în fața cotigii și Josef a trecut între hulube. Era exclusă vreo greșeală de calcul. în timp ce trăgeam cotiga, Josef reflecta sub ce formă ar fi vrut să-și primească banii... Pe cînd treceam pe lîngă căsuța portarului, un muncitor stătea acolo și vorbea sfios, iar noi îl auzeam spunînd doar atît:

— Vechi revendicări, vechi revendicări.

Am crezut că Josef se va opri, dar el continua să mă împingă din urmă.

In românește de
***Emilian* VEGEMAN**

21 - 0. 252

HANS ERICH NOSSACK

Tînărul din mare

Q

kJ-a auzit adeseori pînă acum că un pescar a scos din mare o femeie cu năvodul — și nu e nimic deosebit într-asta. E drept că mie însumi nu mi s-a întîmplat încă așa ceva, dar poate numai din cauză că n-am avut niciodată prilejul să pescuiesc în mare. De fapt, nu mă îndoiesc că mi-ar putea izbuti și mie. Simt de pe acum, în închipuirea mea, cum plasa se întinde mult de tot și se face din ce în ce mai grea, cu cît o trag mai sus. Mă uit mirat peste marginea bărcii și văd în apă ceva luminos. Firește, nu dau drumul năvodului, ci de abia acum mă încordez cu adevărat. în cele din urmă, izbutesc să ridic la suprafață ceea ce am prins și-mi dau seama că e vorba de o femeie care s-a încurcat în plasa mea. Nu se poate mișca, poate că nici nu vrea s-o facă, dar trăiește, fiindcă mă privește printre gene. Apa-i picură în stropi mari de pe trup. O apariție plăcută. Povestea cu cozile de pește solzoase în loc de picioare e ceva mai greu de imaginat. Trebuie să fie o senzație neplăcută. Dar dacă tot am ajuns pînă aici, ori n-o mai văd de loc, ori mă deprind repede și cu asta.

E drept, de cele mai multe ori asemenea povești se termină cam trist. Femeia sau fata mării, cu toată dragos-

tea, nu se simte totuși la ea acasă pe pămînt ; ori .pescarul dă drumul plasei în ultima clipă și sare după ea. Chiar și atunci cînd n-o face, pentru că buna-cuviință nu-i îngăduie, nu mai e în stare totuși de cine știe ce. Se va ține departe de oameni și mai ales de femei. Da, mai cu seamă de ele ; căci dacă, uitînd, s-ar însura cu vreuna, totul s-ar isprăvi în chip nefericit. Iată de ce oamenii îl văd seara șezînd pe o stîncă și privind înspre mare. De multe ori îl aud și cîntînd.

Așa stau lucrurile și nimic nu se va putea schimba

vreodată în această privință. Cine nu vrea să dea peste primejdie să rămînă mai bine acasă și s-o pună pe bunică-sa să-i gătească mîncarea preferată.

Dar ca unei femei să i se fi întîmplat una ca asta cu un bărbat, nu mi s-a povestit încă niciodată pînă azi. Ca să fiu cinstit, și eu am crezut întotdeauna că în mare nu trăiesc decît femei sau fete. Cel mult, poate și vreun moșneag marin cu un trident și cu un pîntece gol, dezgustător. Fiindcă băiețandrii aceia oacheși și jucăuși, care se zbenguie în jurul lui ca niște foce, nu contează.

Oare această presupunere eronată s-ar putea pune pe seama faptului că femeile obișnuiesc să fie mult mai discrete în legătură cu astfel de întîmplări, decît noi, bărbații ?

Oricum ar sta lucrurile, Hanna St. a trăit o asemenea întîmplare. De altminteri numele Hanna nu-mi place prea mult. Poate să fie o prejudecată ; pe cînd eram copil încă, aveam acasă o servitoare cu un păr nemaipomenit de blond și cu niște obraji neverosimil de roșii. Cînd îmi lega funda de mătase albă, așa cum trebuiau să poarte pe atunci băieții, împreună cu un guler tare, incomod, .pentru a fi împopoțonați în vederea unei vizite oarecare, îmi era foarte neplăcut. Pe scurt, dacă aș născoci eu povestea asta, atunci aș putea găsi cu siguranță un nume mai bun decît Hanna. Vreun nume care, după o întîmplare din trecut, mai mult sau mai puțin cunoscută, a căpătat o anumită rezonanță, așa încît ascultătorul să-și poată spune : „Aha, așa și-o închipuie !“ sau : „Așa arăta !“

Fiindcă această Hanna nu era nicidecum blondă, ci avea un păr negru și fin, tuns scurt. Și apoi, era palidă și trasă la față. Și mai cu seamă, era zveltă și delicată. Sau mai bine spus, slabă ; la urma urmelor, nu **e o** rușine ; doar suferim cu toții de foame de vreo opt ani încoace. Da, dacă aș fi francez, atunci aș numi-o, de pildă, Susette. Dar să rămînem la Hanna și la adevăr.

Cînd a intrat în mare, într-o seară de iulie, cam pe la ora nouă, ca să facă baie, a simțit că, din spate, o apucă strîns ceva, pe sub apă. Era o atingere gingașă, dar hotă- rîtă, ceva mai sus de genunchiul sting. Crezuse mai întîi că e vorba de niște iarbă de mare care i se agățase de picior.

Era, de altfel, o zi foarte înăbușitoare. Marea, netedă ca oglinda. Deasupra apei plutea o ușoară ceață violetă, care se îngroșa înspre orizont. Limba de pămînt din dreapta părea foarte aproape. Casa de pescari ce se afla acolo strălucea într-un alb fantomatic, fără să existe totuși, la acest moment al zilei, vreo sursă de lumină.

Hanna sosise tîrziu, pe înnoptate. Călătoria fusese foarte obositoare, așa cum e azi din cauza proastelor legături de tren. Ultima parte a drumului, pe care mai înainte circula un autobuz, trebuise s-o facă pe jos ; pe zăpușeală și cu un geamantan în mînă, n-a fost de loc o plăcere. Stătuse pe urmă de vorbă, în sat, cu pescarii — războiul mai lăsase vreo cîțiva dintre ei în viață ; dar, îndată după aceea, ceruse să i se înmîneze cheia de la una dintre micile cabane pentru *week-end,* ce se aflau sus, pe faleză. Mai locuise o dată acolo, mai de mult, și voia să încerce și acum.

Căsuța fusese jefuită cumplit, dar Hanna se așteptase la asta. După ce făcu puțină rînduială și hotărî că, la nevoie, se putea locui înăuntru, se așeză sfîrșită de osteneală la masa din bucătărie și gîndi : „Am să scriu acum o scrisoare". Dar își dădu seama că nu văzuse încă marea așa cum trebuie. Se ridică, își luă din geamantan cele necesare pentru baie și coborî spre țărmul care, la ora aceasta, era cu desăvîrșire pustiu.

După ce stătu puțin pe gînduri, se dezbrăcă, își puse costumul de baie și intră cu grijă în mare. Mai întîi, apa îi ajunse pînă la glezne : era o senzație răcoritoare, plăcută. Nu se aruncă în apă, ci înaintă pas cu pas mai departe, cu băgare de seamă, de parcă n-ar fi vrut să lase urme pe nisipul de pe fundul mării. Curînd, apa îi ajunse pînă la coapse. Urmă apoi un banc de nisip care o scoase aproape cu totul din apă. Imediat însă dădu de adîncime. Cînd apa începu să-i scalde umerii, se gîndi : „Acum o să mă avînt înot“. Și atunci avu loc întâmplarea.

Poate că nu e tocmai exact dacă aș spune că s-a simțit apucată strîns pe la spate. Părea mai degrabă că i s-ar fi agățat ceva de picior.

Hanna pipăi să vadă cam ce ar putea fi și avu impresia că o mînă mică o strîngea de genunchi. Mai bine zis, o lăbuță. Natural că nu era decît o iluzie a simțurilor, provocată poate de apă.

Mirată, Hanna își retrase mîna și, întorcîndu-se pe jumătate, privi în apă. Zări un fel de făptură albă la picioarele ei, dar nu putu s-o identifice exact.

— Dați-mi drumul ! strigă ea, și pe loc fu eliberată.

Dar făptura aceea rămase pe fundul mării în preajma ei. Hanna crezu că vede o pereche de ochi care o priveau întrebători, însă totul se topi iarăși, repede, în apă.

— Ieșiți afară ! strigă ea apoi.

Simți cum apa i se înalță ușor de la picioare pe lîngă trup și, în curînd, din mare apăru capul unui tânăr.

Se aflau destul de aproape imul de altul. Tînărul era puțin mai înalt decît Hanna. Apa îi ajungea pînă la subsuori. Umerii lui formau o linie cu țărmul. Hanna rămase în picioare, cu spatele spre mare.

Nu trebuie să ne mirăm că nu s-a speriat. Doar nici eu, după cum spuneam, nu m-aș speria, dacă aș pescui o fată din mare. Mai întîi, cînd o remarci, ești curios, iar de îndată ce vezi despre ce e vorba, îți trec prin cap cu totul alte gînduri.

Stătură o bucată de vreme tăcuți, unul în fața celuilalt. Tînărul o privea pe Hanna, așteptând. Ea voia să-1

întrebe ce dorea de la dînsa, dar apoi părăsi ideea. „M-o fi văzut cînd am intrat în apă, se gîndi, și s-a îndrăgostit de mine. E încă foarte tînăr și nu îndrăznește să mi-o spună.“

încercă să-i zîmbească, tînărul îi zîmbi și el cu sfială. Asta nu-i plăcu Hannei. „Ce-și închipuie ! Ca și cînd tocmai pe el l-aș fi așteptat. Și, în genere, ce să fac cu el ? se întrebă ea. Nu putem rămîne veșnic, aici, în apă. Pe de altă parte, nici nu pot să-1 alung, pur și simplu. Proastă treabă, să mi se întâmple asta tocmai azi.“

Cumpănea cu încordare lucrurile. Din această cauză, o cută întunecată i se ivi între sprîncene. Peste chipul tînărului alunecă de asemenea im fel de umbră. Hannei îi părea rău de el.

— Luați-o înaintea mea, îi spuse, arătîndu-i țărmul.

Prefera în orice caz să meargă tînărul înainte, ca să-1 țină sub ochi.

Acesta se supuse. De abia cînd ajunse pe bancul de nisip, o izbi faptul că era complet gol. Ezită puțin, și imediat se opri și tînărul, întorcîndu-se spre dînsa. Se temea desigur că ea nu-1 va urma.

— Mergeți mai departe ! îi strigă Hanna. Uitați-vă, acolo e prosopul meu de baie. înfășurați-vă cu el.

„E foarte drăguț'[1], își spunea ea, pe cînd se îndreptau spre țărm. Nu că s-ar fi îndrăgostit de el din această pricină. Nici o femeie nu se îndrăgostește de un bărbat pentru că arată bine. în orice caz, nu-mi pot închipui așa ceva și dacă lucrul s-ar întîmpla totuși, atunci nu sînt femei de treabă.

Tînărul acesta trebuie să fi semănat întrucîtva, după cît mi-am putut da seama printre cuvinte, cu sclavul ațipit al lui Michelangelo. Cînd te uiți la el, te cuprinde o afecțiune timidă, ceea ce nu-și poate găsi explicația, totuși, numai în faptul că are un corp frumos. Trebuie să fie altceva.

Firește, Hanna nu se gîndea nici pe departe la sclavul acela, dar conștiința că tânărul e frumos o bucura și o făcea să fie mai sigură. De altminteri, dacă vorbesc des-

pire ea ca despre o femeie, nu trebuie să fiu înțeles greșit. Avea vreo douăzeci și șase de ani și nu era căsătorită. A vorbi, pe de altă parte, despre dânsa ca despre o tînără fată ar avea drept rezultat o imagine cu totul falsă. E un cuvînt stupid care provoacă situații penibile.

Tînărul se îndreptă spre locul unde se găseau lucrurile Hannei și luă prosopul, ca să și-1 înfășoare în jurul trupului. Dar nu izbutea să se descurce.

— Cît sînteți de neîndemînatic ! spuse Hanna. Veniți încoace.

îl ajută și-i înnodă prosopul la coapse. Cînd îl atinse, prin trupul tînărului trecu un fior. Hanna avea mîinile reci de apa mării, pe cînd el era complet uscat și cald, de parcă n-ar fi fost de loc în apă.

— Așa, zâse ea, acum are să țină !

Era un prosop de baie albastru-deschis, cam spălăcit, „îi stă bine”, gîndi Hanna.

— L-am împrumutat de la o prietenă, îi .povesti. Eu nu mai am. Toate lucrurile mi-au ars.

La vorbele ei, tînărul încuviință din cap.

— Și acum, îi porunci Hanna, așezați-vă colo pe nisip și uitați-vă în altă parte, în timp ce mă îmbrac.

Tînărul se supuse și-și îndreptă privirea spre mare.

„Proastă afacere, își zise ea, pe cînd își scotea costumul de baie ud, i-am dat prosopul și nu mai am cu ce să mă șterg.” în cele din urmă, se folosi de cămașă. „Și așa, în curînd se înnoptează, iar pînă mîine e uscată.”

Cu toate astea, se necăji. „Ia te uită ce frumușel mi-am atîmat ceva de gît, se certă ea de una singură. Stă colo și se lasă cu totul în grija mea. Cum de^am ajuns la una ca asta ? Așa ceva numai mie mi se poate întîmpla. Și pe deasupra mă mai doare și capul de-mi plesnește.”

în zare fulgeră și țărmul fu luminat într-o pîlpîire.

— Nu-i nimic, îi zise Hanna tînărului, care își întoarse ochii spre ea. O să vină o furtună. Se simte.

„I-am poruncit doar să se uite în altă parte, își spuse ea din nou. Dar nu, el se uită la mine. Puțin îmi pasă însă, e un băiat bun și nu-i trece nimic prin cap. Abia

dacă am să i-o mai repet o dată, îi sugerez gînduri neroade."

„Poate i-o fi foame. Ce necaz mi-e că nu i-am întrebat mai înainte pe pescari. Pe vremuri, se puteau cumpăra de la ei țipari. Țipari ! Ei poftim, m-or fi așteptat tocmai pe mine cu țiparii lor ! Totuși, dacă tînărul vine din mare, n-o fi vrînd să mănînce decît pești și scoici.“ își aruncă în treacăt o privire asupra lui. „Slavă Domnului, nu pare flămând, hotărî Hanna. E încă un copil aproape. Ba cel mai bun lucru .pentru el ar fi un pahar cu lapte."

Spunîndu-și asta, rîse ușor pentru ea însăși ; și tînărul rîse la rîndul lui.

„îi dă mîna să rîdă, își zise Hanna. Da de unde să iau oare lapte ? în definitiv, probabil că nici nu-i trece prin minte că noi facem foame de mulți ani încoace. își închipuie că n-ai decît să strigi «mama» și mîncarea a și răsărit pe masă."

„Dar, la urma urmelor, n-are nici o vină și trebuie să văd cum pot să-1 satur."

După ce se îmbrăcă, urcară costișa împădurită. Era foarte întuneric pe drumul acela îngust. Hanna îl lăsă pe tînăr să meargă înainte. Spatele lui gol strălucea de parcă l-ar fi luminat lima. Deodată se împiedică. Prosopul se desfăcuse și el se împleticise cu picioarele într-însul. Se aplecă și i-1 întinse Hannei, încurcat.

— Nu-i nimic, spuse ea. Sus, vi-1 leg eu bine la loc.

„Are încă multe lucruri de învățat, își zise ea. Nu trebuie lăsat singur, căci lumea o să-și bată joc de el." Ajunși sus, descuie cabana și aprinse o luminare.

— Trebuie s-o folosim cu economie, spuse Hanna. E foarte scumpă. Am luat-o cu mine pentru orice eventualitate. Așa, așezați-vă acum la masă. Dacă vă e frig, vă puteți pune pe umeri haina mea de ploaie. Am să fac ceai. Mi-au dat pescarii puțin petrol. L-am schimbat pe țigări, nici măcar nu voiau să le primească. De altfel, ăsta-i ceai veritabil. Mama a ținut să-1 iau, cu toate că și ei îi place mult.

Pe cînd aprindea lampa veche de petrol și așeza apa deasupra, luă hotărîrea să facă ceaiul foarte slab. „Nu pentru că nu i l-aș oferi cu dragă inimă, dar, cine știe, poate că nu suportă ceaiul. Ba o fi vrând să-1 bea și dulce. Ar fi trebuit totuși că aduc și nițel zahăr cu mine. Mi-am zis : -«La ce să mă mai ostenesc cărîndu-1». Iar mamei i-am spus : -«N-am poftă de el, păstrează-1». Cine putea ști dinainte una ca asta ? In definitiv..."

Nemulțumită, Hanna despături cămașa udă și costumul de baie și le întinse pe spătarul unui scaun, la uscat. Tot timpul, tînărul stătu cuminte pe scaunul său, urmărind-o însă pretutindeni din ochi.

Hanna troncănea mînioasă ceștile pe care le punea pe masă. „în definitiv, doar n-am venit aici de dragul lui. Oare ce și-o fi închipuind ? Voiam să fiu și eu o dată singură cu mine însămi și iată că-mi iau pe cap, chiar din prima seară, pe tînărul ăsta din apă. Ce bine-ar fi fost să nu mă fi dus la scăldat ! Nu prea sînt semne să pot scăpa așa ușor de el."

Trecu în odaia de alături, dar lăsă ușa deschisă, ca să aibă lumină. Cînd se aplecă spre geamantan și dădu să caute ceva acolo, se făcu brusc întuneric. Tînărul se luase tăcut după dînsa și se oprise în deschizătura ușii.

— De ce nu stați jos ? îl certă Hanna. Nu fug de dumneavoastră. Aduc numai sandvișurile. Mama mi le-a pregătit pentru călătorie. Cu siguranță că a pus toată rația de mezeluri pe o săptămînă. Orice aș face, mereu mă trage pe sfoară. Dar n-am avut de loc poftă de mîncare pe drum. Era prea cald. De altfel, nici acum. Poftim, mîncați.

După ce pregăti ceaiul și-1 servi, Hanna se așeză în fața lui. își luă ceașca și suflă în ea, ca să-1 răcească. Tînărul n-o scăpa din ochi și făcea totul întocmai ca și dînsa, pentru că își închipuia, desigur, că așa se cuvenea.

„Are mîini frumoase, constată Hanna. Ce nostim, cu astea m-a apucat de picior ! Ca și cînd ar fi îngăduit. Poate totuși așa o fi obiceiul pe la el; oricum, and a făcut-o, nu i-a trecut nimic prin minte."

„Tare aș mai lua o aspirină. Dar tînărul o să se neliniștească, ori o să vrea și el o pastilă. Cu siguranță că n-a avut încă, în viața lui, dureri de cap.“

„Acum aș putea fuma și o țigară. Dar ce-o să creadă despre mine ? Și pe lîngă asta : mai am doar douăzeci și două, nu, stai, cinci i-am dat pescarului, trei le-am fumat eu pe drum, dar oricare ar fi situația, mîine voi căpăta pe ele ceva în schimb, pentru dînsul. Asta e mai important."

— în orice caz, trebuie să ne așteptăm la o furtună, spuse ea reculegîndu-se. Pînă una, alta, povestiți-mi ceva despre dumneavoastră. De unde veniți ? Vreau să zic, cum e pe la dumneavoastră ?

Tînărul o privea atent, ca să-i înțeleagă întrebările.

— Sau, mai bine : cum vă cheamă ? întrebă Hanna. Trebuie să aveți totuși un nume.

Tînărul clătină din cap.

— Dar așa ceva nu există. Cel mult, poate nu vreți să mi-1 spuneți ? Și atunci cum să mă adresez dumneavoastră ? Ori poate să vă ghicesc numele ?

„Da, oare cum i s-ar putea spune ?“ chibzui ea, examinîndu-1 cu privirea. Nici un nume nu i se păru îndeajuns de potrivit, însă în cele din urmă îi veni unul în minte și nici nu apucase bine să-1 pronunțe, că tînărul și încuviință bucuros, cu capul.

„Curios, își spuse Hanna. N^arn cunoscut niciodată pe cineva pe care să-1 cheme așa. Doar uneori mă gîndeam : e im nume frumos. Ar putea fi folosit cândva. Dar, în orice caz, lui i se potrivește. Nici nu l<ir putea chema altfel." Și rosti numele ca pentru sine, ușor, fără să miște buzele.

Tînărul roși de bucurie.

„Poate că... se sperie Hanna. Cum de nu mi-a dat prin minte mai demult." Se gîndi că poate o fi vreun înecat, dar nu îndrăzni să-1 întrebe cu glas tare. Tînărul păru să fi priceput însă căci dădu din cap în semn că nu.

— A fost o prostie din parte-mi, se scuză Hanna. Nu trebuie să mi-o luați în nume de rău. De altfel, nu-i ni-

mic deosebit intr-asta ; căci s-ar fii putut să fie și așa. Am avut un cunoscut, un inginer-secund. Cînd au atacat Norvegia, vasul lui s-a scufundat. De fapt, n-aveam nimic de-a face cu el ; era prietenul unei colege. Cînd ea mi-a povestit asta, pe atunci, nu m-am putut opri să mă întreb : oare cum or fi trăind acolo jos, pe fundul mării ?

Hanna voise să-i abată gîndurile spunînd asta, dar, spre rușinea ei, nu mai găsea o cale de întoarcere.

— Sînt și meduze pe acolo, urmă ea, ceea ce nu-i plăcut. Dar, ce tot vorbim despre asta! Mă numesc Hanna. Puteți să-mi spuneți așa, dacă vieți.

Tînărul rise ștrengărește, de parcă ar fi știut mai bine ca ea. Avea aerul să creadă că Hanna vrea să-1 ducă de nas.

— Da, chiar așa mă numesc ! se înfierbîntă Hanna. Pot să vă arăt buletinul. Nici mie nu-mi place numele prea mult, dar nu e vina mea. Bunicul meu se numea Johannes.

Tînărul părea însă că tot se mai îndoiește.

— Dar atunci, cum ar trebui să mă cheme, după părerea dumneavoastră ? îl întrebă Hanna, la rîndul ei, pri- vindu-1 cu interes.

„Ce întrebare de prisos", păru să-și spună tînărul: căci trecu cam multișor pînă ce răspunse. își mișca gura, dar nu se auzi nici un sunet. Buzele lui se lipiră încet de două ori, apoi rămaseră ușor întredeschise. Hanna se înmuie de tot. „Măcar de-aș ști ce-și închipuie despre mine. Nu mi-ar plăcea de loc să-1 dezamăgesc. Are o încredere totală în mine." Se întoarse încurcată, căutînd un pretext. Se ridică să aducă un pachețel de biscuiți.

— Uitasem cu totul de ei. Sînt din Suedia. Gustați. Biscuiți ca ăștia nu mai există pe la noi. I-am primit cadou de ziua mea de naștere. De fapt, voiam să-i mai păstrez, dar acum e totuna. Serviți.

Hanna se plimba prin cameră încoace și încolo, căutîndu-și de lucru. Fiindcă nu mai voia să-1 privească într-una pe tînăr. Apoi deodată se așeză iar și zise :

— Acum știu cine sînteți. Ce prostie că nu mi-am dat seama de îndată ! Nu, nu fug. Să nu vă închipuiți cumva că mi-ar fi teamă de dumneavoastră. La ce bun ? Poate chiar de aceea am și venit încoace. Așadar, e în perfectă ordine că ne-am întîlnit mai adineauri în apă. Atît doar că nu v-am recunoscut imediat.

Tînărul o privea însă fără să înțeleagă.

— La ce bun să ne mai jucăm de-a v-ați ascunselea, insistă Hanna, încercînd să-1 convingă. Recunoașteți. Mi-a povestit cineva odinioară, sau am citit undeva că așa este și acum mi-am adus din nou aminte. Cînd vine îngerul morții, firește că nu-1 recunoști dintr-o dată, dar în scurt timp te îndrăgostești de el și atunci s-a isprăvit.

Tînărul nu păru însă nicidecum că ar vrea să accepte propunerea ei.

Deodată, Hanna izbucni în plîns. O făcea fără voie și era ea însăși surprinsă, dar lacrimile îi curgeau de la sine. La început, doar ochii i se umeziră. „O să treacă îndată, își zise, și n-o să bage de seamă. “ Dar apoi nu mai fu chip să se oprească și lacrimile îi șiroiră pe față.

— Iertați-mă, mai încercă să spună. Cel mai bine e să nu luați în seamă. Nu sînt plîngăreață de felul meu. N-am mai văzut marea de șase ani. Iată explicația. Nu vă puteți închipui ce înseamnă asta. Nici măcar nu știam că aș mai fi în stane să plîng.

O (lacrimă picură în ceașca de ceai și cînd Hanna o văzu, fu și mai rău.

Tînărul se frămîntă neliniștit pe scaun. Nu știa bine ce trebuie să facă. Dacă ar fi avut o batistă, i-ar fi dat-o, desigur, Hannei. Cu multă sfială, întinse mîna înspre ea, ca s-o mîngîie. Dar cînd îi atinse fața, Hanna îi îndepărtă mîna.

— Lasă, spuse ea, îmi trece îndată.

Deocamdată însă, nu trecea. Hanna îi apucase mîna întinsă pe masă și i-o strîngea.

— Oare ce să fac cu tine ? suspină ea, piîngînd. Or să te vîre într-o uniformă și or să te trimită la război. Așa procedează cu toți și eu nu pot schimba nimic. Tre-

buie, totuși, să-ți dai seama că asta nu ți se potrivește de loc. Habar n-ai ce se petrece pe aici. îți închipui că pretutindeni e ca acolo de unde vii, sau, dacă vrei, așa ca în locurile astea. Aici e manea și mai sînt copaci încă, și ogoare, și satul de pescari. Nici eu n-am mai știut de ele. Căsuța asta a fost într-adevăr puțin prădată, dar nu-i nimic. Aparține părinților fostului meu logodnic. Ei mi-au spus : „Du-te și vezi ce mai e pe acolo. Noi sîntem prea bătrîni pentru așa ceva.“ Era unicul lor fiu, a căzut chiar la începutut războiului. Ce mult e de atunci ! Dar dacă mergi doar cîțiva pași mai încolo prin țară, totul e distrus. Noi ne-am deprins : n-o mai știm altfel și ne închipuim că așa trebuie să fie. Dar, tu, ce să faci tu acolo ? Crezi poate că într-o zi are să fie mai bine și văzînd ăia că totul a fost distrus, n-or să mai facă război ? Ah, dacă pe-asta te bizui, fii sigur că o vor lua totuși de la capăt. Nu le dă pace nici un pic, pe cît se pare, altfel nu se poate. Și apoi vei muri, și așa ceva nu vreau. Și chiar dacă n-ai să mori, te întorci cu 'totul schimbat și nu mai știi cum să te porți cu mine. Așa sînt 'toți, văd eu. După aceea, te învîrți furios de colo pînă colo, fiindcă ți-e foame. Sau te apuci de bursa neagră, ca să cîștigi bani și să cumperi cîte ceva. Dar de așa ceva nu ești bun de loc. Și eu ? Dacă văd toate astea, ce să fac ? Mi-a spus o doctoriță nu demult : „Cine aduce *pe* lume un copil, în împrejurările de astăzi, săvîrșește o crimă". Era mîniată pe bărbați, fiindcă nu se gîndesc mai bine.

Uite, mama e o femeie cumsecade și eu o iubesc. Dar nu pot sta de vorbă cu dînsa despre astea. Sînt funcționară la o librărie. Cînd vin seara acasă, mama îmi povestește, de pildă, că a cumpărat de ia zarzavagiu o căpățînă de varză. Și a stat pentru ea la coadă două ceasuri. I-ar plăcea să mă bucur și uneori chiar reușesc. Dar pentru varza asta, nu merită nicidecum. Sau a avut necazuri la bucătărie cu oamenii la care locuim, ori ceva asemănător. Nu stăm în condiții bune. Tot cartierul nostru a ars și a trebuit să ne găsim un adăpost. îți închipui poate că am vreo avere. Da, odinioară. Dar am pierdut

totul. O rochie ca asta de pe mine n-aș fi purtat în ruptul capului altădată. Vezi, și pe urmă trebuie s-o mingii pe mama. „Nu-i chiar atît de greu“, îi spun eu. Dar nu-i adevărat și nu izbutesc întotdeauna s-o mîngîi. Atunci mă supăr. Nu știi nici pe departe ce răi am devenit cu toții. Dacă ai ști, nici n-ai mai încerca. Poate că ai deveni și tu rău, absolut fără vina ta. Tu însă mă apuci numai de picior și îți zici : „O să se descurce ea“. Dar cum să fac ? Și ce știi tu, în definitiv, despre mine ?

De abia acum trei zile m-am hotărît să vin încoace. Cu totul pe neașeptate. Nu era de loc ușor să obții un bilet. Și pe urmă, călătoria obositoare... Mi^am zis : „Trebuie să te smulgi o dată din toate și să chibzuiești bine asupra situației". Cum puteam ști oare dinainte că voi plînge ? Căci nici măcar cu cei mai buni nu poți vorbi despre asta. Da, există și astfel de oameni. Nu-i adevărat că sîntem cu toții răi. Unii au rămas așa cum trebuie să fie. Nu-s mulți și sînt greu de găsit, dar mai există cîțiva totuși. Dacă-i găsești, nu trebuie însă în nici un caz să vorbești cu ei despre asta. Vreau să zic despre varză și altele asemenea. Fiindcă au să-ți spună : „Asta nu-i atît de important", și te cupride rușinea. Poate că tot așa gîndești și tu și, la drept vorbind, nici nu e important. Dar dacă nimeni nu se sinchisește de asta, mori de foame. Prin urmare, cum să mă descurc ?

Hanna strînse mîna tînărului și se sperie ea însăși de gestul acesta.

— Ți-am pricinuit o durere ? îl întrebă ea. Ni ți-e frig ? De ce nu mănînci biscuiți ? Sînt atât de buni ! Altceva n-am pentru tine. Sînt făcuți cu unt veritabil. De fapt nici ceaiul nu era pentru tine. Mi l-a dat un client. I-am procurat o carte de care avea nevoie urgent. Și cărți se găsesc destul de puține. Mai întâi n-am vrut să primesc ceaiul, dar pe urmă tot l-am acceptat. Din anumite motive.

Ascultă. Poți să afli liniștit totul. Ba chiar e mai bine, pentru ca să nu-mi faci după aceea reproșuri. Pe lîngă asta, nici n-am luat deocamdată o hotărîre definitivă.

Pentru că, de fapt, azi mi-am dat întâlnire cu el. Vorbesc de cel pentru care am procurat ceaiul. E drept că zice într-una : n-am nevoie de ceai ; eu știu însă cît e de bun, totuși, pentru felul lui de muncă. Nu i-am pomenit nimic despre călătoria mea. Dacă n-o să vin astăzi, o să se cam mire. Dar nu prea multă vreme. Mai întâi am vrut să-i scriu, dar după aceea am renunțat. O să-și spună : „A intervenit ceva", și imediat se va apuca de lucru. De fapt nu vrea să fie atît de aspru pe cît sună vorbele astea, dar nu prea sînt sigură de mine. Ce crezi ?

Acum trei zile mi s-a părut că așa stau lucrurile. Ședeam pe canapea în camera lui și coseam ceva. Observasem că i se rosese manșeta de ia mîneca stângă a cămășii. Din cauza ceasului de la mină. I-am spus : „Dă-mi-o încoace, se poate întoarce", iar el mi-a răspuns supărat : „Nu-i nevoie !“ Și : „Nu pentru asta ești aici". Eu am luat însă cămașa, fără multă vorbă, și m-am apucat de treabă.

Stătea la pian și exersa ceva. E pianist. L-am cunoscut cînd a intrat o dată în magazin și a căutat o carte. L-am întrebat : „De ce nu mai dați concerte ?“ Fiindcă înainte de război îl ascultasem de vreo cîteva ori. Era de pe atunci destul de cunoscut.

Din ziua aceea ne cunoaștem. Susținea că mai întâi era nevoie ca degetele să-i devină iarăși flexibile. Pînă la urmă, îl luaseră și pe el la armată. E o rușine ! Cînd fac război, totul li-e indiferent, și pe cel ce se opune îl împușcă ei înșiși. Vezi tu, așa stau lucrurile pe-aici, pe la noi.

Dar povestea cu degetele nu e singurul motiv. Și le-ar fi puitut folosi iar, încă de multă vreme, așa cum voia.

Totuși, nu-mi era îngăduit să-1 întreb. Dacă o făceam, mă lua în rîs, sau se supăra. De aceea mă prefăceam că nu mă interesează.

Cred că știu totuși. Atât numai că e greu de explicat. Eu n-am studiat muzica. Odată a venit la el un cunoscut, în general, n-are decît puține relații. Au purtat discuții

îndelungate; era foarte interesant pentru mine. El îi spunea cunoscutului : „Nu vă înțeleg de ce nu rămîneți mai degrabă în ascunzătoarea voastră și nu tăceți. Pur și simplu, vă e teamă de tăcere, asta-i. Ca atare, vă așezați acolo și dați din gură, așa cum ați fost deprinși. Ca și cînd între timp n-ar fi fost nici război, nici nimic altceva. Asta-i totuna cu a ridica un scrînciob la marginea unui oraș distrus și a zice : -«Poftiți ! urcați-vă și dați-vă în leagăn». “

Cunoscutul acela era 'im sciitor și a rîs de toate astea. El însă nu vedea nimic ridicol. Și a adăugat: „Oamenii aleargă la concert, ca să-și uite nenorocirile pentru un ceas. Nu li se poate lua în nume de rău, dar și o sticlă de vin ar face același lucru, la fel de bine, atât doar că te costă ceva mai mult, la negru, deeît un bilet de concert. Cît privește muzica, însă, e curată prostituție/[1]

Nu trebuie să te simți șocat de expresiile lui. Natural că lucrurile nu stau chiar așa. Dar, cu aproximație, se înțelege, cred ?

în timp se coseam la cămașă, el exersa aceeași bucată. Se întrerupea de multe ori și o lua de la capăt. De fiecare dată cînd se întrerupea, mă speriam, pentru că se întîmpla cu totul pe neașteptate. în sinea mea, socoteam că execută bucata foarte bine și că mai bine nici n-ar putea fi cîntată. Dar atunci, de ce nu-și duce povestea pînă la capăt ?

îl observam într-ascuns. Nu trebuia să bage de seamă. Nu putea suporta asta. Ținea ultimul ton apăsat și-1 asculta îndelung.

Vezi, atunci m-am hotărît să vin încoace. Mi-e îngrozitor de greu să-ți explic. Nu mi-ar plăcea de loc să crezi că aș vrea să-1 ponegresc. Dacă ai ști cu cît drag m-aș întoarce, chiar în minutul acesta, la el ! Da, împreună cu tine. Poți veni și tu. Te-ai împăca foarte bine cu dîn- sul. V-ați înțelege din primul moment.

Să știi chiar că semănați întrucîtva. Altcineva poate n-ar observa, dar eu văd. N-ai de ce să-ți întorci privirile în altă parte, din cauza asta. Firește că e mai în vîrstă,

are riduri pe față și gura adeseori schimonosită. Și părul e altfel, are chiar cîteva fire albe. Nu multe. Dar cîndva, vreau să zic înainte de această epocă, înainte de a fi fost soldat și de a fi fost distrus totul, și încă și mai demult, trebuie să fi arătat ca și tine. Cu siguranță.

Iar uneori mai arată și astăzi așa. Atunci... atunci... chiar nu ți-e frig ? De-aș fi știut c-o să te înitîlnesc aici ' Aș mai fi adus și alte lucruri. Așa, însă, n-am absolut nimic pentru tine.

Da, și după felul cum stătea la pian, se vedea că nu se gîndea de loc la mine. Cu atîta încordare era preocupat de munca lui. Știam însă exact cum urmau să se desfășoare lucrurile. După o vreme, avea să se așeze lîngă mine. Adică numai dacă nu izbutea să cînte bucata pînă la capăt. Avea să-și aprindă o țigară și să se poarte ca și cînd nu i-ar fi păsat. Eu însă aș fi băgat de seamă. După asta, am fi stat de vorbă, sau s-ar fi apucat de altceva.

Va să zică n-are nevoie de mine. Asta e. Nu trebuie să te sperii ; totuși nu se cade să te păcălești singur. Firește, eu pot să-i întorc manșetele la cămașă. Și adeseori e obosit și atunci vine. Dar așa cum ședea la pian, nu existam pentru el pe lume. Dimpotrivă, n-aș fi putut decît să-1 tulbur.

Vrei să mă crezi că din cauza asta eram adeseori furioasă pe el ? Acum nu, și chiar era nedrept din partea mea. De altminteri și pe tine am fost supărată, oricît ne cunoaștem de puțin. Așa sînt eu, nu e vina ta.

Și dacă ar fi terminat de cîntat bucata așa cum credea că se cuvine ? Ce s-ar fi întîmplat atunci ?

Nu-ți pot zugrăvi în cuvinte cît eram de înspăimîntată. Mi-era cu adevărat groază că totul ar fi dispărut, dacă m-aș fi gîndit mai mult. Camera, canapeaua, cămașa și eu.

Trebuia într-adevăr să mă agăț bine de cămașă. El însă ar fi cîntat mai departe și nu s-ar fi sinchisit de nimic.

Fiindcă voiam să discut ceva cu dînsul. Nu despre lucruri cum ar fi varza și grijile pe care le dezbăteam cu mama. Nu putea fi vorba de așa ceva. Există totuși unele probleme mai importante.

în loc să discut, am plecat. Ah, n-a fost simplu. Nici nu știu dacă am procedat bine. După cum nu știu nici ce voi face pe urmă. Dar trebuie să văd cum o voi scoate singură la capăt. Aș fi putut, de altfel, să iau mai bine seama. Căci, la urma urmelor, asta nici nu e treaba lui.

Și poate că, în timp ce stau aici, el își cîntă bucata pînă la capăt !

Hanna rămase multă vreme pe gînduri ; uitase cu totul că nu era singură. De-abia o rafală neașteptată de vînt, ce se abătu dinspre uscat asupra căsuței, o aduse din nou la realitate. Tînărul ședea ca și mai înainte în fața ei, părînd că-i vine tare greu să-și mai țină ochii deschiși.

„Sărăcuțul, își zise Hanna rușinată, de ce i-am povestit oare toate astea ? Doar el nu pricepe și-și dă osteneala să mă asculte, numai ca să-mi facă plăcere. Ce caraghioasă sînt !“

— Acuma trebuie să te duci la culcare, zise ea. Trebuie să economisim și luminarea. Arde de prea multă vreme. Haide ! Nu avem așternut decît pentru un pat, dar o să ne descurcăm.

Luă luminarea și trecu în camera de alături și tânărul o urmă buimăcit de somn.

— Hai, întinde-te, spuse ea. Vreau numai să spăl ceștile, ca să nu trebuiască s-o fac mîine dimineață.

Tînărul își desfăcu prosopul din jurul coapselor și se strădui să-1 împăturească cu grijă, pe urmele vechilor îndoituri. Hanna fu foarte mirată. „E tare ordonat", își zise.

— Lasă. Aruncă-ă pe scaun. îl împăturesc eu după aceea, spuse ea.

Tînărul se strecură în pat, iar Hanna se întoarse cu luminarea în bucătărie, pentru a face curat.

Pe cînd se îndeletnicea cu asta, se dezlănțui, în cele din urmă, furtuna. Tresări puternic și după primul bubuit de tunet, se uită prin ușa deschisă, în dormitor. Dar acolo nu se mișca nimic.

„De fapt, ar trebuie să aștept pînă ce trece, ehibzui ea. Nici măcar nu bănuiește că mă tem de furtună." Pe urmă se dezbrăcă totuși.

Cînd ea se apropie de pat, tînărul dormea. Nu știu dacă Hanna se așteptase la altceva. „Nici o mirare că e obosit, își zise. E prima lui zi pe uscat și prin cîte nu i-a fost dat să treacă pînă acum !“ Era întins pe o parte și respira liniștit. Pieptul și brațele nu-i erau învelite, fiindcă îi era desigur prea cald.

Hanna ținu mîna în dreptul luminării, ca să nu-1 trezească lumina și îl contemplă mișcată. îi păru rău că nu-i dăduse o sărutare ca de noapte bună.

„O fi așteptat poate așa ceva ? Sau te pomenești că ar fi trebuit să spunem împreună vreo rugăciune de seară ?“

Zîmbind de una singură, suflă în luminare și se întinse, cu băgare de seamă, lîngă el, în pat. Era loc destul. Tînărul nu se trezi.

Afară ploaia răpăia și Hanna adormi de îndată.

Nu trebuie să ne mirăm de faptul că tînărul a plecat a doua zi dimineața. Nici Hanna nu se miră. Am spus că de cele mai multe ori asemenea povești se termină cam trist, sau cel puțin în chip nesatisfăcător. Dacă aș fi născocit eu povestea asta, n-ar fi fost greu de inventat o încheiere oarecare, ca să nu mai rămînă nimeni nedumerit, în legătură cu ceea ce a urmat. N-ar fi nevoie de prea multe vorbe despre Hanna și despre tînăr. Poate că a izbutit totuși să capete, prin schimb, de la pescari, niște țipari, ceea ce tot ar însemna, de pildă, ceva. Sau Hanna îi trimite o scrisoare mamei sale. N-aș avea decît să introduc aici scrisoarea aceasta : ar fi lucrul cel mai simplu. în ce-1 privește pe pianist, e în orice caz mult mai greu să-i născocim o soartă. Am ține mult, de exemplu, să știm dacă a reușit să-și cînte bucata pînă la sfîrșit. Dar cine știe ? Poate că, între timp, l-a ascultat careva în sala de concert. Chiar și în acest caz, însă, chestiunea tot nerezolvată ar rămîne : știe pianistul ceva despre în- tîmplarea Hannei ? Și dacă știe : a avut ea vreo influență

asupra execuţiei bucăţii ? Dar, după cum vă spuneam, toate astea nu sînt născocite de mine, şi nu voi povesti decît ceea ce ştiu.

A doua zi dimineaţă, Hanna ieşi în uşa cabanei. Înăuntru, aerul era cam închis, din ziua precedentă. Furtuna trecuse de mult. Pămîntul, răcorit şi curat, se întindea la soare. Nu prea departe, o vulpe şedea în faţa unei găuri de şoarece. Aproape fără să-şi mişte capul, trase cu ochiul spre Hanna, cu viclenie. „N-are decît să şadă acolo“, îşi zise vulpea, şi nemaiţinînd socoteală de ea, reveni la preocupările sale.

Hanna respiră adine. „Ah, ieri am plîns", îi trecu acum prin minte. Printre trunchiurile fagilor de pe colină, marea licărea argintie.

„Data viitoare", vru să spună Hanna, dar nici nu-şi duse gîndul pînă la capăt, pentru că i se părea prea de la sine înţeles. „N-<are decît să vină, îşi spuse ea, am să mă descurc eu într-un fel sau altul."

Marea se încreţise doar uşor de tot. Valuri mărunte pipăiau ţărmul, unul după altul, foarte delicat, fără să lase vreo urmă.

In orice caz, cam aşa ceva s-ar putea spune despre toate acestea, fără să minţim. Femeile care trec printr-o asemenea întîmplare pot scoate mai mult dintr-însa. Ele îşi pot dori, bunăoară, un copil care să semene cu acest tînăr din mare şi, dacă îşi dau osteneală, dorinţa li se va împlini chiar. Asta înseamnă totuşi mult mai mult decît să stai pe o stîncă singuratică şi să cînţi seara, din cînd în cînd, o melodie plină de dor.

îmi vine de altfel în legătură cu asta în minte o maximă ciudată pe care am citit-o o dată undeva. Cred că e din vechea Eladă, dar nu ştiu anume a cui : Marea spală toate suferinţele oamenilor.

în româneşte de
***Val.* PANAITESCU**

HEINZ PIONTEK

Săgeți roșii

Greierii. Greierii.

Lohoff sări din somn. Nu știa că se revenise asupra hotărîrii. își aducea aminte doar de soare, cum se încrucișa pe cerul unde era stăpîn, ca un reflector uriaș, aprins- stins, aprins-stins. Acum auzea greierii cîntînd pe tăpșanele muntelui și revărsatul zorilor începu să vibreze sub impulsul 'cântecului lor. Se simțea ca atunci cînd trebuie să te arunci asupra unei ferestre, să spargi cu pumnii goi tot ce-i de sticlă în cameră. Dinaintea ochilor îi jucau săgeți roșii.

Deodată îi veni în minte înțelegerea de ieri, pe care nici unul n-o prea luase în serios. Nu putea pricepe de ce aseară fuseseră atît de plicticoși și de stîngaci. Sări imediat din pat și alergă dincolo, în baie. Trase nerăbdător, cu lama -peste țepii din barbă, își vîiri capul sub apă. Greierii țîrîiau afară de zor în dimineața aceea și îi însoțeau gîn- durile. îi umblau prin minte mai multe lucruri, în același timp.

Cînd ieși din nou pe coridor, Lohoff era îmbrăcat într-un costum de olandă, cu niște pantofi grosolani. Ciocăni la ușa de alături și fiindcă nu se auzea nici o mișcare, trecu mai departe, la cealaltă ușă, unde bătu cu

pumnii. îi răspunse o voce amețită de somn. Lohoff aminti înțelegere, dar vocea îl trimise la dracu.

— Ehe ! Strașnică zi se arată, ascultă-mă pe mine, înăuntru se vorbea în șoaptă.

Jos, în bucătărie, o întîlni pe gazdă încă în capot, ou părul lățos și cu o față grasă, rozaiie. Femeia îl imploră printr-^un gest și el o privi iar abia cînd o văzu că-și strînge gulerul capotului sub bărbie, de parcă ar fi avut dureri de gît.

— Putem lua micul dejun într-o jumătate de oră ?

Gazda dipi din ochi. Apoi zvârli un boț de unt pe foc, le ocărî pe Iris și pe Kathi și încercă să-1 descoase. Dar de data asta Lohoff abia deschise gura, dădu numai din cap și pomi încetișor îndărăt, spre ușă.

De sus, venea către el Rudja, înaltă și indolentă, îmbrăcată cu ceva foarte subțire. Pe coridor era aproape întuneric și de-abia când ajunse lîngă el, înțelese că-i de acord. își încolăci brațele de gîtul lui și-l făcu să tremure de căldura ei.

— L-am bătut cumplit cu pumnii, spuse ea. Bineînțeles că venim cu tine.

O îmbrățișă, fericirea lui era o durere sălbatică. Apoi se auziră pași, Rudja se desprinse de el și începu să vorbească despre Jens.

— Strașnic leneș ! spuse ea.

Jens apăru în ușă.

— Nu uita, să iei și ceva călduros, zise Lohoff.

Jens nu spuse nici o vorbă și trecu spre baia așezată de cealaltă parte.

— Mă grăbesc, spuse Rudja și sub gene îi sclipeau fulgere.

Lohoff ieși din casă cu aparatul fotografic atîmat la gît. Se duse în spatele pensiunii, unde-și parcau dienții mașinile, o descuie pe a lui, un automobil lung și decapotabil, de două locuri, coti în șosea și se opri în fața porții. Pentru el soarele încă nu răsărise, dar dincolo, în partea cealaltă a văii, zimții peretelui muntos începeau să ia foc,

iar umbrele dezvăluite fără milă le dădeau la iveală formele.

La micul dejun vorbi numai Rudja. Lohoff nu mîncă aproape nimic, însă studentul Jens înghiți morocănos toată porția, plus ce mai rămase de la Lohoff și bău patru cești de cafea. Jens avea douăzeci și cină de ani, era doar puțin mai mare ca Rudja. Avea o figură de toreador. Părul scurt și blond semăna cu o stepă, deasupra obrazului ars de soare. îi servea fata gazdei cea durdulie. O chema Iris și maică-sa, care devora

romane, era mîndră de nume.

Cînd Jens își aprinse o țigară, Lohoff spuse că se poate fuma și în mașină și se ridică.

Cu Rudja în mijloc ieșiră în fața casei. Rudja avea un mers splendid. Rîdea, și rîsul ei suna ca un gîngurit. Rezemate de ușa casei, Iris și Kathi urmăreau plecarea, se înghionteau chicotind și făcură alene semn din urmă.

Coborau străbătînd umbre lungi. Peste tot porumb ofilit, fîn cosit, brîndușe de toamnă. Jos, în oraș, Lohoff își umplu rezervorul de benzină și împinse îndărăt capota ; plutea un miros răcoros și dulce în ulițele unde jaluzelele zdrăngăneau ridicîndu-se, iar rîndunelele zburau în zigzag deasupra fațadelor proaspăt văruite. Cetatea avea un coif umed și ochi umbriți, ca o santinelă după schimbul de noapte.

— Strașnic, așa dis-de-dimineață ! spuse Rudja și se întinse pe locul ei.

Jens fuma.

— Cît mai avem ? întrebă ea.

— Cincisprezece kilometri pînă la chei, spuse Lohoff.

De la ieșirea din oraș, soarele strălucea în mașină iar vîntul îi răscolea Rudjei părul. Lohoff conducea bine, pe șosele nu prea era circulație, cotiră din șoseaua principală, netedă ca oglinda, și ajunseră pe drumuri din ce în ce mai proaste, urcînd treptat ; pe urmă drumul sui în serpentină printr-o pădure cu albii de șuvoaie și hîrtoape.

La un parchet, coborîră. Fotograful le întinse lucrurile din mașină ; din aparatura foto alese numai aparatul Leica, cel cu Obiectiv Summaron, trei virgulă cinci.

— Există două posibilități, spuse el. Una de aproximativ trei ore pe ipotecă, pînă la cabană, sau nouăzeci de minute prin strungă. Pe la strungă e interzis, deci tocmai bine pentru voi.

— Oum așa ? întrebă Rudja.

— în timpul războiului, nimănui nu i-a păsat de punți. Unele trebuie să fie putrezite.

— Mama lui de război ! spuse Jens.

— Abia a treia parte, cea de jos, este iarăși practicabilă, după cum mi s-a spus.

Jens scurma cu piciorul în pămînt. Nu se mai minuna cum de le știa Lohoff pe toate.

Rudja spuse :

— Dacă n-o fi nimic de făcut, am putea eventual să ne întoarcem.

Ajunseră la o tăbliță indicatoare spre strungă, pe care se putea citi tot ceea ce tocmai auziseră de la Lohoff. Pe neașteptate, stîncile se înălțară vertical, aerul deveni umed și rece. Jens trecu în frunte. Umbla sprinten și era cu mult înaintea lor la prima punte, care ducea dincolo, peste un zăgaz. Apa de aici era ca apa care țîș- nește din stîncă, se puteau număra pietrele de pe fund. Mai tîrziu îl pierdură din vedere pe Jens. Prundișul din adînc era alb ca zăpada de atîta spălat, punțile înguste se clătinau sub ei, silindu-i să treacă doar cîte unul. La cascade, apa bubuia.

Jens stătea după o piatră și-i privea venind. Mai în- tîi Rudja cea neagră cu puloverul ei roșu și pantalonii strîmți, cu un sac de excursie pe umeri. își balansa brațele. Lohoff părea ca atras de un magnet. Călca îndesat și ochii lui ageri lunecau neîncetat spre ea. Jens așteptă. „Calci destul de zdravăn pentru vînsta ta ! Numai să nu-ți închipui cumva că Rudja-i nebună după tine. *Don't*

call it love". [XI] Pe urmă sări din ascunzătoare și Rudja țipă ascuțit ca o pasăre.

După o jumătate de oră ajunseră la un podeț rupt la mijloc. Se hotărîră să treacă prin pîrîu. Cînd intrară în apa ca gheața, simțiră că merg prin foc parcă. Le ajungea numai pînă la genunchi, dar mai, mai să-i doboare. Se țineau strîns de mîini, dătinîndu-se peste pietrele lucioase ca săpunul. Pîrîul curgea vijelios printre blocuri uriașe și pulberea de apă îi pătrunse pînă la piele.

Celelalte două treceri apropiate erau intacte, pe urmă lucrurile merseră mai prost și pe urmă aproape fără efort pentru ei. Transpirau în aerul rece, tălpile le

---

XI **Să nu-i spui dragoste (engl.).**

ardeau, priveau pereții de stîncă și țipau printre bubuiturile apei. Fără veste se treziră în plină lumină. Cît vedeai cu ochii, povîrnișuri deschise, pline de iarbă și în iarbă greieri, și mai încolo stîncile mute. în fața cabanei se mișcau niște puncte negre.

Cabana era o clădire mare de lemn pe o fundație de piatră. Mesele și băncile erau bătute afară, în pămînt. Un italian gras și o italiancă grasă ședeau singuri sub cerul foarte albastru,, el în cămașă, cu o litră de brînză în mînă, ea, guralivă, cojind niște ouă tari. Lohoff își aminti brusc de o fotografie a lui Cartier-Bresson, o idilă cu un undițar gras și o muierușcă fără bluză, pe malul Senei.

Se așezară jos, suflînd greu în vîntul ușor și din cabană ieși un cîine ciobănesc cît un vițel, apoi un bărbat ca un bloc de stîncă. îi cerură lapte. Omul se îndepărtă, cîinele adulmeca. Cele trei căni de cositor aduse de cabanier erau atît de reci că-i dureau degetele. Se lăsă jos lîngă ei, cu un aer superior, de neclintit. Haina și ciorapii erau din lînă de oaie. Aruncă Rudjei o privire scrutătoare, și ea trase adînc aer în piept. Apoi începu să stea de vorbă cu Lohoff.

— Peretele ? Nu, nici o ispravă. Dar priveliștea-i frumoasă.

Ca hipnotizați, cătară toți lirei deodată spre Bundkofel, care, ca o frunză galbenă, zimțată, se vedea încrustat în albastru.

— Să nu pierdeți cumva marcajul, cu toate că nu face multe parale.

Fotograful își aținti privirea pe cicatricea strîmbă de pe mîna cabanierului.

— Cel care mi-a înfipt cuțitul în mină nu mai trăiește, explică acesta cu sînge rece. De altfel, nu-i singura zgîrietură. O schijă în umăr, șase luni de spital și o împunsătură de baionetă în torace. Poate că și dumneata ți-ai încasat porția în război, îi spuse el lui Lohoff.

Jens se ridică în picioare.

— Cîinele-i iute, spuse cabanierul. Băgați de seamă.

Dar Jens pomi direct la cîinele ciobănesc și îl bătu peste coaste. Cîinele mîrîi și deodată lătră ușor, un lătrat ca un chiot de bucurie. Jens se rostogoli pe pajiște, cu potaia uriașă după el, ca un proiectil negru, apoi sări în sus, însuflețit de joacă.

— O dată am intrat la apă, cu o barcă, în Marea Nordului, povesti cabanierul, tocmai în noiembrie. Am plutit două ore împotriva furtunii, camarazii au pierit, unul după altul, eu însă am răzbit mereu printre valuri, sistematic, încăpățînat, fără răgaz. Și după aceea, cu boarfele înghețate, am mers opt ore pe gheață.

Apoi cabanierul se interesă de unde era domnul. Lohoff îi spuse.

— Am trecut și eu o dată pe acolo, ne-am răzvrătit, da, da, doi ani fără permisie și iar să scoatem castanele din foc cu mîna noastră, pentru cine știe ce fanfaron, nu, pur și simplu am forțat ușa, cînd personalul trenului n-a vrut să pornească spre casă. Strașnică grămadă, două divizii, șaptezeci de mii de oameni. Doar jumătate din ei mai sînt în viață.

După ce Lohoff plăti, cabanierul se ridică, le întoarse spatele fără să-i salute, parcă de mult n-ar mai fi fost acolo, fluieră cîinele și, trecînd pe lîngă italienii tăcuți, intră înapoi, în casă.

Jens îi întîmpină rîzînd.

— Al dracului lăudăros ! spuse el. V-ați săturat, în fine, de cît a răscolit în gunoiul trecutului ?

— E măreț, spuse Rudja.

Iar Lohoff, întrerupîndu-se în mijlocul unui gînd, izbucni :

— Se poate trăi și altfel.

Și așa .porniră în marș spre versantul abrupt. Poteca șerpuia peste pășuni, mai întîi ca drum de vite, dar n-au zărit nici urmă de vită, se auzea doar sunetul tălăngilor, încîntător și blînd. Pămîntul era umed din cauza pîrîiașelor, probabil că pe aici musteau sute de izvoare, și de

data asta Lohoff, atotștiutorul, îi informă despre constituția geologică deosebită a ținutului și le povesti despre o plantă erbacee celebră, care nu creștea decît acolo și în Himalaia. Cînd îl luară amîndoi peste picior, rîse și apoi urcară mai departe, în bună înțelegere.

Prin aer se auzi un huruit. Ridicară privirea. Nu departe de ei, pe un povîmiș, în jos, printre piloni, odgoanele groase cărau la vale bușteni și un trunchi greu răsări în mijlocul cerului albastru și alunecă pe două cabluri, în adînc.

— Frumoasă ar mai fi o coborîre ca asta, spuse studentul.

Intorcîndu-se, văzură dedesubtul lor cabana și în apropierea ei, amîndouă posturile de vamă, pe culmea trecătorii. Soarele trimitea de sus căldură, dar vîntul întețin- du-se, căldura nu-i supăra. Lucru curios, dintr-o vîlcea urcau trei cai. Cozile se agitau în vînt. Pieile lor luceau. Pășteau iarba fără frică și rătăceau pe drum, spre destinații de necrezut.

— Ce capăt dacă rezist pînă la sfîrșit ? întrebă Rudja.

— Poftim de o ascultă ! exclamă Jens. E în formă, ca o capră de munte.

Rudja se îmbufnă.

— Cel puțin tu, Robby, nu ne fad cîteva poze pentru albumul de familie, colo sus, în vîrf ?

— Sfînta Rudja în grup, zise Jens.

— Sînt sătulă de tine, scumpule ! spuse Rudja.

Lohoff se amuza.

— Sînt sătulă de amîndoi. Capul Rudjei era mic sub cununa de păr negru, un cap de șarpe. Cel mai tare mi-ar plăcea să mă întorc, spuse ea și întinse brațul în direcția cabanei.

Jens fluieră printre dinți.

— Aici sînt, cabanierule !

— Acum visează la cele două divizii, spuse Lohoff.

Rudjei îi veni să rîdă și strivi un greier, fără să observe. Țîrîitul necontenit al greierilor se subțiase foarte tare. Curînd se cufundă cu totul în adine. în schimb, începură să vorbească pietrele. Marcajul era încă bun :

săgeți roșii, trasate către vîrf, se aflau răspândite acum prin iarbă, pe sfărîmături de stâncă și pe pietre rotunjite.

încă o pantă de grohotiș îi mai despărțea de pisc. Se întindea în umbra răcorită de vînt, dar dintr-o dată, aerul începu să ardă și săgețile să joace în fața ochilor. Priveau mereu în sus, la mormanul de stînci orbitoare, galbene și albe.

— Nu sînteți zdraveni ! spuse Rudja.

Chiar și Jens părea impresionat, iar Lohoff își mai pierduse din siguranță.

— Ne oprim în plin drum.

Rudja adăugă :

— Frumos drum !

Din fericire, săgețile nu-i lăsară de căruță. După primii colți, care se ridicau impetuos, vertical, spre înalturi, poteca bătătorită ducea mai departe, chiar în inima masivului. Scînteia și fumega înăbușit ca o altă forță a naturii. Acum mergea Lohoff în frunte, iar cerbul Jens, cam istovit, încheia convoiul. Urcau ,pe platouri, cu piatră dură, cu gresie, apoi din nou printre stînci zimțate, hornuri, coaste de calcar fărîmicios ; muntele își arăta craniul, cu vine și tendoane roșietice, crestele se învîrteau

în jurul lor închizînd orizontul și încîlcind punctele cardinale.

Rudja se ținu bine, chiar și atunci cînd trebuiră să meargă în spatele șeii, pe o cărare cu prăpastie în dreapta și în stînga. în locuri mai grele, Lohoff o apuca de mîini și o tîra după el. Soarele ardea din plin piatra și le pătrundea în trupuri și în subteranele din trupuri. Din cauza încordării, aveau fierbințeli. Lohoff căuta cu ochii săgețile roșii în grohotiș, dar cu mîinile întinse mereu în aer ca s-o apuce pe Rudja. „Mă agăț de tine ca unul care se agață de curentul de înaltă tensiune, gîndi el. N-am să mă desprind niciodată !“ Sudoarea îi curgea pe obraz, picioarele îi erau ca de plumb, niște copite bolovănoase, sîngele îi vîjîia în vine, cu un sunet ascuțit.

— Gonești de parcă ți-ar fi dat cineva una-n cap, se

răzvrăti Jens din spate. Omule, de mult am greșit drumul !

Rudja tresări brusc.

— De ce nu ne-ai condus tu ?

— Eu în orice caz mă întorc. La văgăună, acolo ați pierdut din ochi răscrucea. Vedeți numai roșu înaintea ochilor.

— Mergem mai departe în direcția asta, spuse Lohoff.

— Și tu, Rudja ? întrebă Jens cu răceală.

— Ce să zică Rudja, în acest caz ? Cu nici un chip, *nu vrei* să auzi, că rămîn cu Robby !

— Las-o în pace ! spuse Lohoff tăios.

Rudja îl privi pe Jens în ochi.

— Hai, vino !

Dar Jens începuse să coboare coasta, pietrele se rostogoleau în urma lui. îndată se văzu mărunt de tot în pustietatea de-acolo și dispăru ca o picătură întunecată pe piatra fierbinte. După cîteva minute ajunseră la stînci, printr-o poartă adevărată, unde fotograful descoperi din nou marcajul roșu ; trase aer în piept ca să-1 strige pe Jens, dar o mînă asudată îi închise gura.

35 ***Heinz Piontek,***

Către pisc, vîntul fremăta tot mai aproape. Rudja înălță brațele și zbieră spre depărtările fără sfîrșit, răcoroase și albastre. Lohoff își aruncase lucrurile, și se scălda și el în răcoare. Apoi căutară adăpost de razele viclene, dar aici, sus, nu exista nici o bucățică de umbră ; pe urmă Lohoff strînse din nou fata la piept, Rudja însă se desprinse, alunecă la pămînt, își trase genunchii și-și puse capul pe ei.

După o jumătate de ceas, fața lui Jens se înălța peste bariera de stîncă. Veni întunecat ca un lup, se aruncă jos, lîngă cei doi, și-și aprinse lacom țigara. Cearcănele de sub ochii lui erau ca niște scobituri. Rudja și fotograful își mestecau merindele. Jens nu luă nici o îmbucătură, nimic, dar sorbi dintr-o înghițitură ceaiul, din care îi oferiseră puțin. Iar Lohoff, care din simplă trufie, nu le făcuse nici o poză, în nici una dintre călătoriile lor, se ridică molatic și-i prinse în obiectiv ; Rudja desculță,

văitîndu-se și rîzînd de picioarele ei jupuite, și Jens furnînd. Apoi toți trei încercară să doarmă, cu capetele învelite împotriva soarelui, Lohoff lîngă student și Rudja lîngă fotograf.

Jens însă nu dormea. Zăcea pe o parte, privirea sfredelea piatra de lîngă obrazul lui și o ura pe Rudja, că nu era lîngă el. Dar ura nu era destul de puternică ca din mintea lui să piară ochii ei și vigoarea și alcătuirea desăvîrșită a mădularelor Rudjei, și se gîndea la ea cu un dor turbat. Peste munți își făcu loc un norișor cenușiu ca plumbul. Prin lumină, suflau rafale reci.

La primul tunet, săriră toți trei în sus.

Furtuna gonea ca o mare înfuriată de colo-colo, de la apus și nord în același timp. Porniră valvîrtej. Atunci cînd nu trebuiau să fie atenți la fiecare pas, iscodeau cerul. Cu o repeziciune surprinzătoare, frontul de furtună se ridica tot mai sus. Primele flamuri cenușii goneau peste soare, in lumina tremurată nu se mai vedeau de loc rîpele și povîrnișurile. Fotograful încercă să-i convingă să meargă într-un tempo mai lent, ca nu cumva să calce greșit, doar n-or să se lase dați de-a berbeleacul de fur-

tună, tocmai aici, sus ? Merseră mai departe poticnindu-se, până ce, pe neașteptate, se treziră învăluiți într-un strigăt răgușit, fără să mai poată vedea nimic, și se agățară de stînci. Un cîrd uriaș de stăncuțe trecu vîjîind. Rîseră pe înfundate de spaima ce o trăseseră, pe cînd vîntul se arunca asupra lor ; pe urmă norii se lăsară în zbor razant, sfîșiind perspectiva și abia izbutiră să ajungă pe dibuite pînă la un loc unde stîncă ieșea puțin în afară, ca să se ghemuiască și să aștepte.

Lohoff spuse, strigînd în vuietul vîntului și clocotul dimprejur, că-1 mai apucase o dată furtuna pe munte.

— Poate că știi și asta : că e ultima oară cînd mai merg cu tine ? exclamă studentul batjocoritor.

— Ce să-ți spun, ne-ai vîrît într-o încurcătură ! îi spuse Rudja lui Lohoff, fără să-1 privească.

în acel moment, ploaia se prăvăli în jos ca un acoperiș. Masivul muntos bubuia, sfărîmat parcă de

ciocane. Pietrele se rostogoleau. Prin întuneric se simțea un miros de ars. Unele fulgere coborau atît de aproape, că Lohoff nu le mai văzu ca niște raze, din scânteierea lor prindeau viață discuri de flăcări, uriașe panouri, și pereți, coroane mîndre de copaci de foc, și cădeau cu zgomot la vale. O detunătură seacă, de neînchipuit, le sfîșie auzul, fă- cîndu-i în aceeași clipă să se clatine sub o văpaie amețitoare. Scrîșneau din dinți, fiecare os le era zdruncinat pînă-n măduvă — apoi, nici cît ai număra pînă la zece, timp în care liniștea păru un vuiet — mîinile oarbe ale bărbaților, căutînd-o pe Rudja, găsiră un trup zguduit de suspine.

Cînd lui Lohoff îi veni în minte să se uite la ceas, era aproape trei. Printre nălucile care fugeau ca hăituite, străbătea albastrul cerului, stîncile stăteau tolănite din nou sub lumina aurie a soarelui, cu o aureolă ușoară de aburi din cauza umezelii. Se tîrîră toți trei din firidă, clătinîndu-se pe picioare și scuturîndu-se ca niște cîini. își tîrșiau picioarele pe potecă în jos și abia cu timpul li se dezmorțiră iarăși încheieturile, dar negura de pe obraz rămase, ea nu se șterse.

Mai înainte de a ajunge la văgăună, drumul se sfîrși. Cu ochii holbați, priveau fix movilele de sfărîmături că- zute ca grindina în timpul furtunii, din peretele stîncos, astupînd trecerea îngustă, poarta dintre stînci.

— Nu se poate ! strigă Jens, tremurînd de mînie.

Ochii Rudjei aruncau scîntei spre Lohoff. Obrazul îi era ca cenușa.

— V-ați pierdut mințile ! Parcă aș avea vreo vină !

— Tare mi-ar plăcea să-ți sucesc gîtul, cît îi de gras !

Jens ridică pumnii.

— Hai ! Hai, poftim !

Ca la o comandă neauzită, se potoliră și-și întoarseră spatele, cu mîinile în buzunare. Lohoff se uită țintă în prăpastia de vreo suită de metri. Pe cealaltă parte, zimții Kofe- lului se înălțau ca un gard de pari ascuțiți. Lohoff merse în tăcere o bucată de drum îndărăt, pînă ce găsi un loc de unde putea să-și dea drumul în jos, în prăpastie, cu câteva crampoane bune. înainta agățat în

mîini, își făcea vînt și sărea, ferindu-se cu îndemânare să nu cadă în prăpastie. Sus, pe margine, Jens și Rudja îi urmăreau încercarea îndrăzneață și auzeau cum îi suflă din greu și năvalnic pieptul, ridicîndu-se și lăsîndu-se. Jens scoase o țigară umedă. Izbucni în rîs, cînd Lohoff, nemaiputînd înainta în jos, își agita caraghios picioarele. Rîsul o năpădi și pe Rudja, dar în plin hohot îi aruncă lui Jens o privire mînioasă, strîmbînd din gură.

— Porcule ! Jens tresări. își pune viața în joc ca să putem ieși de aici și tu stai codea și pufăi !

Jens, nesigur, răspunse :

— Nici cu tine nu mi-e rușine !

Nu fu chip să atingă fundul prăpastiei. După treizeci de metri Lohoff se dădu bătut și se trudi din nou să ajungă sus. Deodată Rudja îl lăsă pe student locului. Șchiopătând porni singură spre pisc și pe platou își scoase puloverul roșu, îl apucă de mîneci și începu să-1 rotească asemenea unui steag roșu. Miai și striga, striga și urla după ajutor, pînă îi pieri vocea. Umbra trupului ei înce-

puse să se alungească. Priveliștea era neasemuit de frumoasă.

Cînd se văzură din nou împreună, pălăvrăgiră multă vreme despre toate posibilitățile de salvare, care le treceau prin minte. Ce altceva le rămînea decît să aștepte ajutor din vale ? Cabanierul și-o fi amintit de ei și o fi dat alarma echipelor de salvare. Umblau încoace și încolo printre stînci, iscodeau depărtările, se loveau peste coaste, cu mîinile încrucișate, ca birjarii.

Mai sus de firida în care se adăpostiseră de furtună, descoperiră un colțișor mai comod. La nevoie, se puteau chiar lungi acolo. Cînd începu să se întunece, se ghemuiră strîns unul lîngă altul, pe piatra rece.

Ochii le străluceau neliniștiți și mari, pe obrazul sleit de oboseală — ochi de cucuvea în noapte.

După o vreme, Jens începu să mestece în întuneric. Abia acum își dădură seama ceilalți doi cît sînt de flămînzi. Nu mai aveau nici o fărîmitură, iar limba și-o simțeau zgrunțuroasă și grea din pricina setei ce le

ardea gîtlejul.

— Vrei ceva, Rudja ?

— Ascultă Jens, spuse Lohoff liniștit, astăzi ai o zi foarte rea. Tenai enervat prea mult. Dar ți-ai dat seama, cred, omule, că trebuie să terminăm, o dată pentru totdeauna, cînd scăpăm de aici. Mă însor cu Rudja și n-ai s-o mai vezi niciodată.

— Ți-ar conveni, spuse Jens din întuneric și vocea îi tremura. Mai bine s-o întrebi pe Rudja, ce părere are.

— Așa nu mai merge ! zise Rudja.

— Ne-ai distrus, spuse Jens fotografului, nimeni altul decît tu ! Nu putea să se mai stîpînească. Ai făcut din ea o tîrfă !

— Te rog încetează ! Te rog !

„Ce știi tu îngeraș nevinovat !“ gîndi Lohoff.

— Ai să te căiești, spuse Jens, și întorcîndu-se într-o parte, tăcu.

Era o noapte cu stele peste măsură de strălucitoare. Toate imaginile mărețe se roteau în jurul stîncilor, Calea laptelui ducea de la un capăt ila altul al lumii, iar bietele viețuitoare de sub stele nu se mișcau, între ele nu era nimic altceva decît neagra claritate.

Studentul culcat pe piatră simțea cum îl scutură fiori fierbinți și reci ca gheața, se rostogoli, își aprinse ou degetele tremurînde ultima țigară, mintea începu să i se încețoșeze, iar muntele îi apăsa pieptul. Visă stînci și iar stînci, care-1 împresurau și-1 priveau cu atenție ca și omul de la cabană ; se apropiau de el, studentul fugi din fața lor și căzu, nimic de făcut, căzu. *I’ve lost my battle.*[XII]

Lohoff era încă treaz. Și sub fruntea lui își făceau loc diferite imagini. Riccardo Moncalvo, defileul în ceață, turmele de oi trecând pe-acolo și berbecii puternici, zvîr- lindu-și coamele și purtîndu-și fuduliile ca niște ugere. Din cînd în cînd izbutea să gîndească și-și spunea că s-a împotmolit. Fără idei preconcepute, credea

---

XII **Am pierdut bătălia (engl.).**

despre el că e un bărbat care nu are ca principii subjugarea omului, pe care-1 iubea : „Eram hotărît să suprim vechea lege care ne degradează. Voiam s-o înving pe Rudja de fiecare dată, ca să-i ofer libertatea."

Dar nici el nu se putea desprinde de blestemul masculului. Jens îl întărâta, imposibil să-1 mai suporte alături de Rudja ! I se făcu negru în fața ochilor, și cînd își reveni, tînărul ținea fata în brațe, stelele străluceau liniștite, pumni întregi de stele, în sfîrșit, acum era gata să acționeze, să se împietrească asemenea pietrei, unde se aciuaseră ; adică să-și ducă la bun sfîrșit misiunea, pe cea din vis, fără să pună nici o întrebare și arzînd pînă-n măduva oaselor, să împlinească legea veche, aducătoare de moarte. îl smucea pe Jens, el, berbecul muntelui, cu copite de fier, cu umbra lui străveche și teribilă înălțată uriaș, îl strângea pe tînăr în brațe, îl împingea pas cu pas spre marginea prăpastiei, plămînii le șuierau, mușchii

le erau încordați ca la vipere ; apoi îl îmbrâncea, îl îmbrâncea pe celălalt cu toată forța, cu genunchiul în burtă. Fără un sunet, Jens se desprindea, dădea din mâini în gol și dispărea. Rudja batea din palme fără să se oprească. Urechea lui Lohoff .prinse im. zgomot. Deschise ochii. Deasupra lui stătea Ursa mare, ridicând labele strălucitoare.

Către patru dimineața se făcuse atît de frig, că se ridicară toți trei și începură să tropăie pe stâncă, pentru a se încălzi. Se crăpa de ziuă nespus de încet. Arătau prost, vocea le era răgușită ca a animalelor, în aer se simțea rouă, cerul începea să se înroșească : o rană de cuțit. Dar prinseră curaj și hotărîră să încerce în trei de data asta, să se salveze prin prăpastie. Descoperiră un coborîș mai prielnic decât cel al lui Lohoff, din ziua precedentă, și cu mare atenție se lăsară să alunece în adâncime, pe panta prăpăstioasă.

Jens era tăcut, o forță liniștită, de care se minunau. Verificau fiecare pas pe stâncă, săreau unul în ajutorul

celuilalt, iar Jens se afla totdeauna în cele mai periculoase puncte și 'le întindea mâna.

Pe un prag cu prundiș, bărbații trebuiră să se oprească, pentru a-și trage răsuflarea, jumătate din drum trecuse și inimile băteau agitat sub bluze. Rudja venea alunecând în jos, nu puteau încă s-o ajungă, cînd se porni pe neașteptate vîjîiala și zgomotul, apoi văzură cum Rudja se aruncă într-o parte, țipînd ascuțit ; Jens nu putea privi dincolo, peste ieșitura stâncii, Lohoff însă văzu cum pietrele alunecau de parcă erau o măciucă înfășurată în praf, chiar deasupra locului unde se afla el.

Țipă și el și sări. Numai pe un singur loc se putea salva. Acolo era Jens. Se izbi cu violență de studentul, care își azvârli cu disperare mîinile în aer și apoi dispăru. Pe urmă pietrele veniră duduind ; odată pornite la vale, muntele nu le mai poate opri. Se auzi o bufnitură înăbușită în prăpastie, și după aceea sfărîmăiturile săriră în sus bubuind.

35 *Heinz Piontek*

De-abia cînd obrazul Rudjei se aplecă asupra lui, începu Lohoff să priceapă, cu încetul, ce se întâmplase. O rănise o țandăra, firișoare de sînge se scurgeau peste pielea ei palidă ca moartea, ochii îi ieșeau din orbite și gura era ca o crestătură în obraz.

— Du-te ! Du-te ! Du-te ! Pleacă !

Lohoff nu scoase nici un sunet. Nu voia să plece — își dădea seama că Rudja nu putea continua drumul. întinse din nou mîinile spre ea, dar Rudja ridică o piatră. Atunci el pomi în goană în jos — iar stâncile îl sprijineau ca niște complici.

In iarbă scîrțîiau greierii. în ușa cabanei stătea rezemat cabanierul. Nu făcu nici un pas spre Lohoff, numai clinele cel mare tresări brusc, dar se ghemui din nou și-și linse blana, cu limba lui trandafirie. Lohoff merse ultimii pași sub privirea plină de dispreț a cabanierului. Părea că știe tot.

— Da, va trebui să asigurăm bine morții cu frânghii, spuse el, cînd fotograful termină de povestit.

— Prin aer ? Întrebă Lohoff.

Apoi gîndul îl purtă din nou la Rudja, oricât de lipsit de speranță era — pînă ce văzu caii de partea cealaltă, profilați pe cerul ușor albăstrui.

— Cei trei cai, zise el, și rămase cu gura căscată.

Cabanierul îl privi pe Lohoff în față.

— De unde trei ? Doar am spus să înhame doi dintre ei și l-am trimis pe băiat la oraș.

Lohoff căzu pe cea mai apropiată bancă, iar cabanierul intră în casă să telefoneze. Zăcu mult timp acolo, în timp ce soarele îi fierbea căpățîna nesimțitoare și tulbure. Nu-și dădea seama de nimic. Nu observă decît că aparatul de fotografiat îi mai atîrna de gît. Pe față îi apăru un rîs de copil. Se gîndea la filmul dinăuntru.

Cîteva imagini într-o cameră întunecată.

In românește de *Despina Michaela* BOGZA

JENS REHN

Amatorul de zahăr

— Imi spui și mie ce scrii mata acolo ?

Am ridicat privirea, dar nu i-am putut zări prea bine obrazul. Se oprise chiar în soare. Mi-am îndreptat

spatele și m-am răsucit spre el.

— Ești dă la ziar, ori scrii nurna’ o scrisoare ?

Băiatul era firav ca un vițel nouHnăscut. Chiloții de gimnastică, de un albastru spălăcit, aveau o gaură destul de măricică pe cracul drept. Șuvițele de păr cînepiu i se lipeau, ude leoarcă, de țeastă. Totuși, pielea nu-i era înfiorată. Iar apa, de bună seamă, n-avea mai mult de cincisprezece grade.

— Cam răcoare, ai ? rostii eu. Nu prea știam ce să-i spun. Nu vrei să te usucă ?

S-a frecat bine, dar mi-a mînjit tot prosopul cu blestemata aia de păcură. Ar fi fost cazul să se interzică o dată navelor să pompeze peste bord, în mare, porcăria aia de ulei, care spurcă plaja de la un cap la altul. Nici scrisul nu mersese așa cum îmi închipuisem, căci sub coșul de nuiele de pe plajă ba mă bătea soarele și vîntul, ba mă feream de vînt la umbră, dar în definitiv voiam să mă și bronzez un pic ; dacă mă așezam pe burtă, pe meterezul din jurul castelului meu de nisip, tot n-aveam

liniște. Ori vîntul îmi răsucea colțurile hârtiei, ori se rostogolea pe ea nisip, ori îmi înțepenea mijlocul, ori mă durea mîna cu care scriam.

— Dar tu, de unde vii ?

Băiatul schiță o mișcare vagă. Părea să aibă vreo șapte ani. Poate chiar opt.

— Știi să citești ?

Imediat mi-am dat seama că întrebarea mea fusese cu totul nepotrivită și de altfel nici nu mi-a răspuns. Puteam să-mi închipui ce gîndea în clipa aceea, căci ridică nasul în vânt.

— Apă, pricepi, spuse băiatul, urmărind cu privirea un pescăruș care, săgetând în susul falezei, o luă de-a lungul țărmului. 'Mneata scrii povești ?

— Scriu și povești. Dar azi n-am scris nimic.

— Ce fel dă povești ?

— Așa, de toate felurile.

— D-alea pentru cărți ?

— Și dintr-alea, uneori.

— Povești cu lucruri care ți s-au întâmplat chiar matale ?

— Mai rar. De obicei scriu ce-mi trece prin minte.

Pe plajă lumea se împuținase. Era ora trei după-amiază și soarele coborâse destul de jos la orizont. M-am îmbrăcat. Băiatul mă privea tot timpul, foarte grav.

— Unde mergi acu ? Acas' ?

— Nu, mă duc să beau un ceai la Witthiis.

A mijit puțin ochii și și-a lins buzele, dar nicidecum la gîndiul ceaiului pomenit, așa cum aveam să aflu abia mai tîrziu.

— Hai cu mine, dacă ai chef, i-am spus eu.

Băiatul însă, răsucindu-se pe călcîie, se îndepărtă, mergînd prin nisip cu pași mari și țepeni. Ajungînd pe cărarea bătătorită de la poialele falezei, porni în trap grăbit și în curînd dispăru printre coșurile de nuiele pentru plajă. Mi-am strîns lucrurile și-am plecat și eu. In fața scării principale, supraveghetorul ștrandului care era totodată și paznic, ședea în micul lui cărucior cu rotile și

citea. Sezonul fiind pe sfîrșite, nu prea avea treabă. Fanionul băilor indica reflux, dar scăldatul nu fusese încă interzis. Cerul era senin, deși vîntul sufla destul de tare. Cîteva coșuri de trestie mai erau ocupate de oameni în vârstă sau de îndrăgostiți. înfășurați în pleduri citeau sau își plimbau privirile în voie pe întinsul apelor. în stânga falezei zburătăceau rîndunicile de mane, strecurîndu-se cu precizie uimitoare în cuiburile lor săpate în stâncă. Valurile spălau încă pilonii de fier ai digului. O mulțime de pescăruși se refugiaseră în partea dinspre uscat a insulei, pe bancurile de nisip, așteptând ca apa să se retragă și mai mult, ca să poată vîna și înfuleca în voie.

Sus, pe faleză, briza sufla mai puternic. Pe băncile înșirate panoramic de administrația băilor nu ședea nimeni, iar străzile stațiunii erau pustii, părăsite, goale, lipsite de viață. Peste opt zile aveau să se închidă și pensiunile, sezonul era terminat. Cu ani în urmă, mai fusesem cândva pe aici, bineînțeles, în plin sezon ; ce puhoi de lume împopoțonată și zgomotoasă, ce de mașini ! Acum, la sfîrșit de septembrie, era mult mai frumos. Cu vremea o nimerisem bine, pînă azi cel puțin. Și de găzduire eram mulțumit ; aveam o locuință la marginea localității, înspre Westerland, liniștită și îmbietoare, nu prea scumpă, căci oamenii nu făceau specula. O casă singuratică, joasă, cu acoperiș de stuf, căci îmi place tare mult să dorm sub un asemenea acoperiș. înăuntru, o încăpere confortabilă, cu lambriuri de lemn, iar pe un perete, două polițe cu băuturi din care te serveai singur. Era foarte plăcut. în acest anotimp administrația băilor nu mai organiza, desigur, nici un fel de distracții, nici serate, nici alegerea reginei stațiunii ori a plajei sau mai știu eu ce. Pe aeroportul de pe malul celălalt, de la Keitum, se terminaseră probabil cursurile, fiindcă, de cîteva zile, nu se mai auzea zgomotul avioanelor de vânătoare cu reacție. înainte cu o săptămînă se prăbușise unul în estuar, dar pilotul reușise să sară la timp. Acum zăceau în nămol cîteva milioane de mărci.

Bună treabă !

Mi-am căutat un loc la picioarele celei de a doua dune și, fumînd o țigară, priveam în jos zbuciumul valurilor izbite de stînci. Cînd o rafală se năpustea asupra dunei, grăunțele fine de nisip îmi înțepau obrazul. Ovăzul de pe țărm se apleca, înscriind cu firele cele mai lungi cercuri pe nisipul umed. Cercurile se întretăiau corect și precis, ca figurile calculate pe o planșetă de desen.

în cele din urmă, m-am hotărît să plec și am luat-o pe strada principală, spre centru, apoi am cotit la stingă, înspre Witthiis. Desigur era una dintre cele mai vechi clădiri ale orășelului, joasă, văruită în alb și cu acoperișul de stuf mîncat de vreme. înăuntru găseai mici colțuri confortabile ; baiadere atrăgătoare îți serveau tot soiul de ceaiuri : adevăratul ceai de Frizia, cu smintînă și zahăr candel, ceai rusesc cu cireși și coacăze zaharisite, ceai verde de India. Mie îmi place îndeosebi ceaiul rusesc. Frumoasele gheișe erau studente care foloseau vacanțele semestriale pentru a câștiga ceva bani de buzunar. Atmosfera era însuflețită și nu lipsită de voioșie.

Mi-am ales de pe listă un disc cu muzică de cameră de Scariatti, pe care n-o mai ascultasem de mult, nimfa mea blondă mi-a pus discul, iar eu, sorbindu-mi în acest timp ceaiul, mă simțeam cît se poate de bine. Trecîndu-mi o idee prin minte, mi-am scos caietul și am început să scriu.

— Vezi că tot scrii !

Era iar băiețelul. O apariție chiar din neant, ivit ca prin farmec. Purta pantaloni din catifea reiată și o jachetă de lină surprinzător de largă. Arătă cu degetul spre zahărul candel.

— Mi-1 dai mie ?

— Sigur. Ia-1. Vrei și ceai ?

Nu voia ceai, numai zahăr. L-a sfărîmat în dinți, ronțăind tot timpul o dată cu muzica. Zgomotul acesta mă făcea să simt fiori pe șira spinării.

— Ai terminat, ori mai ai ?
— Ce să am ?
— De scris.

Amatorul de zahăr

Se așezase în dreapta mea, ghemuit pe banca din colț și, clipind, controla din ochi toate mesele. Dar n-a mai descoperit zahăr.

— Nu, am spus eu, și am renunțat să mai ascult muzică. Nu mai am chef. De altfel nici povestea nu era grozavă.

— Ești singur aici ?

— Da. Și tu ?

— N-ai nevastă ?

— Nu !

— Nu-ți place nici una ? N-am apucat să-i răspund fiindcă el a adăugat de îndată : Nici mie nu-mi plac fetele. Niște moace.

— Moace ? Cum adică ? Proaste ?

— Clar.

— Ia te uită !

— Știi, tare aș mai vrea niște zahăr !

Gheișa blondă și durdulie trecu pe lîngă noi, se opri și se uită la băiat.

— Cum ? Iar ai venit ? se miră ea.

Băiatul mă înghionti și ne-am înțeles imediat că întrebarea n-avea rost.

— Lasă-1 în pace. L-am poftit eu. Ne cunoaștem mai de mult.

— Așa ? Neavînd încotro, trebui să se arate politicoasă : Mă mir că nu-i de zahăr, din cap pînă-n picioare, adăugă ea. Mare mîncău de zahăr. Cel mai bun client al nostru la zahăr candel. Un pomanagiu, asta e !

— Clar, spuse impasibil băiatul, privind-o foarte grav. Apoi se întoarse spre mine : Mai îmi dai ?

— Clar.

Prima parte din Scarlatti se terminase, discul se rotea în gbl, difuzorul hîrîia. Fata întoarse discul și mai aduse o farfurioară cu zahăr candel. între timp, ceaiul se răcise și am comandat altul. Soarele cobora spre apus ; ultimele raze strecurate pe deasupra dunelor ajunseseră în colțul unde se afla băiețelul. Fața lui

serioasă se îmbujorase

ca o pătlăgică. Puștiul ronțăia iar zahărul, distrugînd și cea de^a doua parte a muzicii.

— Bine, omule, îți nenorocești dinții ! Suge-1 măcar.

— Aș, ia te uită ! spuse el, căscînd larg gura.

Avea, într-adevăr, o dantură impecabilă, fără nici o lipsă, un șirag de perle. Trebuie să fi fost mai mare de ani. Nu mai avea dinți de lapte, nid. măcar în fundul gurii.

— Și chiar nu mai scrii ?

— Nu. Beau ceai și ascult muzică. E mai frumos.

— Și p’ormă ?

— Nu știu. Poate am să citesc acasă ceva. Poate mă duc din nou să mă plimb pe mal. încă nu știu. Oi vedea.

— Ai chef ?

— De ce ?

— Să-ți arăt ceva.

— Ce ?

Ultima bucată de zahăr dispăruse. De data aceasta un fortissimo al lui Scarlatti înăbuși trosnetul fălcilor. Dar asta nu păru să-1 tulbure totuși pe băiat.

Soarele dispăruse și întunericul cobora cu repeziciune. Gheișa mea puse pe masă o luminare, apoi nu se putu stăpîni să nu întrebe :

— încă o porție de zahăr ?

— Clar, rosti băiatul, cu mai multă gravitate parcă, dacă așa ceva era posibil.

— Te rog, adu-i dacă vrea, am spus eu.

Fata mai aduse o porție, care mi se păru mai mare decît celeilalte.

— Asta-1 pun bine, rosti băiatul și vîrî zahărul în buzunarul pantalonilor. E pentru Teetje.

— Cine-i Teetje, prietenul tău ?

— Ai să vezi. Vii cu mine ?

Am plătit și am plecat. Un alt client își comandase a Vil-a de Bruckner, astfel că plecarea și ieșirea noastră s-a desfășurat în acorduri solemne.

Afară era întuneric și vîntul se întețise. Vuietul valurilor răzbatea pînă la noi. Băiatul alerga înainte, tăind de-a

curmezișul cîmpul acoperit cu mărăcini, pe o potecuță îngustă, ascunsă printre dune, înspre capătul falezei, în direcția taberelor. Ruinele cazematelor de artilerie aruncate în aer la sfîrșitul războiului se profilau strâmbe și întunecate pe fundalul de un albastru adinc al norilor călători. Din cînd în cînd, printre ei, apărea câte o stea, care era însă de îndată acoperită. Nu se zărea încă luna, răsărea, pesemne, mai târziu.

Printre două șiruri de dune, drumeagul începu să urce domol, apoi panta deveni mai abruptă și în cele din urmă am fost nevoiți să ne cățărăm înconjurând un bloc uriaș de beton. Ne-am strecurat pe dedesubtul blocului, prin- tr-o deschizătură îngustă. Beznă.

— Așteaptă puțin !

Glasul băiatului, în fața mea, suna înăbușit. Apoi se auzi sfîrîitul unui chibrit și două luminări pîlpîiră pieziș, deasupra mea.

— Vino sus, aici e !

într-o latură, o parte din cazemată rămăsese întreagă. Din partea dărâmată a planșeului intermediar spânzurau arabescuri încâlcite de sârmă ruginită. în curentul de aer venit nu știu de unde, lumânările pîlpîiau, gonind umbre pe zidurile hrubei.

Băiatul căptușise unul din colțuri cu iarbă de mare. Ședea acolo, legănîndu-și picioarele și privindu-mă cu ochi mari, strălucitori.

— Asta-i Teetje. Hai, Teetje, mănâncă !

Pescărușul căscă ciocul și înghiți o bucată de zahăr candel. Apoi își lungi gâtul. Sfinte Sisoie ! încă un amator de zahăr ! Și ce amator ! Pescărușul arăta foarte prăpădit : aripa stingă atîrna neputincioasă, pasărea șchiopăta și penele erau îmbâcsite de păcură.

Băiatul luă pescărușul în brațe și îl mîngîie. Pasărea deschise ciocul pe jumătate și scoase un sunet subțirel. Ochii negri, rotunzi, ca doi nasturi, cu cearcăne deschise împrejur, mă priveau neclintiți.

— ’Nă ziua, Teetje ! îngînai eu.

Pescărușul mîncă zahărul, și băiatul îl mîngîie.

— L-am găsit acu o săptămînă. De la-noeput a fost blind de tot. îți place ?

— Clar, spusei eu.

Băiatul se strîmbă un pic și pentru prima oară îl **vă-**zui zâmbind ușor.

In zilele următoare ne-am mai întîlnit de două ori, băiatul, pescărușul și cu mine. Am avut grijă să nu lipsească nici unuia zahărul candel. Cu trei zile înaintea plecării mele, deodată, băiatul n-a mai venit. L-am așteptat zadarnic. în seara ultimei zile m-am cățărat singur pînă la hruba din cazemată. Colțul căptușit cu iarbă de mare era pustiu.

M-am dus încă o dată la Witthiis, mi-am băut ceaiul de adio, am ascultat muzică și am căzut puțin pe gînduri. în cele din urmă am întrebat-o, în treacăt, pe blonda mea gheișă, dacă nu cumva îl zărise pe băiat în ultimele zile.

— Pe amatorul de zahăr ? întrebă ea, trăgînd **cu** urechea în direcția picupului ; *Deșteptarea sentimentelor voioase, la țară Allegro ma non troppo* se apropia de sfîrșit. Și totuși nu se termină imediat, fiindcă amîndoi ne-am lăsat înșelați de un fals acord final. Fata se uită drept în ochii mei : Aha, ăla ! A trecut marți pe aici, dar **a** plecat imediat. Atîta mi-a spus : „A murit Teetje și eu nu mai mănînc zahăr“. Știi poate *dumneata* cine **era** Teetje ?

în românește de
***ludith* COMAN**

LUISE RINSER

Moare un bătrîn

M

-L'J-ătușa Emily a murit la un an după bărbatul ei. Din ce cauză a murit, nu s-a stabilit. Doctorul a scris pe actul de deces „slăbiciune datorită bătrî- neții“, dar a ridicat totodată din umeri, căci mătușa Emily n-avea nici șaizeci de ani. De altfel, ce ar fi putut scrie ? N-o cunoștea. Dar eu o cunoșteam și știu deci din ce cauză a murit.

Unchiul Gottfried, cu zece ani mai bătrîn deeît ea, nu fusese bolnav în viața lui. De aceea am fost mai mult mirați deeît uluiți, cînd mătușa Emily ne-a anunțat scurt, printr-o carte poștală, că unchiul ar vrea să ne mai vadă o dată. Era sfîrșitul lui februarie, umed, frig, o vreme aspră și așteptam primul nostru copil.

— Imposibil să pleci, spuse soțul meu. Și, de altfel, o știu pe mătușa Emily. Poate că unchiul Gottfried e doar răcit și nu se descurcă singură.

Dar după neliniștea care mă cuprinsese, simțeam că „să vă mai vadă o dată“, înseamnă într-adevăr : „încă o dată și pe urmă niciodată". Așa că am plecat.

— Știi, mi-a spus Peter, m-aș fi bucurat pentru un-chiul Gottfried, dacă i-ar fi supraviețuit. Altminteri n-ar fi normal. Ar fi nedrept.

Amarnic de nedrept. Unchiul Gottfried se căsătorise cu mătușa Emily, cînd era încă foarte tînără. Trebuie să fi fost tare drăguță, căci o adorase și o răsfățase. El era cel care se scula de dimineață, aprindea focul și-i aducea micul dejun la pat. El tîrguia zarzavatul și carnea, el discuta cu femeia de serviciu, el bătea cuiele și cosea nasturii, pe scurt : făcea tot. La început, mătușii i s-a părut nostim, apoi de la sine înțeles și pe urmă a

plictisit-o. N-au avut copii, fiindcă ea n-a vrut și el a menajat-o. Astfel au trecut anii și pînă la sfîrșit trăiau alături, ca niște străini. Ea stătea în pat zile întregi și citea și s-a îngrășat. El a început să bea și s-a îngrășat de asemenea. Nu se certau niciodată. Erau prea indif erenți chiar și pentru asta, după rit se părea. O dată l-am întrebat pe unchiul Gottfried :

— De ce nu vă despărțiți ?

M-a privit mirat.

— Să ne despărțim ? De ce ?

M-am simțit jenată.

— Ziceam și eu așa. Mă gîndeam că nu ești tocmai fericit cu mătușa Emily.

Unchiul Gottfried mi-a răspuns liniștit :

— Așa crezi ? Nu m-am gîndit niciodată la asta. După o pauză a adăugat: Cine spune A, trebuie să spună și B.

— Dumnezeule ! am exclamat eu, doar n-ai să ispășești douăzeci de ani, pentru că ai ales o dată greșit.

M-a bătut pe umăr cu blîndețe.

—• Ba da, mi-a spus el, se poate. Pînă la sfîrșit, pînă la sfîrșit.

Țineam foarte mult la bătrânul acesta gras, cu fața buhăită, roșie-vînătă. îmi inspira milă și respect totodată și respectul era mai puternic. Părea cu atît mai ciudat, cu rit unchiul Gottfried venea acasă beat seară de seară, iar peste zi curăța morcovi și cartofi, spăla vase și suporta toanele mătușii Emily cu o răbdare vecină cu prostia. Dar calmul și în același timp tristețea mută și demnă cu care își răbda viața erau impunătoare. Cînd

am auzit prima oară cuvîntul „tainic", l-am legat imediat de gîndurile despre unchiul Gottfried și așa a rămas.

Acum erau amîndoi tari de ureche și prezbiți și îmbătrâniseră după o viață la fel de tristă ca o duminică lungă și ploioasă, și ar fi trebuit să i se îngăduie unchiului Gottfried să trăiască măcar cîțiva ani liniștiți, fără povara asta grea care era pentru el nevastă-sa. Ce fel de dreptate era aceea care făcea din mătușa Emily învingătorul definitiv ?

Cînd ne-a deschis, prima privire a mătușii Emily a

căzut asupra mea. Și-a împreunat mîinile deasupra capului și a strigat :

— Vai, Doamne, Dumnezeule, numai asta ne lipsea !

Peter a dat-o la o parte.

— Ce-i cu unchiul Gottfried ?

— îi merge rău, spuse ea cu gîndurile aiurea, privindu-mi țintă și necontenit pîntecele. Moare. Rostise asta atît de impersonal, de parcă ar fi anunțat că e gata masa. Pneumonie, adăugă mătușa, apoi deschise ușa spre dormitor. Uite, răcni ea, vedeți și voi ! N-o mai duce mult.

— Taci, am șoptit eu înspăimântată, taci din gură !

M^a privit uimită.

— De ce ? Și-a pierdut cunoștința, nu mai aude.

I-am dezmierdat mîna unchiului Gottfried. Zăcea cu ochii larg deschiși și privea spre tavan, dar am simțit că mă recunoaște, chiar dacă numai pentru o clipă, poate.

— Nu mai vorbește ? am întrebat încet.

Dar uitasem de surzenia mătușii Emily.

— Ce zici ? strigă ea, cu mîna la ureche.

— Să mergem afară, am spus.

— De ce afară ? Nu e încălzită nici o altă odaie. Să bem cîte o cafea. Apoi adăugă, jeluindu-se : Cît despre mîncare, n-am nimic în casă. Totdeauna, el a făcut cumpărăturile. Nu mă pricep de loc.

Peter plecă după tîrguieli, iar eu m-am apucat să bat smîntîna din cutia adusă de mine, ca să fac frișcă. Mătușa Emily fierbea cafeaua și vorbea tare și stăruitor.

— Azi e a noua zi. Criza. Doctorul e de părere că ar putea să scape. Dar e un prost. Se vede doar că nu mai are putere să reziste ; a și băut prea mult în viață. De asta se stinge.

Turnă cafeaua prin strecurătoare.

— A întrebat de mine ? mă interesai eu.

— Da, chiar în prima seară, and a început să aibă febră.

— Atunci, de ce nu ne-ai scris imediat ?

Eram furioasă. Ridică din umeri mirată.

— La ce bun ?

— Doamne, poate ar fi fost o mîngîiere pentru el !

—• Crezi ? întrebă ea impasibilă. Doar mă are pe mine.

M-am stăpînit să nu-i spun ce-mi sta pe limbă, am luat ceșcuța cu frișcă și m-am dus la unchiul Gottfried. Zăcea la fel ca mai înainte. I-am uns buzele cu puțină frișcă ; erau sfărîmicioase și crăpate ca lemnul afumat, îi plăcea frișca, aproape tot atît de mult ca și vinul. Acum, însă, n-o mai putea înghiți. îi curgea din colțurile gurii pe bărbia nerasă.

— Ce faci acolo ? strigă mătușa Emily, cînd intră cu cana de cafea. Păcat de frișcă. Doar vezi : nu-i mai trebuie nimic.

Dar asta nu m-a oprit să întind frișca răcoritoare peste gura pîrjolită și mișcările aproape nevăzute ale gîtului îmi arătau că un pic ajunge totuși în bietul lui gîtlej ars de febră.

în sfîrșit, sosi Peter cu pîine și unt. Mătușa Emily începu să înghită cu lăcomie.

— N-am mîncat nimic exact de două zile, explică ea mestecînd. Totdeauna aducea acasă provizii pentru opt zile și astăzi este a zecea.

— Cum s-a întâmplat de s-a îmbolnăvit atît de grav ? întrebă Peter.

Bătrîna ridică din umeri.

— N-ar fi fost nimic, spuse ea. Dar e atât de încăpățînat ! Avea guturai. „Stai acasă pe asemenea vreme“,

l-am îndemnat eu. Voia însă cu orice preț să se ducă după cumpărături. Și a venit acasă cu febră.

Peter n-a putut să se abțină și i-a zis :

— La dracu, de ce l-ai lăsat să plece dacă era răcit ? 1 N-ai putut să te duci și tu o dată ?

Mătușa Emily i-a aruncat o privire supărată.

— Eu ? a întrebat alungind cuvintele. Cum adică, și eu o dată, cînd vreme de patruzeci de ani a fost treaba lui ?

Peter oftă.

— In orice caz, acum tot sînteți aici, spuse mătușa Emily, așa că rămîneți pînă la înmormântare, nu ?

— Mătușă, zise Peter furios, destul ! Tare-mi vine să cred că abia aștepți să-1 vîri în groapă.

Bătrîna îl privi ciudat.

— Credeți ce vreți, murmură ea, în cele din urmă, și ieși.

Reveni în odaie abia când se lăsa amurgul.

— Mai respiră ?

Nimeni nu-i răspunse. Se întunecase.

— Duceți-vă la culcare, spuse Peter, veghez eu.

Dar am rămas cu toții acolo îmbrăcați. Orele treceau una după alta. Pînă la urmă, Peter și mătușa Emily au ațipit. M-am așezat pe patul unchiului Gottfried.

— Unchiule Gottfried, i-am spus foarte aproape de ureche.

El a ridicat ochii și m-a privit. Căutătura îi era atît de limpede, că m-a înspăimântat. încerca să surîdă, cu zîmbetul lui resemnat și melancolic de bătrîn. Deodată, a început să-și rotească ochii. Spuse anevoie :

— Emily ?

— E aici, doarme !

— Las-o, șopti ei, și n-o părăsiți. Foarte încet și afectuos adăugă : E atît de copilăroasă !

Pe neașteptate, își pierdu din nou cunoștința.

— Cu cine vorbești ? întrebă Peter, trezindu-se.

— Taci, i-am spus, dormi mai departe.

Eram din nou singură cu unchiul Gottfried și simțeam că începuse sfîrșitul. Cu toate că frica aproape mă su-

gruma, nu i-aș fi deșteptat pe nici unul dintre ei, cu nici un preț. Lupta cu moartea n-a fost de loc o luptă, ci mai degrabă o tărăgănare încăpățânată pentru consimțământul de pe urmă. Orele treceau. La revărsatul zorilor, mătușa Emily se deșteptă.

— Mai trăiește ? întrebă cu voce tare. Se aplecă peste muribund, ridică plapuma și-i pipăi picioarele. Curînd, șopti ea, curînd.

Puse plapuma la loc. Apoi ieși, târșindu-și pașii. O auzeam trebăluind la plită, cu oalele.

Fără veste unchiul Gottfried își îndreptă privirea spre mine și spuse uimitor de tare și de sigur :

— Fiți buni cu Emily !

Au fost ultimele lui cuvinte. După cîteva dipe, înainte ca s-o pot chema pe mătușa Emily, murise. Pe fața lui stăruia expresia de tristețe răbdătoare. I-am strigat pe mătușa Emily și Peter.

— Mort ? întrebă ea și în ochii i se ivi brusc o spaimă sălbatică. Apoi începu să plîngă. Era un plîns nestăpînit și se agăța cînd de Peter, cînd de mine. Pe neașteptate, scoase un țipăt : Și m-a lăsat pur și simplu singură. Asta i-a fost atuul : pur și simplu să dispară. Pot să pier, pentru el e totuna. S-a dus, nu-1 mai privește.

Peter o împinse prin ușă și o duse în bucătărie. Acolo o lăsă să plîngă mai departe, în gura mare. Apoi plecă să aducă doctorul. Am rămas singură cu mortul.

Spre prânz totul era rânduit. Unchiul Gottfried zăcea în capela mortuară și mătușa Emily sta în bucătărie și privea țintă înainte. N-am îndrăznit s-o lăsăm singură.

La înmormântare ploua cu găleata, dar vremea urâtă n-a fost în stare să-i sperie pe oameni. Venise jumătate din oraș și mulți plângeau, chiar și bărbații. Cred că nu plângeau atît moartea bătrânului, cît soarta lor asemănătoare : se simțeau înșelați de viață și înmormîntîndu-1 pe bătrânul a cărui soartă o cunoșteau, se vedeau cu toții la fel ca unchiul Gottfried, căruia viața îi rămăsese atît de mult datoare și peste care aruncau acum bulgări grei de părnînt jilav.

Mătușa Emily, în mare ținută, cu voaluri lungi și dese de doliu, nu plângea. Privea țintă la coșciug, neclintită.

Cînd ne-am întors acasă, a zvîrlit cît colo pălăria cu voal, s-a uitat împrejur cu ochii scînteietori și a strigat:

— Așa, acum am să tapetez din nou odaia, în albastru, numai în albastru, chiar și mobilele am să le îmbrac din nou. Cu un rîs întunecat și răutăcios, adăugă : N-a putut suferi albastrul ! Apoi scoase mersul trenurilor din dulap. Arată-mi cum se caută aici, porunci ea. Plec în călătorie. Surprins, Peter începu să-i explice. Pe neașteptate, mătușa Emily strigă : Dar ei nu merge

cu mine.

Și începu să plângă atît de pătimaș și de jalnic și de nestăpânit, că am rămas cu desăvârșire nedumeriți. Plânsul acesta a durat ore și ore în șir, semăna cu un fenomen al naturii și avea în el ceva ca o taină cumplită.

Am plecat abia a doua zi, cînd părea că se liniștise și se arăta chiar întreprinzătoare, căci chemase tapițerul.

Cîteva zile după aceea, ni s-a născut un băiat și l-am botezat Gottfried. La cîteva săptămâni i-am scris mătușii Emily, dacă nu vrea să vină la noi. Dar n-a venit. Ne răspundea prin niște cărți poștale laconice, de unde nu se putea înțelege de loc cum îi mergea.

La o jumătate de an de la moartea unchiului Gottfried, i-am făcut o vizită. Ședea, mică și foarte slăbită, într-un fotoliu albastru, la fereastră ; cu toată căldura soarelui era înfășurată într-o pătură groasă. Toată camera era albastră-verzuie ca un acvariu.

— Ei, strigă Peter, ți-ai aranjat viața după gustul tău !' Bătrîna ridică mîinile, cu un gest de apărare. Acum ești mulțumită ? continuă el neînduplecat.

— Ce poți înțelege tu ? zise ea obosită.

— Acum poți să faci ce vrei, replică Peter.

Mătușa Emily nu-i răspunse. I-am dat un ghiont lui Peter să tacă, apoi am spus :

— E frumos albastrul.

— Așa, zise ea, frumos. Frumos, spui. Vorbea tare și strident. Priviți bine ce frumos e albastrul. L-ați văzut ? La lumină, era spălăcit și pătat. înțelegeți ? strigă ea. N-a

putut suferi albastrul. Apoi ne privi cît putu de sfredelitor cu ochii ei tulburi și strigă : Sigur, vi se pare că sînt nebună ! Sînt tot atît de zdravănă la minte ca și voi. Dar nu înțelegeți. Dădu din umeri. Murmură : Din partea mea... Apoi scoase o sticlă de vin roșu din spatele fotoliului și o ridică la lumină. Goală, spuse ea. Era ultima. Le-am băut pe toate-

— Tu ? Doar nu poți suferi vinul !

— Așa e, zise ea. Poate că ne-am împăcat. Totdeauna voia să beau și eu.

Se înfășură mai strîns în șal, iar noi am simțit că vrea să plecăm. Bătrîna se cufundă într-o lume în care n-aveam acces. Eram prea tineri.

După cîteva săptămîni, a murit. Nu fusese bolnavă nici o oră. într-o seară, s-a dus la culcare ca de obicei și dimineața, femeia de serviciu a găsit-o moartă.

— Slăbiciune datorită bătrîneții, scrisese medicul pe actul de deces.

Eu însă am priceput din ce cauză a murit, și m-am înfiorat, văzînd ce forme înspăimîntătoare -poate lua dragostea.

în românește de *Despina Michaela* BOGZA

HEINZ RISSE

Ca pe roate

Ouă sute nouăzeci și opt de mărci, doamnă Rothnagel, spuse funcționarul băncii și puse chitanța de primire la o parte. Ce fel de monede doriți ?

— Ah ! exclamă doamna Rothnagel și se prefăcu că se gîndește, cu toate că întrebarea aceasta i se punea la fiecare trimestru — o făcea din sfială față de tînărul care, după părerea ei, administra comorile uriașe ale băncii ; iar răspunsul era, ca de fiecare dată, același : Vai, domnule Gruhl, n-are nici o importanță, dar dacă se poate, vă rog să nu-mi dați bancnote mari, se schimbă greu în magazine.

Ultimele cuvinte le spuse aproape șoptit ; i se părea o îndrăzneală din partea ei să-1 împovăreze pe domnul Gruhl, explicîndu-i motivul pentru care dorea să primească bancnote mici, dar de fiecare dată, cînd își aducea aminte, se trezea că-și începuse vorbăria ; șoptindu-și cuvintele, le mai lua din greutatea aruncată fără voie asupra **lui** Gruhl. Funcționarul **se** întoarse spre casa **de** bani blindată din spatele lui și scoase o serie de bancnote și mo**nede.** Cu mișcări rapide, de care doamna Rothnagel se mira o dată pe trimestru, numără banii pe placa de sticlă,

apoi se trase jumătate de pas înapoi — asta însemna : gata, numărați și dumneavoastră, vă rog.

Un moment foarte penibil pentru doamna Rothnagel — oare domnul Gruhl n-ar interpreta drept semn de neîncredere, dacă s-ar executa și ar număra și ea, pe-ndelete, ceea ce numărase el mai înainte, cu atîta măiestrie ? Prima dată cînd domnul Gruhl îi pusese pe placa de sticlă do- bînzile soldului creditor — acum cinci trimestre, tocmai fusese transferat la filiala băncii — doamna Rothnagel îndrăznise să remarce sfios că pentru ea număratul banilor e penibil, dar domnul Gruhl, omul acesta impunător,, cu toată tinerețea lui, îi înlăturase cuvintele cu un gest al mîinii — nici cel mai conștiincios funcționar de bancă nu-i infailibil, i-a spus el, dar orice greșeală trebuie lămurită de îndată la ghișeul băncii, altfel nu se mai consideră greșeală ; pe urmă îi povesti pățania unui client, plecat cu banii și revenind după o oră, căci primise o sută de mărci mai mult, după cum afirma, și voia să-i restituie.

Mai mult ?

Da, mai mult. Banca însă a refuzat să-și recunoască greșeala, principiul este tortul, cazuri izolate nu există, înțelegeți și dumneavoastră ; chiar dacă seara, cînd s-a făcut confruntarea cu casa, a ieșit o lipsă de o sută de mărci, banca a procedat ca și cînd nimic nu s-ar fi întîmplat. Măreață atitudine, nu-i așa ? Da, desigur, avea ceva din mersul neclintit al stelelor. Cu toate acestea — banca ar fi avut posibilitatea să-1 înștiințeze pe client ; și e posibil ca acesta să fi fost dispus să restituie suma. Poate. Insă, înțelegeți dumneavoastră, banca își are principiile ei, odată pentru totdeauna, așa-i ? Iar toți funcționarii de bancă sînt educați în acest sens — adică viața e făcută odată pentru totdeauna din principii și nu din cazuri izolate.

„Poți acorda încredere oamenilor cu asemenea vederi", gîndi doamna Rothnagel; mai ales ultima frază îi plăcu. Viața, ca o colecție de cazuri izolate, ar fi, de fapt, un haos, o lume clădită pe nisip, fără nici un fel de înare-

dere, fără nici o siguranță. Tocmai de asta avu sentimentul unui conflict lăuntric, o senzație chinuitoare, numărând banii împinși spre ea de domnul Gruhl. „Ar trebui să am încredere, gîndi ea, dar principiile băncii mă obligă să procedez, ca și cînd n-aș avea."

S-a supus deci obiceiului neplăcut pentru ea, apoi — ca să scape de privirea atentă a funcționarului de bancă — a îngrămădit iute bancnotele și monedele în poșetă, urmînd ca acasă să așeze cum trebuie banii.

— Poate vă mirați cănmi încasez dobânzile la fiecare trimestru, domnule Gruhl, spuse ea în timp ce-și închidea geanta.

— De loc, stimată doamnă, răspunse funcționarul, n-avem dreptul să comentăm din ce motiv își ridică clienții banii.

„Alt principiu, gîndi doamna Rothnagel, nu știu... poate însă... Există, bineînțeles, mulți oameni care-și țin economiile la bancă — ar însemna într-adevăr să mergem prea departe, dacă salariații băncilor ar sta să chibzuiască ce face fiecare cu banii încasați. M-am referit numai la ceea ce-i omenesc, cu toate că banii n-au nimic de-a face cu ceea ce-i omenesc."

— La drept vorbind, am nevoie de dobînzi, ca să trăiesc, replică doamna Rothnagel. Gruhl făcu socoteala ; nici măcar o sută de mărci pe lună, gîndi el, prea puțin ca să se poată trăi. Mai am o pensioară, continuă doamna Rothnagel, de la stat... soțul meu e mort de douăzeci de ani. împreună cu dobânzile am atît cît să nu mor de foame. Cînd nu trebuie să porți nimănui de grijă, nu-i prea greu să fii econom.

— Nu, poate că nu, răspunse Gruhl. „Are griji, își spuse el, altfel de ce mi-ar povesti toate astea ?“ Dacă doriți să vă dau un sfat, știți, vă stau cu plăcere la dispoziție.

— Da, zise doamna Rothnagel, dacă nu vă deranjează... Șovăia stingherită. Să fii econom, continuă ea. Am moștenit ceva acum cîțiva ani, și toată viața am pus

ban lîngă ban, domnule Gruhl. Niciodată nu m-am atins de

capital. Totdeauna numai de dobînzi. Mai demult, am izbutit să depun înapoi chiar cîte ceva din dobînzi. Gruhl dădu din cap. Da, dar azi, urmă doamna Rothnagel, astăzi nu mai merge. De altfel, ce înseamnă : nu mai merge ? Nu mă mai ajung. Asta înseamnă. S-au scumpit toate și lucrul ăsta nu s-a observat de-a lungul anilor, atît de încet s-a întâmplat, dar suma pe care o ridic nu s-a schimbat — mă credeți, domnule Gruhl, că mai datorez brutarului bani, pentru luna trecută ? Și chiria pe luna viitoare trebuie s-o iau tot din banii pe care mi i-ați dat azi ; odinioară, îmi ajungeau să plătesc la sfîrșitul trimestrului ce mai datoram. Nu mă mai ajung, domnule Gruhl, asta-i. Cu toată economia...

— Deci trebuie să vă sporiți veniturile, replică domnul Gruhl.

— Vreți să spuneți că trebuie să-mi caut ceva de lucru ? întrebă doamna Rothnagel. Dar unde să găsească de lucru o femeie bătrână, domnule Gruhl. Am șaptezeci și trei de ani.

Gruhl clătină din cap.

— Nu, răspunse el, nu m-am gîndit la asta. Făcu o pauză. Ar trebui să vă plasați astfel economiile, ca să vă aducă o dobîndă mai mare decît acum, adăugă după aceea.

— Cum asta, se poate ? întrebă doamna Rothnagel..

— Am să mă gîndesc, răspunse domnul Gruhl. Puteți să mai treceți pe aici mîine sau poimîine ?

— Da, cu plăcere, răspunse doamna Rothnagel. Adică... Pregeta. Dacă nu vă e cu supărare, e vorba numai de *o* propunere — nu vreți să veniți pe la mine, mîine sau poimîine, la o cafea, după ce ați terminat serviciul ? am putea discuta mai liniștit acasă la mine, decît aici, la ghișeu — vizita dumneavoastră m-ar bucura foarte mult.

Domnul Gruhl dădu din cap.

—'Vin cu plăcere, răspunse el. Poimîine așadar —

între cinci și șase ? Aș fi fericit să vă pot fi de folos.

— Sînteți foarte amabil, răspunse doamna Rothnagel. Da, foarte amabil. Vă mulțumesc. Deci, pe poimîine.

îi întinse mîna peste placa de sticlă și plecă.

Ca pe roate 37

Casa unde locuia doamna Rothnagel se afla într-un cartier al orașului mai mult deeît onorabil, astăzi însă citeai pe fațadele neîngrijite ale clădirilor vechimea lor și sărăcia. Toamnă cu frunziș căzut, moarte care se tîrăște, nimic din asfințitul transfigurat privind depărtările — pe pereți tencuială coșcovită, iar dincolo de ei șirul de camere somptuoase de odinioară, care fuseseră transformate în cutii de chibrituri, cu cubaj conform normei. Scările pe care călca Gruhl spre doamna Rothnagel fuseseră pe vremuri acoperite cu covoare; îți aducea aminte de asta inelele de alamă strîmbe sau sparte, apă- rînd ici, colea, din încheieturile treptelor de marmură ; în ele erau fixate pe vremuri barele de susținere. Scara și balustrada îți dădeau impresia de istovire, de lipsă de aer a unei lumi scoasă din ritmul ei.

Gruhl sună la ușa cu geamuri care despărțea locuința clientei lui de casa scării ; doamna Rothnagel deschise — la numai cîteva secunde după ce se auzise soneria — poate își așteptase musafirul în spatele ușii.

— Bună ziua, stimată doamnă, spuse Gruhl și îi sărută mîna ; banca recomanda ca funcționarii ei să respecte, în relațiile cu clienții, bunele maniere.

— Bună ziua, domnule Gruhl, răspunse doamna Roth- nagel. Sînt foarte bucuroasă că ați venit. Din nefericire stau puțin cam — altfel deeît înainte, acum douăzeci de ani era o casă foarte bună, ca și tot cartierul, de altfel... Vreți să vă scoateți pălăria ? Și paltonul ? Aici e camera **de** toate zilele, vă rog să intrați.

Deschise o ușă, Gruhl o lăsă să treacă, masa era pregătită, cu cana de cafea pe suportul de porțelan, sub înve- litoarea căptușită.

— într-adevăr, domnule Gruhl, repetă ea, e

încântător din partea dumneavoastră că ați venit pînă aici. Luați, vă rog, loc acolo !

Turnă cafeaua, oferi musafirului lapte și zahăr.

— Fumați ?

Nu, domnul Gruhl nu era fumător.

Niciodată ? Nu, mai demult a fumat și el uneori, dar nu i-a prea plăcut, așa că a renunțat.

Doamna Rothnagel rămase pe gînduri.

—■ Nici fiul meu nu fuma, spuse ea. Sau fuma foarte rar. S-a obișnuit abia and a plecat la armată. Dar a stat pe front puțin timp. Adică, a căzut curînd. Schije de grenadă în inimă. A murit imediat, așa mi s-a scris. Cînd a murit avea cam aceeași vîrstă cu dumneavoastră acum, domnule Gruhl.

Domnul Gruhl dădu din cap, înfățișarea lui arătă compătimire, dar tăcu. „Amintiri, gîndi el. Nu se poate trăi desprins de realitate. “

— îmi amintiți foarte mult de fiul meu, continuă doamna Rothnagel după o pauză, poate de asta am încredere în dumneavoastră. Soțul meu e mort de peste douăzeci de ani și de cînd a căzut și băiatul, am rămas singură ; cînd îmbătrânești, se zice că trăiești cu amintirile, sau din amintiri, dar eu nu cred, domnule Gruhl ; zece ani mai tîrziu, și cu atît mai mult cînd au trecut douăzeci, ajungi să te învîrți între umbre și masă, ceasul bate pe perete și ce a fost altădată, nu se mai află.

Domnul Gruhl privi stingherit ; venise s-o sfătuiască în privința modului cum să-și investească averea ; să ții seamă de aspectul material, să tragi foloase de pe urma capacității tale, asta da ; din simțăminte nu se putea trăi. Dădu din cap și tăcu.

Doamna Rothnagel se ridică, luă o fotografie de pe măsuța de lîngă fereastră și i-o întinse.

— Fotografia fiului meu, spuse ea. A fost făcută cu un an înainte de moartea lui.

Gruhl o privi ; figura unui tânăr, la fel sau nu cu alte mii ca el, doar natura nu se lasă întreruptă cînd creează

serii experimentale. „Pe cel din poză n-am să-1 întîlnesc niciodată", gîndi Gruhl.

— Sînteți de părere că-i semăn ? întrebă el. Sincer spus...

— Poza este proastă, îl întrerupse doamna Rothnagel imediat. De la omul iubit nu există în general poze bune,

nu vi se pare ? Vreau să zic, o poză din care și un străin să «poată bănui cine a fost cel fotografiat. Sau ce-a fost cu el. O poză rămîne totdeauna ceva... ceva fără viață, cred eu. Vocea îi tremura, încît Gruhl presimți că e gata să izbucnească în lacrimi. La fel se întâmplă cu toate amintirile, urmă ea, grădini ofilite unde te învîrți de colo, colo, în timp ce în cameră bate ceasul. Dacă l-ați fi cunoscut pe băiat, ați înțelege de ce îmi aduceți aminte de el.

— Da, stimată doamnă, spuse Gruhl distrat; se gîndea la altceva și doamna Rothnagel, destul de sensibilă, simți imediat.

— Să trecem la subiectul nostru, domnule Gruhl, spuse ea. Poate că v-ați gîndit, ce fel de propuneri să-mi faceți.

Domnul Gruhl dădu din cap ; da, se gîndise, cum ar putea fi investit capitalul doamnei Rothnagel ca să aducă venituri mai mari ; există numeroase posibilități, îi înfățișă diferența dintre obligațiunile ipotecare, titlurile de creanță și împrumuturile de stat, așa-zisele hârtii de valoare ce pot fi achiziționate de tutore, la care se pierde fără îndoială, atunci cînd valuta scade — și din păcate în toate țările lumii se manifestă o scădere lentă de valută, pe care oamenii de finanțe obișnuiesc s-o numească scăderea puterii de cumpărare ; riscul acesta se evită dacă se achiziționează hârtii a căror valoare nu depinde de valori nominale, ci reprezintă participări la substanța vie a economiei — așadar acțiuni, ca să spunem pe nume instrumentului financiar al vieții economice preferat în sectorul acesta. Firește că și aici există o probabilitate de risc, la fel ca peste tot în viață — fără îndrăzneală nu câștigi — la acțiuni riscul

înseamnă că atît valoarea lor, cit și beneficiul, sînt în funcție de prosperitatea vieții economice, la care sîntem cu toții cointeresați — acest risc, însă, poate lua, în perioadele de viață economică agitată, atît o întorsătură favorabilă, cît și nefavorabilă. Deci capitalul este un organism deosebit de sensibil...

Pentru doamna Rothnagel, subtilitățile acestea de ordin economic, dezvoltate de domnul Gruhl la cererea ev rămîneau de neînțeles, dar era sigură că fenomenele economice sînt în mâini bune, la un om cu asemenea cunoștințe profunde ; privirea ei confirmă acest lucru. Bineînțeles că nici nu se gîndea, așa își încheie domnul Gruhl expunerea, să recomande stimatei doamne să se decidă pentru plasarea capitalului într-o singură formă ; fiecare își are avantajele ei speciale, cît și dezavantaje ; în ce-1 privește, cel mai avantajos i se pare ca doamna Rothnagel să folosească concomitent diferitele posibilități arătate. Orice om ce posedă un capital are tendința să-și plaseze astfel avutul, încît să împartă riscul.

Doamna Rothnagel dădu din cap : spusele lui Gruhl erau evidente.

Bun, urmă domnul Gruhl, va întocmi în zilele următoare o listă de titluri, și i-o va trimite ; doamna Rothnagel putea alege așadar pe cele care îi vor fi pe plac.

— Eu ? strigă doamna Rothnagel. Nu mă pricep de loc, domnule Gruhl, cum o să vă spun eu ce fel de hîrtii să cumpărați ?

— în orice caz, hîrtiile se cumpără cu banii dumneavoastră, replică Gruhl și zîmbi.

— Păi da, răspunse doamna Rothnagel, dar nu asta hotărăște ; importante sînt cunoștințele dumneavoastră în materie, domnule Gruhl. Chibzuia. Știți ce mi-ar plăcea cel mai mult ? întrebă ea, după o bucată de timp.

— Ce anume ?

— Să n-am nimic de-a face ou cumpăratul hîrtiilor de valoare, domnule Gruhl, răspunse doamna Rothnagel. Sînt femeie și nu pricep nimic din ceea ce trebuie făcut ca să vă realizați gândurile. Nu pot fi decît de acord, dacă mă sfătuiți să cumpăr una sau alta dintre hîrtii — atunci de ce să nu hotărîți chiar dumneavoastră ? Puteți să-mi comunicați pe urmă.

— în acest caz ar trebui să mă împuterniciți să dispun de contul dumneavoastră, spuse Gruhl.

— Păi da, de ce n-aș face-o ? întrebă doamna Rothnagel. Am încredere în dumneavoastră.

— Direcția băncii nu vede cu ochi buni, atunci cînd salariații ei se prezintă drept procuriști ai clienților, răspunse Gruhl. Ar trebui deci să obținem consimțămîntul direcției.

— Bineînțeles, dacă socotiți că-i necesar, spuse doamna Rothnagel. Procedați în consecință, vă rog, chiar mîine... Observă că Gruhl ezită. Nu-mi refuzați această dorință, domnule Gruhl, continuă ea. Nu-i vorba numai de achiziția asta, nu-i așa ? Poate mai tîrziu o să găsiți de cuviință, și ar fi normal, să vindeți din nou o hîrtie cumpărată mai înainte — cum să procedați, cînd ați fi nevoit ca, de fiecare dată, să-mi cereți mie autorizația ? N-am telefon, sau sînt plecată la sora mea și nu mă puteți găsi — cîte- odată asemenea hotărîri sînt urgente, nu-i așa ?

— Cum doriți, răspunse Gruhl. Dacă direcția n-are nimic împotrivă, voi îndeplini cu plăcere rugămintea dumneavoastră. Zîmbi stingherit. Nu toate lucrurile merg după dorința omului, urmă el după o pauză. Dacă s-ar întîmpla vreodată să se termine altfel decît m-am gîndit eu — n-o să-mi reproșați, nu e așa ?

Doamna Rothnagel clătină din cap.

— Cum mi-aș permite ? întrebă ea. Nu, domnule Gruhl, sînt sigură că o să faceți pentru mine tot ce-i posibil. Nu rămîne așadar în discuție decît inevitabilul — desigur că n-aș avea dreptul să vă reproșez nimic, dacă s-ar întîmpla. De altfel nici n-aș face-o, domnule Gruhl.

La ultimele cuvinte îl privi cu tărie. „Se gîndește acum la băiatul ei, își spuse Gruhl, și-i aduc aminte de el.“ Se simțea stingherit că, în simplicitatea ei, doamna Rothnagel nu era în stare să renunțe la chemarea din adîncul sufletului.

— Ei, atunci, spuse el, dacă direcția e de acord...

Doamna Rothnagel clătină din cap.

— De ce n-ar fi ? întrebă ea. Nu, sînt sigură, că o să vă dea consimțămîntul.

„Se mai și amăgește, în privința felului cum or să meargă lucrurile, gîndi Gruhl. Hotărâri urgente, cum adică ? Doar nu-și închipuie că merită să se facă tranzacții speculative cu banii ei ?“

„Am să-i plasez capitalul, gîndi el, ca să obțină dobînzi mai mari deeît pînă acum.“ îi trecu prin minte pățania unui coleg, imul care speculase cu banii clientului la dorința acestuia ; ajungîndu-se la pierderi, clientul îl reclamase la direcție, desigur pe nedrept, dar colegul își pierduse totuși postul. „Rar găsești dreptate acolo unde-i banul în joc. Așa prost, nu-s.“

Se ridică.

— Trebuie să plec, stimată doamnă, spuse el. Imediat ce voi vorbi cu direcția, am să vă înștiințez. Cele mai vii mulțumiri pentru invitația 'la cafea.

— Dar, vă rog, domnule Gruhl, răspunse doamna Rothnagel. Vă sînt îndatorată că ați venit la mine.

Gruhl coborî scara tocită ; deodată își dădu seama că toate acestea : casa, vizita la doamna Rothnagel, rugămintea ei, să se îngrijească de puținii bani pe care-i avea, erau lucruri sulb demnitatea lui, primitive din punct de vedere al afacerilor. „Mai bine nici nu veneam, își zise el, complicațiile astea cu chemarea din adîncul inimii și reminiscențe sentimentale. Acum nu mai pot spune nu...“

Tramvaiul care-4 ducea spre casă era aproape gol; Gruhl se așeză pe un scaun la fereastră și privi afară. „Mai am timp să dau îndărăt, gîndi el, și să-i cer directorului să-mă refuze asentimentul, dar bătrâna ar putea crede atunci că banca nu mă socotește, așa cum a presupus ea, om de încredere, ceea ce iarăși nu mi-ar conveni."

La stația următoare se urcară câțiva călători, dar Gruhl nu-i luă în seamă. „Pe de altă parte mi-ar crește prestigiul la direcție, gîndi el, din moment ce una dintre cliente îmi acordă atîta încredere ca doamna Rothnagel." Cu puțin înainte de a ajunge la stația de coborâre, simți că-1 privește cineva; ridică ochii, un pasager de lîngă ușă se apropie de el.

— Bună ziua, domnule Gruhl ! spuse el. Ce mai faceți ?

— Mulțumesc, răspunse Gruhl. Nu ne-am mai văzut de mult, domnule Eschenberg. Sînt vreo doi ani. Iertați-mă, cobor aici.

Vagonul se opri.

— Și eu, spuse Eschenberg. Trebuie să fac o vizită de partea cealaltă a parcului.

— Pe acolo locuiesc eu, răspunse Gruhl.

Coborîră din vagon.

— Dacă n-aveți nimic împotrivă, să mergem o bucată de drum împreună, spuse Eschenberg. Gruhl aprobă din cap. Sînteți tot la bancă ? întrebă Eschenberg.

— Da, răspunse Gruhl. Adică, nu mai sînt în centrală, ci la filiala sud. „De ce să nu-i spun, gîndi el, că am fost avansat de doi ani ?“ Răspund de filială, adăugă apoi.

Eschenberg îl privi dintr-o parte ; Gruhl simți că însoțitorul său zîmbește — își aduse aminte că Eschenberg trecea, pe vremea cînd era salariat la bancă, drept cinic. „N-ar fi trebuit să-i spun povestea cu conducerea filialei", gîndi Gruhl.

— Pe vremea cînd am plecat de la bancă, filiala sud avea trei funcționari, remarcă Eschenberg ; observație obiectivă, ironia consta probabil tocmai în faptul că o făcuse.

— Aveți memorie bună, răspunse Gruhl. Astăzi sînt patru.

— Cu dumneavoastră inclusiv ? întrebă Eschenberg.

— Da, răspunse Gruhl ; găsi cu cale că ar fi oportun să schimbe subiectul. Cu ce vă ocupați ? întrebă el.

— Lucrez pe cont propriu, spuse Eschenberg. Cînd ai trecut de treizeci de ani, te saturi să tot tragi pentru străini ; și dumneavoastră o să ajungeți la aceeași con-fuzie într-o zi. Mă ocup de metale, afacerea s-a dovedit promițătoare, de doi ani, de cînd m-am înhămat la ea.

„Lăudăros, gîndi Gruhl, de ce călătorește cu tramvaiul dacă îi merg bine afacerile ?“

Ca și cînd i-ar fi ghicit gîndurile, Eschenberg continuă :

— Da, afacerile merg bine, nu mă pot plînge. Dar știți de ce merg bine ? Fiindcă sînt strîns la pungă — să zvîrli cu banii poate oricine. Să cheltuiesc cît mai puțin, asta-i deviza mea : numai așa rămîi solvabil și pe picioarele tale.

— Aveți o legătură stabilă cu o bancă ? întrebă Gruhl.

„Prea lipsit de finețe”, se gîndi el în același moment și cu mare plăcere și-ar fi retras întrebarea. Aparent, Eschenberg nu găsi nimic deosebit în remarca lui Gruhl ; rîse și-i răspunse :

— Adică, tare ați dori să-mi depun contul la dumneavoastră ? Eventual, de ce să nu stăm de vorbă și despre asta ? N-am uitat unde se află filiala sud ; poate o să vă vizitez în curînd. Mai departe, mergeți tot drept înainte ? Eu o iau la stînga. La revedere.

în dimineața următoare, Gruhl telefonă la direcție ; dorea să discute o problemă în legătură cu contul unei cliente și întrebă cînd ar putea veni. Nu, nu, un cont fără importanță. Nu, la telefon nu poate expune cazul. Fu invitat după-amiază.

Cînd intră Gruhl, directorul tocmai răsfoia un dosar, care cuprindea, după cum recunoscu funcționarul aruncîndu-și ochii la iuțeală, comunicările și referatele filialei sud, pe ultimele luni.

— Vă rog, luați loc, spuse directorul și-i arătă cu mîna un fotoliu așezat lateral. Ce vă aduce ? întrebă el, dar nu așteptă răspunsul. Am mai examinat o dată cum s-a dezvoltat filiala dumneavoastră — n-ați lucrat rău, probabil că știți și dumneavoastră. Gruhl dădu din cap. Iar din cercul clientelei dumneavoastră am primit opinii f avorabile, continuă directorul. Despre seriozitatea cu care rezolvați afacerile, și ați mai fost lăudați pentru amabilitatea cu care sînt serviți clienții la filiala dumneavoastră — la viitoarea conferință de direcție am intenția să propun să vi se mărească salariul. Nu vor fi obiecții, presupun.

Gruhl se înclină puțin.

— Vă sînt îndatorat că-mi apreciați munca, răspunse el.

„Iarăși vorbe goale, își zise, fleacuri, la ce bun le-oi fi spus ? Am lucrat bine, deci vrea să mă plătească mai bine — de ce adică : mulțumesc pentru apreciere ?“ Directorul însă nu se gîndea să cerceteze cît adevăr este în conținutul unei expresii ; dădu numai din cap, apoi întrebă :

— Acum, vă rog să-nmi expuneți cazul care v-a adus la mine !

Gruhl îi descrise cum s-a desfășurat vizita la doamna Rothnagel, scoase din mapă contul clientei, pentru ca directorul să-și poată face o părere despre mărimea responsabilității care-1 aștepta pe salariatul său, în eventualitatea că ar fi îndeplinită dorința doamnei Rothnagel. Directorul tăcu, după ce Gruhl termină de vorbit ; acesta își privea cu atenție superiorul și tare ar fi vrut să știe dacă directorul chibzuia într-adevăr ce să hotărască, sau nu-i răspundea tocmai ca să poată afirma apoi că hotărârea lui era rezultatul unei mature chibzuințe.

— Știți, domnule Gruhl, spuse el după un timp, noi socotim că nu-i bine când funcționarii băncii acceptă treburi de felul acesta. Majoritatea dienților își închipuie că funcționarul de bancă, de bună seamă, cunoaște secretul, cum se pot cîștiga banii fără să muncești ; cînd nu văd nimic palpabil de pe urma scamatoriei lui, sînt nemulțumiți. în orice caz, se pare că doamna Rothnagel nu ne va face reproșuri dacă-i veți administra averea conform principiilor sănătoase învățate la noi. Așadar, nu sînt împotrivă... Directorul se întrerupse. Oare am înțeles bine ? întrebă el. E adevărat că doamna Rothnagel a descoperit o asemănare între dumneavoastră și răposatul ei fiu ?

Gruhl aprobă din cap.

— Da, răspunse el, dar eu nu cred că în realitate există o astfel de asemănare. Mi-a arătat o fotografie a băiatului ; nu mi s-a părut că-i semăn. Un tînăr oarecare.

— Nici o fotografie nu-i în stare să oglindească intr-adevăr omul, răspunse directorul; își mîngîie bărbuța și-i aruncă o privire plină de înțelepciune. Doamna Rothnagel știe mai multe despre fiul ei, decît poate arăta o fotografie. Făcu o pauză ; apoi zîmbi. Poate are de gînd să vă lase moștenitor, domnule Gruhl, spuse el. Și chiar dacă nu-i cazul — de data aceasta, fac excepție de la principiul nostru, fără să ezit. Să-i scrieți deci că sînteți gata să-i îndepliniți dorința. Vă sînt cunoscute formalitățile ce trebuie îndeplinite ?

Gruhl dădu din cap și se ridică ; și directorul se sculă în picioare.

— Altceva nimic pentru astăzi ? întrebă el și-i întinse lui Gruhl mîna.

— Nu, răspunse acesta. Adică — l-am întîlnit ieri în tramvai pe domnul Eschenberg. Vă aduceți aminte de el ? A fost pe vremuri salariat la noi ; acum vreo doi ani a plecat !

— Știu, răspunse directorul. Face afaceri cu metale. N-are cont la noi, dar se spune că-i merge bine. Omul în speță e un rechin — ați auzit vreodată de un rechin căruia să-i meargă prost ?

— I-am propus să-și deschidă un cont la filiala sud.

— Ce v-a răspuns ?

— Că va trece, eventual, pe la mine.

— Se poate trăi și în tovărășia rechinilor, conchise directorul. Atunci cînd nu ești plevușcă. Credit ? Dacă vrea cumva credit luați legătura cu direcția. La revedere.

După șase luni de la această convorbire, cînd doamna Rothnagel își ridică dobânzile de la filiala sud, primi aproape trei sute cincizeci de mărci bani gheață ; strădaniile domnului Gruhl pentru capitalul doamnei Rothnagel începeau să dea roade. Dar domnul Eschenberg uitase de bună seamă promisiunea, că va trece eventual și pe la filiala sud ; nu veni, iar Gruhl se gîndea din cînd. în cînd dacă n-ar fi bine să-i telefoneze

și să-i amintească ; socoti totuși că se expune primejdiei de a juca rolul plevuștei,

dacă s-ar apuca să-i amintească unui rechin că așteaptă să-i facă un oarecare serviciu — așa că se abținu. Nu putea să nege însă că discuția avută cu Eschenberg în timpul plimbării lor prin parc îi pricinuia o senzație neplăcută, ori de cîte ori, împotriva voinței sale, îi revenea în minte. „Un mincinos înfumurat", gîndi el. Deodată, nici îmbrăcămintea lui Eschenberg nu-i mai plăcea; cam prea dichisit. Oamenii de soi se îmbracă altfel. Cu toate acestea, firma de comerț cu metale a lui Eschenberg se găsea în cartea de telefon cu trei rînduri suplimentare, pe cînd filiala sud a băncii se mulțumea numai cu unul. „Nu-i un indiciu, gîndi Gruhl, la bancă oamenii trebuie să se deplaseze personal, în branșa metalelor se cumpără și se vinde telefonic, nu vezi nici marfa, nici omul; asta-i diferența impusă de realități în viața economică și nu-i nici un fel de temei pentru a trage concluzii în ce privește soliditatea și importanța."

Trecu aproape un an pînă ce Eschenberg își făcu apariția la filiala sud, în sala cea mare. Gruhl nu-1 văzu, cînd intră ; era cam cu o jumătate de oră înainte de închiderea băncii ; ședea în cămăruța din spatele sălii ghișeelor, la această oră dienții nu prea veneau și tocmai citea corespondența ce trebuia expediată seara. Întâlnirea de odinioară cu Eschenberg, din tramvai, se îndepărtase într-atîta în Clipa aceea, că-1 privi uimit pe practicant, cînd intră și-i spuse că un anume domn Eschenberg dorește să vorbească responsabilului filialei ; domnul aștepta în sala ghișeelor. întrebă chiar „cine ?“ după aceea sări însă în sus, îl împinse la o parte pe practicant și ieși.

— Bună ziua, domnule Eschenberg, spuse el, mă bucur că v-ați ținut promisiunea ; vă aduceți aminte că la convorbirea noastră de acum un an, mi-ați oferit perspectiva unei vizite ? Vă rog să poftiți ! Deschise ușița de lîngă ghișeul „încasări și plăți".

— în ultimii trei ani nu s-a schimbat nimic pe aici, spuse Eschenberg. Parcă timpul ar fi sitat în loc.

Se instalară în biroul lui Gruhl.

„Pentru el poate că nu, gîndi Gruhl, acum iar începe cu gogoșile."

— Judecați după aparențe, răspunse apoi ; de altfel, mi se pare că dumneavoastră înșivă ați subliniat importanța economiei — de data asta banca gîndește la fel și nu crede că-i necesar nici mobilier nou și nici amenajări costisitoare. Dar cîte ceva s-a mai schimbat totuși, domnule Eschenberg, cnedeți-mă — tranzacțiile, de exemplu, și numărul clienților.

„Strașnic i^arn răspuns", gîndi el.

— Toate acestea prin meritul dumneavoastră, nu ? întrebă Eschenberg. Creșterea tranzacțiilor, vreau să zic, și a numărului de dienți !

„Totdeauna un dram de apreciere prea favorabilă, gîndi Gruhl, își colorează fiecare frază cu o umbră de ironie, ironia o fi poate o caracteristică a rechinilor. Cine nu consideră pe nimeni mai presus de el, nu trebuie să ia pe nimeni prea în serios."

— Bineînțeles, că-i și meritul meu, răspunse Gruhl. Deschise un sertar al biroului. Fumați ? întrebă el, în timp ce împinse spre vizitator țigări de foi și țigarete.

Da, Eschenberg fuma, luă o țigară de foi.

— Dumneavoastră nu fumați ? zise apoi.

— Nu, răspunse Gruhl. Nu-mi face plăcere.

— Mie da, din păcate.

— De ce nu-1 lăsați, dacă vă face rău ?

— Tocmai fiindcă îmi face plăcere.

„Nu mai încerc să deschid discuția despre cantul său, gîndi Gruhl, ultima oară am cam greșit ; să n-aibă impresia că fug după el."

— Ați răsfoit corespondența ? întrebă Eschenberg, arătînd mapa care se afla pe birou, în fața lui Gruhl. Dacă n-ați isprăvit, vă rog continuați, ca să puteți termina. Intre timp, eu am să stau liniștit. în felul acesta, avem avantajul că pe urmă nu ne mai deranjează

nimeni. Doresc să discut cu dumneavoastră o anume problemă de afaceri, dar nu mi-ar plăcea ca în timpul convorbirii să

se strecoare aici mutra care m-a anunțat, și să vă aducă aminte că aveți de rezolvat corespondența.

„Rechin, gîndi Gruhl, chiar și aici, unde-i musafir, dă ordine, de altfel cum și-a permis să-i spună practicantului •«mutră», asta-i nerușinare sadea." Dar nu-1 contrazise. Fără să lase impresia că-i furios din pricina vorbelor lui Eschenberg, apucă mapa și o răsfoi. Apoi deschise ușa, îl strigă pe practicant și i-o dădu.

Se așeză din nou la birou.

— N-aveți a vă mai teme, cred, că vom fi întrerupți, spuse el. Vă rog deci să-mi explicați, ce fel de afacere vă aduce la mine.

— Am nevoie de douăzeci de mii de mărci, zise Eschenberg. Pentru paisprezece zile. Aproape că nici nu-mi pasă ce dobîndă cereți.

— Douăzeci de mii de mărci ? repetă Gruhl. în **ce** scop ?

— Vreau să cumpăr metal, răspunse Eschenberg. Mult sub preț. De la un faliment. Sindicul însă vrea bani gheață. Fondurile mele lichide sînt investite în afacerile curente. Un caz special.

— Pentru paisprezece zile ? întrebă Gruhl. Sînteți foarte siguri că veți putea achita creditul în paisprezece zile ?

— Nu încape nici o îndoială, în privința asta.

— Cum puteți asigura creditul ?

— V-aș ceda stocul achiziționat cu ajutorul creditului. N-am să-1 vînd decît contra numerar, deci nu riscați nici cel mai mic pericol.

— Dobînda, spuneți că vă este indiferentă ?

— Aproape, răspunse Eschenberg. Socotesc că am să pot vinde stocul cu un plus de sută la sută. Dacă vă declarați de acord cu cincisprezece la sută — cincisprezece la sută, pentru paisprezece zile, înseamnă mai mult o participare la cîștig, decît o dobîndă.

Gruhl stătea pe gînduri.

— Nu cred, răspunse el, ca direcția să încuviințeze afacerea. N-aveți cont la bancă — și cincisprezece ia sută pe paisprezece zile nu se situează în cadrul...

— Nici vorbă — propunerea mea nu se adresează băncii, îl întrerupse Eschenberg. Direcția ar avea nevoie de prea mult timp ca să hotărască dacă acordă sau respinge creditul, mai mult decît mi-e mie necesar ca să rezolv afacerea. Mă gîndeam să participați chiar dumneavoastră.

— Eu ? ! exclamă Gruhl. Cum de v-a venit în minte ? Credeți cumva că sînt vreun bogătaș ?

— Nu, răspunse Eschenberg, nu m-am gîndit că aveți douăzeci de mii de mărci. Dar poate că-mi indicați pe unul dintre clienții băncii, în măsură să se înhame cu mine la această afacere. Sînt sigur că vă va fi recunoscător pentru intervenția dumneavoastră.

„Proastă treabă ! gîndi Gruhl. Dacă află direcția că-i îndemn pe clienții băncii să-și ridice banii, ca să facă afaceri cu Eschenberg, mă zvârle afară. Dar și cincisprezece la sută — adică trei mii de mărci în două săptămâni.“ Deodată îi veni în minte doamna Rothnagel.

— Chiar nu-i nici un risc în afacerea asta ? întrebă el șovăitor.

Eschenberg ridică din umeri.

— Vi se pare dobînda cam mare, nu ? întrebă el. Dar nu e vorba de risc ; de fapt nu-i altceva decît o ocazie, cum rar se găsește, și fondurile mele sînt blocate. Rîse. Dacă aș putea degaja suma respectivă, n-aș mai căuta tovarăși, vă rog să mă credeți.

Gruhl cugeta.

„N-ar fi greu să fac rost pînă mîine de douăzeci de mii, gîndi el, n-am decât să vînd o parte din acțiunile doamnei Rothnagel. Peste paisprezece zile le cumpăr la loc și la sfârșitul lunii îi număr doamnei Rothnagel trei mii de mărci pe masă.“

— Cunoașteți pe cineva ? întrebă Eschenberg.

— Poate, răspunse Gruhl. E vorba de un cont administrat de mine, am deplina libertate să dispun de el, clientul nu se amestecă.

— Atunci e în ordine, spuse Eschenberg.

— Va trebui să facem un contract, răspunse Gruhl. In afară de asta aș dori să văd marfa.

Eschenberg dădu din cap și se ridică.

— Dacă vă convine, să mergem la sindicul falimentului, spuse. El ține cheile de la hala unde-i depozitat metalul. Tot la el putem stipula și contractul.

„Afectat și lăudăros, gîndi Gruhl, ce vorbe fără rost!“ Se ridică și el.

— Bine, să stipulăm, răspunse el; îl bucură faptul că găsise răspunsul acesta.

Eschenberg se făcu că nu aude.

— Mergem cu mașina mea, spuse el. E în fața băncii.

Seara, cînd Gruhl se întoarse în camera lui, avea în buzunar contractul semnat de Eschenberg. „Mîine dimineață, am să transfer, în contul sindicului, suma de douăzeci de mii de mărci.“ în momentul cînd semnase contractul, se gîndise o clipă : „Și dacă e vreo bubă ? Nu e nici una, își spusese el în continuare, afectat, da, lăudăros, da, în rest însă rechin ; dacă nu-și onorează contractul are să-1 coste capul — și s-a mai văzut oare rechini fără cap?“

De Eschenberg nu mai auzi nimic pînă-n ziua convenită pentru rambursare ; dimineața, ducîndu-se la birou, Gruhl se gîndea : „Dacă nu plătește, îi telefonez ; dacă se eschivează, îl reclam, cu rechinii nu trebuie să te părți cu mănuși". Dar la prînz, Eschenberg se ivi deodată în sala ghișeelor :

— Poftiți înăuntru, zise Gruhl, v-am așteptat.

în birou, Eschenberg scoase banii din servietă, două pachete :

— Aici e capitalul douăzeci de mii, spuse el, și aici participația, trei mii.

— In ordine, răspunse Gruhl, după ce-i numărase ; scoase contractul din casa de bani blindată și i-1 dădu lui Eschenberg.

— Aranjament corect, nu ? spuse Eschenberg.

— Așa trebuie în afaceri, răspunse Gruhl.

Eschenberg zîmbi.

— Sînteți pe placul meu, zise el. Cred că aveți șanse să vă dezvoltați capacitățile. Dacă vreodată o să mai sap după aur... —

— ...o să vă împrumut bucuros o lopată, îl întrerupse Gruhl.

După plecarea lui Eschenberg, Gruhl numără douăzeci de jmii de mărci în contul doamnei Rothnagel, apoi dădu ordin să se cumpere din nou hîrtiile vîndute cu două săp- tărnîni în urmă. „Și cum să procedez cu participația ?“ Chibzuia ; era limpede că doamna Rothnagel n-avea nici o pretenție, dacă n-ar fi apărut Eschenberg și-ar fi păstrat hîrtiile, pe care le avea acum din nou ; cheltuielile rezultate din vînzare și apoi răscumpărarare trebuiau restituite, fără îndoială. Calculă cheltuielile, peste două sute treizeci de mărci, rotunji la două sute cincizeci și-i numără ; cînd ai făcut o afacere bună, poți fi generos, fără să te numești risipitor. îi veni în minte că la prima vizită a lui Eschenberg se gîndise să-i plătească doamnei Rothnagel întregul cîștig, dar nu chibzuise prea bine, doar n-are nici o pretenție, nu-i așa ? Nici din punct de vedere moral, și cu atît mai puțin juridic.

Era satisfăcut descoperind așa, deodată, cum se câș-tigă banii ; să stai cu undița la pîndă pe unde trec peștii de aur, asta-i tot, tot meșteșugul și mai ales să nu-ți fie teamă de dinții rechinilor, căci și rechinii au solzi de aur. „Cînd banul zace ca un capital mort, nu se poate întreprinde nimic, gîndi ei, așa se întîmplă și cu doamna Rothnagel, habar n-are ce înseamnă pește cu solzi de aur. N-a văzut niciodată. Nu s-ar fi priceput nici măcar să cîștige zece sau doisprezece la sută pe an, la capitalul ei ; dar cînd mi-a venit ideea să pun capitalul la dispoziția lui Eschenberg, am progresat repede, a sporit ca șobolanii de canal și măgarii sălbatici, obținînd mai mult de șapte la sută săptămânal. Cîștigul meu este al meu, nu al doamnei Rothnagel."

Banii, descoperi Gruhl, nu-s de folos decît dacă schimbă stilul de viață al celui ce-i are ; nu exagera valoarea sumei ce-i picase pe neașteptate ; în această chestiune, importantă a fost relația creată pe baza profesiei lui și faptul că acum putea fi sigur că găsise o sursă de venituri suplimentare, aproape inepuizabilă, care îl făcea să se ridice deasupra vieții de restricții din trecut. Se hotărî să-și plaseze câștigul rezultat din această tranzacție fericită în bunuri care dezvăluie stilul de viață al omului : își comandă haine noi, își cumpără cămăși de mătase, pantofi după ultima modă ; rînd nu arăți ca un om de lume, nu ești nimeni. Totodată își mai cumpără și o motocicletă, atât pentru drumuri în oraș, cît și pentru excursiile de duminică, în împrejurimi; dar pentru a o plăti nu i-a mai ajuns rîștigul de la afacerea făcută cu Eschenberg ; Gruhl a trebuit să atace o părticică din capitalul doamnei Rothnagel, nu o sumă mare, iar pentru rest i-a dat negustorului polițe, cu termene de scadență repartizate pe viitoarea jumătate de an. Nici faptul că vîrîse mîna în averea doamnei Rothnagel, nici obligația de răscumpărare în termen a polițelor pe care le semnase nu îi făceau griji ; atît era de sigur că va putea acoperi obligațiile din ce o să câștige la pescuitul viitor. „Datoriile, pentru un om cu posibilitățile mele, sînt trecătoare*[1], gîndi el. Dar în săptămînile următoare Eschenberg nu se zări și abia putu onora prima poliță pentru cumpărarea motocicletei, în timp ce sujma datorată din capitalul doamnei Rothnagel creștea. „N-are nici o importanță pentru ea, își spuse Gruhl, doar o să-i restitui dobînzile. Chiar dobînzi mari — pot să-mi permit să fiu generos.**

Totuși în zilele ce precedară scadența primei polițe chibzui foarte serios, dacă n-ar fi bine să-1 caute pe Eschenberg și să-i ofere ajutorul lui financiar. „Tipul nu-i chiar așa de isteț, cum l-am crezut la început, își spuse el, poate nici rechin nu-i, nu cunoaște ce posibilități oferă viața economică, trebuie îmboldit. Poate că ezită, inedită Gruhl mai departe, să mi se mai adreseze din nou, sau o fi găsit vreun creditor care îl servește mai ieftin**. Gîndin-

du-se la această ultimă posibilitate, Gruhl se nelinişti cu adevărat; în cele din urmă se hotărî să-1 cheme pe Eschen- berg la telefon.

— Domnul Eschenberg se află într-o călătorie în străinătate, răspunse o voce de femeie.

— Ştiţi cînd se întoarce ? întrebă Gruhl.

— în trei-patru săptămîni. Să-i transmit ceva domnului Eschenberg ?

Aşa ? în trei-patru săptămîni. Nu, nimic, ce să-i transmită ? La sfîrşitul săptămînii viitoare expiră termenul celei de a doua poliţe pentru motocicletă, nu mai rămînea deci decît posibilitatea să recurgă la capitalul doamnei Rothnagel, mai departe merge ca pe roate, cînd nu cunoşti adîncimea fără fund ; desigur că-i va restitui fiecare bănuţ cu dobîndă şi dobîndă la dobîndă. Simţea cum devine rechin, rechin *in nuce* [i]*,* spuneau romanii, unul dintre cei care nu-şi fac nici griji băneşti şi nici de viitor.

— Nu, spuse Gruhl, nu-i nevoie să-i transmiteţi ceva domnului Eschenberg. Voi suna din nou în cîteva săptămîni.

Aşeză receptorul în furcă. „De ce o fi plecat în străinătate ? se gîndi el. Ce, nu mai există aici posibilităţi ca să faci afaceri ? Să stai în ţara ta şi să trăieşti cinstit — asta nu se potriveşte pentru rechini ca el ; dacă aş fi cerut adresa, îi puteam scrie. Pentru un avans asupra viitoarei tranzacţii — doar el a abuzat de buna mea credinţă şi mi-a trezit speranţe, înainte eram fericit şi mulţumit. Cînd poţi alege între cîteva cravate, asta nu te face fericit; nici o mtocicletă. Fericirea-i să fii prost şi să ai unde munci ; am citit pe undeva fraza asta, gîndi Gruhl. Tot atît de adevărată ca oricare alta. Adică pe jumătate, sau pe sfert. Sau de loc. Orice frază conţine atîta adevăr cât perynite situaţia. Dacă s-ar cunoaşte o frază, îşi urmă el gîndurile, valabilă peste tot şi rezistînd la orice examen, viaţa ar fi mai uşoară ; te-ai putea orienta numai într- acolo, gata cu agitaţia. Dar nici măcar ceasul nu bate fără să se agite."

* In embrion (lat.).

De cîtva timp, doamna Rothnagel venea să-și încaseze lunar banii ; Gruhl o obișnuise să-i numere întotdeauna suma la care se aștepta, ținând seamă de datele ce i le furnizase cu privire la capitalul ei ; numai astfel, socotea Gruhl, putea evita ca doamna Rothnagel să-și controleze contul. Fără îndoială, știa că-i achită mai mult decît venitul cuvenit pentru banii ei ; această diferență avea s-o acopere cândva, ea reprezentând tocmai dobînzile la suma luată de el din capitalul doamnei Rothnagel, cheltuieli inevitabile în tranzacții importante și măsuri luate în scopul schimbării stilului de viață. De fapt, doamna Rothnagel nici nu se gîndea să-i ceară socoteală de felul cum îi administrează averea ; la fiecare vizită, lăsa să se vadă că-1 consideră binefăcătorul ei.

— Cred, domnule Gruhl, că nici fiul meu, dacă ar mai trăi, n-ar avea mai multă grijă de mine, decît dumneavoastră, spuse ea într-o zi ; Gruhl clătină din cap stingherit, dar zîmbitor.

Desigur, își dăduse silința să facă tot ce se poate ca să ridice veniturile doamnei Rothnagel ; dar nici nu se poate tăgădui, că, vremelnic, îi era îndatorat — să nu exagerăm însă nici asta — doar din datoria aceasta a unuia față de altul constă viața comercială. Poate că, de fapt, nu numai viața comercială, ci viața în general. Contribuția la starea de neliniște generală. Problema morală ? Cine plătește datoria față de pictorul de care contemporanii lui își bat joc ? Urmașii, care pentru o pînză mai mică de un metru pătrat, sacrifică hectare întregi de pământ roditor ? Cele mai multe datorii rămân neachitate ; întîi n-are datornicul bani și pe urmă nu mai găsești creditorul.

Doamna Rothnagel privea cu bunăvoință încurcătura lui Gruhl.

— Cînd o să aveți o surpriză plăcută, spuse ea, acceptați-o cu cugetul curat, căci ați meritat-o. Sînteți născut în zodia norocului.

„Indecent, gîndi Gruhl, mereu exaltarea asta, sentimentală, ce fel de stideți și-or fi făcând cuib în mintea ei“, dar murmură ceva semănînd cu : da, poate ar fi nevoie

de un dram de noroc. Doamna Rothnagel îi întinse mina, „degete țepene, gîndi Gruhl, asta-i vîrsta“ — se înclină adine — „nu mai așteaptă nimic la sfîrșitul vieții, își spuse el mai departe, dorințele i s-au ofilit de mult“.

Eschenberg sosi abia cînd Gruhl onorase și a doua poliță pentru motocicletă, tot din averea doamnei Rothnagel ; într-o dimineață, cînd Gruhl era în spatele ghișeului, deschise ușa și intră.

— Bună ziua, zise el.

Pentru moment, Gruhl își pierdu graiul. „Acum vine surpriza cea mare, prorocită de doamna Rothnagel“, gîndi el.

— Bună ziua, domnule Eschenberg, răspunse Gruhl. Ați dispărut multă vreme. Deschise ușița din spatele ghișeului. Vreți să treceți în biroul meu ? întrebă el.

Eschenberg aprobă din cap.

— Am fost într-o călătorie, spuse apoi. în străinătate. Mai mult de două luni pe drum.

— Afaceri ?

— Da.

— Ați încheiat contracte avantajoase ?

Eschenberg ridică din umeri.

— Așa și așa, zise el, (momentan, conjunctura nu-i favorabilă planurilor mari. Dar, oricum...

Lăsă în suspensie înțelesul lui oricum.

— Mai aveți nevoie de bani ? întrebă Gruhl.

— Nu, răspunse Eschenberg. De fapt, am venit la dumneavoastră doar ca să-mi iau rămas bun.

Cuvintele acestea îl doborîră pe Gruhl ; într-o clipită își dădu seama că la apariția lui Eschenberg își făurise speranțe sigure într-o nouă afacere al cărei volum i-ar permite să-și lichideze datoriile, și deodată îi veniră în minte greutățile mascate pînă acum de speranța într-un eventual noroc, ajutat de fostul coleg. „Doamne Dumne-

zeule, își spuse el, Doamne, așadar, totu-i pierdut !“ Făcu un efort să nu-și arate dezamăgirea față de Eschenberg.

— Ce aveți de gînd ? întrebă Gruhl.

—■ Am să lichidez firma, răspunse Eschenberg.

— Ca să vă stabiliți în străinătate ?

Eschenberg confLqtnă printr-o mișcare a capului.

— Acolo unde mă duc, sînt perspective mai favorabile pentru afacerile mele, răspunse el. în raport cu problemele autorizațiilor de import și în cele vamale. In ultimele săptămîni, am studiat situația în principiu. Făcu o pauză. Aici nu mai am decît de lichidat diferite afaceri, continuă el. Pentru asta nu-i nevoie de bani, căci încasările vin de la sine.

— Da, spuse Gruhl.

Se gîndea dacă să-i ceară lui Eschenberg un împrumut — acum, cînd acesta își încasa cîștigurile. Dar poate că Eschenberg ar răspunde că va avea în aurind nevoie de bani, de îndată ce își va relua activitatea în străinătate — și mai ales se gîndea că-i posibil ca Eschenberg să mai aibă legături cu direcția băncii, ar putea să le spună că la filiala sud este un angajat care-și tapează vizitatorii — unul ca ăsta este în stare să vîre mâna și în casa de bani. La gîndul din urmă simți o împunsătură ascunsă : considerase că ceea ce cheltuise pînă acum era im împrumut secret de la doamna Rothnagel, dar poate că, de fapt, însemna să vîri mîna în casa de bani. „Doamne, Dumnezeule, mai întâi or să mă dea afară, pe urmă în judecată ; rechin, așa o să mi se spună, foarte inventiv ce-i drept, dar în primul rînd pentru propriul lui buzunar" — își aminti că citise cuvântul într-un articol de ziar, despre un proces de delapidare ; îl pronunțase procurorul.

— Atunci vă doresc tot atîta succes în străinătate ca și aid, domnule Eschenberg, spuse Gruhl, cu o voce răgușită.

„Doamne, Doamne, pînă aid mi-a fost!“

După ce-1 conduse pe Eschenberg la ușă, Gruhl se întoarse în biroul său. Se așeză la masa de lucru și-și propti capul în mâini. „Trebuie să acționez într-un fel, gîndi el, să nu jmă pierd cu firea, să calculez, să-mi păstrez luciditatea, să sondez situația. Luă o hîrtie și un creion ; atîta reprezintă suma lipsă din contul doamnei Rothnagel, atîta

datorez — dacă m-aș restrânge foarte tare, aș putea acoperi din salariu toate lipsurile, dar în cît timp ? Cel puțin un an, eventual doi, chiar dacă aș vinde motocicleta și cu toate că mi-au ridicat salariul — felul meu de viață s-a schimbat — ei, nu-i ușor să te-ntorci de unde ai plecat. Cel puțin să nu fi închiriat locuința asta scumpă ! Indiferent dacă o să dureze un an sau doi — odată și odată doamna Rothnagel tot o să ceară informații despre banii lichizi pe care-i are și hîrtiile de valoare, cel mai tîrziu la încheierea anului, adică în patru luni, patru pînă la cinci luni.

M-aș putea duce la ea să-i spun ce-am făcut, nu, nu ce^am făcut ci ce s-a întîmplat; poate o să se învoiască să nu dea în vileag fapta, căci îi amintesc de băiat. Simțămintele celor din jur sînt uneori la fel de prețioase ca aurul curat — poate ar fi bine să-i semnez un titlu de creanță și pe urmă să-i plătesc încet toată suma în rate, în rate lunare. Cu dobîndă bineînțeles — -«n-o să aveți dezavantaje, așa am să-i spun, a fost o speculație greșită, se-ntîmplă în lumea finanțelor»."

Dar speranța se stinse numaidecît. „Speculație greșită ? gîndi el, chiar atît de novice nu-i, să creadă în speculații greșite, mai ales cînd nu s-a speculat. în cel mai bun caz, va ruga direcția să examineze cum i-am plasat banii, așadar nu în felul acesta pot ieși din impas. Ieșire nu există. Ba nu, există una, gîndi el imediat, să merg la direcție și să spun ce-am făcut, da, ce-am făcut, nu ce s-a întîmplat. Dar asta nu-i de fapt o ieșire. E sfîrșitul."

Ca prin farmec se liniști însă. „M-a ajuns soarta, gîndi el, a hotărît să mă lovească." în legătură ou asta își

aduse aminte de o poveste, citită pe vremea cînd era foarte tînăr : Un om trecea peste un pod de cale ferată, un pod lung și fără parapet, de-a curmezișul unui rîu ; podul era atît de îngust, cu singura lui linie ferată, încît, dacă un călător ar fi întîlnit acolo un tren, ar fi fost călcat de acesta, în caz că n-ar fi îndrăznit să sară jos, în rîu ; iar podul era suspendat la mulți metri deasupra cursului apei și apa mișuna de crocodili. Omul din poveste, pășind

pe pod, știa că la ora aoeea nu vine nici un tren, cunoștea mersul trenurilor, pentru ei nu exista nici un motiv de teamă. După ce mersese cîtva timp, auzi totuși un tren, era un tren de marfă, i se dăduse drumul în afara orașului și venea spre el din spate, prea repede, ca să se mai poată întoarce în goană la primul stîlp și tot prea repede, chiar și în cazul că ar fi fost posibil să fugă spre cealaltă parte. Prin urmare rămase locului, își scoase pantalonii, cizmele și cămașa și făcu sejmn cu cămașa ; dar cînd își dădu seama că oamenii de pe locomotivă nu-1 văd, sări în adînc, doar cu o clipă înainte să-1 ajungă trenul. Avu norocul să nu se rănească sărind în apă și nici să cadă victimă crocodililor. „Să joc, gîndi Gruhl, bineînțeles că e posibil să pierd, dar și ăsta ar fi tot sfîrșitul, nimic altceva decât ceea ce mă așteaptă dacă nu joc ! Dacă am să cîștig însă — nu toată lumea-i înhățată de crocodili/*

în ziua aceea, luă zece mii de mărci din casă, în contul doamnei Rothnagel și seara se duse într-o stațiune balneară cu cazino, la distanță de o oră cu trenul. „Am să recuperez pierderea, gîndi el; imediat ce am un cîștig suficient, mă opresc, nici nu se discută, niciodată n-am să mai joc — fiindcă mă căiesc, o să treacă paharul acesta de la mine, cînd îți mărturisești păcatele Dumnezeu te ajută." Jucă atent și cu chibzuială ; uneori părea că e în cîștig. Dar pînă la urmă pierdu totuși, banii i se scurseră din buzunare ; era ora două dimineața cînd se ridică. „Tot e bine că am bilet de întors, gîndi el, dar să mă întorc oare ?“

Bineînțeles că s-a întors ; n-a pierdut speranța, nimeni nu-și pierde speranța. în ziua următoare se duse 1a serviciu cam dărîmat din cauza nopții pierdute la joc ; uitin- du-se în oglindă, văzu că are cearcăne sub ochi. O altă istorioară îi răsări în minte, și mai uimitoare, după părerea lui, deeît cea cu omul care sărise în apă ; tot o amintire din adolescență — de ce oare își scoteau acum toate capul ? Un oarecare trebuia să pătrundă într-un castel, în timpul războiului, sau ca să elibereze o fecioară închisă acolo, n-are importanță — castelul era înconjurat de un

șanț cu apă, dar exista o conductă între șanțul de afară și un eleșteu dinăuntru ; omul știa unde-i gura conductei în afară, diametrul era suficient ca să încapă un înotător, dar nu știa cit de liungă-i conducta și dacă nu cumva o asiguraseră în interior cu un grătar. Cu toate acestea, omul a înotat la noroc sau la nenoroc — odată și odată tot avea să vină clipa cînd va afla, de întors nu se mai putea întoarce, căci nu mai avea suflu — nu-i rămânea altceva decît să spere că a trecut de jumătatea drumului și că nu există nici un grătar la celălalt capăt. „N-am ce face, trebuie să joc mai departe, gîndi Gruhl, dar nu chiar azi sau jtnîine, mai întîi să-mi treacă enervarea de pe urma pierderii, poate la sfîrșitul săptămînii pun mîna din nou pe zece mii, dacă-i pierd și pe ăștia, săptămîna viitoare iau restul. Doar nu-s atît de neputincios, gîndi el mai departe, să mă las doborît dacă mai pierd încă zece mii."

Dar lucrurile s-au petrecut altfel decît a avut el de gînd, căci în ziua următoare s-a deschis ușa și a intrat un domn.

— Mă numesc Weigand, spuse acesta. Dumneavoastră sînteți domnul Gruhl ?

— Da, răspunse el.

— Vin trimis de direcție, zise Weigand. M-au delegat să verific gestiunea.

„Revizia obișnuită la filială", gîndi Gruhl.

— Poftiți, vă rog, înăuntru, spuse el. îl conduse pe Weigand în biroul său. Nu vă cunosc, continuă Gruhl, aveți o delegație ?

Weigand scotoci în mapă.

— Poftim delegația, răspunse revizorul, am fost mutat de curînd în orașul acesta.

Gruhl citi delegația pînă la sfîrșit — în ordine, i-o dădu înapoi.

— Vă rog să-mi spuneți, oe ați dori să vedeți ? întrebă apoi. Vă stă orice la dispoziție.

Domnul Weigand lucră toată ziua în biroul lui Gruhl ; spre seară îl pofti pe șeful filialei la el.

— Sînteţi îjmputemicit să dispuneţi de contul unei oarecare doamne Rothnagel ? întrebă el.

— Da, răspunse Gruhl, doriţi să vedeţi procura ?

— Nu, mulţumesc, replică Weigand, se află printre hîrtii, am şi examinat-o. Făcu o pauză. Doamna Rothnagel ridică în mod obişnuit sume mici, continuă el.

— Lunar, întregi Gruhl. Atît rit are nevoie pentru cheltuielile curente. înainte venea trimestrial.

—• Chitanţele sînt semnate chiar de ea, spuse Weigand. Gruhl dădu din cap. Dar acum cîteva zile s-a ridicat o sumă destul de mare, urmă revizorul. Zece mii de mărci. Chitanţa pentru suma aceasta nu-i semnată de doamna Rothnagel...

„Prin urmare există totuşi un grătar în conductă, gîndi Gruhl. Dar mai respir."

— Nu, îl întrerupse el pe celălalt. Doamna Rothnagel avea nevoie de suma aceasta, ca să cumpere un teren, n-a avut însă timp s-o ridice. De aceea m-a rugat pe mine să i-o aduc. Gruhl aştepta, dar în ochii lui Weigand nu se putea citi nimic. Procedeul este totuşi conform procurii, nu-i aşa ? întrebă el.

Revizorul dădu din cap şovăind.

— Din punctul acesta de vedere, da, răspunse el, poate că ar fi însă în interesul dumneavoastră, ca doamna Rothnagel să confirme primirea sumei.

— Nu mi s-a părut necesar, replică Gruhl. Doamna Rothnagel este o persoană mult prea cinstită, ca să conteste pripiirea banilor.

— Vă cred din toată inima, răspunse Weigand. Dar doamna Rothnagel ar putea deceda — presupuneţi că se întâmplă asta. Credeţi că moştenitorii n-ar fi în drept să susţină că aţi delapidat banii ?

Gruhl zîmbi ironic.

— Doar s-ar vedea, spuse el, că în ziua încasării banilor a cumpărat un teren.

— Nu doresc decît să vă dau un sfat, răspunse Weigand. Prin procura pe care o aveţi de la doamna Rothnagel, banca este acoperită.

Se ridică.

— Ați vrea să-mi spuneți, dacă revizia dumneavoastră a scos la iveală vreun fapt pe care direcția să-1 considere lipsă în gestiunea mea ? întrebă Gruhl.

Revizorul scutură din cap.

— Vă declar fără nici o ezitare, că n-am nimic de imputat, răspunse el.

Apoi îi întinse mîna și plecă.

„Vulpe șireată, gîndi Gruhl, după plecarea revizorului. Vulpe șireată, vrea să mă adoarmă cu asigurările lui ; fără îndoială că o să povestească la direcție cum am luat zece mii de mărci din contul doamnei Rothnagel. Pesemne că va fi întrebată, dacă-i exactă povestea debitată copoiului — adică, nu, mai întîi o să ceară să le prezint o chitanță de la doamna Rothnagel, asta se face fără tam-tam, nu deranjezi clientul decît cînd asta nu se poate evita. în fond, indiferent ce fac, și într-un caz și-ntr-altul tot în conductă sînt și dacă la capăt e un grătar, n-am de unde ști.“

Mergînd spre casă, îi trecu prin minte că nu mai are timp să ia o hotărîre. „Direcția lucrează repede, gîndi el, mă poate chema chiar mâine ca să-mi ceară să arăt dovada doamnei Rothnagel. Sau se adresează imediat doamnei Rothnagel. Nu-i chiar imposibil : -“Multstimată și onorată doamnă, filiala noastră sud v-a remis la data de... suma de... Vă rugăm să aveți amabilitatea să ne trimiteți adeverința semnată de dumneavoastră... Este vorba de... o chestiune strict formală...» Sînt sigur că așa va proceda direcția, vulpea șireată a bănuit imediat că eu am delapidat suma — nu cumva a folosit el însuși acest cuvînt ? Chiar dacă a spus-o numai ca o ipoteză, s-a dat de gol.“

„In fond n-am delapidat nijmic — ce înseamnă, de fapt, delapidat ? gîndi el mai departe. Nu fac altceva decît să încerc a menține veniturile doamnei Rothnagel, să compensez deficitul iscat — oare trebuia să-i spun,

poate, că există un minus în contul ei, că trebuie să se restrângă ? Mi-a încredințat banii, dar am avertizat-o imediat că acel ce speculează poate pierde, «fără reproșuri,

vă rog, stimată doamnă*. Acum joc ca să înlătur deficitul, a juca nu înseamnă altceva decît a specula, mai departe merge ca pe roate, doar că sîntem afundați pînă la gît și, din nefericire, sîntem conștienți de asta...“

A doua zi ridică restul din soldul creditor al doamnei Rothnagel. „N-am timp pînă săptămîna viitoare, gîndi el, nu-mi lasă timp, chiar azi trebuie să se hotărască într-un fel. în caz că voi cîștiga, mă duc mîine la ea și-i spun că dacă primește o scrisoare de la direcție, în legătură ou suma de zece mii de mărci, să vină la mine ca să răspundă, așa că totul e în ordine..."

„Dar dacă nu cîștig, chibzui Gruhl mai departe, dacă pierd și restul de bani, Doamne, Dumnezeule, grătarul, rîul ou crocodili, nici prin minte nu-mi trece să ajung la judecată. Nici prin minte nu-mi trece ! Nu vreau să mă gîndesc la asta, Doamne, Dumnezeule !“

„Cam tîrziu pentru bunul Dumnezeu, își spuse mai departe, dar nu-i prea tîrziu, nu, nu-i prea tîrziu, să vorbesc cu el — pe păcătoși îi ascultă întotdeauna. Deci : sînt un păcătos, bunule Dumnezeu, recunosc, toți sîntem păcătoși și prin urmare și eu, cu nimic altfel decît ceilalți, dacă am fi fără păcate n-ai scoate-o la capăt cu noi. E vrerea ta să fim cu toții păcătoși — bine, ți-am împlinit vrerea. De asta nu vreau să mă las judecat, n-aș îndura să mă osîn- dească alți păcătoși. Ai interzis ca vreunul dintre noi să-și ia singur viața, așadar vrei să ne bălăcim în păcat, pînă ce o să consideri tu că-i de ajuns. Atunci mă adresez ție : dacă îngădui să trăiesc în păcat și față de oameni, față de ceilalți păcătoși, atunci am să mă întorc de la porunca ta, am să-ți arunc ție viața mea neînsemnată, fă cu ea ce vrei. Cobor, stația terminus. Șantaj, gîndi Gruhl, dar dacă m-a ascultat, știe că sînt hotărît să-i dăruiesc și

restul. Nu cumva nu-s chiar atît de hotărît ? Ba sînt hotărît."

Gruhl începu să joace imediat după ora nouă. La unsprezece cîștigase șase mii de mărci, chibzuia dacă să se oprească, să încerce să împrumute cît mai lipsește. „Imposibil, de la cine ?“ îl zorea și timpul, mîine sau poate

poimâine doamna Rothnagel are să primească scrisoarea direcției — continuă să joace, după miezul nopții mai avea trei sute de mărci.

„Sfârșitul, se gîndi el și se duse în hol, chiar că-i sfârșitul, Doamne. Ți-am spus ce am de gînd să fac, dar nu m-ai ascultat, sau ți-e indiferent ce mi se întâmplă. Sau vrei să mă umilești. Dar nu-s atît de laș, să mă las umilit."

Se plimba prin hol încoace și încolo ; un domn mai în vîrstă se-ndreptă spre el, venind din sala de joc.

— Și dumneavoastră ați pierdut ? întrebă el. Gruhl dădu din cap. Mă miră, ripostă domnul.

— De ce ?

— Totul la dumneavoastră arată că trebuie să câștigați. Nu totdeauna, astăzi însă da.

Oamenii în vîrstă sînt cei mai iubiți copii ai superstiției — Gruhl surise ironic.

— în felul acesta priviți dumneavoastră oamenii ? întrebă el.

— Da, răspunse domnul cu o figură serioasă, așa este. Așa privesc eu oamenii. Dacă mai aveți bani, initrați din nou.

Gruhl se gîndi că mai are trei sute de mărci, cu toate acestea domnul în vîrstă i se păru deodată inoportun.

— Nu mai am bani, spuse el.

— Cu atât mai bine, răspunse domnul. Scoase din buzunar o bancnotă de cincizeci de mărci și i-o întinse lui Gruhl. Poftiți, zise el, jucați cu aceștia. Cu nimic nu câștigi mai ușor decât cu bani străini.

„Numai cu bani străini am jucat și n-am făcut altceva

decât să pierd", gîndi Gruhl. Luă bancnota și o strînse în mână;

— Pe ce s-o pun ? întrebă el.

Domnul îl privi supărat.

— Dacă răspund la întrebarea dumneavoastră, bancnota își pierde puterea.

— Iertați-mă, vă rog, n-am știut, spuse Gruhl.

— Dacă o să câștigați, îmi dați banii înapoi, spuse domnul. Dacă pierdeți... dar n-o să pierdeți.

Gruhl se întoarse în sala de joc, privi bila cîteva minute, apoi aruncă bancnota de cincizeci de mărci pe cifra șapte. Puțin mai tîrziu, crupierul împinse cîștigul spre el.

— De treizeci și șase de ori miza, preciza omul.

— Toată suma rămîne pe loc, zise Gruhl.

Vocea îi era răgușită și neclară.

— Totul pe șapte ? întrebă crupierul.

— Da.

Bila se roti din nou, Gruhl observă că mîinile îi asudaseră. „O să se oprească din nou pe șapte, își spuse el, o să se oprească încă o dată pe șapte. De data asta."

— Șapte, zise crupierul, de treizeci și șase de ori miza.

— Da, spuse Gruhl.

Inhăță banii. „Mai mult decît a avut vreodată doamna Rothnagel în cont, gîndea el, mult mai mult", dar nu era în stare să nujmere ce sumă cîștigase. Afară, în hol, domnul în smoching se plimba încoace și încolo, Gruhl scoase cîteva bilete din buzunar și i le îndesă în mînă.

— Cincizeci de mărci, zise domnul, nu vnam împrumutat mai mult.

— Ei, ce contează, replică Gruhl, luați-i !

Părăsi cazinoul de parcă ar fi avut aripi.

„Așa, gîndi el, a venit așadar și salvarea, griji zi și noapte, și ia sfîrșit săritura în rîu ; și cînd colo, poftim, nu mă înhață crocodilii."

Intră în zorii zilei în odaia lui, cerul era negru încă,

dar numaidecât după cinci avea să răsară soarele — aurora cu degete trandafirii — într-un turn de biserică ceasul bătu de trei ori. Gruhl simțea cît îl istovise încordarea din ultimele ore. „încă o zi cu ochii umflați, își spunea el, dar cugetul mi-e iarăși curat, să n-am în el nimic altceva decît — păcatele nedescoperite nu întinează. Așeză o cratiță cu apă pe flacăra de gaz din bucătăria gazdei. Cafeaua ucide somnul. De altfel, acum nici n-aș putea dormi." Se întoarse în odaie și după ce scormoni prin buzunare, numără banii — șaizeci și șase de mii de mărci.

„Bineînțeles că Dumnezeu n-are nimic cofmun cu treaba asta, gândea el, nici Dumnezeu, și nici șantajul făcut asupra lui. Căci dacă nu există, nu mi-a putut auzi vorbele ; dacă există, însă, și m-a auzit, atunci știe și că nu mi-aș fi luat viața, în cazul că aș fi plecat de la cazino fără bani — și de ce mi-aș fii luat-o ? Fanfaronadă deșartă, își spuse Gruhl mai departe, sigur că nu e plăcut să ajungi în fața judecătorilor, care n-au făcut niciodată ceea ce am făcut eu și să-i vezi cum își clatină capetele îngâmfate și trimit oameni la închisoare — gîndul la closetul din celulă m-a scîrbit din totdeauna, ăsta-i cel (mai rău lucru într-o închisoare. E oare însă atît de rău încît să te duci cu ștreangul în pădure ? Toate-s prostii, cum de-am ajuns tocmai la asemenea gînduri ? Omul de pe pod — da, la el era cu adevărat chestiune de viață, dacă nu sărea, îl călca trenul, deci a sărit. Eu n-am fost nevoit să sar, puteam să stau pe loc ; mai demult, în evul mediu, poate m-ar fi tras pe roată, odinioară delictele de proprietate erau privite cu mai puțină îngăduință decât jaful cu omor astăzi, așa ceva nu mai contează nici cît o ceapă degerată de-a lungul generațiilor, de ce să exagerăm frica aceasta de păcat ; cînd ai intrat pînă-n gît, privești toate lucrurile cu ochi de muscă, orice mușuroi de cîrtiță ajunge culme de munte, mai tîrziu proporțiile revin la normal, agitația, nemotivată, tot peisajul văzut din perspectivă falsă. “

A treia ceașcă de cafea îl trezi de-a binelea. „E

necesar să vorbesc cu doamna Rothnagel de dimineață, își spuse el. Din cauza scrisorii trimisă poate de direcție. Dacă doamna Rothnagel declară că nu știe nimic despre primele zece mii de mărci luate de mine, vine vulpea șireată — oare cum îl cheamă... își aminti : Weigand ii cheamă — da, vine din nou, examinează contul și mă întreabă ce am făcut cu restul de bani ridicați după cîteva zile, numai pentru o noapte ? -“Iarăși ați cumpărat un teren ?* Doamne, oare în realitate mă cred atît de prost ? Sigur, dar n-are importanță hotărîtoare, gîndi Gruhl, luptă de ariergardă, însă mai bine ar fi să mă pun de acord cu declarația doamnei Rothnagel — dacă-i predau câștigul de ce să

nu confirme că, la sugestia ei, i-am ridicat tot capitalul ? Douăzeci și șase de mii de mărci ; o să confirme tot oe-i cer, cînd va afla că am cîștigat pentru ea douăzeci și șase de mii cu cei patruzeci de mii pe care-i avea. în afară de suma primită lunar. “

își mai umplu o dată ceașca de cafea.

„Douăzeci și șase de mii, își spuse el, asta înseamnă mai mult de șaizeci la sută. Și în cît timp ? în câteva luni — înseamnă mai mult de sută la sută pe an. Chiar atîta nu speră, continuă el să-și spună, îi întrece așteptările, cincisprezece la sută pe an e un cîștâg frumușel, face șapte și jumătate pe șase luni, sau trei mii de mărci la cele patruzeci de mii ale dumneavoastră, stimată doamnă, dar nu vreau să fiu imeschin, patru mii de mărci, stimată doamnă, să bat în lemn, am dat o lovitură, ăsta-i cîștigul, dar să nu mă întrebați despre ce fel de afacere e vorba, am fost obligat să vă ridic toți banii pentru trei zile, azi îi depun din nou ; dacă direcția vă întreabă, toată operația s-a petrecut cu consimțământul dumneavoastră — căci direcția nu-i de acord ca salariații să facă astfel de afaceri."

„După ce depun pentru ea patruzeci și patru de mii, gîndi Gruhl, îmi mai rămîn douăzeci și două de mii ; se poate să n-am drept asupra lor, e adevărat că am jucat

cu banii doamnei Rothnagel — și dacă aș fi pierdut, nu eu i-aș fi pierdut, ci ea. însă *eu* eram cel care putea fi dat în judecată și trimis la închisoare, se gîndi el mai departe, nu doamna Rothnagel, deci riscul era al meu — nu, așa nu mai isprăvesc, de fapt nu-i vorba de problema juridică, ci de cea morală și cu problemele de morală te descurci mai greu decât cu matematica, mai ales în vremurile astea prăpădite ; oi fi porc, fiindcă opresc pentru mine cei douăzeci și două de mii, dar câne nu știe că-i opresc nu știe nici că-s porc ; în fond, fiecare dintre noi nu-i altceva decît ceea ce știu ceilalți despre el. Dacă pierdeam, ajungeam în fața tribunalului și atunci s-ar fi știut că sînt porc. Așa, nu !“

Se hotărî să se ducă la doamna Rothnagel la ora opt ; în drum spre ea, trecu și pe la filială, unde spuse că (mai are de făcut o cursă și să-1 aștepte cam într-o oră. Sau într-o jufmătate de oră. „Iau un taxi, își zise el, speze de afaceri, la venitul meu pot să-ani permit."

— Așteptați, dacă se poate, îi ceru el șoferului. în cel mult zece minute sînt înapoi.

— Da, răspunse omul și dădu din cap.

Gruhl intră în casă și urcă scara. La primul etaj, în fața ușii, dădu peste factorul poștal ; sunase și aștepta să i se deschidă. „A adus scrisoarea de la direcție", își zise Gruhl ; luînd o hotărire bruscă, se întoarse spre poștaș și-i spuse :

— Dacă aveți ceva pentru doamna Rothnagel — da-ți-mi mie, mă duc la ea.

Omul scotoci în geanta de piele.

— O scrisoare, răspunse el. Vă rog să fiți atît de bun...

Gruhl luă scrisoarea fără să se uite 'la ea ; abia la etajul următor își aruncă ochii pe plic. „După cum am presupus, își zise el, e de la direcție, n-au încredere în nimeni, cu,m s-ar putea, de altfel, cînd neîncrederea-i

mama cunoașterii oamenilor și a afacerilor bănești. Cu mine v-ați trezit prea tîrziu, deștepților ; de acord, în ce mă privește, lumea și-a ieșit puțin din balamale, dar de cîteva ceasuri a revenit la locul ei. Mulțumită milostivei hotărîri a Domnului." Vîri scrisoarea în buzunar, apoi sună la ușa doamnei Rothnagel. Așteptă în spatele ușii cu geamuri, dar nu răzbătu nici un zgomot ; „nu m-o fi auzit, își spuse Gruhl, sau poate că-i în pat, sau într-o călătorie — dacă nu deschide nimeni, ar trebui s-o înștiințez să mă cheme la telefon". Mai așteptă un minut, apoi sună iarăși, dar mai violent și mai lung decît prijma dată. Cînd se făcu din nou liniște, auzi trîntindu-se o ușă, apoi niște pași tîrșiți de-a lungul coridorului — „așadar e acasă, își zise Gruhl, doar că nu m-a auzit". Dar nu-i deschise doamna Rothnagel ; în ușă se ivi o figură străină de femeie în vîrstă.

— Aș vrea să vorbesc cu doamna Rothnagel, spuse Gruhl, este acasă ? Vin din partea băncii.

Femeia clătină din cap.

— Doamna Rothnagel a murit, răspunse ea, a murit de patru, cinci ceasuri. Doctorul e tocmai înăuntru. Pentru actul de deces.

— Doamne, spuse Gruhl, cum s-a întîmplat ? ! Adică, așa pe neașteptate. Era oare bolnavă ? N-am auzit nimic despre asta.

— Nu, răspunse fepieia, nu era bolnavă. Ieri seara nu s-a simțit prea bine și a venit la mine, locuiesc în aceeași casă, o ajutam uneori. Știți, cînd avea nevoie de ceva, de exemplu, îi aduceam eu, nu mai era chiar sigură pe picioare, la vîrsta ei... Femeia tăcu ; își pierduse firul. Cumplit ! încheie după un timp.

— Ce s-a întîmplat ieri seara ? întrebă Gruhl.

— Da, zise femeia, a venit la mine ; m-a rugat să-i aduc doctorul, căci nu se simte bine — înțepături în piept, așa, de la inimă. Doctorul a venit aproape imediat, i-a făcut o injecție ; m-a întrebat dacă nu pot dormi în apartamentul doajmnei Rothnagel, ca să-1 înștiințez imediat, în caz că pacienta ar avea im atac.

„Da, am răspuns eu, desigur", pe urmă mi-am făcut patul pe sofa, ușa spre dormitorul doamnei Rothnagel am lăsat-o deschisă. Dar noaptea a trecut în liniște, și am adormit ; cînd m-am deșteptat, m-am dus dincolo, la patul ei, ședea foarte liniștită și nu mai respira, i-am atins brațul, se răcise. M-am îmbrăcat în grabă și am adus doctorul — moartea s-ar fi produs de vreo patru-cinci ore, zice el.

„De vreo patru-cinci ore, se gîndea Gruhl, imediat ce i-am pus iar în ondine contul."

— Nu vreau să mai deranjez, spuse el. Acum vizita mea e de prisos.

Dădu să plece.

— Pot să vă cer un serviciu ? întrebă femeia șovăind. Tot vă întoarceți în oraș...

Gruhl dădu din cap.

— Mă așteaptă jos mașina, răspunse el.

— Am notat o adresă, spuse femeia, stați un moment, vă rog, aduc biletul.

își tîrși grăbită picioarele pe coridor și se întoarse imediat.

— Poftim, zise ea. Adresa notarului pe care să-1 înști-ințați ; mi-a dat-o doamna Rothnagel ieri seara, cînd s-a culcat — a spus să4 anunț, dacă i se întâmplă ceva. Cum și așa vă duceți în oraș...

—Vă servesc cu plăcere, răspunse Gruhl. La revedere.

Dădu șoferului adresa notarului, apoi se așeză pe unul din locurile din spatele mașinii și deschise înștiințarea de la bancă către doamna Rothnagel. „Nu cred că-i necesar să mai depun ceva în contul doamnei Rothnagel, în afară de capital, se gîndea el, doar nu-i treaba mea să-i îndop pe moștenitori. Pe urmă citi scrisoarea — firește : -“Din motive strict formale, vă rugăm să ne trimiteți o confirmare că ați ridicat zece mii de mărci...*, fîrtaților, n-aveți decît să tot așteptați, morții nu trimit confirmări" — rupse plicul și scrisoarea. Vîrî bucățile în buzunar. „Ajm să le ard, își spuse Gruhl,

să nu le arunc, *safety first* [XIII]." Plăti șoferului în fața casei notarului, care se afla la numai cîteva minute distanță de filiala sud — bucățica aceea de drum o putea face apoi pe jos.

își spuse numele funcționarei care-i deschise, apoi transmise înștiințarea despre moartea doamnei Rothnagel ; fu rugat să aștepte, poate că domnul notar mai are ceva să-1 întrebe. Imediat după asta a apărut chiar notarul :

— Doamna Rothnagel a murit astă-noapte ? întrebă

el. — Da, răspunse Gruhl.

— Și dumneavoastră sînteți domnul Gruhl ? întrebă notarul.

— Da.

Doamna care-i deschisese ușa aduse un dosar și-1 înmînă notarului ; acesta îl răsfoi.

— Sînteți șeful filialei sud a băncii ? întrebă el.

— Da, spuse Gruhl.

— Doamna Rothnagel v-a instituit unic moștenitor, zise notarul.

„Da, își spunea Gruhl, acum ar trebui să simt ceva semănând a recunoștință, sau să fiu umilit, zdrobit — cînd colo nimic, sînt bucuros că am bani și asta-i tot. Și dacă stau să mă gîndesc că agitația mea a fost inutilă — agitația se iscă fiindcă omul nu știe dacă pe undeva există un grătar sau dacă va fi înșfăcat de crocodili."

„Cea mai dificilă este problema vinii, își spuse el mai departe. în alte împrejurări se întâmplă ca totul să contribuie spre a-1 aduce pe delicvent în fața justiției —• și acesta este, uneori, întrebat la sfârșitul dezbaterilor : -"Credeți că pedeapsa o să vă îndrepte ?* iar condamnatul răspunde : "Da", sau "Da, îmi pun nădejdea în Dumnezeu*. Dar la mine, totul a conspirat ca să mă țină departe de judecată — poate că a fost voința lui Dumnezeu să mă scutească de pedeapsă ; o fi avînd motivele lui. Că m-a scutit de pedeapsă — ba chiar

XIII **Siguranța, In primul rlnd (engl.).**

m-a răsplătit. Dacă ar fi vrut să mă învețe minte numai — ar fi trimis un hoț la cazino și tocmai cînd plecam în goană de acolo, să sară asupra mea, cu pistolul în piept : banii sau viața ; în apropiere nefiind nimeni, ar fi trebuit să-i dau tot ce aveam la mine — iar astăzi dimineață, aș fi fost unicul moștenitor al unei averi împrăștiate ca praful. Cine se face oaie îl mănâncă lupii.

Pe cînd eu am fost răsplătit, prosperitatea mișelului e durerea celor evlavioși — poate se crede că numai în felul acesta într-adevăr n-aș mai face niciodată ceva rău, păcătosul se îndreaptă cînd este luat cu binișorul, dar vreau să încerc să fiu cinstit : fapta mea nu mă chinuie, nu sînt nici zdrobit și nici plin de căință — de ce m-aș căi ? Nu i-am făcut nici un rău doamnei Rothnagel, s-a bucurat de existența mea, fără să știe ce am în suflet, poate că în ultimele ei gînduri și-a adus aminte de mine, de parcă i-aș fi fost fiu — desigur că se putea întîmpla și altfel, dar nu s-a întîmplat. Lucrul acesta ține de niște

hotărîri de nepătruns, n-are nici un sens să mai scormonesc, dacă pot fi pătrunse sau. ruu.“

„Rămîine doar problefma vinovăției. Afurisită treabă, își spuse Gruhl, doar n-am păgubit pe nimeni, de ce aș avea mustrări de conștiință ? Cain ca ucigaș al fratelui său, după ce acesta tocmai murise — prea tîrziu pentru vinovăție și greșeală, căci cine poate ucide un mort ?“ Gândul acesta nu-1 liniști, și rămase locului, în mijlocul străzii. „Dacă n-ar exista conștiință și îndoiala că-s demn de pocăință, își spuse el, aș putea trăi în nevinovăție. Mai departe, ar merge ca pe roate, zi de zi. Dar gheața vibrează șubredă sub tălpi, peste adâncuri, și noapte de noapte, ai s-o auzi pîrîind.“

în românește de
Despina Michaela
BOGZA

PAUL SCHALLUCK

Omul cu chip voios

N

J- ’ u-i zîmbi cîinid traversă către el de pe cealaltă parte a străzii. Avea pe umeri un trenci cenușiu, iar peste părul ondulat bonețica albă de soră. Era destul de tînără ca să poată zîmbi, dar nu zîmbea, veni de-a dreptul către el, îl măsură din priviri și omul simți că fata înțelesese, pricepuse din ce pricină stă acolo.

— Nu merge, ai ? întrebă încă înainte de a ajunge la el.

— Pînă acum încă nu. Da’ o să meargă, spuse omul rîzînd și scuturînd din capul tuns chilug.

— încotro ?

— Acasă.

— Desigur, făcu ea fără să zîmbească, bine, înțeleg, dar unde, acasă ?

— Ah, da, iertați^mă, la gară, dar... zise el arătând cu bastonul în jos și lovindu-și piciorul, și abia acum se vedea **că** acolo unde-i fusese o dată piciorul nu mai era nimic, nici carne, nici oase, iar apoi lovi cu bastonul a doua oară în ceva tare, subțire, care suna a lepm, ceva ce era pesemne gol >pe dinăuntru. Nu vrea ăsta de aici. Ce să fac, pe jos nu e chip.

— înțeleg. Ați fost mult timp plecait ?

— Plecat ? Cum așa ?

— Ei, în război, ori în prizonierat, vreau să spun.

— A, da, patru ani, zise el, cum ai zice paisprezece zile, paisprezece zile de vacanță, sau chiar o jumătate de oră. Patru ani, vezi bine. Zîmbi. A trecut destul de repede, acum nu mă mai gîndesc la asta.

— E cel mai bine așa. Au să se bucure cînd or să vă vadă iar acasă, nu ?

— Dacă or să se bucure ? Nu știu.

— Cum așa ? Au să se bucure, firește.

— Știți dumneavoastră dacă mai există sau nu ? făcu el zîmbind mereu.

— Ah, da, firește, nu știu, iertați-mă.

— De ce ? Mama ? Știți, o dată am auzit cum mă striga...

— în copilărie, ori... ?

— în prizonierat. Și de atunci știu — asta era în vis, dar de atunci — știți, din minutul acela — trebuie să fi fost îngrozitor cu toate bombele acelea.

— Dar dacă doar ați visat... ?

— Totuși. Eu cred în așa ceva. Dumneavoastră nu ?

— Eu nu. De unde sînteți ?

— Din Gerbersdorf. Cunoașteți pe-acolo ?

— Acolo nu s-a întîmplat nimic, sigur, acolo n-a căzut nici o bombă, știu sigur.

— Maică-mea însă...

— Duceți-vă întîi acasă, și pe urmă o să vedeți.

— Dar cum, cu lemnul ăsta ?

— Las’ că ne descurcăm.

îi luă sacul de marinar de pe bordura trotuarului și-il tîrî pînă sub bolta unei porți. Sacul nu atîma greu, era însă lung și țeapăn de atîta murdărie îmbibată în el; de aceea îl tîra în loc să-1 poarte în spate.

— Așezați-vă și dumneavoastră acolo, după stîlp ; așa o să meargă mai bine, zise ea.

— S-a înțeles, aprobă el și se îndreptă spre sac, iar în timp ce mergea se vedea că jos, în stînga, nu e nimic, nici came, nici os, însă mergînd, din cracul pantalonu-

lui ferfenițit ieșea o bucată subțire de lemn, un ciot rotund și tocit.

Ridică sacul în picioare, îl scutură pînă ce stătu drept, îl deschise și-și vîrî nasul înăuntru. Apoi strînse sfoara din nou și se așeză în spatele stîlpului.

Acum nu se mai gîndea la flăcăul acela care-i făgăduise să rămînă pe lîngă el pînă la gară și săjl ajute să care bagajul. Acum se gîndea la tînăra soră și la sac și că în curînd o să șadă în tren și că, înainte de a se duce acasă, voia să se intereseze mai întîi pe la cunoștințe despre maică-sa.

Fata cu bonetă albă sta în mijlocul străzii ; făcea semne cu mîna și striga :

— Hei, oprește, te rog !

Mașinile însă nu opreau ; iată că au trecut trei și n-au oprit — de fiecare dată cînd o vedeau, șoferii apăsau pe accelerator, virau și treceau prin fața ei cu și mai mare viteză decît înainte. Dintr-un *jeep* care gonea nebunește unul, într-o uniformă galbenă, îi strigă :

— N-avejm timp !

Caii unui furgon o luară deodată la fugă mai repede ; cînd trecu prin fața ei, se putu vedea că era cu desăvârșire gol. Un Horch vechi nu se abătu nici cu un metru din cale și fata trebui să sară la o parte cu o secundă înainte de a fi călcată. Automobile sclipitoare, autocamioane huruitoare, praf, claxoane, scuturat din cap, și fete fumînd, în vehicule militare. între sprîncenele tinerei surori se iviră cute. în colțul său, omul aștepta cu chip voios ; își vîra capul în sac și inspira adînc aer și amintiri.

— în timpul prînzului nu prea e rost, zise ea, să mergem mai întîi să mîncăm ceva.

— Bine, răspunse omul.

Sora luă sacul marinăresc și îl apucă de amîndouă capetele, purtîndu-1 acum în față ca pe un copil dolofan.

— Puteți să-1 târîți fără grijă, zise el.

— Merg prea repede ?

— Așa ceva încă nu m'a întrebat nimeni. Mulțumesc. Nu. Pot să țin pasul.

Tînăra soră intră într-o grădiniță, apoi într-o casă. El o urma șchiopătând. între pereții văruiți ai unei încăperi mari se auzea zornăit de tacîmuri. în spatele unei ferestre glisante o femeie în vînstă, cu bonetă albă, întindea afară castroane aburinde. La mese ședeau bărbați și mîncau, tăcuți. Fata se întoarse de la fereastra glisantă aducînd o oală mare, să fi fost de doi sau trei litri. îi arătă un loc printre muncitori și-i spuse :

— Poftă bună. După aceea vin să vă iau iar.

Apoi trecu într-o încăpere alăturată în care se spălau o grămadă de tacîmuri. Așezase sacul afară, în fața ușii deschise, însă el putea să-1 vadă în timp ce, ducînd la gură supa fierbinte gătită cu bucăți de slănină, privea prietenos în jur ; numără paisprezece bărbați, cane, aplecați deasupra castroanelor, sorbeau zgomotos și plescăiau. Vreo cîțiva se uitau printre gene la el, erau supărați, erau cătrăniți ? De ce ? Acum doar trecuse totul, acum se ducea acasă doar. Cei mai mulți nici nu-1 băgau în seamă. Dar și ăștia arătau straniu, gravi, unii chinuiiți, acriți, și el nu știa de ce erau cătrăniți astăzi, toqmai în ziua de azi. Era singurul care avea un chip vesel, un chip vesel, galben și osos sub țeasta tunsă chilug. Iar ei toți aveau păr, dar nu și sac de marinar în fața ușii, și toți erau îmibrăcați în costume ori salopete, în orice caz nu într-o uniformă militară jegoasă, și toți înfulecau de zor. Continuă să mănînce pînă ajunse la fundul oalei. De ce nu erau voioși ca el oamenii aceștia ? Apoi privi către fereastra glisantă și fata veni numaidecât și întrebă dacă mai vrea ceva.

— Mulțumesc, spuse el, căci astăzi, în această zi, nu prea-i era foame ; avea un chip voios și nu-i trebuia să mănînce mult. Mulțumesc, md-ajunge.

— Atunci, hai să mergem, zise ea, luînd sacul de la ușă ca pe un copil greoi.

Mergînd în urma fetei, omul nu lăsa din ochi gura legată a sacului. Se ascunse după același stâlp, iar sora

se duse din nou în stradă și începu să facă semne. Făcea semne să oprească fiecărui vehicul, fără întrerupere, o dată cu brațul sting, apoi cu dreptul, fiecăruia în parte, timp de o jumătate de oră, o oră întreagă ; și fiecare mijloc de transport pe patru roți care refuza să-1 ia isca .pe fața lui voioasă o sudoare rece, la început ca o ușoară mîncărime, apoi ca o burniță măruntă, după aceea în șiroaie care nu se mai sfîrșeau și apoi inundîndu-i întregul chip — și după o oră omul arăta ca și cînd chipu-i voios era ceva de domeniul trecutului, ceva uitat, perimat și care nu-i rămăsese decît dintr-un atașament de neînțeles. Exista încă, dar nu-1 mai simțea atît de bine, de parcă nici nu era al său.

Din depărtare se vedea venind o ambulanță.

— Dacă ăsta nu vă ia, îl reclam.

Acum cutele dintre sprîncenele fetei erau foarte pronunțate și roșii.

— Vino și dumneata, zise ea sărind spre poartă ; și luînd sacul, îl tîrî înspre drum. Ajunse exact la timp ca să mai poată face semn șoferului. Ambulanța opri.

— N-am timp, soră dragă, făcu omul de la volan sprijinindu-se de fereastra mașinii.

— Nu există ; zise ea tăios, pentru dumneata nu există așa ceva. Du-1, te rog, pînă la gară. Du-1 la gară, altfel te reclam.

— Dar trebuie să mă duc mai întîi la spital, zise șoferul.

— Cînd pleacă trenul dumneavoastră ? întrebă ea.

— Nu știu, cîndva o să plece unul, că doar într-acolo merg totdeauna trenuri, găsesc eu im tren, soră.

— Haide, deschide ușa ! porunci ea.

Șoferul îi dădu ascultare. Se duse în spatele mașinii și ridică targa cu zgomot, .pentru ca invalidul să se așeze și să-și poată întinde piciorul. Apoi izbi furios ușa, după ce acesta își așezase piciorul de lemn pe pătură.

Invalidul lăsă repede în jos geamul mașinii.

— Multe mulțumiri, soră. Am să trec pe la dumneavoastră cînd oi mai veni pe aici. Multe mulțumiri.

Fata îi întinse un pachet de țigări. Mașina porni. Și atunci fata zîmbi — ușor, fugar, însă zîmbi — și făcu cu mîna după mașină pînă cînd cutia albă arăta de departe înitîi cenușie, apoi ca un punct negru. Iar el își simțea din nou chipul voios, chiar dacă nu așa de clar ca mai înainte ; simțea că, poate, chipul lui avusese un pic de suferit acolo, după stîlp. Nu privea afară pe fereastră, nu se uita la case, la ruinele care-i zburau pe dinaintea ochilor în bucățica aceea de geam, în timp ce străbăteau orașul. își vîrî fața pînă la urechi în sacul deschis, săltă capul ca o găină cînd bea apă, aspirînd zgomotos mirosul, lent, savurîndu-1 din plin, și iar se aplecă înainte.

Mașina frînă în curtea spitalului. Șoferul dispăru fără un cuvînt. „Numai de nu m-ar lăsa să aștept prea mult“, își spuse el, apucînd sacul ; scoase ceva afară ; duse la nas o bucată de săpun galben-auriu, o mirosi, o frecă, o aruncă în aer, o lăsă să-i cadă cu zgomot în pal| mă, o aruncă din nou, iar o prinse, o duse din nou la nas ca pe o țigară pe care o cercetezi pe toate fețele. „Au să se bucure", gîndea el, învăluit în parfumul proaspăt de săpun ; scoase bucățile una după alta, le numără, le verifică aroma, greutatea, culoarea, soliditatea, le puse una lîngă alta pe genunchi. „Au să se bucure", își spunea.

Soarele dogorea în prelată. Șoferul nu se întorcea, în mașină era zăpușeală, făcu vînt ușii și privi în curte : asfalt mîncat de vreme, moale, liniște adîncă de spital, își șterse domol fruntea cu mâneca hainei și-și frecă ochii. Nici o adiere, și în liniștea de moarte de după-arniază, ceasul de la capela spitalului bătu ora trei, trei sunete subțiri și stridente, care, sfioase, se prelungeau în aerul nemișcat. începu să se joace cu bucățile de săpun, făcu din ele un tren și case, frămîntă dintr-o bucată omuleți diformi, apoi un chip pe care-1 recunoscu drept al mamei sale, și la trei și jumătate constată că săpunul nu mai miroase așa de bine ca înainte. La cinci

luă toate cele zece bucăți în mîinile făcute căuș, le apropie de nas, **își cufundă fața în ele, mirosi, adulmecă agitat,** dorind să refacă mica savoare, pe care voia s-o ducă acasă, ca ei să se bucure. Dar nu folosea la nimic, ori- cît își încorda el plămînii. Mirosul dispărea, se volatiliza. Nu putea concepe ca săpunul pe care-1 purtase cu el cîteva săptămîni și își păstrase tot timpul mirosul plăcut, tocmai acum să miroasă mai slab, să înceteze parfumul plăcut, să nu mai emane nimic. Pur și simplu nu concepea așa ceva. „Poate sînt eu de vină", își zise ; puse cu grijă bucățile de săpun în sac, îl legă la gură și lăsîndu-1 să se răstoarne, îl ,mai împinse și cu bastonul, așa încît sacul ca un cîmat uriaș căzu cu zgomot pe podea și acolo rămase.

Acum se gîndea din nou la flăcăul acela care-i făgăduise că rămîne cu el pînă la gară și-l ajută să care bagajul. Se gîndea fără supărare că tînărul îi dusese sacul pînă în stradă și apoi deodată dispăruse, fără un cuvînt ; se gîndea că totul ar fi fost mai ușor, dacă, așa cum îi făgăduise, l-ar fi luat cu el.

Imediat după ora cinci desfăcu pachetul de țigări și începu să fumeze. Intenționat nu se atinsese pînă acum de el — nu voia să-și strice savoarea mirosului de săpun. Voia să ducă pachetul intact acasă : cînd te întorci de undeva trebuie să aduci ceva, o atenție — cu cît mai multe cu atît mai bine — săpun și țigări, asta nu era un fleac. Acum fuma și arunca mucurile afară, pe ușa mașinii.

Soarele își vedea de drum dogorind într-una. Nimeni nu venea în curte să-1 ia pe omul cu chip voios. îl uitaseră. Șoferului îi scăpase din vedere că în ambulanță se urcase un om cu chip voios care urma să fie dus la gară.

Iar el nu observa că, în timp ce fuma, colțurile gurii i se lăsau. Aruncase pînă acum patru chiștoace. Primul la cinci metri de mașină, al doilea ia trei, ultimul îl lăsase să cadă exact peste margine. Și cînd de la al cincilea

muc aprindea a șasea țigară, simți o oboseală grea îndărătul frunții și al ochilor. Pe față îl apăsa ceva ca o atmosferă de furtună și i-o schimonosea. Arăta schimbat

; acum abia se mai deosebea de muncitorii pe care-i văzuse sorbind aplecați deasupra castroanelor. Cu fiecare țigară se înimulțeau cutele pe chipul său, sub ochi, pe frunte, la nas, între sprîncene — cute lipsite de vlagă, care-1 făceau să arate bătrîn și posomorit. Iar peste o oră, pe cînd lăsa să-i cadă dintre degete pe podeaua mașinii ultimul muc de țigară, se sprijini în păturile din spate și zise în sinea lui :

„Acuși are să apună soarele — ei dacă nu-i, nu-i. Nici nu mai am chef. Nu-i și pace. Să nu mai vorbim de asta.“ Apoi își căută o poziție comodă și închise ochii ca să adoarmă. Dar nu adormi. Auzi pe cineva venind prin curte și strigînd de departe :

— Acum îi dăm drumul. Putem pleca.

Voi să întrebe : Unde ? își spuse însă că șoferul nu l-ar înțelege, ar rîde poate de el și n-ar putea crede în seriozitatea întrebării lui. De aceea nu zise nimic.

— A durat mult ? întrebă șoferul.

— Trece, zise el și zîmbi.

— Arăți obosit, camarade. Cînd ajungi acasă, întîi de toate să dooyni bine.

— Da, așa o să fac. Cît o fi oare ceasul ?

Asta șoferul nu auzi, sau nu vru să audă. Ieși cu mașina pe poartă. Invalidului puțin îi păsa acum dacă are să fie dus la gară ori nu. Ar fi preferat să nu se mai miște de loc, să rămînă în mașină și să plece înapoi, cînd șoferul deschise ușa în fața intrării principale, îl ajută să coboare și-i arătă unde erau panourile cu mersul trenurilor, ca să nu trebuie să meargă el fără rost, de colo, colo, cu piciorul lui.

— Mulțumesc, mă descurc eu, zise omul, dădu mîna cu șoferul și porni șchiopătînd.

Celălalt strigă după el :

— Hei, aiio, al tău e sacu’ ăsta de-aici ?

Se opri și se întoarse.

— A, da, făcu el, lovind cu bastonul în picior.

— Rămîi acolo, ți-1 aduc eu pe peron.

Sosind la intrarea pe peron, șoferul întrebă :

— Te-așteaptă cineva la tren să-ți ducă sacul ?

— Cred că da — mama, zise el.

Ridică umerii, îi lăsă să cadă la loc și știu că de aci înainte își pierduse irevocabil chipul voios.

în românește de
***Const.* IANCULESCU**

ARNO SCHMIDT

Prea mare asemănare

Oho, cite întâmplări mai știe domnul consilier ! Ar putea (momi și păsările din copaci să vină să-1 asculte, spuse, privindu-mă de jos în sus cu ochi sticloși de bătrîn.

— Da, Hagemann, da, desigur, dar sînt și adevărate toate ? l-am întrebat eu diplomatic.

Brusc își aruncă în aer brațele cu pumnii încă viguroși.

— Cum să nu fie ? fonfăi el revoltat. Cîte nu s-au întâmplat aici în decursul anilor ! Și apoi mulțimea de instrumente : o, Doamne, dacă n-aș fi eu atît de tare de cap...

Se îndepărtă mormăind sceptic ; iar eu mă îndreptai, nemulțumit, din nou spre terasa unde mă și așteptau ceilalți.

Consilierul cadastral pensionar Stiirenberg tocmai îi spunea căpitanului că și ca profan tot ești în măsură să procuri o hartă a unei regiuni mai bună decît cele topografice, considerate ultima expresie în materie.

— Orice serviciu cadastral vă vinde fără nici o dificultate pentru — acum, cred, în schimbul a șase mărci — așa-numitle „hărți planimetrice" la scara de 1 :5000, care conțin și întreaga topografie. Acolo aveți indicate,

cu precizie, fiecare căsuță în parte, casele de locuit diferențiate de șoproane prin hașurare, numele străzilor. Foarte recomandabile din toate punctele de vedere, spuse accentuînd din cap ca om de specialitate și crestă capătul trabucului cu un briceag special de argint. Firește, există și planuri la scară mai mare în raport de „Cartea funduară“ ; ele pot fi întregite în mod curent, în caz că ai timp pentru așa ceva. Mă pricep la astea.

își legănă capul masiv și suspină din greu de atîtea amintiri.

Un vînt leneș bătea dinspre lac — ei da — nu s-ar putea spune chiar „bătea“, prea era bine dispusă azi atmosfera ca să facă așa ceva : ne scălda doar ca im lichid călduț mîinile și antebrațele cu imînecile suflecate.

— Timp ideal pentru recoltă, observă cu importanță farmacistul Dettmer ; iar doamna doctor Waring confirmă ca o moșierească (deși nu pricepea nimic din treaba asta) ; Emmeline își întinse pe furiș picioarele dornice de baie (unul dintre ele către mine ?) și în timp ce ea încă își plimba cu viclenie privirea pe dinaintea ,mea, Stiirenberg se și pornise :

— Știți desigur că acum douăzeci și cinci de ani, în timpul „celui de al treilea Reich“, am fost scos la pensie înainte de vreme — pojmenesc de acest lucru fiindcă are legătură ou hărțile de terenuri ridicate la scară mare, de care vorbeam adineauri. Pe vremea aceea aveam sub ordinele mele cîteva servicii cadastrale de la vest de Ems și tocmai mă aflam în automobil, în drum spre Meppen, cînd, în apropiere de o vilă impunătoare, care se afla într-o pajiște drăguță, văd lucrînd vreo câțiva topometri : unul instalase stativul ; două ajutoare stăteau pitoresc sprijiniți de mirele cu dungi roșii și albe — după cum știți fiecare dintre dumneavoastră. Din cîte aflasem eu, în mojmentul acela nu era nimic în lucru acolo... îi fac semn în orice caz lui Hagemann să oprească, mă dau jos și-i spun celui de la telescop cine

sînt. Acesta, fără să-și ridice ochii, spune numai, tăios : „Vezi-ți de

drum !“ Asta mi s-a părut prea de tot. La urma urmei eu eram superiorul lui imediat. Pe deasupra, orice inimă cinstită de vechi geodez s-ar fi revoltat de felul cum era îndreptată luneta individului undeva spre mijlocul vilei. La observația mea cu privire la acest lucru mi-a răspuns amenințător : „Vezi-ți imediat de drum !“ A ridicat și capul. Mutra respectivă n-o mai văzusem niciodată, eu care doar îmi cunoșteam bine toți subalternii ! Treaba asta mi-a trezit bănuieli : era vorba de „uzurpare de competență de serviciu", cel puțin. I-am cerut prin urmare să se urce în mașina mea și să meargă cu mine la cel mai apropiat post de .poliție. Chipul lui, și așa destul de brutal, s-a schimonosit și mai mult, a pornit la atac, și, fluierând, și-a chemat complicii. Aceștia m-au înhățat și m-ar fi înghesuit în mașină, dacă nu s-ar fi repezit Hagemann la ei. întîi de toate el îl dădu peste cap în șanțul neobișnuit de adînc al șoselei pe cel ce era căpetenie — -perfect just din punct de vedere strategic— și acolo e teren mlăștinos, știți, apoi sări în ajutorul meu. Spre norocul nostru, ceilalți doi și-au închipuit că trebuie să rupă mirele în capul lui Hagemann — și din aoel moment victoria noastră era hotărâtă. Cu toate loviturile lor de pumni, cu toate burdușelile și cu tot rânjetul lor, capul lui Hagemann, scut și armă de atac în același timp, a fost la înălțime ; unul pierdea bucată cu bucată haina și cămașa, în timp **ce** eu îi zdrobeam celuilalt nasul. între timp apăruse din șanț mutra acum răvășită a căpeteniei. Strigă oamenilor lui o comandă, la care ei imediat se retraseră, se aruncară pe trei motociclete ascunse în tufiș și o luară din loc.

Căpitanul, care ascultase cu interes descrierea bătăii, luă un pahar mare de coniac. Iar Stiirenberg continuă :

— Primul lucru pe care l-am făcut a fost să mă uit

prin luneta îndreptată atît de enigmatic : viza chiar **ușa** aceea ! M-am dus și am sunat, che,mîndu-l afară **pe** proprietar. Un bărbat înalt și uscățiv, cu chipul pămîntiu de frică. După ce i-am spus despre ce este vorba, m-a tras,

implorîndu-mă, înăuntru, a zăvorit ușa în urma noastră și mi-a relatat pe scurt că este evreu și că de două zile casa îi este supravegheată de indivizi din Gestapo travestiți, care doar atît așteaptă ca una dintre rudele sale, de mult timp căutată, să apară la el; atunci amîndoi ar fi ridicați ! Cînd a aflat că supraveghetorii lui dăduseră bir cu fugiții, m-a rugat — tremura din tot trupul sărmanul om ; doar era vorba literalmente de viața iui ! — dacă n-aș putea să-1 duc repede la granița olandeză ce se afla în apropiere. Auzind că sînt gata s-o fac, a luat-o la fugă pe scări în sus și s-a întors numaidecît cu o valijoară, evident de mult timp pregătită.

Căpitanul, care desigur nu era „antisemit" convins, însă oricum fusese educat în frica legilor, chiar și a celor efemere, tîmpe, mîrîii nemulțumit, în timp ce blajinul Dettmer aproba de zor din cap, satisfăcut.

Am mers deci ca dracu gol pe șosea, în jos, spre Provinzialmoor. Lîngă mine, omul, de o nervozitate bolnăvicioasă, turuia necontenit; înfricoșat, mi-a arătat și o sperietoare de ciori departe, pe cîmp (într-un asemenea mod, încît m-am aplecat uimit într-acolo), mîinile-i erau agitate — foarte explicabil de altfel. Am oprit energic în fața barierei. El mi-a zîmbit înduioșător de curajos în semn de rămas bun. S-a dus, a arătat ceva — apoi a trecut dincolo. Niciodată n-am să uit cum sta pe pămîntul olandez și-și ridica mîinile spre cer. M-am întors dus pe gînduri prin cîmpia netedă — și motorul hîrîia. în timp ce, clătinînd din cap, stăteam de vorbă la Meppen cu șeful oficiului cadastral de acolo, povestindu-i despre acel caz neobișnuit, deodată strada s-a umplut de zgomot de motoare ; din patru limuzine negre au coborît mai bine de douăzeci de SS-iști și au înconjurat intrările — respectiv ieșirile. A trebuit să-i urmez ! Da, firește, și Hagemann. La interogatoriul ce ni s-a luat imediat după aceea s-a apreciat deosebit de „agravant" faptul că eu, ca funcționar, n-aveam permisul de conducere la mine (ceea ce de fapt mi se întîmpla pentru prima oară în viață) ; totuși, peste

câteva zile am fost eliberați,

intrucît s-a dovedit’ nevinovăția noastră în ce privea scena ou bătaia, iar despre complicitatea mea la fuga acelui nenorocit păreau, slavă Domnului, să nu bănuiască nimic. Oricum, aurind după aceea, printr-o „decizie" am fost „suspendat" temporar din funcție, iar mai tîrziu pensionat definitiv. Orice strădanie a superiorilor mei n-a ajutat la nimic.

La amintirea acestui episod, Stiirenberg își arcui sprîn- cenele stufoase și pufăind pe nas, trase o înjurătură.

— Ceea ce m-a zdrobit însă cel mai mult a fost că în zilele acelea mi-a fost dat să citesc în ziare anunțul despre moartea medicului evreu în chestiune ! Cum nu mai aveam ce face, am cumpărat o coroană și m-am dus de am depus-o pe sicriul încă deschis. Evreul era întins pe catafalc, în propria-i vilă, lung și uscățiv ; prin urmare și peste graniță îl urmăriseră zbirii.

Dettmer și mătușa scoaseră un mișcător „Ț ț !“ Căpitanul trase o dușcă zdravănă, iar Emmeline își ridică, fîșneață, rochia și mai sus (după toate aparențele ar fi preferat s-o tragă peste cap și să sară în apă) ; Stiirenberg însă tot mai pufăia cu îndîrjire din havană.

— Ciudat a fost că, paisprezece zile mai tîrziu, a,m primit din Anglia o scrisoare recomandată : mulțumiri entuziaste de la doctorul meu — și permisul meu de conducere. Nu avusese altă soluție, ,mărturisea el, decît ca, în timp ce -eram în mașină, să și-1 însușească din compartimentul aflat sub tabloul de comandă. Cu el a trecut fără dificultăți bariera. Corespundea. Fiindcă mi-a mai scris în repetate rînduri, recunoscător. Acum trăiește în Statele Unite și anul viitor vrea să vină aici în vizită.

— Da, dar... spuse farmacistul întorcîndu-se surprins — mi se pare, că atunci l-ați văzut în sicriu !

Și noi, ceilalți, ne-am uitat zăpăciți unii la alții, apoi la Stiirenberg. El a ridicat doar din umerii săi lăți.

— Ce știu eu despre cei din poliția secretă ! zise

Stiirenberg, refuzînd o explicație. Poate șeful SS care trebuia — cum se obișnuia atunci — să răspundă au capul

de succesul misiunii sale, a pus în mișcare întreaga **sa** unitate. Poate că cineva semăna prea mult **cu doctorul ?**

își desfăcu mîinile larg și se ridică grav.

— Da, dar... cîrîi căpitanul nedumerit.

— Da, dar... zise mătușa nemulțumită.

„Da, dar..." gîndeam și eu și farmacistul privindu-ne surprinși.

Numai Emmeline părea să fie mulțumită cu sfîrșitul povestirii ; poate numai fiindcă se sfîrșise.

în românește de
Const.
IANCULESCU

ROBERT WOLFGANG SCHNELL

După moartea domnului Wiebe 1

A

-i^-seai'ă a murit dojmnul Wiebel.

Era un om bătrîn, .proprietarul unui magazin de coloniale. Nevastă-sa se stinsese de cîțiva ani și el ducea o viață fantomatică, în cămăruța-bucătărie așezată dinapoia prăvăliei, cu cîteva trepte mai sus. Dorințele clienților le împlinea fiica lui, o anume doamnă Băhr, și soțul ei, care locuiau în aceeași clădire, la etajul doi. Dar nu foloseau locuința asta decît pentru dormit. Peste zi, împărțeau cu bătrînul Wiebel cămăruța-bucătărie.

Nu se poate spune că doamna Băhr se arăta drăgăstoasă cu tatăl ei. într-o zi, după ce se tăiase la deget, povesti, netam-nesam, despre reclamațiile clienților. Cineva ar fi văzut cum din nasul domnului Wiebel a curs pe tejghea o picătură. Pe urmă încă o poveste, foarte neplăcută, despre niște resturi de tutun de imestecat găsite într-un butoi cu heringi. Domnul Băhr, a cărui dragoste pentru nevastă-sa devenea, bineînțeles, cu anii tot mai inexistentă, așa încît abia dacă o mai putea suporta, nu credea o iotă în privința acestor plîngeri. Și i-o și spuse, de altfel.

— Oamenilor le e scîrbă de el, răspunse soția lui. De altminteri poate sta foarte bine aici, în bucătărie.

Totuși nu izbuti să-și impună voința. După vechiul obicei, domnul Wiebel își îmbrăca halatul alb, dimineața la ora șapte, iar Băhr, comod cum era și pentru că n-avea o deosebită pasiune să se aplece, îl lăsa pe bătrîn să cântărească cartofii. Dar în dimineața zilei cînd domnul Wiebel a murit, fiică-sa grăbită s-a ciocnit de el, în prăvălia plină de lume, și-atunci i-a spus-o de la obraz — așa că toți clienții au auzit-o :

— Le e scîrbă de tine oamenilor !

Atunci Wiebel s-a îndreptat de spate — de multă vrejme nu mai fusese atît de înalt — și a strigat cu toată puterea :

— Toate sînt ale mele ! Toate sînt ale mele !

Apoi s-a dus în bucătărie, unde a stat liniștit, și abia în timpul după-amiezii, după ce mîncase tăcut prîn- zul, a aruncat prin geamul ușii o scurtă privire la clienții din prăvălie. Aceștia i-au văzut capul nemișcat, lîngă perdelele prinse ou niște panglici roșii.

Acum Băhr ședea și fuma pe sofaua de pluș din bucătărie, cu mînecile cămășii suflecate și cu bretelele lăsate de pe umeri. Sofaua cu pernițe de rezemat brațele și spătarul acoperit cu șervețele brodate, prinse în bolduri, era înconjurată de o mulțime de fotografii. Băhr n-avea voie să se sprijine de învelitori ; pe vremea cînd trăia soacră-sa avuseseră loc chiar unele discuții în privința asta, iar nevastă-sa, născută Wiebel, era la fel de severă, păzindu-1 să nu i se mai întâmple s-o facă. Astfel, se obișnuise să-și sprijine totdeauna brațele pe masă și din cauza asta să-și lase în jos bretelele, căci în această poziție îi tăiau umerii.

Nevastă-sa stătea în fața lui. Cu ochii roșii de plîns se uita într-o gazetă, pe care o ținea la distanță, fiind prezhită. Dar nu citea, rîndurile înotau alandala printre lacrimi, iar batista, dusă mereu la ochi, nu putea domoli torentul, așa că, la scurte intervale, își trăgea nasul.

— De ce a trebuit să moară... ! spuse ea.

Băhr privea pe deasupra ei la peretele din spate al bucătăriei, unde ușa ce da spre camera de culcare a

domnului Wiebel stătea deschisă. Acolo fusese depus mortul, acoperit cu cîteva flori.

—■ Ei, șaptezeci și opt, o vîrstă destul de frumușică ! răspunse Băhr și se strădui ca vocea să-i sune cît mai sentimental.

— Gîndește-te numai la tatăl doamnei Friedland, are optzeci și cinci, și ce bine se ține !

— Se întîmplă ! De altfel, îl înconjoară cu dragoste toată familia și nimănui nu-i e scîrbă de el.

Nu intonă în mod special formularea aceasta, ci o exprimă ca atare. Dar doamna Băhr nu pricepea nimic, lacrimile duceau cu ele totul. Femeia nu-și dădea nici măcar seama ce jertfă îi aducea bărbatul ei, stînd astăzi aici, lîngă ea. Altminteri, la vremea asta, se afla la Merker, la „Strugurele dulce", prima masă pe dreapta (direct spre colț, clienți de-ai lui Wiebel). Scaunul îl aștepta rezemat de masă, pînă ce venea.

Dacă cel puțin n-ar mai trăncăni, deoarece inevitabilul ei smiorcăit îi tăia soțului orice elan de a-4 adresa vreun cuvînt mai cald.

Deodată doamna Băhr spuse :

— Tata a murit de supărare.

— E posibil... ! sublinie el cu subînțeles.

— Am știut din totdeauna că n-o să supraviețuiască multă vreme jmamei.

Băhr lăsă să se strecoare o pauză lungă, în care timp își făcu de lucru cu capătul țigării de foi, căci i se umezea de îndată prea tare, apoi spuse :

—' Putea să aibă o viață mai plăcută.

— Pierdem din vedere atîtea lucruri !

— Vorba mea.

Băhr era extrem de sec.

— Ție nu-ți pasă de nimic. Doamna Băhr lăsă în jos ziarul. Voia să-1 privească, să-1 pedepsească. Dar lacrimile ce-i jucau în fața pupilelor, îl preschimbau pe Băhr într-o stîncă nemișcată. Mai făcu o încercare de a-1 clinti : Vrei cumva să spui că nu-i așa ?

— L-am fi putut lăsa pe bătrîn să cîntărească din cînd în cînd o juma de zahăr...

Vorbea către perete, numai privirea și-o lăsa să odihnească asupra doamnei Băhr, izbutind în felul acesta, fără greutate, să dea frazei un subînțeles.

Ridică din sprîncene și-și trase în jos colțurile gurii.

„Vai, Doamne, ce măscărici, gîndi ea, doar aici nu-i crîșmă ! Chiar dacă tata îmi stătea mereu în drum, măcar era cineva aici !“ Acu,m rămăsese numai cu domnul Băhr — i-ar putea spune și așa, căci nu-i era mai apropiat — rămăsese singură, și nimic în lumea asta nu-1 va mai putea opri sau împiedica de a fi pe de-a-ntregul acest străin domn Băhr.

Băhr se ridică de pe sofa ; în clipa aceea, privind-o pe nevastă-sa, se simțea mișcat. De aceea nu vru să împingă masa, ca să n-o tulbure. Dar din pricina asta îi fu cam greu să se scoale. După ce o ocoli, ținîndu-și pantalonii cu amîndouă mîinile, acum, stînd în spatele ei, își trase bretelele. Apoi mergînd puțin cu genunchii îndoiți, își vîrî mîinile adînc în buzunare și-și suci pantalonii încolo și încoace, ca să și-i așeze bine. O privi pe nevastă-sa. Sub părul, cam răvășit astăzi, gîtul subțire se înălța grațios spre claia întunecată. Nu-1 văzuse niciodată. Iar gîtul se înroșise, parcă apucat cu grosolănie de o mînă. Se înduioșă. Stînd în spatele ei, îi atinse ușurel părul cu mina, o clipă.

— Cu toate astea, trebuie să mănînci ceva, altfel te dărîmi, spuse Băhr.

— Da, vai Doamne, da, Armin, astăzi nu ți-am dat nimic ca lumea I

Eliberată și parcă tare bucuroasă, se ridică și se duse la bufet.

Băhr se întinse cît se poate de satisfăcut în mijlocul bucătăriei, scuturîndu-și liniștit pe jos scrumul țigării de foi. „Astăzi n-are să spună nimic, astăzi sigur, nu.“ Intre timp, ea scoase din dulap cartofi reci, curățați, și aprinse gazul, iar el începu să se plimbe încoace și încolo, cu țigara în gură și mîinile în buzunare. In cratiță, gră-

simea sfîrîia și primii cartofi — tăiați în bucăți mici, nu în felii, cum i-ar fi plăcut lui — căzură înăuntru și începură imediat să bolborosească îmbietor. Pe urmă Băhr, cu țigara în gură, se opri în ușa deschisă a dormitorului, ca să mai arunce o privire asupra bătrînului mort.

Doamna Băhr, terminînd tăiatul cartofilor, avea timp să-1 observe. Stătea puțin încovoiat. Spatele lui rotunjit și lacrimile ei nu însemnau oare același lucru ? Se mai întoarse o dată spre mașina de gătit, învîrti cartofii, puse cu grijă cuțitul de bucătărie la locul lui și își șterse mîinile de șorț ceea ce nu făcea de obicei, căci șorțul trebuia să fie totdeauna alb, așa cum îl purtase și mama lui Băhr. Apoi se așeză în spatele soțului ei și-și puse bărbia pe ujmărul acestuia, ca să-și sprijine capul de al lui. Cînd îl cunoscuse, îi plăcea nespus de mult să simtă lipite una de alta cele două urechi reci.

Pe Băhr îl treceau fiorii, stînd în ușa dormitorului întunecat din fața lui, care-i apărea ca un sicriu uriaș. Simți capul neveste-si și părul ei îl gîdila, căci femeia nu îndrăznea să se rezeme mai tare. O otravă rece, de neînlăturat, se răspîndi în trupul domnului Băhr. Ii ascuți ca briciul toate gîndurile.

„Oare ce am eu de împărțit cu mortul ăsta ? gîndi el. Și mai ales, de ce trăiesc în camera asta, unde nu s-a spus niciodată un cuvînt ca lumea ? De ce stau pe sofaua asta garnisită cu zorzoane lipsite de gust, în abur de bucătărie ? De ce mă întorc seară de seară în casa asta ? Din cauza unui cadavru, să mănînc acum cartofi prăjiți, preparați cum nu se poate mai prost ?“

Băhr se vede stînd în ușă, cu o femeie, care se numește doamna Băhr, sprijinită de el, iar șoldurile ei grase și proeminente îl dezgustă de ani de zile.

Se întoarse brusc, luă o legătură de chei de pe bufet și descuie ușa cu perdea, dinspre prăvălie. Pe urmă aprinse toate luminile și ridică clopotul de sticlă de pe șvaițer. Se duse la mașina de tăiat cu cea mai mare bucată de brînză găsită acolo. Abia cădeau feliile tăiate, că și dispăreau în gura lui.

Doamna Băhr care, fără să-și dea seama își urmărise soțul, văzu prin geamul ușii, cum, dincolo de tejghea, Băhr mesteca din fălci și auzi cuțitul mașinii de tăiat. Țeapănă, cu privirea neclintită, acum secătuită de lacrimi, uscată, deschise ușa și se prăbuși în prag, mai înainte ca domnul Băhr să aibă vreme să strige.

Mestecînd, Băhr o duse pe sofa. Se bucura că trebuia să îndepărteze toqmai pentru ea șervețelul de pe rezemătoarea de brațe, ca să nu se rănească în acele cu gămălie. Apoi închise ușa dinspre camera mortuară și lăsă să curgă apa pînă ce umplu o ceașcă de cafea. Chibzuia dacă să-i toarne în cap tot conținutul ceștii, sau numai s-o stropească pe față cu cîteva picături. Se hotărî s-o stropească.

Cînd doamna Băhr deschise ochii, o întrebă :

— Ei, ți-e mai bine ?

Stinse gazul de sub cartofii arși, se întoarse în prăvălie și mai mîncă o bucată de lebervurst, din sortimentul lui preferat, cu trufe. Fiindcă doamna Băhr era bucuroasă să rămînă și peste noapte pe sofa, se duse singur sus, în dormitor.

In dimineața următoare, domnul Băhr atîrnă din nou pe ușa prăvăliei cartonașul pe care scria : „Din cauză de deces, astăzi închis", și se așeză pe sofa, cu o țigară de foi în gură și cu bretelele lăsate în jos, ca să caligrafieze adresele pe anunțurile mortuare. Doamna Băhr ședea în fața lui și îi citea adresele de pe o foaie mare de hîrtie. El le scria pe plicuri. Dar se înfurie, ceru să-i silabisească numele, ceea ce limba doamnei Băhr nu izbutea să facă întotdeauna fără poticneli.

In românește de *Despina Michaela* BOGZA

Călătorie la Babușca

JZ

■*-*-arl nu credea că în viață lucrurile s-ar putea petrece așa cum spusese Alioșa ; nu voia să-și închipuie că orice acțiune firească a lui este înregistrată de nu știu care ochi divin și apoi răsplătită cu dobîndă amănunțit calculată. Omul e la ananghie, îl ajuți. Te duci și tu pe copcă — ai avut ghinion. Dacă scapi, cu atît mai bine.

Alioșa vedea altfel treaba asta. Pentru el, fapta lui Karl era o performanță ; îi jucau ochii în lacrimi, cînd Karl îl scosese din flăcări. Nu de durere, deși, de data aceasta, o pățise cam rău, ci de emoție, sau din recunoștință, sau cam așa ceva.

— Ai să vezi, spusese el, vorbind peste umărul lui Karl, ai să vezi că o dată am să te ajut și eu. AI S-O duci bine. Și am să te îngrijesc, *gospodin,* mamă, ce-am să te mai îngrijesc !

— Grozav, gîfîi Karl, ,mă bucur grozav !

Cînd ajunse cu Alioșa la postul de comandă, șeful era acolo. Avea o schijă în braț și un sanitar îl doftoricea de zor, deși în jurul lor așteptau șiruri întregi de soldați răniți grav.

— Ai ajuns să-ți pui viața în pericol pentru unul ca ăsta, spuse șeful, pentru un argat la cai rus ! Nu mai ai pic de simț al demnității în dumneata ?

Karl îl lăsă pe Alioșa să alunece ușurel pe pămînt, lîngă ceilalți, și se așeză și el.

— Are pîntecele sfîrtecat! Cum să-1 fi lăsat ? rosti Karl, înecîndu-se de tuse.

— Dar dumneata... ? întrebă șeful.

Karl își trecu dosul palmei peste gură. Palma se umplu de sînge ; îi picura din colțurile gurii, dar abia acum băgă de seamă.

—'Nu pățeai nimic, dacă nu l-ai fi tras după dumneata pe imbecilul ăsta. Au ! Fii atent omule, se răsti șeful la sanitar. Karl se uită spre Alioșa. Acesta strîngea din dinți. Simțind privirea lui Karl, zîmbi însă.

—• Caporale Gruber, rosti șeful, te avertizez că ai atras atenția coimandantului în mai multe rînduri. Prin faptul că veșnic îi cocoloșești pe ruși. în afară de asta, adăugă el, aprinzîndu-și cu mîna validă o țigară, să știi, caporale Gruber, că de obicei Curtea marțială știe al dracului de bine să facă diferența între elanul temerar și automutilarea intenționată.

„Porc-de-cîine, spuse Karl în gînd, ce ți-aș mai arde una peste bot!“

— Ei hai, întinde-te, i se adresă medicul. Uitați-vă cum stă cu un glonte în plămîn. Nemaipomenit !

Karl se întinse. Mai întîi încercă pe spate, dar se îneca. Se lungi apoi pe o parte ; așa mai mergea ; sîngele se prelingea în două șuvițe care se întîlneau sub bărbie și se scurgeau pe piept, în jos. Se simțea ușor, minunat de ușor !

Aici erau îngrijiți doar cei cu răni la brațe sau la picioare ; ceilalți erau duși în anticamera iadului, în palatul răposaților. Adică în cortul în care zăceau cei cu răni la cap, cu gloanțe în burtă sau în plămîn, pînă cînd erau încărcați în căruțele, care trebuiau să-i transporte la postul de prim-ajutor. Dacă această operație mai avea vreun rost.

Dar fie că erau împușcați în plămîni, fie că aveau schije în genunchi, tuturor li se administra vaccin antitetanic. Și lui Alioșa și lui Karl.

— Lăsați-ne să rămânem împreună, se rugă Karl de sanitarii care-i duceau înăuntru.

Ciudat, salvarea lui Alioșa din flăcările aruncătoarelor de grenade fusese pentru Karl doar un experiment în plus. Nevoia bruscă de a rămîne însă lîngă el, pe care o simțea acum, era sinceră.

In cort era întuneric. Zăceau toți întinși pe paie.

— Oameni buni, anunță sanitarul, în două ore sosesc căruțele.

Apoi foaia de cort se lăsă în jos.

— Ei, ce se aude ? Cum îți merge ? întrebă Alioșa.

— Nu prea rău, gîfîi Karl, dar ție ?

—■ Eu zbor, ca un porumbel, răspunse Alioșa.

— Pe mine poți să mă sufli ca pe o păpădie.

Alioșa iși umflă obrajii :

— Ei, ce mai stai, de ce nu zbori ?

— îmi pare rău, trebuie să-mi fi cusut cineva o piatră în pantaloni, spuse Karl.

Chicotiră amîndoi fără zgomot.

— Să-ți spun drept, de viața mea n-ar fi prea mare pagubă, dar mi-e de Babușca, de bunica...

— O iubești ? întrebă Karl, amintindu-și de nevasta lui, de care se despărțise pentru că începuse să-i fie milă de ea.

— Ehei ! făcu Alioșa, ar trebui s-o vezi pe Babușca mea cînd se apleacă și scoate din cuptor tigaia aia neagră, plină cu untură care sfîrîie și cu cartofii albi. Of, *gos- podin,* harnică mai e ! Apoi se întoarce spre mine : „Stai jos, Lioșinca, stai jos, porumbelule, destul ai bătut drumurile cu războiul ăsta păcătos. Odihnește-te, uită supărările." Și eu mă așez și doar ce răsucesc lingura prin strachină și mă uit la ea, mă tot uit și văd că și ea se uită țintă la mine pînă i se face lehamite de atîta uitat și numai ce zbiară cu pumnul ridicat : „Da’ mănîncă o dată !“ Ei, ce poți să faci ? tmi vîr nasul în aburii fierbinți și încep să înfulec.

— O să mergem pe la ea, spuse Karl.

Alioșa întoarse capul spre el :

— O să-ți pregătească o plăcintă cu slănină și cu lapte bătut pe deasupra. *Atîta* de groasă. Și galbenă. Cu patru ouă. Ai să dormi în pat. Eu ou Babca o să ne culcăm în firidă. Dacă ai să vrei, o să mergem la colhoz, acolo cîntă muzica, sînt fete, cîteodată e și votcă.

Se opriră din vorbă, un rănit urla.

— Ce s-a întîmplat ? întrebă sanitarul prin deschiză**tura** cortului.

—■ Ștерge-o, îl repezi unul, lasă-1 măcar să crape liniștit.

— Ca un cal, întocmai ca un cal, spuse Alioșa. Ai auzit vreodată un cal zbierînd cînd e pe moarte ? L-ai auzit cum strigă ?

— Nu, răspunse Karl.

— întocmai așa.

Alioșa își ținu răsuflarea.

— Ce ai ? întrebă Karl.

— Caii mei. Ar fi grozav să-i aduc Babușcăi. Ce zici ?

— Din păcate, asta nu se poate, Alioșa.

— Nu, nu se poate, recunoscu Alioșa. Numai de nu **i-ar da** lui Dimitri. Dimitri ăsta a mușcat dăunăzi capul unei șopîrle. E dintr-un sat de lîngă Tbilisi — acolo mai au obiceiuri de astea. Auzi, Karel, capul unei șopîrle !

— Poate-i capătă Vasili.

— Da, Vasili e qm bun. Caii lui erau întotdeauna îngrijiți. Și rotofei, nu-i așa ?

— Așa-i, spuse Karl, dar mai grași au fost cînd le-a smuls bomba picioarele. Li se umflaseră burțile, la soare, cît dovlecii.

— Mare necaz a fost ăsta, *gospodin.* Ți-aduci aminte cum zăceau, Sașa și Catinca aia micuță ? Ce cal era și **Catinca** asta ! Căluț **o** fi fost, ori o iepușoară, mititica **aia ?** Și ce încheieturi subțirele avea. Dar coama ! Al**bastră** toată. I—o împletise Vasili, **i-o** împletise cu fire de **pai** și **cu** panglici roșii, ți-amintești ?

— Da, arăta frumos, spuse Karl. Uite, eu sînt convins că Vasili o să capete caii.

Alioșa tăcu.

„îi e mintea la caii lui, gîndi Karl, are o împușcătură în burtă, se duce pe copcă în cîteva ore, și min- tea-i zboară la bunică și la cai.“

Licărul unui proiectil luminos răzbătu prin acoperișul cortului. Răniții gețmură.

„La ce s-o fi gîndind, se frămînta Alioșa, încercînd să-1 zărească pe Karl prin licărul albăstrui al traiectoriei luminoase. Ce de balonașe roșii are la gură. O fi pe moarte ? Dacă se prăpădește, e din pricina ta, Lioșa.“

Muribundul scoase iar un răcnet.

— Mai ține-ți gura, omule, spuse careva, treaba asta o facem și noi, dar mai pe tăcute !

— Ce spune, Karel ? întrebă șoptit Alioșa, nu-i dă voie să strige ?

— Zice să nu facă gălăgie, răspunse Karl.

— Dar e pe moarte.

— De ce trebuie să strige, dacă e pe moarte ? întrebă Karl.

— Fiindcă e greu.

— Ce e greu — să mori ?

—• Să fii mort ; mă gîndesc la toată bezna aia din jur și nimeni cunoscut lingă tine.

— Cine știe, poate că nici aici n-a avut cunoscuți lîngă el, spuse Karl.

Alioșa se gîndi puțin.

— Păi atunci nici nu trebuie să strige...

— Dar nu strigă *el,* zise Karl, viața dintr-însul strigă.

— Viața ? întrebă Alioșa. Ce are viața ? Cine o chinuiește de strigă așa ?

— E îndurerată fiindcă a pierdut. Ea pierde întotdeauna, spuse Karl.

— Nu-i adevărat, spuse Alioșa.

— Nu ?

Karl se uită spre el.

— Nu, la Babușca nu. E atît de bătrână, *gospodin,* și prin cîte n-a trecut în viața ei : război, iad, mizerie și sînge ; de toate. Dar crezi că a spus vreodată ceva despre moarte ? Nu, niciodată n-a făcut-o. Nici un cuvin- țel. Nimic. Se duce în colțul ei la icoană, se închină, mormăie ceva. Dar să se gîndească la moarte ? Babușca... ? Nici pomeneală ! Nu vrea să moară, pricepi ? Vezi, *asta-i.*

— Aha, spuse Karl, va să zică asta-i ! Nu vrea. Și de ce nu vrea ?

— Fiindcă-i tare bine, răspunse Alioșa.

— Ce-i bine ?

— Păi totul ; să umbli, așa, peste ogoare. Să coci pîine. Să mulgi. Să mănînci. Să faci focul. Totul.

— Dar Babușca ta n-a mestecat doar toată viața numai semințe de floarea soarelui, a născut-o pe maică-ta, l-a iubit pe bunicul.

— Păi și asta-i bine.

— Ce... ? Să iubești ? Să faci copii... ?

Alioșa întoarse capul spre Karl :

—• Sigur că-i (bine ; mai întrebi ?

Karl tăcu și căzu pe gînduri. „Să poți s-o iei din nou de la capăt", se gîndi el. își aminti iar de căsnicia lui ; ce chin istovitor. Experimentezi tot timpul. Căsnicie, război, prietenie, curaj — experiențe, numai experiențe. Veșnic să te ferești, să evadezi, pulbere, vîrtej ; numai să nu stai locului. N-a fost oare așa ? Se gîndi : „Asta-i sigur de el, și tu nu ești. Asta-i toată deosebirea."

— Alioșa, trebuie să mă ajuți, zise el.

—■ Bine, dac-oi putea, Karel, dar ce s-a întâmplat ?

Vîntul aducea pînă la ei țăcănitul mitralierelor.

— Spune, Alioșa, sigur că iubești și tu pe cineva, vreo fată, nu ?

— O fată ? întrebă Alioșa ; doar o am pe Babușca. N-aș putea... vezi tu, dacă o am pe Babușca, să mai am și o fată.

— Nu ? Karl își propti pieptul ceva mai sus. Se înecă și tuși. Respirația era șuierătoare. Chiar n-ai putea ?

— Două... ? Păi aș înnebuni, spuse Alioșa.

— Așa-i povestea ? Karl căzu înapoi. Ia te uită, **eu** aș putea.

— Ce... ? Babușca și încă o fată ? Două... ? Nu, **n-ai** putea, afirmă Alioșa.

— Nu numai două, spuse Karl. Aș putea, de pildă, pe nevastă-mea și încă două sau trei. Duzini. în fiecare zi alta.

— De ce ? întrebă Alioșa. De ce atîtea ?

— Nu știu, spuse Karl.

De afară de auzi uruit de căruțe.

— Ne duc la spital, spuse Alioșa. Acolo totu-i **alb,** nu ? Paturile, cămășile, perdelele, nu ? Perdele **albe,** așa-i ?

— Da, spuse Karl, ne peticesc și apoi ne trimit **acasă.**

— Ce spui ? Chiar așa, direct acasă ?

—• Păi ce vrei să mai faci cu burta ta prăpădită ?

— Adevărat. O să trebuiască să mănînc numai pîine albă și cașa, nu ?

Foaia de cort se ridică. Intră medicul-șef.

— Așa, spuse el, și aprinse un crîmpei **de luminare.** Primii doisprezece.

Se apleca deasupra lui Alioșa și ridică puțin mantaua îmbibată de sînge.

Karl privi fața medicului. „Stăpînit sau abrutizat", gîndi el.

— Luați-1, spuse medicul-șef. Și tu ?

— Plămînii, spuse Karl.

— Exact. Medicul-șef îl întoarse și îi palpă, sub tunică, omoplații. Ce porcărie mi-ai făcut ?

— S-a sfîrșit ?

Medicul îl privi peste ochelari.

— Mai încercăm o dată ?

Karl se uită spre Alioșa, pe care tocmai îl **duceau** afară doi sanitari. „Am nevoie de el, se gîndi Karl. **Și el** ține la mine. în sfîrșit, unul care ține la mine."

— Dați-i drumul ! spuse.

Sanitarii îl ridicară și pe Karl. „Experimentul numărul o mie unu“, gîndi el.

îi așezară cap lîngă cap în aceeași căruță. Căruțașul **întinse o** pătură peste ei.

Stătură așa cam vreo jumătate de oră. Răsărise luna. **Din** pădure se auzea cîntecul privighetorilor. Alioșa avea dureri, scrîșnea din dinți.

Caii, în fața căruței, pășteau, căruțașul moțăia.

Karl privi în sus, infinitul. îl năpădi parcă o undă **de** imulțumire. „Am reușit, își spuse. Toată viața am fugit de el. Toată viața m-a urmărit. Acum s-a sfîrșit, am un **avans** prea mare. L-am depășit cu **o** lungime de eterni**tate.** Nu mă mai prinde. “

— Karel, spuse deodată Alioșa.

— Da, răspunse Karl ; oe-i Lioșa ?

— Tu de ce ai plecat la război ?

—• Păi vezi tu, răspunse Karl, asta-i. Tocmai asta, într-adevăr, de ce oi fi plecat oare ?

— Ai fost obligat ?

— Nu, am vrut eu.

— De ce ?

—■ Plecarea, strigă un sanitar cu grad de sergent-major.

Căruțașii, care între timp coborîseră, urcară din nou **pe** capră.

— Maaanș !

Căruța în care zăceau Karl și Alioșa era la sfîrșitul coloanei. Căruțașul lor încă mai dormea, dar caii porniseră singuri în trap.

— Mi-era silă, spuse Karl, întinzîndu-se mai bine **pe** stratul de paie din căruță. înțelegi ? Mă săturasem !

— De viață ?

— Nu, de viață, nu. Dar doream altfel de trai.

— Cum altfel ?

— Cum să-ți spun : mai puțin laș, mai puțin infect, animalic, egoist.

— Egoist ? Ce-nseamnă asta ?

— Nimic deosebit. Toți sîntem mai mult sau mai puțin. Dar *eu* nu mai voiam să fiu, înțelegi, eu nu mai voiam. Mereu să distrugi alți oameni. Să trăiești toată

porcăria asta, toată minciuna asta. Eram sătul, înțelegi : sătul.

— Bine, dar și în război oamenii se distrug unii pe alții. Și e piuit mai îngrozitor în război.

—• In război barem ești cinstit, Alioșa. Acolo îi spui omului în față : să știi că-ți crap capul. Nu-i spui mai întîi : te iubesc. Și apoi războiul nimicește amorul-propriu. Devii *foarte mic,* chiar *minuscul.* îți face bine dacă ești sătul de ființa ta. E chiar ispititor să te urăști.

Alioșa își ațintî privirea spre cer. „E bolnav, gîndi, și fuge de el însuși." Apoi rosti încet :

—• Babușca mea spune întotdeauna așa : dacă mă iubești *pe mine,* Lioșa, trebuie să te iubești și pe tine. Așa-i că are dreptate, Karel ? Cum pot să urăsc pe cineva care-i este ei drag ?

— Cînd ai o Babușcă, toate astea le vezi altfel.

— Dar ai avut și tu o nevastă, Karel, și copii... Doar n-or fi prețuind mai puțin deeît Babușca mea.

Karl tuși. Trebuia să fie atent să nu se înece.

— Babușca te înțelege ; o nevastă, Lioșa, te iubește. Iar dragostea, dragostea și nimic altceva... ? asta-i îngrozitor.

—• Dii, căluții mei ! își îmboldi căruțașul caii, care porniră în trap.

Alioșa gemu.

—■ Mînă mai încet, îi strigă Karel cît putu de tare. Are burta prăpădită.

— Vai de mine, api crezut că și tu ești rus ! spuse căruțașul lăsînd caii să meargă la pas.

Un șirag de proiectile luminoase străluciră deasupra lor. Osiile scîrțîiau.

Alioșa întoarse capul spre Karl. în lumina lunii, sîngele ce se prelinsese în jurul gurii și al bărbiei părea un ghemotoc încâlcit de păr.

— Știi că mergem la Babușca ? zise Alioșa. Spitalul e doar la o stație depărtare de drumul care duce la ea. Numai o haltă.

— Ce-o să spună dacă venim la ea așa, pe neașteptate ? Cînd o să te vadă o să-și șteargă mîinile de șorț ? O s-alerge în întâmpinarea ta ? O să se bucure ?

—• Ascultă, spuse Alioșa : iată cum or să se 'petreacă lucrurile : Babușca are să se uite pe fereastră, cînd are să uruie căruța ; că a auzit-o, nu ? *„Gospodin,* are să strige ea, și eu n-am nimic de nuncare !“ Are să se tragă repede înapoi și o să coboare sprintenă scările pivniței după oala de pămînt cu lapte acru. „Luați“, are să spună ea apoi are să taie felii de pîine, să pună lingurile lîngă strachina cu borș și va începe să ne îndemne : „Mîncați, copii, hai mîncați acujm asta ; între timp vă pregătesc eu ceva mai bun.“ Așa are să spună, vezi tu, și n-are să aibă astîmpăr nici o clipă, nici o clipă.

—■ Bine, dar mai întîi o să te întrebe cum ai dus-o, nu ?

— Ba, nici pomeneală. La ce bun ? Sînt acolo, sînt sănătos. Alerg, mănînc, nu ? Nimic n-o să mă întrebe. O să se ocărască singură, o să rîdă, o s-alerge din nou în pivniță și o să se întoarcă aducînd două bucăți de carne sărată. Știi, carnea aia-i de la Mișa. Grozav a fost purcelușul ăsta, măi Karel ! O sută de kilograme a avut, sufletelul taichii. Și curat ! Babca îl tot spăla și îl curăța. Ai și tu unul acasă ?

— Nu, răspunse Karl, dar am avut odată un cîine.

—■ Și cum arăta ? întrebă Alioșa. Era mare ? Era paznic bun ? Se repezea la oamenii pe care nu-i puteai suferi ? îi mușca ?

— O dată m-a mușcat și pe mine, spuse Karl. Eram... eram în uniformă și el nu putea suferi uniformele.

—■ Vezi, întocmai ca Babușca, zise Alioșa. Ea spune întotdeauna : „Pe lumea asta, Alioșa, există țărani și există orășeni, există muncitori, și există ingineri. Fiecare cu haina, fiecare cu căciula lui. Cel mic poartă o căciulă mică, pînteoosul, una mare. Bogătanul are un pieptar cu nasturi de argint, iar noi purtăm cămăși de pînză aspră. Așa a fost orînduit și așa-i drept. Dar vezi tu, Alioșa, mai zicea Babușca, dacă bogătanul primește

o uniformă cafenie cu nasturi de tinichea și sărăntocul tot o

uniformă cafenie cu nasturi de tinichea, ce se-ntîmplă atunci, Alioșa ?“ „Nu știu, Babușca, spune tu.“ „Atunci săracul își închipuie că e bogat, cel 'bogat se crede sărac,, legile se duc de rîpă și nimeni habar nu mai are ce hram poartă cei din jur, fiindcă pe dinafară toți arată la fel. Trîntorul e la fel cu cel harnic, omul bun la fel cu ticălosul. Așa-i, Alioșa."

„Și asasinul la fel cu cel asasinat, și lașul la fel **cu** cel curajos", se gîndi Karl.

— Da, rosti el tare, Babușca are iarăși dreptate.

—• Nu-i așa ? Uite d-astea știe ea. Nu că ar fi deșteaptă, sărăcuța de ea. Babușca **e** bună, bună ca **pîinea** caldă.

— Și cinie-i bun le știe pe toate ? întrebă cu un efort Karl.

— Care toate ?

— Știe ce e drept, știe ce trebuie să facă un om ?

— Mai întrebi ?

„Da, gîndi Karl, de ce mai întreb ?“ Apoi spuse :

— Oare Babușca ar fi știut ce trebuie să facă **un** om hăituit ?

— Hăituit de cine ? întrebă Alioșa.

— De neant, zise Karl.

înspre răsărit fulgerau gurile de tun ; după cîteva secunde se auzi zgomotul exploziei.

— Asta-i Ivan, spuse Alioșa.

Karl ținea ochii închiși. „Numai de n-ar muri înaintea mea, se gîndi el, numai de n-ar muri înaintea mea."

— Neantul... ? întrebă Alioșa întorcînd privirea spre Karl. „Ce de sînge pierde", gîndi el.

Karl dădu din cap.

— Ce înseamnă asta ?

— Dac-aș ști nu m-aș mai feri din calea lui.

— Te ferești de un lucru pe care nu-1 cunoști ?

— înehipuie-ți că da, gîfîi Karl.

— Nu-nțeleg.

—■ Ia spune-mi, Alioșa, tu de ce trăiești ? întrebă Karl fără să deschidă ochii.

îl îneca tușea.

Alioșa chibzui puțin :

— Pentru că... pentru că Babușca nu se mai descurcă singură, înțelegi ? Și apoi mai e și ogorul, și cîmpul de floarea soarelui, chiar și casa ; crăpăturile, cine să le astupe, hai ? Ei, și vaca, găinile — cu ele ce-o să se aleagă ? Ce vrei, să șterpelească *Babca* la iarnă nutrețul de la colhoz...

— Nu, desigur că nu, spuse Karl. încercă să se ridice puțin. Poate știi și pentru ce trăiesc *eu ?*

Un acces de tuse îl trînti înapoi.

—■ Pentru ce ? întrebă Alioșa.

„Uite că nu știe, măiouliță, își spuse el, uite că nu știe de ce ?“

Karl tăcu ; respira șuierător.

„Numai bășicuțe, are numai bășicuțe roșii în jurul gurii“, gîndi Alioșa, apoi începu a spune cu luare-aminte :

— Știi, fratele meu, Grigori, pe care l-ați împușcat voi la Kremenciug, a întrebat-o și el o dată pe Babușca. „Ce să fie asta Babca, a întrebat el, uneori cînd trec seara pe cîmp și o aduc pe Lisaveta, vaca noastră, acasă, mă întreb așa : ■"'Ce s-ar întîmpla, Grigori, dacă n-ai mai duce acum vaca acasă, dacă te-ai lungi, aici, ai dormi și nu te-ai mai scula ? >► Ai plînge, Babca, se-nțelege. Ei și după asta ? Vaca ar lua-o singură spre casă, iar seara, Babușca, a spus el, seara i—ai prăji lui Lioșa cartofii, ca-ntotdeauna, așa-i?“

Karl înălță capul, gemînd.

— Și ? Ce-a răspuns Babca ?

— Ce-a răspuns Babca ? „Păi bine, Grigori, a zis ea, de ce să nu-i fac lui Lioșa cartofi prăjiți ? Tu ești răposat, da Lioșa de ce să flămînzească ?“

— Și altceva no mai zis ?

—■ Nu, altceva nimic, răspunse Alioșa.

— Și ce s-a întîmplat cînd Grigori s-a prăpădit cu adevărat, se chinui să întrebe Karel.

— Nimic. A stat icoana învelită două zile și pe la amiază ne^am dus la cîmp.

Treceau tocmai printr-o poiană. Noroiul gros se prindea de spițele roților. Fluierarii țipau. O corlă se auzea șuierînd pe undeva.

„Ia te uită, își zise Karl, icoana a stat două zile învelită și la amiază s-au dus la cîmp ! Grigori, va să zică, a murit. Ce să-i faci ? Hai, Lioșa, trebuie să prășim cartofii." Karl zîmbi.

— De ce zîmbești ? întrebă Alioșa, care-1 urmărise tot timpul cu privirea.

— Mă bucur, poți să-ți închipui așa ceva ? Pur și simplu mă bucur, spuse Karl.

Căruța se opri. înaintea ei, mai în față, altă căruță nimerise în șanț.

— Heei-rup ! se auziră cîteva voci strigînd deodată, heei-rup.

Caii se scuturară. Hamurile plescăiau pe trupurile lor aburinde de nădușeală.

— Te bucuri de Babușca, nu-i așa, Karel ? întrebă Alioșa.

— Da, jmă bucur că mergem împreună la Babușca, spuse Karl. „Hai să zicem și așa“, gîndi el. Apoi întrebă : Pe unde-i casa voastră ? în marginea satului sau ,mai pe la mijloc ? Are în față pomi ? Or fi plopi ?

— Ce s-a întîmplat ? De ce vorbești așa încet ? întrebă Alioșa, ridicîndu-se puțin în mîini.

— Ba nu vorbesc de loc încet, murmură Karl, ascultă ce tare vorbesc. Zîmbi din nou, ținînd ochii închiși. „Casa, se gîndea el, casa bunicuței. Pun rămășag că are în față floarea soarelui." Alioșa, crește floarea soarelui în fața casei ? Da ?

— Nu, porumb, pentru vacă, răspunse Alioșa. Adică, știuleții îi mîncăm noi.

— Dii ! se auzi glasul căruțașului.

Porniră iar.

— O mulge singură ? întrebă Karl.

— Ce-ai spus ? întrebă Alioșa aplecîndu-se asupra lui.

„Nu mă înțelege", se gîndi Karl.

— Firește că o mulge singură, nu-i așa, Alioșa ?

Alioșa avea dureri, dar parcă nu le mai simțea. Privindu-1 pe Karl, privindu-i fața, i se puse un nod în gît.

— Mai sînt doar... doar cîteva case, rosti Alioșa șovăind și aplecînduHse cu gura la urechea lui Karl. Cinci sau șase. Locuim mult în afara satului. Cînd vii dinspre apus, dinspre pădure, sîntem departe, spre stînga. Lîngă plopi, da, lîngă pilcul de plopi. E numai nisip, da-i bun pentru cartofi. Mai crește și ceva secară, cîteodată și mac. Mă mai auzi...?

Karl își mișcă buzele. Zîmbea.

Alioșa își apropie urechea de buzele lui Karl.

— E albă toată, da, Lioșa ? Babușca stă într-o casă albă ? întrebă în șoaptă Karl.

„E cafenie, coșcovită și cafenie", se gîndi Alioșa.

—■ Da, e albă, spuse el. Strălucește ca o pînză de corabie în miezul zilei, ca un nor, Karel.

— Dar grajdul ? Grajdul pentru animale, cum arată ? Povestește-mi, Alioșa, șopti el.

Alioșa își mușcă buzele. „Ce de sînge, ce de sînge din gura lui, și nu se mai oprește", își spuse el. Apoi începu cu voce răgușită :

— Cum intri, pe dreapta, e cocina porcului. In partea aia stivuim lemnele de foc. Sus, deasupra, e stinghia pentru găini. Avem patru ; pe una a înhățat-o uliul. In stînga, în stînga e Lisaveta, vaca. Patru litri de lapte pe zi, da, patru litri. Cîteodată numai doi, sau unul singur. Sau de loc, după cum e pășunea.

Pajiștile peste care treceau erau pline de băltoace din care urcau neguri. Broaștele orăcăiau.

Capul lui Karl căzuse într-o parte, pe umăr. Obrazul lui Alioșa era aproape de tot de gura lui. Suflarea îl atingea slabă cît pîlpîirea unei aripi de fluture.

— Deasupra găinilor, rosti înăbușit Alioșa, simțind pe buze gustul sărat al lacrimilor, deasupra găinilor sînt niște stinghii de brad proaspăt cojit. Toamna strîngem acolo fînul pentru iarnă. Pe dinafară grajdul mai are un rînd

de scînduri, pe dinăuntru pereţii sînt din împletitură de răchită şi lut, dar sînt văruiţi în alb : asta le place animalelor.

—• Alioşa, strigă deodată Karl, cîmpul de maci, cîmpul de maci... !

—■ Ce-i ? întrebă Alioşa. Nu te înţeleg.

Karl tăcu.

Alioşa se aplecă deasupra lui. îi privi faţa. Gura nu se mai cunoştea din pricina sîngelui. Doar ochii. Ochii erau încremeniţi.

— Despre care cîmp de maci e vorba ? întrebă căruţaşul, întorcîndu-se spre ei.

Alioşa tremura. îi era o teamă îngrozitoare ca nu cujmva căruţaşul să observe moartea lui Karl şi să-1 dea jos.

— Uneori mai creşteam şi cîte un miel, rosti Alioşa, cu glas tare, către cadavrul lui Karl, dar privind ţintă spatele căruţaşului. Ştii tu, unul de-ăla cu blană creaţă. Dacă era oaie, aşa, mai de soi, o tundeam. Şi apoi aveam o grămadă de lînă. O dădeam la colhoz şi primeam în schimb pînză gata ţesută. Babca făcea din ea cămăşi, uneori şi cîte un cearceaf.

Căruţaşul se mişcă.

Alioşa începu din nou să tremure şi rosti şi mai tare :

— Adevărat că torcea singură inul ; mai mult seara stând în faţa casei, uneori chiar noaptea, la lumina lunii. Eu şedeam lîngă ea şi ciopleam linguri sau îmi găseam vreo altă treabă.

Pe capră, căruţaşul adormise înghemuit şi sforăia. Alioşa conteni vorba. Se mai oprise şi înainte de cîteva ori şi înălţase capul privind în jur ; locurile îi păreau cunoscute. Numai de n^ar fi avut durerile cumplite din pîntece ; aşa însă nu putea decît să ridice puţin capul ; ori de cîte ori voia să se sprijine în coate, îi venea să răcnească de durere.

Deodată recunoscu locurile ; după un pîlc de copaci : plopii. în spatele lor erau casele, cinci sau şase, pămîntii la culoare, din lut şi cu acoperiş de paie. Iată-1 acasă.

Acolo, la stînga, spre pădure, ultima, cea cu grajdul de lejmn alături de ea, casa în care stă Babușca.

„Fii atent, grăi Alioșa către Karl, acum fii atent ! Asta *e.“* Rîdea de bucurie. **Se** ridică fără să simtă nici **cea** mai mică durere. „Binișor, căluțule, binișor", spuse el, ajutîndu-1 pe Karl să se așeze.

„Așa-i bine ?“

„Sigur că-i bine, răspunse Karl, ridicîndu-se în capul oaselor, apoi întrebă : Unde-i casa ?“

„Uite-o, spuse Alioșa, în stînga, spre pădure."

„Pămîntie ? Doar ziceai că-i albă."

„Chiar e albă, dar te-nșeală lumina. Hai, vino", spuse Alioșa.

Sări din căruță.

Karl îl urmă.

„Ei ?“ făcu Alioșa.

O clipă stătură locului, ascultînd scîrțîitul din **ce** în ce mai slab al căruței, care se depărta.

Lui Alioșa îi vîjîiau urechile ; un cuțit îi sfredelea măruntaiele. Se clătină. Apoi îl luă de mînă pe Karl :

„Haide, Karl, vino", gîfîi el.

Karl însă era prea ostenit ; se opri.

Alioșa pomi singur. Alergă drept spre coliba de lut, spre cea din stînga, cea cu grajd de lemn alături. Caii erau și ei Obosiți. Oiștea ultimei căruțe se ciocni trosnind de tăblia celei din fața ei.

Căruțașul sări ca ars.

— Ce s-a întîmplat ? întrebă el.

—[redacted] Boule ! răspunse cel din față, pauză pentru pișat.

Celălalt sări jos și urină lîngă roata din spate.

— Hei, voi ăștia ! se adresă el lui Alioșa și lui Karl. Fritz, vino-ncoaee ! strigă el apoi.

— Arde undeva ? întrebă celălalt.

— Ia uite la ăștia doi !

Celălalt se uită în lături, peste căruță.

— De încărcătura asta puteai să te lipsești !

2» - o. 262

Judith. **COMAN**

ROLF SCHROERS

O marcă

"Un casier de spital nu primește o leafă prea mare nici chiar cînd are trei copii. Iar banii, ce i se întind peste ghișeu, nu-i sînt dați cu plăcere, ca în cazul cînd ar fi un negustor de obiecte frumoase, de lucruri îmbietoare. Sînt împinși spre el cu un oftat. Și de cînd lucrează în biroul de la spital, a învățat foarte bine cum se fac economiile în administrație, cum se cerșesc fondurile oficiale, pentru ca să poți îngriji bolnavii, și cu tot efortul, nu reușești să capeți bani suficienți pentru medicamentele scumpe, care nu-s numai necesare, ci pur și simplu indispensabile. Afară de asta, un asemenea casier are în fața ochilor și alte necazuri, trăiește în miros de medicamente, înconjurat de cei în halate albe, care provoacă dureri, ca să aline dureri, și merg atît de încet pe coridoarele lungi, de parcă le-ar fi frică să nu trezească moartea.

Doamna Inge învățase cum să-și întimpine soțul rîzînd, cînd se întorcea acasă de la birou ; nu tare și cu gura toată, așa cum faci cînd te desfeți de propriul tău rîs, ci liniștit, mai mult cu ochii decît cu gura. Era sănătoasă, se farda uneori, iar seara era totdeauna

proaspătă, după o zi petrecută cu copiii ei gălăgioși și îndărătnici. Ii era rușine

cînd îi lua leafa și o împărțea în plicurile dinainte pregătite, ou destinația scrisă pe fiecare.

în duminica aceea, Johann al ei, casierul, îi dăruise o piesă de cinci mărci; o scosese ca prin minune din buzunar, o învîrtise în aer și spusese :

— Prinde-o !

Ea prinsese piesa de argint și îl privise. Se simțea speriată și timp de o clipă zări spaima și în colțul gurii bărbatului, apoi el rîse.

— Pentru bâlci, șopti. Pentru copii. Toți copiii au bani de bîlci.

— Da, murmură Inge.

— Am vîndut ceva, șopti Johann, și am căpătat cinci mărci.

Adevărul era că îi luase din casă, sîmbătă la ultima oră, când nu exista nici o primejdie. Numai că nevasta nu trebuia să bage de seamă, nu trebuia să bage de seamă nici alte treburi : că luni voia să doneze sînge. II programaseră pentru luni, lucrul era hotărât. Avea să-și doneze sîngele și să primească cinci mărci. Ar fi putut aștepta pînă luni, dar dumineca asta se închide bîlciul și copiii trebuie să aibă bani pentru iarmaroc. O să dea luni sînge ; de n-ar fi fost bîlciul, nu i-ar fi venit în minte o dată cu capul, să doneze sînge.

Inge nu-1 întrebă ce vînduse. Era prea înțeleaptă și simțea chiar și un pic de mîndrie, îndîrjindu-se să creadă că, uneori, soarta i se schimba pentru câteva ceasuri, așa că ar urma să facă absolut alte socoteli, și că ar fi foarte bogată, imens de bogată. Ședea cu ochii închiși, își închipuia că-i imens de bogată, și strîngea piesa de argint în mînă.

Cînd plecase de acasă cu copiii, bărbatul ședea tolănit pe divan, cu ziarul în mînă. Știa că-i mîndru și fericit, și că de aceea se ascunde după ziar. îl iubea mult pe Johann, stângăcia lui, dorința lui sfioasă de a-i face o bucurie ; dar (mai ales stângăcia lui. îl iubea aproape

cum iubește o mamă, cum își iubea copiii, care o chinuiau cu zburdălniciile lor ; chiar și atunci cînd îi lua leafa și o împărțea în

plicurile pregătite. Acum Johann îi jucase o festă, o festă vicleană, pe care încă n-o dibuise.

Copiii puteau să aibă dorințe, trebuiră să-și dea obolul cerșetorilor, pe urmă se rotiră în cerc pe călușei și în balansoar, mîncară miere artificială și mama fu nevoită să tragă cu pușca la baraca de tir, pentru fiecare cîte o pălărie de pai cu marginea lată. Și în timp ce copiii descopereau mereu ceva nou în piața micuță, iar flașnetele mecanice cîntau melodii stridente și Păcală răpunea diavolul, deodată o apucă iarăși teama, ca mai înainte, cînd luase cele cinci mărci și văzuse frica în colțul gurii lui Johann ; îi era frică pentru cei cîțiva bănuți irosiți la călușei, la tir și pe acadele ; acasă nu mîncau decît margarină și mezinul n-avea ghete; totuși, înăbușindu-și spaima ușoară ce-o încerca și strîngînd din buze, simți că nu de risipă era vorba, cînd a cuprins-o teama, ci de altceva, cu totul neclar și abia presimțit, venind de la călușeii pe care se zbenguiseră copiii și s-ar fi zbenguit, poate, și bărbatul ei; căci nici copiii și nici bărbatul său nu cunoșteau valoarea banilor cu care trebuie să plătească, ea singură știe ce înseamnă ; de fapt nu bani consumau, ci cu totul altceva, consumau o parte din ea însăși, asta risipeau în vînt, sacrificînd-o pentru călușei și acadele. Clătină din cap și-și frecă tîmplele cu mîna. Timp de o secundă, privi țintă în fața unui bărbat din cabina călușeilor, un bărbat în tricou negru, unsuros, cu fața arsă de soare și mușchii zdraveni, dar fără să știe că se uita la el ; și cînd, după o mișcare a omului, realiză lucrul acesta, întoarse capul și trecu mai departe.

Dădu copiilor ultimii bani, îi împărți grijulie după vîrstă și merit, îi sfătui cum să-i folosească și apoi intră în vorbă cu negustorul de pește, de la care cumpăra vinerea cele mai ieftine fileuri, și-i simți mirosul caracteristic, ce stăruia în toată ființa lui.

Omul vorbea cu însuflețire, își freca mîinile late, ridica din umeri și se întindea zdravăn pe picioare. Doamna Inge se auzi rîzînd, răspunzînd pe un ton vesel, amețitor, care suna ca un glas de fată tînără, avîntîndu-se din ce în ce

mai sus, ca și cum, cu ultimele puteri, trebuia să treacă peste o treaptă. Și în timp ce rîdea cu omul acela, și simțea mirosul de pește, îl asculta vorbindu-i și-i dădea răspunsuri, copiii veniră îndărăt, cu mîinile goale, cu banii irosiți. Se țineau la un pas de ea și privind preocupați înăuntru, ca și cum nici nu se sinchiseau de prezența mamei, își răsuceau în buzunare pumnișorii slabi.

Negustorul de pește îi chemă la el cu voce răsunătoare și dădu celui mai mic o marcă :

— Ei, acujm fă cinste fraților tăi, omulețule !

Doamna Inge văzu 'banul în mina micuță, care se închise înfrigurată, o năpădi o zgîrcenie năprasnică și repezindu-se, făcu să dispară moneda din mâna copilului.

— Ți-o păstrez eu. Ai s-o economisești. Ați risipit destui bani azi !

Din nou își auzi glasul care parcă era al altei femei și-i fu rușine de negustorul de pește, ca și cum acesta i-ar fi putut citi din priviri zgîrcenia ; îi era rușine și de chipul serios al micuțului, schimonosit de o cumplită deza- măgire^ „Așadar, mi-e frică ? se întrebă ea. De ce mă tem ?“

Iute, ca surprinsă asupra unei fapte rele, dădu banul îndărăt. Băiețelul o șterse și negustorul de pește rîse blajin. Bruise, simți cum îl urăște pe negustor. îl părăsi și fugi după copil.

Copilul pierduse marca. Nu era mîhnit din cauza asta și-și privi nepăsător majma cum, aplecată jos de tot, scotocea în cere, cu degetele febrile, prin iarba strivită, în timp ce flașnetele răsunau zgomotos. Desigur că ar fi plîns, dacă mama i-ar fi recunoscut mai înainte dreptul la acea monedă. Acum simțea un pic de bucurie răută-

cioasă, privind-o.

Doamna Inge nu scotoci prea mult. înțelese că ar fi căutat degeaba, era obosită, chiar istovită. Ocărî copilul :

— Măcar dacă lăsai marca la mine !

La întoarcere, avea mereu în fața ochilor **iarba căl-**cată unde căutase moneda de o marcă, ca pe un noroc

pierdut, iar în urechi îi stăruia gălăgia muzicii, țipetele copiilor.

Acasă, își ocărî bărbatul. Că ar fi un risipitor și că, dacă o trimite la iarmaroc cu atîtea mărci, copiii învață devreme cum se irosesc fără rost banii.

Johann nu-i putea spune că banii nu erau încă plătiți și încercă să se apere de mîntuială, vorbind despre distracții, despre bucuriile vieții, dar amuți curînd, căci supărarea doamnei Inge se isprăvi într-un plîns cu suspine, pe care el nu-1 înțelese.

în românește de
Despina Michaela
BOGZA

ANNA SEGHERS

Excursia fetelor moarte

-N

[11] u, mult mai de departe. Din Europa.

Omul mă privi cu un zîmbet, de parcă i-aș fi răspuns : „Din lună“. Era patronul cîrciumii așezate la ieșirea din sat. Se îndepărtă de masa mea și, sprijinit de peretele casei, mă privea nemișcat, ca și cum ar fi căutat să observe asupră-mi urme ale acestei proveniențe fantastice.

Dintr-o dată și mie mi se păru tot atît de fantastic ca și lui că din Europa eșuasem în Mexic. — Cactee uriașe înconjurau satul ca o palisadă. Printr-o crăpătură am putut să-mi arunc privirea în hăul unor rîpe cenușii, care, golașe și sălbatice ca un munte lunar, trădau, prin simpla lor înfățișare, lipsa, din totdeauna, a oricărui contact cu viața. Doi arbori de piper își desfășurau strălucirea purpurie la marginea unei prăpăstii cu totul și cu totul sterpe. Și acești arbori păreau mai degrabă că sînt cuprinși de flăcări, decît în floare. Cîrciumarul se așezase pe jos, la umbra uriașă a pălăriei sale. încetase să mă mai măsoare ; nici satul, nici munții nu-1 mai atrăgeau, căta țintă, nemișcat, față în față cu singurul lucru care-i punea probleme insondabile, de nerezolvat: nimicul deplin.

M-am rezemat de perete, în fîșia de umbră. Refugiul în țara aceasta era prea îndoielnic și nesigur pentru a fi socotit salvator. Eram tocmai la capătul mai multor luni de boală, care mă ajunsese aici, după ce scăpasem din tot soiul de primejdii ale războiului. Cu toate că-mi ardeau ochii de căldură și de oboseală, eram în stare să urmăresc bucata de drum care ducea din sat pînă în regiunea sălbatică. Drumul era atît de alb, încît, ori de cîte ori închideam ochii, îi simțeam parcă scrijeliți sub pleoape. Vedeam la marginea prăpastiei și colțul zidului alb pe care-i rejmarcasem încă de pe acoperișul hanului în care locuiam, în satul acela mare, așezat mai sus, și de unde cobo- rîsem. Mă interesasem imediat de zid și de fermă, sau ce-o fi fost, cu lumina aceea singuratică, căzută parcă din cerul nocturn, însă nimeni nu mă putuse lămuri. Pornisem, așadar, la drum. în ciuda slăbiciunii și a oboselii, care mă sileau să mă odihnesc aici, trebuia să descopăr eu însămi ce era cu casa aceea. Curiozitatea mea fără sens nu era deeît o reminiscență a vechii mele pasiuni de a călători, un ijmbold pornit dintr-o nevoie obișnuită. De îndată ce mi^aș fi potolit-o, aveam să urc imediat înapoi spre gazda, ce-mi fusese indicată. Banca pe care mă odihneam acum era deocamdată ultimul punct al călătoriei mele, ba chiar cel mai vestic punct unde ajunsesem vreodată pe pămînt. Pofta de aventuri neobișnuite, duse pînă la limita lor extremă, care-mi dăduse odinioară fiori, era de mult împlinită, pînă la saturație. Mai exista o singură acțiune care mi-ar fi inspirat elan : întoarcerea acasă.

Fenima era învăluită, întocmai ca și munții, într-o ceață scînteietoare, despre care nu știam dacă provine din irizația solară a prafului sau din propria mea oboseală care estompa totul, așa încît planurile apropiate se depărtau, iar cele îndepărtate se limpezeau ca o Fata Morgana. M-am ridicat de pe bancă, deoarece mi-era silă de oboseala mea, și în felul acesta aburul din fața ochilor s-a mai destrămat puțin.

Am trecut prin deschizătura palisadei de cactee, am

ocolit cîinele, care dormea în drum, plin de colb, neclintit

ca un cadavru și cu labele întinse. Era puțin înainte de anotimpul ploilor. Rădăcinile dezgolite ale unor copaci răsuciți se agățau de pereții povîmiți, gata-gata să se împietrească. Zidul alb se apropia. Norul de praf sau de oboseală, care se destrămase puțin, se îndesă din nou în crăpăturile munților, dar nu întunecat, ci luminos și scânteietor. Aș fi crezut că aiurez dacă o pală de vînt cald n-ar fi mînat norii, ca pe niște crîmpeie de ceață, spre alte povârnișuri.

în spatele zidului alb și lung se zărea o sclipire verde. Pesemne că se afla acolo o fîniână sau un pîrîu abătut din drum, care iriga mai mult ferma decît satul. Cu toate acestea locurile păreau pustii, poate din pricina căsuței joase, care, înspre drujm, n-avea nici o fereastră. Dacă nu mă înșelase vederea, lumina singuratică din seara trecută fusese pesemne a paznicului gospodăriei. Grilajul, mâncat de rugină, devenit de mult inutil, căzuse din balamalele porții. Pe bolta ei mai existau însă vestigii ale unor armoarii, șterse de nenumărate ploi. Vestigiile armoari- ilor mi se păreau cunoscute, ca și cele două jumătăți de scoică, sculptate în piatră, înlăuntrul cărora erau fixate. Am pășit pe sub bolta fără poartă. Atunci, spre marea mea mirare, am auzit dinăuntru un scîrțîit ușor și ritmic. Am mai făcut un pas. Simțeam acum mireasma grădinii, care părea din ce în ce mai vie și mai luxuriantă, pe mă-sură ce priveam mai îndelung înăuntru. Curând, scîrțîitul se deslușí mai limpede și zării, printre tufișurile tot mai dese și mai pline de sevă, un scrînciob sau un leagăn care urca și cobora cu mișcări egale. în clipa aceea mi se stârnise curiozitatea și, trecând pe sub poartă, am început să alerg spre scrînciob. în aceeași clipă cineva strigă: „Netty !“

Cu numele acesta nu mă mai chemase nimeni de cînd terminasem școala. învățasem să răspund la toate numele bune și rele cu care mă strigaseră prietenii și dușfmanii, nume ce-mi fuseseră date de-a lungul unui lung șir de ani, pe străzi, în adunări, la serbări, noaptea, în încăperi, la interogatorii polițienești, în titluri de cărți, reportaje

de ziar, procese-verbale și pașapoarte. Uneori, pe cînd zăceam toropită de boală și fără cunoștință, nădăjduisem să aud numele acela vechi, de odinioară, dar el rămânea pierdut, numele despre care credeam, înșelîndu-mă pe mine însămi, ce mi-ar putea reda veselia și m-ar putea pregăti să-mi reiau, alături de vechii mei tovarăși, viața de altădată, pierdută pentru totdeauna. La auzul numelui meu, de uimire, îmi apucai cu amîndouă mîinile cozile, deși în școală mă luaseră totdeauna peste picior din pricina acestui gest. M-am mirat cînd am simțit că pot să apuc cozile acelea groase : va să zică nu mi le tăiaseră la spital.

La început, ciotul de copac în care era fixat scrînciobul părea și el învăluit într-un nor des, dar acesta se destrămă, se desfăcu de îndată într-o mulțime de tufișuri de măceș. în curînd, din pămîntul învăluit în abur, răsăriră, strălucitoare, păpădii singuratice, făcîndu-și loc prin iarba deasă și înaltă, apoi ceața se risipi, pînă cînd se înfiripară în fața mea flori de gura leului și de priboi. Printre ele se vedeau mănunchiuri brun-roșietice de tremurătoare, care se mișcau chiar dacă le atingeai numai cu privirea.

La fiecare capăt al leagănului ședea călare cîte o fată, cele mai bune prietene ale mele de școală. Leni își făcea vînt cu putere, proptindu-se în pămînt cu picioarele ei mari, încălțate în ghetuțe cu bot pătrat, încheiate cu nasturi. Mi-am adus aminte că moștenea totdeauna încălțămintea unui frate mai mare. Dar acela, ce-i drept, căzuse încă în toamna lui 1914, în primul război mondial. Mă mai mira de asemenea că pe figura prietenei mele Leni nu se putea observa nici o urmă a întîmplărilor tragice care-i distruseseră viața. Pe obrazul ei, neted și strălucitor ca un măr sănătos, nu rămăsese întipărit nici un semn, nici cea mai mică cicatrice de pe urma bătăilor pe care, arestată, și refuzând să vorbească despre soțul ei, le îndurase la Gestapo. în timp ce se dădea în leagăn, coada ei imozartiană, foarte groasă, i se îndepărta mult de ceafă. Sprâncenele stufoase, ușor încruntate, dădeau figurii ei

rotunde expresia hotărîtă, puțin severă, pe care o avea, de mică, ori de dte ori întîmpina o greutate. îi cunoșteam cuta de pe frunte, singura pe fața ei netedă și rotundă ca un măr, ce se ivea în toate împrejurările, la jocurile complicate cu mingea și la concursurile de înot, la compunerile în dasă și, mai tîrziu, la adunări furtunoase și la împărțirea manifestelor. Văzusem ultima oară cuta aceasta între sprîncenele ei, pe vremea lui Hitler, cînd, puțin înainte de fuga (mea definitivă, mi-am întîlnit încă o dată prietenii, în orașul meu natal. îi brăzdase și înainte fruntea, atunci cînd soțul ei nu venise la ora și la locul stabilit, de unde reieșea că fusese arestat în tipografia a cărei activitate fusese interzisă de naziști. Desigur că încruntase sprîncenele și strînsese buzele și cînd, puțin timp după aceea, fusese ea însăși arestată. Cuta de pe frunte, care altădată nu se ivea decît în anumite împrejurări, i-a rămas definitiv întipărită, cînd, în cea de-a doua iarnă a ultimului război, au lăsat-o să moară de foame, încet, dar inexorabil, în lagărul de concentrare pentru femei. Mă întrebam cu uimire, cum de putusem să uit uneori chipul u,mbrit de panglica lată ce-i înconjura coada mozartiană, fiind totuși sigură că-și păstrase și în moarte fața rotundă ca un măr, cu fruntea adînc brăzdată de acea cută.

La capătul celălalt al leagănului ședea Marianne, fata cea mai drăguță din dasă ; își ținea picioarele lungi, subțiri, încrucișate pe scîndură. Purta cozile, de un blond- cenușiu, răsucite în formă de jmelci peste urechi. Pe fața ei, cu trăsături atît de pure și armonioase ca ale chipurilor de piatră ale fetelor din evul mediu, așa cum se văd în domul din Marburg, nu se putea citi altceva decît grație și seninătate. Nu puteai deslusi la ea semnele lașității, ale vinii sau ale lipsei de conștiință, cum nu le-ai fi putut vedea la o floare. Le-am uitat eu însămi imediat pe toate cîte le știam despre ea și m-am bucurat c-o pot vedea. Trupu-i zvelt, subțire se cutremura de fiecare dată cînd făcea vînt leagănului, fără să se proptească în picioare. Arăta ca și cum, fără

osteneală, și-ar fi putut lua zborul

de acolo, cu garoafa între dinți, cu sinii micuți și tari strînși în corsajul de olandă verde, decolorată.

Am recunoscut glasul unei profesoare mai în vîrstă, domnișoara Mees, care pornise în căutarea noastră, și venise foarte aproape, de partea cealaltă a zidului scund, ce despărțea curtea cu scrânciobul de terasa unde se lua cafeaua. „Leni ! Marianne ! Netty !“ De uimire, uitasem să mă mai trag de coade. De vreme ce eram împreună cu celelalte fete, profesoara nici n-ar fi putut să mă strige cu un alt nume. Marianne descălecă de pe scândură și o propti bine cu picioarele, după ce o lăsase să se încline în partea cealaltă, pentru ca Leni să poată coborî mai lesne. Pe urmă, o luă pe Leni de gît și începu să-i curețe grijulie firele de paie din păr. Tot ce mi se povestise și mi se scrisese despre amîndouă mi se părea acum cu neputință. Dacă Marianne oprise cu atîta băgare de seamă leagănul și se apucase cu atîta grijă și dragoste să-i scoată firicelele de paie din păr, nu era cu putință să fi refuzat mai tîrziu, brutal și rece, să-i facă lui Leni un serviciu prietenesc. Nu era cu putință să-i fi ieșit de pe buze răspunsul că nu-i pasă de o fată care a fost cîndva, întâmplător, colega ei de dasă. Că fiecare pfenig pe care l-ar fi dat lui Leni și familiei ei ar fi bani aruncați, o frustrare a statului. Funcționarii Gestapoului, care arestaseră pe amîn- doi părinții, unul după celălalt, declaraseră în fața vecinilor că locul copilului fără ocrotire al lui Leni era din clipa aceea într-un cămin național-socialist. Auzind aceasta, vecinele luaseră copilul de pe terenul de joacă și—1 ținuseră ascuns pentru a-1 trimite apoi la Berlin, la niște rude ale tatălui. Ele dăduseră fuga la Marianne, pe care altă dată o văzuseră de multe ori la braț cu Leni, cerîndu-i să le împrumute bani de drum. Dar Marianne se codise și adăugase că bărbatul ei ar fi un înalt funcționar nazist și că Leni împreună cu soțul ei fuseseră pe drept arestați pentru ofensă la adresa lui Hitler. Femeile s-au temut să nu fie și ele cumva denunțate Gestapoului.

O clipă, m-am întrebat dacă pe fruntea fetiței lui Leni n-o fi apărut o cută asemănătoare eu aceea de pe chipul

mamei sale, cînd au luat-o totuși, în cele din urmă, în instituția de educare forțată.

Acupi ieșeau amîndouă din grădina cu leagăn, Marianne și Leni — acesteia din urmă fiindu-i răpit copilul din vina celei dintîi — una cu brațul după gîtul celeilalte, cu capetele rezemate unul de altul. Eu aproape că mă întristasem, părîndu-mi-se, așa cum mi se întâmpla adesea în timpul școlii, că sînt oarecum părăsită, scoasă din jocul comun și din prietenia caldă a celorlalte două. Atunci fetele s-au mai oprit o dată și m-au luat la mijloc.

Ca trei puișori în urma raței, ne-am îndreptat, în spatele domnișoarei Mees, spre terasa unde se servea cafeaua. Domnișoara Mees șchiopăta puțin și avea un fund foarte mare, ceea ce o făcea să sejmene și mai mult cu o rață. Pe piept, în decolteul bluzei, purta o cruce mare, neagră. Ca să mu rid, mi-aș fi mușcat buzele, așa cum făceau Leni și Marianne, dar hazul pe care-1 stîrnea aspectul ei era temperat de o considerație cu care comicul nu se împăca : mai tîrziu, domnișoara Mees n-a scos niciodată din decolteu crucea neagră și grosolan lucrată. După interzicerea serviciului divin al bisericii tradiționale, a umblat, pe față și fără nici o teamă, cu aceeași cruce și nu cu crucea încîrligată.

Pe terasa de pe malul Rinului, unde se servea cafeaua erau plantați trandafiri. în comparație cu fetele, ei păreau tot atît de țepeni, de drepți și de îngrijiți, ca florile de grădină alături de cele de cîmp. Prin mireasma de apă și de grădină răzbătea un miros ademenitor de cafea. De la .mesuțele acoperite cu pînză în carouri roșii și albe, așezate în fața hanului lung și jos, venea zvon de glasuri tinere, ca un zumzet de albine. Pe mine m-a ademenit întâi malul apei, de unde puteam cuprinde întinderea nemărginită și însorită a acestui colț de țară. Le-am tras pe celelalte două, pe Leni și pe Marianne, spre gardul grădinii, de unde se vedea fluviul care curgea la vale, pe lîngă han, cu sclipiri albastre-cenușii. Satele și colinele de pe malul vecin, acoperite cu ogoare și păduri, se oglindeau într-o

plasă țesută din ochiuri de aur. Cu cît priveam mai

mult și mai îndelungat în jur, cu atît răsuflăm mai liber și inima mi se umplea ,mai intens de bună dispoziție. Căci, apăsarea grea a melancoliei, care-mi împovărase pînă atunci respirația, pierea pe nesimțite. Numai contemplînd priveliștea acestui ținut domol, acoperit de coline, bucuria de a trăi și seninătatea îți țîșneau parcă din sînge, luînd locul melancoliei, după cum unui anumit grăunte îi merge bine numai într-un anumit aer și într-un anumit pămînt.

Un vapor olandez, care trăgea după el un șir de opt șlepuri, tăia imaginea dealurilor răsfrântă în apă. Transportau cherestea. Nevasta căpitanului, în jurul căreia un cățeluș făcea tumbe, mătura tocmai puntea. Noi, fetele, am așteptat pînă s-a destrămat pe Rin dîra albă din urma șlepurilor încărcate ou cherestea și nu se mai vedea în apă nimic altceva decît reflexele malului Învecinat care se ciocneau cu cele ale grădinii noastre de dincoace. Ne-am întors spre mesele noastre pregătite pentru cafea, ținîndu-ne după domnișoara Mees, care mergea clătinîndu-se, și care nu mi se mai părea de loc caraghioasă, cu crucea ei de pe piept, de asemenea în permanentă mișcare. Aceasta căpătase dintr-o dată pentru mine o foarte mare însemnătate și caracterul solemn al unei prevestiri.

Poate că printre eleve se găseau și unele ursuze sau îngălate ; dar în rochiile lor de vară viu colorate, cu codițe în vînt sau încolăcite nostim pe ureche, aveau toate un aer proaspăt și sărbătoresc. Majoritatea locurilor erau ocupate, așa încît Leni și Marianne s-au așezat pe același scaun și au băut din aceeași ceașcă. Nora, o fetiță cîmă, cu o voce subțirică, cu două codițe răsucite pe cap, îmbrăcată într-o rochie cu pătrățele, turna cafeaua și împărțea zahărul, conștientă de importanța ei, ca și cum ar fi fost ea însăși hangița. Marianne, care altminteri obișnuia să-și uite fostele colege, și-a amintit cu precizie excursia aceea, cînd Nora — care devenise conducătoare în organizația nazistă de femei — a întîmpinat-o acolo ca pe una de-a lor și veche colegă de

școală.

Norul de ceață albastră, izvorînd din Rin sau. poate din ochii mei obosiți peste măsură, învălui mesele la care se aflau fetele, astfel că n-am mai putut distinge fiecare chip în parte : pe Nora, pe Leni, pe Marianne sau cum le mai chema, după cum nu mai poți deosebi o umbelă dintr-un noian de flori de câmp. O vreme am ascultat o întreagă discuție asupra celui mai bun loc ce s-ar fi putut oferi domnișoarei Siehel — profesoara mai tînără — care ieșea toqmai din han. Crîmpeiul de nor se destrămă în fața ochilor mei, astfel încît am putut s-o recunosc bine pe domnișoara Siehel, care sosea, vioaie și îmbrăcată în culori luminoase, ca și elevele ei.

Ea s-a așezat lîngă mine, iar Nora cea sprintenă i-a servit cafea profesoarei preferate ; prevenitoare și amabilă a mai și împodobit la iuțeală locul domnișoarei Siehel cu cîteva rămurele de iasoimie.

Dacă nu ar fi avut o memorie tot atît de slabă precum îi era și vocea, fără îndoială că Nora ar fi regretat gestul acesta, mai tîrziu, în calitatea ei de conducătoare a organizației naziste de femei din orașul nostru. Acum, însă, privea cu mîndrie, ba chiar cu satisfacție de îndrăgostită, cum domnișoara Siehel își înfigea una dintre crenguțele de iasomie în butoniera jachetei. în primul război mondial încă s-ar mai fi bucurat să aibă aceleași ore de lucru ca și domnișoara Siehel, în cadrul unei secții a Serviciului auxiliar feminin, care se ocupa de hrana și de băutura soldaților în trecere. Dar mai tîrziu avea s-o alunge cu vorbe grosolane pe aceeași profesoară, care tremura ca moșnegii, pentru că aceasta voia să șadă, pe malul Rinului, pe o bancă interzisă evreilor. Stînd lingă ea, m-a străfulgerat și pe mine dintr-o dată gîndul, ca o lipsă de neiertat pentru memoria mea — de parcă mi-ar fi revenit îndatorirea mai înaltă de a reține pentru totdeauna cele mai mărunte detalii — că părul domnișoarei Siehel nu fusese cîtuși de puțin alb de la bun început, așa cum îl aveam eu în amintire, d, că pe vremea excursiei noastre, era de un castaniu *vaporaș,* cu cîteva fire albe la tîmple. Acum îi mai râmă-

seseră doar cîteva fire albe, aproape că le puteai număra — cu toate acestea, ele mă uimeau, de parcă aș fi dat azi, și în locul acesta, pentru prima oară, peste urmele bătrîneții. Toate celelalte fete de la masa noastră se bucurau împreună cu Nora de prezența tinerei profesoare, fără a bănui că mai târziu aveau s-o scuipe pe domnișoara Sichel și s-o batjocorească, spunîndu-i „scroafă de ovreică".

Cea mai mare dintre noi, Lore — purta fustă și bluză, avea păr roșcat, ondulat la coafor și încă de mult adevărate legături amoroase — oferise între timp pe la toate mesele, cozonac făcut de dînsa. Fata asta era înzestrată cu tot soiul de însușiri casnice care, pe de o parte țineau de arta iubirii și pe de alta de cea culinară. Lore era totdeauna extrem de veselă și îndatoritoare, gata de glume și farse amuzante. Felul ei de viață, început neobișnuit de timpuriu și aspru condamnat de profesoare, n-a dus la nici o căsătorie, nici măcar la o legătură serioasă, astfel încît ea a continuat să arate așa cum arăta acum, ca elevă, cu fusta scurtă și o gură mare, roșie, pofticioasă, atunci când cele mai multe deveniseră de mult niște mame respectabile. Cum fusese oare posibil, sfîrșitul ei tragic ? Sinucidere, cu un tub de somnifer. Un amant nazist, mînios, o amenințase cu lagărul de concentrare, pe vremea cînd infidelitatea se numea crimă împotriva purității rasei. Individul o pîndise multă vreme pentru a o surprinde cu prietenul interzis de lege. Dar, în ciuda geloziei și dorinței sale aprige de a o .pedepsi, nu izbutise să facă dovada acuzației sale decît cu puțină vreme înainte de izbucnirea războiului, cînd un exercițiu de apărare pasivă îi silise pe locatari să-și părăsească apartamentele și paturile — iar printre aceștia și pe Lore cu iubitul ei proscris.

în momentul de față ea îi dărui, pe ascuns, dar noi tot am văzut, o steluță cu scorțișoară, ultima care mai rămăsese, Idei, și ea o fată deosebit de drăguță, șmecheră, împodobită cu nenumărați zulufi naturali. Ida **era** singura , ei prietenă din clasă, pentru că Lore era prost

văzută din pricina distracțiilor pe care și le permitea. Noi bîrfeam de zor veșnicele combinații dintre Lore și Ida, vizitele lor comune la bazinele de înot, unde întîlneau parteneri sprinteni, amatori de înot în stil liber. N-am înțeles însă de ce Ida, care-și ronțăia acum pe ascuns steluța cu scorțișoară, nu fusese niciodată înfierată de mame și de fete — poate fiindcă era fiică de profesor și nu de frizer, ca Lore. Ida a pus capăt la timp vieții ușuratice, dar nici ea n-a ajuns să se mărite, căci logodnicul ei a căzut la Verdun. Această durere a făcut-o să devină soră de caritate, pentru a fi cel puțin folositoare răniților. După încheierea păcii, în 1918, n-a vrut să renunțe la meseria ei și a intrat la diaconese Farmecul începuse să i se ofilească, iar zulufii îi încărunțiseră puțin, parcă presărați cu cenușă, cînd deveni activistă, a organizației de surori de caritate național-socialiste și dacă în războiul actual ea nu mai avea un logodnic, în. schimb setea de răzbunare, îndîrjirea îi rămăseseră treze. Ea le întipări bine în minte surorilor mai tinere instrucțiunile oficiale, care prevedeau să se evite discuțiile și falsa compasiune la îngrijirea prizonierilor de război. Insă» dispozițiile date de ea, de a se folosi tifonul de curînd primit exclusiv pentru compatrioți, n-a ajutat la nimic. Căci pe locul unde își desfășura noua activitate — un spital aflat departe, în spatele frontului — a căzut o bombă care a pulverizat prieteni și dușmani și bineînțeles și căpșorul ei buclat, peste care acum Lore își mai plimbă o dată mîna cu unghiile manichiurate, cum nu le avea în clasă decît ea.

In momentul acesta, domnișoara Mees lovi cu lingurița în ceașcă și ne ceru să ne punem contribuția bănească la cafea în farfuria de Meissen cu care tocmai o trimisese pe eleva ei preferată să facă înconjurul meselor. Ou aceeași vioiciune și cu același curaj strînsese mai tîrziu contribuțiile pentru biserica tradițională, prigonită de naziști, căci, obișnuită cu asemenea funcții, devenise pînă la urmă trezorieră. Nu era o funcție lipsită

1 In religia protestantă, temei care sei ocupă cu opere de caritate.

SO - o. SAS

de primejdii, dar ea strînsese obolurile tot atît de brav și firesc. Eleva ei preferată, Gerda, zdrăngănea astăzi veselă farfuria și-o duse apoi hangiței. Fără a fi frumoasă, Gerda era plăcută și sprintenă, avea o căpățînă ca de cal, cu păr negru și lățos, dinți puternici și ochi frumoși, căprui, tot ca de cad, plini de devotament și ușor bombați. Puțin după aceea ea se întoarse în goană de la hangiță — și faptul că era totdeauna zorită, o făcea să semene cu un căluț — penitru a cere voie să se despartă de restul clasei și să se îmbarce pe vaporul următor, înăuntru, aflase că fetița hangiței se îmbolnăvise grav. Pentru că nu avea cine o îngriji, Gerda voia să se ocupe de bolnavă. Domnișoara Mees liniști toate obiecțiile domnișoarei Sichel și Gerda porni în goană să îngrijească fetița, de parcă s-ar fi dus la o petrecere. Avea vocația îngrijirii bolnavilor și a dragostei de oameni, era născută spre a fi învățătoare, într-un sens care a dispărut aproape din structura lumii, sortită parcă să caute pretutindeni copii care aveau nevoie de ajutorul ei și ea descoperea întotdeauna și pretutindeni oameni la ananghie. Chiar dacă viața ei s-a sfîrșit în cele din urmă neobservat și fără sens, din ea nu s-a pierdut nimic, nici cea mai modestă dintre acțiunile ei de ajutorare. Viața ei propriu-zisă era mai ușor de distrus decît urmele lăsate în amintirea multora dintre cei cărora le venise vreodată într-ajutor. Cine însă s-a aflat de față, s-o ajute pe Gerda însăși, cînd propriu-i soț a arborat de 1 Mai, împotriva oprelișților și amenințărilor ei, drapelul cu zvastica, pentru că altfel și-ar fi pierdut postul ? N-a fost nimeni acolo care s-o liniștească la momentul oportun, atunci cînd, întorcîndu-se grăbită de la piață, a zărit casa atît de înspăimîntător pavoazată și cînd, cutremurată de rușine și deznădejde, s-a năpustit sus și a dat drumul robinetului de gaz. Nimeni n-a fost atunci lîngă ea. In ceasul acela a rămas deznădăjduit de singură, deși ea

însăși sprijinise pe atîția.

De pe Rin, se auzea sirena unui vapor. Ne-am înălțat capetele. Pe scheletul alb al vaporului sta scris cu litere

de aur „Remagen". Deși naviga mult mai jos, am putut descifra limpede, cu ochii mei bolnavi, numele. Am văzut vîrtejul fumului deasupra coșului și ferestruicile de la cabina căpitanului. Am urmărit dîra din urma vasului care mereu se netezea și apoi se răscolea din nou. Intre timp ochii mi se aclimatizaseră cu această lume obișnuită și familiară, vedeam totul mai pătrunzător decît cu prilejul trecerii remorcherului olandez. Stăruia în jurul acestui vaporaș „Remagen“, care, de-a lungul călătoriei pe fluviul lat și liniștit, atingea în treacăt sate, coame de dealuri și trîmbe de nori, o limpezime de nimic alterată, prin nimic alterabilă, pe care nimic în lumea aceasta n-ar fi putut-o tulbura. Și eu descoperisem de îndată pe puntea vasului și în hublourile lui, figurile cunoscute pe care fetele le strigau acum : „Profesorul Schenk ! Profesorul Reiss ! Otto Hehnholz ! Eugen Liitgens ! Fritz Miiller !“

Toate fetele strigară într-un glas. „Asta-i liceul real ! E clasa opta !“ Oare avea să se oprească aici, la următoarea stație de vapor, clasa aceasta, care era ca și noi în excursie ? După o scurtă consfătuire, domnișoarele Sichel și Mees ne ordonaseră așezarea în rînduri de cîte patru, pentru că voiau să evite în orice caz întîlnirea celor două dase. Marianne, ale cărei cozi se despletiseră în timpul cît se dăduse în scrânciob, începuse să-și prindă din nou melcii peste urechi, căci prietena ei Leni, cu care se dăduse în leagăn și care avea ochi mai ageri, văzuse că la bord se afla Otto Fresenius, iubitul și partenerul de dans preferat al Mariannei. Pe lîngă asta, Leni îi mai șopti : „Coboară aici ; face semn cu mîna“.

Fresenius, un băiat de șaptesprezece ani, cam deșirat, cu părul de un blond-închis, care de multă vreme ne făcea cu îndărătnicie semne de pe vapor, ar fi venit înot pînă la noi, pentru a fi împreună cu iubita lui. Marianne o apucă pe Leni cu putere de după gît, prietena, de care mai tîrziu nici nu voise să-și aducă aminte cînd fusese solicitată s-o ajute, era pentru ea o ade-

vărată soră, la bucurie și durere, o păzitoare devotată a iubirii, care mijlocea conștiincios schimbul de scrisori și întâlnirile secrete. Marianne, care oricum era o fată frumoasă și plină de sănătate, devenea, prin simpla apropiere a prietenului ei, o asemenea ,minune de gingășie și grație, încît se deosebea, ca un copil din basme, de toate celelalte eleve. Otto Fresenius își destăinuise iubirea, acasă, mamei sale, căreia îi împărtășea tainele lui. Mama, care se bucura de această alegere fericită, era de părere că, mai tîrziu, după oe băiatul va fi așteptat cît se cuvenea, nimic n-ar putea sta în calea acestei căsătorii. Logodna au apucat s-o serbeze, dar nunta niciodată, căci mirele a căzut pe front, încă din 1914, în Argonne, cu batalionul de studenți.

Vaporul „Remagen" făcu acum o cotitură spre debarcader. Cele două profesoare ale noastre, care erau silite să aștepte un vapor în sens invers pentru drumul de întoarcere al fetelor, începură imediat să ne numere. Leni și Marianne priveau cu înfrigurare sosirea vaporului. Leni își răsucise cu atîta curiozitate capul, de parcă ar fi avut presimțirea că propriul ei viitor, evoluția destinului ei depindeau de unirea sau despărțirea celor doi îndrăgostiți. Dacă lucrurile ar fi mers numai după Leni și nu după mobilizarea ordonată de împăratul Wilhelm, și mai târziu după trăgătorii francezi, fără îndoială că cei doi ar fi devenit o pereche. Leni intuia exact cît de bine se potriveau sufletește și trupește cei doi tineri. In această situație, Marianne n-ar fi ezitat mai tîrziu niciodată să se îngrijească de copilul prietenei. Iar Otto Fresenius poate că ar fi găsit din timp mijloace s-o ajute să fugă. Poate că, încetul cu încetul, el ar fi izbutit să imprime chipului gingaș și frumos al soției sale Marianne, acea trăsătură de cinste, de demnitate umană, respectată de amândoi care ar fi împiedicat-o mai tîrziu să-și renege colega de școală.

înaripat de dragostea lui, Otto Fresenius, căruia un proiectil avea să-i sfirtece pîntecele în primul război mondial, trecea acum primul peste puntea debarcaderului,

îndreptîndu-se spre grădina hanului. Marianne, care ținea totdeauna o mînă pe umărul lui Leni, i-o dete pe cealaltă și o lăsă într-ale lui. Nu numai Leni și cu imine, ci toate, copii fiind, înțelesesem limpede că aceștia alcătuiau o pereche de îndrăgostiți. Ei ne-au dat pentru prima oară noțiunea exactă a cuplului de îndrăgostiți, nu așa cum îl visăm, sau citim despre el în versuri, basme sau drame clasice, ci a perechii autentice și reale, așa cum a plăsmuit-o și a realizat-o natura însăși.

în vreme ce continua să-și țină un deget agățat de degetul lui, chipul Mariannei reflecta o expresie de devotament desăvîrșit, care se transformă acum într-una de credință veșnică față de acest băiat slab, cu părul blond-închis, pe care, de altfel, avea să-1 plîngă, cernită ca o văduvă, cînd ultima ei scrisoare spre front i se întoarse cu ștampila „căzut în luptă". In zilele acelea grele, cînd Mariannei — despre care știam cît de mult adorase înainte viața cu bucuriile sale mari și mici, fie că era vorba de dragostea ei, fie să se dea în scrînciob — i se păruse de-a dreptul insuportabilă existența, prietena ei Leni, pe umărul căreia își sprijinea acum brațul, îl cunoscuse pe Fritz, un tînăr aflat în permisie. Făcea parte dintr-o familie de feroviari din orașul nostru. In vreme ce Marianne, tot gingașă și grațioasă în deznădejdea și durerea ei, a rămas învăluită încă multă vreme într-un nor negru, Leni era ca un măr roșu în pîrg. Din această pricină, cele două prietene s-au înstrăinat pentru o vreme, urmînd obișnuitele legi omenești, după care durerea se îndepărtează de fericire. După trecerea perioadei de doliu și după diverse întâlniri în cafenelele de pe malul Rinului, tot așa, cu degetul agățat de degetul lui și cu aceeași expresie de credință eternă, ea și acum, pe chipul prelung și blind, Marianne avea să se mărite cu un anume Gustav Liebig, care înfruntase teafăr primul război imondial și avea să devină mai tîrziu *Sturmbannfuhrer* SS în orașul nostru. Chiar dacă s-ar fi întors sănătos din război, Otto Fresenius n-ar fi devenit niciodată așa ceva, nici *Sturmbannfuhrer* SS, nici om

de încredere al conducerii hitleriste din regiune. Trăsăturile de cinste și corectitudine, care se imprimaseră încă de pe acum, neîndoielnic, pe chipul său de băiețandru, îl arătau inapt pentru o asemenea carieră și pentru astfel de meserie. Cînd a aflat, pe Leni n-a făcut însă deeît s-o liniștească faptul că Marianne, colega ei de școală, la care pe atunci încă mai ținea ca la o soră, și-a croit o soartă nouă, bogată în perspective fericite. Ea era, ca și acum, mult prea naivă pentru a bănui că soarta băieților și a fetelor laolaltă determină destinul patriei, al poporului, că din această pricină, peste mai mult sau mai puțin timp, durerea sau fericirea prietenei de școală ar fi putut s-o întunece sau s-o lujmineze pe a ei. Mie, ca și lui Leni, nu mi-a scăpat acum jurămîntul tăcut, de neșters, ce se citea pe figura Mariannei, care-și rezema- se ușor, ca din întâmplare, capul de brațul prietenului ei, în semn de apartenență indestructibilă. Leni trase adânc aer în piept, ca și cum, pentru ea, ar fi constituit o fericire deosebită să fie martora unei asemenea iubiri. înainte de arestarea lui Leni și a soțului său de către Gestapo, Marianne avea să audă de la noul ei bărbat, Liebig — căruia de asemenea îi jurase credință veșnică — atîtea cuvinte de dispreț pentru bărbatul prietenei de școală, încît foarte curând pieri și propriul ei atașament pentru o fată despre care se vorbea cu atîta desconsiderație. Soțul lui Leni se împotrivise din răsputeri să intre în SA sau în SS. Bărbatul Mariannei, care se mândrea cu gradul și rangul său, i-ar fi devenit acolo, în SS, șef. De îndată ce observă că soțul lui Leni refuzase adeziunea, pe care el o considera ca o onoare, atrase atenția oficialităților micului oraș asupra acestui conațional nepăsător.

încetul cu încetul, toată clasa de băieți ajunsese la mal, împreună cu profesorii. După ce făcu o plecăciune spre cele două profesoare, un anume domn Neeb, tînăr profesor cu o mustăcioară blondă, își plimbă privirea ageră asupra noastră, a fetelor, și constată că Gerda, cea pe care o căuta involuntar, nu se afla acolo. Gerda încă

mai spăla și îngrijea în han copilul bolnav al gazdei, fără să aibă habar de năvala băieților în grădină și nici de faptul că profesorul Neeb, căruia ochii ei căprui și puterea ei de dăruire îi atrăseseră și în alte împrejurări atenția, îi și simțise lipsa. Abia după 1918, după terminarea primului război mondial, cînd Gerda însăși devenise profesoară și după ce sprijiniseră amîndoi reformele învățămîntului în Republica de la Weimar, avea să se producă o întîlnire decisivă în cadrul recent înființatei „Uniuni a reformatorilor fermi ai școlii*'. Gerda avea să rămînă însă mai credincioasă decît el vechilor năzuințe și țeluri. După ce, în sfîrșit, se căsători cu fata pe care o alesese tocmai pentru concepțiile ei, curînd, Neeb acordă o mai mare prețuire unei convietuiri pașnice și îmbelșugate decît concepțiilor lor comune de viață. De aceea arborase la fereastra odăii sale steagul eu zvastica, căci dacă nu s-ar fi executat, legea îl amenința să-și piardă slujba, și ca urmare și pîinea pentru familia sa.

Dezamăgirea lui Neeb că nu descoperise în mijlocul nostru pe fata care se numea Gerda și pe care mai tîrziu avea s-o găsească și să pună așa de bine și de sigur mîna, încît avea să se facă părtaș la vina pentru moartea ei, nu mă surprinsese numai pe mine. Else, o fată rotofeie, cu cozi groase și cu o guriță rotundă și roșie ca o cireașă, cred că era cea mai tînără dintre noi. Ea spuse, în aparență întîmplător și calm, că una dintre noi, Gerda, rămăsese la han pentru a îngriji un copil **bolnav. Else,** pe care și eu și toate celelalte am dat-o repede uitării pentru că era mică și neînsemnată, după cum se întâmplă să uiți într-o tufă cîte un boboc umflat de floare, încă nu-și avea propriile povești de dragoste, dar îi plăcea să le descopere pe ale celorlalte și să ootrobăie în ele. Sclipirea din privirea domnului Neeb îi confirmă presupunerile și ea adăugă, în aparență ca din întâmplare : „Camera bolnavei este imediat în spatele bucătăriei". în **vreme ce** Else își punea în felul acesta la încercare șiretenia — și era în stare să deslușească mult mai bine cu ochii-i scăpărători de copil gîndurile lui Neeb decît ar fi putut

s-o facă o privire de adult, obosită de prea multe experiențe — propria sa iubire avea să se lase încă mult așteptată. Căci viitorul ei soț, tâmplarul Ebi, făcu întîi războiul. El purta încă de pe atunci un mic barbișon, avea puțină burtă și era mult mai în vîrstă decît ea. După încheierea păcii de atunci, cînd Else, care rămăsese tot atît de rotofeie și câmă, a devenit nevasta meșterului Ebi, i-a fost de mare ajutor în treburile lui, deoarece învățase între timp contabilitatea la Școala de comerț. Amîndoi țineau foarte mult la tîmplărie și la cei trei copii. Mai tîrziu, meșterul luase obiceiul să spună că meseria lui mergea la fel, fie că la Darmstadt, capitala provinciei, cârmuiau guverne ale marilor prinți electori, fie ale so- dal-democraților. Puterea hitâeristă și izbucnirea noului război erau evenimente pe care le considera ca niște calamități ale naturii, ca pe o furtună sau o vifornița cumplită. Pe vremea aceea îmbătrînise binișor. Și în cozile bogate ale soției sale se strecuraseră multe șuvițe albe. Fără îndoială, meșterul n-a mai avut timp să-și schimbe părerea, căci la atacul aviației engleze asupra orașului Mainz și^au pierdut viața, în decurs de cinci minute, soția sa Else, el, copiii lui, ucenicii, iar de casă și atelier s-a ales praf și pulbere.

în timp ce Else, îndesată și rotofeie ca o gălușcă și de nezdruncinat prin altceva decît prin explozia unei bombe, sări în rîndul de fete din care făcea parte, Marianne se așeză la extremitatea ultimului rînd, unde Otto mai putea sta lîngă ea, ținîndu-i mîna. Ei priveau peste gard, în apă, unde umbrele lor se amestecau cu imaginile reflectate în apă ale dealurilor, ale norilor și ale zidului alb ce înconjura curtea hanului. Cei doi nu-și vorbeau, erau siguri că nimic nu-i poate despărți, nici rîndurile de cite patru fete, nici plecarea vaporului, nici măcar, mai tîrziu, moartea amândurora, la adinei bătrânețe, în mijlocul unui cîrd de copii.

Profesorul cel mai în vîrstă al clasei de băieți — își tîrșa picioarele și-și dregea mereu glasul, iar elevii îi spuneau „moșneagul" — trecu peste puntea

debarcaderu-

lui înconjurat de elevii săi. Aceștia se repeziră lacomi la masa pe care o părăsisem noi, fetele, și hangița, bucuroasă că fetița ei bolnavă încă se mai afla în îngrijirea Gerdei, le aduse noile cești de Meissen, împodobite cu model albastru și alb. Dirigintele clasei, profesorul Reiss, începu să-și soarbă cu un asemenea zgomot cafeaua, de parcă ar fi fost o namilă bărboasă.

Altfel decît se întîmplă în mod firesc, profesorul a apucat să-i vadă pe tinerii săi elevi murind în primul și în al doilea război, sub drapelul negru-alb-roșu și apoi sub cel cu zvastica. El însă a supraviețuit fără să pățească nimic. Căci încetul cu încetul ajunsese prea bătrîn nu numai pentru a lupta, dar și pentru a face declarații care s-ar fi putut răstălmăci și i-ar fi putut aduce arestarea sau internarea în lagărul de concentrare.

în vreme ce băieții, în parte cuviincioși, în parte golani, își făceau de lucru pe lîngă „moșneag", semănînd cu spiridușii din poveste, stolul de fete din grădină era guraliv și plin de grații. Fădîndu-se prezența s-a constatat că lipseau cîteva. Lore se afla printre băieți, căci ea și-a petrecut întotdeauna, cît a putut de multă vreme, azi și în toată viața ei, atît de tragic încheiată din gelozia unui nazist, în societate masculină. Lîngă ea, Chicotea o anume Elli, care-1 descoperise dintr-o dată pe Walter, partenerul de la lecțiile de dans, un băiețaș cu obrajii dolofani. Acum purta încă, spre necazul lui, pantaloni scurți, care-i erau prea strî,mți peste fund ; mai tîrziu, deși cam bătrîior, avea să devină un SS-ist de vază și avea să însoțească, în calitate de comandant, convoiul cu care a fost dus pentru totdeauna, soțul arestat al lui Leni. Pentru ca Marianne să poată schimba ultimele cuvinte cu iubitul ei, Leni se așeză cu grijă în față, fără a-i trece prin minte de cîte dușmănii viitoare era înconjurată aici, în grădină. Ida, viitoarea soră diaconesă, coborî în trap spre noi, fluierînd și țopăind caraghios în pas de dans : ochii rotunzi ca bilele ai băiețașilor și cei puțin oblici și calmi ai bătrânului profesor amator de cafea cătau în același timp, cu plăcere, la căpșorul buclat, în jurul

căruia purta o panglică de catifea. O dată, în Rusia, în iarna anului 1943, cînd spitalul ei fusese bombardat pe neașteptate, Ida avea să-și amintească de panglica aceea de catifea din păr, de hanul acela alb, însorit și de grădina de pe malul Rinului, de băieții care soseau și de fetele care plecau.

Marianne nu-1 mai ținea de mină pe Otto Fresenius. Ea își retrăsese de asemenea brațul de pe umărul prietenei sale Leni și stătea în rîndul ei, singură și părăsită, cufundată în reveria iubirii. în ciuda acestor gînduri, cele mai pămîntești dintre toate, Marianne se deosebea acum de toate celelalte fete prmtr^o frumusețe aproape ireală. Otto Fresenius se întoarse la masa băieților, pășind alături de tînărul profesor Neeb. Acesta se comportă ca un bun camarad, fără ironii și întrebări, pentru că și el, la rîndul lui, căuta o fată din aceeași clasă și pentru că avea înțelegere pentru poveștile de dragoste chiar și ale celor mai tineri. Pentru că moartea avea să-1 smulgă pe băiatul acesta, pe Otto, cu mult mai repede de lîngă iubita lui, decît pe profesorul mai în vîrstă ca el, i-a fost hărăzit să rămînă credincios toată viața lui scurtă și a fost cruțat să săvîrșească vreun rău, departe de orice ispită, de orice josnicie și rușine, cărora bărbatul mai vîrst- nic le-a căzut victimă, atunci cînd a încercat să salveze, pentru el și pentru Gerda, un post plătit de stat.

Domnișoara Mees, cea care purta pe piept o cruce imensă, indestructibilă, ne supraveghea grijulie pe noi, fetele, ca nu cumva înainte de sosirea vaporului s-o șteargă vreuna la partenerul ei de la lecțiile de dans. Domnișoara Sichel pornise în căutarea unei anumite Sophie Meier, pe care o găsi în cele din urmă dîndu-se în leagăn împreună cu Herbert Becker, un băiat slăbuț, cu ochelari, ca și ea, așa că cei doi păreau mai degrabă frați decît o pereche de îndrăgostiți. La ivirea profesoarei, Herbert Becker o șterse în goană de acolo. L-am mai văzut de multe ori cum gonea prin orașul nostru, rînjind și strîmbîndu-se. Cînd. l-am întîlnit acum cîțiva ani în Franța, unde tocmai venise din războiul civil

spaniol, avea aceeași mutră șmecheră de băiețaș cu ochelari. Domnișoara Sichel o certă atît de zdravăn pe Sophie pentru hoinăreala ei, încât acesteia i se umeziră ochelarii de plîns și trebui să-i șteargă. Nu numai părul profesoarei, în care am constatat și acum, cu aceeași uimire, prezența multor șuvițe cărunte, ci și părul elevei Sophie, în clipa de față negru ca abanosul, de parcă era Albă-ca-Zăpada, avea să devină ca neaua, cînd au fost deportate împreună de naziști, în Polonia, într-un vagon plumbuit, ujmplut pînă la refuz. Sophie era chiar cu totul zbîrcită și îmbătrânită, cînd muri pe neașteptate, în brațele domnișoarei Sichel, ca o soră de aceeași vîrstă.

Tocmai o consolam pe Sophie și îi ștergeam ochelarii, cînd domnișoara Mees bătu din palme, dînd semnalul de pornire spre debarcader. Ne era rușine că ne vedeau băieții cum ni se ordona să pornim la drum și pentru că toți se distrau pe socoteala mersului legănat, de rață, al profesoarei noastre. Numai la mine purtarea batjocoritoare era temperată de considerația pe care am avut-o pentru atitudinea ei totdeauna aceeași și pe care n-a putut s-o schimbe nici 'amenințarea cu închisoarea, cînd a fost citată în fața așa-zisului tribunal popular, instaurat de Hitler. Am așteptat toate pe puntea de debarcare, pînă cînd a fost aruncat odgonul vaporului. Felul cum a prins un matelot odgonul și l-a răsucit în jurul stîlpului, rapiditatea cu care a fost așezată puntea vaporului mi s-au părut ca o urare de bun sosit într-o lume nouă, chezășia pentru călătoria noastră pe apă, astfel încît toate celelalte călătorii, pe mări nesfîrșite, de la un continent la celălalt, au pălit și au devenit pentru mine fantastice ca niște visuri ale copilăriei. Ele n-au fost niciodată atît de pasionante, atît de reale, cu mirosul lor de lemn și apă, cu acea ușoară legănare a punții, cu scrâșnetul odgonului, ca începutul acesta de călătorie pe Rin, nu mai lungă de douăzeci de minute, spre orașul meu natal.

Am sărit pe covertă pentru a fi aproape de timonă. Mica sirenă a sunat, odgonul a fost strâns și vaporașul

a schimbat direcția. Dîra lui albă, strălucitoare de spumă se îngropa în fluviu. Mi-am adus aminte de toate cărările înspumate pe care tot felul de vapoare le-au trasat, la toate latitudinile, pe mări. Ceea ce-i efemer și ceea ce-i veșnic într-o călătorie, imensitatea și în același timp realitatea tangibilă a apei nu mi s-au mai întipărit niciodată cu aceeași forță. Și dintr-o dată m-am trezit cu domnișoara Sichel în față. în lumina soarelui, părea foarte tînără în rochia ei cu buline și sînii micuți și tari. Privindu-mă cu niște ochi limpezi și cenușii, profesoara îmi spuse că, de vreme ce îmi plăcea să călătoresc și să scriu compuneri, ar trebui să fac o descriere a excursiei noastre, pentru viitoarea oră de germană.

Toate fetele din clasă care preferau să stea pe covertă și nu în cabină s-au năpustit pe bănci, în jurul meu. Din grădină, băieții fluierau și ne făceau semne cu mîna. Lore răspunse cu un șuierat ascuțit, pentru care fu zdravăn dojenită de domnișoara Mees, în timp ce dincolo fluieratul continua în aceiași ritm ; Marianne se aplecase mult peste balustradă și nu-1 slăbea pe Otto din ochi, ca și cum această despărțire putea fi definitivă, ca aceea de mai tîrziu, în timpul războiului din 1914. Cînd nu mai putu distinge chipul prietenului ei, Marianne mă cuprinse cu un braț pe mine, iar cu celălalt pe Leni. O dată cu gingașa atingere a brațului ei gol și slăbuț, am simțit în ceafă sclipirea soarelui. M-am uitat și înapoi, spre Otto Fresenius, care rămăsese cu ochii țintă la iubita lui, ca și cum ar fi putut-o păstra în privire — o imagine a fidelității în dragoste, așa cum stătea acum, cu capul rezemat de Leni.

Strîns îmbrățișate toate trei, priveam în susul apei. Ultimele raze ale soarelui de după-amiază cădeau pieziș pe coline și vii, înfoind ici, colo, noianul de flori albe și roz ale pomilor. în lumina tîrzie a asfințitului, cîteva geamuri parcă luaseră foc. Pe măsură ce ne apropiam, satele păreau să crească și apoi să se pipernicească de îndată ce le atinsesem în trecere. Acesta era dorul înnăscut de a călători, pe care nu-1 poți potoli niciodată,

pentru că totul e atins doar în treacăt. Am trecut pe sub podul de peste Rin, peste care aveau să treacă în curînd, în primul război mondial, convoaie militare cu toți acești băieți ce-și luau acum cafeaua în grădină și cu toți elevii tuturor școlilor. Cînd războiul acela a luat sfîrșit, soldații aliaților au trecut pe același pod și, mai tîrziu, Hitler cu armata lui de băiețandri, care a ocupat din nou Renania, pînă cînd alte trenuri militare au dus la moarte, într-un nou război mondial, pe toți fiii poporului. Vaporașul nostru a trecut pe lîngă Petersau, unde era înfipt unul dintre picioarele podului. Am salutat cu toate, cele trei căsuțe albe oare ne erau familiare din copilărie, ca și cum le-am fi cunoscut din cărțile cu poze și cu basme despre vrăjitoare. Căsuțele și un pescar cu undița se oglindeau în apă, lîngă imaginile satului de pe partea cealaltă. Acesta — înconjurat de tarlale de rapiță și grîu, întrerupte numai de un tiv de meri trandafirii — se înlăța, ca un triunghi gotic, sus pe coasta dealului, cu tot noianul de căsuțe cu acoperiș în două ape, înghesuite una în cealaltă, pînă la turla bisericuței.

Pe urmă, lumina tîrzie se ivi ba în deschizătura unei văi cu o cale ferată, ba pe o capelă îndepărtată, și toate aceste forme se mai oglindeau o dată repede în Rin, înainte de a se pierde în înserare.

Rămăsesem tăcute în asfințitul liniștit, așa că se putea auzi croncănitul unor păsări și urletul sirenelor de fabrică de la Amoneburg. Pînă și Lore amuțise. Marianne, Leni și cu mine ne prinseserăm brațele una de cealaltă, într-o comuniune care făcea parte din marile legături a tot ce este viu sub soare. Marianne încă își mai ținea capul rezemat de Leni. Cum oare a putut pătrunde mai tîrziu acea înșelăciune, acea nebunie, în gîndurile sale, că ea și cu bărbatul ei ar fi avut în exclusivitate dreptul asupra dragostei pentru țara aceasta și că astfel erau îndreptățiți s-o disprețuiască și s-o denunțe pe fata de care se rezema acum ? Nu ne-a amintit nimeni vreodată, nici cînd ar mai fi fost timp, de călătoria aceasta pe care

o făcusem împreună. Oricîte compuneri s-au scris de atunci despre patrie, despre istoria patriei, despre dragostea de patrie, nu s-a pomenit niciodată că mai ales cîrdul nostru de fete rezemate una de cealaltă, în vreme ce călătoream în susul apei, învăluite în lumina piezișă a asfințitului, aparținea acestei patrii.

Un braț al fluviului se bifurca spre portul de plute, de unde lemnul proaspăt tăiat și așezat în stive pe plute era transportat în Olanda. Orașul mi se părea încă destul de departe, de parcă n-ar fi putut să mă silească niciodată să cobor și să rămîn, deși portul de plute, șirurile de platani și magaziile de mărfuri de pe mal mi-erau mult mai familiare deeît oricare altă intrare în orașe străine, în care am fost constrînsă să rămîn. încetul cu încetul am deslușit fața unor străzi familiare, coamele acoperișurilor și turlele bisericilor, întregi și familiare, asemenea locurilor de mult dispărute din basme și cîntece. Acea singură zi de excursie părea să fi depărtat totul de mine și în același timp părea să-mi dăruiască înapoi tot ce-mi luase.

Cînd vaporașul își făcu acum manevra de acostare, iar copiii și pierde-vară se înghesuiau să caște gura la debarcarea noastră, părea că ne întoarcem dintr-o călătorie de ani de zile și nu dintr-o excursie. Nici un gol, nici o pagubă pricinuită de incendiu nu se vedeau pe fața acestui oraș familiar, întortocheat și plin de lume, astfel încît mi s-a potolit neliniștea și m-am simțit acasă.

Lotte și-a luat prima rămas bun, de îndată ce-au aruncat odgoanele. Voia să asiste la vecernie, în catedrală, ale cărei dangăte de clopote se și auzeau pînă pe punte. Lotte a intrat mai tîrziu în mînăstirea de pe insula Nonnenwerth, așezată pe Rin, de unde a fost transportată, cu un grup de călugărițe, peste granița olandeză, dar soarta le-a urmărit și acolo.

Clasa și-a luat rămas bun de la profesoare. Domnișoara Siehel mi-a mai amintit o dată de compoziție, iar ochii ei cenușii aveau luciul gresiei bine frecate. Pe urmă

clasa s-a împărțit în grupuri, după diferitele direcții în care locuiam.

Leni și Marianne au pornit-o braț la braț pe Rheinstrasse. Marianne încă mai avea o garoafă roșie între dinți. înfipsese o alta, la fel, în panglica ce împodobea coada mozartiană a lui Leni. Și mai departe, o văd pe Marianne cu garoafa roșie între dinți, răspunzînd cu răutate vecinelor lui Leni și apoi o văd cu trupul pe jumătate carbonizat, în zdrențele încă fumegînde, zăcînd în cenușa casei părintești. Căci pompierii au venit prea tîrziu pentru a o salva, cînd focul s-a întins, de la casele direct lovite de bombe, pînă în Rheinstrasse, unde se afla tocmai în vizită la părinții ei. Ea n-a avut o moarte mai ușoară decît Leni, de care se lepădase și care s-a stins de foame și de boală într-un lagăr de concentrare. însă toqmai prin faptul că o renegase, fetița prietenei sale Leni a supraviețuit bombardamentului, căci Gestapoul o transportase într-un cămin izolat de educație nazistă.

Am pornit-o cu mers apăsat, împreună cu cîteva colege, în direcția Christhofstrasse. La început mi s-a strîns inima. Cînd am cotit dinspre Rin către centrul orașului,, mi s-a așezat o greutate pe piept, ca și cum mă aștepta ceva absurd, ceva rău, poate o știre proastă sau o nenorocire, pe care însorita noastră excursie mă făcuse s-o uit cu prea mare ușurință. Pe urmă am înțeles limpede că nu se putea ca biserica Sfîntul Christhof să fi fost distrusă de un bombardament aerian de noapte, de vreme ce auzeam cum se trag clopotele de vecernie. în general mă îngrozisem în zadar de faptul că trebuia să mă întorc pe drumul acesta spre casă, pentru că mi se ancorase în amintire ideea, că toată fîșia aceasta din mijlocul orașului fusese cu totul distrusă de bombe. Mi-a trecut de asemenea prin minte că poate să fi fost înșelătoare acea fotografie din ziar, care arăta că toate străduțele și piețele fuseseră rase de pe fața pămîntului sau distruse. Am crezut, în primul moment că, pentru a se ascunde proporțiile atacului, se construise poate, cu pia-

ximă rapiditate, din ordinul lui Goebbels, un oraș fictiv, în care nici o piatră nu se afla la vechiul ei loc, dar care părea totuși foarte compact și impunător. Căci eram de multă vreme obișnuiți cu asemenea înșelătorii și șarlatanii, nu numai cu prilejul atacurilor aeriene, ci și din alte împrejurări greu de pătruns.

Dar casele, scările și fîntînile se 'aflau pe locurile lor. Și în magazinul de tapiserie al lui Braun, care cică ar fi ars împreună cu toată familia în războiul acesta, după ■ce, în primul război, o salvă antiaeriană îi distrusese numai vitrinele, se vedeau expuse foi de tapet, imprimate cu floricele și în dungi, iar Marie Braun, care mersese pînă la urmă lîngă mine, intră în prăvălia tatălui ei. Următoarea care ne părăsi la întoarcerea spre casă fu Katharina ; ea fugi spre micuța ei surioară, Toni, care se juca la umbra platanilor, pe o treaptă de piatră, în fața fîntînii. Desigur că fîntîna și platanii erau de mult praf și pulbere, dar copiilor nu le mai lipseau de loc la joacă, deoarece și lor le sunase ceasul de pe urmă, în pivnițele clădirilor din jur. Cu acest prilej, își găsise moartea și micuța Toni, în casa pe care o moștenise de la tatăl ei ; pierise împreună cu o fetiță, un noduleț cum era ea astăzi, care, cu obrajii umflați ca foalele, împroșca apă în jur. Și sora mai mare, Katharina, care o apucase acum de ciuf, și mama și mătușa ei care se aflau în pragul ușii, întîmpinîndu-le pe amîndouă cu îmbrățișări, toate aveau să piară împreună în pivnița casei părintești. Soțul Katharinei, tapițer, succesorul tatălui ei, își dădea între timp contribuția la ocuparea Franței. El se considera — cu mustața lui micuță și cu degetul cel mare deformat de meseria de tapițer — exponentul unui popor mai puternic decît celelalte, pînă cînd îi sosi vestea că familia și casa îi fuseseră distruse. Micuța Toni se mai întoarse o dată să mă împroaște și pe mine cu apa pe care o păstrase în gură. Restul drumului l-am străbătut singură. In Flabhsmarktstrasse am întîlnit-o pe plăpînda Liese Mobius, tot o fată din clasa mea, care de două luni nu avea voie să meargă în nici o excursie, din pricina unei

congestii pulmonare. Dangătele clopotelor bisericii Sfîn- tul Christhof, ce chemau la slujba de seară, o ispitiseră să iasă din casă. Ea trecu în fugă pe lîngă mine, legănîn- du-și cozile lungi, castanii, și cu un *pince-nez* pe fața micuță, mergînd grăbită de parcă s-ar fi dus la joacă și nu la vecernie. Mai tîrziu ea își imploră părinții s-o lase să intre împreună cu Lotte la mînăstirea de pe insula Nonnenwerth. Cînd numai Lotte a primit încuviințarea, Liese s-a făcut învățătoare la o școală primară din orașul nostru. Am mai văzut-o uneori grăbindu-se la liturghie, cu fețișoara ei ascuțită și palidă, purtînd un pince-nez pe nas, întocmai ca astăzi. Autoritățile naziste o tratau cu dispreț din pricina credinței ei nezdruncinate, însă pe ea n-a tulburat-o nici faptul că au mutat-o la o școală de debili mintali, ceea ce sub Hitler se socotea o desconsiderare, deoarece credința o obișnuise cu persecuții de tot felul. De aceea, pînă și cele mai turbate dintre muierile naziste, vecinii cei mai perfizi și cei mai ironici deveneau deosebit de buni și blînzi cînd, în timpul atacurilor aeriene, ședeau în pivniță, în jurul Liesei. Cei mai vîrstnici își aminteau că mai șezuseră o dată în aceeași pivniță, cu aceeași vecină Liese, cînd au explodat primele proiectile, în timpul primului război. Acum se înghesuiau cît mai aproape de ,mica profesoară hulită, ca și cum prin credința și liniștea ei ar fi putut alunga, ca altădată, moartea. Chiar cei mai obraznici și cei mai batjocoritori înclinau să-și însușească o parte din credința micuței profesoare, pe care o socotiseră întotdeauna temătoare și sfioasă, dar oare acum stătea din nou încrezătoare, printre toate figurile acelea schimonosite și pămîntii, în lumina artificială a pivniței, suib ploaia de bombe caire, de rîndul acesta, a distrus aproape în întregime orașul, și o dată cu el, pe Liese, și pe vecinele ei credincioase și necredincioase, de-a valma.

Se trăseseră tocmai obloanele magazinelor. Am tre- cut repede prin Flachsmarktstrasse, printr-un furnicar de oameni, care se întorceau acasă. Se bucurau că ziua se sfîrșise și că-i aștepta o noapte tihnită. Căci după

cU|m casele lor rămăseseră încă neatinse de proiectilele primei mari încercări, care ținuse din 1914 pînă în 1918, ca și de acelea ale recentelor bătălii decisive, tot așa și figurile lor tihnite, cu totul familiare, osoase sau rotofeie, cu mustață sau barbă, cu negi sau netede, rămăseseră și ele neatinse de vina de a fi privit și acceptat, din lașitate, această culpă, temîndu-se în fața puterii de stat. Dar curînd aveau să se sature de puterea asta de stat umflată, aveau să se sature de ordine arogante. Sau poate că prinseseră gust de așa ceva, brutarul acesta cu mustața răsucită și cu o burticică rotunjoară, care-și avea prăvălia în colțul dinspre Flachsmarkt și de unde cumpăram totdeauna cozonacul cu nuci, sau poate conductorul tramvaiului, care tocmai trecea pe lîngă noi sunând din clopoțel ? Sau poate că pacea acestei înserări în care răsuna zgomotul pașilor celor ce se întorceau acasă, dangătul clopotelor și șuieratul sirenelor de încetare a lucrului din fabricile îndepărtate, tihna modestă a zilei obișnuite de muncă, pe care o savuram ca pe un elixir, au avut ceva dezgustător în sine pentru toți copiii, de-au început să soarbă curînd, cu atîta nesaț, poveștile de război ale taților lor, făcîndu-li-se dor să părăsească halatul de lucru plin de făină sau de praf, pentru a îmbrăca uniforma ?

Din nou ,m-a cuprins un val de teamă cînd a fost să cotesc spre strada mea, ca și cum aș fi avut presimțirea că am s-o găsesc distrusă. Curînd presimțirea mi-a fost dezmințită. Căci încă pe ultima porțiune a lui Bauhof-strasse am putut merge, ca totdeauna, pe drumul meu preferat spre casă, luînd-o pe sub cei doi frasini din stînga și din dreapta străzii, care, întregi și indestructibili, se uneau la mijloc ca un arc de triumf. Am și zărit răzoarele rotunde, albe, roșii și albastre, de mușcate și petunii, de pe peluza care străbătea strada mea. Cînd m-am apropiat, a început să sufle vântul de seară, așa cujm nu-1 simțisem încă niciodată în jurul tîmple- lor, scuiurînd din tufișurile de păducel un noian de

frunze, care la început mi s-au părut scăldate în lumina soarelui, dar care, în realitate, erau roșii ca asfințitul. Aveam impresia, oa întotdeauna cînd mă întorceam după o excursie de o zi, că nu auzisem de mult șuierul vîn- tului ce sufla dinspre Rin și se trezea apoi prizonier pe strada mea. Eram atît de ostenită încît am fost bucu-roasă cînd, în sfîrșit, m-am văzut în fața casei noastre. Numai urcatul scărilor mi se părea nespus de greu. Mi-am aruncat privirea în sus, la etajul doi, unde locuiam. Mama se și afla în veranda micuță, împodobită cu glastre de mușcate, ce da spre stradă. Mă aștepta. Ce tânără părea mama, mult mai tînără ca mine ! Ce întunecat era părul ei lins, în comparație cu al meu. Al meu avea să încărunțească în curînd, iar în al ei nu vedeai încă nici o șuviță sură. Stătea pe verandă, veselă, ținîndu-se dreaptă, hărăzită unei vieți rodnice de familie, cu bucuriile și grijile obișnuite ale fiecărei zile și nu sfîrșitului chinuitor, cumplit, în satul îndepărtat unde a fost surghiunită de Hitler. Mă recunoscuse și-mi făcea semne cu mîna, ca și cum m-aș fi întors dintr-o călătorie. Așa rîdea și-mi făcea totdeauna cu jmîna cînd mă întorceam din excursii. Am alergat cît am putut de repede spre casa scării.

La primul palier m-am oprit. Mă simțeam dintr-o dată prea obosită pentru a urca atît de repede cum do-risem adineauri. Ceața albastră-cenușie a oboselii în-vălui totul. Iar iîn jurul meu era cald și luminos, nu în-tunecat, așa cum e de obicei în casele scărilor. Mă sileam să urc la mama ; scara, pierdută în ceață, mi se părea înaltă, de nu te puteai sui, și dreaptă, de nu puteai pune piciorul, ca și cum ar fi fost un perete de munte. Poate că mama ajunsese în coridor și mă aștepta la ușa dinspre scară. Dar picioarele nu mă mai ascultau. Nu mai încercasem din fragedă copilărie o asemenea spaimă, că o fatalitate ar putea să mă împiedice s-o revăd. îmi închipuiam cum mă aștepta în zadar, despărțită de mine numai prin cîteva trepte. Pe urmă mi-a venit gîndul consolator că dacă m-aș fi prăbușit aici, zdrobită de oboseală, tatăl meu m-ar fi putut găsi imediat. Nu era mort, nici vorbă

de așa ceva, trebuia să vină acasă, deoarece ziua de lucru se sfîrșise. Avea obiceiul să întârzie pe la colțurile străzilor, stând la taifas cu vecinii, mai mult deeît îi ena mamei pe plac.

începuseră să dincăne farfuriile, căci se punea masa pentru cină. în spatele tuturor ușilor auzeam plescăitul mîinilor care frămîntau cocă în ritmul cunoscut ; mă uimea că se făceau în felul acesta gogoșile ; în loc să se întindă aluatul, era bătut între palme. în același tâmp am auzit în curte țipetele dezlănțuite ale curcanilor și mă miram că dintr-o dată se cresc curcani în curte. Am vrut să mă uit în jurul meu, dar la început m^a orbit lumina extrem de puternică ce năvălea prin geamurile dinspre ogradă. Ceața înghițise treptele, casa scării se lărgi în toate părțile, pînă s-a făcut un hău de necuprins, ca o prăpastie. Pe urmă, în firidele ferestrelor se adunară niște nori care umplură repede prăpastia. încă mă gîndeam sfîrșită : „Ce păcat, aș fi vrut atât de mult să mă îmbrățișeze mama ! Dacă sînt prea obosită să mai urc, de unde mai iau puteri să mă reîntorc în satul de unde am coborît, care e așezat mai sus și unde sînt așteptată seara ?“ Soarele încă mai ardea tare, razele lui nu frigeau niciodată mai puternic deeît atunci cînd cădeau pieziș. Nu mă puteam obișnui cu faptul că aici nu exista amurg, ci veșnic o trecere bruscă de la zi la noapte. Mi-arn adunat toate puterile și am început să calc mai cu nădejde, deși urcușul se pierdea într-un hău de nerăzbătut. Parmaclîcul scării se răsuci și se bolti pînă se prefăcu într-un gard solid de cactee uriașe, ca niște stâlpi. Nu mai puteam distinge crestele munților de șirurile de nori. Am pornit pe drumul spre circiuma unde mă odihnisem cînd coborîsem din satul de sus. Cîinele o ștersese. Doi curcani, pe care mai înainte nu-i văzusem aici, ciuguleau acum în drum. Hangiul meu încă mai ședea in fața casei, iar lîngă el, un prieten sau o rudă, încremenit ca și el în gînduri sau în nimic. La picioare, odihneau pașnice umbrele colibelor lor. Cînd m-am întors, gazda mea nici nu se mișcă, nu merita, eram

cuprinsă în per-

cepțiile obișnuite. Mă simțeam prea istovită să mai fac vreun pas, așa că m-am așezat la masa pe care o ocupaseim înainte. Voiam să mă reîntorc în munți, de îndată ce-aveam să-mi mai trag sufletul. Mă întrebam cum să-mi folosesc timpul, azi și mîine, aici sau acolo. Căci simțeam acum o năvală imensă de timp, de neînlăturat, ca aerul. In loc să ne supunem cu umilință timpului, am fost obișnuiți de mici, o dată pentru totdeauna, să căutăm să-1 învingem într-un fel sau altul. Mi-am amintit brusc de ceea ce mă îndemnase să fac profesoara mea, și anume să descriu cu grijă excursia. Mi-am pus în gînd să împlinesc ceea ce mi se ceruse, mîine sau chiar în seara aceasta, după ce-mi va fi trecut oboseala.

în românește de
***Cristina* PETRESCU**

Cunoașteți orașul Krefeld?

Femeia se furișa pe lîngă zid, cu priviri iscoditoare, și se opri pieziș în spatele nostru, ca o potaie vagabondă care nu îndrăznește să se apropie de strachina câinelui de curte. Plecîndu-și capul într-o parte, cu un rînjet viclean oare-i dezveli gingia trandafirie, de unde lipsea un dinte, înaintă spre noi, călcînd mărunt, se milogi cu priviri șterse, umile, agită brațele și fugi fără zgomot înapoi, în umbra zidului, îndată ce îngrijitorul își fixă privirea asupra ei.

Soarele prăvălea văpăi peste cioburile de sticlă înfipte în creasta zidului. în curtea rotundă stăruia un miros de cenușă. Doar înspre apus, umbre străvezii se prelingeau de-a lungul peretelui, înconjurau platanul scorojit și se strîngeau într-o băltoacă bine conturată.

Nebunii își omorau timpul jucînd jocuri pașnice.

— Ăsta-i Matthias, spuse îngrijitorul, se antrenează pentru olimpiadă.

Un omuleț cu barbișon se bălăbănea pe o bară fixă și făcea exerciții de cățărat. Falca tremurătoare și-o sprijinea de drug. Ochii scoși din orbite fixau zidul **cu** priviri fanatice.

— Face asta de patruzeci de ani, spuse îngrijitorul.

O doamnă în vîrstă, cu părul alib, împletit în două cozi scurte, de fetiță, ședea lîngă zid și învîrtea o rîșniță de cafea goală.

— Rîșnește cerul.

îngrijitorul se opri o dată cu noi.

— E deschis magazinul astăzi, preasfînto ? întrebă politicos.

Doamna se ridică fără a înceta să rîșnească și ne măsură de sus pînă jos.

— Sînt profesori, o lamuri îngrijitorul. Ar dori să învețe ceva de la dumneata, preasfînto !

Bolnava își ridică fusta și scoase din ciorap un pachețel cu comete albastre, pentru bomboane. Numără, puse deoparte șapte cornete, iar pe celelalte le vîrî înapoi sub jartieră.

Deschise fiecare cornet, trase afară sertărașul gol al rîșniței și turnă pentru noi, cu grijă, în fiecare cornet cer măcinat.

— Cît costă astăzi cometele dumitale miraculoase ? întrebă îngrijitorul.

Nebuna scutură din cap.

— Fericirea nu e de vînzare, spuse ea. Eu o dăruiesc domnilor. Poate le va fi de folos.

Se ghemui din nou pe pămîntul ars, își umplu mîna dreaptă cu aer și continuă să umple rîșnița cu neant.

Stingheriți, am vîrît cornetele în buzunar, pornind mai departe.

— îți mulțumesc, preasfînto ! spuse îngrijitorul.

Doamna ridică ușurel mîna liberă și ne zîmbi cu bunăvoință.

— Nebuni inofensivi, spuse îngrijitorul, cel puțin în secția asta.

în timp ce colegii mei erau conduși de el mai departe, eu am zăbovit privind înapoi la „preasfîntă“ și la

rîșnița ei de cafea. în aceeași clipă se apropie de mine făptura cenușie, șovăielnică din umbra zidului.

— Cunoașteți orașul Krefeld ? mă întrebă ea cu glas răgușit și febril, zgîriindu-mi cu unghiile mîneca hainei.

— Da, însă...

— Trimiteți scrisoarea asta !

întinse mîna spre rochie și scoase la iveală un plic soios. înainte de a mă hotărî dacă să-1 iau, el se și afla în mîna mea.

Femeia prăpădită din fața mea răsufla repede și scurt. Ochii mici ca de șoarece cătau neliniștiți spre îngrijitor. Acesta se afla cu spatele spre noi, discutînd cu colegii mei.

„Domnului Fritz Stollenwerck, cizmar, Krefeld, Gerichtsstrasse“, descifrai eu mîzgăleala de pe plic.

— Cunoașteți strada ?

— Nu.

— Dar orașul ?

— Da.

— Trimiteți scrisoarea asta.

îngrijitorul privi înapoi și se opri din vorbă.

— Kathrin ! strigă el cu voce aspră.

— Bine, spusei eu, strecurînd pe ascuns plicul în buzunar.

— Cînd ?

— Săptămîna viitoare.

îngrijitorul pomi spre noi și jalnica făptură se strecură înapoi, lîngă zid, își descoperi gingia trandafirie, lăsă capul într-o parte și zîmbi umil.

— V-a plictisit cu ceva bătrîna ?

— Nu.

— Ce-a vrut ?

— M-a întrebat de unde sînt, am mințit eu.

— N^a încercat să vă dea o scrisoare ?

— Nu.

— Bine...

îngrijitorul schiță un gest ușor de amenințare în direcția zidului. Femeia se închirci parcă și mai mult, mototolind în mîini șorțul de pînză neagră.

— înainte aveam multe necazuri cu ea, continuă îngrijitorul. Scria tot timpul unui bărbat din Renania. In primul război mondial a stat la ea în gazdă, ei, și așa mai departe. De atunci s-a scrîntit la minte. Omul s-a

plîns direcției noastre.

— De ce ?

— Păi, din pricina scrisorilor. Acum o păzim să nu-1 mai plictisească.

— Unde-i născută ?

— în Alsacia, mi se pare, la Kaysersberg.

Ne îndreptarăm spre ieșire. îngrijitorul încuie poarta în urma lui. Femeia cea bătrină se repezi spre zăbrele, privind foarte agitată în urma noastră.

— Acum, în încheiere, am să vă arăt cîteva cazuri interesante, spuse îngrijitorul în timp ce ne apropiam de pavilionul următor. Puteți să le numiți tragedie omenească. E printre ei și un paralitic, mare ștab pe la universitate.

Casa în care se afla prăvălia era veche, dar parterul, cu fațada lui îmbrăcată în marmură, se potrivea **cu** înfățișarea acelei străzi comerciale. Prin două vitrine înalte se zăreau cîteva fete tinere, în halate albastre, aplecate asupra picioarelor clientelei.

Cum am deschis ușa cu geamuri mari, mi-a ieșit în întîmpinare una dintre vînzătoarele acelea în halat albastru, o fetișcană drăguță și ușor fardată.

— Cu ce vă putem servi, domnule ?

— Aș dori să vorbesc cu patronul dumitale.

Ea ezită, îmi măsură pantofii cu priviri critice și îmi oferi un scaun.

— Așteptați, vă rog, un moment.

Am văzut-o îndreptîndu-se spre tejghea și schimbînd cîteva cuvinte cu doamna cu înfățișare energică de la casă. Doamna mă cercetă din ochi, apoi apăsă pe un buton. Soneria se auzi sunând îndepărtat și slab în cine știe ce încăpere dosnică.

Doimnul Stollenwerck apăru imediat. Se apropie de casă, întrebă ceva, îmi aruncă o privire iscoditoare, apoi se îndreptă spre mine cu pasul hotărît al omului care a reușit în viață.

— Cu ce vă pot fi de folos ?

Buzele cărnoase morfoleau suculent și mîngîietor dialectul renan, ca pe o bucată de plăcintă cu prune, dar ochii rotunzi priveau cu duritate de sub pleoapele grele.

In tot acest timp doamna de la casă și fata de lîngă ea îmi urmăreau fiece mișcare.

— Aș dori o pereche de sandale pentru plajă, am murmurat eu șovăind.

Domnul Stollenwerck clipi din ochi cu mirare, duse mîna la cravată și strînse bine nodul.

—'Vă trimit imediat o vînzătoare !

Nu-i cerea nici un efort să fie prevenitor.

— Ar fi mai bine să imă serviți dumneavoastră.

De data aceasta omul se încruntă, își lustrui repede verigheta de mîneca hainei, își regăsi zîmbetul și cu o plecăciune schițată vag, spuse :

— Cum doriți, domnul meu ! Patruzeci și patru ? [redacted]

— Da, patruzeci și patru.

Domnul Stollenwerck se urcă pe o scară dublă, trase afară din raft trei cutii, le luă sub braț și se întoarse cu surîsul pe buze.

— Ultimul strigăt : model italian, ușor ca fulgul, cochet și totuși solid !

[redacted] Mi-am scos pantoful din piciorul drept și am încălțat sandaua.

Domnul Stollenwerck îmi frămînta degetele piciorului.

— Mai comod nici nu se poate ! Talpa e lucrată ortopedic. E un culcuș ideal pentru piciorul dumneavoastră.

Din urechile lui mari și vinete aflate chiar sub ochii mei, ieșeau smocuri dese de păr cărunt.

— Am fost rugat să vă transmit salutări, spusei eu.

Domnul Stollenwerck încremeni în genunchi, lîngă scăunelul pentru picioare și înalță spre mine o privire sincer uluită.

— Mie ?

— Da, din Kaysersberg.

Uimirea se transformă imediat în bucurie zgomo-

toasă.

— Din Kaysehsberg, ia te uită ! Cînd ați trecut pe acolo ?

— Acum opt zile. în cursul unei călătorii.

— Ați fost la Louis Federle, la „Ciorchine" ? E un tip grozav. O comoară de băiat. îl cunosc de patruzeci, ba chiar de patruzeci și patru de ani, cum vă văd și mă vedeți ! Din ’917. închipuiți-vă, din ’917 — o prietenie care a rezistat la două războaie mondiale, plus toată porcăria dintre ele și după ele.

începuse să transpire. Mă întrebam dacă picăturile de sudoare de pe buza de sus, rasă cu grijă, se datorau bucuriei sincere sau poziției incomode, în genunchi, în care continua să rămînă.

— Am și o scrisoare pentru dumneavoastră.

Domnul Stollenwerck se ridică brusc, aruncîndu-mi o privire piezișă și morocănoasă.

— De la cine ?

— De la Katharina Minor.

Sudoarea se prelingea acum pe masa de carne roșie-vînătă, în șuvițe lucioase, care picurau pe pielea sandalelor. Domnul Stollenwerck șterse petele cu mîneca hainei.

— Vreo douăzeci de ani a mers totul bine, din ’939 n-am mai auzit nimic despre ea și acum începe din nou povestea !

Dialectul lui suna acum greoi și păstos. între timp continua să frece petele de transpirație de pe pielea de culoare maronie. începu să-mi fie milă de el.

— N-aveți de ce vă tqme, i-am spus eu.

Domnul Stollenwerck aruncă o privire furișă înspre casă. Cele două femei nu-și luau ochii de la noi.

— Am înjghebat prăvălia asta împreună cu soția mea, domnul meu. în 1948 era o simplă cizmărie ! Astăzi am paisprezece salariați. Fata mea cea mică e logodită cu fiul unui fabricant din branșa mea. înțelegeți că...

Vorbea în șoaptă, chinuit, stăruitor, vrînd parcă să mă convingă de ceva cu orice preț. încercam să-mi aduc

aminte cine îmi vorbise, în ultimul timp, atît de forțat.

— Da, înțeleg, am răspuns.

Domnul Stollenwerck înfășură iar sandalele în foița albă de mătase din cutia lor.

— Nu primesc scrisoarea, nu vreau s-o citesc ! spuse el cam tare și trase speriat cu ochiul, într-o parte.

Pe gîtul viguros, capul atîma acum moale, fără vlagă, iar glasul se auzea gîfîind scurt :

— Dumnezeule, istoria asta s-a-ntîmplat acum mai bine de patruzeci de ani ! Doar nu te poți însura cu fiecare fată cu care o dată...

Se întrerupse, încercă să rânjească bărbătește, dar își dădu seama imediat că nu-i în stare.

— Nu, desigur că nu, spusei eu ridicîndu-mă.

Domnul Stollenwerck mă privi recunoscător și închise cutia.

— De ce și-o fi pus-o atîta la inimă ?!

Clătină din cap cu părere de rău.

— împachetați-mi, vă rog, sandalele.

— Cele italiene ?

— Da.

îmi urmări privirea îndreptată spre casă.

— Am să vă fac desigur și o reducere de preț, adăugă el repede, e doar sfîrșit de sezon !

Ne-am îndreptat amindoi spre casă.

— Doișpe cincizeci, spuse domnul Stollenwerck energic, și împinse cutia spre fiica lui. Preț redus ! Domnul mi-a adus salutări de la un camarad de război !

Fata împacheta cutia și făcu o ureche din șnur.

Am numărat banii pe placa de cristal.

Doamna de la casă îmi zîmbi, preocupată.

— Mulțumim, rostiră toți trei odată, în timp ce ,mă îndreptam spre ieșire.

Domnul Stollenwerck mă însoți pînă la ușa prăvăliei, îmi întinse mîna și înălță imperceptibil din umeri :

— *C'est la vie* *, spuse el, sincer mîhnit.

în românește de
***ludith* COMAN**

1 Așa-1 viata (fr)
MARTIN WALSER

Reclamațiile împotriva metodei mele se înmulțesc

P

V/ urajul necesar pentru a deveni jefuitor de bănci, pentru a pătrunde, în plină zi, în holul cu ghișee și cu pardoseală de marmură albă, curajul acesta nu l-am avut, atunci când, îmboldit de cei ce m-au crescut, a trebuit să-mi aleg o meserie. Mi-ar fi plăcut să fiu brigadier silvic, dar ,mi se părea că și pentru meseria asta aș avea nevoie de curajul unui jefuitor de bănci. Iar dacă stau să judec mai de aproape, mai toate meseriile îți cer curajul individului care pătrunde în holul cu ghișee al unei instituții, amenință pe cei din jur cu un revolver încărcat sau de multe ori neîncărcat, pune mîna pe bunurile rîvnite, apoi se retrage de-a-ndăratelea și, zîmbind, dispare deodată.

în cele din urmă m-am hotărît pentru slujba de portar. Și m-am trezit portar la o fabrică de jucării. înțeleg foarte bine că mulți dintre colegii mei devin trufași datorită meseriei lor, așa încît păstrează pe figură și după terminarea serviciului aceeași expresie împietrită, schi- țînd din mîini, în dreapta și în stînga, aceleași gesturi de refuz.

Eu nu le semăn, deși în timpul serviciului, mă străduiesc să fiu oarecum neînduplecat. încă de la bun înce-

put m-am simțit ca la mina acasă în loja de sticlă. O singură dată mi s-a explicat cum funcționează butoanele ușilor ce mi-au fost date în pază și imediat am prins meșteșugul ; o singură dată am citit numerele de telefon ale centralei noastre și le-am învățat pe dinafară. E drept că în fața primilor vizitatori m-am simțit puțin stînjenit : mi-era teamă de întrebări la care nu voi putea răspunde ; nu eram sigur că răspunsul formulat de mine la întrebările puse va corespunde întotdeauna așteptărilor. Cît de ușor poate da greș un portar ! La fabrică vin tot felul de domni dintre cei mai distinși, iar portarul nu știe pe care dintre ei dorește să-1 primească mai-marii lui. Fiecare se crede superiorul portarului. Portarul nu are colegi, el are numai superiori. Și tuturor trebuie să le fie pe plac. Lumea crede că un portar nu face altceva decît să ridice receptorul și să întrebe dacă domnul cutare sau cutare

poate fi primit. Nimeni nu bănuiește cît de susceptibili pot fi indivizii din birouri și ce teribilă enervare le poate provoca un simplu apel telefonic ; sărmanul portar suportă atunci, prin telefon, răcnetele lor, fiind nevoit să-și păstreze cumpătul și să-și stăpînească lacrimile. Trebuie să și le stăpînească, deoarece în fața lui, cu nasul lipit de geamul ghișeului și cu ochii pe el, se află vizitatorul care așteaptă un răspuns imediat. Și acest răspuns, desigur, nu trebuie să trădeze urletele cu care preasensibilul și bineplătitul domn din birou spărsese urechile portarului, nu, .datoria lui este să transforme imediat strigătul de furie al șefului deranjat într-un zîmbet plin de regrete, într-un gest politicos și atît de mîngîietor, încît vizitatorul să uite, chiar în clipa cînd a ieșit pe ușă, că de fapt fusese refuzat. O asemenea muncă de interpret se cere bine învățată, vă rog să mă credeți ! De multe ori, ca să feresc urechile solicitantului de glasul iritat, din birou, îmi las capul, cu receptor cu tot, cît mai spre spate, și-1 înfund în căptușeala paltonului care stă agățat îndărătul meu. Căci există o dispoziție dată de conducerea întreprinderii, adică de proprietarul ei, care interzice atitudinile dure

față de oricare solicitant. Deși această dispoziție a direcției trebuie respectată de toată lumea, totuși numai portarul trebuie s-o aplice în practică. Ceea ce am făcut întotdeauna cu plăcere, deoarece tocmai acest punct din regulamentul întreprinderii îl aprob mai mult decît pe oricare altul.

De aceea m-am obișnuit să folosesc telefonul cît mai rar cu putință. Examinez și deaid singur dacă solicitantul este îndreptățit să stea de vorbă cu șeful aprovizionării, cu procuristul sau cu șeful serviciului de proiectări, cu cantiniera și chiar cu unul dintre directori sau cu șeful personalului.

La începutul activității mele pe unii i-am expediat prea repede, tot ce se poate. Cu timpul însă mi-am dezvoltat calitatea de a descoase pe fiecare în mod discret, nu în felul unui detectiv sau ai unui spion, ci cu

totul în treacăt, în timpul unei conversații reconfortante pentru amîndoi, dar, în același timp, dirijată cu mult folos, astfel că, la sfîrșitul discuției, sînt atît de bine informat asupra utilității vizitei respective, încît avînd conștiința pe deplin împăcată pot hotărî dacă solicitantul trebuie sau nu să fie primit de firma noastră. Cînd refuz însă un vizitator — și pe cei mai mulți îi refuz — mă pricep, în cursul discuției, să-1 conving că n-are nici un rost, pentru el, să stea de vorbă cu directorul firmei, unde insistă să-1 anunț. Mi-am însușit o mulțime de cunoștințe în toate domeniile de specialitate ale întreprinderii noastre, astfel încît reprezentantului unei fabrici de tablă zincată, care vrea să vorbească cu șeful aprovizionării, îi pot spune cu precizie dacă oferta lui are șanse sau nu. De asemenea, am învățat să potolesc pe micii negustori cu amănuntul care protestează și vor să discute cu șeful secției comerciale, pe țăranii care vor să ne aprovizioneze cantina, pe inventatorii famelici, care, în haite de trei sau patru, vor să-1 asalteze pe șeful proiectării și să-i vîre pe gît invenții de jucării fără valoare. Reușesc să împiedic de la acțiuni necugetate chiar pe scriitorii și pictorii care, cu priviri hotărâte, vor să se răzbune cu cruzime pe șeful serviciului de publicitate pentru nenumăratele scrisori de refuz, deși

— o spun spre cinstea țăranilor și a micilor negustori — tocmai inventatorii și artiștii se lasă mai greu convinși prin discuții rezonabile.

Așa se face că eu — dacă mi-e permis s-o spun — reprezint la poartă întreaga conducere a întreprinderii, și vânzările care cresc înitr-una, cu repeziciune, se datoresc nu în mică măsură faptului că apăr de vizitatori inoportuni forurile conducătoare ale firmei noastre — ele fiind de altfel și cele mai vulnerabile. Din nefericire, tocmai acești domni nu remarcă de loc eforturile mele. In primul rînd, ei nu înțeleg că am nevoie de timp pentru a convinge pe fiecare solicitant în parte, în mod logic și cu blîndețe, de inutilitatea

vizitei sale. Din cauza discuțiilor anevoioase purtate prin fereastra lojei mele cu tot felul de cetățeni încăpățânați, la o jumătate de oră după începerea lucrului, în fața ghișeului se formează o coadă care crește din minut în minut. S-a întîmplat uneori ca un bădăran, folosind drept paravan mulțimea adunată, să se fi strecurat în fabrică, neanunțat ; s-a mai întîmplat, de asemenea, ca vreunul dintre domnii din conducere, grăbindu-se să plece, să se fi împiedicat de coada celor **ce** așteptau și să piardă cîteva secunde de timp prețios, în orice caz, se înmulțesc reclamațiile împotriva metodei mele de lămurire a cetățenilor. Cică lucrez prea încet, că lucrez prea greoi, că sînt prea puțin obiectiv... Iată ce mi-a fost dat să aud 1 De altfel, toate aceste reproșuri și redamații sînt atît de obtuze și dovedesc o cunoaștere atît de redusă a meseriei mele, încît nici nu sînt în stare să mă apăr. Aș fi curios să văd ce s-ar întâmpla dacă aș expedia pe fiecare cetățean cît mai repede și mai brutal ! Atunci holul ar fi întotdeauna gol, dar în schimb în biroul direcției telefoanele ar zbîrnîi neîncetat, protestele solicitanților ar curge cu nemiluita, reputația firmei ar suferi și vînzările desigur ar începe să scadă. Dispoziția direcției, de a nu jigni solicitanții, n-a fost emisă fără rost. Eu, firește, nu pot da buzna la director, ca să-1 rog **12 - e. 252**

să pună lacăt la gura fiecărui individ care face o reclama- ție împotriva mea. El îmi va răspunde, desigur, că trebuie să jmă descurc în orice situație. Dar cum să-1 conving eu oare, în mod politicos, pe un solicitant că firma nu-1 poate primi, dacă îl expediez în viteză ? Pot să conving pe oricine printr-o singură propoziție, că a cîștigat lozul cel mare. Aș vrea să văd însă pe unul dintre dușmanii mei făcînd pe cineva să priceapă în două minute că invenția, sau textul lui de reclamă, sau tabla, sau zarzavaturile lui nu interesează întreprinderea noastră, demonstrîndu-i asta în așa fel

încît respectivul să plece rostind diti- rafrnbe la adresa firmei noastre — asta aș vrea să văd ! Dar ce să fac ?

Coada din fața lojei mele se lungește pe zi ce trece ; cunoscînd pericolul ce mă pîndește din cauza ei, am devenit neliniștit, ba chiar nesigur, explicațiile mele nu se mai desfășoară cu aceeași ușurință ca înainte ; transpir, mă bîlbîi, pierd mai mult timp, nu mai sînt în stare să găsesc tonul mîngîietor de pînă acum ; mulți au început să mă înjure, să plece furioși, trîntind ușa. Ce pot să fac ? Nu mai pot schimba nimic. în sfîrșit, vreau să mărturisesc de ce țin la aceste explicații atît de amănunțite asupra felului cum am evoluat în meseria mea ; vreau să mă justific, vreau să găsesc înțelegere undeva, în afara întreprinderii mele, deoarece pentru mîine am fost poftit să mă prezint la șeful personalului. în primul moment mi-am zis că s-ar putea să fie pentru un avertisment, o simplă prevenire. Dar acum nu mai cred. Printre indivizii care se aflau ieri la coadă, în fața ghișeului meu, era și un bădăran cu buze subțiri, care mi-a cerut să-1 anunț la șeful personalului, unde fusese chemat. înainte de a forma numărul, l-am întrebat în ce problemă vrea să stea de vorbă cu șeful personalului. Mi-a răspuns **că** a venit pentru postul de portar, care fusese publicat în ziar.

Am format numărul serviciului personal din prima dată, fără să greșesc și l-am anunțat. E adevărat că degetul cu care formasem numărul pe disc parcă îmi degerase.

Omul a intrat, apoi a ieșit vesel după o jumătate de oră. Ba chiar fluiera. M-am uitat lung după el, plin de admirație. Mi-am zis că ar trebui să am curajul lui. Sau pur și simplu să am curaj. Eu, care tot tifmpul m-am rușinat că sînt doar un biet portar, mi-am dat seama că și pentru meseria asta e nevoie de curajul unui spărgător de bancă. De curajul acela pe care încă îl mai caut în mine, zadarnic.

Tn românește de
***ludith* COMAN**

NOTE BIOBIBLIOGRAFICE

AICHINGER, ILSE — născută la Viena, în 1921. în 1945, a început să studieze medicina, dar și-a întrerupt facultatea, pentru a putea termina primul roman. A Lucrat un timp ca redactor la editura Fischer din Frankfurt/Main. în 1953, s-a căsătorit cu scriitorul Giinter Eich și trăiește la Lenggries, în Bavaria. Este poetă, romancieră, nuvelistă și autoare de scenarii radiofonice.

Povestirea *Un ordin desigilat* a apărut în volumul Wo *ich wohne (Acolo unde locuiesc),* publicat în 1954, la S. Fischer Ver- lag, Frankfurt/M.

ANDERSCH, ALFRED — născut la Miinchen, în 1914. A urmat gimnaziul și apoi a intrat ca practicant la o librărie. în 1933, făcînd parte din conducerea Tineretului comunist german, a fost deținut o vreme în lagărul de la Dachau. După 1945, a lucrat ca redactor la diferite reviste. Este membru al „Grupului 47“ și trăiește la Locarno, în Elveția. A scris romane, nuvele, eseuri, scenarii radiofonice și pentru televiziune.

Povestirea *Cu șeful, la Chenonceaux* a apărut în volumul *Geister und Leute (Fantome și oameni),* publicat în 1958, la Walter-Verlag. Olten und Freiburg im Breisgau.

BACHMANN, INGEBORG — născută la Klagenfurt, în 1926. A urmat studii de filozofie. între 1959—1960, a fost prima fe- meie-docent la Universitatea din Frankfurt/Main, la catedra de

poetică, recent înfiinţată. A scris poezii, povestiri, scenarii radiofonice şi eseuri.

Povestirea *Vndina își ia rămas bun* a apărut în volumul *Das dreissigste Jahr (Al treizecilea an),* publicat în 1961, la R. Piper & Co. Verlag, Miinchen.

BAUMGART, REINHARD — născut la Breslau, în 1929. Din 1945 trăieşte în Bavaria. După studii de istorie şi istorie literară germană şi engleză, a predat o vreme la Universitatea din Manchester. Intre 1953—1962 a fost redactor de editură la Miinchen. Este autor de romane, eseuri şi lucrări de critică.

Povestirea *Muzică acasă* a apărut în volumul *Hausmusik, (Muzică acasă),* publicat în 1962, la Walter-Verlag, Olten und Freiburg im Breisgau.

BENDER, HANS — născut la Muhlhausen, în 1919. A studiat istoria literaturii şi istoria artelor. După întoarcerea din prizonierat, şi-a continuat studiile. In prezent este redactor de editură la Miinchen. A scris poezii, povestiri şi romane.

Povestirea *Pelerinajul* a apărut în volumul *Mit den Postschiff (Cu pachebotul),* publicat în 1962, la Cari Hanser Verlag Miinchen.

BOBROWSKI, JOHANNES — născut la Tilsit, în 1917. A studiat istoria artelor la Berlin. între 1939—1945 a fost mobilizat, iar pînă în 1949 a stat în prizonierat. Din 1950, a fost redactor de editură în Berlinul democrat, unde a murit în 1965. A scris poezii, romane şi povestiri.

Povestirea *Beznă şi din cînd în cînd lumină* a apărut în *volumul Măusefest und andere Erzăhlungen (Serbarea şoarecilor* şi alte *povestiri),* tipărită în 1965, la Verlag

Klaus Wagenbach. Berlin 1965.

BOLL, HEINRICH — născut la K61n, în 1917. După bacalaureat, a intrat ca practicant la o librărie. Din 1938 pînă în 1945 a fost mobilizat. După întoarcerea din prizonierat, a lucrat ca funcționar public la Koln, unde trăiește și azi. Este autor d» romane, povestiri, eseuri, drame și scenarii radiofonice.

Povestirea Cînd s-a *sfîrșit războiul* a apărut în volumul - Als *der Krieg ausbrach. Ais der Krieg zu Ende war (Cînd a izbucnit războiul. Cînd s-a sfirșit războiul),* tipărit în 1962. în colecția In- sel-Biicherei. nr. 768. la Insei Verlag Frankfurt/M.

BORCHERT, WOLFGANG — născut la Hamburg, în 1921. A fost practicant de librărie și actor. în 1941 a fost luat în armată, în 1942 grav rănit și apoi închis .pentru exprimare ireverențioasă. Condamnat la moarte, i se comută pedeapsa, fiind trimis pe frontul de est, de unde este demobilizat din cauză de boală. E din nou arestat pentru glume cu caracter politic. După război a lucrat ca actor, cupletist și asistent de regie. A murit la Basel, ir- 1947. A scris poezii, povestiri și teatru.

Povestirea *In ziua aceea de marți* a apărut în volumul *Das Gesamtwerk (Opera completă),* publicat în 1949, la Rowohlt Verlag Hamburg.

CRAMER, HEINZ VON — născut la Stettin, în 1924. A studiat teoria muzicii. în 1947 a activat ca dramaturg și regizor de televiziune la Berlin, din 1952 trăiește din profesiunea de scriitor, în prezent e stabilit la Neapole. Este autor de librete de operă, romane, eseuri, scenarii radiofonice și povestiri.

Povestirea *Extrase dintr-o dare de seamă a unui talent din tinăra generație* a apărut în volumul *Leben wie im Parodies (O viață ca-n rai),* tipărit în 1964, la Hoffmann und Campe Verlag Hamburg.

FERBER, CHRISTIAN (pseudonimul lui Georg Seidel) — născut la Eberswalde, în 1919. A studiat la Miinchetn și Miinster. în timpul războiului a căzut prizonier. După război a lucrat în domeniul editorial. Este autor de romane și povestiri.

Povestirea *Mimoze în iulie* a apărut în *Almanach der Gruppe 47 (Almanahul Grupului 47),* publicat în 1962, de către Rowohlt Verlag.

FICHTE, HUBERT — născut la Hamburg, în 1935. A urmat studii de agronomie și a petrecut mai multă vreme în Suedia și Franța. Din 1962 trăiește la Hamburg. A scris povestiri, romane și eseuri.

Povestirea *Port liber a* apărut în volumul *Der Aufbruch nach Turku (Plecarea spre Turku),* publicat în 1965, la Rowohlt Verlag, Reinbek bei Hamburg.

FUHMANN, FRANZ — născut la Rokytnice (Riesengebirge), în 1922. A fost luat în armată înainte de a apuca să-și termine liceul. Anii de prizonierat petrecuți în U.R.S.S. au constituit punctul de cotitură în viața lui. în 1949 s-a reîntors în Germania, activînd în Berlinul democrat ca ziarist și scriitor. în 1957 i s-a decernat Premiul Național al R.D.G. A scris versuri, povestiri și eseuri.

Povestirea *Capitulare* a fost publicată în volumul *Kdnig Odipus (Regele Oedip),* tipărit în 1966, la Aufbau-Verlag. Berlin und Weimar.

GEISSLER, CHRISTIAN — născut la Hamburg, în 1928. După război a urmat studii de teologie, filozofie și psihologie. A început să scrie în 1957. în prezent, trăiește la Hamburg și în Italia. Este autor de romane, scenarii de televiziune și documentare.

Povestirea *Vacanță în Mallorca* a apărut în *Neue Texte, Alma- nach fiir deutsche Literatur, 1962, (Texte noi, Almanah pentru literatură germană),* publicat de Aufbau-

Verlag, Berlin.

GRASS, GUNTER — născut la Danzig, în 1927. După război a studiat la Academia de artă din Dusseldorf și la cea din Berlin. Trăiește în Berlinul occidental, ca scriitor și grafician. Este poet, prozator și dramaturg.

Povestirea *Pajiștea mea verde* este prima scriere în proză publicată de Grass și s-a tradus din antologia *Deutsche Prosa — Er- zählungen seit 1945 (Proză germană — Povestiri de după 1945),* apărută la Deutsche Verlags-Anstalt Stuttgart, în 1965.

GRUN, MAX VON DER — născut la Bayreuth, în 1926. Din 1951 a lucrat ca miner în Ruhr, unde a suferit un accident de muncă. La baza povestirilor și romanelor sale stau întâmplările trăite ca miner.

Povestirea *Delegatul sindical* a fost publicată în volumul *Fahrtunterbrechung und andere Erzählungen (Călătorie întreruptă și alte povestiri),* tipărit în 1965, la Europaische Verlagsanstalt, Frankfurt/M.

HECKMANN, HERBERT — născut la Frankfurt/Main, în 1930.
A studiait germanistica și filozofia. Din 1963 este coeditor al publicației *Neue Rundschau.* In prezent trăiește la Frankfurt/M. A scris versuri, romane, povestiri și eseuri.

Povestirea *Jucătorul norocos* a apărut în volumul *Schwarze Geschichten (Povestiri lugubre),* tipărit în 1964, la S. Fischer Ver- lag, Frankfurt/M.

HEYM, STEFAN (pseudonimul lui HeUmuth Fliegel) — născut la Chemnitz, în 1913. în 1933 a emigrat în Cehoslovacia, unde a activat ca ziarist. Apoi a studiat la Universitatea din Chicago. între 1937—1939 a fost redactor-șef al săptămînalului *Deutsches Volks- echo,* tipărit la New York. Din 1943 a luptat în armata americană, în 1952 s-a stabilit în Berlinul democrat Este autor de romane, povestiri și eseuri.

Povestirea *Nebunul de frate-miu* a apărut în volumul *Schat- ten und Licht (Umbră și lumină),* tipărit în 1960, la Paul List Verlag.

HOCHHUTH, ROLF — născut la Eschwegel, în 1931. A urmat gimnaziul și apoi a fost practicant la o librărie. Din 1951 pînă în 1955 a audiat cursuri la Universitatea din Heidelberg și la cea din Miinchen ; ulterior a devenit redactor de editură. în prezent trăiește din meseria de scriitor. Este cunoscut îndeosebi ca dramaturg *(Vicarul, Soldații).*

Povestirea *Antigona berlineză* a apărut în volumul *Erkundun- gen (Explorări),* publicat în 1964, la Verlag Volk und Welt, Berlin.

HUFNAGEL, KARL GUNTHER — născut la Munchen, în 1928. A studiat filozofia și psihologia la Munchen, Hamburg și Freiburg. Trăiește la Munchen. A scris romane, povestiri și scenarii radiofonice.

Povestirea *Copilul* a apărut în volumul *Worte iiber Strassen (Cuvinte despre străzi),* publicat în 1961, la Deutsche Verlags- Anstalt, Stuttgart.

KANT, HERMANN — născut la Hamburg, in 1926. A învățat meseria de electrician, apoi a intrat în armată. între 1945—1949 a fost prizonier de război. în lagăr a avut o susținută activitate antifascistă. în 1949, s-a înscris la Facultatea muncitorească-țărănească, apoi a urmat cursuri de germanistică la Universitatea Humboldt din Berlin. Un timp a fost asistent universitar, apoi redactor. A scris povestiri și romane.

Povestirea *Metodă de convingere* a apărut în volumul *Ein bis- schen Sudsee* (O *frîntură din Oceanul Pacific),* tipărit în 1962, la Riitten S: Loening, Berlin.

KASCHNITZ, MARIE LUISE — născută la Karlsruhe, în 1901. între 1922—1924 a lucrat ca practicantă de librărie. Din 1942 trăiește la Frankfurt/ Main. Este poetă, nuvelistă, romancieră, a scris eseuri și teatru radiofonic.

Povestirea *Fetița cea grasă* a apărut în volumul *Das dicke Kind und andere Erzählungen (Fetița cea grasă și alte povestiri),* tipărit în 1952, la Scherpe Verlag, Krefeld.

KLUGE, ALEXANDER — născut la Halberstadt, în 1932. A studiat dreptul și istoria, a practicat avocatura la Miinchen și Berlin, apoi a devenit producător și regizor de filme. A scris povestiri și scenarii de filme.

Povestirea *Moartea unei atitudini: Consilierul Scheliha* a apărut în volumul *Lebensläufe (Biografii),* tipărit în 1962, la Henry Goverts Verlag, Stuttgart.

LANGGĂSSER, ELISABETH — născută la Alzey (Rheinhessen), în 1899. Pînă în 1928 a fost profesoară, apoi între 1929—1930 a predat pedagogia și metodica la Berlin. Fiind pe jumătate evreică, din 1936 i s-a interzis să mai publice. în 1948 s-a stabilit la Rheinzabern unde a murit în 1950. A scris versuri, romane și povestiri.

Povestirea *Fugară* a apărut în volumul *Erzählungen (Povestiri),* tipărit în 1964, la Claassen Verlag, Hamburg.

LENZ, SIEGFRIED — născut la Lyck, în 1926. După 1945 a

studiat la Hamburg filozofia, anglistică și istoria literaturii. între

1950—1951 a fost foiletonist la ziarul *Die Welt.* în prezent trăiește la Hamburg. A scris romane, povestiri, teatru radiofonic și drame.

Povestirea *Restanța* a apărut în volumul *Der Spielverderber (Omul care strică jocul),* tipărit în 1965, la Hoffmann und Campe Verlag, Hamburg.

NOSSACK, HANS ERICH — născut la Hamburg, în 1901. Pînă în 1922 a studiat filozofia și dreptul la Jena. A practicat diferite meserii. între 1933—1945 i s-a interzis să publice. în timpul bombardamentelor aeriene asupra Hamburgului și-a pierdut toate manuscrisele. în prezent trăiește din meseria de scriitor la Frank- furt/Main. A scris romane, povestiri, versuri, eseuri și drame.

Povestirea *Tînărul din mare* a apărut în volumul *Interview mit dem Tode (Interviu cu moartea),* tipărit în 1948, la Wolfgang Kriiger Verlag GmbH, Hamburg și apoi la Suhrkamp Verlag, Frankfurt, în 1963.

PIONTEK, HEINZ — născut la Kreuzburg, în 1925. între 1943— 1945 a fost mobilizat, apoi a practicat diferite meserii. A studiat cîtva timp germanistica. în 1945 s-a stabilit în Bavaria, unde trăiește și azi din meseria de scriitor. A scris lirică, proză, teatru radiofonic și critică.

Povestirea *Săgeți roșii* a apărut în volumul *Neunzehn deut- sche Erzählungen, (Nouăsprezece povestiri germane),* tipărit în 1963, la Nymphenburger Verlagshandlung, Miinchen.

REHN, JENS — născut la Flensburg, în 1918. A studiat anglistică, filozofia și muzicologia. Este redactor la emisiunile de radio din Berlinul occidental. A scris proză și teatru radiofonic.

Povestirea *Amatorul de zahăr* a apărut în volumul *Der Zuc- kerfresser (Amatorul de zahăr),* tipărit în 1961, la Hermann Luchterhand Verlag.

RINSER, LUISE — născută la Pitzing, în 1911, A studiat psihologia și pedagogia la Miinchen. între 1935—1939 a

fost profesoară, apoi a trăit din meseria de scriitoare. în timpul celui de-al treilea Reich i s-a interzis să publice. între 1944—1945 a fost închisă

pentru delictul de „înaltă trădare". în prezent trăiește la Roma. A scris romane, povestiri și eseuri.

Povestirea Moare *un bătrîn* a apărut în volumul *Ein Bilndel weisser Narzissen (Un buchet de narcise albe),* publicat în 1956, la S. Fischer Verlag, Frankfurt/M.

RISSE, HEINZ — născut la Diisseldorf, în 1898. A participat la primul război mondial, apoi a studiat economia politică și filozofia. Din 1922, lucrează în domeniul economic ; a început să publice în 1948. în prezent trăiește la Solingen. A scris romane, povestiri și eseuri.

Povestirea *Ca pe roate* a apărut in volumul *Fort geht's wie auf Samt (Ca pe roate),* publicat în 1962, la Albert Langen/Georg Muller Verlag, Miinchen.

SCHALLUCK, PAUL — născut la Warendorf, în 1922. A făcut studii de filozofie, germanistică, istorie și teatrologie. în prezent trăiește la Koln, din meseria de scriitor. A scris romane, eseuri și teatru radiofonic.

Povestirea Omul cu *chip vesel* a apărut în volumul Ein *Jahr in Dichtung und Bericht (Un an de ficțiune și reportaj),* tipărit în 1965, în Fischer Bucherei KG, Frankfurt/M. und Hamburg.

SCHMIDT, ARNO — născut la Hamburg, în 1914. A început studii de matematică, dar intrînd în conflict cu partidul nazist le-a întrerupt. A fost funcționar comercial și translator. între 1940—1945 a luat parte la război și a fost făcut prizonier. în prezent trăiește la Celle, din meseria de scriitor. Este romancier, eseist și scenarist pentru televiziune.

Povestirea *Prea mare asemănare* a apărut în revista *twen,* 7. Jg./Nr. 11/1965.

SCHNELL, ROBERT WOLFGANG — născut la Barmen, în 1916. In timpul nazismului nu i s-a îngăduit să expună ca pictor. A practicat diverse meserii, a fost cîtva timp în război, apoi a dezertat. După 1945, a fost actor și regizor.

în prezent trăiește în Berlinul occidental. A scris povestiri și scenarii de film.

Povestirea *După moartea domnului Wiebel* a fost publicată în volumul *Mief (Duhoare),* tipărit în 1963, la Hermann Luchter- hand Verlag, Neuwied am Rhein, Berlin.

SCHNURRE, WOLFDIETRICH — născut la Frankfurt/Main, în 1920. între 1939—1945 a luat parte la război. între 1946 —1949 a făcut cronică dramatică și cinematografică la *Deutscher Rundschau.* Din 1950 trăiește in Berlinul occidental. A scris romane, povestiri, versuri, eseuri, teatru radiofonic și scenarii de televiziune.

Povestirea *Călătorie la Babușca* a apărut în volumul *Deutsche Prosa — Erzählungen seit 1945 (Proză germană — Povestiri de după 1945),* publicat în 1965, la Deutsche Verlags-Anstalt, Stuttgart.

SCHROERS, ROLF — născut la Neuss, în 1919. A studiat filozofia, apoi a fost mobilizat pînă în 1945. După război a fost redactor de editură, consilier pentru documentare, la televiziune. în prezent trăiește la Blankenheim. A scris romane, eseuri, povestiri și teatru radiofonic.

Povestirea O *marcă* a apărut în volumul *Auch eine Antwort (Și un răspuns),* tipărit în 1965, la J.F. Steinkopf Verlag, Stuttgart.

SEGHERS, ANNA (pseudonim pentru Netty Radvanyi-Reiling) — născută la Mainz, în 1900. A studiat istoria, istoria artelor și si- nologia. Din 1928 este membră a P.C.G. în 1933 a emigrat, mai întîi în Franța, apoi în Mexic. în 1947 s-a reîntors în Germania și în prezent trăiește în Berlinul democrat. A scris romane, povestiri și eseuri.

Povestirea *Excursia fetelor moarte* a apărut în volumul *Det Ausflug der toten Mădchen,* tipărit în 1962, la Aufbau Verlag, Berlin.

VALENTIN, THOMAS — născut la Weilbung/Lahn, în 1922. A făcut studii de literatură, istorie, filozofie și psihologie. După război a fost profesor și apoi dramaturg-șef al Teatrului din Bremen. A scris romane, povestiri și teatru.

Povestirea *Cunoașteți orașul Krefeld ?* a apărut în

volumul *Nachtziige (Trenuri de noapte),* publicat în 1964, la Claassen Verlag GmbH, Hamburg.

WALSER, MARTIN — născut la Wasserburg, in 1927. A studiat filologia, filozofia și istoria. A lucrat ca regizor și redactor la radio. Din 1957 trăiește la Friedrichshafen. A scris teatru radiofonic, romane, povestiri și drame.

Povestirea *Reclamațiile împotriva metodei mele se înmulțesc* a apărut în volumul *Ein Flugzeug Uber dem Haus und andere Geschichten (Un avion deasupra casei și alte intimplări),* publicat în 1955, la Suhrkamp Verlag, Frankfurt/M.

CUPRINS

’ £“•

întreprindă»* Poligrafici „INFORMAȚIA**
Coli Upo 82 Comand* 262